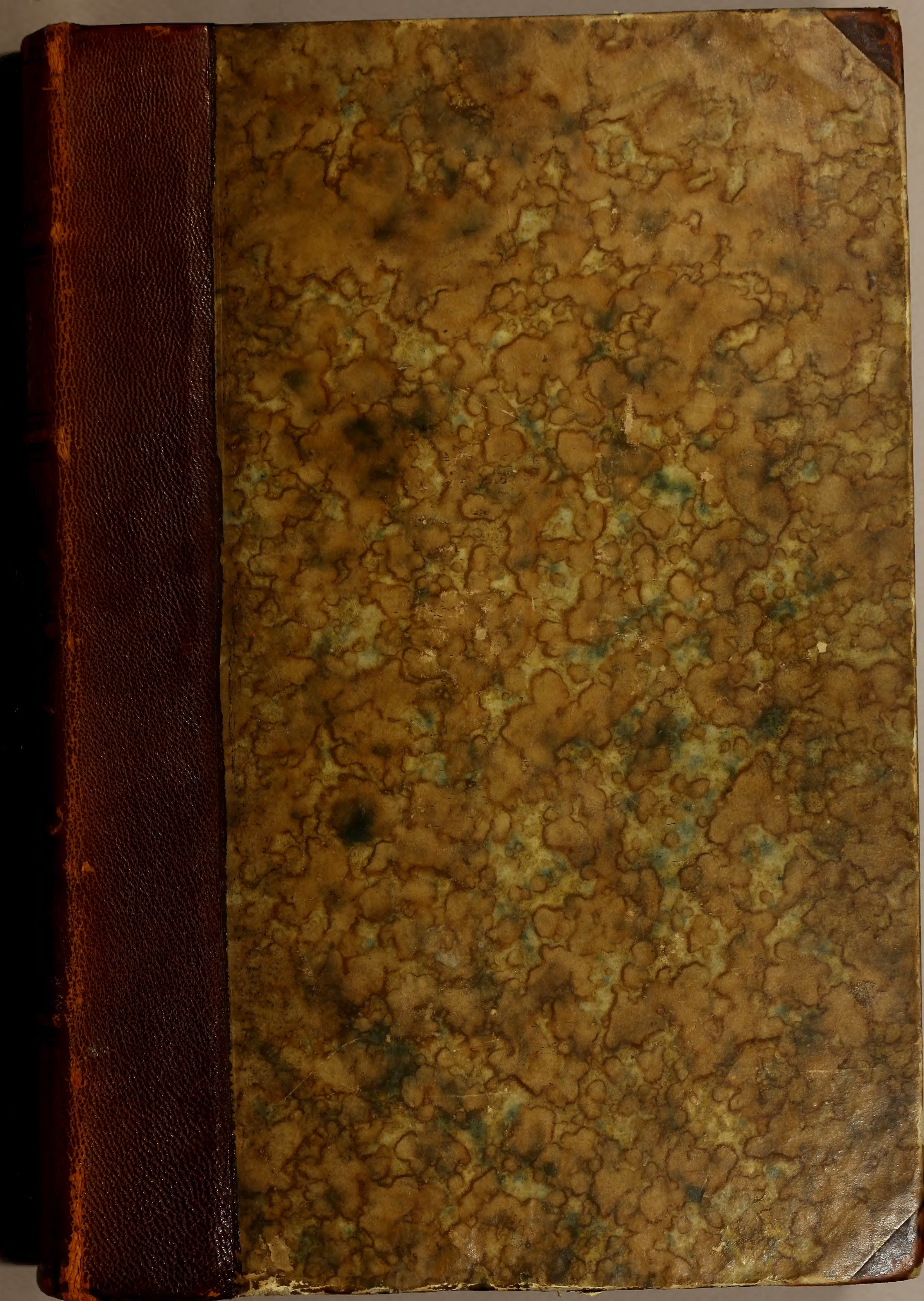
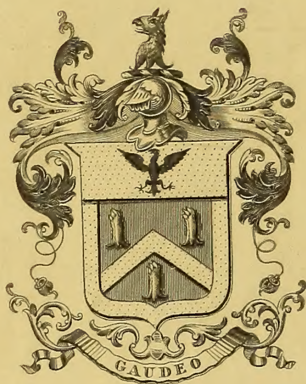

GAUDEO

See note on other side
of this fly leaf

Type A of the map.

It was in this copy that the Library's Ramusio map was found. That map was removed and catalogued separately. It is one of two copies known, the other being in the N Y Public Library. Laid in the volume is the sheet from the bookseller's catalogue from which the volume was purchased. Pasted at the end of the volume is the leather back of an earlier binding.

TYPVS COSMOGRAPHICVS VNIVERSALIS
Latitudo 80 Septentrionalis
Latitudo 80 meridionalis
Cizias
Aquilo seu Boreas
Caecias
Subsolanus
Vulturnus
Euro auster
Aphricus
Lips
Fauonius
Chorus
PIPER
MVSCAT
GARIOFILI
CANIBALI
SEPTENTRIO
MARE CONGELATVM
SCYTHIA
Regnū Cassiæ
Scythia intra Imaum
Scythia extra Imaum
Regnum Cumaniæ
TARTARIA MAGNA
Terra Mongal
Regnū Cathay
ASIA
Mare Caspiū
Emodij mōtes
TROPICVS CANCRI
India extra Gangem
INDIA INTRA Gangem
INDIAE regnum
Ciamba prouincia magna
AEQVATOR
Regnum Malacha
Regnum Pego
Iaua
OCEANVS MAGNVS
Terra de Cuba
Terra Cortesia
Isabella
Insulæ Antiglæ
Spagnolla
TROPICVS CANCRI
Anglia
Ibernia
Islandia
Moscouia
EVROPA
Gallia
Italia
Græcia
Lisbona
Barbaria
Atlas mons
Getulia
NIGRITAE
Aethiopia
AFRICA
AETHIOPIA Interior
Ginega
Regnum Melli & Nebeorum
Regnum Melindæ
Origo Nili
Arabia deserta
Sinus Persicus
AEQVINOCTIALIS
AMERICA
TERRA NOVA
Parias
Canibali
Prisilia
TROPICVS CAPRICORNI
OCEANVS MERIDIONALIS
Caput bonæ spei
Terra psittacorum
VARTOMANVS
INDIA ab Indo flu. sic appellata, oppidis adeo exculta dicitur, ut quidam 5000. in ea esse dicāt. Terra est saluberrima, bis in anno messis fruges. Fert cynnamomum, piper, & calamum aromaticum. Ebenum arborem sola producit. Psitacū auē & monoceron bestiam habet. Beryllis, adamantibus, carbunculis, margaritis, & alijs gēmis preciosis abundat. Centum & triginta annorum æuū ob temperatum cœlū quidam agunt. Cultus præcipuus cum gēmis: alij laneis, alij lineis peplis uestiuntur: pars nudi, pars obscœna tantum amiculati. Niger uulgo corporis color, ex materno utero sic nati. Potum ex riso & hordeo conficiunt. Aetati senū prærogatiuā nullā tribuunt, nisi prudentia excellāt. Sunt tamen Indorum multæ gentes, diuersæ forma & lingua, nec eisdem uiuentes moribus.
SCYTHARVM natio primo parua & contempta fuit, sed postea in magnum imperiū & gloriā peruenit, agros amplians usq; ad Tanaim fluium, à quo Scythia ipsa longo tractu uersus ortum protensa, Imao monte per medium uelut in duas Scythias diuiditur. Tartaria quæ & Mongal, maiorem Scythiæ occupans partem: regio est plurimum montosa, & ubi campestris est, admixta est glarea harenosa, multis patens desertis. Aër & cœlum intemperatum, tonitrua & fulgura in æstate adeo horrēda sæpe fiunt, ut præ timore homines intereant. Iam calor magnus est, mox frigus & densissimæ niues cadunt.

NOVVS ORBIS REGIONVM AC INSVLARVM VETERIBVS INCOGNITARVM,

unà cum tabula coſmographica, & aliquot alijs conſimilis argumenti libellis, quorum omnium catalogus ſequenti patebit pagina.

His acceſsit copioſus rerum memorabilium index.

ἐν τριόδῳ εἰμί.

Fata uiam inuenient.

BASILEAE APVD IO. HERVAGIVM, MENSE MARTIO, ANNO M. D. XXXII.

CATALOGVS EORVM QVAE HOC uolumine continentur.

EXCELLENTI VIRO GEORGIO COLLIMITIO DANSTETTERO ARTIS MEDICAE ET disciplinarũ Mathematicarũ omnium facile principi,

SIMON GRYNAEVS S.

VANQVAM hoc totum naturæ spectaculum, ex quo uelut uiuo libro condisci opifex ille rerum debebat, luculenter considerationi hominum offert sese: & quo minus uel euilescere, uel fastidium & satietatẽ parere contemplantibus se posset ullã, plenũ dignitate maiestateq́ꝫ, quocunq́ꝫ oculos & animũ cõiecisti, occurrit, & nouis assidue cœli uicibus, iucundissime nos inuitat, dum alia aliaq́ꝫ quotidie sydera & occidũt & oriunť, noctis dieiq́ꝫ alia quotidie magnitudo, caloris & frigoris alia quotidie uis, alia quotidie aut senescentis aut reiuuenescentis anni forma: tamen ignaua esse uitio & socordia hominum uidetur, nec quicquam admirationis habere facies illa naturæ, estq́ꝫ incredibile memoratu, quàm pauci mortales uel maiestate eius summa, uel uarietate mirabili excitentur. Aduersus hunc morbũ hominum, omnis generis scriptores & inuentores rerum, diuina prouidẽtia ueluti medicos commenta obiecit, qui imperitis & inertibus istis uim naturæ eruerent, & tanquam in lucem proferrent, & per eam opificis admonerent. Ac ut artes cæteras, quæ uariæ & multiplices sunt, aliam aliamq́ꝫ unaquæq́ꝫ naturæ partem tractantes prætereàm nunc, nullæ plus uel sibĳpsis autoritatis, uel naturæ rerũ admirationis parant, quàm quæ cœli & terræ situm, quẽ illa & seorsim & quem inter sese habent, descripserunt (ἀστρονομικὴν, γεωγραφικὴν, κοσμικὴν Græci uocant) non absq́ꝫ certa & euidenti multarum & difficilium artium noticia constitutas. Quæ postquam inuentæ non absque singulari beneficentia dei, & proditæ literis fuerunt, rem prius impossibilem generi humano, ire non solum mente & cogitatione per cœli spacia, sed terram oculis circuire, & mundum perambulare licebat. Nam oculis & pedibus non ante uia per inuia maria patebat, quàm esset ratione expedita: quam ad rem positus cœli terræq́ꝫ cognitu necessarius fuit. Sequuta deinde corporum in natura summorum, cum earũ magnitudinibus & interuallis noticia: quod quid aliud erat, quàm ad naturæ spectaculũ ualuis apertis admitti? Nõ est præsentis loci dicere, quæ lux tum hominũ rebus illata sit, certe fores rerum patuerunt. Nam ex hoc pleno rerum mirabilium naturæ theatro, quum studiosi omnes, animis uelut œstro concitis, & profundissima admiratione saucĳs redĳssent, alĳ hoc impetu impulsi, maiora conari cœperũt, & intimius naturam scrutari, σόφους uocant: alĳ (hi sunt μαθηματικοί) quum & ingenĳ & animi ope summa in hãc solã contemplationem incubuissent, & acie mentis finibus iam suis terrarum orbem circumscripsissent, in angustum uastitate eius, præ cœli & maiorũ corporum consideratione, redactã, inuentione tan-

tarum rerũ excitati,ire oculis quocunq; mentis acies præiuiſſet,& animi cogi
tationẽ per omnes difficultates exequi,ac molẽ terrarũ orbis dudum animo
ſuo permeabilẽ,& undiq; acceſſibilẽ circuire luſtrareq; auſi: quod cęteri mor
tales ꝓ inſano habẽt,patriã,parẽtes,uxorẽ, liberos relinquere, è tuto feliciq;
rerum ſtatu(eſt enim & hęc cogitare,& cogitata exequi,ampliſſimæ ſimul &
mentis & fortunæ)in tot tamq; certa rerũ diſcrimina, & mortẽ mediã conij'
cere ſe,illi nõ ſolũ glorioſum ſed neceſſariũ homini, ſibi uero unũ præ omni'
bus rebus maxime expetendũ iudicarunt: inuicti & uerè diuini animi, quiq;
ſoli ius natura cõceſſum homini, id eſt, genuinã & non degenerẽ ſpiritus ſui
nobilitatẽ retuliſſe,& imperiũ terræ & mariũ,à primis parentibus hæredita'
riũ ſibi,uendicaſſe uident̃:in quibus ſolis uetus illa humani generis nobilitas
reluxit. Quorũ uultus & ora, quũ ex illa per naturam & noua rerũ miracula
peregrinatione reuerterent̃, cæteri hoĩes uelut numina quædã nõ immerito
obſtupuerũt,nouum cœlũ,noua maria,nouas hominũ & animantiũ figuras,
nouos humanorũ cœtuũ ritus, ampliora naturæ ſpatia cõmonſtrantũ. Indi'
gnati uident̃ excelſi animi hoĩes,inſtigante numine, leuem & contemptibilẽ
de natura rerũ exiſtimationẽ,ac uindicare maieſtatẽ eius,& ignauiã hominũ
coarguere increpareq; aggreſſi,dum iſta cõmuni uita uelut relicta,aliud ho'
minũ genus,aliũ terrarũ orbẽ,orbi ſuo,ſuis hominibus oſtenderũt. Non eſt
aũt putandũ quod hos aut cæca lucri cupiditas,aut temeritas quędã(nam &
hæc uitia ſuos poſtea mores in hoc tam præclarũ inſtitutũ intulerũt) in cæcã
& inacceſſam naturæ mundiq; partẽ tranſuerſos egerit, ſed ſolida uis animi,
& robur circa pectus triplex,profundiore quadã è noticia conceptũ.Horum
laudes extant per ænigmata ueteribus celebratæ, integris etiã uoluminibus.
Nam hi ſunt qui clauſos captiuoſq; utribus rationis ſecum uentos uexerũt.
Quid enim nauiganti intereſt, uentos aut emittere quũ lubet,aut admittere.
Digni ſcilicet uate tanto,& Odyſſea longiore (nã in iſtis laudibus opus hoc
totum eſt conſumptũ) Hi ſunt qui nauim, quum primũ in eam irrepſiſſent,
Argo,id eſt,animatã & aligerã fecerũt,uolitare per inacceſſa,partibus omni'
bus moueri,gyrari,flecti,reflecti,promittere,reuocare,ſiſtere curſum, ac del'
phini inſtar inter medios fluctus ludere paratam : quiq; numinis inſtar in
quodcunq; corpus ſeu organum immigraſſent,agile & uiuum & expeditum
reddiderunt,ut nihil tam ſit fabuloſum,quod nõ facilius fidẽ inueniat,quàm
induſtria & uis humana.Nec eſt quur mihi quiſquam obijciat uel nautã im
pium uel prædonem.Nam iſti deſides & ignaui ſpiritus, quod aliud corpus
animent,qui ſuum ab ſe ſtupefactum non poſſunt? quod aliud munus obe'
ant,qui tueri hominis nomen nõ ualent ? ſed umbram tantum præbent,nu'
merũ complẽt,& oneri ſibi ſunt & terræ.Illi uero ſunt qui inter media mundi
elementa præliantia, inter tempeſtuoſum mundi ſpiritũ,& inſanos immenſi
pelagi,& immanium fluctuũ montes, ubi tot ſimul res exitium minitantur,

explorata

explorata prius apud se naturæ fide & cõstantia, quomodo ratione duce tanta discrimina traijcias, docuerũt. Nã eosdẽ ego & nauigandi lustrandiq; terras nouas & nauiũ autores, fuisse sapiẽtes illos & naturę peritos scilicet credo. Eat aliqs & neget naturę imperiũ homini concessum, q terras ferro cohercet, pontibus flumina, nauibus maria cõmittit, ratione uelifica in seruitutẽ aduocat uentos, iter quod per mare facit, è cœlo expedit, & in obsequiũ suũ naturam cogit uniuersam, ipsius momentis & legibus ad res suas utiliter & opportune accõmodatis. Est scilicet sagacitas spiritus illius supra omnẽ naturæ uim, & per omnia sibi uiam parans, dum expleat amorẽ, quo tacito & ineffabili bene cõstituta mens captiua, per omnia sequit᷑ te deus pater, & eo nimio saucia, quanto propius ignes accedit suos, quanto propius in operibus tuis te pater rerũ uidet, tanto profundius uulnerat᷑, ardentiusq; uisceribus concoquit᷑. Ergo per omnia maria, per omnia terrarũ extrema uelut amens sequit᷑ te, lassaq; & exhausta æstu suo, amoribusq; & flãmæ penitus cõceptæ indulgens, desiderio immoritur tui. Quæ res quũ hominis maxime propria sit, hominibus à uera hoïs nobilitate alienis, alienissima homine uidetur. Itaq; pleriq; mortales animi sui naturã & ingeniũ paruipendẽtes (est enim sapiẽtis solius spiritũ dei in se inuenisse) ac diuinũ illũ morbũ, diuinos amores nõ intelligentes, proximis rebus stultis friuolisq; expleri mẽtis desideriũ posse putãt. Degeneres homines, qui ut naturæ lucẽ, qua uiuũt & qua utunt᷑ per omnia, nullã uident, ita sapientũ inuẽta & mirabiliũ rerum autores, idcirco quia eas iam usu contriuerunt, pro nihilo habent. Nobis autem secus in unaquaq; re prima origo & fons est peruestigandus. Neque uero uana uideri uis naturæ debet, tanto desiderio ad rerum cognitionem incensa, nec uulgate exemplum, Orbis partem nostro seculo inuentã esse tantam propemodũ, quanta est Europa. Parum mihi etiã cætera dei opera animaduertere uidentur, qui ista non curant. Quum igitur lustrandi orbis exemplũ uetus illud, quod isti literarũ & omnis doctrinæ principes extulerunt iam olim, nostro seculo nõ infeliciter reuocarint quidam, omni laude digni uiri, quorũ memoriã literis exceptam docti quidam (utinam tanta dexteritate, quanta diligentia) posteritati transmiserunt: quumq; argumenti eius libellos aliquot uulgo oberrantes, Ioan. Hutichius uir doctus, & antiquitatis mire studiosus, Heruagio nostro excudendos dederit: eos uolui idcirco inscribere tibi, quod nemo nostro seculo, quod ego sciam, in illam disciplinarum Mathematicarum lucem sublimiore mentis acie intueatur: deinde quod istam tam luculentã notitiã humanitate & suauitate, quam in moribus obtines, incredibili feliciter exornaris. Cuius utriusq; rei nemo testis fidelior esse potest quàm ego ipse, qui ante annos plus minus quindecim quũ summa & uoluptate & utilitate mea Viennæ te auscultarem, facile & ingenij uim incredibilem animaduerti, & humanitatem sæpe sum expertus. Vale.

INDEX RERVM SCITV DIGNARVM EX ALOYSIO Cadamusto & Christophoro Columbo, alijsq; sequentium nauigationum scriptoribus.

C

D

E

F

Farasangolus

Natator

Populi

EX AMERICO VESPVTIO, & Ludouico Vartomãno patritio Romano index collectus.

Calechut

Peregri-

R

Rex

Tarnaſari

FINIS.

INDEX E BROCARDO, MARCO PAVLO VENETO, HAIthono, Mathia à Michou, Paulo Iouio, Petro Martyre, atq; Erasmo Stella nouarū insularū scriptoribus collectus.

B

Ferlech

Panis

Tigra

FINIS.

TYPI COSMOGRAPHICI ET DECLARATIO ET
ufus,per Sebaftianum Munfterum.

NON ignoramus,optime lector, quifquis es qui iftud Hiftoricum atq; Cofmographicum opus in manus fumpturus es atque lecturus, fi deftituaris Cofmographiæ mediocri peritia, te hinc non tantum capeffurum uoluptatis & reportaturum lucri,ac fi terrenæ molis habitatas partes,regna,prouincias,infulas atq; earum habitudines & fitus memoriæ commendatos habueris,aut faltem in tabula regiones depictas iugiter infpexeris. Sic enim licebit te quodammodo comitem adeffe fingularum nauigationum atq; peregrinationum, & fpectatorem omnium illarum rerum, quas hi fcriptores, quos in hoc uolumen coëgimus,cõmemorant. Confultum propterea uifum fuit,huic tam infigni uolumini, & quale orbis hucufq; uix uidit,adijcere uniuerfalem orbis defcriptionem, quæ exprimeret & ob oculos poneret totius terræ fitum & difpofitionẽ,maris ampliffimas regiones & uarios finus,montium quorundam & fluuiorum infignium tractus, & quicquid demum pro terræ generali cognitione utile & neceffarium uifum fuit. Non licuit quidem fingularum regionum & quarumlibet infularum indicare fitum, quum tabulæ anguftia id minime pateretur, nec id etiam inftituerimus. Verum quum Aloyfius Cadamuftus,Chriftophorus Columbus,& Albericus Vefputius nauigationes defcribant,traiectas in longinquiffimas orbis partes, puta ad Nigritas,extremos Aphros,Arabes,Calechutios & Indianas infulas,Ludouicus uero Vartomãnus patritius Romanus,& Marcus Paulus Venetus peregrinationes texant & itinera defcribant ad ultimos ufq; extenfa Indos, tã ad meridiem quàm ad feptentrionem expofitos: fat effe duximus, fi fimpliciori lectori obiter indicauerimus,quem mundi locum hæc uel illa præcipua occupet regio, & quo pelago,qua plaga,quoq; itinere ad eã pateat acceffus. Et certe fi uel id ex hac orbis defcriptione didiceris, ut faciem eius in genere memoria teneas,hoc eft, ut fcias quomodo terra ipfa mari mediterraneo interluit,& hoc ipfo Aphrica ab Europa feiungitur: mari uero Rubro Aphrica ab Afia fecernatur,terram non ufq; adeo ad meridiem expofitã quin nauibus circumiri poffit, à feptentrione uero id minime fieri poffe,quum terra ipfa ferè ad polum arcticum porrecta pateat:itemq; ob uarias maris irruptiones plurimos emerfos finus,ut eft finus Adriaticus,Arabicus,Perficus,Barbaricus,Gangeticus &c.multas enatas infulas,peninfulas, cherronefos,ifthmos & id genus alias quamplures & uarias terræ facies, abunde fatis didicifti, & quo in hiftoricis legendis & intelligendis plurimum te iuuare poteris. Alioquin fi hac generali Cofmographiæ portione deftitutus fueris, quid quæfo cogitabis,fi quandoq; audieris uel legeris,à Germania inferiori & ab Anglia ad partes Syriæ naues transfretare,præfertim quum Anglia feptentrionem

trionem uersus in oceano sit sita: Palæstinę uero in oriente terminus sit maris mediterranei: aut per Vngariam & Bulgariam, & tandem per Asiam minorem terrestre iter patere ad terram promissionis, quum tamen mare Euxinū & Propontis intersint. Quid præterea apud te cogitabis, si quandoq; legeris Venetos per sinum Adriaticum, & per mare mediterraneum atq; Rubrum Calechut petere, Lusitanos uero per altum mare totam Aphricam circuire, & traiecto sinu Indico, ad Calechut usq; peruenire? Hæc & similia tibi forsan apparent scitu difficilia, præsertim quod itinera illa non sis emensus, & tamen sunt homini qui in Cosmographia uel mediocriter est doctus, compertissima, etiam si extra patriam suam nunquam mouit pedem. Nam hoc primum & præcipuum Cosmographiæ est studium, ut sciamus totius orbis & singularum eius partium situm. Ex hoc enim facile licebit cognoscere, quæ mediæ regiones sint peragrandæ, si ab una prouincia ad aliam longe ab illa dissitam sit eundū, aut quo mari, quibusq; fluuijs illuc ueniri possit: denique quanto itineris interuallo inter se duæ certæ distent prouinciæ aut ciuitates, siue una ad Aquilonem, & alia ad Austrum sit exposita, siue una Occidentē, & alia teneat Orientem.

ORBIS FIGVRA.

COnuenit inter omnes doctos molem terræ sphæricæ esse figuræ, atque totius mundi occupare centrum. Quo fit ut Hispani & Indi sint antipodes. Quiq; enim homines in terra sua rectos cum hac sphæra constituunt angulos. Et potest esse, ut nobis Germanis ex tam multis Indianis insulis etiam aliqui habitatores sint antipodes, infra in opposito hemisphærio auersis respectu hemisphærij nostri degentes capitibus, mille septingentis decem & octo miliaribus germanicis à nobis dissiti. Tanta enim est terræ diameter & crassitudo, quandoquidem ambitus eius continere deprehenditur quinque milia & quadringenta miliaria Germanica, respondentibus uni gradui (qui in circuitu terræ ut in cœlo numerantur trecenti sexaginta) quindecim miliaribus communibus. Vnde aduertere licet, etiam latissimos mōtes qui in orbe reperiri possunt, terræ rotunditati minime obstare, quum nullius ferè sint momenti ad tantam terræ molem. Patet etiam si terra undique à mari esset segregata, & solo aëre circumscriberetur, posset ab homine circuiri in mille & octoginta diebus, hoc est, ferè in tribus annis, qui cottidie iter quinque miliarium conficeret: sed quū mari sit immersa, iam id non licet. Patet quidem homini iter pedestre ab Hispania per Galliam, Germaniam, Vngariam, Græciam, Syriam, Babyloniam, Persiam, &c. usque ad extremas Indiæ partes: sed ulterius naui iter illud perficiendum est, quousque in opposito hemisphærio per tam uarias Indianas insulas tandem circulo completo, ad Hispaniæ littora perueniatur. Quando igitur mappam seu terrę descriptionem intueris, non imaginaberis superficiem terræ esse sic planam, ut in tabula est

proiecta.

proiecta: sed duas eius extremitates recuruata tabula in sphæræ figuram, cogitabis esse connexas: ut qui est in Zipangri insula, quam uides longe ultra Hispaniam in alto mari expositam, simul sit circa extremas Indiæ oras id quod uel ex ipso numero longitudinis, quem circa æquatorem descriptũ uides, colligere poteris. Nam ut extremus meridianus circulus Indianus habet cclx. ita meridianus qui Zipangri insulam ab occidente circumscribit, habet cclx. quum sint unus & idem circulus, & mox sequens meridianus habet cclxx. Et quoniã in hũc numerum incidimus, obiter indicabimus quid præ seferat. Solent mathematici terram sicut & cœlum duplici metiri uia, secundum longum & latum. Latitudo attenditur à polo in polum, seu potius ab æquatore ad utrunqꝫ polum. Et nos hunc latitudinis numerũ signauimus in utraqꝫ tabulæ extremitate tam ad dextram quàm ad sinistram, numeris ab æquatore incipientibus & per decẽ discretis. Longitudo uero numeratur ab occcidente in orientem, cuius initium Ptolemæus cõstituit in ultimis finibus Hispaniæ & Mauritaniæ. Et quanto regio uel ciuitas aliqua longius ab hoc initio & meridiano circulo uersus orientem distat, tanto maiorem dicitur habere longitudinẽ. Vt Calechut habet in longitudine circiter centũ & quinqꝫ gradus, qui per quindecim multiplicati, ostendunt Calechut M.D.LXXV. miliaribus Germanicis à primo distare meridiano. Numerus igitur ille uersus orientem extensus, continuo crescit donec tandem completo terræ circulo ad primum recurrat meridianum. Nam ubi primus longitudinis gradus incipit, ibi finem habet ccclx. gradus.

TERRAE DIVISIO.

Præter zonarum ac climatum diuisionem, unde dierum noctiumqꝫ potissimum colliguntur longitudines & contractiones, uetustiores Geographi terræ molem seu habitabilem superficiem in tres diuiserunt partes, nempe in Europam Aphricã & Asiam, quæ in sua uastissima excursione Indiam quoqꝫ ipsam complectitur, etiamsi bona orbis pars illis nondum esset cognita. Nam multæ regiones orientales ultra clxxx. meridianum (ad quem Ptolemæus sua exploratione peruenit) sitæ, ueteres latuerũt, nisi forsan per Alexandrum Magnum, qui Orientem aperuit, nonnihil de extrema India occidentalibus innotuerit. At hodie qualis illarum regionum sit facies, & quanta maiestate magnus Cham, Tartarorũ scilicet Imperator illis terris præsideat, Paulus Venetus & Haytonus edocent. Sic si ad Austrum spectes, magna pars terræ nostra tempestate explorata est, quam Ptolemæus ut incognitam reliquit: ab Hispanis uero quum in orientem nauigio contendunt, obambulatur & circuitur, ut paulo post differemus. Quin & in oceano occidẽtali ferè nouus orbis nostris tẽporibus ab Alberico Vesputio & Christophoro Columbo, multisqꝫ alijs insignibus uiris inuẽtus est, qui nõ abs re quarta orbis pars nuncupari potest, ut iam terra nõ sit tripartita, sed quadripartita, quum

 hæ Indianæ

hæ Indianæ insulæ sua magnitudine Europam excedāt, præsertim ea quam ab Americo primo inuentore Americam uocant. Europa terminos habet ab oriente Tanaim fluuium, Mȩotides paludes & pontum: A meridie mare mediterraneum, quod apud Gades primum angustum, nec amplius decem milibus passuum patens, terras aperit atq; intrat: sed illico latissime diffundi tur, & in orientem ad Syriam usq; extenditur, insulas magnas & paruas sine numero efficiens: Ab occidente uero habet Europa terminum oceanum ma gnum, & à septentrione oceanum Britannicum. Oritur Tanais non à monti bus, ut antiqui senserunt, quum ducentorum miliariorum spatio circa Mosco uiam, in qua Tanais fontes uisuntur, nulli montes inueniantur, sed latissimi ibi sunt cāpi, & multȩ paludes. De hac re late disserunt Mathias de Michou. & Paulus Iouius. Insigniores regiones Europæ sunt Hispania, Gallia, Ger/ mania, Italia, Pānonia, Illyris, quæ hodie sunt Sclauonia, Carinthia, Bosna, Croatia, Coruatia &c. Post Germaniā sequitur Sarmatia, quæ nostro æuo in plurimas abijt regiones, nempe Poloniam, Lithuaniam, Liuoniam, Mo/ scouiam, Russiam, Podoliam &c. Post Pannoniam sequitur utraq; Mœsia, & Thracia, quæ hodie sunt Rascia, Seruia, Transsyluania, Bulgaria & Vala/ chia: itemq; Macedonia, Epirus, Achaia, & reliquæ Græciæ partes Europæ annumerantur. Hæ sunt ferè omnes & præcipuæ Europæ partes præter insu las quasdam & peninsulas, ut sunt Britannia, quæ hodie est Anglia, Dacia, Norbegia, Suetia: & in mari mediterraneo, Maiorica, Minorica, Corsica, Sardinia, Sicilia, Candia, quæ & Creta &c. Hæc Europa licet comparatione aliarum terræ partiū sit parua, est tamen cultissima & populosissima, ut etiā in ea re excedat totam Aphricam, non obstante quod illa in triplo sit maior. Nam est tota habitabilis, præterquam in exigua parte, ubi propter frigoris uim habitari nequit. Habet multitudinem pugnacem, & quæ agros colat, & quæ urbes quoq; contineat. Affert fructus optimos uitæ necessarios, & me/ talla quæcunq; usui sunt. Similiter pecudum mitium exhibet copiam: at be/ stiarum ferarumq; habet raritatē. Odores & lapillos magni sumptus extrin secus petit. Insignior fluuius Europæ est Danubius, qui & Hister, originem ducens ex Sueuia Germaniæ, labens per utranq; Pannoniam & Valachiā, & tandem sexaginta nauigabilibus auctus fluuijs, septem magnis ostijs in mare Ponticum supra Constantinopolim sese exonerat. Montes uero insi/ gniores habet Europa, Pyreneos & alpes. Hæc in genere de Europa dicta sufficiant.

DE APHRICA.

APhrica altera pars orbis ad meridiem exposita, & magnis solis ardori/ bus obnoxia, terminatꝛ ab occidente mari Atlantico, à meridie oceano Æthiopico, à septentrione mari mediterraneo, & ab oriēte Nilo flumine, seu potius ut Ptolemȩo placet, mari Rubro. Insigniores eius regiones sunt, Mau

ritania.

tania Tinganica & Cæsariensis, Aphrica minor, Numidia, Libya, Cyrene, Ægyptus, utraque Aethiopia & Troglodytarum regio. Verum hodie hæc nomina ferè omnia præter Aegyptum euanuerunt. Nam loco prouinciarũ maritimarum successerunt Mauri, Barbaria, regnum Marochi, regnũ Fessa, regnum Thunesij, quod ferè eregione Siciliç in Aphrica locum habet, regnũ Nubiæ sub Aegypto, regnum Gambrç in littore oceani occidentalis, regnũ Melli & Nebeorum ad meridiem, de quibus & alijs Aphricæ meridionalioris maritimis prouincijs, ex nauigationibus Cadamusti plurima disces. Nescio si hodie Aphricæ interiora loca satis sint explorata, & à doctis cognita. Id unum omnes geographi fatentur, pleraque Aphricæ loca inculta, & aut arenis sterilibus obducta, aut ob cœli situm humanæ habitationi incommoda, multo deniq; uenefico animalium genere infestata, ut uniuersa regio magis sit uasta quàm frequens, sed ubi incolitur eximie fertilis est. Contra meridiem plurimum est deserta ob nimios æstus: quà uero Europam spectat, frequentior est illi cultus. Eximia agrorum fertilitas, utpote qui locis quibusdã centesimo fœnore cultoribus reddunt messem. Mirum est quod de Mauritaniæ ubertate dicitur, esse in ea uites, quas duorum hominum complexus capere non possit, uuarum racemos cubitales, arbores circa Atlantem proceritate insigni ac enodi. Sed omniũ nobilissima citrus, Romanis delitijs inserta. Alit Aphrica elephantos & dracones, qui ipsis beluis insidiantur, suoq; complexu enecant leones, bubalos, id est, boues syluestres, pardos, capreas & simias multas. Herodotus quoq; cornutos asinos ibi nasci asserit. Interiorem Aphricam inhabitant Nigritæ: & hæc quidem torret solis aspectu & uicinitate. In medio est arenosa, ad orientem deserta, circa occiduum montosa. Habet gentes non paucas, diuerso uultu, & specie horribiles. Regem ex sacerdotibus creãt, qui omnia facere debet iuxta patrios mores. Plures solis propinquitate nudi agunt, ouillis pelliculis pudenda obtegunt: alij omnino pecorũ uestiuntur pellibus. Pecuariam rem uulgo exercent, & sunt pecora pusilla admodum duri hirtiq; uelleris. Milij hordeiq; frequẽs est apud illos usus, unde etiam potum conficiunt, cæteris carent frugibus præter raras palmas. Quidã herbis uictitant, tenuioribusq; harundinum radicibus. Hodie præsidet illis, ut Marcus Antonius Sabellicus ab ipsis locorum indigenis accepisse dicit, Prætoianes, seu ut uulgo aiunt, presbyter Ioannes, quem illi Giam, id est, potentem uocant: nam aiunt illũ imperare sexaginta duobus regibus. Gartma est urbs regia, quæ non muris, sed tabernaculis in ordinem digestis, ex serico, bysso & purpura intextis extructa est. Bina messis est illis, & bina æstas. Agnoscunt etiam Christum: sed quicquid Libycarum gentium ab hac Aethiopia est usque ad occidentem, omnes Mahumeti impietatem colunt, uiuũtq; eodem cultu quo barbari qui in Aegypto sunt, & appellant Mauri.

Nugantur etiam quidam circa originem Nili habitare pygmeos, qui cubitũ non excedunt, hominibus in figura persimiles: recte incedunt, imperfecte loquuntur: tertio anno generant, & octauo moriuntur: usu rationis carent, non colunt iustitiam, uerecundiam aut honestatem, ideo non homines sed bruta censentur. Insignior & maior Aphricæ fluuius, & toto orbe celeberrimus, est Nilus, quem quidam aiunt oriri ex fontibus in extremis Æthiopiæ finibus, ferturq́ per plures & uarias regiones, faciens plures insulas, unam autem insignem Meroen nomine. A solstitio æstiuo usq; ad æquinoctium immensa aquarum mole singulis annis inundat, & adeo totum Ægyptum adducto limo fœcundat, ut segetes quatuor aut quinque exactis mensibus, ad messem redeant. Et interim uulgus ab operibus uacans, ociosum indulget epulis ac uoluptati: & pecora in stabulis reclusa nutriuntur. Proinde ex incremento huius fluuij Aegyptij uim aut penuriam futurarum frugum præuident. Nam quum Nilus duodecim cubitis tantum excrescit, Aegyptus famem sentit. In tredecim cubitis etiam annum esurit: sed quatuordecim cubiti hilaritatem afferunt: quindecim securitatem, sedecim delitias: quod iustum fertur esse incrementum. Et quum huiusmodi Nili inundationes agrorum limites confunderent, nunc minuendo, nunc mutando aut delendo signa quædam, quibus proprium ab alieno discernebatur, iterum atque iterum mensurari eam terram oportebat: & sic primi dicuntur inuenisse artem geometriæ. Sunt in hoc fluuio crocodili: qui quum ex ouo simili ouo anserino prodeant, crescunt tamen longitudine uitæ ad sedecim cubitorum magnitudinem. Lingua carẽt, dorsum squamosum habent præcipua duricie, ut nullo tormenti ictu possit uulnerari. Homines & animalia terrestria flumini appropinquantia unguibus discerpit. Habet quoque Aphrica montes plurimos & maximos, inter quos præcipuus est Atlas, qui è media arenarum uastitate consurgens, ultra nubila caput erigit: & pars quæ ad oceanum extenditur, manat fontibus, nemoribus inhorrescit, & rupibus asperatur: non est tamen herbida sed nuda humo. Quà uero Aphricam spectat minorẽ, est opimus, nascentibus sponte frugibus, arboribus opacissimus, quæ uestiunt lanugine sericis uelleribus nihilo uiliore. Vertex eius semper est niualis.

DE ASIA.

ASia tertia pars orbis, terminatur ab occidente ad Europam & Aphricam, hoc est, ad Tanaim & Mæotides paludes, & iuxta Aphricam ad mare Rubrum: à meridie uero habet mare Indicum maximum, & à septentrione mare congelatum, seu Scythicum: porrò ab oriente oceanum orientalem. Hæc pars orbis maior est Europa atq; Aphrica, & habet regiones prouinciasq́ innumeras, regna & imperia multa atque potentissima, montes

& fluuios

& fluuios celeberrimos, uaria genera animalium & terræ nascentium, quæ in alijs orbis partibus non inueniuntur. Nam Arabia deserta in quadam conualli fert balsamum: & altera Arabia quæ propter fertilitatem & fructuum copiam felix nominatur, producit calamum, myrrham, thus, casiam, cinamomum, ligna odorifera, & resinam suauissimi odoris, ut etiam mira fragrantia ex illa regione spiret ad eos qui in mari à longe adueniunt. Qui uero intra regionem degunt, propter nimiam rerum fragrantiã ac intolerabilem in sensibus percipiunt stuporem, ut cogantur etiam illam leuare bituminis suffitu & hirci barba. Abundat quoque hæc regio auro optimo, ut etiam inter terræ glebas temere iacentes aureæ massæ glandium magnitudine reperiantur.

Ganges fluuius Indię nominatissimus alit crocodilos & delphinos, aliásq; horribiles beluas. Inueniuntur illic plurimi elephãtes, & aues ad imitandum humanæ uocis sonum dociles. Mare quoque illud infundit littoribus gemmas & margaritas. In syluis uero inueniuntur lauri & baccæ. Est illic magna uis serpentum, squamis fulgorem auri reddentiũ. Circa littora Taprobanæ, quam hodie Sumatram uocant, uagantur passim cete, animalia monstrosa, & tantæ magnitudinis, ut colles quidam littoribus aduecti uideantur, quorũ dorsum longo spinarũ tractu exasperatur. Infestissima sunt ambulantibus in littore, ut nemo facile ex eorũ faucibus effugere possit, si uisus ab eis fuerit. Habent tantos hiatus, ut sæpe nauem cum hominibus deglutiant. Iaua insula habet syluam nucum muscatarum. Mare Caspium gignit cristallum & iaspidem. Hircania habet in syluis tigres. Habet hoc animal multas maculas, & est mirę uelocitatis, ut etiam nihil adeo antecedat quod non illico assequatur. Eius potentia maxime prædicat̃, quando maternis curis incitat̃. Nisi enim raptores mox in maris præsidio fuerint, nullus astus uel fuga quantalibet liberat. Bactriana sicut & Arabia nutrit plurimos camelos. Est animal hoc oneri ferẽdo accõmodatissimum. Sitim in quatriduum tolerat, & quum occasio bibendi data est, resarcit omnia præterita desideria. Turbulentas aquas captat, puras refugit. Colchorum regio mel amarum producit. Babyloniæ regio crebris icta fulminibus, ex scatebris illis euomit bitumen ad lateres ædificiaq; opportunum. In Margiana & Aria aiunt sæpe reperiri uitem, cuius stipitem duorum uix hominum ulnæ complectantur: racemum uero duorum cubitorum longitudinem implere. Illic etiam uinum ad tres hominis ætates, id est, in nonagesimum annum perdurare, idq; in uasis minime picatis. India terra saluberrima bis in anno metit fruges, fert cinamomum, piper, & calamum aromaticum, ebenum arborem, psitacum auem, monocerotem bestiam, beryllos, adamantes, carbunculos, margaritas, & alias gemmas. Caucasus mons Indiæ ea fronte qua soli obuersus est, habet arbores piperis, quas ad iuniperi, uel secundum alios, ad hederæ similitudinem

fructus suos ædere scriptores tradũt. Sed quid pergo ista enumerare? quum Marcus Venetus, & Ludouicus Vartomannus illarum regionum nostra ferè tempestate exploratores fuerint, & luculentissime conscripserint quid in Oriente uiderint: is quidem in India citeriori, & præsertim in Calechut: ille uero in India ultima, & magni Cham latissimo imperio. Lege libros ipsorũ, & mira inuenies.

NAVIGATIO AB EVROPA AD CALECHVT Indiæ emporium nominatissimum.

NEq; hominum memoria, neq; antiquorum literis proditum est, nauigationes illas in oceano factas, quæ nostro tempore fieri cœperũt. Ptolemæus quidem & Strabo, ambo insignes & toto orbe celeberrimi Cosmographi, nesciierũt ultra Hispaniæ & Aphricæ occidentalia littora terrã aliam, præter Gades & Fortunatas insulas reperiri. Nec ulli alij mortaliũ post hos insignes uiros quicquam constitit de innumeris & maximis illis insulis, quæ medio itinere inter Aphricam occidentem uersus, & Indiam in oceano, nostro æuo sunt inuentæ. Sed nec apud ullum autorem inuenies mortales unquam ausos, ut sese committerent pelago illi uastissimo, quod ab occidente per meridiem in orientem ducit: imò putarunt Aphricæ terram usque adeo uersus meridionalem polum protensam, ut ob immensa frigora non liceret hac parte nauem circumducere in Orientem. Quippe qui in hac fuerunt sententia, ut existimarint terræ molem, præsertim in Aphrica, æque uersus meridiem ab undis denudatam & habitatam ut in plaga septentrionali. Nam diuiserunt eam in quinque zonas, ex quibus duæ circa polos describuntur, frigidissimæ quidem, quod maxime absint à uia solis, & propterea à paucis habitentur hominibus, hisq; syluestribus, præsertim ea quæ subest polo arctico. Nam sub polo antarctico compertum est nullam esse terram, saltem solidam. Aliæ duæ zonæ temperatissimę habentur, quæ scilicet sequuntur frigidas zonas, quia non nimio frigore rigescunt, nec nimio solis calore exuruntur, quum limites habeant circulos arcticos atque tropicos, quibus interiacent. Arcticum circulum quidam aiunt esse quem ursa maior priore describit pede. Alij uero intelligunt circulum quem polus zodiaci reuolutione primi mobilis describit. Et distat is circulus xxiij. gradibus & dimidio à polo. Tu si uolueris, poteris eum signare in mappam nostram. Nam habet locum ferè inter sexagesimum & septuagesimum parallelum. Sic enim licebit uidere quas regiones sibi uendicet zona illa temperata, quam complectuntur circulus arcticus & tropicus cancri. Porrò si circa polum antarcticum etiam inter parallelum sexagesimum & septuagesimum circulum antarcticũ pinxeris, qui unà cum tropico capricorni alteram continet temperatam zonam, uidebis in ea ferè nullam esse terram continentem, sed mare duntaxat &

insulas

insulas quasdam, nisi quod portio aliqua de Aphrica in eam extenditur. Cæterum quintam zonam aiunt esse inter utrunq; tropicum, & hæc ob solis continuos ardores uocatur zona torrida. Non est igitur, ut prisci putarunt, quod Aphrica in Australem frigidam & intemperatam zonam adeo excurrat, ut ob id orientalibus minime pateret per mare accessus in occidentem, aut contra occiduis in orientem: quum hodie à Lusitania frequens sit nauigatio in Indiam & uiciniores orientis partes: non quidem per mare mediterraneũ, quum id ducatum nequeat præstare naui nisi usq; ad Ægyptum & Syriã, non autem in Arabiam aut Persiam, aut etiam Calechut: sed per oceanum orbis circuitur meridianus, prætereunturq; multa regna, prouinciæ, populi, terræ & insulæ, donec tandem perueniatur ad sinum barbaricum, & hinc ad sinum Arabicum atq; Indicum. Igitur aduerte tabulam terrenæ descriptionis, & ducam te ab Hispania in Calechut insigne emporium Indiæ, nõ quidem proximo itinere, quod est per mare mediterraneum, & deinde per Arabiam aut mare Rubrum, tandemq; per sinum Indicum, iuxta quem Calechut ponitur: sed per oceanum primo occidentalem, deinde meridionalẽ, & ultimo Indicum, quod iter hodie à Portugallis frequentatur, & ab Aloysio Cadamusto primi libri autore perquam diligenter describitur. Primum itaq; quum Hispani in Indiam traiecturi sunt, petunt Portum sanctum, Mederã, & septem Canarias insulas, quæ olim Fortunatæ dictæ sunt, Hispanis ferè omnes subiectæ: de quibus habes quarto, quinto, sexto & septimo capite nauigationis Aloysij. Hinc nauigatur ad Caput album, portum continentis Aphricæ, ubi est poli eleuatio xix. graduum. Lege de hoc caput nonũ Aloysij. Relicto Capite albo & insulis adiacentibus, uenitur ad regnum Senegæ, quod sic uocatur à fluuio Senega, qui prçterlabit̃ & irrigat ferè totã Æthiopiam, disterminatq; Azenagos à primo Æthiopum regno: de quo in xiiij. capite Cadamusti. Haud longe ab ora huius fluminis est Caput uiride, promontorium insigne, sub eleuatione poli xiij. graduũ, quod Ptolemæus uocat promontorium Æthiopũ: de quo capite trigesimo quinto. Relinquitur etiã ad dextram in alto mari insula, quam Hispani appellarũt Boni uisus, quam nos eregione Senegæ fluuij signauimus. Relicto Capite uiridi ductore Austro peruenitur ad ostiũ fluuij Gambræ, à quo regnũ Gambræ denominationem habet, fluitq; per anfractus & ambages multos, ut alter Mæandrus. Hinc nauigantibus offertur caput Sagres, ac deinde transito regno Melli, peruenitur ad caput Bonæ spei, quod corrupte & Hispanice De bona sperantza quidam appellant: & tenet extremam Aphricæ uersus meridiem partem, quam Pomponius frontẽ Aphricæ appellat. Nã hinc nauis sensim redit uersus çquatorẽ, ubi scilicet est regnũ Melindç, & Troglodytarũ regio: apud quos est aurifodina quam Zaphallam uocant, insula scilicet haud longe à sinu distans Arabico: ubi etiam est insula Achiloa seu Aquiloa, quam

tamen

tamen alij uocant Chiloam, & distat sexaginta leucis à Zaphalla, uicinior quidẽ Arabiæ quàm Zaphalla. Omitto multa alia capita littorum, insulas & prouincias, quæ nullibi non occurrunt in tam uasto pelago, & signo dun- taxat celebriora loca. Traiecto uero sinu Indico, peruenitur ad Calechut, no- bile illud Orientis emporium, quod toti fermè mundo mittit aromata, etiã si pauca illic crescant. Numerantur itaque à Portugallia ad Calechut mille & octingenti leucæ, respondentibus uni leucæ quatuor miliaribus Italicis: non quidem recto itinere, sed in Austrum deflexo. Alioquin si ex mari me- diterraneo mox liceret intrare mare Rubrum, longe propior nauigatio esset per mare illud, quàm per oceanum, id quod oculorum iudicio facile depre- hendere poteris, si utrunq; iter in mappa aduerteris. Veneti quidem quum soli ante triginta annos Europæ præsertim occidentali aromata suppedita- rent, priusquam illa nauigatio à Lusitanis esset adinuenta, à sinu Adriatico per mare mediterraneum Alexandriam adierũt, quæ iuxta Nili ostia situm habet, & hinc aliquo spatio terræ emenso, per mare Rubrum ad Calechut peruenerunt, itinere quidem breuiori, & quo commodius haberi nequit. Hęc uolui simpliciori lectori paulo uerbosius indicare, non ignorans Geographi carum, sicut & aliarum mathematicarum rerum inexperto nihil satis dici posse. De alijs ciuitatibus, prouincijs, & insulis, quæ ultra & citra Calechut ab Aloysio & Vartomanno sitæ describuntur, non est quod hic multa scri- bam, quum ipsi satis exprimant, quot leucis, aut quanto spacio ad illam uel illam dissitæ sint plagam. Nos tamen situm Ormi insignis insulæ indicaui- mus, nempe sub sinu Persico iuxta tropicum cancri. Gulphal insula ponitur in sinu ipso Persico, id quod apud Cadamustum legis capite septuagesi- mo primo.

NAVIGATIO CHRISTOPHORI COLVMBI, ET Alberici Vesputij ad nouas insulas.

CElebratur Alexander magnus toto orbe terrarũ, quod primus ferè pe- netrarit Orientem, non nauigio, sed pedestri & tutiori itinere in illum deductus. Verũ parua erit laus illius, si comparetur uiris illis qui nostro æuo maria etiam incomperta sulcare tentarunt, & Occidentem sua exploratione aperuerunt, innumeras insulas hominibus & opibus plenas in uastissimo mari adinuenientes: de quibus hactenus nulli mortalium quicquam consti tit à duobus milibus annorũ & supra, nisi fortassis Indis oriẽtalioribus & ui- cinioribus habitationes illæ hominum compertæ fuerint. Nemo inter do- ctos nõ putabat totam aquarum uim à principio creationis in illud pelagus reiectã, & aquam ipsam illic in magnam coaceruatã molem, ut possibile non fuerit ibi aridã quoquo modo apparere: sed falsi sunt omnes qui in hac fuere sententia, quũ nullibi non in mari emineãt insulæ, siue ad occidentem ieris si- ue ad orientem, siue meridiem lustres siue septentrionẽ. Insulas occidentales nempe

nempe Hiſpanam, Ioannam, Spagnollam, Cubam, Iſabellam, Antiglias, Canibalorum terram, Americam, & reliquas incognitas terras primi mortalium adinuenerũt Chriſtophorus Columbus & Albericus Veſputius, labores innumeros exantlantes, dum hinc inde per uaſtiſſimum & ſæuiſſimum ęquor uagantes, & innumera pericula ſubeuntes, nouas contendunt quærere terras, etiam longiſſime à patrio ſolo abducti, quippe qui adeo in meridiem digreſſi ſunt, ut polus antarcticus illis triginta tribus ſuſtolleretur gradibus, ſub qua eleuatione etiam inſulam inuenerunt Melcham appellatam. Reliquas uero pro maiori parte inter utrunque repererunt tropicum, tametſi nõ paucos etiam citra tropicum cancri deprehẽderint. Porrò qui mores, & quis uiuendi modus ſit illarum terrarum incolis, non eſt quod hic referam, lege nauigationem Columbi, quam inuenies pagina nonageſima prima, & item nauigationem Veſputij, pagina cxxij. & quatuor eiuſdẽ nauigationes, pagina clv. & edoceberis hæc omnia. Poteris etiam aduertere ſi orbis deſcriptionẽ adhibueris, qua linea, & quo itinere nauigationes ſuas ab Hiſpania in nouas inſulas inſtituerint, quæq́ mirabilia experti ſint.

CVRSVS PEREGRINATIONIS LVDOVICI VARTOMANNI PATRITIJ ROMANI AD PARTES INDIÆ.

ITer quod Vartomannus ad regiones Orientales fecit, fuit tale, Ab Italia per mare mediterraneum ad Ægyptum primo demigrauit, & hinc per littus maris uerſus ſeptentrionem conſcendens, ad Beryntum, Tripolim & Antiochiam, quæ ferè omnes ſunt maritimæ, peruenit: & ab Antiochia paulũlum uerſus Orientem digrediens, Damaſcum adijt. Hinc itinere quadraginta dierum & noctium ad Mecham cõceſſit, quæ urbs in Arabia deſerta quadraginta mille paſſibus, hoc eſt, magna dieta à littore maris Rubri, præſertim ab oppido Zida, quod portus eſt maris elegans, ſita eſt. Pertranſijt tamen medio itinere urbem Medinam, in qua gens cæca Saracenorum ueneratur corpus Mahumetis ſui. A portu Zida per mare rubrum uenit ad Aden Arabiæ felicis urbem pulcherrimam & famigeratum emporium: luſtratisq́ multis Arabiæ urbibus, commiſſus pelago, ut ad Perſiam nauigaret, tempeſtate iactatus eſt in Æthiopiam, & illinc abſcedens in Perſidem uelificauit, ubi multis conſpectis urbibus, ad Ormum ciuitatem & inſulam inſignem ſe tranſtulit. Ab hac rurſus ſoluens, ad Cambaiam Indiæ urbẽ haud procul ab Indo fluuio poſitam conceſſit. Et digrediens ad alias uiciniores urbes, nempe Ceul, Canonor, Decham, & alias quaſdam: tandem ad Calechut peruenit. Et ab hac in ulteriorẽ profectus Indiam, uiſis uarijs urbibus, atq́ multis inſulis, præſertim quæ ſpecies mittunt aromaticas, poſtliminio redit ad Calechut: & hinc cum Luſitanis in Europam reuerſus, ad Hiſpaniã peruenit, & tandem ad Italiam patriam ſuam. Marci Pauli Veneti iter hic non duxi explicandum, quum ferè nullam ſignarit prouinciam, quam pertranſierint

transierit, præter Armeniam, & quasdam circumiacentes regiones, ad quam traiecto Bosphoro & Euxino mari peruenit. Ab Armenia uero quas regiones permeauerit, donec ad extremos Scythas, qui hodie sunt Tartaria magna, peruenit, non scribit: rediens tamen ab oriente ad occiduas partes, signauit plures. Id unum ex sententia agit, ut nobis diligēter describat Orientem, tam terram continentem quàm insulas meridionales & orientales, potissimū quicquid locorum est sub ditione magni Cham. Presbyteri quoq; Ioannis facit mentionē, quippe cuius regnū cōterminum ait imperio magni Cham, quū tamen cæteri ferè omnes regem illum in Aethiopia Aphricæ haud longe à Troglodytis dominari asseuerent. Sic enim habes apud Aloysium cap. sexagesimo, nempe presbyterum Ioannē in Aphrica circa regnum Melindæ confinē esse Sultano. Idem sentit Ludouicus Vartomannus lib. secundo, capite decimoquinto. Nodum hunc soluendum tibi lector relinquo.

NAVIGATIO AD TERRAS IGNOTAS ALOYSII CADAMVSTI, ARCHangelo Madrignano interprete.

CAPVT PRIMVM.

VVM ego Aloysius Cadamustus è Venetis patritijs primo animũ induxerim sulcandi eius Oceani, qui à freto Gaditano per insulas Fortunatas, & Æthiopas inferiores uersus Austrum tendit: quumq; ibi pleraque scitu cognituq; non indigna deprehenderim, ut fiat testatum posteris, animo mihi hæsisse, hactenus incomperta quærere, & adire inaccessa, prout rebus memoria suppetet, excipiã & prosequar calamo, donec earum memorabilium rerum quæ uidi, & locorum quæ coram adiui, ueram prorsus efficiam historiam: quæ omnia si nostris conferantur, alterũ profecto orbem efficient. Et si ea forte minus ordinate abs me describentur in rerũ tantarum uarietate, non sum tamen defuturus, quin historiam ueram denarrem, & ubi fere incredibilia & prodigiosa occurrẽt, licet uera, temperabo tamen de industria, & sciens citius nõnulla sum prætermissurus, quàm uel minima citra ueritatem relaturus. Primus igitur qui memoratum Oceanum & Æthiopiam supradictã adire est aggressus, post protoparentẽ nostrũ Adã (unius Plinij historiã excipio) is fuit nostro æuo illustrissimus D. infans Don Huric natus Lusitaniæ rege illustrissimo Don Ioãne: qui quidem princeps infans, licet sui nominis præclara, & propè innumerabilia percenseri possent, prudẽs præteribo omnia in præsens: id unum haud prætermiserim, quod Christi seruatoris nostri almæ fidei eximie studuit, & nihil magis in uotis gessit, q; nomen Christianum à barbaris & dei hostibus asserere, matrimonij expers fuit, adolescentiam suam castitate mira honestauit, domi & militiæ strenuus, Mauros sæpenumero fudit, & bello clarus euasit. Quum itaq; eius genitor dissolutionem corporis sibi imminere conspiceret, annorũ iam plenus, prius naturæ non concessit, quàm saluberrimis præceptis filium monuerit, ut uidelicet sacratissimam Christi fidẽ animo inconcusso illibatoq; coleret, nec deesset suis uotis, quibus instituerat Christi hostes debellare, & sancto nomini reddere subiectos. Adiecit etiam ad hæc, ut Lusitaniæ gentis, & in primis patritię Cordatæ meminisset: & ut paucis absoluã, sępe dictus illustriss. Don Huric patris monitis libens audiuit: fato iam functo parente, fratre tamen patrocinante, qui regno ætatis concessu successit. Huic nomen fuit Don Daruth, cuius auspicijs Mauros male accepit, qui id regnum occupant, quod

Don Huric · *Don Daruth*

a Fesse

Fesse dicitur: quod quidem regnũ incipit ab Ampelusia promontorio Mauritaniæ, nõ longe à Gadibus, & mari Atlantico alluitur, & uergit ad Austrũ. Singulis igitur annis ex instituto Mauros lacessens, celoces suas mittebat, quo ad id promontorium deuentum est, quod Caput de non appellatur ab incolis, argumento, quod qui ultra dictũ promontoriũ iuere, nõ sunt regressi, & ibi prisci nautæ terminũ semper constituerant suæ nauigationis. Hucusq; itaque celoces principis deuenere, nec ausæ sunt ueterẽ terminum excedere. Quæ ubi principi sunt renunciata, animum accendunt magis peragrandi orbis. Instituit propterea rursus cœptam prouinciam persequi, & promontoriũ Capitis de non aliquando transcendere diȷs fauentibus: quoniã celoces Lusitanæ omnibus Oceani Liburnicis eximie præstant. Et quũ iam ad id opus nauandum præsto essent nonnullæ Celoces, censuit non difficulter posse nauigare uastum Oceanum, cupiens admodum loca hactenus inaccessa adire, & nouos populorũ Africæ ritus uidere: quibus omnibus exploratis, in promptu haberet Mauros ꝑ arbitrio profligare, & suæ ditioni addere. Iussit itaq; celoces ternas expediri, cum armamentis, cum etiã commeatibus ferè omne genus, quibus uiros strenuos præfecit. Qui dicto principis audiẽtes profecti sunt, & dictum promontorium Capitis de non, littus haud deserentes, per centum ferè miliaria præteriere, & quum nihil præter incultam tellurem, ac omni habitatore uiduam comperissent, domum regrediuntur. Quum igitur princeps de nouis populorum Africæ moribus ac locorum sitibus, ex his nauigationibus nihil adhuc comperti haberet, rursus classem communit omni genere annonæ, & rebus omnibus, quibus hostes propulsare quirent, & suos diutius alere, data lege ut tamdiu nauigarent, donec superiores suorum nauigationes per centũ & quinquaginta miliaria excederent, & ultra (si eis uisum foret) progrederentur, quos pro labore tanto innumeris promissis onerat. Qui principi obsequẽtes, uela dedere, & quum nihil nacti fuissent nisi uastũ & sterile solum, rediere. Quibus non obstantibus, princeps indies fit auidior nouarum rerum, animusq; accendebatur magis, ut assolet, in rebus uetitis: quare iam tertio mittit, qui terram huiusmodi explorent. Et ut breue faciam, tantisper annis singulis nouos expediuit nautas, donec ab Arabibus cultam terram inuenit, qui in desertis uitam trahebant: & paulo ultra progressi, nouos populos inueniunt, qui Azanegi appellantur, uiri coloris subcinericȷ, de quibus in sequentibus latius dicturi sumus. Et postremo iam ipsis adnauigantibus, tellus Æthiopum inferioris Africæ, quæ Oceano adiacet Australi, apparuit, rursusq; indies nouos populos, cum idiomate, tum etiã ritu & moribus differentes nanciscuntur, ut lectori diffusius deinceps liquebit.

Caput de non *Azanegi*

Caput

CAPVT SECVNDVM.

Vum igitur ego Aloysius forem Venetijs,quæ urbs mihi solum est patrium,anno à partu uirginis M. D. IIII.annum agens alterum & uigesimum: & quum iam ferè nostri maris,quod mediterraneum appellant,littora omnia lustrauissem,decreui in Celtogalliam iterum contendere,quò aliâs iueram commercij gratia:ea enim est regio Galliæ,quæ ab Oriente terminum habet Rhenum fluuium,à Septentrione Oceanum Britannicum, in quem exonerat Rhenus prædictus, & ibi nobile emporium uisitur,Brugim appellant, nullis emporijs Septentrionalis regionis postferendum, & eò lucri causa contẽdebam.Quũ ergo illò proficisci decreuissem,accinxi me itineri, nõ quidẽ multis onustus pecunijs:nam paucissimi census erãt, & Liburnicas,quæ eò tendebant,conscẽdi duce Marco Zenone equite splendidissimo, prius Christi nomine inuocato: Venetijs soluimus anno Christi memorato, Augusti octaua luce, & prosperis auspicijs uetus institutum inter nauigandum obseruãtes,iter agentes per certa hospitia,hoc est,ad consueta loca applicuimus semper,donec in Hispaniam deuentum est. Et quũ ui ingentis tempestatis ducti applicuissemus ad id promontorium,quod Sacrũ Ptolemæus appellat, in Oceanũ uaste prominens, nunc Caput sancti Vincentij:forte fortuna nõ longe ab hoc portu princeps infans per id tẽpus in oppido, cui nomen est Reposera,agebat animi causa. Is ut accepit nos aduẽtauisse, ad classem nostram internuncium mittit uirũ, à suis secretis egregium, Antonium Conzallem nuncupabant, comite patricio Veneto,qui illic consulem Venetæ gentis agebat,ut diplomata Venetorum principum sigillo insignita declarabant, quiq; sub principe infante stipendia merebat.Adiuere itaq; nos ex præscripto principis, saccarum ferẽtes promercale,sumptũ ex insula Mederæ, quæ Oceano Atlantico innatat,è regione Mauritaniæ : tulere etiam cõmercij gratia sanguinem draconis,& alia pleraq; sumpta ab insulis principis prædicti. Dum igitur de saccaro, & alijs mercimonijs sermo fit inter nos, ut assolet merces commutantibus, percunctamur Lusitanos, unde hæc tam præclara eruerint, & regiones locáque sciscitamur:plura referunt, principem suum subegisse gentes innumeras,Christiano nomini hactenus incompertas,unde & saccarum & draconis sanguis, & alia quamplura naturæ cõducentia exportantur : addidere etiam ad hæc, parua esse quæ retulissent,si cõferantur cum alijs rebus,quas præclare dictus princeps egerat : aperiuntq; nobis hunc principem egregiũ inaccessa maria sulcauisse per internuncios nautas, nouasq; regiones peragratas, domitas prodigiosas gentes, res miratu dignas repertas : unde innumera lucra comparantur,adeo ut ex nummo denos efficias, nullumq; fœnus esse, quod lucrum superet huiuscemodi.Hæc illi sedulo denarrabant,mirantibus nobis &

Celtogallia · *Brugis* · *Sacrũ promont.*

obſtupeſcentibus præ rerum euentu cõſpicuo. Ea igitur me inter cæteros accendunt lucri auidiſſimum: ſtatui propterea hunc principem corãm adire, ut ſi forte & nobis ſulcandi dicta æquora poteſtatem faceret: quoniam ſuum eſt eius freti uectigal, cuſtodit propterea ipſe Gaditanum fretum non incurioſe. Reſponſum habui ab eis, qui claſſem noſtrã, ut præfeci, adiuerant, me non difficulter impetraturum à principe, ut meo deſiderio fiat ſatis: uerum ſcirem duorum optionem principem daturũ, utrum uellem, ſumerem. Conditio hæc eſt: qui celoces ſua impenſa expedit, ſuoq́ periculo agit omnia, is earum mercium quas ferret, principi quartam det partem, ex uetere inſtituto: aut princeps ſuo impendio claſſem expediat, quo ad armamenta & illa omnia quæ tueri poſſunt naues ab incurſu hoſtium, reliqua ageret qui merces ducit, & quum rediſſet, principi dimidium daret omnium: & ubi nihil mercis ex nauigatione allatum fuiſſet, omnem impenſam & operam luderet mercator: licet haud dubie conſtet, eos qui illò contendent, conſequuturos lucrum non mediocre: adiecit etiam principem, ſi qui è Venetis regiones prædictas inuiſere uoluerint, id facillime conceſſurum, imò fauturum plurimum: quandoquidem ſibi perſuadebat, aromata omne genus, & alia pleraq́ mihi nautas reperturos, quæ in primis Veneti ſuper omnem gentem callent ad amuſſim. Propterea principẽ prædictum adiui, qui me etiam ultra quàm par erat, honorifice excepit, & ea omnia quæ ex relatu ſuorum acceperam, præſens comprobauit: hoc etiam plus addidit, modo cœptam prouinciam non dehererem, ſe ingentiſſimis fauoribus & gratijs proſequuturum hoc celebre uotum. Quibus auditis, apud me hæc omnia penſitatius reuoluebam, uegetam ætatem, habilitatem corporis, uires & ingenium, quæ omnem laborem ſubire poterant: & peragrandi orbis percupidus, accendebar magis, quum præſertim nullus è conterraneis meis hæc aggreſſus eſſet, non diffidens ex his magnis laboribus me aliquando, & honorem & emolumentum reportaturum. Decreui prorſus uotum meum abſoluere, percunctaturus primo negociatores Luſitanos, quas merces magni facerent Nigritæ Æthiopes & Auſtraliſſimæ gentes. Redij demũ reuiſum eos, qui Liburnicas in littore habebant, & ea quæ in Celticam Galliam uehere inſtitueram, uni affini meo commendo, & mercatus Liburnicas, quæ nauigando itineri facerent ſatis, ad continentem applicui. At naues Venetæ in Galliam uela fecere.

Quando

Quando abierint Liburnicæ,& quibus uentis uela fecerint.

CAPVT III.

QVum igitur eò loci me adhuc continerem, quem Caput sancti Vincentij appellant, aliter promontoriũ Sacrum,ut præfati sumus.Id gratum principi admodum fuit,excipiebat me propterea solito magis honorificentius, & elapsis quampluribus diebus, iubet celocem armari, quæ uehere dolia nonaginta queat: cui præfectus erat Vincentius Lagus incola oppidi cuiusdam à dicto promontorio distantis miliaria sedecim. Celocem uero muniunt omni commeatuum genere,& earum rerum præsertim, quæ nautis uictum diuturniorem suppeditarent. Deorum itaque implorato auxilio,à promontorio soluimus die uigesimo & altero Martij, anni M. D. V. flante uento Apeliote & Borea: & primo uela dedimus uersus insulam Mederæ iter agentes,eundo ad quartam Lebegij Occidentem uersus itinere recto:die uigesimoquinto Martij applicuimus Mederæ per Portum sanctum circiter meridiem. Distat dicta insula à Sacro promontorio ferè miliarijs sexcentis.

Descriptio Portus sancti & rerum in eo memorabilium.

CAPVT IIII.

HÆc insula sancti portus parua admodũ est, utpote quæ uiginti quinqꝫ miliarium circuitu patet, circa septimum & uigesimum annum à nauibus prædicti principis reperta. Hanc Lusitani iussu sui principis incolunt, aliâs à nostris nunquam cognitam. Huic moderatur Bartholemæus Polastrus dicti principis alumnus. Fert hæc insula innumeras fruges,triticum,siliginẽ, & alia id genus, boues, iuuencos, apros, & in primis cuniculis scatet,& ibi sanguis draconis,qui lachryma est arboris:nam stato anni tempore arbores ferro sauciant, quæ ubi sunt incisæ, anno sequente gummam emittũt per incisiones. Gumma uero ahenis decocta & defecata,sanguis efficitur,quem appellant draconis. Eius arbor producit fructum cerasi instar mense Martij gustu eximium,coloris Veneti. Insulam circumuectis constat piscium ubertatem maximam esse,in primis dentalium, & ostrearum. Portu caret, stationem uero habet perquàm commodam ab omni uentorum afflatu tutam, excipio Subsolanum & Vulturnum, quibus haud tuto nautæ se freto committerẽt, hæc Portus sanctus appellatur:mel gignit suauissimum, adeo ut nullibi sit præstantius: ceram quoqꝫ producit abunde:nam ibi apum con fertissima cernuntur examina innumeraqꝫ.

Sanguis draconis.

MONCHRICVS PORTVS INSVLAE Mederæ,

CAPVT QVINTVM.

ILlinc die uigesimo septimo soluimus, uidelicet ab insula Sancti portus, & eadem die portum Monchricum applicuimus: is est insulæ Mederæ portus, qui abest à portu Sancto miliarijs quadraginta, & ni nubes cœlũ inumbrauerint, altera alteram uidet.

DE INSVLA MEDERÁ, EIVSQVE præfectis,

CAPVT SEXTVM.

MEdera insula auspicijs & opera infantis principis colitur, frequens est habitatore. Hæc igitur à Lusitanis incolitur ab annis quatuor & uiginti, aliâs incognita: huic præfecit princeps uiros duos egregios equites: primo nomen est Tristanseræ, & hic mediæ insulæ moderatur: alteri Ioanni Gonzalæ, qui insulæ quod superest moderandum suscepit. Et huic insulæ nomen inditum est à copia lignorum, id enim indigenarum lingua medera significat, argumento quod quicquid inibi erat soli, totum id syluis opacum condensissimis conspiciebatur. Operæprecium igitur fuit his: qui primo coluere insulam, ut igni multo compurgarent: qui adeo grassatus est aliquando, ut etiam uiros corripuisset, ni prope aquis humerotenus immersi, sibi consuluissent. Nam dictus Ioannes Gonzales, ut ignem euaderet cum coniuge & natis, famem bidui iugiter in aquis tolerantissime sustinuit. Igne igitur expurgata insula, semini præparatur idonea. Hæc quatuor è partibus colitur, una appellatur Monchricus, altera Sanctæ crucis: tertia Fonzala, ultima Iouis camera. Et licet quamplurimas alias habitationes habeat, hæ sunt tamen potissimæ. Si uiri percensendi forent, hi proculdubio octingenti essent, è quibus seligi possent equites centum. Insula circuitu patet quadraginta miliarium, portum non habet, uerum peropportunas stationes: feracis est soli, licet saltuosa, instar Siciliæ, scatet tamen frugibus ferè innumeris, legit quotannis tritici scaria 30000 Venetorum. Desijt tamen esse feracissima, licet fertilis adhuc plura producat, nam frequentiore semine attrita est: quoniam indies aratur, atteritur magis. Regio est irrigua fontibus, & amnibus conspicua, octo uisuntur ibi, qui insulam interfluunt: & ibi aquaticæ serræ, quibus in assamenta secantur ligna, & alia id genus efficiunt, ut sunt mensæ tripodes, quibus ferè Lusitania omnis condecoratur eximie, necnon circumadiacentes regiones exornantur. Assamenta ibi multijuga uisuntur, aliâs dedolantur in mensas ex cedro miri odoris, nec absimiles cupresso. Ex alijs fiunt abaci,

Medera unde dicta

tripodes,

tripodes, cophini, scrinia, & ferè omne genus receptacula, & in primis ex nasso fiunt pulcherrimæ, quæ quasi purpurei sunt coloris. Quoniam uero hæc insula frequentioribus irrigatur fluminibus, memoratus princeps saccarum harundinetum ibi plantari iussit, ex quo saccari quamplurimum legit: inde ueniunt scitissima saccara toto orbe præcipua, primæ decoctionis, *Saccarum* necnon mixta, & quantum ex aliorum relatu colligere quiui, indies meliora saccara sperant: quoniam ea insula temperie cœli meliore saccarum suapte natura gignit: nam ea qualitas est plagæ illius, quæ Cypri, & Siciliæ: nunquam algent, & ibi bellaria, & tragemata ex saccaro omnium generum, mellisque plurimum. Ceræ quidem satis, sed non tantum: uineas habet non despicabiles, in quibus taleas & malleolos maluatici plantare iussit princeps infans, afferuntur ex Creta insula, quam hodie appellant Candiam: uberes sunt uineæ, cœlo ad id inclinante: uites plus uuæ quàm foliorum ferunt, racemi proceriores, ut mensuram quatuor palmarum excedant, res uisu conspicua miraque uoluptate afficit intuentes: & ibi uuæ quibus color est niger, in arcuatis pẽsiles. Inde etiam exportantur ex nasso arcus celebres, qui feruntur in Occidentem, & fiunt ligna apta arcubus conficiendis. Et ibi paui quàm plurimi syluestres, colore ad albedinem inclinato. Perdices neque id genus alia ibi uidebis, præter coturnices, & apros innumeros in montibus. Memini etiam ab indigenis accepisse, ibi quum primo culta est insula, copiam maximam columborum fuisse: quibus capiendis non alia arte usi sunt aucupes, quàm alligato perticæ uncino ex arboribus, quibus illic insident, traherentur ad se non pauentibus auibus, sed mirantibus ueluti ad rem non uisam hactenus: quoniam nullo habitatore humano culta fuerat insula, à solis auibus & feris habitata. Fidem huic rei maiorem adstruit altera insula nostris temporibus reperta, natura nõ absimilis, præsertim in auium aucupio: ea utraque humani ritus expers fuerat: animalia ibi quamplurima usui humano apta: uiri illic etiam census non mediocris, complusculi dites ac locupletes: omnis insula adeo culta est, ut uiridarium & hortum repræsentet amœnissimum, quicquid ibi legitur ueluti aurũ est. Et ibi celeberrima diui Francisci cœnobia uitæ obseruantioris sanctiorisque. Accepi etiam ab incolis fide haud indignis, uuas etiam *Vuæ uernæ* maturescere circiter sanctam hebdomadam.

Canariæ insulæ numero decem,

CAPVT VII.

A Dicta insula Mederæ Austro flante soluimus, quo duce iter confeci/mus, donec insulas Canarias applicuimus, quæ absunt à Medera ferè miliarijs cccxx. Hæ sunt decem numero, septem cultæ, tres desertæ: quæ coluntur hæ sunt, priuis priua nomina. Primæ nomen est, Fractælanceæ: secundæ, Magnæsortis: tertiæ Grancamariæ, quartę Teneriffę, quintæ Gieneræ, sextæ Palmæ, septimæ Ferro. Nec id est prætereundũ, quod ex memoratis septem insulis, quatuor Christianum nomen colunt, uidelicet Fractalancea, Magna/sors, Gienera & Ferrum. Tres uero quæ supersunt è septem, idolis seruiunt. Christianis insulis præest eques nobilissimus, qui Ferrara nuncupatur, oriundus ex urbe Sibilia, ditionis Hispaniarũ regis. Qui colunt has insulas, uiuũt pane ordeaceo, carnibus, & lacte plurimo, & in primis caprino, quibus abun/dant. Hæ uini & tritici impatientes sunt, nisi aliunde importetur eis, prorsus carent: fructus ferè nulli, reliqua uero optima: scatet onagris, id est, syluestri/bus asinis, præsertim ea quæ dicitur Ferrum. Distant inuicem hæ insulæ mi/liarijs quadraginta: atq; ita alia respicit aliam, ut de industria continenterq; subordinatæ uideantur, & Orientē prima, ultima uero Occidentē respicit.

Quarum sint rerum feraces Canariæ,

CAPVT VIII.

EX his insulis aduehitur herba, quæ Oricola dicitur, cuius colore uestes inficiuntur, quæ quidem herba Gades in sinu Sibiliæ comportatur, & illinc in Orientem, & demum in Occidentem itur: exportatur etiam inde co/rij hircini copia ingentissima, quod cæteris præstat: seui plurimum, casei uero multum: & incolæ harum quatuor insularum nomini Christiano parent, & Canarij dicuntur. Idiomate differunt, adeo ut alter alterum haud intelligat. mœnia non habent, sed uicos undequaque patentes, uerum in eminentissi/mis montibus specus excauant, ubi degunt tuti ab omni impetu hostili. Sunt hi montes suapte natura ferè inaccessi, ideo inexpugnabiles, perinde ut nulla uis eò penetret, nisi una fames aditum præberet: & ambitus minoris harum insularum non minus patet miliarijs nonaginta. Tres uero quæ idola colunt uastiores sunt, & frequētiore habitatore, præsertim Canaria magna, quæ ho/minibus circiter octo milibus exornatur. Teneriffa autem trium maior est, hominũ quindecim milia, si utrũq; sexũ spectes, emitteret. Palma uero raris/simo est habitatore, uisu tamen cõspicua, & delectabilis admodum. Id etiã apprime est dignũ scitu, quod nulla alia de causa hæc regio est propè inex/pugnabilis, nisi ob situs locorũ propè inaccessos, & strenuã gentē: fitq; ꝓpterea ut subdita sit nemini, licet pluribus sit lacessita prælijs. Nec silendũ puto de insula Teneriffæ, quę & eximie colit̃, & inter orbis insulas est eminentior.

Nam

Nam cœlo ſereno eminus cõſpicitur,adeo ut qui abſunt ab ea ad leucas Hi/ſpanas ſexaginta uel ſeptuaginta, non difficulter eam intueantur: & ſi leu/carum ratione colligas,miliaria ducenta quinguaginta excedunt.Quod cer/natur à longe,id efficit acuminatus lapis adamantinus, inſtar pyramidis in medio.Qui metiti ſunt lapidem,aiunt altitudine leucarum quindecim men/ſuram excedere ab imo ad ſummum uerticem. Is lapis iugiter flagrat inſtar Ætnæ montis, id affirmant noſtri Chriſtiani, qui capti aliquando hæc ani/maduertere.Hi præfectos habent nouem,quos duces appellant:nec iure hæreditario ſuccedunt, ſed ius eſt in armis: inuicem digladiantur, & ſæuiunt ut beluæ:armis carent,quia ferrum nõ habent, uerum lapidibus & ſcipionibus res geritur inter eos:nam lignis acuminata cornua adfigunt,ut uicem ferri gerant:nudi ferè omnes incedunt,tamen nonnulli auerſe & aduerſe pellibus caprinis teguntur: carnem inungunt ſeuo hircino condito herbarum quarun/dam ſucco, ut cutis effecta denſior algorem toleret facilius: licet ibi uix al/geant, quoniam ad Auſtrum ſunt poſiti: domos non habent,neque mapa/lia,nec quidem uiles caſas, uerum ſpecus & cauernas montium incolunt: or/deo,carnibus, & caprino lacte paſcuntur, abundant nonnullis fructibus, & in primis ficis,metunt fruges menſe Martij & Aprilis:fidem habent nullam, nec deum norunt, ſed alij alia idola colunt, ſolem nonnulli, & alij lunam,& planetas,ſuperſtitioſe admodum idolis ſeruiunt: mulieribus quidem in pro/miſcuum non utuntur,ſed pro arbitrio ducunt innumeras:uirgines coniuges prius non accipiunt,quàm à principe deflorentur, & id apud eos ingens de/cus & honos ducitur. Verum ſi quis forte argutulus diceret,unde hæc noſti? Id pro reſponſo nobis erit, Incolas uidelicet conterminarum inſularum quæ Chriſto parent,ex inſtituto uitæ conſueuiſſe hos infideles crebris incurſioni/bus laceſſere, noctu præſertim: & ubi aliquando in congreſſu ſuccumbunt infideles, captiui ducuntur ſexus utriuſque, qui ſic capti in Hiſpaniam mit/tuntur, hæc nos docuere. Vſu euenit aliquando, ut è noſtris corripian/tur aliqui,quos Canarij ad contumelias ſeruant, & ut publico ſint ludibrio, lanij officio fungi eos cogunt, eiſque exenterandis bobus & ſuibus addi/ctis, quod apud eos ignominiæ ſpecimen & dedecoris ducitur magnum: tantiſper captiuitatem tolerant, donec permutatione aliqua redimantur. Seruant etiam alium morem Canarij in augurandis principibus. Nam quum ſceptra ſuſcipiunt, compluſculi ſeſe offerunt certatim in memoriam & honorem noui principis morituros, & ſponte quiſpiam uitam deuouet: congregantur propterea in ualle deuexa,& ibi peractis nõnullis cerimonijs, ac prolatis uerbis quibuſdam,ille qui ſua morte feſtũ principis eſt exornaturus,ſe dat è rupe præcipitẽ, perinde ut ferè in fruſta conciſus exanimet. Pro qua re quoniam fit in gratiã principis, debet princeps ſuperſtitibus agnatis defuncti,

Leucæ Hi/ſpanæ

Adamas miræ altitudinis

defuncti, prosequitūrq; eos beneficijs, ac fauoribus innumeris. Hūc morē licet ipsimet improbēt, seruant tamen, & pro comperto habemus uerū esse quod retulimus: saliunt mirum in modum agiles supra quàm referre queam, instar funambuli & petauristæ corpora librant, & ut hinuli de saxo in saxū migrāt, licet multum distēt, & id nudis pedibus: lapidem iaciūt ultra aliorū iactum, & quicquid pro scopo ac signo dederint, nusquam aberrant: uim maximam ac propè incredibilem lacertis inferūt, adeo ut uno uel altero ictu umbonem infringant. Memini dum illic agerem uidere è Christianis Canarijs quendā hoc ludicri genus agentem: conditionem proponebat, propositamq; sanciebat pignore, uiris tribus mala Assyria duodena dabat, ut omnes ea iacerent in eum, nec propius accederent quàm ad octo uel decem passus, aberraturos omnes adseuerabat: nec ipse eorū poma medica tangere uolebat, nisi manu repercutiendo, alioquin inanes illorum iactus futuros prædicabat. Ille uero duodecim sumebat, & in uiros prædictos uibrabat, nullo aberrāte. Abnuêre conditionem omnes, quandoquidem probe nouerant quantū præstaret corporis dexteritate, nec eos latebat ipsum etiam plura facturum quàm iactauisset. Hæc summa est igitur, ipsos Canarios mobilitate ac agili natura ferè omnes anteire mortales. Hi etiam eximium cultum censent, herbarum succo tingere corpora colore multiplici, modo Puniceo, Prasino modo, nonnunq; Veneto, aliquando cœruleo, & nihil cultius ornatius ue ducunt colorum uarietate, & hæc pictura est eius ornatus apud eos, cuius ornatiores uestes apud nos sunt. Ex his insulis igitur Canarijs, duas ego Aloysius præsens inuisi Gomorram uidelicet & Ferrum. Palmæ quidem applicui, uerum nusquā classem deserui, ut cœptum iter consummarem.

Descriptio Capitis Albi cum insulis proximioribus,

CAPVT IX.

SOluimus ab hac insula flante Austro Æthiopiam uersus, & breui peruenimus ad id loci, cui Capiti Albo nomen est, abestq; à Canaria miliarijs ferè septingentis septuaginta: & illud præsertim est sciendū, quod qui à Canaria insula ad Caput Album proficiscuntur, hi littora Africæ nonnihil deserunt: quoniā qui Austro ducunt, ad læuam Africā relinquunt, quantoq; magis quis ducit naues in altū, tanto minus continentis uidet, quia Canariæ insulæ plurimū absunt ab littore Africæ Occidentē uersus. Igit nautæ tamdiu absunt à littore dum nauigāt, quoad ultra medietatē itineris peregerint, quo insula Canaria à Capite Albo abest: & demū obliquant ad læuā tantisper, donec Caput Albū speculent à lōge, ne prius appellant terrā, quàm eminus explorauerint: quoniam ultra dictū caput nihil nisi uastū mare conspicitur, quoad peruenias ad id littus, ubi cum dicto Capite fit sinus, qui dicit Forna Dargin, cui ab insula quadam sinus eiusdē dicta Dargin, nomen inditū est: quod

Forna Dargin

quod quidem nomen habet originẽ à parua insula in eodem sinu sita. Intra sinum per miliaria quinquaginta, & ibi etiam tres insulæ, quibus indita sunt hæc nomina à Lusitanis: primam Albam appellarunt, quia arenis strata est: alteram Garzararum insulam, argumento, quod Lusitani qui primo coluerunt eam, magnam marinarum auium copiam ibi nacti sunt, adeo ut inde duas naues onustas omni genere auium in Hispaniam duxerint. Tertia insula Cori dicta est: & hæ tres insulæ paruæ sunt admodum, arenosæq́ ac desertæ. In illa quę dicitur Dargin, aqua potu dulcis inuenitur, in aliis uero non nisi marina. Et signãter animaduertendũ est, quod hi qui à freto Gaditano soluunt, & uersus hanc Æthiopiam, quæ Austrum respicit, tendũt, nihil culti reperiunt, etiam à Barbaris, donec ad id loci uenias, qui Caput de Chantin dicitur, & ab eo uersus Caput Album semper à latere, & tunc tellus arenosa, quæ est deserta, & Septentrionalem partẽ respicit, præsertim eam, quæ montibus adiacet, quæ est nostra Barbaria citra Tunetum, & loca illa omnia à latere: quos quidem montes Barbari appellant Sarra, & uersus Austrum contermina est Nigritis Æthiopiæ inferioris: uasta est hæc regio, adeo ut si ex transuerso metiaris itinere dierũ sexaginta uel celeris ueredarii, haud consequaris magnitudinẽ: nõ seruat tamen uastitatẽ hanc undequaq;, & Oceano alluit ab altera parte: quæ tota est alba & arida, ac plena arenis, depressa est, nec inæqualis, & usq; ad dictũ Caput Album, miram præ se fert æqualitatẽ. Inuenerunt Lusitani primo hoc Caput Album, & in eo nihil præter arenas, nulla herbarũ aut arborũ uestigia: uisu tamen est conspicuũ, quia triangulũ repræsentat: nam in fronte efficit pyramides tres, quæ singulæ inuicẽ absunt miliario. Id latus totum scatet piscibus omniũ generum, nec nostris minoribus, forma tamen dissimilibus. Totus is sinus Dargin, & illa ferè omis regio indiga est aquarum, & ibi arida & petrea tellus, & paulopost uastum ęquor, & aquarum concursus ingens: nec sulcant hoc mare, nisi interdiu explorantes contis scopulos, qui ibi sunt frequentiores: ob id quandoque obrutæ sunt naues duæ secus aridam hanc. Et sciendũ est, quod dictum caput de Chantin uersus Austrum & Septentrionem Caput Album respicit. Et notandũ, quod post dictum Caput Album in mediterraneis est locus, quem Hodenũ appellant, introrsus situs ad diætas sex, & is locus nullo muro clauditur. Sed est diuersorium Arabũ, & statio Camelorum, quò appellũt Arabes & Dromedarii, quos uocant Carauanas, quæ de Sambut ueniunt: & etiã illâc transeunt, qui ab Nigritis proficiscuntur, & nostras Barbarias inuisunt. Eius regionis incolæ uiuunt ordeo & cariotis, quibus ubertim abundant: alibi etiam in suis locis crescunt prædicta, sed parcius: potus illis camelorum & aliorum animalium lac, uino prorsus carẽt. Boues fœminas habẽt & capras, uerum paucas, id efficit sterile solum, & minime herbidum: boues sunt parui, si nostris conferantur. Mahumetem colunt, & odere Christianos plurimũ: nunq;

quiescunt,

Dargin — *Nigritis regio* — *Caput Album* — *Hodenum* — *Nigritarum mores*

quiescunt,uagantur semper per deserta.Hi Nigritarum terras adeunt,& nostras Barbarias uisunt,frequentes sunt,& Camelorũ copiam ingentissimam habent,quibus comportant æs & argentum,& alia quamplurima.E Barbarijs nostris in Atanbut,& ad Nigritas prefatos:inde uero exportant aurum, idq; ad nos aduehunt.His est colos niger, uestis alba,lacinijs rubricantibus, absq; tunica interiore uestiuntur, eodem habitu & mulieres utuntur absque camisijs,ut præfertur.In capite more Maurico peplum gerũt,quo circumuoluunt caput.In his arenosis locis uisuntur leones, & pardi,struthiones quoq;, quorum oua ego comedi non insuauiter. Id est etiam sciendum,quod princeps infans Lusitanus prædictus in hac insula Dargin pactum fecit hoc modo,ut nemo sinum intret mercaturus aliquid cum Arabibus, præter eos,qui fœdus inierunt,& dictam insulam incolunt:& qui conuenerũt cum principe, in dicta insula negociatores assiduos fouent, qui cõmercia exercent cum Arabibus,qui hæc maria mercium gratia frequentãt,quiq; uarias merces important,ut sunt panni,telę,argentum,tapetes,& id genus alia,& in primis triticũ, quoniam fame propè iugi laborant,& cõmutant mancipia cum nostris mercibus, dant etiam aurũ. Qua de causa princeps infans illic oppidum erexit, ubi fabri quàmplurimi degunt,ut hæc cõmercia non desinant, sed perpetuo conseruentur: ob id propterea annis singulis eò contendunt Lusitanæ celoces,id est,ad Dargin insulam ducũt etiam Arabes equos pernices, quos Barbaros appellant, pro quibus ab eis Nigritarum seruos & uernas accipiunt, nec minore precio eos uendunt equos quàm decẽ aut quindecim mancipijs. Eò etiã uidelicet ad Nigritas plura ex serico elaborata contextaq; Maurico more, argentum & alia pleraque comportant ex Illyberi, id est, ex Granata Hispaniarum ditionis, & Beticæ regionis. Afferunt etiam plura ex Tuneto Africæ minoris, quod Barbariæ regiam appellant, & pro his omnibus rursus mancipia,& auri copiam maximam cõsequuntur. Hi serui primo appellunt stationes Hodeni,& inde ad montes Barchæ,illinc in Siciliã deueniunt: residuum uero uernarum ad insulam Dargin ducunt,& Lusitanis uendunt, illis inquam, qui cum rege de mercimonijs conuenerunt, fitq; propterea,ut Lusitani quotannis mancipiorum circiter mille ex Dargin aduehant secum, & id illis magnum commercium:nec hactenus,nisi à diebus paucis,inter eos cõmercia fiebãt.Nam prius Lusitani infensi erant his Arginensibus, & eorũ sinum ternis uel quaternis nauibus infestabant,& aliquando noctu mediterranea deprædabantur,& uicos piscatorũ aggressi,plura asportabant, & gentis Arabum sexus utriusq; q̃ plurimos captiuos trahebant, qui tandem in Lusitaniã ducti sub hasta ueniebant: pari modo alterum latus ultra Caput Album deprædabantur usq; ad flumen Senegæ.

De regno

De regno Senegæ,& Azenagis populis,
CAPVT X.

SEnega flumen eſt,quod Azenagos à primo regno Nigritarum diſtermi nat. Azenagi homines ſunt qui inter nigrum & ſubcineritium colorem ſunt dubij, incolunt quędã loca ultra Caput Album in latere illo quod mox poſt Caput prædictũ decurrit, & introrſus per deſerta: plures ex Azenagis contermini ſunt Arabibus Hodeni. Hi uiuunt ordeo & cariotis,& camelino lacte:uerum quia proximiores ſunt regno Nigritarũ, leguminibus aluntur: pauci ſunt admodum cibi, adeo ut polline ordei, uel minimo pulmento totã diẽ alacres uiuant:efficit eos inediæ patientes annonæ caritas. Hos aliquãdo captiuant Luſitani,uendũtq; pro mancipijs domi:præſtant hi ſeruitute uernas ferè omnes,præſertim Nigritas. Vtcunq; ſit,ab annis paucis rediere noſtri Luſitani ſecum in gratiam,& à ui temperãt omnes, & cõmercia inter eos magna fiunt,nec patitur princeps infans,ut eis de cætero inferatͬ iniuria,autumat eos propediẽ ſubituros Chriſtianã legẽ: nam in biuio & ancipiti adhuc hærent,utrum legi noſtræ,an Mahumetanę ſeruitutem exhibeãt,nihilq; de lege huiuſmodi apud eos agitatum erat,niſi Azanegi eos edocuiſſent. Et hi Azanegi prauum morem ſeruant.Faſcia linea caput inuoluunt, demiſſo ſindonis capite per frontẽ,ita ut os totum cooperiat:pudet enim eos oris æque, ac inguinis uel cunni:os tectum ut rem pudendam circunferunt,argumento quod ueluti ſentina quæpiam halitum tetrum ſemper emittat, nec detegunt niſi ſumendi cibi gratia.Principes non habent,uerum locupletiores inter eos eminent,his obediunt & obſequũtur. In uniuerſum pauperes ſunt,mẽdaces, & ſupra q̃ referre poſſim,proditores.Mediæ ſunt ſtaturę,capillũ calamiſtro exornant ut Alamanni, promittuntq; plurimum, illudq; nigrũ adipe piſcis inungunt,& olent peſſime,quod apud eos uirtus & honos ducitur.

Commutatio ſalis & auri,decq; diſtantia,
CAPVT XI.

MAgnifaciunt etiam hi populi præpingues & obeſas mulieres,& in primis proceriores mammas habentes: propterea ubi annũ circiter ſeptimum & decimum attigère, rumpunͭ eis ui à uiris mammæ fune per mediũ, perinde ut feræ à pectore auulſæ penſiles remaneant: quũ uero ſemel pepererint,longiores fiunt,& uiſu fœdiores turpioreſq;: neq; hi alios nouere Chriſtianos niſi Luſitanos,qui annis circiter quatuordecim eis multas clades intulere, captiuos ducendo plurimos, haſtæ demum ut mancipia eos ſubijcientes.Pro comperto etiam id habemus, quod ubi hi populi primo Liburnicas & alias id genus naues conſpexere in mari uelificãtes, antea illis incognitas & inuiſas,arbitrati ſunt aues eſſe albis alis aëra ſcindẽtes,è remotioribus partibus aduentaſſe. Quũ autẽ uela deprimerent,ut appellerent littus,credebãt piſces eſſe eminus uiſis nauibus: nõnulli cenſebant fore phantaſmata quum

noctu sulcarent maria: & erant hæ naues eis terriculamenta non mediocria, utpote quæ modo huc modo illuc distrahebantur, instar phantasmatis alicuius ui uentorum ductæ, uariisque in locis eis inferebantur damna à nautis, noctu in primis, quũ tamen inter se celoces abessent per miliaria propè centum, prout conuenerat inter naucleros, & ut uentorum ratio patiebatur, huc atque illuc pulsæ: sicque intra se ratiocinabantur, si hi essent mortales homines, quo nam modo quirent tantum itineris nocte una metiri, quantum nos nec triduo absoluimus prorsus nauigationis expertes. Itaque loco phantasmatis apud eos ducebamur. Huius rei certiorẽ me fecere ex Lusitanis quamplures, qui per id tempus ea littora frequentabant cõmercij gratia. Accepi etiam id à captiuis, qui fere per eadẽ tempora capti fuerant, ex his testatũ fuit nobis, quàm stupidi ad rerum nostrarũ conspectum fuerint, quando de nobis talia stolide sibi persuadebant. Supra etiã stationem Edon introrsus sex dierum

Tagaza itinere locus uisitur, qui denominat̃ Tagaza, quod nostri interpretant̃ Auri sarcinam. Vnde aduehit̃ salis petrei ingens copia, id asportatur camelis Arabum & Azanegorum uaria loca petentiũ: nonnulli Tambuto iter faciunt, & Amelum contendunt ditionis Nigritarũ: quò ubi applicuere, mox sal omne expediunt, utputa octauo die: quicquid aduectũ est salis uenditur prope Mitigallum, cc. uel ccc, demum suas repetũt casas auro onusti. Et id in primis est

Regnũ Mellis sciendum, hoc regnũ Mellis caloribus infestari, ut fere quadrupedia omnia illic fathiscant, quũ nihil pabuli ibi pro quatrupede crescat nisi pestilens: fitque propterea, ut ex centum camelis qui eò onera ferunt, nõ redeant triginta domum: hinc quadrupes fere nullũ uidebis, ibi pereunt omnes æstu nimio. Arabes etiam & Azanegi illic correpti morbo efflant animã: ægritudinem parit torrens sydus, cui subsunt. Ferũt etiam Tagazam à Tambuto abesse itinere dierum quadraginta equitis unius: & inter Tambutam & regnũ Mellis iter triginta dierum intercedit. Percunctatus sum etiam hos quomodo mercatores regni Mellis tantum salis consumant. Referebant Mellitæ nonnihil consumere in regno suo Nigritarũ, quoniam uersus Meridiem positi, non longe ab æquinoctioli, ubi dies cum noctibus semper propè certant de pari: longiusculi tamen dies, quoniã illorum Zenith de directo non est sub æquinoctiali, non enim essent in Meridie. Sunt itaque ultra æquinoctialem nonnihil, & ideo plus diei quàm noctis habent, & ibi feruentissimus æstus. Fitque propterea, ut statis anni temporibus eorum sanguis inficiat̃, adeo ut ni sibi sale mederentur, protinus exuerẽt uitam. Modus medendi hic est, Salis modicũ aqua liquefactum singulo die hauriunt, & hoc eis pro medicina & remedio præsentaneo. Reliquũ uero salis in glebas diminuunt tantillas, ut uiri unius humeris singulæ ferri possint, arte quadam ad id nõ inepta, usque ad regnum Mellis, quò quum uenerint, singulis camelis duas salis glebas imponunt: & id quadrat oneri, uidelicet ut singulis camelis duæ salis glebę imponantur: &

postremo

poſtremo in regno Mellis Nigritæ, qui Mauri nigri uulgo dicuntur, rurſus id onus ſalis capite portant,ut priui priuas glebas ferant,numeroſiores adeo ut propè ferentium uideatur iuſtus exercitus hominum peditum,qui per uaſtum iter ſalem humeris conuectant.Et hi pro leuamine laboris,& feſſorum ſolatio, tridentibus quibuſdam utuntur humi infixis, quibus ſalem feſſi imponunt tantiſper,donec uires reuocauerint. Hoc modo ſal prædictum aduehunt uſq; ad quoddam flumen,cuius naturam non ſum percunctatus,an ſalſum uel dulce eſſet:nec id ab re dixerim,quoniam æquor creditur à multis.Et his Nigritis operæprecium eſt ſic ſalem ſuum conducere, quoniam quadrupedibus ferè omnibus carent:id ſoli efficit iniquitas,quod aut parum fert herbæ:aut ſi fert,id totũ eſt peſtilens,ut præfeci. Hinc non difficulter colligimus, quàm frequentiore hominum uehentium ſalem cætu opus ſit,quum tantum ſalis conſumant. Quũ uero applicuerint ad id flumen,quod mare propè creditur,qui ſalem detulerunt,ſinguli ſingulos ex ſuo ſale monticulos erigunt:& ita diſponũt, ut alter alteri ſuccedat continenter recto tramite, & unuſquiſq; quopiam ſigno ſuum aceruum inſignit,& demũ recedũt omnes itinere mediæ diei. Vbi igitur receſſere,aduentant alij Nigritę, qui cognoſci nolũt,neq; aliorum colloquia admittunt, & accedunt cũ ſuis Liburnicis ac nauibus grandioribus ab inſulis quibuſdam,& littus appellunt,uiſoq; ſale,pondus quoddam auri prope aceruum ſalis ponunt,prout ſibi congruere commercio uidetur,nec ab æquitate abſonum, & mox recedunt, ſalem & aurum relinquentes. Nigritæ uero qui itinere mediæ diei ſeceſſerant, rurſus redeunt,& unuſquiſq; ſuum aceruum uiſit,& ubi aurum dimiſſum placuerit auferunt,ſalẽ relinquentes,& abeunt non reuerſuri: ſi uero conditio auri relicti non placuit, utrunq; dimittunt,uidelicet aurum & ſalem,& iterum abeunt infra prędictũ tempus reuerſuri. At Nigritæ qui cognoſci nolunt,rurſus accedũt, & eos aceruos à quibus ſublatum aurum uiderunt,auferunt: aut eis quibus adhuc relictum eſt aurum, addunt nonnihil auri:uel ſuum aurum(ſi ultra addere non libet)aſportant,ſale relicto. Et hoc modo ſua commercia exercent,ut alter alterum non uideat uetere inſtituto. Et licet id forte à fide deuiet,utpote nõ ςredendum:illud tamen pro comperto habemus,quoniam à fide dignis eſt acceptum,à negociatoribus in primis.

Permutatio mercium

Quomodo Imperator negociatorem quendam cognoſcere uoluit,
CAPVT XII.

NOueritis igitur me aliquando negociatores Nigritas regni Mellis percunctatum fuiſſe talia, quur princeps eorũ qui & diuitijs & regno pollet plurimum,non nauaſſet operam ui uel amore, ut tandem aliquando sciret,quæ nam gens eſſet,quæ hominum forma,quod idioma,qui mores forẽt illorum,qui cognoſci nolebãt: Id habui pro reſponſo, Principem ſuum iampridem hoc conatũ fuiſſe, ut cognoſceret hos Nigritas,& excogitauiſſe talia,

ut hos caperet: adſeuerabant ipſum uidelicet habito conſilio, tempus aduentus prædictorum obſeruauiſſe, quò conſueuerant cõmercij cauſa accedere ad littus, & per nõnullos dies præueniſſe eorũ aduentum, diſpoſitis inſidijs hoc modo: iuſſit nonnullis è ſuis priuſquã mercatores qui Carauanã ducunt, aduentarent, ad id loci accederent, ubi ſalis & auri permutatio fiebat, & effoſſa humo caueas ſtruerent, in quibus ad tempus tandiu deliteſcerent, donec ex Nigritis, qui cognoſci nolunt, aliqui aduenirẽt, aurum depoſituri pro ſale: & demum erumperent impetum facientes in eos, tres uel quatuor caperent, adſeruarentq; diligentiſſime, & ad principem ducerent regni Mellis. Et ut paucis expediã, ſucceſſit principi ut diſpoſuerat: cepere quatuor, reliqui fuga ſibi conſuluere: & ex his quos ceperãt tres miſſos fecerunt, rati ſatis ac ſuper fore, ſi unus ad principem duceretur gratia gentis cognoſcendæ, ne Nigritæ indignabundi ſuccenſerent, & temperarent demum à cõmercijs. Capto itaq; Nigrita, ac adducto ad principẽ, adhibiti fuerunt quamplurimi uaria idiomata callentes, alij alia lingua captum interrogantes, ut eius linguam explorarent. Is uero captus ad omnem ſermonem conticuit, & nuſquam eſt loquutus, nec cibum ſumpſit unquam: triduo ſolum uixit. Quæ res regni Mellis Nigritas in eam opinionem adduxit, ut credant eos populos uſu loquendi carere, & ſuapte natura mutos eſſe. Alij rentur id eueniſſe ex indignatione, quod uidelicet proditi fuiſſent. Retulere hæc principi ægre ferentes, quod nequiuiſſent principis deſiderio facere ſatis. Animo iniquo tulit princeps, & enixe auideq; percunctatus eſt ſuos, quę hominũ forma eſſet. Reſponſum eſt illi, uiros eſſe nigerrimos, & proceros adeo, ut ſuam ſtaturã plus palmo excederent: & inter cætera referebant eos labrum inferius promiſſum ad pectus uſq; habere, rubrum & introrſus exulceratũ perinde ut ſanguis exeat, ſuperius uero paruum inſtar noſtri: fiebatq; propterea, ut dentes omnes apparerent, quos habent noſtris grandiores, duos etiam habent hinc & hinc reliquis eminentiores: lumina uero prominentiora, eademq; nigra, torui aſpectus admodum: ferunt etiam gingiuas ut labrum ſanguinẽ emitteret ſemper. His uiſis principes reliquos pœnituit facti huius, nec deinceps gentem huiuſmodi infeſtarunt, quoniam ob unius mortem reliqui deſiere mercari triennio, quod cedebat in damnum eorum. Nos autem cenſuimus eis ſic labra putrefieri ob ardorem torridæ plagæ: & quũ ſale ſibi medeantur, nequiuere diutius ſuſtinere quin rurſus ad inſtitutum uetus redirent, quum ſale carere nõ poſſent. Igitur rediere elapſo triennio, & ex noſtris incommodis & ægritudinibus metimur ſuas infirmitates: nec noſter princeps magni facit loquantᷣ uel ne, modo emolumentum ab his ſentiat. Id eſt totum quod à multis accepi eius regionis incolis, & quoniam plures hoc adſeuerant, non difficulter adduci poſſumus, ut multis credamuſ. Ego quidem quantum in me eſt, hæc & alia non impoſſibilia credere uolo, quum ex uſu multarum rerum plura didicerim. Id igitur

aurum

aurum aduehitur in urbem Mellis, & ibi tripartitur, partē qui Carauanam ducunt, iter per regnum Mellis agentes, Cochium uersus Siriam ferūt: duas uero partes residuas Carauana ex Melle aduehunt Atambutum, & ibi rursus diuiditur, partem ducunt ad eum locum qui dicitur Ato, & inde Tunetū Africæ minoris, quod est Barbariæ caput, & Regia per superius latus ad Oceanum, aliam uero partem deferunt ad illum locum qui dicitur Hodenum, ut supra memorauimus, & illinc ad Hona & portū Orarani, qui dicit̄ à Barbaris Marsacubi, à Latinis, Portus magnus. Loca sunt Barbariæ in Mauritania, non longe à Gadibus è regione Illyberis, id est, Granatæ, aduehunt & aurum à Fezes, & amarum, & Choos, & Argis, & Azafi, & Amesa loca Barbariæ extima, id est, extra fretum Herculeum: illò contendūt Christiani, præsertim Italiæ, empturi aurum, multijugas merces aduehētes. Et ut eo congrediar unde sum digressus: aurum prædictum quod aduehunt ab dictis Azanegis siue Subcinericijs cunctis mercibus præstat: quoniam illud aurū aduehitur Hodenum, ut præfeci, ad littus maris comportant, & ibi Hispanis uendunt nostris. Propterea Hispani frequentant insulam Dargin, & ibi ferè iugiter habitāt commercij causa. Apud hos subcinericios populos nō signatur aurum, neq; argentum, neq; cuditur aliqua moneta, sed res permutant, ac alteram pro altera suscipiunt, dantq; uicissim, & hoc modo uitam ducunt. Accepi tamen à nōnullis introrsus apud Azanegos & Arabes eam monetam, quam Lusitani expendunt esse in usu, monetam, appellant mitigal, ualoris unius nummi aurei. *Permutatiō rerum*

Viri honorabiles ac diuites, & ibi mulieres & arma,

CAPVT XIII.

QVi hæc deserta incolunt, hi regem nō habent naturalē, deferūt tamen plus honoris ac reuerentiæ uni quàm alteri, colunt præsertim locupletiores, & hi maiores habent fautores: ut etiam usu apud nos euenit pluribus in locis, & licet diuites sint, maiorq; ad eos hominum frequentia palpi & assentationis, ut assolet, gratia eat, non sunt tamen principes: Mulieres ibi subcinericiæ, ueste cotonina utunt̄. Id genus uestis mittunt Nigritæ. Vestes etiā habent quasdam, quarum in superioribus iam meminimus, Alchizel appellant, tunicis interioribus, id est, camisijs nō utunt̄. Armorum genus apud eos hoc est: non enim habēt arma quæ ad defensionem induant, ut nos thoracē, & loricam, quoniā nullo alio euitāt, ac propulsant uim illatam q̄ clypeo: hastas igitur habent longiusculas, easdemq; leuissimas, & tela: nō tamen ut nostra uibrant, equis insidēt ut Mauri: sed nō multos fert regio deserta, quoniā herbidi soli nō est. Nequeunt propterea multos equos alere, fit etiam iniuria candētis syderis, id est, flagrātis solis, ut prope sit exusta. Aquarū est indiga, inde proueniūt tot incōmoda, uidelicet sterilitas ferè rerum omniū: ibi tantū ternis pluit mensibus, uidelicet Augusto, Septembri & Octobri. In eisdem

etiam regionibus innumerosissimã locustarum multitudinem aëra uidimus inumbrantẽ:nam ferè singulis triennijs aduentant, & cœlũ obscurant,cater-uatimq; uolitãt,& ubi terras cooperuerint,corrodũt fere omnia,adeoq; sunt frequentes, ut spacio miliariũ xij.cœlum inumbrent: rubent,& maiores sunt caualetis,non apparent nisi triennio uel quatriennio semel:quæ si quotannis aduenirent,corrosa ac deserta iam forent omnia : ego aliquando eas uidi ca-teruatim supra mare uolitare,numerus erat propè infinitus.

De sinu Senegæ,disterminante harenosas terras à feracibus, CAPVT XIIII.

POstquam dictum Caput album præteriuimus, illud semper cõtuentes, nostro itinere peruenimus ad flumen, quod sinum Senegæ appellant: illud enim est præcipuũ flumen regionis Nigritarũ introrsus per hoc latus. Disterminat itaq; flumen prædictum Nigritas à uiris subcinericijs dictis Azanegis: separat etiam aridam & sterilem tellurem, hoc est, desertum ab irrigua & feraci terra Nigritarum. Quod quidẽ flumen patentioris est aluei, ostiũq; habet spacio unius miliarij: altissimũ est, & rursus aliud ostiũ:demũ efficit in umbilico insulam,& deniq; ostijs duobus exonerat in mare:tunc ui-debis breuia,ut in syrtibus harenis obductis,quæ abacos & scamna præsen-tãt introrsus mare ad miliare:singulis sex horis crescit & decrescit instar flan-tis & reflantis Oceani: & ubi reuomit aquas, tanta ui immittitur, ut flumen retroagat ad sexaginta miliaria,ut retulerunt Lusitani, qui id corã cõspexere aliquãdo flumen ingressi:at si qui dictũ flumen ingredi uoluerint,eis operæ-precium est cauere à breuijs,& harenis obductis,ne immergant, quoniã præ-bent speciẽ solidæ telluris,& tamen tactæ fathiscũt, & in uagam harenã dila-buntur. Id etiam est notandum, dictũ Caput album abesse ab hoc flumine miliarijs fere ccclxxx.& totum littus harenosum cernit usq; ad ostia fluminis intorsus per miliaria uiginti, & appellatur latus De ante rota, ditionis Aza-negorum populorum subcinericij coloris. Id ante omnia miratu dignum est, quod trans flumen memoratũ, homines sunt nigerrimi,& proceræ staturæ, ac habilissimi corporis:& omnis illic regio uiret, ac uernat pomiferis arbori-bus referta. At citra fluuiũ contrarias uices cernas,uidelicet homines subcine-ricij coloris, staturæ contractioris : hoc flumen ferunt à Nilo deriuari,è qua-tuor præstantioribus fluuijs uno:easdem uices habet cum Nilo,ut ille Ægy-ptum,ita hic Æthiopiam reddit irriguam. Nam Nilus Babyloniam præter-fluens totam Ægyptum madefacit. Hoc flumen alios amnes emittit, & præ-sertim eum quem Senegæ appellant, & magna sunt flumina, totũ latus Æ-thiopiæ irrigant, cuius tamen latius in sequentibus meminisse est animus: huius etiam commeminit Plinius libro quinto naturalis historiæ.

Qui

Qui principes ad latus Capitis uiridis regnent, Cap. XV.

REgio horum Nigritarum, qui primo loco regnum Senegæ obtinent, hi sunt in introitu regni Æthiopiæ, & omnis terra dicitur inferior uulgo dicta terra Bassa, cõplures populi accolũt prædictũ fluuium, uocant Zilophi, & ulterius per spaciũ immensum omnis regio dicitur terra Bassa usq; Achiaridã, & trans flumen. Si tamen Caput uiride excipias, ubi tellus est eminentior, q̃ in toto latere ad miliaria ferè cccc. ultra dictũ Caput uiride. Citra uero per miliaria ferè centũ omnis terra est littus patens, depressius tamen. Noueritis etiam hunc regem Senegæ quum illic agerẽ, appellatũ fuisse nomine Zuchalin. Ibi enim multiplices sunt principes, nos regulos nuncupamus, qui aliquando zelotypia regni conspirant, & regẽ quem libuerit præficiunt, clarum tamen stirpe, & eum precario dominari uolunt. Nam quum eis non est complacitum, exautoratum è regia sede detrudũt: nonnunq̃ rex huiusmodi effectus potentior exurgit in electores, & inuicem digladiant̃. Nõ est tamen firmum regnũ, neq; perennat, ut in Syria Soldanus. Nam assidua expectatione pendẽt ne regno priuent̃. Lis est tamen de paupere regno. Inopes sunt admodum fere omnes, quibus reges dominantur: nullas urbes habent, rusculа uero, & mapalia citius q̃ domos, quandoquidẽ calcẽ non habent, quã parietes ferruminent̃, carent lapidibus, & angusta est regio, utpote, quæ à latere miliaria cc. nõ excedit: Mare autẽ introrsus tantundem, ut mihi relatum est: latitudine etiam uix dictam mensurã excedit. Rex igitur eorum redditus nõ habet annuos: uerũ tributa pendũt reguli illi quotannis: efficit hoc metus, ne indignationẽ regis incurrant: donãt regẽ equis, qui illic magni pendunt̃ ob raritatem. Carent etiam phaleris, & omnibus equorũ instratis. Rex etiã donatur quadrupedibus alijs, bobus fœminis, capris, & legumine multiplici. His uictitat rex eorũ, adijcit tamen ipse ad hæc multa: deprędat̃ cõplures, surripit mancipia cõterminis ui uel amore, sibi uictũ parat: mancipia uero nonnulla culturæ addicit, alia exponit mercatoribus Azanegis uenalia, qui eò contendũt causa cõmercij: equos præsertim adducũt, uendunt etiã Christianis, postq̃ consuetudinẽ habent cũ Nigritis: huic regi licet tot ducere uxores quot uoluerit. Itidẽ regulis licet, & indigenis omnibus, modo alere queant: nulla lex matrimoniũ multiplex prohibet. Rex uero supra xxx. uxores semp̃ habet: plus tamen unã q̃ alterã caripendit. In his tamen ratio stirpis habet̃ maxime: quoniã quæ loco præclaro sunt ortæ præstãt cæteris. Rex itaq; hãc uiuendi consuetudinẽ seruat: uxores suas ruri alit, & adseruat hoc modo: nã singulis cõiugibus agros, & latifundia armentaq; impartit̃ pro earum uictu, mancipia etiã & ancillas elargit̃ eis. Mancipia agros colũt, & alia nauãt, quæ ad rẽ familiarẽ spectant. Habẽt boues tam mares q̃ fœminas, q̃bus arãt tellurẽ: quũ uero usu uenerit, ut rex rus cõcedat, diuertit ꝑ arbitratu ad quãcũq; libuerit: singulę uero terna uel q̃terna obsonia deferũt, adeo ut ipse rex & oẽs

Bassa

Zuchalin

aulici qui cum eo proficiſcuntur,uiuant dictarum regis uxorum expẽſis. Nã uidebis ſingulo mane innumera mancipia dapes multijugas ferẽtia ad principem,quæ omnia Condo adſeruãda dant. Condus uero Promo, hic uero Parocho per gradus ſubminiſtrat,perinde ut paruo temporis interuallo prope dapes innumeræ aduehantur. Quum autem complacitum regi fuerit diſcumbere,ſeligit ex his obſonijs quæ uoluerit,reliquum tribuit aulicis,uerum uix unquam eximunt edendi amorem, eſuriunt ſemper, & nunquam ſaturi, modo huc,modo illuc regem ſequuntur,aliena ſemper impenſa. Nec quicquam pẽſi habet rex, quibus ſumptibus,& ſe & ſuos alat, huius rei cura ſpectat ad alios. Cum uxoribus uices alternat,modo hanc,modo illam comprimit:hinc natorum infinitus prope numerus: quoniam ubi à ſe compreſſam mulierem pregnantẽ ſenſerit,aliam aggreditur.Hunc etiam morem & reguli ſeruant.

Vxorum uariatio regũ

Nigritarum habitus & fides.

CAPVT XVI.

MAhumetem primi Nigritæ colunt: nõ tamen adhuc pertinaces ſunt in ea fide ut Leuco Æthiopes, quos Mauros albos appellant, præſertim gregarij:principes uero tenacius colunt Mahumetem. Quippe qui ſentiunt cum ſacerdotibus Azanegis & Arabibus, qui principes legẽ huiuſmodi docent,& his argumentis perſuadent eis legem colendã, quod uidelicet ſit abſonum,nec principis ordini conſentaneũ, ut cum uulgo imperitiore nullũ deũ colant:fitque propterea ut non difficulter principes adducant ut credant Mahumeti,quoniã aliorũ gentiũ conſuetudinẽ neſciunt: ſacerdotes tantũ,ut præfecimus, Azanegos & Arabes nouere fidei magiſtros Mahumetanæ. Vbi uero cœpere uerſari cum Chriſtianis,& noſtram fidem à noſtris ſanctiorem extolli,& prædicari eximie audiuere,minus Mahumeti credunt,noſtris oblectantur moribus, & arguunt fidem noſtrã eſſe ſanctiorẽ, & meliorem ob id quod ſumus ditiores ac locupletiores illis, exemplum ſumunt ab his mortalibus ad æterna, addentes nos ſummopere à noſtro deo amari, argumento quod tot diuitias largitur ſuis, eosque tot animi ac corporis dotibus honeſtat: nec poſſe legem huiuſmodi,niſi à bono conditore proficiſci:nihil minus legẽ ſuam non deſerunt,licet & noſtram probent,aiuntque in utraque lege utrique locum eſſe ſalutis. Habitus iſtorum talis eſt,Nudi propè incedunt, niſi quod pro ſubligaculis corio caprino utuntur, hoc pudenda cooperiunt. At principes & locupletiores omnes camiſijs cotoneis utuntur,quoniam regio pannis huiuſmodi abundat,& ex filis mulierum penſa fiunt:nam filum nent & pannum largiorem palmis binis efficiunt. Nõ fiunt ibi longiores panni, quoniã pectines non habent maiores, quibus texere queant. Inſuunt propterea ternas uel quaternas telas ſimul,& tunicas conficiunt largas quidem,ſed genua nõ attingentes, uixque media tegunt brachia:fœmoralia etiã cotonina faciũt, nos brachas appellamus,ſiue ſubligaculã oblonga,adeo ut tunicam talarem credas,

credas. Is habitus est latissimus, perinde ut ora eius pateant circuitu palmorum xxx, uel xl: & ubi uestem subcingunt, innumeras plicas efficiunt ob longitudinem ac latitudinem habitus: nam sinuat instar sagi præcincti, aduerse & auerse, id est, retro & ante terram uerrunt ueste: & quũ sit res ridicula admodũ, ipsi tamen rem putant honorificentissimã: uari quoq; incedũt, id est, diuaricatis cruribus, instar micturientium mulierum. Percunctabantur quandoq; nos ipsi, an uidissemus unquam honorabiliorem habitum, quippe qui decentiorem in uiris non credunt. Mulieres partem corporis superiorem, id est, à capite usq; ad cincturam nudam circunferunt: inferiorem uero sindone usq; ad crura media cooperiunt: pedibus ambulant nudis, is mos est, & uiris & mulieribus tam coniugatis quàm nubilibus: aperto capite incedũt, torquẽ ex capillis agunt, & eo exornantur uiri æque ac fœminæ: uiri etiam pleraque puellaria pensa exercẽt, nent enim, & pannos compurgant aqua. Ibi semper calores eximij, nec unq; magis algent uel bruma, quàm nos Aprili mense.

Viri habitu elegantes, sed uictu immundi.

CAPVT XVII.

HVius plagæ homines corpora eleganter curant: nam ter uel quater singulo die aqua immersi lauantur, utpote qui balneis oblectantur plurimum: uerum in culinis adeo immundi ac turpes, ut dum eorum concinnant obsonia & dapes, stomachum suscitent & nauseam: & earum præsertim rerũ quarum prorsus sunt expertes, nõ solum sunt simplices, uerum etiam stolidi: contrà, in illis rebus quas ex frequentiore usu nouere, ut nos, sunt accuratissimi: loquaces sunt admodum, adeo ut uix unquam desinant nugari: ante omnia mendaces, ac fallaces, alioquin hospitales, quippe qui biduo ac triduo domi sua impensa hospitem libenter alunt.

Quomodo inter se concertent principes Nigritæ & regni Gambræ.

CAPVT XVIII.

HI principes Nigritæ sæpenumero inuicem digladiantur: pedites bella conficiunt, quoniam equis carent ob iniquitatem soli: nam ob æstus propè diuturnos uix ibi herba crescit qua alantur equi: loricas nec thoraces habent, quibus uestiantur ad bella, eis prorsus carent: uerum clypeos & scuta ferè omne genus habent: ut uero hostem feriant, telis utuntur quibusdam quæ iaciunt ueloci dexteritate. Nam id præsertim callẽt, uidelicet uibrare hastas, & iacere tela: his adfigitur acuminatum ferrum ad palmi mensuram, & mira arte fabrefactum, perinde ut quum quempiam sauciauerit, uix extrahi queat, ni carnes lancinentur & atrociter concerpantur, ferro reluctante ex opposito: ut apud nos sagittarũ sunt quædã genera: ferunt etiam enses & sicas quasdã more Maurico obliquas, fiũt ex ferro absq; calybe, quoniã in regione Gãbræ Nigritarũ ulteriore calybẽ nõ habẽt: & si forte habent id metallũ, tñ effodere nesciũt. In bello etiã hastis quibusdã utunt' quæ lãceas præsentant,

alia

alia arma non habent:bella illorũ sunt atrocissima, quoniã diloricati ut præfecimus, præliantur:hinc maxima hominum strages, audaces sunt maxime, utpote qui ultro sese periculis obiectant, maluntq; in bello oppetere quàm terga dare, licet fuga sibi consulere queant: nec eos perterrefacit sociorum clades, imò atrociores redduntur, mortem contemnentes, adeo assueuere prælijs ac bellis, & cladibus innumeris.

De eo quod natant eximie, & de regno Senegæ.

CAPVT XIX.

HI naues non habent quibus maria tranent, nec eas uidère ab orbe condito, nisi postquã Lusitani illò sunt profecti: accolæ uero fluminis utuntur cymbis quibusdam, quæ humeris trium hominum deferri possent: his piscantur, & traiecto fluuio uaria loca petunt: sunt etiam isti Nigritæ natatores acerrimi, prout ex usu didici, & accepi ab nonnullis, qui ex lectione multiplici id didicere. Regnum Senegæ Nigritarum introrsus Orientẽ uersus conterminum est regioni dictæ Tuchmorę: at uersus meridiem regnũ Gambæ contingit, ad Occidentẽ uero respicit Oceanũ, uersus autem Septentrionem Nigro fluuio clauditur, qui ut diximus subcinericios populos disterminat à primis Nigritis: & id flumen prius per annos circiter quinque quàm ego eò concederem, Lusitani nautæ iam explorauerant: qui quidem Lusitani cum Nigritis pacem iniere, & fœdus maximum, adeo ut deinceps magna inuicem exerceant commercia: frequentarunt propterea regionẽ huiusmodi annis singulis naues usq; ad meum aduentum.

Niger flu.

Quas merces Aloysius Cadamustus permutauerit cum principe Budomeli Senegæ,

CAPVT XX.

TRaieci dictum flumen celoce mea, & tantisper nauigaui, donec deueni ad regionem quæ dicitur Budomel, & is est principum titulus, & dicitur terra de Budomel, sicuti nos appellamus principum uel comitum regiones uario nomine. Quum igitur ad id loci perueni, immoratus sum illic nonnihil, quoniam idioma huius principis callebam, & ad id adducebar non difficulter, quoniam audiueram hunc principem esse candidissimæ fidei, & nemini imponere, magnæ'que probitatis uirum esse, perinde ut tuto merces ad tempus huic uendi possent. Nam ad præscripta tempora ad unguem fidem seruare aiebant inconcussam. Quum igitur mecum adduxissem nonnullos equos, qui illic precij erant non contemnendi, licet plerasque res alias detulissem, ut sunt ex lana panni & ex serico sindones more Maurico, & alia quamplurima. Decreui itaque apud principem efficere, ut eum locum adirem, quem ad Palmas dicunt, ditionis principis de Budomel, ubi non portus, sed statio uisitur: quò quum ueni, reddidi certiorem principem aduentus mei, internuncio Nigrita meo mancipio, iussi'que ut meo nomine illi

omnia

omnia mea offerret,& equos in primis, quibus ſciebam principem delectari plurimum. Vt ergo paucis expediã,Princeps memoratus certior iam factus rerum mearum,ad id nos equis xv.ac peditibus cl,comitatus, meq; commo nefecit, an liberet terrã appellere uidendi principis gratia,addebatq; me mi/nime luſurum operam,nec me unquam pœniturum laboris ſuſcepti,gratum animum,eundemq; liberalẽ principem gerere. Quibus adductus littori ap/plicui,& uiſi principem,nec uidiſſe pœnituit,nam facta non diſſimilia uerbis fuere: excepit me honorificentiſſime, poſt multa equos emit meos, & quic/quid abs me deſiderabat,mox eſt conſequutus:fidi illi ingenue.Rogauit me propterea ut ſecum irem in regiam ſuam, quæ introrſus eſt ad miliaria ccl. Pollicebatur enim inibi ſe equorum precium perſoluturum, hortatusq; eſt enixe, ut dies aliquot præſtolarer, quoniam inter negociandum conuenerat inter nos,ut centum mancipia pro mercibus daret.Abduxit itaq; equos cum phaleris & alio ornatu, mercemq; plurimam, quæ omnia emeram ego non pluris quàm ccc.aureis.Decreui igitur ſecum ire,nec prius abiui, quàm ab eo perpulchra adoleſcentula donatus fuerim: nigra quidẽ erat,uerũ formoſa,& annum non excedebat duodecimum. Voluit eſſe cubili meo addictam uſ/quequaque:ſuſcepi puellam libens,& ad nauem ducendam uni ex meis tra/didi.Iui igitur cum principe percupidus nouas res & uidere & audire, ſolici/tabarq; non minus hoc deſiderio quàm pecuniarum exigendarum ſtudio uel amore.

Quomodo Aloyſius Cadamuſtus conceſſit cum principe eò loci qui dicitur Budomel in Mediterranea,

CAPVT XXI.

Contendi igitur Budomelam regiam principis locum Mediterraneũm, prius equis ac neceſſarijs ad uiaticum à principe acceptis,& ubi ad quar tum lapidem prope regiam principis deuenimus, commendauit me nepoti ſuo cuidam eius ruris domino quò iam deueneramus: nomen huic erat Biſ/boror,& is nepos ſuus me domi excepit honorifice,& ibi xxviij. diebus ſteti menſe Nouembri,& dum illic ago, ſæpenumero eo ad principem de Budo/mel nepote comite. Interea plura memoratu digna uidi mores regionis con/cernentia:ut etiam hæc attẽtius uiderim, id effecit, quod ad flumen Senegæ ubi mei me opperiebant,terreſtri itinere ſum regreſſus: nã undabũdo mari fidere nolui,quoniã per id tempus admodum ſæuiebat, adeo ut ad celoces meas prius redire nequiuerim, quàm naues fluminis littori applicuerint: & dum certiores meos reddere ſtudeo, natatorem quæro qui nando literas fe/rat, quibus meis nautis compertum fiat me non poſſe aliter claſſem repe/tere, ni prius ipſi naues ad flumen dirigant, ob procelloſum mare. Scirent propterea me uſque ad id loci terreſtri itinere contendere. Quæro igitur ab incolis, an quiſpiam natator adſit, qui uice ueredarij fungi uelit, quiq;

Biſboror

Nandi mira peritia

calleat

calleat artem nandi,& ad meos ire non formidet, introrsus mare ad tria miliaria. Mox sese multi ultro offerunt id nauaturos: uerũ quia æquor incredibili feruore concitatum erat, uix mihi persuadebam hominem huiusmodi nando id consequi unquam posse, & eo minus adducebar ut crederem, quo breuia innumera conspiciebam prope littus iactu arcus: hi sunt arenæ aceruí, qui ubi onera sentiunt quæpiam, mox euanescunt, & naues uorticibus obruuntur. Quum uero supra aquam eminent, uidentur abaci uel scamna, quibus si insederis ilico rues. Et inter hæc breuia feruet mare atrocius utpote coartatum, nihilq; adminiculi ibi comperies, quo innixus uires lassas foueas. Timebam igitur illis ne ab profluente pessundarent. Vtcunq; fuerit, Nigritæ duo affuere nauaturi quod petebam. Quæro quam pro labore tanto mercedẽ cupiant: respondent maiulias duas ex stanno pro unoquoque petere: quatuor enim huiusmodi maiuliæ nummum nostrum aureum efficiunt. Acceptis igitur literis, se mari iactabundo credidere: horresco referens, quas difficultates subierint hi natatores, dum superare breuia cõtendunt, perinde ut crediderimus aliquando eos submersos. Nam urinabant sub aqua spatio horę, nec uidebantur. Tandem alter illorum cessit uiribus undabundi maris, nec sæuientes undas domare potuit, rediȷt ergo uoti impotens. Alter uero maiorum uirium compescuit rabiem maris, & ad classem peruenit, responsumq; retulit: quod factum uisum est mihi ferè impossibile. Hęc itaq; summa est, hos Nigritas uidelicet nando ferè omnibus mortalibus præstare. Quæ uero uiderim dum agerem apud hũc principem, hæc sunt. Primo nolim credas ibi esse urbes, neq; oppida, licet dicãtur principes ut præfecti: nam illorum rex rura tantum & mapalia possidet: & is princeps quo cum egi plura, partem regni eius tenet, quæ res est parui momenti. Nec principes habentur quia ditiores nummis uel thesauro aliquo inueniantur: nõ enim in precio est aurum, præsertim moneta, quæ nulla est apud illos: sed obsequio & fide præstant nostris principibus: mira est obedientia quam exhibent principibus subditi.

Breuia maris

Maiuliæ

Mapalia, & rura Budomel, & mulieres,

CAPVT XXII.

VT nihil prætermittamus dignum scitu, noueritis hũc principem semper esse errabundo nõ absimilem: quiescit ferè nunquam, modo huc modo illuc contendit, & eò præsertim ubi sunt suæ coniuges. Nã ut retulimus, mapalia & ruscula habent, ubi multiplices adseruantur coniuges. Et id rus quò ego iui, domus principis nuncupatur: ibi uidebis circiter X L. uel L. humiles casas consertas paleis, id est, mapalia in ordine continenterq; dispositas, ut alteram sequatur mox altera: his circundedere sepes nõ ex tribulis uel spinis, uerum ex proceris arboribus, dimisso interuallo quod ostiȷ uicem suppleat: quò quum es ingressus, aulam comperies ruralem septam sepe arborea, Cortile appellatur à rusticis. Nouem ex huiusmodi aulis domum principis præcedunt

cedunt eo ordine,ut ex altera in alteram aditus interior pateat,ibi nouẽ mulieres hic princeps habebat: sunt etiam in alijs turibus coniuges quamplurimæ,quæ huic principi inseruiunt pro suo arbitratu. At quælibet ex his mulieribus quinqꝫ uel sex adolescentulas Æthiopas domi alit,quibus pro libito princeps potiri potest, citra omnem coniugis indignationem, quippe quæ haud ægreferunt uetere instituto principis, ut hac Veneris uarietate coniunx princeps oblectet. Suntqꝫ hi Nigritæ admodũ proni ac salaces in Venerem,nullaqꝫ satiantur libidine. Percũctatus est me propterea princeps,an aliqua nossem,quæ Venerem excitarent frequentius:nam unus tot fœminis uix satisfacere quibat. Induerat enim opinionẽ hanc, uidelicet Christianos esse ingenij acerrimi, & ferè nihil nescire. Adijciebat ad hæc, si uoto huic suo turpi quidem fecissem satis,me beneficia innumera illico consequuturum. Laborant zelotypia hi principes adeo atroci, ut nec ipsis natis satis ac super fidant. Vni igitur principi patet ad mulieres aditus.

Quibus stipetur princeps lateronibus.
CAPVT XXIII.

HVius principis latus custodiunt uiri cc. quocunqꝫ pergere contigerit:& licet frequenter per uices succedant qui principis habent custodiam,nõ desunt tamen usquequaqꝫ innumeri, qui undequaqꝫ salutatum ad principẽ ueniunt. Ante regiam igitur principis ubi ipse diuersatur diutius, præcedunt septem atria,& ante ea plateæ quędam uisuntur,in quorum diametro arbor est procera & umbrosa,quæ principis fores obseruantibus umbram amœnã præbet. Habet itaque princeps dispartitam familiam,& qui propius regiam degunt,hi sunt principi magis accepti,digniores ue: & quo magis elongantᷣ à regia,tanto minoris census,ac ferè gradus nullius dignoscuntur. Has igitur graduum differentias ostendunt domus ex industria continenter in ordine dispositæ,ut cognoscas eos esse excellentiores qui regiæ principis sunt proximiores,pauci tamen ad fores principis accedunt. Id enim ferè solis Christianis licet,& Azanegis sacerdotibus, qui principem legem Mahumetis docẽt, quibus maior potestas agendi quæcunque est apud principem, quàm ipsis suis Nigritis.

Mos salutandi principem,& principis consuetudo.
CAPVT XXIIII.

PRinceps igitur memoratus magnã præ se fert arrogantiam, quippe qui non prodit in publicũ,nisi mane & uesperi: nec tamen à uestibulo regiæ digreditur, ibi sese mira superbia spectandum suis præbet illustrioribus. Is igitur princeps quum uarijs de causis quempiam admittit audiendum, tali dignatur reuerentia. Quum itaqꝫ hi qui ad principem petunt admitti,ad fores iam accesserint,utraqꝫ genua flectunt, & humi ferè strati harenam identidem nudi reijciũt in terga,caput etiam harena aspergunt,ut speciem humi-

litatis præ se ferant; & is est mos adeundi principis. Nec ibi aliquem comperies eminentiæ tantæ, qui aliter principem adeat suum, quàm nudo corpore, uerendis tantum corio tectis, humi reptans, ac harena aspersus totus: & ubi ad principem iam deuenere, humi uolutantur, ut sues in cœno: quũ iam propius ad passus duos accesserit, sistit gradum, rem suam principi explicans, harenã semper in terga proijciens capite demisso in ingentissimæ subiectionis specimen. Et princeps simulat supplicantẽ nõ uidere nisi furtim, nec propterea ab aliorũ colloquio temperat. Vbi uero Vasallus desijt exponere res suas, tunc intuitu insolentissimo toruoq;, uerbis duobus dat responsa, ut nec breuius sit responsum Laconicum, qui solo elemento mentem suam declarabant: ut si annuendum erat, per u, id est, uolumus: si contrà, per n, id est, nolumus. In hoc igitur superbiæ fastu uersat̃ princeps, in tantoq; æstimatu & ueneratione apud suos, ut ipsi nos nec deo immortali maiorem exhibeamus reuerentiam: id efficit timor incredibilis, nempe de nutu principis eorum uita pendet. Nam pro re quaq; minima morte plectuntur, & mulieres ac filij uenales exponuntur excandescente principe. Hæc sunt igitur quæ miram obedientiã ostendunt, quũ subditi à principe patiunt̃, quæ uix hosti colliberet.

Moschea principis, id est, templum idolorum, & mos sacrificandi & discumbendi.

CAPVT XXV.

ADeo maximam cum principe familiaritatẽ contraxeram, ut uel Moscheam ingredi mihi fas esset: id est enim idolorum templum, ubi sacra fiunt. Quũ igitur aduesperascebat, presbyteros suos Azanegos siue Arabes accersebat: nam hi apud eos uice sacerdotum funguntur, & sacris præsunt cærimonijs, ac legem docent Mahumetis. Ingrediuntur itaq; in cellam sacrationem optimates eminentiores, gratia orandi: sic enim orant stantes, & cœlum subinde respicientes, terram sæpenumero deosculantur: & princeps sacerdotem imitabatur agentẽ hæc omnia spacio mediæ horæ. Et ubi desierat orare, percunctabatur me, quæ nam de hoc ritu orandi mea foret sententia, libenterq; me disserentem de nostra fide audiebat: dixi ego plura, ut decuit, de celebritate nostræ fidei, quum principẽ beneuolum haberem auditorẽ: ostendi enim falsum esse principem & alios omnes qui legem illam obseruabãt: addidi nostram sanctiorem esse, idq; comprobabam innumeris argumentis: nec prius desij concionari, quàm excanduerint maiores satrapæ, qui indignabantur suam fidem abs me in ordinem redigi. At princeps risu uultum soluebat, adstipulabaturq; meis dictis, asserens & ipse nostram fidem non iniuria colendã esse, & nostrũ deum eo argumento esse, & magnum & probum, ob idq; multiplicia dona nobis elargiretur, diuitias, opes, dexteritatẽ ingenij, uires, & pleraq; alia. Suã tamen apprime extollebat, subdens eam faciliorem aditum ad salutẽ eis præstare q̃ nobis nostrã. His rationibus nixus, quoniã inquit,

inquit, Vobis datum eſt præſentibus bonis frui,erit præſens uita uobis pro paradiſo illa æterna. Nos uero qui per uarias uitæ interturbationes uitã tra/himus aſſiduo,ſcimus nobis haud defuturã illam æternã felicitatẽ: quoniam perpeſſi laboris,& ſuſceptæ ærumnæ præmium nondum ſumus conſequuti. Validas ad hoc adducebat rationes uir, ut erat ingenij elegantis, nec noſtra ſibi diſplicebant,neq; difficulter noſtrã fidẽ induiſſet,ni pauiſſet exui regno. Id enim acceperã à nepote,qui me enixe rogauerat,ut noſtrã fidem principi exponerẽ,adfirmabatq; rem dignam eſſe,uerbũ dei. Idq; perlibenter audi/endum fore cenſebat. Mores igitur huius principis iam retulimus,& præſertim eundem morem in uictu ſeruat,quem rex Azanegæ, ſuſcipit à ſuis coniugibus dapes, ut etiã cæteri Nigritæ principes: humi procumbẽtes epulantur abſq; nitore & elegantia uitæ,perpauci cum rege diſcumbunt,id ſolis licet ſacerdotibus, aut regulis quibuſdam, uel ſaltem eminentioribus optimatibus. Reliqui ignobiles xij.uel x. ſimul diſcumbunt, & inter epulandũ ferè omnes ex eodem catino ſumunt,& quidem nõ immoderate, uerum frequentius,ut/pote qui ter uel quater interdiu epulantur.

Legumina & uinum quæ ex regno Senegæ proueniunt,
CAPVT XXVI.

IGitur regnum Senegæ,ulteriorq; plaga Nigritarũ,uinum,triticum, ſiligi/nem,ordeum,auenam,haudquaquã fert iniuria candentis ſyderis,quũ præſertim ibi menſibus nouem iugiter nõ pluat,uidelicet à menſe Octobris uſq; in menſem Iulij.Id efficit ut iacta ſemina nõ germinent ob terræ calorem ni/mium:producit tamen miliũ,fabas, & faſiolos omne genus,quæ omnia nuſ/quam elegantiora uiſuntur.Sũt faſioli inſtar nucis auellanæ faberrime facti, diceres torno aliquo inſculptos ac ſtriatos,adeo uariantis naturæ ars in eis ludit,res uiſu conſpicua.Fabæ uero largiores,& proceriores,rubent colore uiuaciſſimo,aliæ albicantur, cernuntur uiſu conſpectiores: mẽſe Iulij ſeminantur, Septembri leguntur.Quũ autẽ tellus cœleſti rore perfundit͛, id eſt, uberiori pluuia,tum terram mirũ in modũ colunt, non amplius ꝙ trimeſtri ſpacio ſeminant,& legunt ſata:ignaui ſunt cultores,& uix tantũ ſeminant, quantũ ad uictum ſit ſufficiens,nec in horreis congregãt triticũ uel alia. Is itaq; mos co/lendi agri ſeruatur, inſtrumenta quædam ruſtica habent, quæ bipalijs non ſunt abſimilia,eis terrã egerunt ritu contrario,quàm nos cõſueuerimus: nam quum ligonizant terram,ante proijciunt,non ut nos, qui terram egeſtã ſemper ad nos trahimus,adeo ut pedum plantas ligonizando cooperiamus ter/ra, nec altius ꝙ tres aut quatuor digitos agunt bipalia uel graues uomeres: aliter ipſi non arant. Verum quia terra eſt feraciſſima, ſuapte natura quam/plurima producit,horum potus prebet ſuccus palmæ, lac & latices:nec ea eſt palma quæ fert cariotas. Alia eſt arbor, quæ ibi minime frequens eſt: & hæ arbores anno continuo ſuccos emittũt inſtar lachrymarum, ſuccus appellat͛

mignol:& ut uberiorẽ habeant ſucci prouentum arbores ſauciant, & ſtatim proſilit ſuccus, qui excipitur uaſe aliquo, ut thura leguntur, huic liquori colos eſt ſubcinericius, & ſerũ lactis præſentat, nec maior eſt prouẽtus ꝙ binæ uel ternæ mẽſurę die noctuq́ꝫ: huius eſt incredibilis ſuauitas, & ut uinũ inebriat, ni aqua immixta fuerit: qui prima die prouenit ex ſauciata arbore is eſt dulcior, & omni uino uel perꝙ dulci præſtat, & indies ſuauitatem amittit, fitq́ꝫ acidũ & acre, tamen tertio aut quarto die magis homini conducit: id ſum ego expertus pluries, & non minus, q̃ uino aliquo eleganti hoc ſucco oblectabar, mignolũ appellãt, neq́ꝫ eo uti poſſunt omnes abunde, hoc eſt, ad uoluptatẽ, licet ad hilaritatem plurimi, & in primis illuſtriores: nõ habent harũ arborũ uineas, ſed ſparſas & uagas, ut fere cuiq́ꝫ pateant, qui liquorẽ huiuſmodi elicere uulnerata arbore uoluerit.

Varij fructus, & miræ naturæ oleum, Cap. XXVII.

FRuctus habent multiplices, nec noſtris abſimiles, ſuaues ſunt licet ſylueſtres, qui ſi ut apud nos colerentur, eſſent profecto multo meliores: regio eſt patens, & aprica ad omnia producenda prope apta, paſcua ibi quamplurima, & arbores eminentiſſimæ, nobis tamen incognitæ: lacus ibi quamplurimi, qui aquam potu nõ inſuauẽ propinãt, neq́ꝫ nimium uaſte expandunt̃, uerum profundiſſimi: & ibi piſces innumeri, licet noſtris abſimiles: inq́ꝫ his ſerpentes degunt, incolæ calcatrices uocant. Fert etiã hæc regio miræ naturæ oleum, quod pollet triplici uirtute, odorẽ uidelicet uiolaceum habet, ſaporem uero oliuæ: & ſi adhibitus fuerit dapibus, eas ut crocus inficit: quamuis ipſum crocum ſuperet uberiori colore. Sunt & ibi arbores quædã quæ faxiolos producunt rubentes cum macula nigricante, quæ eſt illis pro inſigni, & à noſtris oculus dicit̃, alij hilum appellãt, producit igit̃ ꝙ plures, ſed paruos admodũ.

Angues immanes, qui deuorant capras, & anguium faſcinatores,
CAPVT XXVIII.

INueniuntur ibi multiplices animaliũ ſpecies, præſertim ſerpentũ ferè omnium generũ, uenenoſi alij, alij innoxij ſunt, duorũ pedum menſurã excedunt alas, nec pedes habent ut ſerpentes, alioquin immenſi, & tantę quidem uaſtitatis, ut integras capras hauriant, nec lancinent, ſolide deuorantur: ferũt incolæ ſerpentes huiuſmodi cõgregari ſtatis anni diebus, & migrare in loca quædam ubi formicarum eſt uis magna, quibus eſt colos albicans, quæ ſua pte natura humiles quaſdam caſas inſtar ſpecus extruunt: nam ore terrã portãt, & ferruminãt abſq́ꝫ calce, diceres clibanos aliquos uel ruſcula in ordine diſpoſita. Nã ex huiuſmodi caſis uidebis C. & CL. cõtinenter ſubordinatas, ut alterã ſequat̃ altera miro naturæ ordine. Sunt etiã hi Nigritæ faſcinatores, id eſt incantatores eximij, faſcinãt pręſertim ſerpentes. Huius rei me certiorẽ reddidit adoleſcens quidã, qui anno ſuperiore agens apud nepotẽ principis de Budomel, & quũ hoſpicio receptus dormiret, audiuit innumeras ſerpentũ

ſibilationes:

ſibilationes,quibus expertectus dum attentiore animo euentū rei expectat; intelligit nepotē principis euigilauiſſe,& domū egredi uelle : percūctatus eſt propterea adoleſcens nepotē principis quò nam nocte intēpeſta cōcederet: cui nepos (iā inclamauerat ſeruos à pedibus ut ſternerēt camelū) Sum inqt profecturus nō longe, mox rediturus. Iuit igiť nepos & faſcino compeſcuit ſerpētes,illicoq́ rediens rurſus alloquiť hoſpitē Ligurē, Audiuiſti ne,inquit, circiter noctem mediā exſibilātes ſerpentes? At Ligur,Audiui quidē. Subiecit itaq; principis nepos dictus Biſboror:Erant inquit ſerpentes,quibus hæc plaga ſcatet,obſederāt enim domū gregē deuaſtaturi:ni ego occurriſſē malo tanto incantatione,qua utimur frequētius.Ligur uero his auditis,dixit ſe mirari plurimum,& rem hanc Chriſtianis prope incredibilem fore:tum nepos ad Ligurem,Non eſt,inquit,quur mireris ob hæc minima:nam princeps noſter multo maiora efficit incantatione quū libet.Quū enim inquit,cupit præſentaneum uenenum habere quod illico mortem afferat, inficit ibi arma ueneno,deſignato in terra circulo , & faſcinatione ſerpentes eò concedere compellit. Quò quum uenerint, ſpeculatur uenenoſiorē quem interficiat,ueneni colligendi gratia,reliquos uero miſſos facit.Occiſo itaq; ſerpente,eius ſanguinem cum ſemine arboris cuiuſdam miſcet,& ea mixtura arma illinit, quæ ſic illita ubi ſauciauerint condictò mortem afferunt , licet paruū uulnus exiſtat, modo ſanguinis nihil non elicerit. Subdidit etiam Ligur nepotem prædictū hortatum eum fuiſſe,ut rei uideret exemplum . Verum Ligur parū huius rei curioſus renuit experiri rem huiuſmodi . Omnium igitur conſenſu Nigritæ ſunt incantatores eximij.Sunt tamen etiā apud nos huius facti haud expertes,imò ſagaces,contra ſerpentes præſertim. *Nigritæ incantatores* Cap. XXIX.

IN regno Senegæ Nigritarum boues ſolum,& bucculæ uiſuntur inter animalia domeſtica: nam capras & pecora ibi nō uidebis ob ardorē torrentis ſyderis . At boues tam mares q̄ fœminæ noſtris multo ſunt minores,uixq́ ibi uaccam rubentem comperies,aut albæ aut nigræ omnes ſunt,uel utroque colore diſtinctæ.Ex rapacibus leones,& pardi frequentiores,nec non lupi,capreoli,ac lepores prope innumeri.Sunt etiam in eamet regione elephanti ſylueſtres quamplurimi,nō domanť ut alibi , & ferè gentium ubiq; efferantur, propterea & gregatim incedunt , ut in noſtris nemoribus apri:cicures uix reperiuntur ibi. Hi igitur duos eminentiores dentes habent hinc & hinc,inſtar aprorum,uerum ritu contrario: quandoquidē alteri ſcilicet apro in ſuperiora retorti ſunt dentes:at alteri ſcilicet elephanto dimittuntur in terram : nec(uel ſenecta)huic ſunt decidui,uitam concomitantur:hominem niſi læſus non lædit:& ubi lædit,manu hominem comprehenſum iacit in ſublime ultra arcus iactum:ea dicitur manus elephanti, quam alij promuſcidem appellant,eam emittit & retrahit,pro ſuo arbitratu nulluſq́ inueniť tantæ pernicitatis , quē ſuo inceſſu nō comprehendat,licet gradatim ſolū ambulet effœtus,magis ſæ

uiunt dum pauent, ne catulis uis inferatur, & quatuor ad summum pariunt uno partu: maribus uix est cura sobolis, arborum folijs uiuunt, & fructibus: nam promuscide arborem deuastāt, adeo ut si stipitem manu complexi fuerint, quantumcunq; magnum ab arbore dispartiant: manum habent in inferiore maxilla, quam exerunt & retrahunt pro libitu, hac cibū capiunt, & hauriunt potum omnē, & ori administrant suo, os habent in pectore, frequentia incolunt nemora, ac luto plurimū ut apri oblectantur. Sunt & alia ingentia animalia, uerum syluestria.

De Psitacis & alijs auibus, Cap. XXX.

AVitiorum sunt complura genera, & in primis Psitacis scatet regio: nam hos odère plurimum Nigritæ, quoniā totam plagam ferè circumuolitantes, fruges & præsertim legumina deuastāt: multijugi sunt, uerum è paruis & grandioribus, cōplures ego attuli: distinguunt colore triplici, subcinericio, uiridi, ac ueneto, q̄s adhuc ferè inuolucres ex nido subripui, sed mox periere. Adultos igitur centū quinquaginta in Hispaniā detuli, eos singulos singulo aureo nūmo uendidi. His itaq; mirū est ingeniū, & solertia nidificandi: nam excelsissimam quærunt arborē, quę surculos habeat subtiles ac tenues, cuiusuis pōderis ferè impatientes, horū cacumini adligant dependentē surculū, cui nidū mira industria fabricatū suspendunt, instar pilæ rotundum, relicto solum foramine admodum angusto, quod ostij uicem suppleat: aiunt id efficere alitē, ut serpentū fallat astutias. Nam nidum pensilē petere nequeunt, quippe qui surculo tam tenui nusq̄ seipsos crederent mole grauati corporea. Igit̄ his artibus tuta est à serpente auis, licet parua. Ibi etiā sunt gallinæ quędā, quas appellant Pharaonis, ex Oriente deferunt̄, his regio ubertim abundat. Sunt & anseres non ut nostræ, sed colore & pennis multijugis uariatæ.

De emporio, & qui eò confluant, Cap. XXXI.

QVoniā obtigit illic morā trahere diuturniorē, decreui eorū emporium, siue nundinas quasdā uisere: nā die lunæ & ueneris in pratis quibusdā conueniunt à quatuor uel quinq; miliaribus circunstantis regionis: qui enim magis distant, alia emporia & nundinas adeunt. In his igitur nundinis compertū habui q̄ indigi sint rerū multarū, quáue profunda egestate laborent, id declarabant eorū uiles merces, hæ enim erant cotoni elaborati mulierum

pensis

pẽſis,nec eorũ ingens copia,pãni ex cotonis. Inſuper legumina,oleũ,miliũ,& pelues ligneæ,ſtorias,tegetes appellãt,palmarũ folijs cõplicatas,& alia complura uſui illorũ nõ inepta,hæc mulieres uendunt:at uiri arma,& auri nonnihil,permutant oĩa,pro re altera,rem alterã conſequunt̃, quandoq; pro binis ternas,aut pro ternis binas:pecuniã ſignatã nõ norunt,nec nũmos omne genus regio cudit.Hi igit̃ Nigritæ in promiſcuũ ibant ad me ſtupidi,& admodũ admirãtes effigiẽ Chriſtiani, & in primis albicantẽ colorẽ,necnõ habitũ, & corporis formã ac habitudinẽ inſolitã : habitus is erat diplois ex ſerico nigro,damaſcũ appellamus,chlamys itẽ ex pãno coloris cyanei,idẽtidẽ pannũ ex lana contuebant̃,& diploidẽ loco miraculi cuiuſdã:nõnulli albedinis periculũ faciebant, arbitrati nõ eſſe colorẽ naturalẽ,ſed factitiũ . Igit̃ ut certiores huius rei fierent,ſputo illitas manus admouebant brachijs & manibus meis, ut experirent̃ utrũ colos foret à natura,uel ab arte. Vbi uero uidebant ſputũ nihil de albedine ademiſſe,ſed albicãtes carnes fore,rurſus admirabant̃. Ad has itaq; nundinas ut multa experirer, utq; ſcirem an aurũ illic foret uenale conceſſeram:uerum ut præſeci,auri parum illic ſum nactus promercalis.

De equis ibi uenalibus,& pabulo, & eorum incantatoribus,
CAPVT XXXII.

ILlic igitur equos magni pendunt,quandoquidem difficulter eò ducuntur, nec niſi à noſtris Barbarijs per Azanegos & Arabas illò ducuntur . Illorũ propterea ingens precium eſt , nec facilime ibi aluntur ob aridã tellurem: nã torrida eſt plaga,quæ pabula nõ producit,facitq; æſtus nimius,ut equorum inguina intumeſcant , ut uix meiere poſſint . Crepant propterea ſtranguria huiuſmodi labefactati:pro fœno utuntur faxiolorum laceramentis, ſole ſiccatis,id uicem fœni ſupplet:nam ubi legerint faxiolos,ſecant eorũ caules,& ſole exiccant:loco auenæ ſuccedit milium,quo mirum in modum pingueſcũt:pro equo inſtrato phaleris, & reliquo ornatu dant mancipia nouẽ, ad ſummum quatuordecim,prout equi, & forma elegans, & agilitas perſuaſerit dandum. Quum autẽ emerint equos, mox accerſunt faſcinatores equorũ , huncq; ritũ ſeruãt : rogũ accendunt ſarmentis,& herbis quibuſdã ſuapte natura fumum exhalãtibus,& equo per lorũ apprehẽſo,ſiſtunt ipſum ſupra fumantẽ rogũ, uerbis nonnullis prolatis,unguento tenuiſſimo equũ illinunt,& in domũ adducunt,ubi ad xv.uel xx.dies deliteſcit,à nemineq; uidet̃. Interea etiam appendunt collo equorũ effaſcinationes quaſdã corio rubeo inuolutas , & hæc agunt adfirmantes ſtrenuiores tutioreſq; bello futuros equos.

De fœminis & earum mira alacritate, Cap. XXXIII.

HVius itaque regionis mulieres hilares ſunt ſupra quàm referre poſſim, geſtiunt, exiliunt, ſaliunt , & perlibenter chorizant, & in primis adoleſcentulæ noctu ſolum dum luna eſt pernox , in ſuis tripudijs : differunt à nobis quamplurimum . Res noſtras admirantur ferè portenti loco , ut ſunt

balistæ & tormenta omne genus. Nam quum uisum uenissent classem, iussi in uacuum exonerari tormenta, ut edito reboatu terrorem parerent his populis. Territi igitur tormenti inaudito, atrocique bombo, credidere dæmonũ opus, non mortalium artem, adijcientes uno ictu posse huiusmodi tormenta supra centum homines prosternere, tibias etiam admirabantur: & quum uidissent exornatas, ut fit, instar animalis alicuius credidere uiuũ animal uarias emittens uoces, non instrumenta: quod ubi intellexi ne hac opinione ducti diutius fallerentur: dedi tibias illis cõtrectandas, tunc cognouere artem esse, non animal neque phantasma, adeoque eis oblectabantur, ut dicerent rem cœlestem fore ab ipso deo fabrefactam, tanta concinitate ac melodia allecti, & in primis uocum uarietates admirati, remque nullam uidisse pulchriorẽ prædicabant. Nauim etiam per singula membra & minores partes scrutabant: ut malum, anchoras, uela, remiges, & id genus alia, dicebantque oculatam nauim esse, quoniam in fronte uidentur sculpta lumina, quod solum fit causa ornatus: ut fit quandoque in carpentis & curribus. Propterea adseuerabant nos fore eximios incantatores, nec dæmonibus absimiles, utpote qui sulcabamus maria gradu citatissimo instar phantasmatis, & itinera quãplurima in mari metiebamur, ipsi uero uix de loco ad locum terrestri itinere ire nouerant, & id præsertim admirabantur, nos uidelicet in tantum à continente recedere aliquando, ut per complusculos dies terra nusquã appareat, & tamen non ignorabamus ubi gentium essemus, & quò nam tenderemus: quod esse nõ potest inquiunt citra magicam artẽ: quod profecto haud dicerent, si nauigandi callerent artes. Nõ minori etiam admiratione adficiebant, uisis candelis accensis, quippe qui nulla alia luminaria unquam uiderant præter quàm ignem. Vbi igitur uidere ardere candelas, dixere rem esse pulcherrimam. In eadem regione mellis est plurimum, nam id è fauo mellis ore sugunt, cæramque abijciunt: emi propterea ego fauũ mellis, & more nostro à cæra mel disgregans, percunctatus sum de cæra eos quid sentirent: qui aiebant se eam nihili pendere, uti rem inutilem. Confeci itaque ex cęra huiusmodi candelas, ipsis cernentibus, & iussi eas accendi, quo facto, magis ac magis admirabantur, profitentes nos ferè nihil nescire.

Quomodo Antonietus, & Aloysius in mare conuenere non longe à Capite uiridi, Cap. XXXIIII.

IN hac regione instrumenta musicalia habent ferè nulla, præter duo, & eã melodiæ & concentus prope nullius: uidi instrumentum quoddam, sambucam appellant, quod fidibus binis tantum pulsatur, & nulla inde concinitas, digitis pulsant: res rudis, & prope momenti nullius. Vt igitur præfeci, oportuit me illic per dies aliquot diuersari causa explorandæ mercis, ut si forte fortuna aliquid occurrisset, quod conduceret commercio: & id eo libentius ferebam, ut res nouas uiderem, quas referrem aliquando. Quum itaque decreuissem

decreuissem à continente soluere, & in altũ facere uela desiderio uidendi adhuc maiora: quum præsertim à principe infante certior factus fueram, non longe à regno Senegæ esse regnum quoddam, cui nomen est Gambræ, & prout referebant Nigritæ principi infanti. Id regnum auri est feracissimum, adeo ut si eo contenderent Christiani, inde consequerentur diuitias innumeras. His igitur allectus, quum ut aurum consequerer, quũ etiam ut orbis partes incompertas mihi antea uiserem: expeditus à principe ad nauim redeo meam, parans uela facere uentis, ut in pelagus altius eueherer, relicturus latus quo appulerant celoces. Dum itaq; hęc meditamur, repente naues apparuere in salo fluctuantes, nam uicissim altera uiderat alteram, nec ignorabamus eos esse Christianos. Congressi igitur mutuo conspectu frui affectãtes colloquuti sumus: moxq; patuit alteram nauim fore Antonieti cuiusdam Liguris, qui maria sulcare probe nouerat: alteram uero aulicorum quorundam principis infantis. Hi igitur uiri conuenerant fide data, ut Caput uiride superarent desiderio uidendæ nouæ regionis. Iniui itaque cum eis amicitiam, & fœdus ingens, ut simul maria sulcãtes nouas regiones adiremus. Vnà igitur soluimus uela, dantes uersus dictum Caput uiride Austro duce, à latere semper ut præ oculis continentem haberemus usquequaq;. Sequenti itaque die uentis prosperis Caput prædictum cœpit nobis apparere: nã distat à regno principis Budomel unde solueramus miliaria ferè quadraginta.

De Capite uiridi, & eius denominatione, & moribus gentium.

CAPVT XXXV.

ID igitur promontorium Caput uiride idcirco appellatur, quia consitum est arboribus densissimis, eisdemq; uiridibus ac uirentibus anno ferè continuo. Huius notitiam habuere primo Lusitani superiori anno meæ nauigationis: appellarunt itaq; hoc promontorium Caput uiride ab arboribus, uti ab harena Caput album denominatur. Hoc itaq; Caput uiride eminens est admodum, & uisu pulcherrimum, inter duos montes medius exit. Tandẽ in mare prominens uaste, uarijsq; rusculis Nigritarum, & mapalijs septum undequaq;, ab ea parte præsertim, quæ respicit Oceanum. Sunt tamen hi Nigritæ ex regno Senegæ. Vltra Caput prædictũ uisunt tres paruæ insulæ nõ longe à continente, sed prorsus desertæ ab hominibus: uerũ scatẽt arboribus instar Capitis uiridis. Quum uero aquæ penuria nõ mediocri laboraremus, iecimus ancoras, ut aquæ nonnihil inde hauriremus. Insulæ illi quæ uisa erat uberior, adhæsimus. Appulsi igitur huic grandiori insulæ fontẽ quempiam quærebamus, nullumq; nacti sumus præter quandam scaturiginẽ, quæ uix poterat nobis auxiliari sitientibus. In eadem igitur insula inuenimus nidos complures, & oua alitum diuersarum, quæ nobis haud erant incognita. Ibi stetimus per totam diem, piscatiq; sumus uaria pisciũ genera sagenis alios, alios hamis quibusdã cepimus, in primis dentales, & ostreas ueteres põderis

librarum

librarũ xij uel xv.pro unoquoqꝫ piſciũ.Menſe Iunij poſtero die illinc ſoluen-
tes,adnauigauimus littora haud prope deſerentes. Id eſt etiã ſciendũ quod
mox poſt Caput uiride littora ſe ſinuãt, & in ipſo receſſu fit ſinus pulcherri-
mus:terra eſt plana & referta arboribus innumeris, quibus nõ prius decidũt
folia,q̃ alia ſubnaſcantur,uirent ſemper, & licet diſtent à mari iactu arcus,ui
dent tamen à longe ipſa contingere maria. Res profecto eſt uiſu conſpicua,
& ut fatear ingenue, ego quidẽ uarias orbis partes peragraui cũ ad ortum,
tum etiã ad occaſum ſolis,uerũ nuſquã amœniorẽ uidi,ea cõpluſculis irrigat
fluuijs,quorũ quoniã ſunt nauiũ impatientes,nõ meminimus. Vltra ſinũ de-
gũt bini populi,alij Barbazini,Serreti alij dicunt:hi quidẽ ſunt Nigritę,uerũ
regi Senegæ nõ parent:regẽ nõ habent nec principẽ,licet uni magis q̃ alteri
honorẽ maiorẽ exhibeant.Principẽ nõ eligunt,qui uitæ ac necis poteſtatem
habeat,cum in ſe tum etiã in natos: nã morẽ Nigritarũ principũ aſpernant,
qui ubi libuerit pro mancipijs,& uxores,& natos ſubditorũ uendunt:fitq̃ ut
eorũ uita ſemper ſit in ancipiti,interq̃ ſpem & metũ ſuſpenſa.Idola colũt q̃
qui maxime,legẽ habẽt nullã:uiri ſunt truculẽtiſſimi,arcu utunt ac uenenatis
ſagittis,perinde ut ſauciati illico pereant, modo ſanguis uel mediocris exeat.
Hi ſunt nigerrimi,ac ſtaturæ habiliſſimæ:regio frequens eſt nemoribus,quæ
lignis ſunt referta plurimũ:irrigua eſt fluminibus q̃ plurimis,ideo ferè inac-
ceſſa,nec patet adeuntibus aditus niſi per nõnullos angiportus ex circũadia-
centibus,timent propterea neminẽ. Id ſunt experti aliquando Nigritarũ re-
ges,qui quũ bellũ eis intuliſſent,ſunt peſſime accepti ab his populis. Diſcur-
runt igit latus prædictũ. Auſtro flante peruenimus ad oſtiũ fluminis,quod
Riũ appellãt Barbazinorũ,latitudo fluminis oſtij eſt iactus arcus, huius no-
minis memini ego in charta nauigationis, quã edidi nuperrime. Abeſt hoc
flumen à Capite uiridi miliaria ferè lx.interdiu ſolũ nauigabamus,Occidẽte
ſole iactis anchoris ad paſſus x,uel xij,aquæ longe à continente miliaria iiij,
uel v. Quũ uero illuceſcebat,uela faciebamus in altũ,poſitis prius ſpeculis in
ſuggeſta celocis,qui eminus ſpecularentur ſcopulos maritimos, ubi uidiſſent
mare luctari & fremere cum ſcopulis occurrentibus,mox renunciarent uelifi-
cantibus. Dum igit adnauigamus, ad oſtiũ alterius fluminis deuenimus: id
erat Rij Senegæ magnitudine haud impar. Viſo ergo flumine tã præclaro,
decreuimus quempiã è noſtris mancipijs emittere,qui terrã exploraret:terra
erat aprica, & omni arborũ uarietate exornata, adeo ut nos ſummopere eò
inuitaret.Adduxeramus enim nobiſcũ è Luſitania mancipia complura,quæ
Turcimanos appellamus.Hi ſunt Nigritę,quos rex Senegę Portugalẽſibus
ſiue Luſitanis(q eò ꝓficiſcunt cõmercij cauſa)uendit.Hi igit Turcimani ſiue
mancipia(Sclauos uulgo appellãt)Chriſti fidẽ in Luſitania ſuſcepere,& Hi-
al's eos ſpanum idioma callent: nam† nos mutuati eramus à dominis ea lege,ut pro
huiuſmodi ſeruitute, quã nobis exhibituri erãt Turcimani quũ redijſſemus,
ſeligerent

feligerẽt ipſi quemcũq; libuiſſet ex omni mancipiorũ cœtu, Turcimani uero libertatẽ perpetuam conſequerent. Iactæ igitur ſunt ſortes, ad quẽ ſpectaret ſuum Turcimanũ emittere in littus. Cecidit ſors ſuper Ligurẽ, qui condicto cymbã expediuit, qua diſcedẽs à claſſe in littore mancipiũ exponeret lege data, ut caueret ne cõtinentẽ appelleret ultra q̃ foret neceſſe: ſatis ac ſup erat, ſi mancipium in ſicco poneret, & mox in altum nauim duceret, ne incautus à Barbaris deprehenderet. Inſtituunt igitur mancipium, ut quum terram attigerit, quærat quæ gens, qui princeps, qui mores ſint regionis. Sciſcitaret etiã an ibi copia auri foret, uel alia quæ commercijs conducerent. Vbi itaq; mancipium terrã tenuit, actutum adfuere Nigritæ eius regionis, qui eminus ſpeculati fuerant aduentantem claſſem. Idcirco uenerant ad littus ſagittis & arcubus onuſti, deliteſcentes in frutetis & uepribus, ut quempiam è Chriſtianis improuidum corriperent. Viſo igitur mancipio, propius accedunt, colloquunturq; nonnihil, & mox exertis enſibus & machæris, plagis innumeris mancipium confecerunt: cui prius proxima nauis auxiliari nequiuit, quàm uitam exhalarit. Quod ut compertũ habuimus, ſtupidi rẽ ægre tulimus, intelligentes gentẽ ſæuam & atrocem eſſe, quandoquidẽ in ſui conſimilẽ Nigritã tam truculenter ſæuierant, ſcientes haud dubie ſæuituros in nos magis, ſi poteſtatem in nos haberent. Relicto igitur littore, huiuſmodi cœptũ iter perſequebamur, ducti Auſtro, in conſpectu cõtinentẽ uſquequaq; habentes. Littoralis regio amœniſſima erat, arboribus innumeris fulta, & ſoli patentis, nec inæqualis. Et tandem peruenimus ad oſtium fluminis Gambræ, quod patebat latitudine trium uel quatuor miliarium, ubi magis in arctum exibat. Ingreſſi igitur flumen oſtij tam patentis, duximus ibi poſſe nonnihil quieſcere, ut mox poſtridie certiores fieremus, ubi nam gentiũ eſſemus, & an illic eſſet Gambræ regnum, cuius deſiderio flagrabamus mirabilem in modum.

De flumine magno nauigato ab almadijs,

CAPVT XXXVI.

APpulſi igitur oſtio magni fluminis, quod in primo ingreſſu præ ſe ferebat latitudinẽ ſex uel octo miliariũ. Cenſuimus propterea hoc præclarum flumen fore regni Gambræ, cuius deſiderio afficiebamur plurimũ: nobis etiã nõ difficulter perſuadebamus, illic auri plurimũ eſſe, aut forte aromata quæpiã, uel alia quæcunq; mercimonia, qbus locupletati domũ alacres rediremus aliquãdo. Luce itaq; ſequenti uentis proſperis minorẽ celocẽ pręcedere iuſſimus, uiris & armamentis fultã, cum eaq; è noſtris cymbis unam has paruas naues ex cõpoſito præmiſimus, quippe qui adhuc ignorabamus altitudinẽ fluminis, uerebamur propterea ne tantarũ nauiũ foret impatiens. Expeditis itaq; his nauibus, nautas commonefecimus, ut aquæ altitudinem contis explorarent identidem, & ubi cognoſcerent eam ſatis fore noſtræ claſſi, gradũ referentes ſigno aliquo nos certiores facerent. Iuere noſtri & quum

aquæ multũ reperissent,nos monuere. Quibus cognitis,uisum est aliam expedire nauim aliquanto maiorem, armis probe communitam,& illam Antonini licet multo minorem, lege præscripta, ut si forte fortuna occurrissent illi Nigritarum almadiæ(id est nauis genus)rem ipsi non discernerent,neq; congrederentur,sed statim gradum reuocarent, iter ad nos dirigentes: quandoquidem eò nos concesseramus nõ belli sed lucri gratia,quęrebamusq; ut omnia pace & concordia fierent,quod non ui sed ingenio nos cõsequi posse sperabamus.Euecti itaq; in interiorem fluminis partem,nostri subinde uada & fluminis profunditatem contis tentant,inueniuntq; in horas altiores aquas, & ingentium nauium capaces, & altitudine mensurã passuum xvi.excedere: prouecti ultra ad miliaria duo,uident fluminis littora cõserta arboribus pulchertimis hinc & hinc, animaduertuntq; flumen immensis orbibus & recessibus implicari,ut Mæandrus aliquis. Decreuimus propterea gradũ referre, & dum hæc meditamur,ecce à tergo ab ostio cuiusdam parui fluminis quod exonerabat in magnum,mox emergunt tres almadiæ, nos lembos appellamus,fiunt ex cauata arbore, nec maiores cymbis nostris,quas trahũt naues, sunt agiles nimiũ,uerũ parui ponderis capaces. Quæ ubi liburnicas nostras & celoces cõspexere,credidere nos eò contẽdere, ut uim inferreremus aliquã: nam edocti eramus illorum consuetudinem fore, ut arcubus uterentur,& sagittis ueneno infectis fere per totam plagã regni Gambræ.Et licet nostri satis ac super eos eminus propulsare quiuissent,ut tamen dicto parerẽt nostro, uisis almadijs concito gradu ad nos redeunt:nõ tamen facere potuerunt etiã effusa fuga, quin semper ad iactum arcus post terga Nigritas haberent. Mirum est quàm pernices sint hi uecti hoc nauium genere. Quũ autẽ nostri consequuti classem fuissent, ingressi celoces,innuebãt Nigritis ut propius accederent.Illi uero gradum sistentes nusquam propius accessere. Erãt uero in his almadijs homines xxv. uel ad summũ xxx. Nos admirabant͛ plurimũ, ut rem sibi & ipsorum prædecessoribus hactenus inuisam incognitamq;, naues uidelicet id genus,ut sunt nostræ,& homines albos. Pleni itaque admiratione non loquebantur,licet à nobis ad colloquia mutua inuitarentur signis, ut assolet quibusdam. Abiere igitur,& ea die nihil ultra tentauimus.

Almadiæ

Quomodo Nigritæ nostros sunt adorti in flumine.

CAPVT XXXVII.

MAne itaq; sequenti nos cum paruis nauigijs soluimus illinc circiter diei horam tertiam uẽtis prosperis,ut nostros adiremus socios,ut sic demũ tutius interiora fluminis peragrare possemus, & tandẽ aliquãdo deorũ munere mitius hominũ genus quàm id erat quod nuperrime uideramus in almadijs,nanciscęremur. Igitur quum sociorum classem inuenissemus,unà omnes uela dantes uersus prædictum flumen iter direximus,pręmissa parua celoce, sequentibus nobis continenter, ut altera ex ordine post alteram iret. Et quum

quum iam ingressi essemus ferè ad quatuor miliaria, ilico à tergo almadiæ quædam (unde uenerint adhuc incompertum habeo) ad nos citatissimo gra du contendebant. Quibus uisis, mox in eos uela fecimus, ueriti ne nos suis uenenatis sagittis impeterent: non enim ignorabamus eorũ sagittandi mores. Classe igitur reuocata in orbem, quàm citius potuimus nostros armauimus, ante omnia præcauentes, ne nos incautos & inermes hostis inueniret: uix tamen nobis erãt arma ad hostem propulsandum. Diuisa itaq; in duas partes classe, quasdam Nigritarũ naues circundedimus, percensuimusq; eorum cymbas, quæ XVII. erant, maiores nostris nauigijs, quę nostra ferunt flumina, easq; impellunt remigijs innumeris. Sublato itaq; remige, quisq; illorũ nos admirabatur, utpote rem nouã & incognitã. Percensiti tunc à nobis, plures non appatuerunt quàm centum & quinquaginta uiri: profecto si ad corpus spectes conspicui, nigerrimi quidem, uerũ habitu albo induti non indecoro. habitus is erat tunicis quibusdam, camisias appellamus: ex cotonina alba induebantur: in capite paruũ habebant pileum, ut mos est Germanis: id plus habent quàm Alemani, uidelicet in pileo ex utraq; parte nescio quid alas præsentans duas: in medio penna eminebat, ut est uidere apud nostros milites, qui talibus plurimũ gaudent: utcunq; fuerit, nos iudicabamus hunc habitum militiæ conuenire: eratq; in fronte cuiusuis almadiæ Maurus quidam stans, clypeum teretem in brachio habens: is clypeus uidebatur ex corio confectus: & neuter bellum inferebat, sed alter alterum admirabatur. Vbi itaque uidêre à tergo uigere alios, qui clandestine aduenere, mox demissis remigijs expediunt arcus, nihilq; promentes in nostros sagittas dirigunt: quibus conspectis, nostri tormenta exonerant: uerũ aquis immersi lapides iacti, neminem occiderunt. Perterrefacti tamen tormentorũ reboatu & strepitu insueto, stetere pauidi admodum. Quum uero cognouere neminem læsum his tormentis, uerum eorũ iactus emori in aqua, rursus reassumptis animis magis ac magis in nos sæuiunt, aërem sagittis obtenebrantes celeritate incredibili. Et iam propius accedebãt, audaciores solito: at nostri balistis eos propulsabant, & catapultis plagisq; onerant innumeris. Primus igitur qui iecit in eos is fuit Liguris filius nothus, qui Nigritæ unius pectus trãsfixit, morìq; ilico coëgit. Susceptus is itaq; à suis, extractaq; sagitta admirationẽ peperit id teli genus Nigritis omnibus: nec ob id tamen temperabant à sagittis suis, fiebantq; in horas atrociores: contrà nostri eos male accipiebant, perinde ut paruo temporis momento è Nigritis plures ceciderint: ex Christianis uero, quæ deorũ gratia fuit, nec unus perijt. Profligatis tot Nigritis, qui ob cladem acceptam indignati plurimum, celocem minorem circumueni re satagebant uno impetu omnes: quod ut animaduertimus, mox in mediũ recepimus celocem prædictam: & rursus exoneratis tormentis (bombardas uulgo appellant) stragem intulimus maximam. His uisis Nigritæ iam ferè

Cultus Nigritarum

faucij omnes in diuersa abeunt: nos uero catenis iniectis id curabamus, ne naues in uarias partes dilapsæ, uirium minus haberent, unà omnes ferebamur connectis nauibus & uentis prosperis, ultraq; progrediebamur cedentibus iam Nigritis, id in primis obseruantes, ut cum Nigritis mutuo colloquio frui possemus aliquando.

Decretum factum in flumine Gambre. CAP. XXXVIII.

IGitur adeo mancipia nostra Nigritas inclamarunt, ut eorum fessi clamore Nigritæ, tandem aliquando permiserint unam ex almadijs suis propius accedere, ut puta ad iactum arcus. Percunctati sunt itaq; eos nostra mancipia, cur in nos tam atrociter sæuirent, quum præsertim non alia de causa illuc concessissemus, quàm commercij & pacis, concordiæq;, prout melius declarabat cum reliquis Nigritis regni Senegæ contubernium, & frequentior necessitudo. Ad hæc etiam nostri adijciebant, uenisse è partibus orbis remotioribus, ut munere perpulchro suum regẽ nomine regis Lusitanorũ donarent: quandoquidem is enixe peroptabat ab eorũ rege arcte diligi & amari. Rogabant præterea ut dicerent, ubinam gentiũ rex per id tempus ageret, & quis princeps huic regioni dominaretur, quodq; huic flumini nomen inditum foret. Addebant etiam ut ad nos tuto & pacifice accederent, acceptu ri è rebus nostris quicquid libuisset, & è suis darent pro suo arbitratu: modo omnia pace, & citra bellum contumeliã q; fierent. In hanc ferè sententiã nobis responsum est, non quidem eos latere, quæ gens foret Christiana natio, & unde ueniret, scireq; quid egerint iampridem cum rege Senegæ, & alijs Nigritis suæ ditionis, qui quoniam nobiscum degunt boni esse non possunt: quippe qui non ignorant Christianos uesci humana carne, nec alia de causa emere Nigritarum mancipia, nisi ut mandant & lancinent ut ferinas carnes: propterea apud eos iuratissime asseuerabant, nullum Christianis amicitiæ locum superesse, sed cordi eis hæsisse, omnia sua quæ classe attulerant, diripere & deprædari, regiq; suo dono dare, seq; trucidare atrocissime: regem abesse illinc itinere trium dierum: regnum esse Gambræ quod quærebant: flumen magnum esse, nomen quidem non reticuit, uerum ego non memini. Hoc igitur accepto responso, ut par erat, indignati in eos uela fecimus: qui effuse fugientes, mediterranea petiere. Hunc finem habuit cõgressus noster. His peractis explorato omnium uoto contendebamus rursus interiora fluminis penetrare, uel ad miliaria circiter centum: quæ res, ut patuit omnibus, permouit multos, quos proprij laris cura solicitabat nimium: nec sunt passi nos ultra progredi, affirmantes satis ac super egisse, dum in has partes à suo urbe remotissimas sospites deuenissent, addentes nolle de cætero lacessere fortunam: & discordia ingenti concio soluta est. Nos autem qui callebamus horum consuetudinem, scientes quàm duræ ceruicis forent, quantum ue prosilirent ubi non exaudirentur, conducibilius fore duximus, si eis pro tempore

pore cederemus. Sequenti igitur die illinc soluimus, uersus caput uiride iter faci entes,ut deorũ auxilio in Hispaniã rediremus aliquando.

CAPVT XXXIX.

PEr id tempus quo in ostio fluminis moram traximus, semel tantum septentrionẽ uidimus, qui adeo demittebatur, ut crederetur mare ferè cõtingere, ab aquisq́ non plus uidebatur abesse, quàm lanceæ tertia parte: & ibi sydera sex conspicati sumus, quæ magna erant, & mirũ in modum splendebant: ea metiti sumus pyxide,& infra scriptam figuram præsentabant.

Censuimus propterea huiusmodi astra plaustrũ austrinũ efficere: licet priorẽ stellã in ordine minime uidere potuerimus: quoniã haud quadrat rationi ut eã prius uideamus quàm septentrionẽ perdiderimus,id est,ab nostris oculis euanuerit. Inibi etiã cõperimus noctem horarũ tredecim, diem uero undecim,ingrediente mense Iulij,quo regio illa eximie flagrat:habet tamen uarias temporũ uices: hyemẽ & ipsi appellant, quoniã ab dicto mense usq; in mensem Octobris terra irrigatur imbre & pluuia ferè cõtinua: & præsertim in meridie exurgit quædã nebula,quæ cœlum inumbrat,nec supra terrã multum tollitur in Subsolanum & Apeliotem. A Subsolano uero ad Vulturnũ transit fulgoribus eximijs: & tunc imbre tellus madefacta semini præparatur. Vti agunt Nigritæ in regno Senegæ. Viuunt milio, leguminibus, carnibus & lacte. Accepi etiam introrsus non pluere, nisi ferè feruentem aquã: & ibi quum diescit non uisitur aurora ante emersum solis,ut usu euenit apud nos: quoniam semper inter auroram & solis ortum nonnihil temporis intercedit: imò quamprimum nox abscessit,ilico sol emergit absque alio medio. Verum licet sol uideatur, non tamen illuminat ad spatium mediæ horæ: uidetur enim pati deliquiũ in ortu: propterea obumbratur aliquantisper. Causam uero, cur sol ibi citius uideatur quàm alibi gentium, nullam aliam afferunt, nisi quia regio patentis est soli & depressi, uacatq́ montibus, qui forte alibi obstant, ne sol oriens mox cernatur. Huic sententiæ astipulantur socij qui aderant omnes.

Quomodo Antonietus Ligur, & Aloysius Cadamustus in secunda nauigatione nouas inuenere insulas. CAP. XL.

MOres igitur & qualitatem huius regni Gambræ, quantum ego colligere potui in meo itinerario, uix referre possumus: quoniam,ut præfecimus, incolarum sæuitia, & eorum in primis qui littoralia incolunt, consequi

nequiuimus uotum nostrum: nam gens suapte natura ferox, colloqui cum mitioribus noluit, nec commercia tractare quæpiam. Igitur noueritis nos cognita huius gentis feritate haudquaquam ultra progressos fuisse, nautis reluctantibus, sed in Hispaniam, flumine illo Gambræ non superato, rediisse. Anno itaq; sequenti præfatus Ligur, & ego Aloysius unanimes rursus classem expediuimus, quum animum applicuissemus ad hanc prouinciam nauandam, ut tandem aliquando dictum flumen explorantes, regnum Gambræ ingrederemur. Hæc ergo ut percrebuere ad aures principis infantis, sine cuius commeatu expeditio hæc fieri non poterat, complacitum illi plurimum fuit, quod hæc nobis cordi fuissent: & ut huic pio proposito, nec pœnitendo uoto fauens subscriberet, unam è suis celocem armat eximie, & omni genere annonæ communiuit. Soluimus itaque à loco quodam qui dicitur Lanchus, qui parum abest ab Sacro promontorio, siue Capite sancti Vincentii, ingrediente mense Maio prosperis uentis, & iter fecimus per Canarias insulas: eas tamen ex cõposito prætereuntes, utpote rem non incognitã nobis, si superiorum meministis. Austro ducebamur, & labentibus aquis, quæ flante Noto mirum in modum fluunt, peruenimus ad Caput album: quo uiso, duximus classem in altum: & sequenti nocte adortus est nos uentus Auster, cuius impulsu regredi oportuisset, ni nonnihil ad occidentem declinauissemus. Sustinuimus igitur hanc uenti sæuitiam noctibus duabus, & diebus tribus: die uero tertio terram in conspectu habuimus, quod nemo nostrum autumasset. Cœpimus itaque gestientes exilire omnes, terram identidem inclamantes, admirati nimium ibi terram reperiri, quum prorsus id nesciremus. Expedita igitur cymba duos homines emisimus, qui explorarent iam uisam tellurem. Iuere itaque, & duas prægrandes insulas uidisse renunciant: quod ut accepimus, mox ruimus in dei laudes, qui sua clementia incredibili hactenus incognita nobis cognoscenda præpararet: res profecto nouas, & toti Hispaniæ incompertas. Vt igitur oblatam à deo terram aliquando peragraremus, rerum nouarum percupidi, fortunam experiri uolentes nostram, uela fecimus uersus huiusmodi insulas: quò breui peruenimus: & ubi in conspectu fuit, uisa est maxima, tantumq; obnauigauimus ut stationem non incommodam reperiremus. Appulsi igitur, prius iactis anchoris, cymbam bene armatam emisimus, ut compertum nobis fieret, an insula coleretur ab humanis. Ingressi ergo nostri insulam, neminẽ unq; conspexere humanũ, neq; extabant uestigia itinerũ, quibus cognosci posset quàm culta foret insula. Hoc cognito, mane sequenti, ut animo satisfacerẽ meo, iussi ex meis decẽ armari, tum telis, cum etiã balistis, ut interiora insulæ adirent, si forte ultra quosdam colles, qui ibi attollebantur, homines forent. Iuere igitur, & collibus superatis inuenere neminẽ præter columbos, & ferè omne genus auitiorũ: nam columbi capiebant pro libito manu hominis: nõ enim pauebant ad uiri

Lanchus.

ad uiri conſpectum, utpote ad rem ſibi hactenus inuiſam. Cepere igitur ex his quamplurimos, quos ſcipionibus occiderant, nobiſq; attulere. Ex alia regione apparuere tres aliæ inſulæ magnæ, quas ipſi non uideramus: nam ad ſeptentrionem nobis remanſerant. Viſum eſt etiam eis duas alias inſulas uidere uerſus occidentem in uaſto mari: uix tamen id comprehendebant ob magnam diſtantiam: neque nos eas uiſere magni fecimus, quippe qui animum induxeramus cœptum iter perſequi, nec tantis ſuppetebat tempus, uerebamurque ne fruſtra tereremus, diuertendo ad inhabitatas inſulas. Interea dum his ego inſiſto quatuor inſulis, alij uidere decem paruas inſulas, quas quum adiuiſſent, nihil præter aues inueniunt, & piſces ingentiſſimos. Vt igitur reuertar unde ſum digreſſus, ſolui ab hac inſula, iter meum perſecutus, & ecce duæ aliæ inſulæ: & quum oram unius percurrerem, mox incidimus in cuiuſdam fluminis oſtium, & cenſentes aquam potu fore non inſuauem, littori applicuimus: erat enim inſula conſita omni arborum genere pulcherrimo: & dum fontem quærimus quempiam, glebas ſalis albas minutulas nanciſcimur ſecus flumen. Legimus ergo nonnihil ſalis, quod itineri ſufficeret noſtro: nam ibi ſal effuſe affluit. Hauſimus etiam aquæ non parum. Erant ibi teſtudines innumeræ, quibus pro tegmento natura uaſtiſſimas teſtas dederat, magnitudinis tantæ, ut pro clypeo non inepte ſufficiant. Noſtri itaque eſculentis huiuſmodi oblectati plurimum, exenteratis teſtudinibus multijuga eduliorum genera fabricabantur, aſſeuerantes eis aliâs ſe ſolitos ubertim ueſci, & cum primis in ſinu Argino, cuius in ſuperioribus affatim meminimus: nã is ſinus ſcatet huiuſcemodi teſtudinibus: hortabanturq; ut ego eis ueſci uellem. Eſitaui igitur cibum inibi inſuetum, ut complura experirer: uiſus eſt non inſuauis: albicat enim caro hæc, nec multum eſt abſimilis uitulinis carnibus, ſi fragrantiam & ſaporem ſpectes. Quum itaq; placuiſſet comediſſe, cibum approbans, in naui plurimum adſeruari iuſſi, ut quandoque leniret famem. In primo etiam itinerario meo, quod prætermiſeram, comedi ex leophante ſatis illecebri. Piſcati ſumus etiam in oſtio dicti fluminis, ubi tanta uis erat piſcium, quantam uix referre quibo: quandoquidem ferè credulitatem omnem excedit. Erant ex his piſcibus compluſculi, quos nemo noſtrum uiderat unquam, uerum pergrandes, & ad cibos humanos non inepti. Oſtium uero fluminis in tantam exibat latitudinem, ut onerariam nauim centum quinquaginta doliorum capacem haud grauatim exciperet: adeo patebat, ut paucis expediam, ut unius iactu arcus latitudinem eius metiri nequiuiſſes. Illic ſtatiua fecimus biduo animi cauſa, ut feriati aliquanto à laboribus, animi deinceps ad dura promptius euigilarent. Annonam omne genus inde exportauimus, ut futuræ fami conſultum iret: inter cætera columbos innumeros. Nec id præteribo, nos illi inſulæ, cui primo applicuimus, Boni uiſus nomen indidiſſe: argumento, quod prima à nobis uiſa foret.

sa foret. Alteram uero, quæ inter quatuor eminet insulas, Diui Iacobi nuncu pauimus, ob id quod ea die, quæ in honorem sanctorum Iacobi & Philippi concelebratur, à nobis est reperta.

De loco dicto Duæ palmæ, & de fluuio Gambræ nauigato.

CAPVT XLI.

HIs peractis die memorato ab his insulis soluimus, per Caput uiride tenentes iter: & breui deorum munere peruenimus ad id loci qui dicitur Spedegar, in conspectu tellurem semper habentes: & ibi locus alius, qui ad Duas palmas appellatur: is est inter Caput uiride & sinũ Senegæ prædictũ, & quoniã iam terra erat nobis aliâs cognita, audacter dictum caput percurrimus, adeoq; id concite à nobis actum est, ut sequenti mane dictum Caput superauerimus: & tandem aliquando rursus ad prænominatum Gambræ flumen peruenimus, & intrepidi dictum flumen nauigare cœpimus obstante Nigritarum nemine: nam almadiæ nusquam apparuere. Interdiu solum adnauigabamus, contis explorantes fluminis alueum: ecce quædam almadiæ Nigritarum, uerum secus littus fluminis euntes, nobis haud erant impedimento: & introrsus ad decem miliaria insulam quandam paruam reperimus: quò quum applicuissemus, è nostris quidam uitam exuit: nam febre diutius laborauerat: & licet ægre tulerimus omnes uiri exitum, tamen quoniam deo maximo complacitum fuerat, ut decuit fideles, nusquam eius potentiam detrectauimus: uerum pro more humano satis mœsti, humauimus hominem iam uita functum: & quia huic Andreæ nomen fuerat, insulam de nomine uiri appellauimus. Est itaq; à cunctis deinceps dicta insula, Sancti Andreæ. Soluentes igitur ab hac insula, dictum flumen nauigauimus: sequebantur à longe quædam Nigritarum almadiæ, quas inclamans mancipium nostrum, quod Nigritarum idioma nouerat, tantum effecit, ut propius accesserint Nigritæ, à nobis cum uoce, tum etiam rerum nostrarum assidua ostentatione allecti: pollicebamur enim eis pro colloquio plurima, hortabamurq; ut omnem de nobis suspicionem feritatis exuerent: quandoquidem hi eramus, qui humanitate & comitate cæteris præstamus mortalibus. His ergo prouocati propius accessere, iam nobis fidentes: quare unus ex Nigritis celocem est ingressus intrepide, & cum Turcimano, id est, mancipio nostro colloquutus, admirabatur nimium nostrum morem nauigandi, & in primis uela: quoniam ipsi solo remige impellunt naues, rati nullum alium inter mortales modum fore maria sulcandi, albicantesq; homines cum insueto habitu magis ac magis demirabantur: nam his est habitus ex cotonina quadam alba admodum, quæ instar camisiæ uestem eis suppeditat: complusculi etiam nudi incedunt. Excepimus itaque Nigritam honorificentius quàm

potuimus

potuimus, muneribus noſtris hominem propè onerantes. Qui noſtra conſuetudine delectatus, percunctabatur de multis noſtros. Poſtremo aperuit nobis id eſſe Gambræ regnum, quod errantes iampridem quærebamus: & illorum dominum dixit eſſe Faroſangolum, eumq́ abeſſe illinc itinere dierum decem introrſus meridiem uerſus: ipſum tamen ſubeſſe maiori principi, id eſt Regi Mellis, qui magnus Imperator Nebeorum dicebatur. Adiecit tamen, non eſſe longe à littore fluminis utrinque regulos compluſculos, in quorum contubernium & neceſſitudinem mox, ſi libeat, ſua opera reciperemur: & in primis pollicebatur id ſe nauaturum apud regulum Batimauſam: quoniã iam intelligebat nos & probos & comes uiros eſſe. Hanc igitur uiri huius nobis conceptam opinionem gratam habuimus ſupra modum, eumq́ è noſtris adnumerauimus in celoce receptum protinus, & tandem nauigando deuenimus ad eum locum, quem appellant Batimauſam, qui noſtra ſententia abeſt ab oſtio fluminis quadraginta miliaria.

De principe conciliato muneribus noſtris.

CAPVT XLII.

ILlud eſt etiam ſciendum, quod dum ſulcauimus flumen Subſolano uecti ſumus: & is locus ubi iecimus ancoras, multo anguſtior erat oſtio fluminis, & mea ſententia latitudine miliariũ non excedit, in eumq́ compluſculi fluuij exonerant. Vbi itaque applicuimus ad id loci, decreuimus mancipiũ noſtrum (quo interprete utebamur) cum Nigrita, quem prius conciliauerant nobis munera & blanditiæ, ad principem mittere Batimauſam, quem perpulchro munere donauimus. Id erat munus tunica quædam ſericea, contexta more maurico: nos tunicam interiorem appellamus, ſiue camiſiam: inſtituimusq́ Turcimanum, ut munus his uerbis exornaret: Nos uidelicet huc contendiſſe, ut fœdus & neceſſitudinẽ eximiam nomine regis Portugalliæ, ſiue Luſitaniæ ſecũ iniremus, uelléque commercia exercere, ubi ſibi complacitum fuiſſet: & ſi noſtrarum rerum egeret, eis æque ac ſuis uteretur, noſtrum regem nuſquam defuturum, ut illi morem gereret uſquequaq́: aliaq́ quamplurima adiecimus, quæ ſciens prætereo, ne ſurgat opus in Iliada magnam. Profectus eſt itaque mancipium Nigrita comite: & ut breue faciam, principi noſtro nomine cuncta expoſuit. Quo effectum eſt ut maximã cum principe amicitiam conflauerimus, permutauimúsque plurima. Dedit enim pro noſtris mercimonijs mancipia, & auri quippiam: aurum tamen ibi infra famã nominis reperimus, utpote q audiueramus regionẽ huiuſmodi ſcatere auro plurimo. Inuenitur quidem aurũ: uerũ magni penditur ferè ut apud nos: ſciunt rem prẹclarã eſſe, licet cum rebus minimis permutent: quẹ ſi à nobis conſiderentur, ſunt profecto uiles: apud eos tamen ſunt in precio non me

diocri. Id efficit regionum uiuendi uaria consuetudo, ibi etiam stetimus ad dies ferè quindecim. Interea ibant cateruatim Nigritæ ad classem nostram, loco miraculi nostra & nos ducentes: nonnulli ut permutarent sua: alij ut rem non uisam prius conspicerent: accedebant aliqui, ut fusaras uenderent, id est genus mercis cotonum, & eius filum, & tunicas ex eodem: hæc erant multijugi coloris, ut sunt punicei & albicantis, necnon uermiculati coloris. Ferebant & feles propè omne genus: quandoquidem ea regio scatet animalibus huiusmodi, uenduntq; precio uiliori, ut puta marchetis decem, non tamen ipsa pecunia: ignorant enim omne genus pecuniæ: uerum re quapiam, quæ decem marchetorum precium non excedat pro fele quolibet. Adducebant & alia quamplurima, ut sunt pelles felium, & castoreum, & id genus alia: dabant unciam castorei, id est muscati, pro re precij marchetorum quadraginta, uel ad summum quinquaginta: non tamen pondere aliquo permutabāt: nā omne genus ponderis nesciunt: uerū si res data spectetur, unciæ pondus expleret. Ferebant inter alia cariotas, id est, dactylos palmarū fructus, & fructuum genera omnia. Ex his nonnulli sylLuestres erant, non tamen insuaues: ego tamen his abstinui metu profluuij corporis: soluunt enim mirum in modum aluum. Itaque ibat ad nos quotidie frequens hominum turba, nec idiomatis unius: uarium erat linguarum genus, nec desinebant uecti cymbis suis (almadias uocant) ultro citroq; commeare flumen sulcantes, traijcientes de loco ad locum, modo huc, modo illuc uecti, ut apud nos in quibusdam fluminibus est uidere, ut puta Lugduni Galliarum urbe in Arari flumine placidissimo: uerum omnis eorū nauigatio remigijs absoluitur: his mirum in modum stantes naues impellunt: utrinque in puppi plus remigū maior est numerus, modo hinc, modo illinc, ut medio æque utrinq; librata nauis incedat, in neutram partem magis declinans. Stantes itaque remigant, ui lacertorum nullis inhærentibus remigijs. Verum sic fabricantur remigia: Habent lanceam longitudinis passus unius & dimidij, in cuius summitate alligant asserulam quandam teretem, uti nos in mensa utimur pro patinis, quum loco argenti uel stagni ligna succedunt, frugalitate, uel potius pauperie suadente: hoc instrumento nauigant, & quidem citatissime: almadiæ suæ a latere semper littus haudquaquam deserentes, finitq; ibi paruorū amnium ostia complura, quæ exonerant in mare: his se committunt tutius, nec multum ab regionibus suis recedunt, ne ab suismet Nigritis corripiantur, & captiui facti demum pro mancipijs uendantur Christianis. Dum itaque illic mercamur cum Nigritis, ægrotare nostri cœperunt febre adrapida & calidissima: propterea ut nostris consuleremus, protinus illinc soluimus, rursus ad ostium dicti fluminis reuertentes.

De syluestri

De syluestribus elephantis, & quomodo capiantur. CAP. XLIII.

DE rebus huius regionis quæ referri possunt à nobis, qui eas uel subieci/mus oculis, aut à fide non indignis accepimus per id tempus, quo illic fuimus, de fide ipsorũ potissimũ auspicabimur. Idola igit summopere colunt ritu multiplici, fidẽ non mediocrẽ fascinationibus adhibentes: patrãt & alia innumera dæmone suadente: deum tamen norunt, licet cognitũ non obser/uent: alij Mahumetem spurcissimum uenerantur, & hi ut apud nos Aegy/ptij populi uagantur extra solum patrium: & in primis apud Mauros de/gunt: incolæ uero regionem non excedunt suam. Viuunt ut Nigritæ regni Senegæ prædicti, & ferè eisdem cibis aluntur. Id plus habent, quod orizam uberius ibi legunt: quoniam in regno Senegæ non nascitur. Vescuntur cani/bus, quod nusquam alibi comperimus. Vestiuntur cotoninis: at Nigritæ fe/rè in uniuersum nudi incedunt: nam apud illos maior est cotonorum copia. Mulieres uniformem habent habitum: prius tamen quàm adolescant, cor/pora compungunt stigmatibus nonnullis, quæ igne inurunt, ut perpetuò re/maneant. Notæ huiusmodi præsentant ornatum quendam factum in sin/done opere polymito ex serico contextum, coloris multiplicis. Plaga est ad/modum torrida: & quanto accedunt magis ad austrum, eo plus sunt exusti/ores: & cum primis secus flumen calor grassatur eximie ob arborum frequen/tiam: Nam æstus ubi exhalare nequit, urget magis. Arbores uero ibi sunt tantæ magnitudinis, ut earum ambitus sit pedum XVII. licet eminentia al/titudinis non quadret magnitudini: non enim altius tolluntur quàm pedes XX. cariosæ sunt tamen, & sine senecta, ut euenit annosis arboribus, siue ca/rie quapiam commaculatæ erant & corrosæ. Aiebant etiam incolæ multo e/minentiores arbores in regione huiusmodi esse: faciuntq; hæ arbores, ut non difficulter credamus terram illam feracissimam fore: quoniam ubi arbores adolescunt in tantum incrementum, regio haud dubie non potest esse non irrigua. Fert etiam hæc regio elephantes, sed syluestres, neq; ibi cicures fiunt aut domantur, ut alibi gentium. Vidi ego aliquando quatuor ex huiusmodi nemus egredientes, quos ubi sum è naui speculatus ego & socij complusculi, exiluimus è naui contendentes ad eos: qui ubi nos conspexere, mox nemori sese dedidere. Vidi & exanimatum elephantum, quem occidi iusserat prin/ceps quidam dictus Gnumimensa, in gratiam meam. Is princeps accola *Gnumimensa* est ostij fluminis Gambræ, & profectus est uenatum concomitantibus com/pluribus Nigritis, biduo ferè continuo. In hoc igitur uenatu oppetijt præ/dictus elephas. Pedites exeunt ad uenationem, arcubus & machæris ar/mati, & sua arma omnia illinunt ueneno præsentaneo. Nec id uos lateat, hos populos elephantos in nemoribus uenari, ubi cœni plurimum cernitur: Nam id genus animalium suapte natura ut sues in cœno uolutantur creber/rime. Hi itaque Nigritæ pone arbores delitescunt, ac prætereuntibus ele/phantis

phantis sagittas & uenabula infigunt, saliuntque miro modo de loco in locũ, ab una arbore ad aliam, donec feriant elephantum: qui quum maxima mole prægrauetur, nequit insidiantis ictus uelocissimos deuitare. Si tamen id tentarent in locis apricis & patentibus Nigritæ, in eis potissimum ubi nullæ uisuntur arbores, non euaderent profecto uires elephantorum: quandoquidem nullus hominum tantæ pernicitatis inuenitur, quem mox elephas non comprehendat etiam non currens, sed gradatim incedens: id efficit animalis uasta magnitudo, & ubi usu euenit, ut irato omine elephas in agris patentibus hominem sit consequutus, non euadat quidem: nec aliter lædit quàm promuscide: manum appellant. Hac itaque homines corripit circumamplexu, & adeo iacit in sublime, ut sæpenumero correpti hoc modo prius efflent animam, quàm terram contigerint. Hæc elephantis promuscis non multum absimilis labro suillo. In hoc differunt, quod huic ea est uolubilis ad nutum, ut modo uibret, modo pro libito retrahat. Id à complusculis Nigritis accepi: non efferantur tamen, nisi prouocati: nec hominem lædunt, nisi prior iniuriam intulerit ipse. Vidi ego aliquando illic occisum elephantem perquam mediocrem, cuius dentium amplitudo palmos ternos excedebat: eminebãt ad duos palmos: uerum palmus contectus carne maxillæ immergebatur, ut totus occultaretur, ut sunt aliorum radices dentium: & quoniam eorum senecta dentibus cognoscitur, aiebant argumento dentium amplitudinis ferę despicabilis, ipsum haudquaquã annosum fore, si conferatur aliis proceribus, quorum dentes tantæ sunt magnitudinis, ut uicem postium suppleant, & pro palis sepes muniant, teste Plinio: & ut ipsi referebant, nonnullis eò amplitudinis crescunt dentes, ut duodecim palmorum mensuram excedant: & licet præfecerim, hunc elephantum, si spectentur cæteri, minime fuisse conspicuum: erat tamen tantæ proceritatis, ut unus plus carnium haberet, quàm tauri quinque nostri. Donauit me igitur hoc elephanto princeps eo pacto, ut tantum carnium assumerem, quantum libuisset, reliquum uero uenatoribus impartirer: quoniam illi in cibatu elephantos gratissimos habebant. Inuitabar propterea identidem ab eis, ut & ego carne huiuscemodi uescerer. Iussi igitur partem animalis concidi in frusta, & ad classem deferri meam, móxque ahenis excoqui subiecto igne. Alij aliam partem torrebant, perinde ut & elixum & tostum comederim: non quidem uoluptatis, quæ nulla erat, sed experientiæ causa, út iactare possem me aliquando esitauisse eas carnes, quibus conterranei nunquam uesci consueuere. hæc summa est, carnibus uidelicet huiusmodi me minime delectatum fuisse. Insuauis est gustu & asperrima, duráque nimium. Tuli etiam ad classem promuscidis partem, id est manus elephantis: euulsi etiam ab eo pilos, qui nigricabant, & quasi duorum palmorum mensuram excedebant, erantque amplitudinis haud contemnendæ. Hos igitur, & carnis nonnihil in Hispaniam detuli, &

Velocitas elephant.

tuli, & omnibus principem Don Hurich prænominatum donaui, qui hæc omnia loco præclari muneris excepit, ueluti rem nouam, & hominnibus regionis illius hactenus incognitam: nam hunc principē delectabant eximie, quæ ab remotioribus partibus orbis deferebantur: & in primis obseruabat uir princeps, ut earum rerum fieret particeps, quæ opera sua & diligentia comperta fuissent.

De tibijs, elephantis, & cabalino pisce. CAP. XLIIII.

NOueritis igitur, elephanti pedem teretem esse instar pedis equi obrotundum circumquaque, uerum ex callo nigerrimo amplissimoq́, inq́ pedis callo ungulæ quinæ in una parte pedis: ea uidelicet quæ proximior est plantæ: nam singulæ ungulæ grossoni argentei mensuram haud excedunt: licet parui elephantis occisi pes esset: uerum planta pedis eius unius palmi & medij excedebat latitudinem, pro quadrata qualibet parte: quoniam, ut præfeci, pedes habent obrotundos, ut sunt apud nos lignei asserculi, quibus in mensa uiri frugi utuntur: Galli transciu, nos talieros siue orbes appellamus. Donauit me præfatus Nigritarum princeps pede elephantis alio, cuius planta mensuram trium palmorum superabat: id egomet sum metitus astantibus complusculis, eandemq́ latitudinem omni ex parte habebat. Donaui igitur principem rursus hoc pede, & dente palmorum duodecim, mire à natura exornato. Hæc itaq́ omnia princeps prædictus ceu rem preclaram mulieri ducissæ Burgundiæ dono dedit. Nec est quod credant aliqui elephantum non habere plicatiles tibias: quoniam falluntur plurimū: nam plicant genua ut cætera animalia, & pro libito humi se prosternunt, & surgunt quum libuerit, contra quorundam opinionem. Flumen itaque Gambræ, & eius regionis complures omnes calcatricem nutriunt, & in primis piscem miræ naturæ, instar uituli marini, ni caput equinum haberet. In hoc tamen uitulum marinum imitatur, quod uidelicet modo aquaticum, terrestre modo est animal, utroque elemento uiuens: uastum corpus habet, ut bos fœmina quæpiam: licet crura sint multo graciliora: bisulcos habet pedes, & ut dictum est, caput non absimile equo: dentes duos habet, hinc & hinc proeminentes, ut est uidere in apris: suntq́ hi dentes tantæ magnitudinis, ut duorum palmorum impleant mensurā. Egreditur interdum hoc animal flumen & terras petit, ut quadrupedia: nec alibi quàm hic huiuscemodi piscis inuenitur. Apud eosdem Nigritas reperiuntur uespertiliones & noctuæ magnitudinis trium palmorum, & multiplicia auitiorum genera, quæ præsertim à nostris non mediocriter differunt. Sunt & innumeri psitaci, & pisces complusculi nostris prorsus absimiles cum gustu, tum etiam forma: in cibatu tamen haud insuaues.

De flumine Caſamanſe, & capite rubeo. CAP. XLV.

EFfecit igitur noſtrorum aduerſa ualetudo, ſicuti retuli in ſuperioribus, ut operæprecium fuerit mox ab regione principis Batrinenſe abire: quare illinc ſoluentes, breui flumen euaſimus. Quū igitur ſuperauiſſemus flumen dictum, & annonæ omne genus plurimum nobiſcum haberemus, uiſum eſt fore laudabile, ſi ultra dictum flumen uela faceremus: ad id accedebat maior ſolito ſecuritas, utpote qui ternas naues habebamus: & dum hæc tractamus, quadam die circiter diei horam tertiam uela dedimus felicibus uentis: quia uero uix euaſeramus ſinum Gambræ, & ab ea parte cōtinentis, qua dominatur Notus ſiue Auſter, mare ſæuiebat magis, nos Occidentem uerſus Zephyro prouehebamur abeuntes à continente: terra tamen quam deſeruimus, erat æqualis admodum, & innumeris ſcatebat arboribus: uerum ubi altum tenuere rates, mox apparuit angulus quem dicta terra faciebat, haudquaquam dignum memoratu, quum in eo nihil foret conſpicui: & id pro cōperto habuimus: ilico ultra dictam frontē inſtar anguli omnis littoralis plaga nobis ſeſe uno intuitu pręſentabat. Nauigabamus igitur diſcedentes ab ea quantum poteramus: quoniā allatrabat eam undabundum ac atrox mare introrſus ad quatuor miliaria. Certiores de hac re nos reddebant duo homines in prora ſpeculę fungentes officio, nec nō alius in celſo nauis malo, qui prædicebat ſcopulos, & alia diſcrimina maritima, ut ſunt breuia & ſyrtes, & in mari terras ab aquis deſertas aliquando, ſicas appellamus. Interdiu ſolum adnauigabamus, uix uela facientes, ne in ſcopulos incideremus nolentes, noctu ſemper pauentes cuſtodem habebamus uigilem: ibant noſtræ celoces continenter, id eſt, mox poſt alteram altera, iactis ſortibus, quis præcedere deberet: nam quiſq; aliū præmittere uoluiſſet: uerū ne quis ferret grauatim frequentius quàm cæteri ſubire pericula, alternatim id præcedendi officiū na uabamus. Igitur à latere regionis prędictæ iter facientes, ita tamen ut terram conſpicaremur uſquequaque, die tertio poſtquam illinc ſolueramus, perueni mus ad oſtium fluminis cuiuſdam non mediocris, quod patebat quingentis ferè paſſibus: & procedentes quaſi ad occidentem mox reperimus paruum ſinum quendam: ubi ancoras iecimus, quum iám aduesperauiſſet. Quum ue ro illuxit, uela dantes uentis, dum inſinuamur nonnihil cedētibus terris, ecce oſtium alterius fluminis, quod magnitudine cum illo Gambrę fluuio propè contendebat: in cuius ripis utrinque arbores conſpiciebantur innumeræ: & quoniam uiſa eſt plaga ferax, illi appropinquare decreuimus. Oſtio igitur applicuimus, & quiſq; noſtrum cymbas emiſit ſuas, necnon & Turcimanos, qui & interpretis & exploratoris uices ſupplebant aliquando, prout & tempus & loca exigebant. Hos igitur emiſimus, ut terram & mores hominū ac flumiña, & ſi quid ultra dignum erat ſcitu, explorantes nobis referrent. Profe cti igitur, & dicta exequentes rediere: id noui afferentes, flumen uidelicet uo

car

cari Ra, ditionē esse principis Casamansę Nigritæ qui interiora fluminis in colebat ad triginta miliaria:uerū principē domo per id tēpus abesse,& bello uacare contra uicinū regulum.His itaq; cognitis, die sequēti illinc abiuimus. Nec præteribo sinū hūc Casamansem abesse à sinu Gambræ ad leucas ferè xxv.quæ miliaria centum efficiunt.

De fluminibus ibidem repertis,& gentibus, Cap. XLVI.

QVum à flumine memorato recessissemus,littori semper inhęrentes,ad quoddam caput deuenimus, nostra sententia à prædicto flumine distans miliaria xx. & id caput eminentius est nonnihil si terræ circumadiacēti conferatur:& quoniam in fronte præferebat terram rubram,Caput rubrum nuncupauimus:& rursus superato Capite,nauigantes deuenimus ad ostium alius fluminis patens nostro iudicio iactu arcus, quod prætereuntes ibi nihil immorati,sinum sanctæ Annę appellauimus,& persequuti iter nostrum, peruenimus ad flumen aliud haud impar illi sanctæ Annæ,& hoc sinū nuncupauimus sancti Dominici. Is abest à Capite rubro miliaria fere lx. Illic abeuntes nauigādo semper à latere post unius diei nauigationē deuenimus ad uastissimum cuiusdam ingentissimi fluuij ostium,quod primo conspectu censuimus sinum esse quempiā. Verum quoniā altrinsecus conspiciebantur arbores innumeræ Austrū uersus præsertim, flumen esse cognouimus: nam ostium fluminis patebat ferè miliaria xx. Triuimus igitur tempus trajciēdo dictum flumen, & ad ulteriorem ripam deuenimus: mox apparuere insulæ quædam. Decreuimus propterea illinc prius haudquaq; soluere,quàm de regione comperti aliquid habuissemus. Iactis itaq; ancoris,stationem inibi fecimus nostrā: & ecce sequenti mane almadiæ duæ ad nos citatissimo gradu contendebant,quas ut uidimus, pauere cœpimus, & reassumptis animis,ad arma concursum est,ut si forte uenissent uim illaturi,non inermes deprehenderemur:non prius tamen appropinquauere nobis,q; erecta hasta quapiā, cui adligauerant sindonem albā, ut securitatē accedendi peterent.Signo huiusmodi hoc uiso,& nos idem dedimus concordiæ signū:quo conspecto Barbari accessere propius,& in primis maior almadia celoci meę appropinquat, nosq; lumina nusq; deflectentes contuebant̃,uiros albos admirati,nauesq; nostras mirari non desinebāt,malumq;,& antemnā,res illis incognitas conspectabant prope stupidi.Quare percupidus ego noscere gentem,& ad mutua colloquia descendere, monui mancipia nostra, ut compellarent hos Nigritas. Verum lusere operam loquendo,quoniam nusquam nostram linguā intellexere,minusq; nosipsi eos intellexeramus:quod summopere displicuit. Illinc igitur soluimus,ubi sciuimus nos terere incassum tempus: decreuimus cōducibilius fore,si gradū referentes ultra nō progrederemur: quandoquidē quanto magis ulteriores plagas adiuissemus, tanto minus eorum idiomatis capaces eramus,nullaq; cōmercia sperabamus,ubi sermonis mutui copia nō

dabatur, reluctante natura. Hæsit itaque cordi nobis regredi, & lares patrios repetere: non prius tamen illinc abiuimus, quàm merces nonnullas commutauerimus biduo in ostio fluminis commorati. Vidimus etiam ibi Septentrionem propè terram cõtingere, adeo deprimebatur. Deprehendimus etiã ibi naturæ quædam pugnantia, quæ nusquam comperimus, ubi Christiani degunt, aquam uidelicet crescentem, decrescentemq́ue decremento, auctu'que imparibus. Nam Venetijs, & alibi gentium, mare flat horis sex, & in totidẽ reflat, id est, crescit & decrescit paribus spacijs. Illic uero increscit mare horis quatuor, & idem decrescit horis octo, idq́ue fit impetu tanto, ut nõ sit satis existimare an res credulitatem omnem superet, adeoq́ue mare sæuiebat, ut tribus ancoris iactis, ex prora irreuocabili fere pondere, ne sic naues sisti satis poterant: & usu aliquando euenit, ut atrox tempestas eò discriminis nos adduxerit, ut ui coacti fuerimus uela facere nõ sine discrimine uitæ, quoniã maior feruor & æstus procellosi maris erat quàm uis uentorum.

Quomodo illinc soluimus ob id quod idioma nesciebamus, CAPVT XLVII.

ABiuimus itaq́ue ab ostio huius uasti fluminis, ut rediremus Hispaniam, iter facientes per has insulas, quæ à continente per miliaria fere triginta absunt, hæ enim sunt numero quatuor: duæ maiores incoluntur à Nigritis, soli sunt non inæqualis, nec eminentis: uerum depressi admodum, inq́ue eis arbores magnæ proceritatis: nulla etiam ibi sermonis commercia fuere, quia alter alterum haud intelligebat. Inde igitur soluentes, uersus patriam contendebamus, quò deo miserante breui peruenimus laboribus innumeris superatis.

LIBER SECVNDVS NAVIGATIONIS EX VLISBONA VSQVE CALECHVT, TRADVctus ex idiomate Lusitano, in Italicum sermonem,

CAPVT XLVIII.

QVICQVID ego uidi accepiq́ue ab alijs per id tempus, quo eas partes adiui, id totum retuli in superiore tractatu: uerũ post me easdem partes adiuere complusculi, & comprimis Portugallenses, qui orbis explorandi causa ab eorum rege ex composito missi fuere: nam fato iam functus, suo principi infanti Don Hurico rex Lusitaniæ celoces duas expediuit, duce Petro Sinzia alumno præfati principis: huic princeps iussit ut totum latus Nigritarum excurreret, & nouas regiones adiret. Hunc igitur Petrum classis præfectum concomitatus est adolescens quidã, cum quo mecum

maxima

maxima intercedit amicitia, quiq; dum peragraui easdem partes, amanuensis meus fuit. Quum itaq; redirent præfatæ celoces, ego Aloysius Cadamustus concesseram eò loci, qui dicitur Lachus, nõ longe à Sacro promontorio Lusitaniæ, aliter dicitur Caput sancti Vincẽtij. Dum igitur illic agerem, ecce dictus Petrus præfectus classis & amicus ille meus diuertẽrũt in ædes meas, qui abs me amice excepti, omnem suam nauigationem sedulo exposuere, locaq; , & quibus nomina indidissent haud reticuerunt, explicantes singula ex ordine, prout in sequẽtibus mox colliquescet, & in primis sunt orsi à sinu magno, quem nos adiueramus. Primo loco itaq; dictus amicus referebat se lustrauisse duas memoratas magnas insulas, quas cultas esse adseuerabat, & in primis ad alterã illarum propius accedentes, cum incolis Nigritis colloquuti sunt, licet alterum alter haud intellexerit: uisere tamen eorũ domos, quæ sunt mapalia, id est, ex paleis humiles casę, pastorales domos appellamus, inibiq; colossos & statuas ligneas idolorum comperere, quibus satis ac super cognouere eos idolorum seruituti esse addictos. Vbi igitur nihil consequi ab eis potuere linguæ difficultate, illinc abiuere iter suum persequuti à latere semper, donec deuenere ad ostium cuiusdam magni fluminis, quod, ut aiebant, patebat longitudine trium uel quatuor miliariũ, aiuntq; dictum flumen abesse à sinu magno, cuius meminimus, miliaria ferè quinquaginta, per latus semper: adfirmabatq; dictũ sinum uocari de nomine cuiusdã reguli dicti Besegne, cuius regio adiacet dicto fluminis ostio. Deniq; abiuimus à fluminis prædicti ostio, à latere semper maria sulcantes, quoad peruenimus ad quoddã Caput, quod Verge appellant, cuius plaga asperatur montibus, nõ tamen multum attollitur, distatq; eorum sententia, flumen prædictum à Capite huiusmodi miliaria ferè centum & quadraginta. Suntq; in his montibus arbores propè innumeræ, sua uiriditate uoluptatem contuentibus etiam eminus afferentes: proceræ igitur sunt, & conspicuæ admodum.

De Capite Sagres, & alijs tribus, ac de nominibus ingentiũ fluminũ, CAPVT XLIX.

SVperauere igitur dictum Caput Verge, à latere semper nauigantes itinere miliarium lxxx. Et ecce aliud Caput apparuit eminentius eis omnibus, quæ unquam uiderant ipsi: nam tollitur in sublime supra omnem æstimationem, & acuminatur instar adamantis, scatetq; multijugis arboribus, huic nomen indidere Sagres, in memoriam eius arcis, quam in fronte promontorij Sacri princeps infans beatæ memoriæ condi iussit, quã appellauit Sagren. Hanc Lusitani Caput Sagres de Signea appellãt, addebantq; naucleri memoratos populos idolorum latriæ plurimum uacare, argumẽto imaginum lignearum, quas colunt impense, nec prius discumbunt cibum sumpturi, quàm dapes obtulerint suis idolis. Sunt nigri, & ferro candente notas & stigmata inurunt corpori, præsertim in fronte: hi tamen citius in subcinericiũ

colorem inclinant quàm in nigrum: pro subligarijs, quibus pudenda contegunt, libris utuntur arborum, cætera sunt nudi, arma habent nulla, quia ferro carent. Viuunt oriza, melle ac leguminibus, fabis uidelicet & fasiolis nostris non absimilibus, licet elegantioribus, carnibus uescũtur uaccarũ, caprarumq́; non tamen ad satietatem, quoniam nec huiusmodi abundant. Et ultra dictũ Caput aiunt esse duas insulas perquã mediocres ob angustiam illarũ incultas: altera illinc miliaria sex, altera octo distat, scatẽt tamen arboribus: habẽt etiam illius fluminis accolæ almadias quasdam instar nostrarum maximas, his maria sulcant, hæ enim sunt triginta uel quadraginta hominum capaces: stantes remigant, ut præfecimus: aures habent circunquaq; terebratas foramine multiplici. In his foraminibus appendunt annulos aureos, ut olim margaritas Ægyptij: ferunt etiam appensos annulos naribus, quos haudquaquã detrahunt, nisi cibum sumpturi. Itidem agunt & fœminæ: id plus habẽt mulieres principum & optimatum, quod perforata circumferunt labra. Inq; eis condalia, annulorum genus, ut alij Mauri gerunt, adimuntq́; pro arbitrio, & id est principatus uel magnæ claritudinis specimen præclarũ. Vltra dictum Caput Sagres ad miliaria ferè xl. inuenit alius sinus dictus nomine sanctus Vincentius, cuius ostium patet ferè miliaria quinquaginta, secus latus prædictum. Est alter sinus dictus Viridis, magnitudine excedit sinũ sancti Vincentij. His fluminibus & sinibus indidere nomina Lusitani nautæ, quos rex Portugalliæ eò miserat explorãdi orbis gratia. Regio est tota implicata montibus, unde & amnes, & parua flumina complusċula deriuantur, reddũtq́; irriguam terram, nec peragratu est difficilis. Vltra dictum sinum Viridem ad miliaria circiter cc. & quatuor aliud Caput apparet, quod Lætũ appellarunt, ob apricitatem regionis, quæ à dicto Capite auspicat̃. Post hoc caput mons est eminentissimus, totus arboribus cõsitus iugiter uirẽtibus. Superato dicto monte introrsus mare ad octo miliaria uisuntur insulæ quædam paruæ, quarum maior ambitu patet miliaria quasi duodecim, hanc Syluestrem appellarunt, montem Leonem dixere: huic succedit ima, sed patens regio tota harenis strata, ut plerunq; in littore maris est propter fluxum & refluxum iactabundi sali. Quum uero præterieris montana Leonis, mox fluuius labitur ingens, cuius ostiũ circuitu patet miliaribus fere tribus: hunc fluuiũ Rubrum appellarunt, ducti hoc argumento, quod terra erat rubra, & in eundem colorem aquæ, quæ solẽt esse cœrulei coloris, inclinabãt: huic flumini adiacet promontorium, quod de nomine fluminis nuncuparunt, eisdẽ moti causis. Contra autem dictum promontorium uisuntur duæ insulæ pari nomine nuncupatæ, & inde Septentrio uisitur, nõ plus distans à mari quàm hominis mensura, adeo ut uideatur contingere aquas. Distat autem ostium prædicti Rubri fluminis ab hac insula miliaria quasi decem. Superato monte Rubro, tellus se sinuat admodum aquis impellentibus, & fluuius ingens, quem appellarunt

larunt sinum sanctæ Mariæ niuis, quoniam ea die quæ est uirgini beatæ celebris, quia in exortu canis, quum candens sidus dominatur plurimum, conspectæ fuere niues, fluuius huiusmodi repertus est. Ab altera parte fluminis est frons quædam è regione, cuius paulum introrsus mare est quædam insula, ubi mare harenam emittit, & efficit breuia innumera, estq; procellosum admodum, ob montes adiacentes, & exonerantes in id fluuios, propterea insulam dixerunt Scamnorum, quoniam sic egestæ harenæ referunt scamna, & abacos, ut dictum est abunde superius. Vltra dictam insulam eminet Caput magnum, cui nomen diuæ Annæ indidere, quoniam ea die est repertū. Abest autem promontorium huiusmodi à dicta insula miliaribus xxiiij.

De flumine Palmarum, & alijs compluribus.

CAPVT L.

VLtra itaq; dictum flumen sanctæ Annæ ad miliaria ferè lxx. per latus inuenitur aliud flumen, cui ob copiam palmarum nomen à palmis inditum est: ostium autem huius fluminis licet uaste pateat, est tamen repletum harenis, & breuijs, quæ quasi inaccessum ipsum faciunt, quoniam nō superatur absque magno discrimine. Item abest Caput sanctæ Annæ ab hoc flumine miliaribus propè lxx. totumq; littus est aridū, & nullius ferax, licet pateat plurimum. Ibi etiam inuenere aliud flumen, quod appellarūt Sinum fluminum, argumēto, quod quando repertum est id flumen, conspexere innumeros amnes, & aquarum decursus incolarum arte factos. Supra dictum flumen ad miliaria xxiiij, per littus semper, caput quoddā inuenit, & in mare multum eminens, inq; eo mons peraltus: hoc promontorium appellarūt Caput montis. Vltra quod progrediendo ad sex miliaria, inuenitur aliud paruum Caput, neq; eminens, & in eo paruus admodū mons, quem Cortesium nominarunt. Ibi igitur collucentes ignes quamplurimos uidêre, præsertim super arbores, & in littore uasto: nam hos accenderant incolæ regionis, ut eminus nos ueluti è specula conspectarent: erant enim illis nostra nauigia hactenus incognita. Superato dicto Capite, secus littus nemus condensissimū conspicitur, cuius arbores maris aquas obumbrāt, adeo ipsi mari adiacent. Post hoc nemus apparuere quædam almadiæ, & in qualibet illarum uiri tres nudi, qui pro armis clauas quasdam gerebant: nam hæ clauæ referebāt suo modo tela: habebāt etiam cultellos paruos in manu, & clypeos duos, arcus uero tres. Hi igitur celoci appropinquauere, auribus & naribus perforatis, alij habebant dentium humanorum torquem collo dependentem: hos compellare & alloqui uarijs interpretantibus mancipijs cœpimus: uerū licet Turcimāni nostri forent Nigritæ, & uarias nossent linguas, nusquam tamen cōsequi potuere, ut mutuo se intelligerent: & quamuis alter alterum intelligere nequiuerit, tres tamen ex illis ingressi sunt nostras celoces, quorum unum cepimus

ducendum ad principem, quoniam rex iusserat, ut quoties euenisset, ut ultra progredi nauigando complacitum nobis non foret, ex ultima regione quam adiuissemus, uirum quempiam ui uel amore abduceremus. Vt itaque dicto principis pareremus, hunc ui abduximus Vlisbonam, quem alloquutus est mancipiorum Nigritarum genus multiplex. Sunt enim Vlisbonæ propè ex omni genere mortales cõplusculi: propterea sperabat princeps se abductũ uirum per diuersa mancipia posse de rebus nouis percunctari. Quum igitur tentassent omne genus linguarum, ut captum Nigritam intelligerent, uicissimq; intelligerentur, nullus unquam est id consequutus, præter fœminam Nigritam, quæ addicta erat seruituti cuiusdam patricij Vlisbonensis. Hæc itaque uirum huiusmodi intellexit, & mutuo fruebantur colloquio: nec est consequuta decus huiusmodi idiomate proprio, uidelicet patrio, uerum lingua quadam media, quam uterque probe callebat. Igitur interprete fœmina huiusmodi nihil noui habuimus, præter id, quod in ea regione unde abduxeramus uirum hunc, unicornes uiui reperiebantur, & aliæ res quamplurimæ. Quare quum dictus princeps hominem domi tantisper habuisset, donec uir edoctus est res regni sui præclaras: denique decreuit eum missum facere, prius datis homini nonnullis muneribus, quæ ipse petierat. Expedita itaque celoce iussu principis, hic Nigrita patriæ restitutus est honorificentissime. Vltra igitur hunc locum unde abduxeramus uirum huiusmodi, nemo est adhuc progressus usque ad eum diem quo ego solui ab Hispania, qui fuit M. CCCCXCIII. mensis Februarij primus. Cæterũ nemori prædicto nomen est inditum sanctæ Mariæ finis. Nec id prætermiserim, quod die septima dum redirem secus littus nauigans, uidi Caput Album, quo postera die superato circiter meridiem in mari apparuit belua immanissima, habens effigiem piscis, quæ in nos gradu citatissimo contendebat: hæc à nobis in prora existentibus conspecta est illico, quã ut uidimus, cœpimus trepidare, quippe qui uastiorem nusquam uideramus. Ibat igitur belua huiusmodi tanto impetu ac fragore, celsóue capite, ut nos perterrefaceret plurimum: quare in re subita præsentaneum cepimus consilium: decreuimus propterea nobis fuga consulere. Datis itaque uento uelis quàm celerius potuimus, altum petentes, euasimus discrimen deo fauente. Præuentus est ergo piscis huiusmodi spacio unius miliarij: nec propius accessit: tunc est à nobis conspectus ad regulam, nam diligentius formam beluæ considerauimus. Quum enim caput supra aquam efferebat, uidebatur alas quasdam habere instar alarum molendini, quod uento circumagitur, ubi non adest aquarũ copia. Ob id, nostra sententia, uisa est belua nõ minor liburnicis, id est, galleis nostris. Quam ob rem Hispani omnes qui assueuere magnis nauigationibus, fatebãtur ingenue, nunquã uidisse atrociorẽ uastiorem'ue beluam, quam tantopere formidauissent,

midauissent:licet innumeras uidissent balenas: confessione igitur eorum hæc belua balenam superat magnitudine.

De digressu & regressu Lusitanarum nauium,
CAPVT LI.

NAues igitur quas misit serenissimus rex Portugalliæ, hæ fuere, primo tres, quarum duæ doliorum xc. capaces erant, baloneros appellāt, aliæ uero doliorum L. postremo nauem onerariam mediocrem, quæ annonam omne genus uehebat. Hæ igitur omnes ferebant homines supra centum & octuaginta. Soluere enim ab Vlisbona nona Iulij, M. CCCCXCVII. duce Vasco de Ghimam. Decima uero Iulij M. CCCCXCIX. nauis quæ tulerat dolia L. Vlisbonam redijt: præfectus uero classis ad quandam insulam Capitis uiridis applicuit, ut germanum suum, qui graui ægritudine adflictabatur, in terram exponeret. Altera naui retēta doliorū xc. capace, aliam uero combussit uirorum penuria, & alteram quæ uehebat annonam, rogo demandauit, quoniā etiam digressuri domi decreuerant, ut ea non rediret.

De Melindæ regno, & de urbe Calechut, ac alijs compluribus locis, Cap. LII.

QVum itaq; rediremus domum, erant nobiscum homines circiter quinquaginta quinque, qui multiplici genere morborum adflictabantur: alijs & ora, & fauces morbus corripuerat, aliorum crura ac genua, tabe, sanie, uel adrapido dolore labefactauerat iugis ægritudo. Nouas igitur regiones plus solito adiueramus ad leucas ferè octingentas. Vltra uero compertam regionem, ubi Caput bonæ spei usque ad cognitam plagam tempore regis Don Ioan. superaruntq; dictum Caput spei leucis ferè sexcentum, à latere semper populi sunt Nigritæ: & peractis dictis sexcentum leucis, mox apparuit flumen ingens, cuius in ostio est frequens uicus Nigritarum, qui quasi eis Mauris subijciuntur, qui introrsus degunt, Nigritis bella inferunt assidue. Dictum flumen auro scatet ingentissimo, ut referebant accolæ fluuij: rogabant nos propterea, ut illic nouam lunam opperiremur, & pro mora pollicebantur auri plurimum. At præfectus classis sistere gradum noluit, sed progredi celerrime cupiebat. Progressi itaque ad leucas trecentas quinquaginta, nacti sumus urbem circundatam muro, cultamq; à populis, Indis haudquaquā absimilibus, domus ibi ex lateribus & calce pulcherrimæ, ritu Maurico. Appulimus tandem his oris, & à rege Mauro perbenigne excepti sumus, à quo cōsequuti fuimus itineris ducem, pilotum appellant. Traiecturi eramus sinū quendā, cuius naturā ignorabamus: urbs Melindæ appellat̃, in ingressu ostij sinus sita est, quē sinū altrinsecus Mauri innumeri uicatim accolūt. Is igit̃

pilotus linguam Italicam probe nouerat. Superauimus igitur ſinum traie-ctu leucarum ſeptingentarum: & tandem deuenimus ad urbem Chriſtia-norum pergrandem, quæ magnitudine ſuperat Vliſbonam, Calechut ap-pellant, cuius ſinus frequens eſt urbibus, & oppidis Maurorum: & in capite ſinus ſunt quædam anguſtiæ maris, ut dicimus ſtrictum Romaniæ. Supe-ratis his anguſtijs, aliud mare occurrit, id eſt, ſinus, mare Erythræum appel-lant, ſiue Arabicum: & ab hoc latere domus ſceleſtiſſimi Mahumetis abeſt itinere trium dierum, Mecha dicitur, ubi arca Mahumetis, & ibi præclara ci-uitas, à Mauris culta, & mea ſentētia, is eſt ſinus Arabicus, in quem, ut memi-nit Plinius, Alexandri magni & Romanorum arma penetrauere, & Roma-no tandem paruit imperio.

Mecha

De ſitu urbis Calechut, & de moribus regis, & de eius regia, Cap. LIII.

ET ut reuertar deſcripturus urbem Chriſtianorum Calechut, Vliſbona maiorem eſſe noueritis. Hæc igitur colitur ab Indis Chriſtianis, qui in eum colorem inclinant, qui eſt inter nigrum & album, Bigas appellant: ibi templa compluria, & tintinnabula: uerum ſacerdotibus & cultu diuino carēt, tantum in ſuis delubris uiſuntur: uaſa quædam cum aquis, cum etiam balſa-mo plena, omnicꝫ triennio immerſi flumine quodam baptizantur. Is flu-uius præterluit urbē, ubi templa ex lateritijs coctilibus calcecꝫ fabricata con ſpiciuntur more Maurico. Diuiſas uidebis urbes per uicos & angiportus, ut mos eſt in Italia, ſtratas nos appellamus, Galli ruas. Huius urbis regi incre-dibilis ſeruitus exhibetur à ſubditis, uiuit more regio ac ſublimi faſtu, lon-gum ſeruorum ordinem poſt ſe trahens: admiſſionales, & æditiuos ac cubi-cularios habet quamplurimos, regiamcꝫ pulcherrimam. Verum rex urbe aberat, quum præfectus claſſis noſtræ appulit portum Calechut: qui ubi de eius appulſu certior eſt factus, mox illinc ſoluit, agebat in quodam oppido, quod diſtat à Calechut quinque uel ſex leucis. Redijt igitur Calechut uiris ferè quinquaginta concomitantibus: & demum triduo tranſacto, iuſſit accer-ſiri præfectum claſſis noſtræ: quem ubi terram tenuit, illico excepere ho-minum quinque milia, & ad regiam deduxere principis, uiris duodecim comitatum: cuius fores obſeruabant æditui decem, clauas geſtantes ex ar-gento faberrime factas. Deinde peruenere ad cubiculum regis, ubi rex ia-cebat in lecto imo, qui ſic condecorabatur: primo totum cubiculum ſtratum erat uiridi ſerico, uilloſóque, uelutum appellant: at eius parietes cooperie-bantur ſerico multiplicis coloris ritu Damaſceno contexto: cubile uero in-ſtratum erat ſtragulo albicante, uerum aureis filis intertexto, conopeóque ditiſſimo inumbrabat. Tum rex lecto ſic eſt orſus ab imo, qui mortales fo-rent, quò nam peterent, auide percunctatus. At noſtræ claſſis præfectus, O

Velutum

rex

rex inquit, Christianorum mos est, ut quum principem princeps per internuncium alloquitur, prius non promat legatus sui principis mentem, quàm astantes paululum secesserint: tunc rex innuit suis, ut parumper secederent: moxq; præfectus classis regem his dictis alloquitur, Regem uidelicet Portugalliæ iampridē compertum habuisse, quanti facundus foret, utpote rex celsitudinis immensæ, ac Christiani nominis non contemptor, cupiebat propterea enixe in eius amicitiam, & necessitudinem recipi, si pacis & concordiæ superit locus quispiam: & quod in huius rei certius argumentum, per suū legatum condigne eum saluere iubeat, ut Christiani reges seruant, ut mutuis consalutationibus apprime gaudeant. Rex itaq; legationem, & regis consalutationem perquam humane excepit, iussitq; uni è summatibus locupletioribus, ut præfectum nostræ classis honorifice domi exciperet, monuitq; ducē, ut sereno animo conquiesceret.

De aromatibus & moribus Calechut, Cap. LIIII.

IN hac itaque urbe Calechut uisuntur ditissimi mercatores, innumeriq;: hi sunt qui regē tum muneribus tum ingenio sibi conciliant, & fere pro libito gubernant cuncta. Habēt propterea Moscheam in foro, & ibi cōmercia exercent sua, plerunq; sunt Mauri, uiri acres & exerciti mercimonijs. In urbē itaq; Calechut comportant aromata ferè omne genus, uidelicet cinamum, piper, gariophyllum, zinziberim, thus, lachā. Sunt & syluæ sandalij cōdensissimæ: non tamen huiusmodi aromatum genera ibi nascuntur: sed fere undequaq; importantur, ab insula præsertim, quæ abest ab urbe Calechut leucis clx. à continente autem leuca una, in eodem latere ubi sita est urbs Calechut: eò itur terrestri itinere xx. dierum spacio, incolitur à Mauris, neq; Christianis: Mauri dominantur, & inde plura aromata Calechut exportantur, quoniam ibi est emporium, & eorum statio: potior illorum moneta appellatur saraffi ex auro obryzo defecatoq;: hāc cudit Soldanus Syriæ dominus, pondere nostri nummi aurei, eam granis binis excedunt saraffi: & ibi Venetorū, & Genuensium aurei expenduntur, & moneta parua argentea, quam cudere Soldanū arbitrantur. Ibi etiam sunt panni ex serico omniū generum, cocco alij, alij Tyrio, purpura, uel buccino infecti: ibi etiā uidebis byssinū, id est, coccum Tyrio infectum, & id genus cōplura sunt, & panni auro intertexti plurifariā, Attalici dicuntur: æra autem fabrefacta, & stannea uasa plurima comperies. Et ut tandē finiam, fere ibi nihil desiderāt, quod ad humanū cultū pertineat. Et hæc mea sentētia ex Babylonia Ægypti cōportant, Cayrū appellant.

De nauibus quæ cauent à magnete, & de precio aromatum, CAPVT LV.

POrtugallenses in urbe Calechut cōmorati sunt, à die decimonono Maij usq; in diem xxv. Augusti: & per id tēpus uiderunt innumeras naues, utputa supra mille ac D. quæ ultro citroq; cōmeāt cōmercij gratia, & præsertim

aromatum. Inter has naues quæ magnitudine alias excedit, nõ est capax cc. doliorũ: earum sunt magnæ quędã, nonnullæ uero paruæ, unũ tantũ malum habent, id est, arborem: nec nauigant, nisi uentum habeant in puppi, adeoq́ æstibus maris interturbantur, ut nonnunq́ semestri ferè continuo, ut tranquillũ fiat mare expectent: submergunt plurimæ, & miro artificio sunt fabricatæ: sunt tamen debiles, perinde ut armorum pariter ac tormentorũ sint impatientes: quæ uero contendũt ad insulas, ut inde comportẽt aromata omne genus, fundi sunt perquam mediocris, adeo ut paruo ad nauigandum alueo egeant. Aliæ sunt quæ idcirco absq́ ferro sunt, quoniã uim magnetis pauẽt: nam is lapis uisit supra dictas insulas, quà iter ipsi faciunt. Dum urbi appellere usu uenerit, illarum statio est in terra, in luto tamen. Id enim curant ex composito, ut tutius degant in arido: quum increscit mare, dant operã ut eius æstu naues impellantur in siccum, & ibi tantisper manent, donec finitis commercijs soluere illinc complacitum fuerit: mare ibi crescit & decrescit singulis sex horis, ut apud nos. Visuntur aliquando in sicco naues quingentæ uel D C. quæ res propè est incredibilis. Pondus cinami, id est, cantarorum quinq́ precium x. aut xij. ducatorum non excedit, si suam monetam considerees, id est zaraffos, ferè idem precium erit, ut præfecimus. Vbi uero legit, minore multo precio, utputa sex aureis pondus uenditur cinami, tantundẽ uenditur piper, ac gariophyllum: zinziber uero dimidio minus. Lacha autẽ fere nihili uenditur, id efficit copia ingens, propterea uilipenditur. Itidem sandalium, cuius nemora uisuntur: pro his rebus nihil præter aurũ & argentũ, aut choraliũ recipiunt. Merces uero nostras præter linũ paruifaciunt. Linũ igitur ibi est in precio: nam nostri nautæ camisias complures precio non mediocri uendebant permutatione aromatũ: licet ibi tela sit perquam subtilis & candida, quæ, ni fallor, Babyloni, quæ est urbs Nili, quam Cayram appellant, tunditur ut hic. Si soluendum est uectigal, pro centum quinq́ soluunt: preciosos lapides tulere paucos, & eos fere precij nullius: quoniam ut uerum fatear, defuit eis aurum & argentum, quibus cõmercia exercebant. Dicunt etiã subesse aliam causam, quur nõ tulerint lapides, quod uidelicet maiore precio quàm autumauissent uendebantur. Itidem de margaritis aiebãt, nos tamen secus credimus: sed nobis persuademus eos perquam uili precio uendi, licet à Mauris emantur, qui semper plus æquo rem æstimãt, proq́ re una quatuor petunt, procaces nimium: attulere tamen hos lapides, uidelicet berillos, topazios, zaphyros, adamãtes & chrysolitos, aiunt tamen præfectum classis emisse lapides preciosos complures, argumento quod omne suum argentũ cum lapidibus huiusmodi permutauerit, uidelicet uasa aurea argenteaq́ cælata, quæ causa splendidioris apparatus secum tulerat.

Zaraffi

De Mecha

De Mecha ubi eſt arca Mahumetis,& de monte Sinai,& mari rubro, Cap. LVI.

NAues quæ comportant aromata omnium generum, inibi plerunque eundem ſinum prægrandem traijciunt, quem Luſitani ſuperatis illius anguſtijs cymbis quibuſdam, mare Erythræum, id eſt, rubrum traijciũt: dehinc terreſtri itinere ad domum quæ dicitur Mecha, ubi Mahumetis arca uiſitur, quę à littore maris rubri abeſt introrſus itinere dierum trium. Inde ad Babylonem, id eſt Chayrum Nili contendunt, tranſeunt ad radices montis Sinai,& demum per ſiccam harenam, ubi turbo quandoꝗ adeo ſæuit pulueris, ut uento puluis agitatus uiatores obruat: ita nonnullæ naues circumeunt totum eum ſinum: aliæ fluuium illum, ubi comperere gentes multiplices prope Mauris adiacentes, cum quibus diutina bella agunt. Reperitur etiam in Calechut uinum maluaticũ, quod fert Creta, id eſt, Candia inſula: ex Chairo tamen comportatur eò loci. Aiunt etiam quod nunc anni octuaginta faciunt, quibus nonnulli Chriſtiani albi eò iuere commercij cauſa: nam hi pileos gerebant in capite albos, oblongosꝗ, ut ſolent Germani: barba his erat promiſſa inter nares & os, ut Byzantij mos eſt aulicis: cætera tonſi, barbasꝗ huiuſmodi maſtuchos appellant: hæ ferebant uiros loricatos ferreis loricis, ac thoracibus, noſtris non abſimilibus: haſtisꝗ quibuſdam utebantur, tormenta etiam habebant, uerum noſtris minora: poſtquam conſueuere ſingulis biennijs ſemel eò contendere, claſſem non mediocrem trahentes, utputa nauium xx. aut xxv. Hãc gentem incolæ Calechut adhuc neſciũt, mercesꝗ præter linum quod deferunt candidum ſubtiliſſimum que, nauibus malos quatuor habentibus, ut Hiſpanæ, exportant aromata: eos igitur ex Germania adueniſſe minime arbitramur: nam id haudquaquam nos lateret: uerum plus fidei habet, ut ſint Tartari è Roſcia profecti, ut referunt quidam, qui crebro arant maria: tamen breui ſperamus huius rei certiores fieri, interprete Medio piloto, qui ſecum profectus eſt, nũc apud præfectũ claſſis captiuum agit: nam nolens nauigat.

Maſtuchi

Medius

De cibatu regis Calechut,& eius populis, CAPUT LVII.

AD dictam urbem Calechut Chriſtianorum magnam uim tritici comportant Mauri ſuis nauigijs: una die uiuit homo pane ualoris trium quatrinorum, qui tertiam ſolidi partem complent: panem conficiunt abſꝗ fermento, non habent clibanos, uerum ſub cineribus, ut nos aliquando placentas torrent, eum que faciunt in diem: oriza abundat, & bobus, uerum noſtris multo minoribus, abundant etiam lacte & butyro, Aſſyrijs malis, eisque dulcioribus, pomisque omne genus cetrinis, alijsꝗ fructibus mitioribus compluribus: Cariotas habent recentes, & paſſas, & propè fructus omnium generum. Rex eius urbis ab omni morticino abſtinet: nam is

mos

mos inoleuit apud eos,ut ipse rex, ac reliqui aulici & probi fere omnes nihil edant,quod mortem patiatur:nullo ergo animali uescuntur,hoc argumento, quod dominus noster Christus deus omnipotens tulit sententiam in Christiana historia,ut qui mortem intulerit,& ipse pereat,alludẽtes ad illa uerba: Qui ferit gladio,gladio peribit,uiri potius stolidi quàm simplices:at populus in promiscuum & carnibus ac piscibus uescuntur, soluti his curis: non tamen necant bona animalia,ut sunt boues,eosq́ benedictos dictitant:& quũ prætereunt,contingunt manibus,eosq́ deosculantur, ut nostri simpliciores deosculantur sanctorum imagines,quum manum ad os referũt deosculando nõ alia magis de causa,quàm quia ea tetigit imaginem. Verus itaq; rex illorum lacte uiuit ac butyro,oriza quoq; & aliis compluribus:eundẽ ritum in cibatu aulici & summates obseruãt.Hic itaq; rex arroganti ac superbo fastu recumbit,palmarum succo pro uino utitur,è uase argẽteo bibit,ita tamen ut uas labra non contingat.Suspenso itaq; uase,instar crateris uinum demittit guttatim,& ori infundit. Pisces ibi nostris haud sunt absimiles,regio frequens est piscatoribus:maiores equos nostris habẽt, uerũ Mauri eos nõ magni faciũt.

De cognitione Christi quam habent,& de notitia pontificis Romani, Cap. LVIII.

CHristiani qui urbem Calechut incolunt,equitant elephantes, quoniam ea regio animalibus huiusmodi abundat: quæ ubi mansuescunt facilime,rex cum aliquo contendit: trahit secum innumeram peditum multitudinem:nonnulli uero elephantis uecti,regem concomitantur.Rex uero humeris hominum nobilium fertur:uiri pubetenus tantum uestiuntur,cætera usq; ad inguina nudi. Veste utuntur cotonina, quoniam eo panno abundant plurimum:utuntur & pannis sericeis,& in primis illustriores:at alii aliis utuntur uestibus, prout patitur illorum census & opulentia. At nobilium uirorum mulieres, etiam supra cincturam carnes uelant telis subtilioribus. Egregiæ uero fœminæ usque ad pubem tantum corpora tegunt. Mauri autem more suo uestiti incedunt,cooperti ad talos usque. Abest hæc ciuitas ab Vlisbona leucis milibus & octingentis: quæ ratione subducta, ut leucæ cuilibet dentur miliaria quatuor, is numerus leucarum efficiet miliaria quindecim mille & ducenta:tantundem metiri oportet in regressu:quare si pensitatius quis consideret, quanto temporis interuallo id itineris perfici possit, comperiet profecto tantam locorum distantiam metiri non posse citius quàm decimosexto mẽse.Mauri uero nautæ ad ulteriores regiones duce Septentrione nauigant cum instrumentis quibusdam ligneis, quadrante uidelicet & astrolabio. A dextris semper quum sinum Persicum traiiciũt,referunt pilotę illorũ, id est,duces itineris,quod ad meridiẽ supersunt insulæ xi.mille illis inaccessę, quas nõ adeunt,quoniã nimium tendunt ad meridiem, adeo ut nõ sit tutus accessus.

Pilotæ

accessus. Forte fortuna hæ sunt, quas nuperrime rex Hispaniarũ inuenit. In Calechut habent mediocrem notitiam presbyteri Ioannis, uerum non exercent inuicem commercia, neq; consuetudines: quoniam multum abest ipse ab Calechut, introrsus plurimum. Christum credunt natũ ex uirgine Maria, neq; peccasse unquam, & ab Iudæis cruci affixum, mortuumq;, ac Hierosolymis sepultum. Papam uero sciunt Romæ degere: alioquin sanctæ Romanę ecclesiæ notitiã haud habent aliam: norũt literas, & sua lingua scribũt.

De aromatibus, ubi nascantur. CAP. LIX.

IBi igitur sunt innumeri elephantorũ dentes, ac cotoni, saccariq; plurimũ, & mea sententia quicquid est quo uita carere nõ possit, eo hæc regio exornatur ditaturq; mirum in modum, crediturq; uinum fore in precio, quando quidem eo libenter utuntur Indi Christiani: expetunt etiam oleum admodum. Ibi etiam eximie iusticia colitur quàm alibi gentium: nam si quis furatur aut occidit, ritu Turcarum palo affigitur atrocissime. Qui uero uectigalibus imponere uult, si deprehensus fuerit, totũ perdit, mercesq; ludit omnes. Inibi rursus inueniuntur unguenta ferè omne genus, ut sunt castoreum, ambra, storax, & id genus alia. Insula uero quæ mittit aromata, Zellum appellatur: ea est ultra Calechut urbem ad leucas ferè C. & LX. ubi oriuntur aromata: at arbores cinami & piperi fert alia insula introrsus continentẽ. Aiunt etiam circũ urbem Calechut nasci piper & cinamũ, uerum non ad perfectionem. Gariophylla deferuntur à remotiore plaga: reubarbari ibi plurimum, & aromata minutiora complura. Zinziber in mediterraneis oritur electissimum. Sinus quem præfeci, colitur eximie altrinsecus à Mauris. Post hæc intellexi melius à nonnullis, ipsum tantum à latere uno habitari à Mauris, ab altero uero uersus meridiem ab Indis Christianis, eisdemq; albis ut nos, in littore maris æque ac in mediterraneis. Is est tritici ferax plurimi, fructuum & carnium, & propè omnis annonæ. Inde plura ad urbem Calechut deferuntur: nam regio ubi uisitur Calechut, obducta est arenis, habet humũ ieiunam: & præsertim tritici & id genus est impatiens. Ibi etiã duo uenti solum flant in æstate, uidelicet Subsolanus, & hyeme Fauonius, siue Zephyrus: rerum omnium sunt elegantissimi pictores: urbs muro ambitur nullo, uerũ domos continenter & in ordine positas, uicosq; maurico more habet. Eadem insula quæ fert cinamum, mittit & gemmas absolutissimas. Zellum

Portus aromatum Soldani. CAP. LX.

QVo ad res Indas inuentas ab istis quibusdam meis literis reddidi uos certiores sigillatim: pòst uero superuenit pilotes ille, quẽ ui ceperant. Is uisus nobis est ex Dalmatia oriundus, tamen reuera erat Iudæus, ortus Alexandriæ, aut non longe ab ea terrestri itinere: iuuenis admodum Indiã adiuit, nunc in urbe Calechut uxorẽ habet & natos. Is dominus erat quatuor nauium: ibat propterea interdum cum classe, & de eius regione mira referebat:

de diuitijs præsertim ac aromatibus, & cinamomo perquam eleganti, quæ omnia ueniunt ex insula quæ ultra Calechut ad leucas centum & quinquaginta uisitur, parumq; abest à continente: oram Mauri tenent: piper uero & gariophyllum mittit ulterior regio, & in primis Iudæa, & ibi rex Iudæorum, uidelicet illarum decem tribuum, quæ ex Aegypto traiecerunt in Arabiam, superato mari Erythręo. Affirmant etiam innumeros esse idolorum cultores, gentiles uocant & Christianos propè nullos. Verum falluntur plurimi, qui arbitrantur ob id Christianos esse complures, quod uidelicet ecclesiæ uisuntur cum tintinnabulis plurimæ, quæ templa tamen sunt idolorum, quod profecto magis quadrat rationi: nam absonum esset dicere, quod ibi Christi nomen colatur absque diuino cultu, & præsertim à Christianis. Igitur ibi nec sacerdotes cernuntur, nec fiunt sacrificia quæpiam. asseuerant itaque nullos esse inibi Christianos, quàm eos qui presbytero Ioanni parent, qui distant mirum in modum ab urbe Calechut, quum citra mare Erythręũ existat, non longe à rege Melindarum, in Aphrica introrsus multum uersus Nigritas, prope Guineã. Is presbyter alibi Soldano confinis est, haud longe à Nilo, ubi Babylon urbs uastissima, nunc Cayrum dicitur. Hic itaque presbyter Ioannes habet sacerdotes qui diuina exequuntur, ut nostri Euangelia colunt & obseruant, necnon alia ecclesiæ mandata ut reliqui Christiani haud contemnunt, parumq; in cultu diuino à nobis differunt. Soldanus autem in mari Erythręo portum habet, & ex Alexandria Aegypti ad portum maris Rubri contendunt itinere terrestri dierum octuaginta: tantum abest ab Alexandria. Ibi uideas aromata omne genus: eò enim comportantur ex urbe Calechut. Non longe etiam ab dicta urbe uisitur quædam insula distans à continente leuca una, ubi innumeri piscatores uisuntur, qui margaritas multiplices piscantur. Ibi nullæ sunt aquæ ad potandum suaues: uerum hi nautæ proficiscuntur ad quoddam flumen sine utribus ac dolijs, sed solis nauibus hauriunt aquam: armenta, quum naues rediere, ilico currunt ad mare, ut aqua dulci satientur, quam abunde naues, ut præfeci, comportant. Hęc insula est citra Calechut itinere leucarum sexaginta, & colitur ab gentilibus, id est idololatris. Vaccas & boues eximie colunt, utpote benedicta animalia, adeo ut si quis læserit quodpiam illorum, is protinus morte pœnas luat, nõ aliter quàm pro furto. In cibatu igitᷣ animalia huiusmodi nõ habent. De insula uero Taprobane, de qua satis ac super scripsi, alia nõ habemus, nisi q; credimus ipsam innatare uastissimo pelago, & abesse plurimũ à continente.

De instrumẽtis nauigandi, & quãti merces inibi uendantᷣ. CAP. LXI.

IN urbe Calechut est templum, quod ingredi nefas est. Impune id ingredi non licet cuiquam die Mercurij ante meridiem: nam si quis ante id horæ ingressus fuerit, mox moritur ob dæmonum conspectum, qui per id tempus inibi ferè innumeri conspiciuntur. Addebat etiã Iudæus qui captus fuerat, diem

rat, diem esse quendam in anno, quo in dicto templo suapte natura lampa/des quæpiam accenduntur, & rem monstrificam ac portentosam efficiunt. Inibi nauigant absq; pyxide, sed solo quadrante ligneo: quæ res uisa est difficilis admodum, & in primis quũ cœlum inumbratur nubibus, adeo ut stellæ uideri non possint. Ancoras habent perquam mediocres, quas quando iaciant adhuc ignoramus: temones nauiũ alligant funibus, & longitudine ex/cedunt nauium transtra palmis ternis: omnia nauigia eius regionis fabricantur incolæ urbis Calechut, quia alibi arboribus & omne genus lignis carent. Potiores merces eius regionis sunt corallia, & æra fabrefacta in uasa, ut in ca/cabos & sartagines, uel ahena, & id genus plura, necnon in laminas. Conspicilia magni penduntur plurimũ, adeo ut alicubi gentium par unum conspicíliorum precio uendatur eximio. Sunt etiam ibi in precio telæ rudiores, uinũ & oleum: panni ex auro ferè nulli, & aliη panni ferè omnium generum.

De elephantis, & titulo regis Portugalliæ. CAP. LXII.

HIc noster rex Portugalliæ in his rebus animi est nõ quidem mediocris, uerũ eximiη: argumento est classis quã parat in expeditionẽ Indicã: nã in præsens naues quatuor expediuntur, ac celoces duæ omni annonæ gene/re perquã munitæ, ut mense Ianuariη præsto adsint ingentissimis refertæ mercimoniη s: incq; eis armamenta omne genus, ut si forte fortuna rex Calechut renuat oblatam conditionem, & nostræ gentis contubernia spernat, discat ui dare aliquando, quod amicè potuisset. Hæret igitur animo illi, ut quum o/pus fuerit, sua classe naues futiles ac nullius pensi regis Calechut profliget. quod si pro arbitratu succedet: quoniam uix referre possum, quàm parui sint momenti, & uirium nullarum orientalium meridionaliumq; nauigia, ubi nostris collata fuerint: inter cætera sulcare maria nequeunt, nisi uentum habeãt in puppi: uerum ibi nauium propè infinitus numerus uisitur: & ultro citroq; commeant, ferentes aromata ferè omnium generũ. Potissima animalia eius regionis sunt elephanti: his bella conficiunt: turres quasdam imponunt eis, capaces trium uel quatuor uirorũ, qui de turribus huiusmodi præliantur: moderatorem habent, qui turrita animalia regit, ut commeminit Plinius. Eis reges se suaq; tutantur: aliη in exercitu ad bella ducunt elephantorum M. D C. aliη M. D C C C. aliη minus, prout sumptus exigunt illorum. Quando naues appellunt onustæ, id fit ui elephantorum: currunt effusissime: & licet uix sit dicto fides, fabulaq; censeatur, rem tamen ueram denarramus. Aiunt etiam quamuis ibi sit copia elephantorũ, eos tamen uendi precio ingẽti, si alias res spectaueris. Præfectus classis nostræ, nec aliη lapides preciosos tulere: quare nobis persuademus haud difficulter, lapides huiusmodi inibi haudquaquã reperiri, sed è longiore regione conuehi, fitq; propterea ut eius regionis principes magni pendant lapides preciosos, storax, castoreum, & alia id genus plurima. Quicquid autem deinceps de rebus huiusmodi comperti habebi/

mus, mox uobis colliquescet. Hic rex noster harum regionũ iam titulũ gerit, uidelicet, Rex Portugalliæ & Algarbiorũ citra & ultra mare in Africa, & Guineç dominus: & per nautas suos cũ Arabib. Persis & Indis cõmercia exercet.

Quomodo rex Emanuel dedit prçfecto classis regium trophæum.

CAPVT LXIII.

ANno M. D. rex Portugalliæ serenissimus classem nauium duodecim in Indiam expediuit, cui præfecit Petrum quendam Aliares, ac Abrilum Fidalcum: & hanc classem omni genere annonæ & armamentorum communiuit diligentissime, tantumq; annonæ naues comportarunt, ut uictui mensium decem & octo abunde sufficeret, data eis lege, ut ex duodecim nauibus decem ad urbem Calechut contenderent, duæ uero in Arabiam. Igitur hæ duæ diuertunt cõmercij gratia in eam regionẽ, ubi locus est dictus Zaphal, secus iter quo itur Calechut. Itaq; naues decem prædictæ eas merces domo secum attulere, quas crederent Indis & Persis haud fore ingratas. Ergo octaua mẽsis Martij anni prædicti, nauibus iam præparatis itineri, rex Portugalliæ concessit ad locum quendam ad secundum urbis lapidem, cui nomen est Sanctæ Mariæ de Ballera, non alia de causa, nisi ut daret præfecto classis nostrç regium trophæum. Hæc itaq; classis soluit illinc die Lunæ nono Martij, cœlo sereno, ac felicibus auspicijs. Igitur die XIIII. dicta classis superauit insulas Canarias. Item die XXII. præteriuit Capitis uiridis insulam. Item die XXIIII. quædam nauis digressa est ab alijs, & quò concesserit, adhuc nobis est incognitum: nam nusquam apparuit.

Quomodo naues iactabantur fluctibus. CAP. LXIIII.

VIgesimaquarta Aprilis, die Mercurij, in octaua Paschæ, dicta classis uidit continentem quendam: ob quam rem gauisi sunt plurimum: propterea misere exploratores, qui uiderent quæ gens illas terras incoleret: qui mox comperere ibi esse arborum uim maximã, & gentem quandam littus obseruantem. Iactis itaq; ancoris, rursus cymbam mittunt, quæ diligentius scrutetur regionem, ac eius incolas. Iuere igitur: & ubi redierunt, retulere gentem esse eius coloris, qui medius est inter album & nigrum, eosq; uiros habere habilissima corpora, ac capillum promissum, & nudos esse, sicuti exeunt ab utero matris, omniq; uerecundia carere, & eorũ singulos arcus ferre cum sagittis, utpote qui littori fluminis custodiæ præerant: uerum nullus erat in dicta classe, qui eorum linguam calleret. His ergo conspectis cymba redijt ad classem: & dum nox humida cœlo præcipitat, surrexit atrox tempestas, quæ plerunq; noctu sæuit: mane uero sequenti sublatis ancoris, adhuc undabũdo mari ac sæuiente, percurrimus tamen littus quasi ad Aquilonẽ, flante Euro, ut si forte fortuna nacti fuissemus portum aliquẽ, ubi tutius classis conquiesceret. Tandem peruenimus ad portum quendam, ubi iecimus ancoras: etiam nacti sumus Ananinos, qui paruis cymbis portabantur: hos adiuere è

nostris

noſtris quidam, & duos ex eis ceperunt, & ad præfectũ claſſis duxere, ut intelligerent quænam gens eſſet: quoniã idioma illorũ nemo adhuc intelligere potuerat: nam nec nutu, nec ſignis quæ exponebantur intelligebant. Igitur præfectus claſſis prædictos Ananinos penes ſe nocte una habuit: & ubi uidit nullũ eſſe cũ eis humanæ uocis commerciũ, eos dimiſit indutos tunica interiori, & ueſte alia birretoq;: quod eis ſumme placuit, nam nudi incedebãt: propterea omne genus ueſtis admirabant᷑, utpote rẽ hactenus non uiſam.

De radicibus, quibus panem ibi conficiunt, & quibuſdam alijs moribus. CAP. LXV.

EA die quæ erat octaua poſt feſtum Paſchæ, id eſt uigeſima ſexta Aprilis, præfectus claſſis noſtræ decreuit Miſſam audire: propterea iuſſit pręparari tentoriũ, ſub quo diuina officia celebrarent᷑: & poſt Miſſarũ ſolennia omnes dictæ claſſis concioni diuinæ interfuerunt: eò etiam conuenere multi ex illis populis, qui tripudijs & ſaltationibus inſiſtebãt, quicq; cornu intonuere, dum diuina celebrarentur: & mox peractis Miſſis unuſquiſq; dilapſus eſt in ſuam nauim. Incolæ uero regionis illius deſiliebant in mare, immergebanturq; uſq; ad ulnas canendo, geſtiendo, multaq; alia lætitiam præ ſe ferentia agendo. Poſt hæc præfectus claſſis quum pranſus eſſet, ſignũ dedit cunctis ut naues pro libito egrederentur. Itaq; egreſſi omnes cœperunt cum incolis eius regionis ludere, magnam uoluptatẽ ſumentes ex illorum ſaltationibus & tripudijs: & demũ cœperunt exercere inuicem cõmercia: nam incolæ pro panno, papyro, & alijs minimis, arcus & ſagittas dabãt: & tandem in his permutationibus merciũ totam diem conſumpſere: & inibi inuenere flumen ad potandum ſuauiſſimũ: & quũ adueſperauiſſet, rediere ad ſuas naues omnes. At ſequenti die præfectus claſſis decreuit aqua & lignis rurſus nauem cõmunire. Igitur illius iuſſu nautæ omnes aquatũ & lignatum profecti ſunt, adiuuantibus illis populis: nam cateruatim confluebant, ut nobis eſſent auxilio. Iuere etiam è noſtris compluſculi, ut illorũ domos & habitacula uiſerent: habitant enim longe à mari ad tertium lapidem: & permutarũt ſuas merces cũ pſitacis & radice quadam, quæ dicitur igname, qua panis illorũ conficit᷑, eoq; utuntur Arabes: nam noſtri pro his rebus dederunt ſupradictas merces: & ibi ſex dies permutando noſtra cũ ſuis triuimus. Quo ad mores illorũ, nõ ab re fuerit pauca cõmemorare. Sunt igit᷑, ut ſupra meminimus, coloris qui eſt inter nigrũ & album, pardum appellant: nudi ſemper incedunt, nullus eſt eis pudor, neq; uerecundia: capillum promittunt: barbam uero & oculorũ palpebras uellunt, & inibi depingũt uaria colore multiplici, ut albo, nigro, & cœleſti, necnon rubeo: & ferunt labrũ oris inferius perforatũ, & in foramine huiuſmodi ponunt oſſa inſtar claui: alij autẽ lapillos ferũt eiuſdem coloris, adeo ut uideatur totum labrum gemmatũ: itidem mulieres agunt, ſuntq; ſine pudore, uerum pulcherrimæ, & capillos per humeros leniter demittunt: domos *Igname*

habent ligneas, quas folijs & ramis arborum cooperiūt, suffulciuntq; eas innumeris columnis: & in medio earum ad parietē collocant rete bombicinum appensum, in quo homo inuoluitur: & rursus rete aliud, quoad continenter plura in ordine disponant, interq; ea rogos accendunt, efficiuntq; ut in cœnaculo uaria cubicula & retia parietum uicem suppleant: nam retibus discreta sunt eorum habitacula.

De psitacis inibi repertis. CAP. LXVI.

IGitur eadem regio caret ferro & omnifariam metallo: propterea ligna incidunt lapidibus præacutis: abundant uero omni genere auitiorum, præsertim psitacorū multijugi coloris, tantæq; proceritatis, ut cum gallinis magnitudine contendant. E pennis uero auium pileos & birreta conficiūt. Terra abundat arboribus ferè omnis generis, aquisq; irrigua admodum: miliū fert, & ignamē herbam, unde panis illorum conficitur: necnon gosipij mittit plurimum. Ibi animalia uidimus nulla. Regio est uastissima: & an sit insula uel continens, nondum satis liquet: uerum nos inclinauimus in eam sententiam, ut sit continens, ob immensam uastitatem. Cœli est saluberrimi, & incolæ retia habent ferè innumera: quoniam omne uitæ suæ tempus terunt piscando: nam piscantur pisces quasi omne genus. Inter cæteros pisces qui inibi eminent, unum uidimus, qui dolium nō quidem mediocri crassitudine excedit: & rursus idem longitudine duo dolia superat, & formæ est obrotundę, caput habet ut sus, uerum oculos paruos, dentibus caret, sed aures longitudine & latitudine brachij mensuram excedunt: in inferiori parte corporis duo habet foramina: cauda illi est oblonga, eademq; lata supra brachij mensurā: & loripes erat: in aliqua corporis parte uidebatur habere suis cutem: corium densum supra digiti mensuram. Interea temporis dum illic agebamus, præfectus classis decreuit de his rebus regem reddere certiorem, & in ea regione uiros duos, iam ob scelera morti addictos dimittere: nam ex his complures secum trahebat. Itaq; ilico præfectus classis nauim expediuit in Lusitaniam, quæ regem harum rerum certiorem facerent: nec ob id numerum duodecim nauium minuit: quoniam hæc nauis ultra dictas duodecim naues ad tales casus ducebatur. Literæ erant eius tenoris, quod narrabant ex ordine omnia nuperrime inuenta à Lusitanis. Hoc facto mox mittit quosdam, qui in littore crucem eminentissimam figant, ceu nostrę fidei trophæum: & in eodem loco duos, ut pręfeci, morti addictos deseruit: qui ubi uidere se destitutos omni Christianorum auxilio, flebant mœstissime. At incolæ regionis illius eos solabantur, miserati eorum conditionem.

De ingenti tempestate, qua naues quatuor submersæ sunt.
CAPVT LXVII.

IGitur sequenti die, secunda erat Maij, anni eiusdem, explicuimus uela, iter dirigētes uersus caput Bonę spei: & id maris iter leucas ferè habet M.CC. id est,

id est, milliaria quatuor mille. Die uero duodecimo eiusdem mensis nobis nauigātibus cometa quidam apparuit Arabiā uersus, cuius radij promittebantur plurimum: sicq; cometa diebus octo aut decem iugiter apparuit die noctuq;: & tandem die dominica, uigesima quarta mensis Maij, dum iter nostrum prosequimur, & classis omnis felicibus uentis potiretur, capientes uentum non pleno malo, sed medio, ob pluuiā quæ præcesserat, ecce uentus turbinis repentino flatu inuasit nautas, egitq; ut naues propè omnes submergerentur: nam quatuor ex nostris nauibus inuertit submersitq;, nec ultra earū quampiam uidimus: adeo enim concite eas corripuit tempestas, ut eis auxiliari nequiuerimus: quippe qui parum & nos aberamus à morte. At naues septem quæ supererant, uentū in puppi accipientes, dei clementiæ haud diffidentes nauigabamus. Dum itaq; priore tempestate perterriti mœstissimum iter prosequebamur, ecce atrocior procella cœpit mare interturbare, & effecit ut plus solito sæuiret: adeoq; iactabamur fluctibus, ut uideremur cœlum cōscendere, dum fluctus nos in superiora impellebat: quum uero demittebamur, ipsum Acheronta petere arbitrabamur, tanta erat inundatio aquarū. Vela facere uentis prohibebat tempestas: igitur luctamur cū Neptuno, & in uarias partes difiūgimur: eoq; discriminis perueneramus, ut altera alterā cōspicere non posset: nam nauis quæ classis præfectum uehebat, id est prætoria, cum duabus alijs iter aliò cepit: quò tamen pergeret nō satis sciens. Alia uero nauis, quæ regis nomen obtinebat, aliò profecta est, comitantibus duabus alijs. At ea quę sola supererat, infelicior cęteris, errabūda per se mare sulcabat. Sic itaq; alto iactati per dies XX. hāc maris sæuitiā perpessi sumus.

Cometa · *Tempestatis uiolentia*

De Zaphala auri mina. CAP. LXVIII.

TAndem sextodecimo Iulij fauentibus superis Arabiæ littora conspeximus, & illò nauigia dirigentes ancoras iecimus. Erat ibi ingens piscium copia: cepimus ex eis complures: nec tamen quisq; nostrum continentē applicuit: solum enim littori adhæsimus: uidimus tamen regionem illam populis ferè innumeris cultam. Tunc sublatis ancoris, & secus littus iter prosequentes nostrum, plurima uidimus flumina, ac animalia complura. Erat profecto frequens habitatore, quum hominibus, tum etiā multijugis animalibus: tandem nauigando peruenimus ad quandam auri minam: ea est in loco qui dicitur Zaphala: & ibi erant duæ insulæ, ubi naues duę Maurorum cōmorabantur cōmercij causa: hæ enim aurū uehebant ad regnū Melindæ: quæ quidem naues ubi nostrā classem conspexere, mox effusissime fuga sibi cōsulere terram petentes: & aurū quod uehebant, in mare proiecerūt, ne nos eo poteremur. At præfectus noster ubi hæc uidit, in eos uela fecit, cepitq; naues huiusmodi, in qbus parū adhuc supererat auri. Captos igiť cōpellare cœpit & percūctari, quænā gēs foret undeue ueniret, & quò pergeret. At dux Maurorū, Mauri, inquit, sumus, regi Melindæ necessitudine arctissima cōiuncti, ex

insula quæ Zaphal dicitur uenimus,uxorẽ ducebam mecũ: & dum classem uestram conspeximus formidantes,terrã appellere festinantius uoluimus,ea maris obruta est fluctibus:idem casus nato obtigit meo. Tum nostræ classis dux,ubi accepit eum regis Melindę affinẽ esse,ægre tulit eorum iacturã,sola riq; cœpit eos,honorifice admodum ipsos excipiens in memoriã tanti regis, cum quo nobiscũ maxima amicitia intercedit, & in primis cum nostro rege. Iussit itaq; ut illorũ naues reponerent:& si quid auri sublatũ fuerat,id totum mox restitueretur. Tunc Maurorũ præfectus percunctatus est nostrum ducem,an fascinatorẽ haberent quempiã,qui incantationibus pessundatũ aurũ extrahere posset. Cui noster dux infit: Nos Christum deum colimus,qui arcte nobis has fascinationes exercere prohibet: propterea ab re huiusmodi tẽperamus. Rursus ab eo noster pręfectus quęrit,ubi sit dicta Zaphala,quam ipsi adhuc nesciebant,uerũ fama eius adducti adnauigabant. Tum Maurus ait: Zaphala est insula quæ aurũ fert, ea paret regi Mauro,qui insulam incolit Choloam nomine dictã,nec à uobis abest in eodem itinere quod tenetis, sed iam eam præteriuistis nonnihil. Tunc præfectus,ubi hæc intellexit,signũ dedit ut uela daremus uẽtis,à nostro itinere haudquaq; declinantes. Tandẽ XX. Iulij applicuimus insulã quandã ditionis regis Zaphal, nomine Monzobinghe: ea est habitatore haud frequens:uerũ ibi uisuntur diuites complusculi,qui inibi cõmercia exercent. Eò igitur ubi deuentum est,corpora curabamus,ducemq; itineris accepimus, pilotũ appellant,qui nos Achiloã duceret, ea est insula,ubi portus est perquam opportunus,non longe à cõtinente. Igitur hinc soluimus Achiloam uersus,littori semper adhærẽtes,ubi innumeras cõspeximus insulas eximie cultas,ac ditionis eiusdem regis: & tandem Achiloam peruenimus XXVI. mensis eiusdem, eoq; simul naues sex deuenerũt uario itinere: at septima nusquam comparuit. Hæc itaq; insula parua est admodum,& continenti propè coniuncta: regio est aprica ac pulcherrima: domos habet eminentes more Hispanico,& ibi locupletissimi mercatores: quoniam scatet auro,argento,ambra, castoreo & margaritis. Incolæ induuntur cotono albo, nec non serico perquam eleganti: uiri sunt nigerrimi.

De congressu regis & præfecti. CAP. LXIX.

HAbito itaq; saluo conductu, quo impune cum rege colloqui posset per internunciũ,primo cœpit regẽ adire. Misso igitur Alphonso Furtado, qui uicẽ legati supplebat,cõcomitatus sex uel septẽ uiris, elegantissime, ut assolet,indutis,his uerbis alloquitr regẽ: Classem esse regis Portugalliæ,quę eò accesserit solius cõmercij gratia,ferreq; cõplura mercimonia,quę forte regi erũt haud ingrata: cupere propterea præfectũ classis regẽ corã uidere,uerũ ex mandato regis Portugalliæ nõ posse impune terrã appellere, nec nisi in cymba regẽ adire posse: hũc esse ducũ classiũ morẽ uetustissimũ,ne correpto principe mox ruerent oẽs qui de eo pendent. Ad hæc rex respondit se descensurũ

perquam

perquã libenter ad mutua colloquia, seq́ꝫ uicissim cupere præfectũ uidere tan tæ classis. Igitur sequenti die cõuenere rex & præfectus, uecti cymbis uarijs: nam nostri tormenta expediuere, gentemq́ꝫ omnem cum signiferis, buccinatoribus ac tibicinibus, & choraulis: at rex almadias exornat suo more, tibijs & cantu exultans: cohors nobiliũ regem cõcomitatur suum. Igitur præcedentibus fecialibus colloquuti sunt. Tunc nostri tormenta ferè omne genus exonerarunt, tanto fragore edito, ut mare totum contremisceret, & cœlum reboaret eximie: quæ res & regem ac suos adeo perterrefecit, ut stupidi penè hæserint omnes, his nunq̃ꝫ assueti. Postq̃ꝫ mutuo colloquio uterq́ꝫ potitus est, ad sua quisq́ꝫ redijt. Sequenti itaq́ꝫ die rursus præfectus Alphonsum emisit, qui cum rege nauaret operã de mercimonijs permutandis aliquando: uerũ longe aliter rex uisus est sentire, quàm præfecto pollicitus fuerat: plura enim excusabat, & in primis ipsum merciũ nostrarum non egere, & piratas propè arbitrari. Re itaq́ꝫ infecta Alphonsus redijt ad classem: inibi tamen ad tres uel quatuor dies cõmorati, nihil consequuti sumus. Interea temporis rex metuẽs ne genti suæ uim inferremus, aliquam insulam peditibus complusculis cõmuniuit. Hoc uiso præfectus noster illinc soluit, & uela dedimus uentis uersus regnũ Melindæ: & inter nauigandum longe à littore multiplices conspeximus insulas à Mauris cultas: & ibi urbs quæ dicit᷑ Monbaza regis Mauri, suntq́ꝫ hæc Arabiæ littora ab Mauris culta. In insula uero introrsus aiunt esse Christianos, qui, ut dicũt, magna bella conficiũt: id tamen nobis fuit incompertũ.

De muneribus regis Portugalliæ missis ad regem Melindæ.

CAPVT LXX.

IGitur die secunda Augusti mensis eiusdem deuenimus ad regnũ Melindæ, & ibi tres naues regni Gambræ ancoras iecerant: nam quælibet earũ capax erat amphorarũ ducentarũ: hæ enim mira arte sunt compactæ, absq́ꝫ ferro uidelicet, sed ferrumine nescio quo, thure admixto: arcem nõ habent in prora, sed in puppi tantũ, castellum uulgo appellant: redibant naues huiusmodi ab Indica prouincia. Eò ergo ut applicuimus, mox rex munere multiplici nos donari iussit: id munus erat, arietes complusculi, gallinę propè innumeræ, anseres plurimi, & mâla Assyria ferè omne genus, quæ quidem suauitate mira omnia alia præcellunt: argumẽto q̃ ęgris, protinus eis gustatis, plurimũ conferunt. Vbi itaq́ꝫ terrã appulimus, pręfectus classis iussit de more ut tormenta exonerarent᷑: duosq́ꝫ negociatores emisit, quorũ alter idioma Arabicũ callebat, eisq́ꝫ mandat ut regẽ ex se adeant, illiq́ꝫ renunciẽt classem huiusmodi aduenisse, ut ipsum nomine regis Portugalliæ uisat, & donet munere non ingrato, præfectũq́ꝫ ad ipsum literas habere sui regis: quæ omnia libens audiuit, supra quàm referre queã: & eum qui linguã Arabicã nouerat, apud se ea nocte habuit. Quũ uero illuxisset, Mauros duos uiros haud inhonoros ad classem misit, qui Arabico sermone præfectum alloquerentur his uerbis:

Gratum

Gratum uidelicet habuiſſe eius aduentum, rogareq; propterea ut ſi alicuius
egeat, quod regis foret, eius rebus æque uteretur ac ſuis, crederetq; eſſe in re
gno Portugalliæ: quandoquidem erant ſua omnia cum rege Portugalliæ cõ
munia, ob amicitiam quæ iampridem inter eos interceſſit. Præfectus uero
his auditis decreuit literas quas habebat mittere ad regem, necnon munera
huiuſcemodi, uidelicet ephippias quaſdam exornatiſſimas, par unum fron-
talium equorum, ſtapedes & calcaria argentea, pectoraleq; equi unius: & ha
bito ſuper hac re conſilio, uiſum eſt cunctis ut munus regi offerret Araſcho-
rea negociatorũ primus. Hunc comitati ſunt complures ex nobilioribus claſ
ſis, præeuntibus buccinatoribus. Rex itaq; ubi hæc audiuit, illuſtriores quoſ
dam præmiſit, qui occurrerent negociatori. Regia principis portui adiacet: &
priuſquam appropinquarent ædibus regijs, obuiarũt mulieres quaſdam pa
tinas igne plenas ferentes: quibus iniecerant odores ferè omne genus, adeo
ut fragrantia multiplici opplerent totam terram. His igitur odoribus exce-
pti ad principis regiam deueniunt: ubi rex in ſede regia ſedebat, ſatrapis cõ-
pluſculis Mauris aſtantibus. Qui quum primum munera uidit, gauiſus eſt
plurimum: acceptis etiam literis, quæ ab altera parte ſubſcriptæ erant chara
ctere Arabico, ab altera uero Luſitano: quibus perlectis cœpit cũ ſuis Mau
ris lætari & geſtire: & tandem omnes uno impetu exclamarunt in cœnacu-
lo, reddentes gratias deo, quod eius permiſſu cum tanto rege, ut eſt Portu-
galliæ dominus, iniſſent fœdus & amicitiam. His igitur oblectatus muneri-
bus, negociatorem rogauit plurimum, ut tantiſper apud ſe ageret, donec claſ
ſis illic commorabatur: quoniam mirum in modum gaudebat ſecum de re-
bus Luſitanis commentari. Et Araſchorea reſpondit, id ſibi haudquaq̃ lice
re præfecto inconſulto. Tum rex ilico ſororiũ cum annulo ſuo ad præfectum
claſſis mittit, qui ab eo impetret, ut Araſchorea regi morem in petitis gerat,
ſimulq; hortaretur eum, ut regis & regni rebus uti non differret. Huic itaque
mox dux claſſis eſt obſecutus. Hoc accepto rex iuſſit domũ pro Araſchorea
magnificentiſſime præparari, datis prius omnibus quæ uictui erant neceſſa-
ria, ea uidelicet quæ regio meliora ferebat, ut ſunt arietes, gallinæ, oriza, lac,
butyrum, cariotæ, mel, ac fructus, & id genus complura: panem uero non mi
ſit, quoniam eo haud utuntur. Itaq; triduo apud regem fuit Araſchorea: &
id tempus ferè omne conſumptum eſt in colloquijs & commentationibus r
rum Portugallenſium: nam res de rege Portugalliæ adeo libenter audiebat
ũt uix diſcedere quiret ab his colloquijs. Petijt etiam perquam auide, ut ipſ
ac dux claſſis mutuo frui poſſent colloquio. Cui Araſchorea inquit: Rex ſer
niſſime, ſcito duci noſtro minime unq̃ licere terrã appellere, ne claſſem deſe
rat: tu uero, ſi tibi cordi hæſit uirum compellare, id non conſequeris, niſi cym
ba uectus, perinde ut mare nõ deſerat: quoniã hoc eſt noſtri regis edictum
Itidem fecit Achiloæ rex, ubi ſibi complacitum fuit conuenire ducem. Subr

cuſaba

cuſabat rex,quippe qui quum eſſet tanti,ad minorem ire dedignabatur: tandem perſuaſus Araſchoreæ uerbis conſenſit: tunc Araſchorea certiorem præfectum claſſis de geſtis apud regē fecit: quibus acceptis, dux claſſis cymbas paruas exornari iuſſit, prouiſo prius ne claſſis iret in diuerſa. Cymba uero qua uehebatur,taliter exornabatur:primo ſtrata erat cocco & purpura,& alijs aulæis inumbrata, necnon uiris ſtrenuis, eiſdemq́ armatis communita. At rex & ſuas cymbas,almadias uocant, ſuo ritu exornat: iuſſit etiam equū ſibi ſterni more Luſitano, uerum non inueniebatur qui hanc operam nauaret,neſcientibus eis noſtrum morem: noſtri ergo equum huiuſmodi ſtrauerunt. Strato itaq; equo rex ſcalas deſcendebat: quibus deſcenſis,mox affuere regni illuſtriores, qui inibi regem præſtolabantur, arietem habentes: quē ubi rex deſcendit exenterarunt,& exenteratum equi pedibus ſubigunt, mox ab rege equite cōculcandum: & is mos eis pro ceremonijs & faſcinationibus priuſquam rex domum exeat, & clamore ingenti edito regem perſequebantur. Hunc morem etiam ſeruant in Zambombac. Rex igitur & dux conuenere, amiceq́ ut ſunt collocuti, in ſua quiſque loca dilapſus eſt: non prius tamen ualedixit regi præfectus, quàm ab eo impetrauerat ducem itineris, hoc eſt pilotum,qui iter ad Calechut optime ſciret. Vbi itaque rex domū redijt, ducem rurſus donat munere multiplici, id eſt, edulijs ferè omne genus, promiſſumq́ mittit pilotum. Is erat ex naui Chombaiæ, probe ſciens itinera. Dux uero noſter inibi duos addictos morti ob ſcelera reliquit, unum apud hanc gentem Melindæ regni dimiſit: alterum uero nauem Chombaiæ, de qua pilotum ſuſceperāt,ſequi uoluit.Itaq; ſequenti die,quæ erat ſeptima Auguſti, iter cepimus uerſus Calechut, incipientes ſinum magnū traijcere, qui non longe abeſt à mari Perſico.

NAVIGATIONIS FACTAE EX VLISBONA IN CALECHVT, LIB. III.

De mari Rubro ac Perſico, necnon de inſula Angradida.

CAPVT LXXI.

DVM itaq; regnum Melindæ deſeruimus,à latere urbs inſignis eſt relicta, eam Mauri incolunt: diues eſt & pulchra admodū:& paulo ſupra uiſitur magna inſula, inq́ ea urbs altera,incincta muro, & pulchritudine cum ſuperiore contendit. Ad inſulam itur ponte,cui nomen eſt Zognotorre: & dum ultra prouehimur, mox occurrunt anguſtiæ maris Rubri,quæ latitudine patēt leucæ & dimidiæ. Ibi eſt Mecha,id eſt arca Mahumetis,& diuæ Catharinæ mauſoleū,ſitū in monte qui dicit̄ Sinai. Inde exportant̄ aromata quaſi omniū generū,lapideſq́ precioſi deferunt̄ in Babyloniā Nilí, cui nomen eſt Cayro. Hæc aduehunt̄ dorſo dromedariorū, q ſunt *Mecha*

cameli

cameli electi. In hoc mari sunt complura referenda digna miratu. Superato angustiarum ostio, mox mare Persicum uisitur, & in eo prouinciæ complusculæ, quæ magni Soldani regna contingunt: nam mare Rubrum & Persicũ sunt duo sinus, quos oceanus meridionalis, siue Indicus facit. Igitur in sinu Persico est insula parua, dicta Gulphal, ubi innumeræ sunt margaritæ: & in ostio huius maris Persici est insula prægrandis, dicta Agremus, quæ paret Mauris, cum alia insula Gulphal. Ex ea itaque insula Agremo equi complures ueniunt, quos Mauri ducunt in Indiam, uenduntq; precio immodico. In hac regione fiunt cõmercia propè innumera. Superato itaq; sinu Persico, mox sese offert prouincia Combara, quæ regem habet, & feracitate ac delicijs omnibus contendit cum lautioribus totius orbis prouincijs: inq; ea tritici, siliginis, orizæ, saccari plurimũ: Panchæa à Latinis dicitur, unde Virg.

Combara

Totaq; thuriferis Panchæa pinguis harenis.

Hæc itaq; thura mittit per totum orbem, sericum etiam & xylon, multosq; equos & elephãtos. Rex seruit idolis, & nuperrime in regnũ inauguratus est, persuadentibus Mauris, qui ibi sunt frequentes: idolaq; colunt ferè omnes, interq; eos mercatores complusculi sunt, qui hinc cum Arabibus, inde cum Indis commercia exercent. Ab his auspicatur India, & per eius latus itur in urbem Calechut, & in eo latere complures uisuntur prouinciæ, & Maurorũ regna idola colentium. Tandem XXII. Augusti applicuimus ad eam prouinciã quæ India dicitur, quæ ditionis est regni Gogæ: eaq; cognita, iter nostrum prosequebamur, donec deuenimus ad quandam paruã insulam, quæ dicitur Angradida, & à Mauro quodam possidetur: inq; eius umbilico lacus ingens, qui aquam potu suauem haurientibus propinat, aliâs culta, nunc inculta admodum: auri est ferax, & à continente miliaribus duobus abest. Illàc transeunt Mauri, qui Mecham adorant, dum ad urbem Calechut contendunt: coguntur q; eà transire ob aquarum ac lignorum penuriam, quæ alibi gentium est maxima. Itaq; eò tandem deuenimus, & iactis ancoris in terram descendimus, ut & aqua & lignis rursus classis communiretur: fuimusq; ibi per dies ferè XV. Interea obseruabamus, an almadiæ Mechæ aduentarent: quoniam decreueramus eas, si potestas fuisset in manibus nostris, capere. Dum igitur sic immoramur, conducebant ad nos multa undequaq; populi, qui libenter nobiscum loquebantur, pluraq; referebant: eos propterea honorifice excipi à nobis classis præfectus iussit: & in ea insula uisebatur parua admodũ classis: ubi complusculis diebus immorati diuinis insistebamus, id est, solennijs missarum: & unusquisq; nostrum sacram Eucharistiam sumpsit: nam ibant nobiscum complures sacerdotes, ut cum negociatore patriæ nostræ uitam ducerent in urbe Calechut. Peractis igitur diuinis, lignisq; & aqua rursus cõmuniti, frustra expectantes naues Mechæ, illinc soluimus, ad urbem Calechut contendentes, quæ abest ab hac insula leucis LXX.

Angradida

Quomodo

Quomodo dux classis profectus est ad regẽ Calechut. CAP. LXXII.

ITaq; die tredecimo Septembris eiusdem anni peruenimus ad urbem Calechut, cuius incolæ ubi nostri aduentus certiores facti sunt, effuse nobis occurrerunt, uecti cymbis extra urbem ad primam leucam. Inter eos qui nobis occurrerunt, erat quidam mercator de Gusurate locupletissimus, ac nonnulli urbis primores, qui nostram adeuntes classem, prætoriã nauim ingressi sunt, his uerbis ducem consalutantes: Regi placere plurimum quod incolumes aduentauerint, quodq; nihil illi gratius obuenire posset, quàm quod utantur regis opibus & auxilio. Post hæc uisa regis erga nos beneuolentia, ancoras iecimus ante urbis mœnia, tormentaq; exonerari iussimus: quæ res ideo perterruit urbis incolas, ut dicerent contra nostros nullas esse uires præter deorum. Quum itaq; aduesperauisset, dedimus membra quieti: quum uero illuxisset, præfectus statuit mittere ad regem interpretes, quos secum adduxerat ex Vlisbona. Ex his unus erat Maurus Christianus, reliqui Indi, q omnes probe nouerant idioma Lusitanorum, uerum erant adhuc gentiles, id est idololatræ, piscatoresq;. Hos itaq; eleganter indutos ad regem mittit, qui ubi consalutauerint eum, securitatẽ adeundi regis impetrent: saluũ conductum appellant. Adiuit itaq; regem Maurus, composq; uoti factus misit saluum conductum ad præfectum: cæteri autem Indi regem non uidêre, ob id quod essent uiri nati obscuro loco: Nam rex huiusmodi id pro fastu obseruat, ne adeant ipsum ignobiles, prout latius referemus in sequentibus. Salui conductus tenor is erat: ut liceret impune cuiquam in terram descendere. Hoc accepto præfectus classis Alphonsum Furtadum mittit ad regem, interprete comite; qui Arabicam linguam optime callebat: quibus dat in mandatis, ut ad regem hæc proferant: classem esse regis Portugalliæ, & eo solum aduenisse, ut cum eo commercia exerceant, ineantq; fœdus & amicitiã non uulgarem: regem propterea alloqui coràm: id fieri non posse ex sui principis præscripto, nisi prius datis eis obsidibus quos ipse nominauisset: & hi erant urbis primores. His expositis rex conditionem renuebat, excusans ualetudinem aduersam, & defessam ætatem obsidum quos uocauerat: adijciẽs ad hæc, se alios daturum, qui maris sæuitiam tolerantius perpeti possent: admirabaturq; plurimum de proposita conditione. Et in his disceptationibus biduo uel triduo hæsitauit: tandem decreuit conditionẽ haud aspernari: cuius rei certior factus dux classis, se præparabat expeditioni, instituebatq; cõmorari cum rege, & ternos aut quaternos dies inibi consumere: secumq; adducebat uiginti aut triginta uiros honoratiores classis, eosdem eximie cultos & adornatos: habebat etiam secum aulicos, & alios complures, qui illi more regio inseruirent: uasaq; cælata compluscula tulit, ut honoratior fieret his rebus, quæ suapte natura magnificentiam præ se ferunt, prouiso prius de præfecto classis, cui iussit ut obsides perquam honorificentissime exciperet, ha

beretq; in delitijs, donec ipse rediret. Postero die rex uenit ad littus, ubi erat quædam domus mari fere adiacens, ut commodius præfectum classis exciperet. Itaq; misit quinq; uiros ex primoribus urbis, qui tantisper illic cómorarentur, donec præfectus classis rediret. Iuere igitur ad classem seniores urbis, longum seruorum ordinem secum trahentes, necnon tibicines & choraules, satellitesq; complusculos, enses & clypeos ferentes. His uisis dux classis uectus cymba naui egreditur sua, & ad littus contendit. Vbi uero optimates obsides appropinquauere classi, prius naues ingredi nolebant, quàm in terram descendisset præfectus: qui licet nondum appulisset portum, eò tamen contendebat pleno gradu, suamq; supellectilem præmiserat, ut mos est principibus. Diu igitur disceptatum est de hac re, obsidibus renuentibus nauem ingredi, ni terram dux primo teneret. Dum sic contenditur, Araschorea it ad eos, hortaturq; ut perfidiæ suspicionem omnem exuant, eò uenisse nõ ut imponant eis, sed ut eorum amicitiam promereãtur. Tandem his adducti uerbis, nauim ingressi sunt intrepide. At præfecto iam terræ appulso it obuiam nobilium decentissima cohors, ipsumq; honorificentissime excipiunt, & humeris imponunt suis, nec terram contingere patiuntur, donec ad principis regiam peruentum est.

De habitatione & ornatu regis Calechut. CAP. LXXIII.

IGitur rex Calechut ædes eminentissimas habitat, habens pro thoro regio locum concameratum, instar sacelli cuiusdam: peluis figuram referebat, ut nos quandoq; imagines sanctorũ collocamus, suppositis uiginti puluillis sericeis, necnon instratis aulæis. Thronum panno serico inumbrauerat, qui purpuram præsentabat: ipse uero nudus conspiciebatur totus: circũduxerat bombicinum pannum candidissimũ, eundemq; subtilissimũ, quem auro exornauerant: in capite gerebat birretum aurei panni, qui cassidem ferream referebat: perforatas habebat aures, inq; eis adamantes & sapphyri unionesq; duo, quorum alter obrotundæ figuræ erat, alter uero instar pyramidis, nucis auellanæ magnitudinem excedebat. In brachijs uero armillas aureas, à cubito usq; ad manum, distinctas lapidibus preciosis innumeris, eisdemq; incredibilis ualoris. Crura uero pariter exornabantur, & in digito pedis uernabat lapis preciosus splendore incomparabili. Condalia etiã in digitis manuum, hoc est annulos omnifariam: habebat smaragdos, adamantes, & id genus alios complures. Inter hos lapides quidam fabam magnitudine superabat. Balteumq; habebat aureũ, gemmis innumeris distinctum, adeo ut æstimationem omnem excederet. A latere uero regiam sedem argenteam, quę bases & bracteas aureas habebat, easdem gemmis multijugis uariatas. In sua regia conspeximus currum quendam, id est genus uehiculi, nos carpentum dicimus, miro lapidum & gemmarum apparatu condecoratum: eo uectus fuerat ex solita regia in has maritimas ędes. Id genus uehicul

Condalia

ıiculi trahunt uiri duo. Hunc exornabant quindecim uel uiginti buccinæ ar gentea, quarum tres erant ex puro auro, ac ponderis non mediocris, adeo ıt earum quamlibet uir unus ferre nequiret: oras uero earum ditabant lapi-des preciosi, easq́ mira uarietate distinguentes. His adiungebantur uasa quatuor argentea, trullaq́ aurea, & ex aurichalco magna candelabra, in qui bus tortus filus oleo immersus conflagrabat: quæ res erat superuacanea, ue um arrogantiam præ se ferebat, & celsitudinem principatus. Huic genitor ius astabat, necnon germani duo, longe à throno passibus quinque uel sex tantes, omni splendoris apparatu condecorati. Post eos paulo longius sta bant innumeri optimates ac principes reguliq́, diuitijs & ipsi quammaxi-me onusti. Itaque præfectus classis hæc uidens, ad regem ibat manum eius xosculaturus: uerum annuêre astantes, ut à congressu temperans propius non accederet regi: quandoquidem is est mos illorum, ut regem contingat nemo. Continuit se igitur præfectus noster: cui mox sedes allata est, ut seden do regem alloqueretur: quod non mediocris honoris est specimen. Cœpit gitur alloqui regem præfectus, promens quæ iusserat Portugalliæ rex: & ili co literas protulit: quæ lectæ fuere regi: nam charactere Arabico exaratæ rant. His peractis præfectus ad classem nuncios misit qui munera regi fer-ent, quæ in sequentibus explicabuntur.

De muneribus missis ad regem Calechut. CAP. LXXIIII.

PRimo uas aureum cælatum, in quo principes de more manus abluunt, maluuium appellamus: deinde uas aliud argenteum, idemq́ inaura-um coopertumq́ cooperculo argenteo, miro modo fabrefacto. Item clauas duas argenteas cum catenis argenteis. Item puluinos quatuor pergrandes, uidelicet duos coopertos aureo panno, duos uero alios ex serico purpurei co oris. Item conopeum unum ex panno aureo cum lacinijs distinctis auro ac serico coccineo, cumq́ eo tapetum magnum, & stragula duo ditissima: alte um figuris insignitum, alterũ uero arbusculis ac folijs uirentibus distinctũ. Deinde gutturnium argenteum, quo guttatim per colli angustias aqua in-funditur manibus, pari opera & ornatu elaboratum, uti uasa superius descri pta. His susceptis muneribus, necnon uisis literis, & legatione audita, uisus est lætari plurimum. Propterea hortatus est præfectum classis, ut diuerteret n eas ædes, quas sibi parari iusserat: interea dixit se missurum captum eos obsides, quos pignori dederat præfecto: quoniam uiri erant patritij clariq́ admodum, nec usque in illam horam cibi aliquid sumpserant, aut potus: quandoquidem ipsi pro lege habebant, ut in mari cibum non capiant, nec bibant, essentq́ usquequaque insomnes: addiditq́ si præfecto complacitum sit naues repetere suas, id pro arbitratu faceret: quoniam eosdem obsides n crastinum se daturum pollicebatur, ut rursus ipse redire ad regem posset,

expediturus commercia. Igitur dux noster classem reuisit, relicto interea Alphonso Fartado cum socijs septem uel octo, qui illi domi inseruirent. Dum itaqꝫ littus deserit præfectus noster, uerna quidam illorum nobilium præuenit præfectum, & citatissimo gradu contendit ad obsides, nuncians præfectum recessisse. Qui ubi hæc accepere, sese præcipites è nauibus in mare dederunt: quod uidens Araschorea negociator præcipuus, ilico conscendit cymbam, & mox duos obsides cepit, cumqꝫ eis tres uel quatuor uernas: reliqui uero natãdo euasere. Interea præfectus classis superuenit, & eos obsides, quos nactus est, in inferiore parte nauis poni iussit, ne & ipsi in mare desilirent: deinde monuit regẽ de cõpertis, questus de gestis per obsides, reijciens causam huius rei in quendam regium amanuensem: addebatqꝫ, in carcerem trusisse obsides, ob id quod timerent suis: quia adhuc in terra apud regem agebant: & insuper suam supellectilem repetebat, spondens se quamprimum dimissurũ obsides, ubi sui dimitterentur. Iuere igitur ad regẽ nostri legati, cumqꝫ eis duo ex illis quos ceperamus in almadijs: & tota nocte præfectus classis præstolatus est responsum. Postero autem die rex ad littus accessit, stipatus cohorte decem aut duodecim mille hominum, & cum eis nostri, quos cum suis permutaturi erant. Interea expediuntur uiginti aut triginta almadiæ, quæ cum nostris qui permutandi erant conscendunt ad classem. Vbi igitur in conspectu fuere, propius accedere non audebant, hæsitabundi omnes, an prius darent captiuos, quàm suos redemissent: & inter spem & metum positi, totam diem frustra consumpsere, rursus ad littus redeuntes: & quum terram appulissent, nobis conspectis, probris & maledictis nostros incessebãt, identidem mortem ac suppliciũ minitantes. Quare nostri noctem illam per uarias animi interturbationes & corporis molestias transegere. Sequenti tamen luce iterũ rex mittit ad præfectũ internuncios, nuncians se ultro suos ad eũ mittere inermes cum captiuis Christianis, exhortãs plurimũ ut ipse remitteret obsides, quos penes se habebat. Mittit itaque dux noster cymbas suas ad almadias, ut tandem aliquando permutatio fieret captiuorum. Conuenere cymbæ utrinque, & supellex reddebatur nostris, quum senex impatiẽs moræ sese in mare iecit. Tunc nostri indignati plurimum, & senem capiunt, & alios in mare trudunt. Postridie dux compassus seni, qui famem triduo sustinuerat, eum ad regem misit rogans, ut & ipse remitteret adolescentes duos, qui inibi adhuc retinebantur: remisitqꝫ omnia eorum arma, quæ capta fuerant in almadijs. His uisis rex pudore uictus adolescentes ad præfectum mittit. Post hæc triduo continuo nemine ultro citróque commeante, sed omnibus domi sese continentibus, præfectus tandem decreuit regẽ rursus his aggredi uerbis: quod uidelicet commercia inter eos futura essent, (iterum obsides darentur. Quum uero hærerent omnes, nec inuenirentur qu

barbari

ɔarbaris ultra fiderent ob præteritam perfidiam,Franciſcus Chorea eques eipſum obtulit id munus obiturum, ſeque regem aditurum intrepide cla/ 'a uoce profeſſus eſt. Ita actum eſt, regem adiuit, ipſumq́ certiorem fecit ɩenturum Araſchoream ad regem, de mutuis mercimoniis tractaturum: ɩerum id haudquaquam fieri poſſe, niſi rurſus obſides dentur: Nam pete ɔat pro pignore mercatorem quendam locupletiſſimum, Gugeratum no/ nine. Tum is mercator reſpondit, ſe mox miſſurum nepotes, quos habe ɔat duos: quod regi admodum complacitum fuit. Itaque ſequenti die de ɩis omnibus præfectus à Franciſco certior eſt factus. Quibus perceptis, Araſchorea ſe itineri accinxit, prius obſidibus in poteſtate habitis. Quum ergo terram Araſchorea appuliſſet, & dies iam inclinaretur, uiſum eſt ad laſſem redire, ut ibi noctem tutius agerent. Poſtridie uero ad regem con endit Araſchorea, nauaturus de commerciis operam, quam Franciſcus egi pollicitus fuerat. Huic igitur rex perquam commodas ædes dari iuſ it, quæ erant illius uiri locupletiſſimi,cuius ſuperius meminimus: cui etiam à rege demandata erat prouincia, ut Araſchoream mores regionis ſedulo loceret. Cœpit itaque Araſchorea negociari, nec mercari poterat, niſi per nterpretes Arabas:neque regem adire quibamus, niſi Mauris mediis, qui uapte natura inuidi nobis aduerſabantur, & iugiter imponebant: non ta/ nen eorum impoſtura nos diutius latuit. Nam id curauerant, ut dum ne/ ʒociabamur apud eos, nemo noſtrum ad claſſem contenderet: ſi tamen n terram è noſtris ibant aliqui, excipiebantur ab eis, ſed redeundi nulla labatur copia. Quod uidens dux claſſis, credidit fraudem ſubeſſe, & uen is uela facere iuſſit. Et quum rates iam altum tenerent, conſpectæ à no/ ſtris, per internuncium, perceleri cymba uectum, reuocatæ ſunt ad por/ um. Rebus igitur pacatis, Araſchorea commercia exercebat cum Barba is: & adeo res conquieuere, ut iam intrepide noſtri negociari quirent. Is amen mercator Mauros, qui nepotes pignori oppoſuerat ſuos, eos repe/ ebat, nos ferè infenſus obſeruans. Tum rex alio accerſito uiro Turca, protinus iubet ut noſtra non incurioſe curet, aliáſque paret ædes, ut mi/ ius pacatiúſque noſtras diuenderemus merces. Hoc facto, indies melius noſtra ſuum effectum ſortiebantur: nam uendidimus multa, compluraq́ emimus: & inter nos uiguere ſpatio duorum menſium mirabilem in mo/ dum commercia. Rebus itaque noſtris nundinatis, it ad regem Araſcho rea, & gratias agit quas poteſt maximas. Inuicem rex multa pollicetur, hortatúrque plurimum, ut cœpta mercimonia deinceps proſequantur in/ trepide: nec prius eos miſſos facit, quàm ædes illis perpetuo donauerit.

Franciſcus Chorea

Maurorum perfidia

ſuper qua re confecta ſunt diplomata, hoc eſt, regiæ literæ, quæ uicem ſupplebant priuilegij: hæ enim ex ære erant ad ipſos: ad regem uero Luſitanum ex auro puriſſimo. Is eſt ſuus mos exarandi diplomata, quæ mercatoribus dari ſolent. Erecta etiam ſunt de iuſſu regis trophæa regia ſupra domum, ut ſic ædium indemnitati conſultum foret. Contendit itaque ad claſſem Araſchorea, & literas profert regias, ac obſides reddidit quamprimum, quibus confiſi maxima ſecuritate, altiſſimáque pace fruebamur: iam alter fidebat alteri, & de obſidibus nulla mentio fiebat: uidebamur enim domi agere, adeo amicè omnia inter nos agitabantur. Interea dum mutua pace fruimur, ecce nauis maria aliena ſulcans, quoſdam elephantos ferens eximios, quorum unus cæteris elegantior erat, ac bello aſſuetus magis, precij'que non mediocris. Hæc ubi regi comperta fuere, mox & nobis ſunt relata ex rege, qui nos apprime rogabat, ut in ſuam gratiam nauim huiuſmodi corriperemus, merceſq; inuitis mercatoribus intercipere mus: quoniam precium immodicum pro eo elephanto ſpoponderat, nec tamen conſequi eum potuerat. Idcirco plurimum precabatur, ut ab eis pertinaciæ ſuæ pœnas exigeremus. Quæ quum rex multis precibus denarraſſet, præfectus illico reſpondit ſe regi morem geſturum: uerum intellexiſſe ratem memoratam eſſe omni armorum genere communitam, eamq; uaſtiſſimam, ac cœtu uirorum exornatam: capi propterea non poſſe ſine hominum ſtrage. Ideo petebat, ut ſibi impune liceret, ubi opus foret, in eos iuribus belli uti. His itaque rex protinus annuit, & Mauros miſit ad claſſem noſtram, qui rei nauandæ non præeſſent, ſed intereſſent, & noſtrarum uirium ac dexteritatis locuples facerent teſtimonium, uel ſi forte fortuna deditionem facere uoluiſſent, adducti eius perſuaſione. Igitur noſtri celocem parant, tormentáque ferè omne genus expediunt, nec ſupra ſeptuaginta uiros rati imponunt, qui noctibus duabus iugiter memoratam ratem conſectabantur, nec tamen aſſequi poterant. Sequenti tamen die annixi plus ſolito, poſt longam ac celerẽ inſectationẽ nauis comprehenſa eſt. Hos prius amice hortati ſunt, ut regi facerent deditionẽ. Qui ubi hęc audiuere, nos uelut fabellam quampiã narrantes, ſua freti multitudine, aſpernati ſunt: ferebat enim nauis homines ſupra tercentum. Qui pro reſponſo ſagittis nos impetere cœperunt, & ſupra quàm referre queam contemnere. Tunc noſtri arma expediunt tormentáque: & atrociter exoneratis tormentis, in eos contendunt. Qui reboatu tormentorum perterriti, & iam rate dehiſcente, mox ſeſe dedidere. Huius rei condicto rex certior factus eſt, qui ad littus magna concomitante caterua profectus eſt, ut egregium facinus coràm uideret:

deret: nam uix adduci poterat, ut crederet celocem nostram perquam mediocrem, tantam nauim profligare quiuisse: Nam, ut præfecimus, nauis erat duplo celoce maior, & uirorum in ea bellantium numerus multo frequentior: quæ res ad maiorem uictoris laudem attinebat. Regi noster præfectus & nauim & elephantos dedit, omnibus lætã uictoriã nobis congratulantibus, & nostra nauis ilico classi reddita est.

DE AEDIFICIIS VRBIS CALECHVT, ITEM DE eius incolis, qualem habeant uestitum ac incessum, deque eorum religione ac republica, qui rex & magistratus, item de mulierum monstrosa licentia, deque alijs mirandis ritibus, ex æquo & iniquo, honesto ac inhonesto permixtis.

CAPVT LXXV.

VRbs itaque Calechut uasta est admodum absque mœnibus: intus pluribus in locis uacat. Domus haud sunt contiguæ, inuicem distantes plurimum. Lapidibus & calce extructæ sunt, interiores ædium partes sculptæ: pro imbrice palmis utuntur: illis tegunt suas ædes. Fores prægrandes habent, miroque artificio fabrefactas: Has muro incingunt, instar pomerij. Ibi uisuntur arbores innumeræ, stagna, & fontes complusculi: nam stagnis libenter immerguntur, lotionibus enixe gaudentes: Fonte plurimum lætantur. In urbe uero lacus uisuntur complures, quibus immersi gregarij ac proletarij, omnisque ignobilior uulgus, ter uel quater interdiu lauantur. Rex idolorum latriæ est addictus: licet nonnulli crediderint eum Christianum fuisse, qui minus mores eius calluerunt: nam nos apud regem diuturniores fuimus, mercimonijs insistentes, quo facillime scire quiuimus, qui ritus eius forent. Regem appellant Ganfer, cuius aulici & contubernales omnes sunt Mauri, qui habilissima habent corpora. Nudi incedunt pube tenus, reliqua panno inuoluunt. Nudis ambulant pedibus, & aperto capite prodeunt, nisi eminentiore præcellant gradu: tunc enim birreto utuntur serico, hoc est, uelutato, eoque longiore, ut retulimus. Terebrant aures, inque eis margaritæ quæque preciosissimæ appenduntur. In brachijs aureas armillas gestant. Patricij denudatos enses & clypeos ferũt: at enses in cuspide latiores sunt quàm alibi. clypei sunt teretes, ijs non dissimiles, quibus apud nos pedites utuntur: peltas appellamus, eosque coloribus nigro & albo distinguunt. Gladiatores sunt, quàm qui maxime, in alio fere nullo exerciti. Hi sunt qui regis latera stipant numero frequentiore. Numerosiore oblectantur coniugio: quinque aut sex mulieres uni uiro nubunt: quos habent chariores, eos coniuges

Ganfer

comprimere uolunt, & id eſt beneuolentiæ argumentum apud eos maxi-mum. Nullus eſt eis pudor, nulla uerecundia, continentia nulla: natæ illorum ante puberes annos corpora proſtituunt ſua: quum annum octa-uum egerint, nudæ ipſæ æque ac uiri incedunt. Diuitias propè incompa-rabiles circumferunt: capillum comunt mirum in modum: pulchritudine ferè omnes ſuperant uiros: prehenſant ut ſtuprent eas: quoniam uirgini-tas eſt eis pœna: nam nubere non poſſunt uirgines. Bis in die comedunt: pane & uino abſtinent: carnibus, nec piſce ueſcuntur: in cibatu habent o-rizam, lac, butyrum, ſaccarum, & arborum fructus: prius cibum non capi-unt quàm loti fuerint: tacti à non lotis, non comedunt, niſi rurſus lauentur: & is mos eſt eis pro ceremonijs, eum´que mire obſeruant. Viri & fœminæ

Betellæ per urbem incedunt eſitantes folium quoddam, cui nomen eſt betelle: hoc igitur inficit ora & dentes colore ſubruffo: hoc more abſtinent tantum ob-ſcuro loco nati. Vbi uero ob funera pullam induunt ueſtem in ſpeciem mœſtitiæ, temperant à folio huiuſmodi, ut & dentes præ ſe ferant mœrorem, & ſubruffo colori ſuccedit nigricans. Rex duas habet coniuges, & quamli-

Sacerdotum licentia bet illarum ſacerdotes decem aſſiduò comitantur, eaſq; comprimunt, & id in decus regis eximium fieri iactant, nullum alium honoratiorem titulum regi dantes, quàm quod eius coniuges à ſacerdotibus comprimantur: pro-pterea eorum filij nuſquam regno ſuccedũt, ſed ex ſorore nepotes regnum capeſſunt. In regia degunt innumeræ mulieres, utpote mille & quingentæ, aiuntq; id eſſe argumentum regis excellentię: nec aliud hę mulieres agunt, quàm puluerulentam domum ſcopis uerrere, aquáue aſpergere. quocun-que rex eat ſequuntur: domus aſpergitur aqua mixta boum excrementis: ædes regiæ tolluntur in altum, inq; eis fontes, quibus immerguntur quum corpora abluunt. Quum rex egreditur, carpẽto uehitur, id eſt currus, quem bini uiri ferunt, omni lapidum genere condecoratum. Carpentum ſti-pant choraulæ, præcones, buccinatores, & id genus complusculi. Patritij uero, & eminentiores ſuæ ditionis, omnes ſequuntur, enſes denudatos ac clypeos teretes gerentes. Sagittarij etiam ac uelites eum præcedunt, itine-ra explorantes: habet ſuos ædituos & admiſſionales: conopeo, id eſt tento-rio tegitur, dum incedit, ut apud nos dum pompa ducitur regum & princi-pum: & ut aliquando finiam, nullus eſt in toto orbe apud ſuos honoratior: quippe qui inſtar numinis alicuius reuerentiſſime colitur: nam ad eum pro-pius quis non accedit, quàm ad tres uel quatuor paſſus: quũ uero aliqd por-rigunt, ac ſi ſtipẽ darent elephanto ab ipſis tremebundis, id ramo porrigũt: quoniã regem tangere apud eos nefas ducitur. Quum eum alloquuntur, id agunt

d agunt demissis capitibus, manu ori apposita: & nemo è patritijs regem
idiret inermis, hoc est, sine ense & clypeo. Quum regem uenerantur, ca-
pita manibus tangunt, sicuti qui deum adorant. Qui uero agunt magi-
stratus, parui sunt census, hi regem nec uident, nec alloquuntur: & in pri-
mis piscatores, qui si forte fortuna in uicis urbis occurrerint patritijs, aut effu
e fugiunt, aut si perrexerint ire obuiam nobilitati, mox uapulant scipione
liquo: patritiorum uero coniuges quum rex uitam cum morte commutat,
psum comburunt ligno sandalio igni subiecto: uulgares uero & capite cen-
i humantur: barbam comunt, ratiocinatores sunt maximi, ac scribæ percele
es: scribunt in folijs palmarum stylo ferreo, absque colore uel incausto. Est
& aliud genus hominum, qui magna commercia agunt, Gusurantes appel
antur, oriundi ex Cambaia prouincia: hi suapte natura idola colunt, So-
em uidelicet & Lunam, uaccásque adorant: & si quis uel fortuito bucculam
occiderit, is protinus morte mulctatur, nihilque eiusmodi uiri esitant quod
nori possit: nec pane, nec uino utuntur: & si qui per imprudentiam carnes
omederint, hi mox relegantur ut ostiatim uictum quæritent per orbem u-
niuersum errabundi, uel si claro loco nati forent: uacant plurimum incanta-
ionibus diuinationibusque: albedine incolas urbis Calechut superant: capil-
um exornant plurimum comuntque: panno bombicino induuntur: peplis
tuntur ut fœminæ, quibus inuoluunt capillos: nubunt ut nostri: zelotypia
aborant eximie: mulieres habent pulcherrimas, easdemque pudicas: illorum
nercimonia sunt panni & uniones.

DE NEGOCIATORIBVS ET ITINERE AD ARO-
mata, & Cayro portu Alexandriæ, qui dicitur Babylonia.

CAPVT LXXVI.

SVnt inibi & alij mercatores, dicti Zetieties, ex alia prouincia: idola co-
lunt: eorum mercimonia sunt lapides omnifariam preciosi, uniones, om-
ne genus aurum, & argentum: nigriores sunt cæteris: prætexta utuntur: ali-
quando nudi ferunt pro cauda equorum ac boum caudas: fascinatores sunt
maximi, adeo ut uisibiliter dæmones frequentius alloquantur: eorum con-
iuges libidinosiores sunt cæteris mulieribus, summeque Veneris appetentes.
Ibi etiam sunt Mauri ex regione Mechæ, ubi Mahumetis ara. Ibi rursus Tur
cæ, Persæ, Assyrij ex Babylone, & ferè innumerabiles gentes aliæ: exi-
mij sunt mercatores, ijdem que locupletissimi, & omnium rerum quæ im-
portantur in urbem Calechut emptores, earundem que uenditores. Nam
eius urbis hæ sunt potiores, uidelicet lapides preciosi, ut sunt Berylli, Sma-
ragdi, Chelidonij, Topasij, Sapphyri, Chrysolithi, & id genus plures,
Castoreum, id est, muscum, thus, aloë, ac reubarbarum, porcellanæ que,
necnon

nec non gariophyllum, cinamomum, sandalium, lacha, myristica, nux mu scata appellatur, & mastix, hæc omnia aliunde importantur: piper uero & zinziber ibi nascuntur, myrobalanumq́ & casia, hæc regio urbis Calechut abunde mittit. Hi igitur Mauri sunt præpotentes, & regni illius tenent habe nas: nemo est qui illis post regem non pareat. In montibus uero non longe ab urbe Calechut rex dominatur longe potens, rerum multarum dominus,
Naremegha Naremegha dicitur, idola colit, coniuges habet supra trecentas: fato functus suo comburitur, & cum eo coniuges omnes: cæteri uero quum uitam exue- rint, in fouea comburuntur, & eorum coniuges omni mundo muliebri exor natæ illò cõtendunt, concomitantibus parentibus & cognatis omnibus, sub- sequentibúsque choraulis & tibicinibus, applausu immodico ad foueam ue niunt, & ibi coniunx quæ comburi uult cum uiro, circumuehitur foueam ge stiens ac tripudijs insistens, & demum ut cancer reptando incedit, quoad se- se in ardentem foueam præcipitet. Astant etiam memorati affines, obseruan tes factum: quoniam quum sese præcipitem dederit mulier, mox inijciunt ol las olei & butyri supra corpus mulieris, ut hoc fomento altus ignis citius com
Educatio- nis uis burat coniugem. Fert etiam hæc regio elephantos multiplices, & in primis domitos, ac belli artes edoctos: his bella conficiunt acerrima: hi etiam adeo sunt cicures & mansueti facti, ut nihil eis desit ad humanitatẽ præter loque- lam: nã imperata faciunt, & dominos cognoscũt suos: id enim nos ipsi cõspe ximus in urbe Calechut, ueramq́ denarramus historiam: nam aure certior arbiter est oculus. Elephantes quibus rex utitur efferantur plurimũ, uiriumq́ sunt incredibilium: nam duo tantum nauim magnam trahunt in terram. Ibi maria non sulcant nautæ, nisi à mense Octobri usq; per totũ mensem Mar- tij: & id est illis æstas, reliquũ uero tempus est hyems, adeo ut nobiscum cõ- trarias uices temporum habeant. Quum uero non nauigant, in sicco naues tenent. In mense Nouembri naues Arabum Mechæ soluunt illinc, & in Ara
Vida biam contendunt, aromatum omni genere onustæ. Vida dicitur eorum por tus, quò primo aromata conuehunt, & inde ferunt ad Cayrum Alexandri portum, & emporium orientalium cantatissimum: eò tamen hæc omnia ab portu Vida terrestri itinere conuectantur.

De strage Maurorum & Christianorum facta in Calechut.

CAPVT LXXVII.

QVum itaque diutius immorati illic fuissemus, tribus uidelicet mensi bus commercijs insistentes, nec nisi duas naues mercibus onerauisse mus, & iam moræ istius nos tæderet plurimum, præfectus nostræ classis mi tit ad regem nuncios, qui ei renuncient, iam menses ternos elapsos, quibu ipse tolerantissime præstolabatur, ut tandem aliquando expediretur: quo niam tempus redeundi ad patriam appetebat: & tamen uix celoces duas o

nerata

ıeratas mercimonijs eſſe, Mauros nihilominus emiſſe & aſportauiſſe quæ/
unque libuiſſet,& uili quidem precio, ſe propterea rogare plurimum,ut tan
lem annuat Portugallenſium uotis, patiaturq́ eos expediri prout inter re/
;em & Araſchoream conuenit iampridem. Hæc retulit noſter nuncius. Iis
n hunc fere modum rex reſpondit: Se non difficulter paſſurum, ut Luſita/
ıæ naues expediantur, nec ſibi poſſe perſuadere, Mauros furtim mercari;
juandoquidem exierat edictum ab eo, ut prius nemo naues oneraret,quàm
.uſitani expediti forent: ſi forte ſibi impoſuere Mauri, ſe haud ægre latu/
um,quod Luſitani Maurorũ onuſtas naues corripiant,& ſibi uendicent eo/
lem precio, quo emiſſent Mauri cũctas merces quas nanciſcetur in nauibus.
taque decimaſexta Decembris,dum Araſchorea uacat commercijs,eſſentq́
n portu duæ naues noſtræ iam onuſtæ, ecce Maurorum nauis quædam ſol
iit illinc, onuſta admodum omni genere aromatum, ferens elephantos ter/
os. Cuius rei factus certior præfectus noſter, mox ratem corripuit: huius
rat dominus Maurorum illuſtrior: is ægre ferens factum, it protinus ad re
;em, queſtus grauiter de illatis ab Luſitanis. Fit per urbem clamor ingens,
onfluunt ad regem Mauri, qui in nos conſpirauerant. Rex igitur fatigatus
iis querimonijs,annuit ut uir ſeditioſus,& fidei nullius: nam ut citius regem
lecterent, aiebãt nos plura iam exportauiſſe quàm attuliſſemus in regnum
ius, nosq́ propterea fures uocitabant & prædones. De conſenſu igitur re/
jis ſumunt Mauri arma, telaq́ expediunt,& efferari incipiunt,per mediam
rbem bacchantes ibant, cædibus & internecioni Chriſtianorum uacantes.
am ruebant cateruatim in nos omni armorum genere communiti: tum ſo/
s enſibus & pallio protecti uim ingruentem propulſare cœpimus: uerum
ıfficere illis noſtræ uires nequibant:maior erat numerus quàm à nobis redi
ji in ordinem poſſet. Retulimus igitur pedem: & iam è noſtris ceciderant
res uel quatuor:è ſuis uero ſeptem uel octo.Dum igitur pedem retrahimus,
onſauciantur è noſtris complures: & uix portas occludere quiuimus, irruen
e barbarorum incondita turba: tunc à muris propulſare cœpimus hoſtem:
t illi domum expugnant: ea enim ambiebatur muro, alto quidem haud ſu
ıra equitis menſurã: nam nos ſeptem uel octo arcus habebamus,quibus in/
ıumeros barbaros cõfecimus. Tandem prouocati magis Mauri in nos plus
olito ſæuiunt: murũ quo cingebatur domus demoliuntur.Nos uero conſilij
& opis egẽtes euaſimus ędes,ut ad littus cõtendentes à noſtris exciperemur:
ıam non longe à littore cymbæ noſtræ exitum rei mœſtiſſime pręſtolaban/
ur: opem ferre non poterant, licet certiores facti eſſent à nobis uexillo leua/
o,dum adhuc domi obſideremur:uerum tormenta lędere hoſtem nimis di
tantem nequibant.Itaque inter uitam & mortem ambigui ad littus conten
limus ſequẽtibus Mauris:nec prius naues noſtras ingredi potuimus q́ ceci
derit

derit Araſchorea noſter,& è noſtris quinquaginta: qui uero euaſere,ſe iacta
bundo mari nantes credidere ferè XX. non enim naues ad littus accedere
audebant, ne corriperentur à Mauris: inter eos qui ad claſſem peruenere fe/
rè mortui,erat filius Araſchoreæ,natus annos undecim: præfectus uero cym
barum iam feſſus,regredi ad littus noluit, quum præſertim dux claſſis ægro
taret. Igitur hi ſolum uiginti mortem euaſere, reliquis à Mauris male acce/
ptis. Hæc igitur ut ſunt relata præfecto claſſis, ipſum perualere plurimũ,mo
uereq́ ad excandeſcentiam, quod uidelicet ſui adeo male accepti fuiſſent, ut
uix uiginti è tot uiris ſupereſſent. Itaq; iuſſit naues Maurorum decem, quæ
in portu morabantur corripi,& occidi omnes qui in eis reperirentur. Captis
igitur nauibus deſiderati ſunt homines plus quàm ſexcenti: delituerant non
nulli in ſentina, ubi etiam merces compertæ ſunt compluſculæ. Viros truci/
dauimus, & omnes merces nobis adiudicauimus, & naues omnes combuſſi
mus:erant etiã in nauibus elephanti tres,quos occidimus comedimusq́.Se/
quenti uero die propius urbem appulimus, & exoneratis tormentis mœnia
demoliti ſumus, non ſine hominum ingentiſſima clade. Illatis damnis innu
meris,& inuicem ipſi è continente tormenta in nos exonerabant: uerum ni
hil profecere, in uanum emittentes. Dum ſic congredimur, ecce naues dua
quæ portum quærebant,qui diſtat à Calechut leucis quinq́: quæ ut nos cõ
ſpexere, mox effuſe fugerunt, ad portum contendentes, ubi ſeptem aliæ na
ues ferè in ſicco mercimonia opperiebantur. In eas igitur uela fecimus: ueri
operam luſimus, quoniam propius accedere nequibamus, tum quia eran
propè in arido,tum uel maxime ob numeroſiorem hominũ cœtum, qui ini
bi naues tutabantur. Propterea decreuimus proficiſci ad urbem Chuchinã
ubi commercia exercere tutius quiremus.

Quomodo naues onerauimus. CAP. LXXVIII.

SOluimus igitur illinc Chuchinam uerſus euntes, quæ urbs abeſt à Cal
chut leucis triginta, regnumq́ eſt nulli parens:& inter nauigandum à n
bis conſpectæ ſunt naues duæ, quæ,quum uela feciſſemus in eas, mox à ſu
deſertæ ſunt:Nam qui eas ducebant uecti paruis cymbis profecti ſunt in t
ram: nos uero accedentes eos,nullis compertis mercimonijs, præter orizan
eas comburi iuſſimus. Applicuimus ergo ad urbem Chuchinam uigeſim
quarto Decembris, & in oſtio cuiuſdam fluminis ancoras iecimus: quibu
iactis præfectus noſter emiſit pauperculum quendam conſeruatũ, qui ſp
te ſua naues noſtras fuerat ingreſſus, ultroq́ in Hiſpaniam proficiſcebatu
Is igitur ad regem contendit, & quæ nobis in urbe Calechut euenerant re
explicat. Qui ubi hæc accepit, ut regem decuit, nobis compaſſus, uicem n
ſtram indoluit. Expoſuit etiam regi, præfectum noſtrum multa adduxiſſ
quæ libenter cum mercibus regionis, ſi complacitum foret regi, commuta
rus erat: & ubi merces non placuiſſent, pecuniam pollicebatur multiplicen

Ad ha

Ad hæc respondit rex ægre ferre, illatas nobis fuisse iniurias: quod uero ad se
pectaret, merces suas aduentumq; eorum grata habere: quandoquidē iam/
ridem de fama & probitate Portugallensium certior factus fuerat, bonam
ropterea de eis opinionem induerat: accederemus itaq; intrepidi, commuta
uri nostra cum suis pro nostro arbitratu. Tunc nuncius noster infit regi, nos
unquam ex uetere instituto consueuisse prius terram appellere, quàm ob/
des dati fuissent, mitteret propterea è suis quempiam, ut mox accederent
egociaturi. Tum rex his auditis, actutū duos patricios obsides dedit, ut con
identius accederēt nostri, qui commercia exercebāt. Hi igitur obsides regio
ussu adiuere præfectum classis, sese illi committentes. Præfectus uero ut ui/
issitudinem rependeret, quatuor aut quinq; è suis in terram misit, negocia/
oremq;, & hos commonefecit, ut quàm celerius possent expedirent merces
uas, inuicem emerent eorum mercimonia precio aliquando, nonnunq; uero
ermutatione, prout conducibilius fore rati fuissent. Interea quoniam apud
os is inualuit mos pro lege, ut in mari si quis comederit, is nunquam regem
ideat: obsidum adhuc nemo comederat, permutabant in diem propterea
lijs succedentibus tantisper, donec alij comedissent. Igitur illic commorati su
nus circiter dies XV. naues exonerantes nō longe ab urbe Chuchina, ubi por
us est qui dicit Carnagallo, & ibi comperimus Christianos, Iudæos, Mau/
os, & Zapharas. Inuenimus etiam ibi Iudæā quandam de Seuilia, quæ ex
Cayro uenerat uisum Mecham, & inde Chuchinam, & cum ea duo Chri/
tiani, qui asseuerabant se profecturos Hierosolymas, & inde Romam, quod
rofecto perquam gratū præfecto nostro fuit. Dum itaq; naues nostræ exo
erant, ecce ingens classis regis Calechut in mari apparuit, naues supra XXV.
rahens. Huius certior factus rex, illico ad præfectum mittit quendam, qui ei
omine suo uim hominū maximam ad classem profligandā offerat. Huic
ræfectus respondit, se regi agere gratias, nec per id tempus opis suæ egere, se
atisfacturum aduentanti classi, ostensurumq; illis eorum futiles conatus: &
e uera credidit haudquaquā sibi opus fore alieno auxilio, quoniam iampri/
em expertus fuerat eorum uires: & ipsi non accedebant, sed altum tenentes
classe nostra una leuca aberāt: nihilominus præfectus uela explicare iussit,
b portu soluēs, & obsides secum ferens, dimissis in terra è nostris septem, &
leno gradu contendit in classem barbarorum, ratus non difficulter se suba/
turum Barbaros. Verum sequenti nocte classis nostra uentos haud habuit
elices, ut in hostes contenderet. Postera uero die quæ fuit decima Ianuarij,
I. D. I. propius alter alteri accessit adeo, ut congredi cōmode potuissemus.
Dum igit utrinq; naues se prælio expediunt, præfectus recensens suos, uidit
auim Sancini Tonari abesse, propterea satius censuit, si per id tempus tem/
erauisset à pugna. Decreuit igitur in patriam redire suam, fauētibus uentis:
os tamen usquequaq; per diem totam classis Calechut consectata est: quū
h uero

uero aduesperauisset,mox euanuit:nos uero citato gradu patriā petebamus, dimissis septem è nostris,& duos nobiscum ferentes obsides:quos cœpit pręfectus enixe rogare,ut se tempori accommodarēt, nec desperarent,uerū cibū quempiā caperēt, ut suæ uitæ consultum irent:nam triduo iam famem sustinuerant:tandem adducti ducis hortamentis, comederunt nō sine mœsticia. Nos uero uersus Lusitaniam uela fecimus.

De rege Chanone amico nostro, Cap. LXXIX.

ITaq; die xv. Ianuarij ad quoddā appulimus regnū,quod Chanonam appellant de Gafferes,quodq; à Calechut parum abest,& eiusdem sunt linguæ. Dum igitur è regione regni huiusmodi nauigamus, rex ad nos amice nuncium mittit,qui referat se ægre tulisse,quod eò prius non concesserint, q̃ aliò iuissent:uerū eos hortari plurimū,ut si merces nō habeant quæ uoto suo faciant satis,se uberrime daturū protinus. Ad hæc præfectus respondit,oneratas iam esse naues, nec alterius egere nisi cinanomi bacharis centum, quæ sunt cccc.cantara,id est uasis genus.Hoc accepto rex,mox ad ducem cinamomū mittit diligentissime fidenterq; : pro eo dedit præfectus pecuniā signatā cruce,cruciferos appellant. Post hæc eò conuehebatur cinamomi plurimum certatim cymbis frequētantibus:uerum nullus supererat ulteriori merci locus, onustę erant admodū naues.Rex uero ratus nos nō habere pecunias,rursus ad nos mittit, qui renunciēt regē sponte daturū mercimonia absq; pecunijs, soluerēt modo quū redijssent:nec ob hoc desineremus cōmercia nostra absoluere,quoniam audiuerat regem Calechut bona nostra deprædatū fuisse,publicatis nostris mercimonijs,ac illata hominū Christiani nominis strage nō mediocri : addebat etiam compertum habuisse iampridē inconcussam esse Portugallensium fidem,se propterea esse propè addictum nobis.Huic itaq; regiæ uoluntati, & opinioni de nobis tam benignę correspondēs noster præfectus,ut erat uir acerrimi ingenij, non uulgares retulit gratias: & eas se relaturum quandoq; ingenue professus est,& introducto nuncio uim pecuniarū maximā,quæ superfuerat,ostendit:& rursus quęrenti regi an alicuius egeret respondit nullius, nisi uiri cuiuspiā, quem secum in patriam ducat,qui rerum Portugallensiū testimonium locuplex aliquando regi faciat. Rex igitur protinus patricium quendā misit,qui nobiscū iret in patriā:nō prius tamen illinc soluimus,q̃ de obsidibus regi Chuchini scriberemus,certiorē facientes regē nos ire in Lusitaniā,& obsides fore apud se sua causa in precio,& fauentibus superis redituros quamprimum, & nostros insuper suæ altitudini cōmendabamus:dedit etiam præfectus noster negociatori literas, quibus hortabatur uirum & socios ut bono essent animo, & negociarentur tantisper,donec redirent,futurum sibi decus ingens,quod inibi Christianū nomen exornent,quū apud immortalē deum, tum etiā apud principē nostrum & reliquos conterraneos omneis.Itaq; apud hunc regē diem unam duntaxat consumpsimus.

Illinc

llinc soluentes,uela uentis dedimus, iter facientes uersus Melindę regnũ:ul/ima Ianuarij luce sinũ traiecimus Melindæ,& ibi nauim comperimus Com)aiæ ex Melindæ regno,ueniebat onusta mercibus complusculis, hanc cepi/nus,arbitrati esse Mechæ regni aut Maurorũ:ferebat enim supra tercentum iiros sexus utriusq;:ubi uero apparuit eam esse regni Gambrę,mox dimissa st,passa iacturam nullam, pilotum solum accepimus ab eis, & demum iter iostrum persequuti sumus.

De naufragio sinus Melindæ, Cap. LXXX.

DIe duodecima Februarij sub noctem piloti omnes, id est, itineris duces & reliqui,qui chartã nauigationis optime callent,terrã applicuere : tum Sancinus Tonarus, qui præfectus erat ingẽtis nauis,ultro se obtulit itineris)ræuiũ, & explicatis uelis, ipse rates omneis præibat: & ecce nocte intempe/ta mare sæuit undabundum admodum,classem actutum conturbat,modo iuc modo illuc impellẽs: & tandem Sancini nauim impulit in siccum, cœpit)rotinus conflagrare,ubi ignis emicuit:mox certiores huius inauspicati euen us reliquas naues reddidit:quo uiso igne,iussit pręfectus classis naues eò ue a facere,ubi ignis emicuerat: nox erat tenebricosa, quũ luna pernox minime sset,uenti etiã magis inualescebant, adeo ut uix tempestatẽ ferre possemus: ion audebat propterea classi propius accedere,ne & aliæ naues igne corripe entur.Misit itaq; eò paruas cymbas,ut iactis in pelagus mercibus, uel ipsos iomines uendicarent ab incendio, uerum nauis iam dehiscebat, conflagra/)atq;,ut nullus spei locus superesset: ardebat enim tanto incendio, ut propè iaues alias ignis corriperet. His uisis uela deserentes,remigare cœpimus, &)mnium mercium nauis combustę iacturã fecimus,saluis tantum uiris:nam romata omne genus ferebat nauis quæ arsit,& ea erat ducentorũ doliorum apax : & in hoc submersu & conflagratione nihil prorsus seruatum est : uiri nim solis tunicis interioribus induti incendiũ euasere. Illinc itaq; soluentes,)rætermisso regno Melindę,quoniã eò concedere minime licuit,uersus Mo/iachiæ prouinciam iter direximus,& inde ligna & aquam sumpsimus,redu/tis in terram nauibus,ne à fremente salo submergerent: nam plenæ rimarũ rant undequaq; perfluentes. Tunc præfectus classis misit Sancinum quæ/tum celocem quampiã,necnon pilotum,quo præuio insulã Zaphalæ explo aremus.Interea nos naues sarciebamus:inde soluentes,petere instituimus lo um quendã piscosum, ubi pisces erant innumeri. Ibi igitur uberrime piscati umus,& quum multum piscium consequuti essemus,illinc abeuntes in atro/issimam tempestatem rursum incidimus,quæ perinde nos interturbabat,ut oacti fuerimus gradum referre : & dum sic iactamur maris fluctibus,nauis uædam è nostris correpta est à sæuiente salo.

als,sanctus Tanarus

Quot naues redierint in Lusitaniam, Cap. LXXXI.

ITaq; post tot naufragia,& animi interturbationes,& ferè rerum omnium iacturam,ac intertrimenta,die paschæ Sancti pneumatis caput bonæ spei appulimus. Id enim promontoriũ,quod Pomponius frontem Affricę appellat,ubi Affrica se cuneat,& fastigiatur admodum. Inde uero uẽtis prosperis ad id oppidum quod adiacet promontorio Viridi deuenimus,regnum Tesenice dicitur. Ibi itaq; nacti sumus liburnicas tres,quas nuperrime rex Lusitanis eò miserat gratia explorandi orbis, ut est uir ad magna quæq; altus & educatus. Illic etiã comperimus nauim quandã, quæ sæuiente freto à nostro conspectu euanuerat,è regione ostij sinus Mechæ: nam in urbe quadã commorati fuerant,ubi & cymbam,& maiorem hominũ partem reliquerãt:redibat enim nauis,uiros septem tantummodo ferens, eosq; ægrotantes, utpote qui uinum non bibebant,nec item aliam aquam, quàm pluuiam bibebãt in naui,ut assolet,collectam. Tandem aliquãdo appulimus Vlisbonam solum patrium,ferè ultima Iulij. Postridie uero superuenit ea nauis,quæ euanuerat dum rediremus,necnon & sanctus Tonarus cum celoce quam fabricatus fuerat in insula Zaphale: & is nobis referebat eam insulam esse perq; angustã in ostio cuiusdam sinus à Mauris cultam, & ibi montes esse, ubi aurifodinæ sunt quamplurimæ: addebat etiã eò cõplusculos alios contẽdere emẽdi auri gratia permutatione rerum multarũ. Et id tempus quo Sanctus illuc concessit,cõperit ibi quamplures Maurorũ naues, cepitq; inibi Maurũ, qui apud eum tantisper obsidis officio fungeretur, donec Christianus quidã redijsset, quem ipse in Arabiam causa explorandæ regionis destinauerat. Quum aũt nusquã comparuisset,uela uentis dedit,secum ducens Maurum, & tandẽ in patriã diu optatam peruenit. Nec etiam id uos latere uolumus, Vlisbonam è tanta classe sex duntaxat naues redijsse, reliquis pessundatis cum hominũ strage,necnon mercium infinita iactura.

Frons Africæ

De pondere & moneta eorum, Cap. LXXXII.

POstquã in superioribus meminimus merciũ ferè omne genus, superest nunc,ut nonnihil de precio & pondere earum in mediũ afferatur. Igitur in urbe Calechut baccar nucum muscatarum, id est mẽsuræ genus continẽs cantaros quatuor,non pluris uenditur q; pro ccccl. fauis: & Faui xx. ducatũ, id est,nummũ aureũ efficiunt. Item cynamomi baccar,cccxc. fauis. Item faracula aridi zinziberis,id est,xx. baccari pars,fauis sex. Item faracala zinziberis saccaro conditi fauis xxviij. Item baccar tamirindi fa. xxx. Item ba. piperis procerioris fa. cccc. Item ba. zerombeci fa. xl. Item ba. myrobalani fa. DLX. Item ba. zedouariæ fa. xxx. Item ba. sandali rubri fa. lxxx. Item ba. lacha fa. cclx. Item ba. sandasij fa. clx. Item ba. masticis fa. ccccxxx. Item fa. comforæ fa. clx. Item ba. piperis fa. ccclx. Item fa. thuris fa. v. Itẽ fa. belzuini fa. vi. Item fa. ligni aloë fa. cccc. Item fa. cassiæ fa. ij. Item fa. reubarbari fa. cccc. Item

ba. gario

ba.gariophylli fa.DC.Item fa.opij fa.cccc.Item ba.sandali albi,fa DCC.Itẽ mit tricale ambræ,quod unciæ sex cum quarta efficiunt mitricale unũ ambrę.Itẽ ba. unum xx. farazolæ efficiunt, farazolam uero xiiij.aratollæ & tertia pars unius efficiũt Portugallensiũ, quoniã Venetijs xxiiij. aratollæ.libra efficiunt xxij.& secundam partẽ.Ad summam igitur nummus aureus non pluris ua- let ꝙ xx.fauis. Post hæc dicendũ est de precijs rerũ, quas domo attulimus, uidelicet,quanti uendantur in urbe Calechut.Item fa.æris fa.xlv. Item fa.co ralli albi,fa.mille.Item fa.plumbi.fa.xviij. Itẽ fa.coralli obliqui fa.DCC. Item fa.argenti fa.xx.Item fa.coralli nothi fa.ccc. Item fa.aluminis fa.†xx.Item al- menum unum,quod est pondus excedens mensurã Portugallensium,aratis duobus & medio,quod efficiet libras tres uel circa,more Veneto,& hoc pon dere uendunt crocum, fauis uidelicet lxxx. als,liiij

De regionibus,unde comportantur aromata,

CAPVT LXXXIII.

NOn absonum igitur crediderim,si eorum locorũ nonnihil meminerim, unde afferuntur aromata fere omnium generum. Piper itaque adue- nitur è turri quadam quæ est ultra Calechut,secus littus ad leucas ferè L. Ci- namomũ mittit regio dicta Zalon, nec alibi inuenitur,ea est ultra Calechut itinere leucarum cclx. Gariophyllũ fert Meluza regio,quæ abest à Calechut ad leucas duodecim more Lusitano,in loco qui dicitur Cananor.Nuces uero muscatæ,& mastix afferũtur ex Meluza, quæ abest à Calechut leucis DCCXL. Castoreum,hoc est,muscatum,uenit è prouincia quadam quæ dicitur Pego, distãte à Calechut leucis D. Vniones uero proceriores affert plaga Armuzi, citra urbem Calechut leucis DCC. Spicus nardus, & myrobalanũ aduehũtur ex Combaia prouincia citra Calechut leucis DC. Cassiam in surculis mittit urbs ipsa Calechut. Mittũt uero sua thura Sabei citra Calechut leucis DCCC. Mirrham Fartica regio citra Calechut DCC. Lignũ autẽ aloë, & reubarbarũ, camphoram, & calingã mittit Chiua regio ultra Calechut ad mille leucas. Zerombam fert Calechut, cardamomũ maius Canona mittit oppidũ Ca- lechut,longe ab eo leucis duodecim.Piper longũ in Same inuenitur.Benzui, & zan ultra Calechut leucis DCC.Tamirindũ, & zedouariam mittit urbs Ca- lechut. Lacham mittit oppidum dictũ Samoterra; ultra Calechut leucis D. Brasille fert regio Tanazar, ultra Calechut leucis D. Opium fert plaga Adde citra Calechut DCC. Satis igitur ac super dictũ sit de põderibus,& rerũ precio,necnõ de locis unde hæc aduehuntur.

NAVIGATIO CHRISTOPHORI COLVMBI, QVA MVLTAS REGIONES HActenus orbi incognitas inuenit, inuentasq́ Hispaniæ rex coli iussit & frequentari,

Quomodo rex Hispaniarum dedit liburnicas duas Christophoro Columbo, Cap. LXXXIIII.

Itaqve Christophorus natione Italicus, patria Genuēsis gente Columba, uir erat procera statura, colore ad rubedinē inclinato, facie oblōga. Is quum diutius in regia regis Hispaniarum inuictissimi diuersatus fuisset, animum induxit, ut hactenus inaccessas orbis partes perquam diligenter peragraret. Petijt propterea rursus & iterū instantissime à rege memorato, ut uoto suo tam pio nō deesset, futurum sibi & toti Hispaniæ decus præclarum adseuerabat, si sua opera & impensa nouas inaccessasq́ regiones nactus esset: & ad id opus nauigādi ultro se offerebat, nam pollicebatur plures posse nancisci in occidente insulas, quæ ad usum, imò ad delicias mortaliū minime forent ineptæ, & in primis in eis insulis, quæ conterminæ sunt Indiæ, inueniri posse arbitrabat baccas, id est, uniones, lapidesq́ preciosos fore omne genus, necnon aromata omnifariam, auriq́ plurimum. Hæc meditantem rex & regina identidē derisere, utpote cogitantem inania, & pensi nullius, uertebaturq́ hic sermo propè in fabellam. Tandem peractis annis viij. insistēte adhuc Columbo, cœpit rex his sermonibus aures præstare attentiores, decreuitq́ post multa experiri uiri ingeniū propterea in effectum huius celebris instituti, iussit liburnicam unam, & celoces duas omni genere annonæ armamētorumq́ cōmuniri: quibus expeditis, prima Septembris luce M. CCCCXCII. soluit ab Hispanis littoribus & diu optatum iter aggressus est.

De insulis compertis à Columbo uiro acerrimo. Cap. LXXXV.

Itaq́ soluit à Gadibus iter faciens uersus insulas Fortunatas, quas nūc Hispani appellant Canarias, ob id quod canibus maxime abundent: antiqui uero Fortunatas dicebant. Hæ enim absunt à Gadibus miliaribus MCC prout ipsi computant suas leucas, dantes unicuique leucæ M. IIII. Fortunatas propterea eas dixere ob aëris miram temperiem, cœliq́ clementiam, sunt in climate per Syenem uersus meridiem: eas incolunt ferinæ gentes, quibus nulla est religio, nullius dei timor, nulla uerecundia, utpote qui nudi incedūt usquequaque: eò Columbus concessit aquæ nonnihil sumpturus, ut uel inibi socij prius parumper conquiescerent, quàm atrocioribus assuescerent labori-

Canariæ

Fortunatæ

tibus

ribus:nam qui sulcant maria incomperta, his necesse est prope labores innumeros exantlare. Soluens igitur illinc arabat maria, & per dies xxxiij.totidemq́ noctes nauigans uersus occidentem, nihil telluris unquam apparuit: tandem è specula quispiam insulas quasdam conspicatus est: propius accedentes uidere insulas sex, quarum duæ erant uastissimæ, eisq́ nomina indidit, alteram Hispanam, Ioannam alteram nuncupauit.

De magnis insulis, Cap. LXXXVI.

IOannam non satis compertum habuere utrum esset insula uel ne:dum tamen eius latera legunt, audiuere innumeros auium concentus, & in primis lusciniarum, quæ densissimis nemoribus inerrabant, mense Nouembri. Ibi etiam cōspexere limpidissima flumina, eademq́ ad potandū suauissima, portus magnos celebresq́. Et quū uento Choro nauigarent, prouecti sunt magis secus insulæ littora, nusquam tamen ad calcem peruenere. Quum igitur progressi fuissent ferè miliaria DCCC. & nullum terminum adhuc comperissent, credidere continentem esse: propterea decreuere gradum referre, impellente pelagi sæuitia: nam malus, id est, arbor nauis nutare incipiebat. Conuertit itaque nauim ad orientem, & mox deuenere ad eam insulam, quæ dicitur Hispana: & quū summe appeterent terrā explorare quæ ad Aquilonē uergebat, & iam ipsis terræ appropinquantibus, condicto ratis maxima in scopulum quendam collisa est, adeo ut iam dehisceret: uerum summergi nequiuit ob planiciem saxi: mox accurrunt cum cymbis uiri celocis alterius, & socios è faucibus Neptuni eripuere ferè moribundos. Quum terram appulissent, conspecti sunt ab incolis eius insulæ, qui protinus effuse fugerunt in nemora densissima, nō aliter quàm si fugacem leporem consectaretur canis, genus inauditum: nostri tamen uestigia persequuntur fugientium, & mulierē quandā corripuere, quam quū ad naues reduxissent, uino & obsonijs prope distentam, & eleganter uestitam missam faciunt: nam ipsi nudi incedunt, & humaniores ignorant delicias.

De situ & moribus Hispanæ insulæ, Cap. LXXXVII.

QVamprimum igitur hæc mulier deuenit ad suos satura & prope farta, cultuq́ insolito uestita decentissime, alij hac liberalitate adducti, mox certatim, cateruatimq́ ad littus concurrūt, rati genus esse diuinum: nam desiliebant in pelagus secum ferentes aurum, quod cum ollis testaceis, uasisq́ uitreis permutabant, pro minima quaq́ re etiam despicabili aurum dabant, exempli gratia, si quis dedisset frustum speculi confracti, protinus aurum consequebatur. Contracta igitur amicitia, uigentibusq́ commercijs, nostri cœpere diligentius eorum uitam & mores explorare, compererecq́ protinus eos regē habere: propterea petentes mediterranea, hoc est interiora insulæ, à rege eorum perquam honorifice sunt excepti: quum uero aduesperauisset, edito signo de more salutandæ uirginis, nostri genua plicabant, quos æmulabantur

Barbari itidem agentes : ubi nostri & crucem seruatoris trophæum uenera-bantur, eam & ipsi condicto colebant: hi etiã ubi uidere nauim pessundatã, certatim confluebant cum cymbis suis aduehẽtes nostros, & ab undabundi maris faucibus eripientes. Cymbas huiusmodi appellãt canoas, quæ ex sola caua arbore factas, nõ quidẽ ferro, sed cote præacuta excauãt: habẽt etiã lon-giores naues, id est, liburnicas, octuaginta remorũ capaces. Ferro carẽt omni, propterea nostri admirabantur, quo nam modo quirent domos construere, quas conspiciebant miro modo extructas, necnon alia arte fabrefacta faber-rime: uerum cote, ut diximus, pro ferro utunt᷑. Acceperũt etiam referentibus amicis, nõ longe ab ea insula esse quosdã populos, qui carnibus uescebantur humanis. Idcirco ubi nos uidere, crediderũt Anthropophagos esse, ideo effu-

Canibali sissime fugerunt, Canibalos appellãt ferinos populos, qui in cibatu homines habeant gratissimos. Hos nostri præterierant, eos ad meridiẽ relinquẽtes.

De Canibalorum moribus. Cap. LXXXVIII.

IGitur hi populi mœstissime conquerebantur nobis de efferatis illorũ mo-ribus, nam aiebant eos in se nõ aliter sæuire, quàm tigrim uel leonẽ quem-piam in mansuefacta animalia : horresco referens. Impuberes, si qui corripi-untur, exectis testibus, saginant uti nos gallos gallinaceos, ut lautius eis ue-scantur. Puberes uero mox contrucidant, quibus exenteratis, ilia comedũt re-centia, membrorumq; partes extremas, cætera saliunt, adseruãtq; ut nos in-sitia & farcimina omnis generis: nam insitia fiunt ex sanguine aprino uel bu-bulo, aut ex carnibus tessellatim concisis, alij apexabo appellant, haud du-bie est genus farciminis. Mulieribus haud uescuntur, uerum eas ad prolem ueluti nos gallinas ad oua seruant: si qua est anus, ea mancipij uicẽ gerit. Pr-pterea hæ insulæ, quas iam subegimus, ubi audiunt aduentare hos efferatio-res immanesq; populos, actutum dant terga, licet sagittis utantur, non sun tamen tantarum uiriũ, ut compescere eos queant, nam pauci complures fun-dunt, utputa centum decem profligant Canibali, nusquam cominus congr-diuntur, fuga tantum sibi consulunt. Nos nequiuimus aliter intelligere, quo deos colant alios, q̃ solem & lunam, cœlumq;. Mores uero aliarum insular idcirco non referimus, quoniam ob angustiam temporis & interpretum p-nuriam de eis nihil comperti habuimus.

De moribus illorũ qui Hispanã insulã colunt, Cap. LXXXIX.

HVius insulæ cultores loco panis utuntur radicibus quibusdã, quæ sun (si magnitudinem formamq; spectes) instar napi, saporem habẽt, qu molles recentesq; castaneæ, ages uocant: aurũ apud eos est in precio, id eni auribus appensum ferunt: suis non emigrant finibus, nec ut alij ultro citro commeantes commercia exercent: cœpimus eos percunctari signis, ubi eru rent aurum, intelleximus ab eis legi in harenis fluminis cuiusdam, quod editissimis deriuatur montibus. Id enim labore eximio colligunt, fundunt in frust

n frustà,& demum in bracteas.id est,laminas. Verum ubi nos eramus non iascitur,aliunde aduehitur,uti circumuecti insulam re ipsa cognouimus:quo iiam postquam illinc soluimus,deuenimus ad quoddam flumen, quò pro/ ecti sumus sumendæ aquæ gratia,& ibi auriferas conspeximus harenas,ibi juadrupedia,nō nisi cuniculos uidimus: serpentes uero immensæ uastitatis, iumerosioresq́, quos fert insula, sed innoxios conspeximus: necnon sylue/ tres turtures,anates nostris proceriores,anseresq́ oloribus candidiores,ue/ um capite tantum rubeo erant: ibi & psitaci complures, alij coloris prasini, ului alij,alij uero Indis non absimiles,id est, torque miniato. Tulere ex his gitur sexaginta uersicolores, coniecturam'que ex his alitibus fecimus non onge Indiam abesse: uerū huic sententiæ non adstipulabatur sphæræ ratio, in primis philosophus in illo de cœlo & mundo, Senecaq́,& alij complu/ culi cosmographiæ haud expertes, qui adseuerant Hispanias non multum b India abesse,maritimo præsertim itinere.Hæc igitur insula suapte natura ignit masticem, aloë, & alia his non dissimilia,& in primis grana quædam ubea,quæ pipere sunt acriora:cynamomumq́,& zinziber nostri tulere.

De uiris quos Columbus gratia explorandæ insulæ dimisit.

CAPVT XC.

Gitur Columbus de compertis terris satis ac super lætus,utpote qui uide/ batur nouum comperisse mundum.Quum uero primum uer iam appete/ t, decreuit patriam repetere suam, dimissis apud regem uiris triginta octo, ui perquam diligenter sciscitari & explorare deberent locorum situs, ac re/ ionis mores,frugumq́ ac arborum naturam. Rex enim appellatur Guan/ anillo, cum quo iniit fœdus maximum,commēdauitq́ illi suos arctissime, deo ut intuitus eos pio obtutu, coram Columbo illachrymari cœperit, mi/ ratus conditionem remanentiū.Tandem Columbus iussit uela uentis da/ Hispaniam uersus,secum ducens ex insulanis uiros decem,non alia magis e causa,quàm ut eorum linguam aliquando discerent,quoniam id consequi aud difficulter poterant:nam caracteribus nostris suum idioma scribi pro/ ē potest:cœlum appellant Turci domum boa:aurum cauni:uirum probum yno:nihil,maxani dicūt.Reliqua uero nomina æque ac nos nostra pferūt.

Quomodo Columbus fuit dictus Admirans mare.

CAPVT XCI.

Ex itaq́ & regina Hispaniarum nihil magis gerebant in uotis, imò su/ pra uota, quàm ut almam Christi fidē indies augerent,auctamq́ cole/ nt,& cultam summopere uenerarentur: propterea id eximie obseruabant, hæ gentes quæ hactenus nomen Christianum ignorauerant,tandem ali/ iando ope & industria sua,scirent unā esse Christi fidē, extra quā nulla est lus, nec redemptio. Inq́ huius rei specimen decreuere summis honoribus olumbū psequi,nihilq́ prętermittere, qđ ad cultū & decus eius spectaret.

Igitur

Igitur uultu ſereno eum excipiunt, condecorantq́ innumeris titulis: & quod apud Hiſpanos eximius ducitur honos, cõſeſſum ipſum recipiunt: uoluereq́ ut deinceps non Columbus, ſed Admirans oceanũ appellaretur: & ut licuit colligere ex Admirantis ſermonibus, ſperabat propediem fidem noſtrã magna incrementa habituram, ſi hæ inſulæ ad fidem reducerentur: in commercijs uero & alijs mortalium emolumentis, quibus plerunque omnes inhiant, nullam propè ſpem collocauerat. Itaque sereniſſimi reges iubent ut protinus Liburnicæ XVIJ. expediantur, quæ arcem in prora habeant, id eſt ſpeculam, unde eminus ſpeculantur: celoces uero duodecim abſque ſpecula, inq́ eis hominum mille ducenti, qui omni genere armorum communirentur. Fabrosq́ lignarios, id eſt, carpentarios, artificesq́ fere omnium generum ære annuo conduxit, qui claſſem ſequerentur: equites etiam quoſdã centuriauit, ut nihil claſſi deeſſet, quod ad ualidam expeditionem ſpectaret. Columbus uero ſues & boues ſexus utriuſque in claſſem introduxit, triticumq́ & ordeũ ac legumina propè omne genus corrogauit in nauibus, tum ut uitam in nau diutius protraheret, tum uel maxime ut inibi terræ mandaret ſemina: tuli etiam arborum taleas quas ibi plantaret: quoniam id genus illic haudquaq̃ arbores uiſuntur: nam præter pinum & palmas nullas habent arbores nobi cognitas, & hæ mira ubertate creſcunt, adoleſcuntq́ in tantam altitudinem ut non facile referri poſſit ob maximam ſoli ubertatem. Sunt enim illorum fructus propè innumerabiles, uerum nobis incomperti, aiuntq́ ſub ſole fe raciorem tellurem minime eſſe. Inſtituit etiam noſter Columbus ſecũ ferr inſtrumenta omnis generis ferrea, quæ conducerent urbi condendæ: ut in n ua regione nouas urbes conderent, quæ forent ſuorum tutiſſima receptacul multiq́ inſuper regis clientes, contubernalesq́ ultronei ſe obtulerunt huiu nauigationis ſocios, deſiderio comparandæ gloriæ, prouocati geſtis Colum bi præclaris. Igit̃ prima Septembris ſoluere ex Cades uentis proſpere fla tibus, & prima Octobris applicuere inſulam Canariam, eam inquam, qu Ferictа dicitur. Quarta uero Octobris uela fecere uerſus meridiem, nihil qu comperti de eorum nauigatione uſq; ad hyemale æquinoctium habuimu At uigeſimo tertio Martij, rege ac regina diſcumbentibus, mox affuit uer darius quidã, qui renunciauit celoces duodecim applicuiſſe Cades: ſucceſſu autem nauigationis ulterioris quinta Aprilis luce M.D.IIII. germanus fr ter altricis primogeniti regis miſſus ab Admirante ad regem peruenit, cu ctaq́ retulit quæ in ſequentibus adnotabuntur.

Quomodo Admirans adiuit Canibalorum inſulas, CAPVT XCII.

ITaque prima Octobris Admirans Columbus ſoluit à Canarijs fla Affrico, ad læuam iter faciens, meridiem uerſus adnauigauit xxi. dieb

priuſqua

riusquam tellurem cõspexerit aliquam. Tandem deuenit ad Canibalorum
nsulas sæpe dictas, & primo conspectu uidere nostri insulam uastissimam,
deo arboribus condensam, ut uix discerni posset, utrum sylua foret uel ne:
& quoniam is dies erat dominicus, Dominicam eam nuncupauerunt: & ubi
ognouere incultã esse, minime uisum est illic gradum sistere, sed ultra pro-
gressi sunt. In his igitur uiginti & uno diebus sua sententia sulcarunt maria
per leucas fere mille trecẽtas & uiginti. Nam per id tempus Aquilonem uen-
um prosperum semper habuerant: deinde soluentes ab dicta insula, breui
peruenere ad aliam insulam omni genere arborum refertissimam, quæ ine-
narrabilem suauitatis odorem fragrabat: nonnulli allecti amœnitate loci, in
terram descendentes, nihil animatum ibi cõspexere, præter lacertas inauditæ
magnitudinis: eam Crucem appellarunt, primoq; loco de cultis post insulas *Crucis insula*
Canarias conspecta est: & hæc erat Canibolorum insula, ut re ipsa demum *rium mores*
ognouere, id adfirmitantibus interpretibus Hispanæ insulæ, quos secum du
ebãt. Circunuecti itaq; insulã, casas humiles complusculas cõpererunt: nam
icatim degunt, xx. uel ad summum xxx. domus simul continenterq; dispo-
tæ in orbem ambientes plateam quandam, cuius diameter erat orbicularis:
omus erant ligneæ amphitheatri instar. Hũc morem construendi ædes ser-
ant, erigunt complures eminentissimas arbores in orbem, inq; eis trabes fi-
unt, quibus arbores inhærẽt, fitq; ut his fulcimentis minime ruãt. Imbrices
ero, quum domum cooperiunt, ita constituũt, ut formam tentorij efficiant,
urgitq; in modum pyramidis, id est, in acutum. Demum has sic dispositas
rbores intexunt palmarum folijs, & quarundam aliarum arborum, ut &
entos & imbres tutius arceant: introrsus uero trabes texunt funibus bombi
inis, & radice quadam sparto minime absimili: cubilia habent eminentissi-
na, quæ fœno & bombice sternunt: porticus habent maximas, ubi saccara
ollocant. Et ibi etiam conspeximus duas statuas ex ligno fabrefactas, quas
luo angues immensæ uastitatis sustentabant, eas credimus esse eorum ido-
a: uerum compertum habuimus statuas huiusmodi solũ ornatus causa ere-
tas fuisse, quoniam hi solem & planetas tantummodo adorant. Eò igit̃ ubi
ostri applicuere, mox uiri & mulieres effuse fugerunt, deferentes eorum do-
nos: ubi uincti erant impuberes complusculi, quos ad saginam adseruabãt:
necnon anus complures, quæ mancipiorum obibant officia, protinus ad nos
ontenderũt. At nostri ingressi eorum domos, animaduerterũt illic uasa esse
ictilia omne genus, quę nos Samia appellamus, in qbus elixabãt carnes hu
nanas, psitacis, anseribus, & anatibus simul admixtis: alias autẽ uerubus im
ositas torrebant, selectis ossibus, & brachijs humanis, quibus pro ferro ute-
antur, ut sagittis adfigerent suis: ferro enim prorsus carent. Vidimus etiam
bi impuberis caput nuperrime abscisum, sanguine adhuc defluente, hoc erat
abi infixum. Hæc insula quatuor ingentissimis irrigatur fluminibus, Gua-
dalupeam

Guadaluped dalupeam appellauimus,quoniã non eſt abſimilis monti illi ſanctæ Mariæ, quem Guadalupum Hiſpani uocitant,incolæ uero Grachanam:fert hæc inſula pſitacos faſianis multo maiores, nec alis ſimiles, nam alas habent uerſicolores,cætera rubei:tantaq; pſitacorum apud eos copia,ut apud nos cicadarum:& licet eorum nemora ſint pſitacis referta, eos tamen ſaginant,quos habẽt in cibatu gratiſſimos:mulieres uero quę cõfugerãt ad noſtros,Admirrãs noſtro ritu exornari iuſſit, & compluſculis donari muneribus, mandans ut protinus eas ad Canibalos mitterent:quoniam hæ probe nouerant quò fugiſſent Canibali. Itaq; mulieres ad Canibalos profectæ ſunt:quo factũ eſt, ut mox Canibali ad noſtros accurrerint pellecti muneribus,quibus donatæ mulieres fuerant,autumantes itidẽ cõſequi poſſe. Vbi uero coràm fuere,ſiue timore,ſiue ſcelerũ conſciẽtia,mutuo ſeſe reſpiciẽtes,illico terga dedere,proxima petentes nemora:at noſtri q inerrabãt inſulæ explorabũdi,cymbas eorũ omnes confregere.Et illinc ſoluentes adiuere ſocios ſuos, quos dimiſerant in Hiſpana inſula primo itinere: & dum eunt utrinq;,complures præteriere inſulas:ab ea parte uero,quæ reſpicit Aquilonem,apparuit inſula, cuius inquilini noſtros interpretes,quos ab inſula Hiſpana duxerat Admirrãs, intelligebant,nec non eos quos uendicaueramus à ſæuitia Canibalorum,dicebãt uocari Matininam,adfirmãtes eam cultam eſſe à ſolis fœminis,quæ ſtatis anni temporibus coibant cum Canibalis,ut ſolebant olim Amazones:prolẽ parturiebantur,mares dabant parentibus,fœminas uero fouebant ipſæ:aiunt etiã has fœminas ſpecus habere altiſſimos, quò ſe recipiunt ubi extra ſtata tempora quiſpiam eò cõceſſerit, & ibi ſe tutantur ſagittis propulſantes hoſtem ſi forte fortuna explorauerint aliqui aditum: propterea noſtri per id tempu propius accedere nequiuerũt, prӕternauigantes inſulã ad miliaria ferè quinquaginta.Inuenimus aliam inſulam,quam interpretes aiebant eſſe apprim cultam,habitatoribusq; frequentiſſimam,& inter alia habere innumeras fr ges,& propè omnia quibus uita humana carere nequit: & quoniam monte habent præaltos,eam montem appellauimus Ferratũ: at noſtri interprete & hi quos adſeruaueramus ab atrocitate Canibalorũ, adfirmabant Canib los aliquando longa metiri itinera ſupra mille miliaria, ut carnibus ueſcan humanis.Poſtridie illius diei nacti ſumus aliam inſulam,quæ quoniam era obrotunda,Admirrans eam nuncupauit ſanctã Mariam rotundam. Supr iſtam comperimus aliam, cui diui Martini nomen indidit: uerum in neutr iſtarum ſtationẽ fecimus. Perendie uero aliam inuenimus,quam aiebãt lo gitudine eſſe miliariũ cl. à parte uidelicet occidentali in orientale latus:refer bant mira de ea interpretes, quod uidelicet foret ſumme ferax, & pulcherr ma,hanc poſtremo appellarunt ſanctam Mariam antiquam. Poſt eã com perit fere innumerabiles inſulas, uerũ longe à prædicta, miliaria propè ccc Interq; eas quædã cæteris præſtabat magnitudine,quæ dicebatur ab incol

Ay A

Ay Ay,noſtri uero nuncuparũt Sanctam crucem: eò appulimus,ut aquam hauriremus:at Admirans emiſit triginta uiros, qui explorarẽt diligenter in/ ulam,qui mox quatuor Canibalos cum totidẽ fœminis inuenerũt,quæ mu/ ieres uiſis noſtris, complicatis manibus eleuatisq; auxiliũ petere uidebant: uibus liberatis,uiri in nemora dilapſi ſunt. Biduo itaq; illic agẽs Admirãs, riginta uiros in inſidijs collocauit, qui corriperẽt Canibalos,ſi qui apparuiſ/ ent.Qui uero ſtabant in littore,uiderunt cymbam,caneam ipſi appellãt, ho nines octo,& totidem mulieres uehentem. Vbi igitur Admirans claſſicum ecinit,unà omnes ruunt in Barbaros,qui ſtrenue ſagittis pulſare noſtros co/ abantur,nec prius quiuere ſe clypeis tegere, quàm Hiſpanus à fœminis ſa/ itta ictus occubuit,alter uero male acceptus eſt. Hiſpani tamen ubi compe/ ere ſagittas ueneno illitas eſſe, decreuerunt propius manus cõſerere,& ui re/ norũ in eos contendere: quod ut fecere, protinus Barbarorũ nauim peſſum ledere. Præeminebat enim ibi mulier quædam ueluti regina,cuius dicto pa ebant omnes:hæc natum habebat ſecum torui aſpectus atrocisq;, qui facie on regem ſed prædonem,aut furem quempiã ſæuiſſimũ præſentabat.Sub/ nerſa itaq; naui,non deſinebant nando noſtros onerare ſagittis,eleuatis tan um ſupra aquam brachijs,quæ res uiſa eſt monſtrifica.Dum itaq; natãt ſa/ ittantq;, ad ſaxum quoddam deueniunt, ubi tandem à noſtris ſunt expu/ nati,occiſis nonnullis,& regulo grauatim ſaucio uulnere duplici:hos ad Ad nirantem trahunt reluctantes, qui conſpectum tanti uiri minime pauentes, erociam nuſquã exuerunt,ſpumas efferueſcentes non aliter quàm leo ubi in aſſes deuenit,tunc rugitus edit maiores atrocioresq;,ſæuitq; magis:adeoq; fferebant, ut nullus eſſet inibi tam intrepidus qui ferocientes uiros non for/ nidaret. Progreſſus itaq; Admirans Affrico flante aliquando,nonnunquã pirante Fauonio,peruenit ad quandam pelagi uaſtitatem, ubi propè innu/ neræ erant inſulæ multijugæq;:nam aliquæ frequentioribus obumbrabant iemoribus, aliæ uero ſumma apricitate amœnitatẽ non mediocrẽ præ ſe fe/ ebant,nonnullæ autem ſqualebant ſaxis,humo ieiuna aridaq;, & præuſtis mplicitę montibus:aliæ etiam intra cautes colorem coccineum continebant, liæ uiolaceum,albicantem aliæ: perinde ut multi rati fuerint eas eſſe minas emmarum, aut loca metallorum corruſcantibus plurifariam coloribus. Eò aq; non conceſſere ſæuiente pelago, nam uerebantur ob ſcopulorũ frequen iam,ne naues colliſæ ſaxis,dehiſcerent protinus ſubmergerenturq;, in aliud empus rem differentes. Nequiuere etiam inſulas percenſere,ob eorũ impli/ itam frequentiã:tamen nonnullæ celoces, quæ altiore fundo haud egebant, nediocri contentæ alueo propius acceſſere, & ſupra xlvij. inſulas numera/ unt,locumq; Arcipelagus nuncuparunt ob inſularũ frequentiã. Dum itaq; elictis inſulis in altũ prouehũt, in medio ferè itinere aliam nacti ſunt inſulã, uæ dicebatur Buchema, ubi complures erant illorum qui atrociſſimas Ca/

nibalorum manus euaserant: hi nobis retulere insulam cultã esse eximie, cultoresq́ mitiores, & usquequaque Canibalis infensos: inq́ ea nemora complura, quæ apros fouent ingentissimos: hi naues non habent, quibus sulcare possint maria, & Canibalos adire: uerum ubi Canibali eò contenderint, congrediuntur atrociter, propulsantq́ eos: quos si ceperint male accipiunt, par pari referentes: nam erutis luminibus, eos in frusta minutatim concidunt, & ignibus torrent, & pro uindicta deuorant, alioquin humanis non uescuntur carnibus. Hęc nobis referebãt nostri interpretes, quos ex Hispana insula adduxeramus. At nostri parum illic immorati, præteriere insulam, nisi quod ab ea parte quæ occidentẽ respicit in terram descenderũt, ut aquæ nonnihil haurirent, ubi eminentem pulchramq́ domũ inuenerunt, & cum ea duodecim minores domos omni habitatore desertas, ibiq́ nulla erant habitantium recentia uestigia: causam propterea ignorabãt, quur desertæ forent, ni forte habeant illarum habitationũ stata tempora, dum candens sydus feruet nimiũ, abeũt in mitiora loca, reuersuri quũ cõducibile arbitrabuntur: uel forte metu Canibalorum littora deserunt tantisper donec abeunt, utcunq́ fuerit insula: unicum habet regem, cui perquam reuerenter adstant, obediuntq́ mirum
Chiasichius in modum, Chiasichium appellant eorũ regem: latus huius insulæ quod meridiem contuetur, longitudine ducentorũ miliarium patet: ea nocte duæ fœminæ, & totidem adolescentes, quos asserueramus de manibus Canibalorũ, ubi è conspectu suæ patriæ fuerunt, in mare sese proiecerunt, & nando ad solum patrium deuenerunt nobis nescientibus.

Quomodo Admirans suos reperit uitam exuisse, Cap. XCIII.

TAndem aliquando Admirans peruenit cum tota classe ad Hispanam insulam, quæ abest à Canibalis leucis ferè cccc. Verũ omine inauspicato infeliciq́: nam hi quos loco præsidij inibi reliquerat, uitam exuerant omnes. In hac insula est regio, quæ dicitur Xaynana, unde Admirans primo itinere profecturus in Hispaniam, quasi loco obsidum decẽ uiros abduxerat: ex his ob cœli mutationẽ, septem occubuerãt: unus uero eorum qui superfuerat, ubi suam patriam classis applicuit, Therema dicitur, sponte à nobis emissus est: reliqui uero nando clanculum aufugerũt. Quæ res parum Admirantem mouit, qui modo suos comperisset uiuos, reliqua nihili pendebat: uerum ubi pau
Canea lulum est progressus, canea quædam apparuit, genus est liburnicæ longioris capax ingentium remorum: hæc regis fratrem uehebat, eiusq́ præfecto ap prime abiens suos cõmendauerat, cumq́ eo fœdus magnũ inierat. Is igitu regis Guancenarilli frater alio tantum uiro comitatus, ad Admirantem con tendit, & nomine regis imagines aureas duas dono Admiranti dedit. Pos hæc cœpit Hispanorum miserabiles casus exponere: uerum uix id intelliger quiuimus, nostris interpretibus non satis eius linguam callentibus. His audi tis progreditur Admirans, quoad deuenit ad ligneũ oppidũ, quod Hispan
sib

ſibi pro potiori tutela condiderant: id totum comperit demolitum combu-
ſtumq́;, nec alia ſupererant ueſtigia, præter pallidum cinerẽ: quæ res nos om
nes dolore incredibili affecit: non tamen nobis facile perſuaſum iri poterat,
quin aliqui ſuperuiuerent: propterea ut huius rei eſſemus certiores, Admirãs
iuſſit tormenta quædam exonerari, ut reboatu edito, ſi qui deliteſcerent è no-
ſtris mox excitarentur, ſcirentq́; nos aduentauiſſe: uerum operam luſimus,
quoniam nullus uſquã comparuit, cunctis fato functis. Tũc Admirans nun-
cios miſit ad regem Guancenarillum ſciſcitatum de ſuis, queſtus grauiter de
occubitu ſuorum. Hæc noſtri retulerunt, quantum colligere potuerunt ex re-
gis reſponſo, complures uidelicet in ea inſula reges eſſe illo potentiores, qui
ægre ferebant Hiſpanos ſubegiſſe inſulas: propterea contenderant ad ligneũ
oppidum, ubi Hiſpani degebant, eoq́; expugnato contrucidauerant uiros,
& oppidum combuſſerant, ipſumq́; ferentem noſtris ſuppetias ictum ſagit-
ta fuiſſe, inq́; eius rei fidem brachium faſcijs circumuolutum oſtentauiſſe, nec
propterea ad Admirantem iuiſſe, quoniam conſauciatus uulnere nõ contem
nendo fuerat. His acceptis nulla fide adhibita, poſtridie Marchionem quen-
dam cognomine Sibilium, rurſus ad regem mittit, qui perquam diligenter
rem ſciſcitetur, perpendatq́; an ſint uera quæ ex rege allata fuerant. Is igitur
eò conceſſit, & remotis faſcijs comperit regem falſa loquutum, nullius cicatri-
cis apparente ueſtigio: uerum procumbentem nactus eſt uirum ſimulantem
ægritudinem, huius cubili coniungebantur concubinarum cubilia octo. Tũc
deuenimus in eam opinionem, ut non difficulter crederemus noſtros aſtu &
inſidijs eius occubuiſſe: tamen Marchio finxit fidẽ præſtare regi, hortatusq́;
eſt uirum, ut in craſtinum Admirantem uiſeret. Poſtera itaque die ad Admi
rantem rex contendit, à quo eſt honorificentiſſime exceptus, & ueluti miſe-
raretur noſtrorum ærumnas gemebundus indoluit. At ubi conſpicatus eſt
mulierem quandam, quæ noſtro auxilio erepta fuerat à Canibalis, eam ad-
fatus eſt ſua lingua longiore ſubſellio, nobis haudquaquam intelligentibus,
illi plurimum applaudẽs, hæc dicebat Catharina. Tandem poſt multa illinc
abiuit, & amicitiam fœdusq́; rurſus pollicebatur: nõ defuere tamen è noſtris
qui ſuggererent Admiranti, ut uirum corriperet, & correptum cædis noſtro-
rum pœnas luere cogeret. Admirans uero, ut erat uir multi penſi, rem accu-
ratius penſitatiusq́; expendebat, loci & temporis rationem habens: nõ enim
ſibi per id tempus conducere arbitrabatur, ut incolarum animos ad iracun-
diam prouocaret. Poſtridie uero illius diei quo illinc rex ſoluit, eius germanus
claſſem uiſit, & mulieres ſubornauit, ut ſequens effectus comprobauit. Itaq́;
nocte ſubſequente Catharina cum ſeptem alijs in mare deſilijt, ut ſuperato
pelago ad regem cõtenderet: noſtri tamen, ubi fraus apparuit, conſequuti na
tantes mulieres, tres tantum ceperũt: at Catharina cum tribus alijs ad re-

gem peruenit, qui susceptis mulieribus in interiora insulæ dilapsus est: quo facto nobis rex aperuit se nostros contrucidauisse.

De uindicta occisorum, Cap. XCIIII.

ADmirans igitur cognita proditione, decreuit hominem persequi usq; ad regni interiora. Misit itaq; tercentũ uiros, qui Marchionem infensi consectarentur. Hi ergo dum hominẽ explorabundi quærunt, deuenere ad ostium cuiusdam signati fluminis, ubi perquam celebris erat portus, quem Regalẽ appellarunt: nam ubi ingressus est, adeo flumen se sinuat, obliquatq; efficiẽs multiplices recessus, & flexus innumeros, ut alter Mæandrus uideat, nec licet sis ingressus, cognoscere queas an sis intra uel extra, quanquam in ostio adeo pateat, ut sit trium liburnicarum capax: ex aduersa fluminis parte mons uisitur conspicuus, qui impendio uiret, & præclaris exornatur nemoribus. Ibi psitaci complures, & auitia fere omne genus exaudiuntur suauissime alterneq; concinentia. Hunc portum interfluũt fluuij duo, & dum altius progredimur, nacti sumus eminentissimas quasdam ædes, quas credidimus regis esse eius, quem persequebamur. Idcirco eò contendimus citato gradu, & ecce occurrunt nobis uiri propè centũ, qui habilissima habent corpora, quiq; arcus & sagittas ferentes, toruo uultu ibãt ad nos, subinde uociferantes se minime esse Canibalos, sed Taynos, id est, nobiles, ac patricios: nos uero signo pacis edito propius accessimus, & quũ mutuo colloquio frueremur, protinus fœdus & amicitiam nobiscum iniere, nec de cætero pauẽtes, ad nos ueluti ad suos cõfidentissime ibant, hos munere multiplici donauimus. At nostri dum illic agerent, domum metiti sunt, quæ diametrum habebat xxxiij. passuum, erat instar amphitheatri obrotũda, huic circunquaq; adiacebãt triginta aliæ minores ædes, in contignationibus pro trabibus harũdinibus uersicoloribus utebãtur, mira arte textis complicatisq;. Hos patricij nostri percunctati sunt de rege Marchione, quem adseuerarunt petijsse montes. Huius rei decreuere Admirantem certiorem reddere, & in primis conflatæ necessitudinis cum uiris patricijs. Verum Admirans flagrans perniciali odio in Marchionem ad diuersas insulæ partes exploratores expediuerat, qui regẽ si quo modo possent corriperẽt: nam præ cæteris quos miserat, erant duo strenui iuuenes, Horeda uidelicet & Gormalanus animo inuicto, alius alia loca petẽs, propè omnem regionem inter se partiti sunt explorandam. Hi ergo dum uarias regiones peragrarent, deuenere ad quædam spectatissima flumina, quorũ alia ab una parte montis defluebant, nõnulla uero ab altera deriuabantur. Is mons eminentissime attollebatur, qui aurifero sabulo conspergebatur, & inde aurũ effodiunt incolæ hoc modo: nam actis sinistris brachijs in præcordia montis egerunt aurum, egestumq; dextra excipiunt manu, dabantq; nostris: adseuerabant etiam uidisse grana complusculа zecare, quæ allata fuere regi Hispaniarum,

ſpaniarum, nam granũ unum pondus erat unciarum nouẽ,hoc uidere com/ plures uiri.

De flumine aurifero,& alijs rebus repertis, Cap. XCV.

HIs uiſis noſtri condicto ad Admirantẽ rediere, ut nõ recederent à præ/ ſcripto:nam Admirans iuſſerat, ut nil aliud agerẽt,quàm explorare re/ giones nouas,& mox referre earum ſitus & qualitates, nec ipſi pergerent eo inconſulto exercere cõmercia,pro quanto uitam caripenderẽt ſuam: accepere etiam ab incolis nõ longe eſſe in montibus regem quendã, quem Gazichiũ Canobam,ſua lingua appellãt,id eſt, dominũ domus auri:nam boa domus interpretať,canum aurũ,& Gazichius rex. In hoc etiã flumine inuenerę ab/ ſolutiſſimos piſces,aquãq; haud inſuauẽ. Marchio Sibilius refert apud Ca/ nibalos populos in menſe Decembri eſſe æquinoctiũ,quod ratio ſphærę nõ patitur:addebat etiam inibi aues eodem mẽſe fœtificare:quum tamen ab eo ſciſcitaremur,quantum eis polus eleuaretur ab oriente, retulit Septentrionẽ non uideri, ſed mergi ſub arctico polo, & tranſcendiſſe cuſtodes. Verum ut ingenue fatear, nemo inde uenit,cui indubia fides adhiberi poſſit, quoniam fere omnes expertes erant literarum,& in primis ſyderalis ſcientiæ. Gazichius Canoba

De oppido ab Admirante condito, Cap. XCVI.

IGitur is Admirans claſſis præfectus in ſuam & gentis Hiſpanæ memoriã, decreuit urbem erigere:cooptato itaq; loco,qui Locifron dicitur, nõ longe à portu,& ut bono omine ſuccederent cuncta, auſpicatus eſt à diuinis: nam primo loco eccleſiam dedicauit,cęteraq; abſoluiſſet,ni tempus appetijſſet pa triæ repetendæ,uel ſaltem prout abiens pollicitus fuerat regi,ipſum de omni bus certiorem facere quamprimum. Expeditis ergo duodecim celocibus,re/ gem protinus de compertis rebus commonefecit.Quum igitur Admirans in inſula Hiſpana adhuc ageret, alij appellãt huiuſmodi inſulam Offiram,quã nonnulli eam eſſe adſeuerant, cuius commeminit ſacra uetus hiſtoria libro regum tertio,quæ patet latitudine graduum quinq; auſtralium, id eſt,milia/ ria ccclx,his polus eleuatur xxvij. gradibus:in meridie autẽ, prout referebat, xxij.longitudine uero,id eſt,ab oriente in occidentẽ patet miliaria DCCCLXXX. & hæc inſula ſi forma conſideretur,folium balani, id eſt, arboris nucis caſta/ neæ ſimillime refert. Statuit propterea Admirans in colle cuiuſdam montis huius inſulæ urbem condere,in umbilico inſulæ ab ea parte,quæ Aquilonem reſpicit,quoniam inibi uiſebatur mons alius,qui frequẽs eſt nemoribus & la/ pidibus aſperatur, necnon calce ſcatet plurima, eam Medi appellant Iſſa/ bellam:ad radices uero montis planicies eſt perquam aprica,longitudine pa tens miliaria lx. & lata xij. alicubi, perangusta tamen alibi miliaria vi. hanc interluunt complura flumina,quorum celebrius fere præterluit urbem ad ia/ ctum arcus. Hæc igitur flumina adeo ubertim irrigant regionem,ut eam fe/ raciſſimam fere omniũ rerum,quæ terra parens mittit, effecerint:nam in ha/ rena eorum fluminum iacta ſemina protinus germinant: fecimus huius rei Locifron Hiſpana. Iſſabella

periculum,iecimus enim semina multijugarum herbarũ, uidelicet lactucarũ, nasturtiorum, brassicæ, & buglossæ, quæ omnia sextodecimo die germinauere: at pepones, cucumeres, cucurbitę, trigesimoseptimo die ad maturitatem peruenere: nec, ut ingenue fatear, meliora his comedi unquam. Hæc nouerat Admirans etiam relatu eorum, qui secum diuersabantur, qui & ipsum certiorem fecere rerum multarum, & in primis prouinciæ cuiusdam auriferæ: propterea misit illuc è suis triginta uiros: regio Cipagora dicitur, auro scatet: ubi uero rediere uiri triginta, retulerunt multa miratu digna, præsertim adseuerabant ab eo monte quatuor deriuari flumina, unum ad orientẽ proficiscebat, aliud uersus occidentem contendebat, alterum in Septentrionẽ, in Austrum alterum citatissime fluebant. Insula quadripartitur, pars quæ uergit in orientem dicitur Suma, quæ occidentem respicit Atribuinea, quę Aquilonem Lachem, quæ postremo meridiem contuetur Naiba dicta est ab omnibus.

Quomodo Admirans adiuit auri minas, Cap. XCVII.

VT reuertar unde sum digressus, Admirans urbem condidit muro præcinctam, & duodecimo Martij illinc soluit, ducẽs secum pedites circiter quatuor centum, ac equites nonnullos, pleno gradu contendens eò ubi acceperat minas auri esse uberrimas meridiem uersus. Igitur superatis eminentissimis montibus uallibusq́ᵹ, ac traiectis fluminibus limpidissimis, tandem in eam deuenit prouinciam, ubi auspicatur Cimbaga regio, in cuius patentissima planicie decursus quidam aquarum uisuntur, quarum harenæ intermiscentur auro. Igitur Admirãs ingressus mediterranea insulæ ad miliaria ferè lxxij, tantundem distans ab urbe quam condiderat, peruenit ad ripas cuiusdam ingentissimi fluminis, ubi collis impendio attollitur, eminetq́ᵹ admodũ, & ibi arcem erigere decreuit, quo tutius arcana regionis scrutari quiret, huic diui Thomæ nomen inditum est. Dum itaq́ᵹ arcem ædificat, ad eum undiq́ᵹ cateruatim homines regionis eius confluebant, accepturi mercimonia: quorũ uoto Admirans satisfaciens, ab eis aliquid auri petebat: qui breui ad eum rursus redeuntes plurimum auri comportarũt. Nec id silentio inuoluam granũ

Onzia allatum fuisse auri, quod pondere onziam excedebat, quæ res effecit, ut grani magnitudinem admiraremur, supra omnem credulitatem, quum præsertim adiecissent, se adhuc proceriora grana allaturos, quæ aiebant ferre aliam regionem, quæ illinc itinere mediæ diei aberat, eaq́ᵹ grana inculta in harenis iacere adseuerabant, uim auri incolis nescientibus: alij etiam tulere frustula auri dragmarum decem, maioraq́ᵹ inueniri rursum adfirmantes. Illò igitur misit Admirans è suis complures, qui minas auri diligentissime explorarent, referrentq́ᵹ protinus: qui euntes plura compererunt, quàm intellexerant, quàmq́ᵹ unquam autumassent. Inter alia admiratu nõ indigna nemora habent, quæ omnium aromatum genere ubertim abundant: uerum ea haud legunt, nisi ubi permutant cum conterminis quæpiam: alij uero cum quibus commercia

exercent

exercēt sua,uasa ferūt Samia,catinosq́ ligneos, pelues,malluuia,& id genus complura,quibus qui dant aromata prorsus carēt.Inuenerūt in mense Martij uuas præmaturas, uerum agrestes. Hæc regio licet rupibus & saxis aspe-retur,ea tamen uiridantes gignit arbores:tota in colorem prasinum inclinat, imbres excipit frequentiores. Ideo inibi multa flumina decursusq́ auriferi, nam quum imbres deriuantur è montibus, secum auri copiam maximā trahunt ad plana arua patentesq́ campos, quos interluunt, ut præfecimus,innumera flumina eademq́ amœnissima ac placidissima, decursu haud rapido citatoq́,sed segni ac placido.Hæc loca habitāt gētes ignauæ,& ferè pensi nullius:ea gens ociatur plurimum, imò ignauia torpet, algoris admodū impatiēs,& quū nemora habeant bombice referta,eo tamen uti nesciunt.

De mirabilibus compertis ab Admirante; Cap. XCVIII.

EXploratis his locis ut præfecimus, Admirans redijt ad arcem Issabellā, ubi nonnullos è suis dimiserat: ipse uero cum liburnicis tribus profectus est peregre,nouas etiam quęrens regiones,& in primis eas quas iam eminus conspicati fuerant:nam continentem credidit esse, licet compertum habuerit insulā esse, quæ miliaribus lxx. abest ab ea insula quam appellarunt Hispanam,regio Cuba dicit̃. Ea præterita iter diximus ad meridiem,& inde cœpimus ad occidentem nonnihil flectere: uerum quanto magis progrediebamur,tanto plus littora extendi uidebantur, terris semper fugientibus: sinuabant enim se littora ad meridiem semper,recessu & ambage multiplici, adeo ut quum crederemus contendere in occidentem, ad meridiem tamen indies ferebamur,terris ducentibus,ac multijugis sinibus:tandem Admirans deuenit ad insulam,quam inquilini appellant Iamicam : hanc aiunt appellari ab cosmographis Lamiam maiorem,quæ magnitudine Trinacriā superat:unicum in umbilico montem habet, qui sensim leniterq́ surgit, ab omni regionis latere paulatim crescens,ut uix conscendere credas,ut in accliuis solet,donec deueneris in medium, tunc sese attollit uertice eminentissimo, & tarditatem qua usus fuerat surgendo,eminentia cōpensat:hæc insula æque ferax est ac ulla in maritimis aut mediterraneis,frequens habitatore,eodéq́ acerrimo ad quæque subeunda:nam in commercijs acri est ingenio, adeo ut non difficulter circumadiacentes populos excedat dexteritate. Eò ubi appulit Admirans suos in terram exponere contendebat, uerum reluctabantur illi, ac pugnatum est identidem succumbentibus insulanis, nō sine hominum strage, tamen discordias pax est consequuta.Relicta Iamica flante Zephyro,septē diebus nec interpollatis,per latus Cubæ nauigauimus,intantūq́ sumus progressi,ut crediderimus uel ipsam Chersonesum aureā,quæ est in ipso oriēte, attigisse:adeo igit̃ prouecti eramus in altum, petentes uarias orbis partes,ut fere totum uniuersum orbē metiti fuerimus: & ex uiginti quatuor solis horis, saltē uigesimā & alterā comperimus:licet perpessi simus innumera mala,no- Lamiā

mina tamen DCCC. insulis indidimus, & supra ter mille prȩteriuimus, ubi mul/
ta erant memoratu digna, præternauigans latera Cubæ. Et paulo supra q̃
incœperit nauigare, nactus est Admirans portum nauium capacem complu
rium, ibi suos cœpit emittere: qui quum terrã applicuissent, tantum mapa/
lia inuenere, eaq́ꝫ uidua omni habitatore: uerum ibidem conspexere in ueru/
bus pisces quos ad ignem assabant piscatores: at nostri piscibus uesci tostis
haud dubitarunt reiectis serpentibus: qui uisis Christianis, mox delapsi sunt
in montes, & inde speculabantur quid sibi uellent nostri: à quibus prouocati,
piscatores paulatim cœperunt timorem exuere, annuentibus nostris, ne pa/
uerent. Qu dam igitur audaculus in inferiorem rupem desiliuit, propius acce
dens, quem compellare cœpit quidã oriundus ex insula Hispana, qui à tene/
ris in Hispania apud Admirantem altus & educatus fuerat, cuius lingua pa/
rum ab eorum idiomate differt. Hunc itaq́ꝫ percunctatus est, quur fugerent,
& quæ nã gens esset, quo'ue nomine regio appellaret̃: contracta igit̃ neces/
situdine, uiribusq́ꝫ animi reassumptis, dixit eos piscatores esse, qui eò piscatũ
concesserant rege iubente, qui alij regi cœnam parabat pontificiam opipa/
ramq́ꝫ: addidit etiam pergratũ habuisse plurimũ, quod serpentes minime co
medissent, quandoquidem hi, ut affirmabant, regi ueluti delicatiores epulæ
adseruabantur: quibus auditis Admirans, eos missos fecit: nam iam habebat
satis compertum regionis mores: propterea iter suum uersus occidentẽ perse
quebatur: & dum regionem percurrit ad occidentem, eam nactus est feracis/
simam, refertamq́ꝫ habitatoribus domesticis: qui mox conspectis nostris ad
littus descendebant panes ferentes, quibus ipsi utuntur: tulere etiam cucur/
bitas plenas aqua, nosq́ꝫ ueluti amicos hospites inuitabant cordate: nos uero
paulo ultra progressi, uidimus innumeras insulas, quæ primo cõspectu cultæ
uidebantur eximie, uirentibus plenæ arboribus, & in primis ab ea parte quæ
continentem respicit: dum latera percurrunt, deuenere ad ostium fluminis cu
iusdam, cuius latices adeo feruẽt, ut in eis diutius manũ immergere nequeas
feruescentibus aquis: rursus progredientes cõperere piscatores quosdã, qui in
Mira piscandi ratio cymbis, id est, in caua arbore piscabantur, qui piscẽ rudentibus adligauerãt
naui, eumq́ꝫ post se trahebãt: eius forma est nobis incognita, & nisi grandiu/
sculũ caput haberet, instar anguillæ formaret̃, capite gestat pelliculam quan/
dã, quæ similitudinẽ habet crumenæ alicuius: quũ uero pisces uel testudines
emerserint supra aquã, mox is piscis solutus dimittit̃ ad eos, q telo acrior ac
omni uolucre ocyor, condicto uibrat pellẽ, quã diximus marsupiũ referre ali/
qd', pisces corripit, ac retinet sua pelle implicitos, nec prius prædã dimittit, q̃
aërẽ senserit, cuius est impatiẽs admodũ: tũc uincto rursus pisce, prædã legũt:
nã nobis adstãtibus cepere calandras iiij. prægrandes, quibus nos donarunt
amice, easq́ꝫ in cibatu suauissimo habuimus. His uisis, pcunctati sumus pisca
tores an latus huiusmodi lõgius adhuc protenderet̃, & quantũ in occidentẽ
extenderetur.

extenderetur. Respondere latus huiusmodi finem habere nullum. Illinc igitur soluentes, progrediebantur à latere semper, littus percurrentes: hi inter nauigandum innumeras gentes conspexere. Non longe uero à terra huiusmodi quæ nunquam terminatur, uisitur insula, ibi mortaliū uidere neminem: nam si qui erant in ea, fuga pernici sibi consuluerant. At canum inibi copia ingens conspecta est minime latrantium, licet toruo essent aspectu. Anseres etiā anatesq; insulæ inerrabant multiplices. Præternauigātes itaq; latera, Cubæ deuenimus ad quasdam angustias, ubi gurgites ac breuia propè erant infinita: & ibi mare undabundum spumas efferuescebat indignabundum admodū: sæuitq; mare hoc modo itinere miliarium xl. aquis albicantibus, non aliter q̃ si polline conspersum fuisset. Superatis his gurgitibus, prouecti ad miliaria octoginta, eminentiorem comperimus montem, & tunc lixas emisimus, qui aquā ferrent lignaq;. Eò etiā concessit arquita quidā, qui quū inerraret insulę, & in nemus condensum peruenisset, arboresq; admiraretur, huic mox à tergo affuit uir grandiusculus, toga indutus alba: sagittarius credidit primo conspectu religiosum quendā fuisse, quem in classe habebāt: uerū ubi compertū habuit alium esse, actutū alij duo uiri eiusdem habitus & staturę apparuere, postq; eos supra triginta alios uidit, quibus conspectis, mox fugā cepit: at illi sequebant, manibus annuentes ne paueret, néue fugeret: sagittarius uero q̃ citius quiuit classem repetijt, cuncta quæ uiderat denarrans Admiranti præfecto: qui ubi hæc accepit, protinus emisit multos, qui tenentes uaria itinera, prope totam insulam explorauerunt. Erant ibi arbores multijugæ, aliæ ferebant aromata, uiolas aliæ. Percurrētes itaq; Cubæ latera, uarias nationes nacti sunt, quorum linguam etiam incolæ Hispanæ insulæ, qui Admirantem ultro sequebantur, minime callebant: & dum progredimur, magis ac magis se sinuabāt littora, modo Notho, modo Affrico flantibus: quibus ipsi impulsi aliquando ferebamur prope in siccum, adeo mare insulis est implicitū compluribus, naues fere pessundabantur nimia onustæ aqua, quam & madidū cœlum, & refluxus pelagi conrogauerant: quare operæpreciū fuit referre gradum, & domum redire eodem itinere quo uenerant: neq; quempiam pauebant, quin potius sperabāt ubiq; & amice & honorifice recipi: quandoquidē neminem læserant dum irent, uerum fere omnibus morem gesserant.

Quomodo Admirans insulas reddidit uectigales, Cap. XCIX.

QVum itaq; redijsset ad Hispanam insulam, ubi abiens complures Hispanos patricios loco præsidij dimiserat, comperit Margaritum uirum strenuum illinc abiuisse, qui prope iratus patriciorum magna concomitatus caterua patriam repetebat: quæ ubi comperta habuit, hominem illico induxerunt, ut & ipse patriam reuisat, ratus ne delatus regi, principis indignationem incurreret,

incurreret: domũ tamen contendebat ſub uelamento conſequendæ annonæ, & renouandi præſidij, licet ut præfecimus, alia ſubeſſet cauſa: non prius tamen abiuit, quàm ſibi reges aliquos reconciliauerit, qui ſuccenſuerant Hiſpanis ob prædas, & latrocinia illata ab eis, abſente Admirante: uerum coram ipſis regibus, quorum conſpectum, ut par fuerat, minime erubuerant. Primo loco igitur ſibi reconciliauit regem Guationenſium, & cum eo neceſſitudinẽ contraxit arctiſſimam, deſponſata ſorore uni ex inſulanis, quem prius inter ſuos adnumerauerat, & habito interprete, citato gradu cõtẽdit ad id oppidũ quod condiderat, nomenq; diui Thomæ indiderat. Hoc itaq; reperit à rege quodam obſideri, & parum abfuit quin deditionem fecerit, quoniam iam triginta diebus continuis obſidebatur nemine auxiliante. Liberato itaq; ab obſidione oppido, regem cepit, qui bellum non prouocatus intulerat, applicueratq; animum, ut pergeret reliquos profligare reges: uerum ubi intellexit incolas ob caritatẽ annonæ fame laborare, quæ iam innumeros conſumpſerat populos, cauſa famis huius reijciebatur in Chriſtianos, qui eruerant ferè omnes radices, quibus ipſi panem conficiebãt Barbari. Statuit itaq; Admirans regredi: hæc meditantem præfectum mox commeatus regis Guarionexij largiter iuuere: nam regio eius nondũ famem paſſa fuerat. Reuocato igitur ab incœpto itinere præfecto, ut tutius regio coleretur ab Hiſpanis, decreuit arcem erigere alteram, nõ longe à ſancto Thoma oppido in monte eminentiſſimo, arcem de nomine Conceptionis nuncupauit. Vbi uero incolæ compertum habuere hæſiſſe cordi Chriſtianis, ut regione diutius potirentur, legatos undequaque mittunt, qui præfectum orent exorentq;, ut ſuos frenet, nec ut ab eis ea patiantur, quæ uix ab hoſtibus expectaſſent: nam ut aiebãt, ſub prætextu quærendi auri, mala innumera inferebant, & ferè totam deuaſtabãt regionem: adiecereq; ad hæc legati, ſe malle pendere uectigal, quàm his aſſiduo uexari incurſionibus, & quiete frui poſſe nulla. Conuenit itaque inter eos, ut regi Chriſtiano uectigal ſoluerent hac lege, ut incolæ montium Cibanorum ſingulo trimeſtri (tres lunas appellant ipſi) auri quædam pondera ad urbem ipſam conueherent: qui uero aurum non haberent, penderent aromata & cotonum.

De regibus qui ob malefacta Hiſpanorum deſciuere à Chriſtianis, CAPVT C.

IGitur dicti reges fame compulſi polliciti fuerant uectigal ſoluere Hiſpanis, quoniam deficientibus radicibus, quæ illis loco ſiliginis ac tritici ſuccedunt, panem conficere nequibant, niſi intolerabili labore ferè nemora omnia peragrarent: tamen nonnulli fidem datam ſeruarunt inconcuſſam præſcripto tempore, & ubi ſolidum præſtare non poterant, excuſabant pauperiem, promittentes ſe duplum ſoluturos, quum ad meliorem fortunam deueniſſent

deuenissent: nam uictu deducto, uix habebant quod soluerent. Sub idem fere tempus qui aurum è terra egerunt, inuenerunt auri granum pondere unciarum uiginti, in regno non procul distante à littore maris: Itaque loco miraculi granum huiusmodi allatum est Hispaniarũ regibus inuictissimis, idq; complures uidere. Sunt ibi etiam nemora quæ ferunt complura miratu non indigna, & in primis lignum ibi uisitur, quod appellant sandalium. Verum ea argutulus aliquis forte illi intempestiue obijciet, quur celoces onustas eo ligno in Hispanias miserit, & non auro? quum illius relatu compertum habeãt insulas huiusmodi auro scatere plurimo. Quæ obiecta nõ difficulter diluere potest hoc responso, quod licet ea regio uideatur abundare auro, si nostris conferatur, non tamen tanta est copia eius, ut onerari possint naues, quũ præsertim illud nõ sine magnis laboribus erui posset è corde terræ, languentibus etiam uiris, quos secum ductitabat, qui ocio & lasciuiæ uacabant, adeo ut quæq; deformarent tanto parta sudore, desidiæ ac uoluptati supra quàm possim scribere addicti: quippe qui uel ipsum præfectum moribus contrarium perniciali odio persequebantur, effeceruntq; suis moribus, ut Barbari, qui suapte natura exleges sunt & infrenes, magis ac magis efferarent, prosilirentq; degenerantes ab omni probata uita, perinde ut usque in hanc diem expensæ superent lucra: tamen hoc anno qui millesimus & quingentesimus primus est, bimestri legerũt supra duodecim mille libras auri: libra uero pendatur uncijs octo. Lucrati sunt etiã alia cõplura, quorũ mentio fiet in sequentibus, superis fauẽtibus. Et ne digrediamur à propositis, id noueritis, eo anno tantam uim uentorum ruisse, ut illic arbores prope eradicauerit omnes, easq; in sublime iaciebat, ut uiderentur cœlum ipsum cõtingere: inuertit etiam tres liburnicas Colũbi, quæ erãt in portu, adeoq; mare inundauit, ut supra mensuram brachij totã irrigauerit insulã. Huius igit᷑ diluuij causam barbari reijciebant in Christianos ob piacula & scelera, quæ patrauerant, quiq; inturturbauerant eorum quietem: adijciebantq; neminẽ esse tam longæuum, qui meminisset tantæ tempestatis, quæ nec similem uisa est, nec habere sequentem. Itaq; Admirans ubi portum applicuit, protinus iussit fabris lignarijs, quos optimos secum habebat, ut celoces duas fabricarentur.

De arce extructa apud minam auri.

CAPVT CI.

INterea Bartholomæum germanum suum, quem iam insulis præfecerat, cum nõnullis expeditis copijs ad effodiendum aurum misit: nam hi quos secum trahebat milites, eruendi aurum metallorumq; probe nouerant artes. Distãt hi mõtes unde egeritur aurũ, ab Issabella insula leucis ferè lx, interq; alia eos monuit, ut diligentius loca explorarent. Igitur dictus Bartholomęus profectus est imperator: siue, ut aiunt, ipsi Andelantadus, cõperitq; uastissimas foueas, ac specus altissimos, eosdẽq; uetustissimos: unde adseuerãt Salo

monem

monem suos thesauros eruisse, ut est in diuina ueterique historia: artifices qui aurifodinas erant exploraturi, cœperunt terram egerere, & iam superficiē telluris eruerant; quum mox compertum habuerunt aurifodinam huiusmodi protendi nimiū ultra miliaria XVI. in eaque tantum auri effodi posse rati sunt, ut quilibet artificū singulo die uncias tres eruere non difficulter posset. Cuius rei illico Bartholomeus certiorē fecit Admirantem: qui ubi hæc accepit, decreuit rursus in Hispaniam redire: uerum prius nō abiuit, quàm insulæ fratrem suum præfecerit, & illinc soluit ingrediente Martio, M. CCCCXCV. patriam repetens. Interea Bartholomeus ut monitis fratris audiret, arcē condidit, quam appellauit Auream: quoniam dum conderent eam, inuenta est harena auro mixta: trimestri absoluit opus: cœperat uaria instrumenta auri eruēdi fabricari, uerum fame grassante nequiuit perficere. Soluit igitur inde, dimisso præsidio uirorum decem, qui arcem custodirent, prouiso ne fame laborarent, dimisso cane sagace, qui cuniculos uenaretur. Itaque illinc abiens, deuenit ad insulā Cōceptionis eo mense, quo Guarionexius & Nanicantexius uectigal pendere tenebantur: & tributis exactis ab his duobus regibus, prouisoque de annona, quæ sufficeret itineri pro se suisque, qui cccc. erant, uentis uela dedit Hispaniam uersus.

De commeatibus missis à rege Hispaniarum, deque eius præcepto, Cap. CII.

IGitur circiter initiū mensis Iulij celoces tres onustæ ferè omni genere commeatuū applicuerunt insulas, ubi nostri fame laborabant: uehebant enim uinum, oleum, carnes aprugnas, bubulasque salitas, necnō insitia, & farcimina & id genus alia complura, quæ mox partiti sunt singulis, ut unusquisque suam haberet portionem. Erogatis igitur commeatibus, regia promunt mandata uidelicet regem iubere ut eas insulas colant, quæ meridiem respiciunt, ubi aurum egeritur, omnesque insulæ accolas & reges, quorum insidijs nostri occubuerant, in Hispaniam transmittant. Quare ut regio obsequerent mandato mox corripuere ccc. uiros, regesque eorum, & in Hispaniam misere: deinde colere cœperunt eam insulæ partem, quæ respicit meridiem, & ibi in colle eminentissimo arcem construunt, non longe à portu celeberrimo, arcem appellā diui Dominici, quoniam die dominico eò peruenerunt: portum prædictum interluit eximium flumen, quod innumeris piscibus scatet, quodque nauigantes uehit placido alueo, prope ipsam arcem ad duodecimum lapidē. In arce uero Issabellæ ualetudinarij milites causarijque dimissi sunt, necnon fabri lignarij nōnulli, qui celoces duas fabricabant: cæteri uero contenderūt ad arcem diui Dominici: qua erecta, illi præfecit uiros uiginti. Et soluens illinc, uersus occidentem profectus est.

Quomod

Quomodo Columbus comperit ſuos periiſſe,
CAPVT CIII.

Gitur inter nauigandum deuenit ad flumen Naybæ, quod ab memoratâ abeſt inſula miliaria fere centum & uiginti, deriuaturq; ab montibus Ci anis, qui meridiem reſpiciunt. Flumine traiecto, nonnullos præmiſit explo atum regiones quaſdam uerſus Auſtrum, ubi ingentiſſima ſandalij nemo a conſpiciebantur. Exciderunt itaque huiuſmodi ſandalij ſtruem maximã, amq; depoſuerunt apud quoſdam tamdiu, donec redirent, & ſuis liburnicis ſportarent. Dum igitur præfectus latus dextrum percurreret, non longe ab Nayba flumine, inuenerunt regem quendam præpotentem, qui illis popu s bellum inferebat, ubi prædicta nemora uiſebantur, decreueratq; prius â ello haud deſiſtere, quàm ſuæ feciſſet ditionis. Huius uero regis regnum eſt n cornu cuiuſdam inſulæ ad occidentem, Saragna dicitur, & diſtat à Nay a flumine leucis triginta: regio aſperatur mõtibus, regiq; huic circũadiacen es reges tributa pendunt parentq;, ut principi ſupremo. At præfectus no ter alloquutus eſt regem huiuſmodi, perſuaſitq; ut ſponte uectigalis fieret, quo non difficulter impetrauit, ut annis ſingulis tributa pendens, cotonũ canabim mitteret, & alia nonnulla, quibus ea regio abundat: aurum uero bi non naſcitur. Itaque rebus pacatis compoſitiſque, concordes unà re gem adeunt, à quo honorificentiſſime excepti ſunt, effuſa omni plebe, quæ llis occurrit hilaris admodum & iucunda. Inter cætera hoc genus ludicri in gratiam præfecti actum eſt. Primo aduentu occurrerunt adoleſcentulæ tri ginta, quæ tantummodo pudorem cooperuerant panno cotoneo ſuo mo re, cætera nudæ: hunc morem ſeruant pediſſequæ coſmetæ: at heræ nudæ prorſus incedunt. Igitur prædictæ ramos oliuarum manibus geſtabant, & ubi appropinquabant præfecto, in ſignum fœderis paciſq;, illi ramos porri gebant: capillos uero promiſerant per humeros, uittata fronte ambulan tes: colos ijs erat cyaneus, id eſt, nigricans uiridis: uerum pulcherrimæ ſunt, ſi omnem corporis habitudinem ſpectaueris, quod profecto his erat habiliſſi mum ſymmetricumq;. Poſtq; uero his iocis exceptus eſt, diſpoſitis lectis di ſcubatorijs, cœna paratur opipera. Demum itur cubitum apparatu ſane re gio. Poſtridie uero eunt in domum quandam patentem, quæ theatrum refe rebat, & ibi ludicra exercuere compluſcula, ut ſunt tripudia & alia id genus. Poſt hæc duæ hominum acies comparuere, hinc & hinc atrox præliũ com mittentes: nam adeo acerrime digladiebantur, ut hoſtes uiderent, & utrinq; ceciderunt multi: pluresq; occubuiſſent, niſi rex annuiſſet, ut temperarent à manibus. Arma erant tela, arcus, & ſagittæ.

Quomodo reges qui desciuerant rursus succumbunt, Cap. CIIII.

ILlinc itaq; tertio die soluit, & rursus Issabellam insulam uisit, ubi comperit suos uita functos: nam fere ducenti occubuerant uarijs affecti ægritudinibus: quæ res adeo Columbum mœsticia ac dolore affecit, ut prope de expeditione desperauerit: & id in primis hominem angebat, quod uidelicet liburnicæ Hispanæ uehentes annonam apparebant nullæ, & iampridem caritate commeatuum premebantur: tandem decreuere ægros partiri per loca mari adiacētia, inter Issabellam & sanctum Dominicum, secus iter, quod inter Austrum & Aquilonem uisitur, & ibi cœperunt condere noua oppida, & primo longe ab Issabella, miliaria fere xxxvi. arcem Spei construunt. Post eam ad miliaria prope xxiiij. arcem erigunt diuæ Catharinæ. Ab ea uero ad miliaria fere xx. arcem condunt diui Iacobi. Post hanc autem ædificāt arcem Conceptionis. Interq; eam & diui Dominici erecta est alia, quam Bonum annum nuncupauerunt de nomine Fundini regis. Collocatis itaque ægris in memoratis arcibus, ipse ad oppidum diui Dominici contendit, & illic à regis uectigalibus accipit tributa. Dumq; diutius inibi immoratur, Hispanis uitā ducentibus per mille latrocinia, ac rapinas, complures reges desciuere, conspiraruntq; fere omnes in Hispanos: & quum quadā die conuenissent, paraturi expeditionem in nostros, Guarionexium præficiunt exercitui, qui numerum quindecim milium hominum excedebat. Verū præfectus noster, ubi de hac re certior factus est, mox eos diligentia & solicitudine præuenit, cœpitq; ad unum omnes profligare, ueluti manum tumultuariā, nō tamen sine magno sudore ac labore, ac magnis periculis, utpote qui cum Barbaris prę̈liabamur. Monet Admirans, ut his omissis ad eum redeamus.

De nouis insulis, & gente multiplici compertis ab Admirante Columbo, Cap. CV.

ADmirans itaque Columbus die xxviij. Maij, M.CCCCXCVIII. soluit à Barameda oppido non longe à Cades cum liburnicis octo onustis iter agens uersus insulas Fortunatas, prout consueuerat. Verū per id tempus uisum est conducere plurimum, si illàc iter faceret ob nonnullos piratas, qui tunc mare infestabāt. Illinc uero ad Mederæ insulas contendit, & ibi classem partitus est bifariam: nam quinq; naues ad insulā, quæ dicitur Hispana, direxit, reliquas uero secum retinens, uersus meridiē pergit, destinans animo uelle lineam æquinoctialem tandem aliquando superare, & inde ad occidentem uergere, ut fere omnia scrutaretur, ea in primis, quæ Christianis fuere hactenus inaccessa incognitaq;. Is enim erat uir alto animo celsoq;, nec nisi magnifica aggrediebatur, & tandem peruenit ad Caput uiride. Indeq; soluens flante Austro maria sulcabat, & quum in altum prouectus esset ad miliaria fere ccccclxxx. in quandam deuenit regionem, ubi adeo sol torrebat omnia, ut prope ipsa classis conflagraret, uiriq; omnes æstu magno quasi animam exhalabant:

halabant:nam impellente calore dolia complura crepuere, effusumq; est uinum oleumq; simul,quum id eis usu euenisset in exortu caniculæ,quo conflagrant propè omnia.In his itaq; caloribus per octo dies uersati sunt, non sine uitæ discrimine:pœnituit eos sæpenumero has partes adiuisse. Trãsactis aũt octo diebus,flante uento Fauonio,iter uertũt ad occidentem,rati clementius cœlum nancisci posse,& accepto in puppi uento,citatissime contendũt,indies clementius cœlum salubrioremq; aërem nacti: nam tertia die postquam illinc abiuerant, compererunt tantam temperiem aëris, ut si priori conferatũ, hæc sit prorsus felix & fausta. Vltima uero Iulij è specula eminentiori nostrũ quispiam eminus tellurẽ conspexit,id est, montes editissimos: quæ res tanto nos aspersit gaudio,ut propè gestiremus,exiliremusq;:quandoquidem usq; ad id tempus nos nostræ uitæ tædebat plurimum:nam deficiebãt commeatus fere omnes,calore dolia crepuerant,& uitã propè desponderamus,ut usu uenit aliquando à morte parum distantibus: tandem aliquando superis fauentibus,terræ appropinquamus: uerum non appulimus ob breuia quædã, quæ mare procellosum reddũt,faciuntq; ne ad littus tuto accedas,tamen cognouere terram cultã esse, & habitari frequentissime:nam è classe conspectabant locorum amœnitatem,prata præsertim uirẽtia,inq; eis innumeros flores, qui suauitatem fragrabãt inenarrabilem, ut uel ad ipsam classem mirus odor perueneri t. Illinc soluentes ad xx. miliaria portum nanciscuntur absq; flumine,alioquin optimum: propterea inibi haud immorati, ultra progrediuntur,& mox alium comperiũt portum stationemq; peropportunam: eò itaq; proficiscuntur ocyssime, ut aquæ nonnihil haurirent: portum appellãt Charanæ,Cuspidem accolæ:prope portum nullæ erant domus,uerum animalium complurium innumera uestigia. Postridie uero eminus cõspeximus caneam citatissime aduentantẽ, id est apud eos cymbæ genus:in eaq; xxiiij. iuuenes sagittis propè onusti, gestantes clypeos, pudore tantũ cooperto,cætera nudi: nam pudibunda inumbrauerant bombicino panno, capillumq; admodum promissum habebant. Hos ubi Admirans conspexit, nutu & signis,quomodocũq; quibat, inuitat prouocatq; ad mutua colloquia.Illi uero quanto magis accersebantur, tanto minus nobis fidebant, ueriti semper ne fraus subesset quæpiam.Paulatim discedentes à cõspectu nostro, & subinde post terga respicientes,demirabantur ritus nostros, formam corporũ hactenus eis inuisam incompertamq;. Videns itaque Admirans minime allicere posse hos uiros nutibus neq; inclamationibus, decreuit eorum feritatẽ lenire melodia,aut concentu aliquo.Mandat propterea exis tẽtibus in specula eminentiore,ut musicam multijugam excitent,choraules uidelicet & tibicines,ac id genus alios moneant,ut concentum efficiant non mediocrem, quo allecti barbari propius accedant.Hi uero ubi audiuere constrepẽtes tibias,rati sunt belli signum esse,ueluti si ad arma conclamantum foret, expediunt arcus sagittasq;,

gittasq́ bello se præparantes: & quoniam mirum in modum fidunt suę pernicitati, condicto deserta maiore c...ea, cymbam minorem ingrediuntur, ut fuga sibi consulerent ui remorũ adiuti: tamen tantũ eis appropinquauimus, ut quidam è nostris iecerit in eorũ cymbam prætextam & birretum: quo facto conuenit inter eos, ut littus appellẽtes mutuo fruerentur colloquio. Dum igitur præfectus it ad Admirantem, impetraturus commeatum egrediendi classem, illi rati rursus ne sibi imponeretur, effusissime fugerunt. Igitur nihil aliud de populis huiusmodi cõperti habuimus. Et post hæc illinc abiuimus, & non longe prouecti, deuenimus ad profluentem quendam adeo rapidissimum, ut Admirans, qui à puero assueuit mari, confessus sit ingenue se nõ tantundem pauisse, formidauisseq́: nam deriuabatur is profluens ab oriente, petens occidentem gradu citatissimo. Eo itaq́ propè superato, paulũ progressi, deuenimus ad quoddam ostium, quod uidebatur ad portũ quempiam nauigantes admittere, eoq́ proficiscebatur profluens, interq́ ostium & alium profluentem sinus est ad potandum suauissimus, unde aquæ plurimum hausimus: post quem aiunt semper aquas suas ad leucas uiginti sex inuenisse: & quanto magis appropinquabant occidenti, tanto plus ubertatis suauitatisq́ aquarum nacti sunt. Deinde deueniunt ad montes quosdã eminentissimos, & eò accedentes uidêre prædia culta admodum: uerum hominibus domibusq́ uacabat regio, & ab alio latere montis occidentem uersus uisitur planicies maxima, exploratumq́ habuere regionẽ nuncupari Pariam, esseq́ pergrandẽ, nec raro habitatore. Inibi igitur pilotas accipiunt itineris duces quatuor, quorum ducatu una die ferè prætervecti sunt insulam, cuius amœnitate allecti terræ magis appropinquant, & insulam explorantes inuenerunt frequentiorem hominum numerum quàm unquã alibi nacti fuissent, & in primis reges qui Cachi dicuntur, quiq́ continuo ad Admirantem legatos mittunt, se suaq́ ultro offerentes, enixe deprecantes eum, ut continentem attingens, frui suis bonis pro arbitratu non dedignetur: uerùm Admirans his minime assensus est. Illi uero ut hominem sibi demererentur, postridie innumeras cymbas exornari iubent, quibus patricij primores'que uecti fastu non mediocri ad Admirantem contenderent, torquibus aureis baccisq́, ac armillis decentissime honestati insignitiq́. Hos nostri incipiũt percũctari amice, unde tantum auri eruerint, & ubi margaritas legant: at illi illico respondent nutu, uniones reperiri in harenis maris sibi contermini: significantes rursus nutibus uim maximam baccarum inueniri inibi: uerum uix esse apud eos in in precio, utpote qui ferè nihili eas pendunt. Has igitur tantas opes subinde ostentantes nostris offerebant, modo nonnihil illic cõmorerentur. Verũ quoniam triticum classis fathiscere incipiebat, uisum est cõducibilius, si hæc mercimonia in aliud tempus dilata forent: mittunt tamen è suis nonnullos, qui terram perquam diligenter explorent, mores ac ritus accolarum, necnõ situm regionis.

Cachi

regionis. Profecti ſunt itaqꝫ eò è noſtris quidã, qui ab eis honorificentiſſimè
ſunt excepti, & quidẽ honorificẽtius quàm unquã autumaſſent: nam ad eos
ſalutatum accurrebant accolę certatim cateruatimqꝫ, nõ ſecus quàm ſi uiſum
irent numen quodpiam: eos itaqꝫ primo duo patricij excipiũt pater & filius,
ſuoqꝫ more conſalutant, & mox conſalutatos ad domũ inſtar theatri factam
ducunt. Ante eam autem platea conſpicitur grandis admodum, & eò allatæ
ſunt ſellæ complures, fabrefactę ex ligno nigricante, & quidẽ faberrime. Con
ſederunt ergo omnes, & illico erupit adoleſcentũ caterua, ferẽs fructus omne
genus uberrimos nobis prorſus incognitos. Poſthæc œnophori ſubſequunť
uina electiſſima propinantes, quũ fulua, tum etiam rubicantia: neqꝫ id uinum
expreſſum uuis aut racemis erat, uerum ex fructibus bacciſqꝫ multijugis eiſ/
demqꝫ ſuauiſſimis: uitem non habent uiniferam. Vbi itaque cõmeſſati ſunt
apud ſenem, in nati iuuenis mox diuertunt ædes, ubi complures uiſebantur
mulieres adoleſcẽtulæ formoſæqꝫ admodum, quæ bombicino panno uerſi/
colori coopertis tantum pudibundis, cætera ſunt nudæ, & hæ hominum con/
uentus refugiunt, ſolitariã uitam degentes. Hos igiť uiros cœpere noſtri per/
cunctari, unde tantum auri eruerent. At hi quibus pro ſermone nutus erat,
innuebant id è montibus quibuſdam egeſtũ eſſe, nec tutò nos eò per id tem
pus proficiſci poſſe: quandoquidẽ prout colligere potuimus ex eorum nuti/
bus, aut ibi ſunt fera quędã animalia, aut anthropophagi Canibali, qui mon
tes obſeruant infenſi: id nobis permoleſtum fuit, nam alter alterũ haud intel/
ligebat.

De reditu Admirantis ad inſulã Hiſpanã, Cap. CVI.

ITaqꝫ noſtri illic immorati ſunt ferè uſqꝫ ad meridiem, tempus non collo/
quijs, ſed nutibus terentes: tandẽ ualedicto eis illinc abeunt non indonati,
nam propè quiſqꝫ illorum donatus fuit baccarum torque nõ contemnendo.
Hos igitur Admirans ſaluos excipit in claſſem, uelaqꝫ uentis dedit ocyſſime:
nam triticum, ut præfecimus, nõ patiebatur moras ulteriores: hærebat tamen
cordi eò rurſus redire. Progredientes igitur indies minus profunditatis com/
periunt, adeo ut uix mare capax eſſet liburnicarum aquis deficientibus: pro/
pterea uiſum eſt expedire plurimum, ſi præmitteretur celox quæpiam, quæ
contis uada exploraret, & ſubſequenti claſſi iter præpararet. Dum ergo die/
bus compluſculis cunctantur, pauideqꝫ maria ſulcant huiuſmodi, rati eſſe in/
ſulam ſecus quam adnauigabãt, ut demũ eam circumuecti Aquilone flante,
uergerent ad Hiſpanam inſulã. Igitur inter nauigandũ deueniunt ad quod/
dam flumen, cuius altitudo menſuram triginta cubitorũ excedebat: latitudo
autem prope immenſa credebatur, adeo ut ſupra leucas xx. pateret: inter me
ridiem & occidentem decurrit, licet adeo ſinuet, ut ad meridiem inclinare ma
gis uideať: mare illic implicatur herbis, perinde ut uix ſulcari queat nauibus,
fluitantibus ſeminibus herbarum inſtar lenticularum. Ibi refert Admirans
cœlũ eſſe uſquequaqꝫ clemens ſaluberrimũqꝫ, & ferè toto anno pares nocti/

 bus dies

bus dies esse, ut sit sub ipso æquatore: ubi itaq; animaduertit sinum esse implicitum, & uix exitum habere, præsertim uersus Aquilonem, ut ad insulam Hispanam remearet, naues uertendo, facit ut prora puppim cõsequatur, ordine præpostero, eà iter agens, quà ingressus fuerat: & herbas frequentiores tandem euasit, dirigens gressus ad Aquilonẽ: non desunt qui affirment eam tellurem continentem Indiæ esse: utcũq; fuerit, id Admirantem latuit, qui terræ exitum nusquam nactus est: propterea gradu relato, fauentibus superis, uersus Aquilonẽ nauigans, tandem aliquando ad insulam Hispanã deuenit uigesimo octauo Augusti, M. CCCCXCVIII. prout instituerat.

De discordijs repertis in insula Hispana, Cap. CVII.

VBi igitur Admirans appulit insulam Hispanam, nactus est ferè cuncta confusa, & in primis comperit Orlandum quendam alumnum suum desciuisse, qui asylum improbis omnibus aperuerat. Hunc igitur Admirans totis conatibus nixus est sibi reconciliare: uerum is nedũ reconciliari uoluit, sed & regi serenissimo grauiter de Admirante conquestus est literis quibusdam, huius ferè tenoris, Nouerit V. regia M. nos iampridem passos fuisse ab Admirante, Bartholemæoq; fratribus, quæ ab impijssimis hostibus nusquam expectauisset quispiam: nam præter illud quod sunt omnibus sceleribus addicti, uacantq; omni honestate: id plus etiã habẽt, quod uiri truculẽtissimi, pro re quaq; minima ueluti uitæ necisq; nostrę potestatẽ habentes, in homines sæuiunt atrocissime, & nullus est innocẽtiæ tutus locus, eis est impune occidisse hominẽ: uiri sunt & iniusti, & arrogãtes, inuidiq; plurimũ, & ambiunt supra modum quæ sibi haudquaquã conueniunt. Propterea rex serenissime, quum in nos grassarentur ueluti in pecudes, ab eis desciuimus, quoniam nimium sunt sanguinis humani appetentes, & uestrum imperium subuertere contendũt, nihil relinquentes intentatum, ut insula potiri queant aliquando: & hoc erit uobis non obscurum argumentum, quod ubi effodiendum est aurum, emendum'ue, neminem ad aurifodinas admittunt præter suos complices & alumnos, quos habent suorum scelerum consiliarios. At Admirans in hanc fere sententiã regi scribit, Rex serenissime, ne uos horũ uirorum scelestium impura natura lateat, uobis testatissimum fiet, hos hic iura omnia diuina pariter & humana contempsisse: uitam nanq; agunt impurissimam, per cædes, stupra, ac rapinas se exercentes: qui ueriti ne horum interdum pœnas luerent, desciuerunt ab imperio regio, uoluptati, desidiæ, ac libidini supra quàm scribere possim, dediti: qui ubi laxiori ocio prosiliũt, corpora exercent inter humanas cædes: nam uoluptas apud eos ducitur maxima, hominem patibulo suspendere. Interea dum maledictis & probris mutuo contendunt, rex quidam, quem appellant Cigianorum, desciuerat ab Christianis, quiq; exercitum sex milia hominum secum trahebat, præter sagittas & arcus inermem: nam nudi incedũt, etiã exeuntes ad bella, corpora uero notis

complu-

compluribus inurunt, compunguntq́ stigmatibus à uertice usq́ ad pedum plantas. Hūc igitur post uarias interturbationes ueluti tumultuariam manū fudit, ac protinus subegit, subactumq́ reddidit uectigalem.

Quomodo Admirans falso delatus regi missus est in Hispaniam, uinctus ueluti captiuus quispiam, Cap. CVIII.

INterea reges Hispaniarū ex utriusq́ literis certiores facti sunt controuersiæ & uelitationis suorum, qui insulas præsidij causa incolebant. Igit̃ ægreferentes quæ referebant̃ utrinq́, quū præsertim in tanta auri copia nihil adhuc emolumenti susceptum esset, grassantibus inter se suis: decreuerunt his quamprimum occurrere: propterea uirum strenuum dictis insulis præficiūt, qui eò cōtendens nemine excepto, animaduerteret in reos quoscunq́, aut in Hispaniam mitteret puniendos. Profectus est igitur gubernator, à rege accepta persona, & ubi delatoribus aures præbuit, mox ab inuidis Admirantis subornatus, Admirantem & germanū uinctos in compedibus ad reges misit: qui ubi Gades applicuere soluti sunt, & ultro sese conspectui regio præsentarunt, inq́ regum regia splendidissima usque in diem præsentem non inhonori degunt.

De insulis inaccessis, & uarijs moribus, Cap. CIX.

POstq́ Admirans eò infelicitatis deuenit, ut regum indignationē incurrisse uideret̃, complures è suis alumnis, q̄ sulcandi maris probe nouerant artes, decreuerunt inter se irreuocabili proposito, ut sese fortunæ cōmittentes, orbis partes adirēt hactenus inaccessas: & mœstissime ualedicto Admirāti, impetratoq́ ab eo cōmeatu, sua impensa liburnicas quasdā expediunt: alij alias petentes orbis partes, ea lege, ut nemo eorū ad quinquaginta leucas illis locis appropinquaret ubi Admirans fuisset. Igit̃ Petrus Alonsus dictus Niger, celocē cōmuniuit suis impensis, decernēs ad meridiē cōtendere. Dū itaq́ adnauigat, peruenit ad id loci qui dicit̃ Paria, cuius in superioribus cōmeminimus, ubi baccas margaritasq́ multiplices Admirans inuenit: & ut à præscripto regio non discederet, locū prætériuit, nusq́ appropinquans ad leucas quinquaginta. Illinc itaq́ soluens, deuenit ad prouinciā, quæ Curtana dicit̃, ubi portus uisit̃ nō absimilis illi qui Cades appellat̃. Ingressus igit̃ portum, uidit uicū nō mediocrē, domorū forte lxxx. & propius accedens, nactus est uiros quinquaginta nudos, qui eum locū minime accolebant, uerum illinc ad tertiū lapidē oppidū habebant, cū quibus cœpit cōmercia exercere, cōplura permutans: nam pro mercibus quibusdam, ut sunt acus, & sonalia, licet non nihil reluctati fuerint, unionum uncias quindecim consequuti sunt: hos enim appensos collo habebant. Postridie illinc soluit, & ad uicum minorem redijt: quò cū deuenit, omnis populus effusus illi obuiā profectus est, rogans enixe, ut continentem attingens secum moram longiusculam traheret: uerū Petrus Alonsus, ubi cōspexit tantam hominū frequentiam, nam supra triginta tres uiros celox minime uehebat, timuit ne sibi male succederet cum gente bar-

Petrus Alonsus

bara: propterea nutu & signis innuebat accolis, ut si quæ emere uellēt eò con tenderent, se haudquaquam descensurum adfirmabat: quare his uisis accolæ lembis quibusdam uecti ad celocem contendunt onusti unionibus & baccis, qui cœpere cum nostris mercimonia exercere, & pro nonnullis uilissimis mer cibus dederunt libras ferè quinquaginta unionum. Postquam aūt Alonsus Niger compertum habuit gentē huiusmodi minime feram esse: nam per xx. propè dies illic immoratus quū eam cōperit nihil feritatis habere, statuit in terrā descendere, & huic genti fidere humaniori. Igitur ubi terrā tenuit, adeo honorifice exceptus est, ut id uix referre queam: domos habēt ligneas, & pro imbrice palmarum folia habent, his tegunt omnia: in cibatu ostreas habent gratissimas, & illorū complures legunt uniones, apros, lepores, columbos, tur tures affatim habent: mulieres uero anseres saginant & anates, ut nostræ. In eorum nemoribus uisunť pauones innumeri, à nostris nihil absimiles, si pen nas spectes: mares paui uix differunt à fœminis: fasianis regio scatet: accolæ sagittandi sunt peritissimi, quamcūq; rem pro scopo posuerint, nusquā aber rant. Ibi igiť Alonsus cum socijs lautissime multis diebus uixit: frustū panis pro clauis ferreis quatuor consequebantur: pro uno clauo fasianos, columbos & turtures emebant: loco pecuniæ corollas uitreas dabamus & acus: percun ctabamur quandoq; eos, quur tanti facerent corollas huiusmodi, id est, fer ta uitrea, & acus: respondebant quod eis compurgant dentes, euelluntq; sentes è pedibus, quoniā nudi usquequaq; incedunt: propterea magnifaciunt acus, & in primis magni pendunt sonalia: ubi uero introrsus prouecti sunt, conspexere cōdensissima nemora, uarijsq; quadrupedum mugitus reboarūt, adeo ut cœlū ipsum intonuisse uidereť: tamen rati sunt ea animalia minime fera esse, argumento quod accolæ intrepide nudi nemora lustrant, solis arcu bus & sagittis cōmuniti: pro arbitratu apros in promptu semper habent, mi tiora armenta habent nulla, ut sunt boues, capræ, & pecora: uiri non sunt absi miles illis, qui insulā incolūt Hispanā, capillū nigrū promittunt, illudq; quasi more Theuconico calamistratū ferunt: ut autem dentes habeant albicantes, herbam quandam assiduo esitant ruminantq;, tritā expuunt, moxq; abluūt latice: eorū mulieres colunt curantq; rem domesticā, at uiri uenatu exercent corpora, tripudijs ac ferè ludicris omnibus usquequaq; insistētes: uasa Samia habent cōplura, quę aliunde eò comportantur: figlinas tabernas ipsi nesciūt, nundinas habent & emporia, eoq; confluunt ferè contermini finitimiq; om nes, uarias multijugasq; ferētes merces, prout cuiusq; solum gignit: pecunia eis haud est in usu, cuncta uenduntur emunturq; permutatione rerum, non signata pecunia: aues mansuefactas, & cicurata animalia circunferunt ludi cri causa, eáque exornant torquibus unionum baccarum ue, necnon auri, ut apud nos mos est colla canum torque quapiam condecorare. Ea regio non fert aurum, importatur aliunde, idq; consequuntur suarum mercium permu

tationibus.

tationibus,& excuduntur Germanorum nummi aurei,quos Rhenenses uo-cant. Viri loco fœmoralium utre utuntur: itidem mulieres agunt:uerum hæ perraro exeunt,domi se continentes: cœperunt nostri uiros huiusmodi per-cunctari, an longe ab ea regione essent maria, an forte regio in immensum protenderetur. Responderunt se id nescire,uerum credidere nostri eam regio nem nō insulam sed continentem, quandoquidem adeo scatet omni genere animalium, ut non sit absonum credere continentem potius esse quàm insu-lam:quum præsertim per id latus uersus occidentem nauigauerint ad milia-ria propè mille,nec tamen terminus repertus est quispiam. Demum sciscita-bamur ab eis,unde tantum auri haberent:pro responso habuimus,id erui in regione quæ dicitur Chanchiete, quæ abest ab eis itinere sex dierum occi-dentem uersus.

DE GENTIBVS VARIIS LOCISQVE INNVMERIS AB ALONSO REPERTIS, CAP. CX.

EO IGITVR Alonsus Niger proficisci decreuit, & tandem prima Nouembris M. D. Chanchietem regionē applicuit; quem ut uidēre accolæ, mox exuto timore,commercij causa honorifice exceperunt,ferentes quicquid auri per id tempus habebant:parum quidem tulerūt,uerum obryzum,defeca-tumq́;:regio abundat psitacis,temperiesq́; est incredibili:nā mense Nouembri multus ibi algor, & rursus in æstate nullus æstus, torret plagam huiusmodi,temperata est regio admodum:id hominum genus syn cerum est,& simultatis nullius,fidunt cunctis,lædūt neminem. Ibant ad nos uecti lembis & cymbis suo more fabrefactis intrepide,noctu præsertim,non aliter q̃ si proprias ædes frequentarēt:id habent tamen,quod zelotypia plu rimum laborant:quū nos adeunt, mulieres domi dimittunt: bombice scatet regio,quippe qui suapte natura gignitur,colente nemine:eo subligacula confi ciunt,quibus occulunt inguina. Tandem illinc soluēre,& progrediētes itinere dierū decem,nacti sunt regionem amœnissimā,ubi erant complura oppida, flumina,uiridaria, adeo ut spectatiorē nusquā locum uiderim: eò igitur ubi accedere uoluimus,mox apparuere ferè duo mille hominū, qui suo more ar-cus & sagittas gestabant loricasq́;,littus perquam diligēter obseruantes:hos cœpimus nutibus,signis,& inclamationibus ad amicitiā & fœdera ꝓuocare: uerum nusq̃ adduci quiuerunt,ut nobiscum inirent fœdus, uidebantur ma-gnā rusticitatem,imo ferocitatem quandam præ se ferre: quamobrē credidi-mus syluestres esse,corpora tamen habent habilissima symmetricaq́;,colore ad nigritudinem inclinato, in uniuersum macilenta. Quare Alonsus Niger iam repertis contentus, statuit referre gradum, & patriam uersus eà rursus transire quà uenerat.

Quomodo

Quomodo Alonſus patriam repetijt onuſtus baccis & margaritis, & quomodo congreſſus eſt cum Canibalis,

CAPVT CXI.

IGitur relato gradu Alonſus adnauigans deuenit in eam regionẽ quæ Ciniana dicitur, ubi innumeri ſunt uniones, & illic immorati ſunt xx. dies, ut feſſa fouerent corpora: & priuſquam eò deueniſſent, nõ longe à regione obuiarunt caneæ, id eſt, cymbæ xviij. Canibalorũ, quos anthropophagos iam diximus: qui ubi noſtros eminus conſpexere, continuo celocem ambiunt, arcus & ſagittas intrepide expedientes: at noſtri tormenta exonerant, & ueluti manum tumultuariam protinus fundũt: qui quum terga dediſſent, à noſtris haud deſerti cymbam amiſere: qui uero in cymba erant, præcipites ſeſe in pelagus dederunt, & nando ferè omnes euaſerunt: unũ tamen ex illis corripuere, qui adeo ſæuiebat in homines ut in promptu uiros tres ligatos haberet, quos illico comederet. His itaq; ſolutis, illis cuſtodiendum Canibalum dedimus, qui non immemores cædis ſuorum, uirum atrociſſimum mox aggrediuntur pugnis ſcipionibusq;: quibus confectus parum abfuit, quin animam efflauerit: nã is ſocios cõtrucidauerat ſuos, & poſtridie eos quos libertate donauimus, trucidaturus erat. Poſt hæc percunctamur eos de Canibalorũ moribus, hi nobis reſpondent eius conſuetudinis eſſe ac feritatis, ut humanum ſanguinem plus nimio appetentes, peragrent circumadiacentes regiones, & ubi terræ appropinquauerint, mox aggerem palis & id genus lignis complu ribus extruunt, quo ſe tutantur tantiſper, donec regionem deuaſtauerint, homines corripientes. Regio baccis abundat plurimum. In funere primorum hunc morem ſeruant, Patricius ubi uitam exuit, in carpento quodam collocatur, & igne ſubdito ſenſim ueluti in ſuffitu corpus conſumitur, guttatim diſtillante liquore humano, donec ſola ſuperſit cum oſſibus cutis, & eam recondunt ueluti rem ſacram: & is eſt uita functi non mediocris honos. Itaq; his acceptis illinc per xiij. mẽſes ſoluerũt, patriã repetẽtes, ferè onuſti unionibus plurifariam: nam uehebant complura, & in primis baccarum omne genus, libras xcvi. Libram uero unciæ octo efficiũt. Emerant enim huiuſmodi margaritas perquam uili precio. Nauigando tandem in Gallitiam diebus xvi. deuenimus, & ibi Mangonibus, quorum ingenium eſt & uniones & gemmas ad amuſſim cognoſcere, margaritas huiuſcemodi oſtẽdimus uiſu quidem pulcherrimas, uerum eorum ſententia precij perquam mediocris.

DE NAVI-

DE NAVIGATIONE PINZONI SOCII ADMIRANTIS, ET DE REBVS PER eum repertis, Cap. CXII.

INCENTIANVS dictus Pinzonus, necnō Aries eius germanus socij olim Colūbi in primæua nauigatione, anni uidelicet M. CCCCXCIX. sua impensa celoces quatuor expediunt, communiuntq́ omni genere commeatuum, & tandem superis fauentibus, à Palos oppido soluunt xviij. Nouembris uersus insulas Canarias, quas Fortunatas appellamus, & ut ipsi hactenus inaccessa adirent, & inde honorem, decus & emolumentum aliquando consequerentur. Relictis igitur insulis Fortunatis, ad Caput uiride deueniunt Apeliote flante: quo uento nauigarunt ad leucas propè ccc. & in ea nauigatione tantū progressi sunt, ut Aquilonē iam nō cernerent: & ubi id sydus, quo duce utebant̄, euanuit ab eorū oculis, mox atrox sequuta est tempestas, uentus uidelicet ualidus cum imbre grandine mixto: tamen Apeliote uēto adhuc uehebant̄, nō sine magno discrimine ad leucas ccxl. processerūt: & tandē aliquando xx. Ianuarij eminus conspexere tellurē: cui quanto magis appropinquabāt, tanto minus profunditatis inueniebant, deficientibus subinde aquis, ꝓpterea contis uada explorantes, nacti sunt profunditatē nō excedere sedecim cubitorū: tandē in terrā descēdūt, & quū ibi biduo immorati fuissent, nemo usq́ apparuit. Paulo igit̄ progressi noctu quū luna pernox esset, conspicati sunt à longe micantia arma, exercitumq́ nō mediocrē. Eò igit̄ è nostris triginta profecti sunt, q̄bus pręfectus iussit, ne hostē lacesserent: & quū comperissent armatorū aciē esse, gradū referunt, rem in crastinū differentes, ne à præscripto præfecti recederent. Postridie itaq́ prima luce triginta uiri rursus eò contendūt: qui ubi à Barbaris conspecti sunt, mox excitarunt triginta duos uiros torui atrocisq́ aspectus, qui eis occurrerunt sagittis & arcubus suo more armati: hos nostri cœperūt nutibus & inclamationibus sibi uelle conciliare: at illi sæuiebant magis, ferociā incredibilē præ se ferentes, nec unq́ adduci quiuerūt, ut fœdera pacis nobiscū inirent. Quare nostri his uisis, classem repetūt, postero die Barbaris cōgressuri. Verū illi nocte intempesta castra deseruere. Lusitani uero rati sunt uagos huiusmodi populos, nec alias habere stationes quàm Ægyptij populi habeant, Tartariq́, qui errabundi per orbem, nec mapalia nec domos habent, nisi quas quæuis dies obtulerit: apud omnes aduenæ eò pergunt quocunque uoluptas trahit, modo huc, modo illuc: uxores & natos supellectilemq́ secum trahunt: eorum uestigia è nostris complures persequuti sunt, & ut ex pedum uestigijs animaduerterunt, proceriores sunt nostris: nam planta pedis duplo maius uestigium impresserat, quàm procerus quisque apud nos figeret. Progressi itaq́ ultra, deueniunt ad flumen quoddam magnum quidem, uerum nostrę

classis

classis minime capax, propterea cymbas expediũt, quæ terræ appropinquantes regionem exactius explorarent. His igitur iam terram tenentibus, mox occurrũt populi innumeri inermes, idemq́ nudi, qui nutibus & signis nostrã appetere amicitiam uidebantur: nostri tamen utpote morum eorum expertes, non intrepide accedebãt: uisum est itaq; hoc modo populorum ritus experiri, si quo modo adduci possent ad exercenda cõmercia. Igitur unus è nostris iecit in confertam Barbarorum turbam sonaglium: at illi in nostros frustum auri, quo facto Hispanus audaculus accurrit, ut aurum proiectum acciperet: at illi condicto hominem corripiunt mira pernicitate, nostri uero relicta classe, socio suppetias ferunt, & mox ingens prælium consertum est, eoq; discriminis nostri peruenere, ut uix eis pedem referre licuerit, urgentibus Barbaris: nec profuit eis habuisse longiores hastas, ensesq; : quandoquidem id genus uulnerum & deniq; mortem contemnentes, ruebant in eos ueluti atrocissimæ feræ, urinantes, id est, aquis immersi, adhuc classem infestabant, effeceruntq; sua feritate, ut nostri male accepti celocem amiserint, occiso illius nauis præfecto: nostri autem mœstissime id ferentes, illinc amissa celoce soluerunt, & ad Aquilonem contenderunt, eo modo se sinuante littore.

Quomodo Pinzonus mare potu suaue inuenit, & de insulis uarijs, Cap. CXIII.

PRogressi igitur ad leucas ferè xl. nacti sunt pelagus potu haud insuaue: & dum causam suauitatis insolitam quærunt, deueniunt ad quoddam ostium ingentis fluminis, quod in id mare uastissimo impetu exonerat: contra autem ostium insulæ uisuntur complures cultæ admodum ac conspicabiles, uerum ibi nihil compererũt, quod ad eorum spectaret commercia: mancipia tantum triginta sex emerunt, quoniam nihil compertum est ibi, quod expectationi illorum faceret satis, eis præsertim qui auide lucris inhiabant: regioni nomen est Chiana marina Tambala: eius accolæ referebãt introrsus esse aurifodinas complures. Postquam illinc abiuimus, non longe à flumine itinere perpaucorum dierum, rursus Septentrio apparuit ferè sub ipso horizonte, qui nostrum uisum terminat. Peractis itaque leucis quinquaginta, ea computatione ad eam regionem deueniunt, quæ Payra dicitur, & inde ad ostium quod appellant Draconis, quodq; eiusdem est regionis, quò aliquando profectus est Admirans, iter faciens per quasdã insulas, quæ sunt è regione Payræ prouinciæ prope innumerabiles: ibi sunt nemora sandalij quo onerant negociatores suas liburnicas, comportantq; aliò. Inter has insulas, quarum meminimus, complures sunt incultæ desertæque Canibalorum metu: propterea ingens domorum ruina conspiciebatur: uidere etiam num plurimos homines, qui uisis nostris mox dilapsi sunt in editissimos montes. Ea regio fert arbores, quæ gignunt casiam electissimam. Nos uero rati his mercimonijs inesse lucrum ingens, multum casiæ in Hispaniam

compor

comportauimus: uerum physici asseuerabant, eam quidem optimam esse, si opportuno tempore legissent. Ibi uideas arbores tantæ proceritatis ac magnitudinis, ut si sex homines restim ducerent, nec amplecti quirent arborem unã. Conspexere etiamnũ ibi animal quadrupes, prodigiosum quidem : nã pars anterior uulpem, posterior uero simiam præsentabat, nisi quod pedes effingit humanos : aures autem habet noctuæ, & infra consuetã aluum aliã habet instar crumenæ, in qua delitescunt catuli eius tantisper, donec tutò prodire queant, & absq; parentis tutela cibatum quærere : nec unq̃ exeunt crumenam, nisi quum sugunt. Portentosum hoc animal cum catulis tribus Sibiliam delatum est, & ex Sibilia Illiberim, id est Granatam, in gratiam regum, qui nouis semper rebus oblectantur. Catuli licet in itinere perierint, conspecti sunt tamen à compluribus, qui huic rei astipulantur. Is itaq; Vincentinus affirmat adnauigasse secus littus Payræ ferè leucas DC. nec ambigit quin cõtinens existat. Illinc ergo soluentes ad insulam Hispanam deuenerunt uigesima tertia Iunij, M.D. & inde aiunt rursus maria sulcasse occidentem uersus supra CCC. leucas: & quum deuenissent ad quandam prouinciam, atrox tempestas adorta est eos, effecitq; ut protinus duæ celoces pessum ierint : altera uero crepuit: at altera salutem socijs præbuit, non tamen sine ingenti discrimine. Sæuiebat profecto supra modum tempestas: uerum ad id accedebat, quod socij laboribus innumeris fessi, uix sui potentes erant. Positi igitur inter salutem ambiguam & metum, eminus nauim conspiciunt, quæ uentis prosperis uecta, perquam celeriter maria sulcabat: & quoniã perpauci supererant, sibi nimium metuentes, ac uitam prorsus despondentes, in eam deuenerant opinionem, ut se mutuo occiderent: propterea in terram descendunt, rati omnino se atrocia subituros. Hæc meditantibus non defuit supernum auxilium: nam pacatis uentis mari reddita est tranquillitas : propterea conspecta naui, in qua homines solum XVIII. superstites erant, resumũt animos, & in Hispaniam redire parant. Vtraq; igitur nauis uela uentis dedit, patriã repetens, quò deuentũ est ultima Septembris. Post hos uero complures alij nauigarunt meridiem uersus, iter agentes per Payram regionẽ, itinere miliarium quinque mille, nec unquam terminum nacti sunt: ideo arbitrantur continentem, non insulam: unde nuperrime allata sunt complura, ut sunt casia, aurum, baccæ, piper, cinamomum, herbæ, arbores, animalia multijuga, & alia compluscula, quæ apud nos minime uisuntur.

Monstrosum animal

NAVIGATIONVM ALBERICI VESPVTII EPITOME.

De nouo orbe, è lingua Hiſpana in Italicam traducto.

CAPVT CXIIII.

Vperioribus diebus abunde reddidi te mei reditus certiorẽ, uir prędantiſſime: nam ſi probe memini, cõmonefeci tuam præſtantiam de his omnibus orbis partibus, quas adiuerã cum claſſe & impenſa regis huius inuictiſſimi: quę ſi ſingulę penſitatius expẽdantur, uidebuntur profecto alterũ orbem efficere: propterea non ab re nouũ orbem nuncupauimus: Nam priſci omnes harum rerum prorſus expertes fuere, ſuperantq; eorum opinionem quæ nuperrime abs nobis ſunt comperta: quandoquidem hi rati ſunt, ultra lineam æquinoctialem meridiẽ uerſus nihil eſſe niſi uaſtum æquor, peruſtas incultáſue inſulas quaſdam: id pelagus Atlanticum dixere: & ſi quandoq; aſſenſi ſunt, nonnihil telluris eſſe, eam contendunt incultam eſſe nec habitabilem: quorum opinionem præſens ad eas partes nauigatio refellit, aperitq; omnibus haud dubie falſam eſſe, & ab omni uero extorrẽ: quoniam ultra æquatorem nactus ſum ego cultiores regiones, eaſdemq; habitatoribus frequentiores, quàm alibi gentium uſquam compererim, ſi Aſiam, ſi Europã, ſi Aphricam'ue ſpectaueris, ut latius in ſequentibus liquebit: nam prætermiſſis obſcuris rebus, illuſtres ſolum denarrabimus, quæ ſint ſcitu non indignæ, quas'ue nos ipſi coràm adiuerimus, uel ex fide dignorum relatu acceperimus. De mundo igitur huiuſmodi nuperrime inuento, ſedulo & citra mendacium complura mox explicabimus.

De ordine nauigationis, & de ſæua tempeſtate. CAP. CXV.

FElicibus igitur, ut aiunt, auibus ab Vliſbona XIII. Maij. M. D. I. ſoluimus iuſſu regis tribus liburnicis expeditis, profecti ſumus quæſitum nouum orbem, & uerſus Auſtrum iter agentes uiginti menſibus adnauigauimus. Cuius quidem nauigationis ſeriẽ primo explicabimus. Hunc igitur ordinem nauigando ſeruauimus: nam per inſulas fortunatas iter egimus, quæ nunc magnæ Canariæ appellantur: hæ enim ſunt in climate tertio, in parte extrema habitati occidentis: inde ſulcantes oceanũ, littora Aphricæ Nigritarumq; gradu citato percurrimus, uſq; ad id promontoriũ, quod Ptolemæus appellat Æthiopum, noſtri uero Caput uiride, Æthiopes autem Biſecherẽ, & accolæ Mandangã: & ea regio eſt intra zonã exuſtam gradibus XIIII. uerſus Aquilonẽ, quã Nigritæ incolunt. Ibi reſumptis uiribus, & cõmunita omni genere annonæ claſſe, ſublatis ancoris uentis uela dedimus, iter noſtrũ dirigentes uerſus polum antarcticum, nonnihil tamen ad occidentem declinantes Euro flante: nec prius tellus cõſpecta eſt, quàm iugi nauigatione tribus menſibus, ac diebus totidem uaſtiſſima æquora ſulcauerimus: in qua nauigatione

uigatione quæ diſcrimina ſubierimus,quæ uitæ pericula, quas animi anxieta tes, interturbationes, naufragia, quotiésue uitam pertæſi ſimus noſtram, id multarum rerum ſciјs iudicandum relinquo,& eis in primis, qui optime no⁄ runt, quàm ſit arduum incomperta quærere,& adire inacceſſa.Qui uero hęc neſciunt,rerum expertes,huius rei iudices eſſe minime uolo.Et ut paucis mul ta comprehendam,id ſciant,nos adnauigaſſe LXVII. diebus,quibus fortu na pertinax atroxq́ſæuiebat:nã quadraginta quatuor diebus reboante cœ lo, nihil niſi tonitrua, fulgura ac coruſcationes, imbres grauiſſimos paſſi ſu⁄ mus, adeoq́ tenebricoſa nebula cœlum inumbrauerat, ut interdiu noctuq́ non aliter uideremus, quàm Proſerpina exiſtente cum Plutone,id eſt,quum minime luna pernox eſt,nox atris tenebris obfuſcatur:propterea adeo nos ti mor mortis inceſſerat,ut uitam propè deſpondiſſe uideremur. Poſt hæc ue⁄ ro tam ſæua,tamq́ atrocia,complacitũ aliquando deo fuit uitæ compati no⁄ ſtræ(quæ ſua fuit clementia) mox tellus apparuit: qua uiſa, animi qui cecide rant elanguerantq́,condicto rediere ad ſe,ut uſu euenit ſuperantibus calami tates maximas,& pręcipue ereptis de fortunæ reflantis faucibus. Igitur ſepti mo Auguſti M.D.I. in littore eius regionis iecimus ancoras,dantes deo ma ximo gratias quas poteramus maximas,ritu ſolenni,& Chriſtiano more ſo⁄ lennia miſſarum celebrari iuſſimus. Tellus reperta uiſa eſt non inſula, ſed cõ tinens:quandoquidem in uaſtum protendebatur, nec finis apparebat quiſ⁄ piam: cultaq́ erat admodum,ac habitatore multiplici perquam freques̃: ini biq́ animalia ferè omne genus ſylueſtria,quæ huic orbi noſtro ſunt prorſus incognita.Nacti ſumus etiam ibi alia pleraq́, quorum de induſtria non me minimus,ne ſurgat opus in Iliada magnam. Id ſolum haud prætereundum puto, quod dei clementia adiuti,opportune tellus uiſa eſt à nobis: nã diutius ferre nequibamus, deficiẽtibus cõmeatibus omnibus: lignis uidelicet, aqua, nautico pane, ſalitis carnibus,caſeo,uino,oleo,&quod plus eſt,uigore animi. Igit͛ deo ꝙ uiuimus referimus acceptũ,cui honos & gloria ac gratiarũ actio.

Quantum diſtet reperta tellus à Capite uiridi. CAP. CXVI.

CONuenit igitur inter nos, ut ſecus littus huiuſmodi nauigaremus, cõſpe ctum eius haudquaq́ deſerentes. Nauigauimus itaq́ tantiſper, donec deuenimus ad frontem quandam huiuſce continentis, quæ uergit ad meri⁄ diem. Hæc frons ab eo loco, ubi primo tellus conſpecta eſt, abeſt leucis ferè CCC.In hoc itinere ſępenumero terram applicuimus,& cum indigenis com mercia habuimus,prout latius in ſequentibus tibi compertum fiet: prætermi ſi enim Caput uiride ab hoc reperto continente,abeſſe leucis propè DCC. li cet ego crediderim nauigaſſe plus quàm DCCC. & id effecit atrox tempe⁄ ſtas & naufragia frequentia,& naucleri inſcitia, quæ omnia iter prolongant: eoq́ loci deueneramus,ut ni coſmographia nobis nota fuiſſet,incuria naucle ri de nobis actũ erat: nam nullus erat itineris dux,qui ad ad leucas quingen⁄

tas noſſet,ubinam gentium eſſemus:errabundi enim eramus & uagi,neſcien
tes quò tenderemus, niſi aſtrolabio & quadrante,aſtrologicis inſtrumentis,
adamuſſim mihi & ſociȷs conſuluiſſem: comparauiq; mihi ob id non medio
crem gloriam,adeo ut deinceps eius loci fuerim ſemper apud eos, cuius ſunt
apud probos uiri eruditiores: docui enim eos chartam nauigationis,effeciq;
ut faterentur conſuetos naucleros nihil hactenus ſciuiſſe,ſi mihi conferrentur
coſmographiæ expertes. Itaq; dicta frons reperti continentis,quæ uergit ad
meridiem,in ulteriorē ſpem nos induxit ſcrutandi uidelicet eius orbis, pera
grandiq; ad regulam. Communi igitur ſententia decretum,ut regionem ex/
ploraremus, etiā introrſus mores & ritus gentis illius percunctaremur. Ad/
nauigauimus ergo ſecus littus leucis ferè DC. ſubinde in terrā deſcendentes,
habito cum accolis colloquio frequentiore: à quibus profecto honorifice ac
cordate excipiebamur: & eorum probitate,& natura innocentiſſima prouo/
cati, nonnunquam quindecim uel uiginti diebus apud eos non inhonori uer
ſati ſumus: ſunt enim hoſpitales admodum, ſicuti latius infra patebit. Is igi
tur continens auſpicatur ultra æquinoctialem lineam gradibus octo uerſus
polum antarcticum,& tamdiu ſecus hoc littus nauigauimus,donec ſuperato
tropico hyemali prope polum antarcticum gradibus XVII.& medio appli
cuimus, ubi eleuatum horizontē habent gradibus quinquaginta. Quæ ue/
ro ibi conſpicatus fuerim,mortalibus noſtri æui incomperta ſunt: gentem ui
delicet,mores,humanitatem,ſoli feracitatem,aëris temperiem,ſalubritatē cœ
li,corpora cœleſtia,& in primis octauæ ſphæræ ſydera fixa, quorum ſphæra
noſtra non meminit, nec hactenus cognita fuere à priſcis etiam eruditiori/
ribus, ea mox ſedulo ſum denarraturus.

De moribus & natura gentis illius. Cap. CXVII.

FRequentior eſt igitur hæc regio cunctis quas unquam uiderim regioni/
bus: nam uidetur innumera, ut cōmeminit diuus Ioannes in ſua Apoca
lypſi. Id genus hominum cicuratum eſt admodum & manſuefactum, nemi
ni noxium: nudi prorſus incedunt,uti eos parēs natura peperit: nudi naſcun
tur,nudi rurſus moriuntur:corpora habent habiliſſima,utpote facta ad ſym
metriam: ſymmetrica dici iure poſſunt,colore ad rubedinem inclinante:id ef
ficit candens ſydus,quod non difficulter torret nudos homines: capillos ha
bent nigros,ſed promiſſos: inceſſu & ludis agiles ſunt quàm qui maxime: fa
cie ſunt perquā liberali ac uenuſta, niſi ipſi eam deformarent dehoneſtamen
to ferè incredibili: nam terebratam perforatamq; faciem circumferunt,uidel
cet genas,maxillas,nares, labra, aures: neq; foramine mediocri aut uno, ſed
magnis compluribusq;: nam uidi quandoq; quempiā ſeptem foramina in
facie habentem, quæ ſingula capacia erant pruni unius damaſceni: dempta
itaq; carne, hæc opplent lapillis quibuſdam cœruleis, marmoreis aut cryſta
linis,uel ex alabaſtro pulcherrimis,aut ebore uel oſſibus candidiſſimis,more
ſuo, arte

suo, arte non inepta fabrefactis elaboratisq́. Quæ res adeo est insolens & turpis, ut monstrum prima facie præ se ferat, homo uidelicet qui gemmatam faciem circumfert, terebratus foramine multiplici: & si credere dignum est, lapides septem in facie habens, qui singuli medij palmi magnitudinem superant. Nemo est profecto qui non admiretur: quum præsertim animo attentiore apud se hæc tam prodigiosa expenderit: uera tamen sunt. Nam ego aliquando obseruaui dictos septem lapides pondo ferè unciarum sexdecim. Inaures & ipsi ferunt preciosiores, uidelicet annulos appensos, aut baccas pensiles, more Ægyptiorũ Indorumq́. Hunc morem uiri tantum seruant: at mulieres solum ferunt inaures. Habent etiam fœminæ & alium morem atrocem, & totius humanioris uitæ expertem. Quoniam igitur mulieres huiusmodi in Venerem pronæ sunt admodum & salaces, id facinus patrant, ut turpiori earum uoluptati faciant satis: nam uiris in potu dant herbę cuiusdam succum, quo epoto inguina mox tument & crescunt non mediocriter: aut ubi id non profecerit, uenenata quædam admouent, quæ mordicus inguen lancinent tantisper, donec tumescat, fitq́ propterea ut apud eos complusculi testes amittant, & eunuchi reddantur. Lanam non habent, nec linum, ideo omnifariam panno carent: nec gossipinis uestibus, id est, bombicinis utuntur: nullius enim egent amictus, qui nudi usquequaque incedunt. Apud eos nulla sunt peculia: communia sunt omnia: regem non habent, nec imperium: unusquisque sibiipsi rex est: tot ducunt uxores, quot libuerit: in promiscuum coëunt, nulla sanguinis ratione habita: cum matre filius, & frater cum sorore coëunt: libidinem passim exercent instar brutorum animaliũ: nam ubique & cum quauis muliere, etiam sibi forte obuia, rem peragunt ueneream. Dirimunt etiam pro arbitratu coniugia: quoniam exleges sunt, & à iure sunt extorres: templa non habent, nec legem, minusq́ idola colunt. Quid plura? perniciosam quandam habent uiuendi libertatem, quæ Epicuris potius quàm Stoicis quadrat. Commercia non exercent: pecuniam nesciunt: inuicem tamen dissident, præliantur q́ atrociter, sed ordine nullo. Iuuenes senes concione flectunt trahuntq́ in eorum sententiam, quocunque libuerit, accenduntq́ ad bella, quibus hostes conficiunt: quos subegerint profligauerintq́ hostes in cibatu habent gratissimos. Carne uescuntur humana, adeo ut pater filios epuletur, & uicissim nati parentem, prout sors tulerit & euentus. Vidi ego quendam perditissimum hominem, qui pro gloria nõ mediocri iactabat, se esitauisse supra tercentum uiros. Vidi etiam urbem quandam, ubi immoratus sum diebus ferè uiginti septem, & ibi contignationibus humanas carnes, easdemq́ salitas pensiles uidi, uti nos carnes aprugnas sole uel fumo siccatas appendimus in culina trabibus, & in primis insitia, & id genus alia: imò mirabantur plurimum, quod nos non uesceremur hostibus, quorum carnes aiunt appetentiam cibi facere, & miri sa-

poris esse,easq́ extollunt tanquã dapes ganeatas opiparasq́: arma habent nulla,præter sagittas & arcum: his atrocissime diloricati præliantur: quippe qui nudi congrediuntur,consauciantur q́ non aliter quàm fera animalia:hos nixi sumus pluries uelle trahere in nostram sententiam, persuadebamusq́ identidem, ut tandem aliquando ab his improbatis moribus, ueluti ab re abominanda temperarent: qui nobis sæpenumero polliciti sunt se temperaturos ab hac sæuitia. Mulieres uero,ut præfeci, licet nudæ incedant, uagæ & salaces in Venerem,non sunt tamen deformes:quamhabilissima corpora habent, nec quidem exusta,ut forte sibi complures persuadere quirent: & licet obesæ & præpingues,non tamen ob id deformantur: & quod miratu nõ est indignum, nullas uel puerperas uidi,quæ demissas haberent mammas:nam licet pepererint fœtæ,non sunt in aspectu corporis uirginibus absimiles:non caperatam contractamq́ in uentre uidebis cutem, & ea quæ honeste nominari non possunt,prorsus à uirgine non absunt: ubi Christianorum copiam habebant, mirum est dictu quàm turpiter corpora sua prostituerent, libidinosiores supra omnem credulitatem. Annis uiuunt centum & quinquaginta: raro ægrotant: qui si forte in morbos inciderint, sibi herbarum succo medentur protinus. Hæc sunt quæ apud eos comperi non obscura,uidelicet aëris temperiem,cœli clementiam,solum ferax,longam ætatem. Id forte efficit Eurus,qui istic iugiter perflat,quiq́ eius loci apud eos est,cuius Aquilo apud nos. Piscatu gaudent,eoq́ uictitant plurimum, adiuuante hoc uotũ natura: nam æquora inibi scatent piscium omni genere. Venatu parũ oblectantur, quod efficit ferarum ingens multitudo: pauent enim ob non cicurata animalia syluas frequentare. Visuntur etiam ibi leones omnifariã, ursi, & id genus alia. Arbores ibi crescunt in tantam altitudinẽ ut uix credas. Temperant igit̃ à syluis,utpote qui nudi & diloricati inermesq́ tutò feris haud cõgrederent̃.

De soli feracitate,& cœli temperie. Cap. CXVIII.

REgio est aprica,ferax,& eximie amœna: & licet sit cliuosa,irrigua tamen est fontibus ac fluuijs innumeris,syluasq́ habet adeo condensas, ut uix transitũ præbeant,obstante arborum frequentia. His inerrant animalia multiuga,eademq́ sæuissima:arbores & fructus absq́ cultore suapte natura crescunt: fructus habent uberrimos, eosdemq́ suauissimos,nec mortalibus noxios,nostris prorsus absimiles. Gignit etiamnum terra innumeras herbas & radices,quibus panẽ conficiunt & alia pulmenta. Semina sunt complura, uerum nostris minime similia. Regio nullum fert metallum,præter aurum: auri igitur ibi ingens est copia:licet nihil nobiscum attulerimus inde hoc primo itinere: nam de hac re certiores nos fecerunt indigenæ omnes, qui plagam hanc auro scatere affirmabant, idq́ apud eos minime in precio esse, & ferè nullius momenti, identidem prædicabant: baccas margaritasq́ complures habent, ut in superioribus commeminimus: quorum omnium si uellem sin-

gillatim

gillatim meminisse ob innumeram multitudinem, multijugamq́ꝫ naturã, suf geret in opus magnum hæc historia: nam Plinius uir absolutissimus, qui tantarum rerum texuit historiam, non tamen horum millesimam partem consequutus est: quæ si singula percensuisset, longe aliud opus effecisset, si ad magnitudinem spectes, alioquin absolutissimum: & id in primis admirationem præbet non mediocrem, psitacorum multijuga natura, colosq́ꝫ multiplex & uarius, adeo ut Polycletus, uir in pictura tantus, has auitiorum uarietates uix consequi potuisset. Arbores omnes inenarrabilem suauitatem fragrant, gummas, liquores & succos emittunt passim, quarum uirtus si nobis comperta foret, puto nihil nobis non solum ad uoluptatem, sed etiam ad sospitatem, bonam'que ualetudinem defuturum: & si qui est in orbe paradisus terrestris, non longe ab his regionibus haud dubie esse debet. Itaque ut sum præfatus, regio uergit ad meridiem tanta cœli temperie, ut nec hyeme algeant, nec æstate exæstuent.

De syderibus poli antarctici. Cap. CXVII.

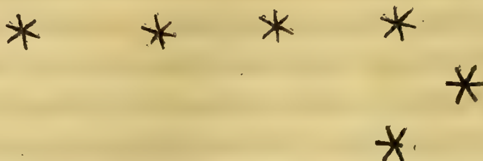
COelum inibi & aëra perraro nubes inumbrant, ferè semper serena sunt: rorat quandoque, sed leniter: uapores sunt propè nulli: nec diutius rorat, quàm tribus uel quatuor horis, & instar nebulæ mox fathiscit: cœlum decentissime exornatur syderibus quibusdam, quæ sunt nobis incõperta, quorum ego consignantissime memini, & percensui ferè uiginti tantæ claritudinis, ut apud nos Venus & Iupiter. Perpendi etiamnum eorum circuitus & uarios motus, metitusq́ꝫ circumferentiam ac diametrũ non difficulter quum geometriam non ignorarem: propterea pro comperto habui, maioris esse magnitudinis quàm autument mortales: & in primis Canopos tres conspicatus sum: duos claros admodum, tertium obscurum & dissimilem alijs. Polus antarcticus ursam maiorẽ nec minorem habet, sicuti est uidere in nostro arctico polo: nec eũ contingunt sydera quæpiam clara. Quæ uero ipsum ambiunt tria sunt, quę figuram pręse ferunt trianguli orthogoni, quorũ id quod medio loco uisitur, nouem gradus & medium circumferentiæ habet: & ubi hæc exoriuntur, à læua conspicitur Canopus albicans eximię magnitudinis, quod ubi in medium cœli deuenerit, infrascriptam præsentat figuram.

*

* *

His succedunt tria alia præclara sydera, quorum medium habet diametrum circumferentiæ duodecim graduum cum dimidio, & in medio eorum alter Canopus cernitur albus. Hunc sequuntur sex alia conspicua sydera, quæ claritate cunctis octauæ sphæræ syderibus præstant, quorum medium

dium in superficie firmamenti diametrum circumferentiæ habet graduũ tri/ginta duorum: hæc astra concomitatur Canopus ingens, sed niger : quæ o/mnia cernuntur in uia lactea : & ubi ad lineam peruenerint meridionalem, infrascriptam referunt figuram.

De nonnullis illius hemisphærij, quæ philosophis repugnant.

CAPVT CXX.

Illic itaq; conspicatus sum complura alia sydera, quorum motus multipli/ces adamussim obseruans librum edidi quendam cõsignantissime, in quo commemini fere omnium, quæ in hac mea nauigatione non obscura digno/scere quiui: & is apud hunc inuictissimum regem adhuc hospitatur, quẽ spe/ro propediem ad suum dominum rediturum. In eo itaq; hemisphærio non indiligenter quædam perpendi, quæ philosophorum sententiæ refragantur, utpote contraria, ac omnino pugnantia : inter cætera irim, id est arcum cœle stem album circiter noctem mediam : quoniam secundum opinionem quo/rundam colores trahit à quatuor elementis, ab igne uidelicet rubeum, à terra prasinum, ab aëre lacteum, ab aqua cœruleum : sed longe aliter sensit Aristo teles in metheoris, dicitq; irim esse repercussionem radij redundantis ad ua/porem sibi appositæ nubis, sicut splendor in aqua refulgens, in pariete reful/get, rediens ad ipsum sua interpositione feruorem solis temperat resolutione in pluuias, inferiora fœcundat, specie sua superiora pulchra reddit, dominium humiditatis in aëre esse ostendit : unde infra quadraginta annos à mundi fi/ne non apparebit, quod elementorum deficcationem indicabit : pacem inter deum & homines denunciat : semper ex opposito solis est : nunquam appa/ret in meridie : quia sol nunquã est in septentrione. Plinius tamen ait, quod post autumni æquinoctium apparet quacunque hora. Hæc excerpta sunt à Landino ex Æneidos quarto ab interprete, ut nemo suis fraudetur labori/bus, sed suus cuiq; reddatur honos: eum uidi rursus & iterum: neq; ego unus arcum huiusmodi animaduerti, uerum complusculi è nautis huic sententiæ suffragantur meæ. Rursus uidimus neomeniam, id est nouam lunã, eadem die, qua cum sole coniungitur. Ibi etiam singulis noctibus uideas uapores & faces ardentissimas cœlo inerrare. Præfeci paulo supra, si tibi succurrit, id he misphærium, quod nisi loquamur improprie, hemisphærium dici nõ posse, si nostro collatum fuerit : tamen quia nonnihil formam eius effingere uide/tur, uisum est improprie loquendo hemisphærium id appellare.

Iris

De forma

De forma quartæ partis terræ nuperrime inuentæ. Cap. CXXI.

IGitur,ut sum præfatus,ex Vlisbona,unde nos soluimus, quæ distat ab æquinoctiali uersus septentrionem gradibus ferè XL. nauigauimus usque ad eam regionē, quæ est ultra æquinoctialem gradibus quinquaginta:quos si simul collegeris, nonagenarium efficient numerum: qui quidem numerus quartam partem obtinet maximi circuli, iuxta ueram priscorum supputationem traditam nobis. Liquet igitur omnibus,nos quartam orbis partem me titos fuisse: propterea nos qui Vlisbonam incolimus,citra æquatorem gradibus propè quadraginta in regione septentrionali distamus ab eis, qui ultra æquinoctialem lineam degunt, in meridionali longitudine angulariter gradibus nonaginta, id est, à linea transuersali: & ut etiam compertius rem intelligas, linea perpendicularis, quæ dum nos recto gradu consistimus, surgit à puncto cœli,& tendit ad nostrum Zenith,eademq́ linea eorum qui ultra æquatorem sunt ad gradus quinquaginta, latera percutit: fitq́ propterea ut nos in linea recta simus: ipsi uero sint, si nobis conferantur, in transuersali: & is situs efficit figuram trianguli orthogoni,quarum linearū rectam nos tenemus,prout latius declarat subsequens figura: & de cosmographia satis superq́ dictum arbitror.

Cur liber dictus sit dies tertius. Cap. CXXII.

HÆc sunt itaq́ quæ in hac ultima nauigatione scitu digna cēsui,quæ etiā oculis subieci: nec ab re opus nuncupaui Diem tertium: quandoquidē prius edidi libros alios duos eius nauigationis, quam ex præcepto regis perfeci occidentē uersus, inq́ eis cōplura scitu nō indigna consignantissime sunt exarata, & ea in primis quæ spectāt ad gloriā nostri seruatoris,qui hāc orbis machinā miro extruxit artificio:quis enim satis pro meritis deū laudare possit, cuius mirabilia commemoraui in opere prædicto, legens cursim quæ spectant ad

ctant ad situm & cultum orbis,ut dum laxius ociũ dabitur, exactius de geo graphia opus quodpiam edam, ut mei uel posteri meminerint, & ex hoc opere discerent uberius deum maximum colere indies magis, eaq́ aliquando scirent, quæ nostri ueteres prisciq́ patres prorsus nesciuerunt. Propterea seruatorem nostrum, cui proprium est misereri mortalitatis, omnibus uotis precor supplicibus, ut sinat me tantisper uiuere, donec id peregerim quod mente concepi. At alios duos dies in aliud tempus differendos reor,quũ præsertim rediero sospes in patriam,eruditiorum opera & consilio, necnon amicorum hortatu luculentius opus edam.

De excusatione Alberici,& uoto eius. CAP. CXXIII.

DAbis ueniam uir candidissime, si ultimæ nauigationis diaria ad te nondum misi,sicuti pollicitus fueram. In causa fuit rex serenissimus, qui adhuc domi meos libellos detinet:uerum postquam distuli in hunc diem edere id opus,forte fortuna addam & quartũ diem. Hæsit mihi cordi rursum pera grare eam orbis partem, quæ spectat meridiem: & huic operi iam nauando in expedito sunt liburnicæ duæ, armamentis ac commeatibus ubertim communitæ. Dum igitur proficiscar in orientem iter agens per meridiem, Noto uehar uento: quò quum deuenero, plura abs me fient in decus & gloriã dei, necnon patriæ emolumentum, & mei nominis æternitatem, & in primis in senectutis meæ, quæ iam propè appetit, honorem & leuamen. Quare nihil desideramus in hac re præter commeatum regis: quo impetrato,pleno gradu contendam: quod deus bene uertat.

De his qui plura quærunt quàm liceat. CAP. CXXIIII.

FIdus interpres præsens opus è Lusitano Italicum fecit, ut sciret qui Latiũ accolunt,quàm magna indies occurrunt,& item qui sibi nimiũ arrogant, intelligerent omnia se scire non posse: quandoquidem hæc mira tot uiris acerrimis ingenio, hucusque à condito orbe incomperta fuere. Hinc arguitur temeritatis & superbiæ nostra arrogans natura,quæ scire posse putat omnia.

RERVM MEMORABILIVM CALECHVT, QVAE NON SVNT ABSIMILES ILLIS quas Petrus Aliares secundo & altero tractatu scripsit, quæ rursum colliquescunt ex literis quorundam nobilium uirorũ ut latius in sequentibus patebit.

Exemplum literarum cuiusdam Cretici dominorum Venetorum legati apud regem Lusitanorum die uigesima septima Iunij, M. D. I.

CAPVT CXXV.

ERENISSIME PRINCEPS ET CAET. Reor uestram dominationem certiorem iam factam fuisse ab præstantissimo legato, rerum omnium memorabilium, quæ hic usu euenerunt, & in primis de classe, quam nuperrime rex

Lusitaniæ

Lusitaniæ inuictissimus in Indiam expediuit, quæ superis miserantibus re/ dijt, sed mulctata ratibus septē: nam eò concesserāt liburnicę quatuordecim, & septem tantum incolumes rediere, reliquis pessundatis. Igitur egregie prin ceps per latus Mauritaniæ ac Getuliæ Noto ducti, deuentū est ad Caput ui ride, dictum olim Experias, ubi uisuntur Hesperidum insulæ: & ibi auspicatꝰ Æthiopia inferior uersus orientē, ultra quam prisci minime iuere. Hinc egre/ ditur latus Æthiopiæ uersus orientē, donec respondeat lineæ Siciliæ, à dicto latere intra lineā æquatoris ad quinqꝫ uel sex gradus: & circiter mediū dicti lateris uisitur aurifodina huius regis: postqꝫ eam surgit caput ad Austrum, excedēs hyemalem tropicū per gradus nouē. Istud Caput dicitꝰ Bonæ spei: & illinc itur in nostras barbarias introrsus ad miliaria ferè quinqꝫ milia uer/ sus plagam nostram. Quum uero præterieris dictū Caput, mox regio se si/ nuat, donec ad Prasum deuenias promontorium, quod antiqui, & in primis Ptolemæus, pro termino meridionalis regionis posuit: ulteriorē uero plagā appellauit incognitam: Inde itur ad Trogloditas: aurifodina uisitur, quā ap/ pellant Zaphallam, ubi maiores nostri affirmant uim auri ingentissimā esse quàm alibi gentiū. Hic intrant sinum barbaricū, & inde in oceanū deuenitur Indicum, & demum ad urbem Calechut. Id est eorū iter: quod si recte sup/ putaueris, miliaria propè quindecim milia uastitate sua occupat, ubi secus lit tora itur. Si uero desertis littoribus recto itinere ibis, recessus terrarum & an/ fractus montium prætermittens, sed in altum tendens usquequaqꝫ, longe mi nus iter erit quàm prædiximus. Supra Caput Bonæ spei Lebegio uecti uen to, nacti sunt nouam tellurē, quam appellarunt Psitacorum: quoniā inibi in/ ueniuntur alites huiusmodi incredibilis proceritatis, utpote qui brachium & dimidium longitudine excedant, multijugi coloris: duos nos uidimus, qui fidem rei præbent. Nautæ itaqꝫ ubi conspexere latam plagam, credidere cō tinentem: propterea adnauigarunt tantisper, donec terræ spatium duûm mi liū miliariū superarunt: nec tamen finis est repertus tantæ uastitatis. Plagam incolunt uiri nudi & proceri, formosiqꝫ admodū. In eo itinere amisere naues quatuor: duas ipsi miserant ad aurifodinam, quas autumant nō reuersuras: septem uero concessere Calechut: ubi honorifice nostri pro congressu sunt excepti, ædesqꝫ à principe consequuti sunt: & ibi nostræ naues statiuam fece runt. Obiter superuenerunt Maurorum & circumadiacentium populorum rates, & cōprimis magni Soldani liburnicæ: & hi omnes conspirarūt in Chri stianos: quippe qui ægre ferebant Christianum genus usque in illas partes propagari: iactabantqꝫ eò nostros contendisse, ut illis lucra adimerent sua: propterea primo loco naues onerare contendebant, nostro negociatore relu ctante, q mox regi de Maurorū insolentia questus est, quē ilico deprehendit Mauris fauere: tamen ut erat uir ambiguæ fidei, nostris respōdit in hunc mo dum, se animo haud æquo laturū, ut Mauri prius mercimonia liceantꝰ, quàm

Experias

Prasum

Psitaci

quàm Christiani sua commercia absoluerint: & in huius rei specimen iube/bat, ut Mauris, qui huius decreti præuaricatores comperti forent, mercimonia omnia impune adimerent, eaq; occupātibus adiudicabat. Congressi igit Christiani cum Mauris, ilico tota urbs in partes Maurorum declinauit. Quare Christiani generis strages magna facta est, in qua supra quadraginta homines desiderati sunt Christiani nominis: inter quos oppetijt negociorũ nostrorũ gestor: qui licet undabundo mari sese credidisset, correptus est tamen à barbaris, & uitam efflauit mœrore omniũ. Hæc igitur ut nostris nota fue/re, condicto tormenta omne genus exonerant, & classem præfecti Syriæ, id est Soldani, rogo consumpserunt: nam in ea erant naues decem: catapultis uero & bombardis urbem propè deuastarunt, complures domos incenden/tes, quæ pro imbrice, instar mapalium, paleas habebant. Quamobrem illinc abiuere, & duce Iudæo, qui fidem Christi induerat, aliud regnum petiere ul/tra Calechut, ad miliaria ferè quadraginta, Cuchinum appellant: eius rex o/dit regem Calechut, quàm qui maxime. Is igitur in odium regis Calechut nostros perbenigne excepit: & hic maiorẽ habet aromatũ copiã, quàm rex Calechut. Quare nostri tot diuitias inde asportarunt, ut uix id audeam refer re: nam ipsi aiunt emisse illic cantarum, id est genus mensuræ non medio/cris, cinamomi aureo uno. Rex igitur huius regionis legatos misit ad regem Lusitanum, duosq; obsides, ut securius eò nostri redirent. At rex Calechut interea ingentissimã classem expediuit in nostros: qui quoniam onustas ha/bebant naues, illis congredi haudquaquam uoluere, sed altum petentes Bo/rea ducti, quem uentum ipsi ignorant, euaserunt: erat enim pertimescenda classis: quippe quæ supra centum & quinquaginta naues habebat, ferebatq; hominum quindecim mille. Igitur quum euasissent discrimen, deuenerũt ad quandam insulam, ubi diui Thomæ corpus quiescit. Huius insulæ dominus Christianos honorificentissime excepit, & sancti corporis reliquias in speci/men amicitiæ nostris dedit. Quid plura? aromata omne genus nostris, quos nunquam uiderat, absq; pecunia obtulit: soluerent demum quum sibi peropportunum fuisset, & redijssent felicibus, ut aiunt, auibus. Verum nostri illius cõmercij non egebant, utpote qui onusti erant admodum. Absuerunt in hoc itinere menses quatuordecim, uerum trimestri rediere: & addebant deinceps celerius iter perficere posse, utpote qui iam recessus & ambages maris noue/rant, utputa in decẽ mensibus iter se facturos rentur. Naues rediere omnes, præter unam, quæ illisa scopulis quibusdam pessum iuit: saluis tamen uiris quos uehebat: & ea capax erat sexcentorum doliorum: nondum tamen ap/plicuit classis: una tantum liburnica portum appulit: reliquæ uero non longe ab urbe esse censentur: hæc enim quæ nuperrime aduenit, portum attigit ea die quæ est diuo Ioanni percelebris admodum: agebã enim per id tempus apud serenissimũ regem, qui me compellans his uerbis inquit: Heus uir pro

be con/

be congratulare mihi, quoniam mea classis iam est in uado, omni aromatum genere onusta: quod ego audiens, ut par erat, hæc noua læto animo excepi, & in gratiam regis iussi meis, ut festiuissimũ quàm possent diem agerẽt, æris tinnitu & cymbalorum, tibicinumq́, ut assolet, modulationibus, & tormentorũ reboatu frequentiore. Postridie actæ sunt gratiæ deo, & nuncupata uota à cuncto populo. Rursus regẽ adiui, qui ut me uidit, monuit protinus ut uestram serenitatem commonefacerem de sua lætitia, quæ per id tempus obtigerat: adiecitq́ ad hæc, ut deinceps tuto & intrepide eò mitteretis uestras liburnicas, mercaturi sua aromata: nam pollicebatur se uestros perquam benigne accepturum, adeo ut domi esse censerentur. Addebat etiam se nauaturũ operam, ut præfectus Syriæ, id est Soldanus, haudquaq́ aromata ex India comportare queat: in cuius rei euidens argumentum expedire cœpit liburnicas & celoces supra quadraginta, quæ eò contendant, & earum quædam ibi iugiter commorentur: aliæ uero ultro citroq́ commercij gratia commeẽt assidue: nec dubitat quin India pro arbitratu suo potiri possit. Nauis quæ iam aduenit, est Bartholomęi cuiusdam Tusci, quem tulit urbs Florentia. Ea igitur infrascripta conuexit mercimonia, uidelicet piperis cantaros CCC. cinamomi cantaros CXX. lachę cantaros LX. castorei, & id genus odorum cantaros XV. Gariophyllum & zinziber non attulere, quoniã præuenti sunt à Mauris, qui & gariophyllũ & zinziber asportauerant: neq́ hæc fert regio Calechut, aliunde importantur. Minutiora aromata non tulere. At margaritas & uniones omne genus licitati quidem fuerant, uerũ in congressu incolarum Calechut omnia perdidere, fecereq́ hominum pariter ac merciũ non modicam iacturam. Nec id inuoluam silentio, nuperrime huc aduenisse legatos quosdam, qui à rege Vbene Æthiope accepta persona, consalutatum nostrum regem uenere, onusti muneribus complusculis. Munera fuere mancipia & elephantorum dentes, & complura alia, quę & nostra regio fert. Hęc itaq́ celox quę primo loco aduenit, dum patriam peteret obuiam habuit naues duas, quæ proficiscebantur ex mina auri noua, & uersus Indiã pergebãt. Hæ igitur ubi nostram conspicatæ sunt, rati se fore nostrorum prædam, condicto, ut sese redimerent nostris auri XV. M. quingentorum ducatorum obtulerunt: uerum nostri temperarunt ab eorum auro, imò eos complusculis donarunt muneribus, ut hac prouocati liberalitate, liberum pelagus nostris deinceps permitterent.

EXEMPLVM QVARVNDAM LITERARVM NEGOCIAtorum & collybistarũ, ac trapezitarũ Hispaniæ, ad correspõsales suos in urbe Florentiæ & Venetiarum, de pace & fœdere inter reges Portugalliæ & Calechut. CAP. CXXVI.

EX relatu eorum qui classem cõcomitati sunt: eam inquam quæ M. D. II. mense Maij ab Vlisbona soluit, & anno M. D. III. die XV. Decẽbris

rediĳt, certiores facti sumus, regem Calechut cum nostro rege in hęc fœdera pacis descẽdisse, ut uidelicet pro illata strage nostris penderet baccharas quatuor mille piperis, id est, cantara duodecim milia, & quod Mauri undequaq; aduenientes inibi commercia tractare nequeant, oriundis ex urbe Calechut exceptis, quodq́ ĳdem Mecham Mahumetis adire nõ possint, & quod rex noster pro suo arbitratu erigere possit arcem in urbe Calechut, acceptis à rege lapidibus, calce & lignis, quæ sufficiant condendæ arci, ære pro eis prius soluto: ita tamen ut rex eis faueat in cunctis, patiaturq́ regem nostrum inibi uirum Lusitanũ nostris præficere qui ius dicat, quiq́ & uitæ & necis nostrorum habeat potestatem, adeo ut nec ad ipsum regem prouocare liceat, & ubi aliqui desciscerẽt à negociatore nostro, ĳ protinus dedantur plectendi pro arbitrio præfecti Christianorum: & si qui Mauri capti detineantur, hi omnes negociatori nostro reddantur: necnon Mediolanenses duo mangones gemmarũ, qui ex urbe Roma profecti sunt in Indiam, & ibi artẽ balistariã exercent, in Christiani nominis dedecus & detrimentum ingens, nauesq́ nostro more fabricãtur: hos igitur in pedicis ferreis captos, postulabat dandos prę fecto classis. Præterea quod rex regni Cuchini & Canorę inter cõfœderatos percenseretur, ea lege, ut unum & commune periculum, una salus esset omnibus: perinde ut si quispiam sumeret contra eorum aliquem arma, is omniũ confœderatorum hostis declararetur: & si usu euenisset, ut aliquis descisceret ab hac pace & cõcordia, in eum ueluti perfidum aliorum uires exercerentur, essetq́ ab omnibus tanquam proditor, & fidei hostis explosus: & hæc omnia eò tendebant, ut diutius pax inter eos uigeret. Cauebatur etiam, ut dum classis Lusitanorum inibi agebat, illò naues cuiusuis generis non accederent, nisi prius nostris onustis. Vbi uero tantum mercium foret, quod sufficeret omnibus, tunc liberum erat unicuiq; naues onerare: ita tamen, ut ad consueta precia non adderent, id est, ut pluris solito non uendant, quàm pro centũ octo: quod genus fœnoris illic exercent. Hæ sunt pacis conditiones & fœdera, quæ in nostri regis decus maximũ susceptæ sunt, ut colliquescit omnibus: nã reuera iam is noster rex non ab re dici potest dominus Indiæ. Quin iam & Turcæ, & Syriæ præfecto leges imposuit, adeo ut ad urbem Calechut eis non pateat aditus. Nec ambigimus quin intra quatuor annos rex noster nauet operam, ut nostri nautæ tutò & impune Byzantium Thracum metropolim, & Alexandriam Aegypti, emporia orientalium clarissima contendant, & tandẽ se aliquando ulciscãtur de Mauris, à quibus crebro pessime sunt accepti. Classis igitur præfectus nauium duodecim hoc anno eò profectus est, & comperit regem Cuchini extorrẽ à suo regno: nam secesserat in quandam insulam, ubi in locum editum receptus delitescebat ab insidĳs regis Calechut. Causam non afferebant aliam, nisi quod memor datæ fidei sæuienti regi Calechut nostros haudquaquam tradere uoluerat: nam maluit exulem

agere,

igere quàm fidem labefactare præstitam. Opportune igitur nostra classis suppetias tulit socio regi, & expeditis auxiliaribus copijs iuere intrepidi in regem perfidum, magnam cladem inferentes hosti. Regem Cuchini in regnũ continuo restituunt. Id regnum est non longe ab angustijs maris Erythræi, ibi arcem erigunt munitissimam: aliam ædificant in ostio sinus Cuchini, ubi tormentorum ferè genera omnia iam uisuntur, eisq; decernunt hostem propulsare eminus, & tutam classi stationem præbere suæ: neque eò illis reluctantibus deinceps concedet quispiam. Itidem fiet in sinu Calechut, perinde ut stationem & littora proximiora non difficulter tueri queant. Naues uero quæ superiore anno remanserant istic, prædam fecerant non mediocrē: nam quadam die mane ceperunt Maurorum naues quinq; regni Cambaiæ, quæ ad Mecham, Mahumetis aram, proficiscebantur. In eis igitur nacti sumus gariophylli cantaros mille defecati, id est mundi, sine quisquilijs, inq; eis erat plurimum gariophylli haud decorticati, ut apud nos uisitur. Ferebant etiam hæ naues castoreum, & id genus odores, sandalium, ambram, lachã purissimam, & tenuissimas telas lini: aurum uero & argentum signatum abunde habebant, adeo ut opes quæ compertæ sunt ibi, ualorem CC. mille ducatorum excederent. Quare iam uobis testatum esse remur, quanti sit habenda ea regio, quæ ferè omnibus rebus scatet effuse. Itaque ex his ratibus quas præfecimus, duæ pessum iere: duæ uero dum statiuam agerent, iactis ancoris in quodam portu huius insulæ, ui tempestatis actæ, supra sexcentum homines amisere non longe ab ostio maris Erythræi. Occubuit etiam ibi præfectus Vincentius. Cymba uero alia, quæ licet atrocem tempestatem euasisset, paulum profecta in scopulum elisa, pessundata est, adeo ut totum æquor tum corporibus humanis, tum uel maxime mercimonijs omnifariam stratum & oppletum foret. Hunc finem quandoque male parta habent, ut est in adagio ueteri: Male partum male fruitur. Ex tot nauibus igitur sola celox parua superstes fuit, ut cladis suorum nuncia foret. Nomeritis ergo hunc nostrum regem commeatum omnibus dedisse eundi in Indiam, & exercendi inibi commercia: si tamen ex centenario lucro quadragenarium ipse habeat, hoc addito, ut ab eo naues emant non minoris, quanti sibi constitisse uidebuntur: nec nauium huiusmodi solutionem tantisper differri patitur donec redierint, sed priusquam abeant, aurum in numerato habere operæprecium est. Visus est is princeps cognouisse iacturam quam fecit in tot naufragijs, propterea cupit alios suo periculo eò proficisci. Vix credimus reperturum regem quempiam, qui oblatas suscipiat conditiones: indies tamen huius rei certiores uos reddam. Illud etiam non præteribo, huius commercij res haudquaquam stabiles esse: quicquid erit, euentus declarabit futurus. Cum his nauibus portum appulit Lusitanus quidam, qui uisit minam auri in regno Zaphalæ: de qua re mira refert. Asseuerat nobis ibi na-

uem Christianorum adhuc esse,& prope incredibilia de auri quantitate,quę inibi reperitur refert. Propterea rex noster aliò non tendit, nisi ut frenet hos barbaros,arcemq; ibi erigat munitissimam,ac propulset Indos,& eos qui incolunt regnum Cambaiæ,ne ipsi deinceps mina potiri possint. Omnē igitur aurifodinā sibi protinus arrogabit. Pro comperto etiam habemus, hanc aurifodinam fuisse minam Salomonis,unde tot hausit thesauros: & ibi regina Saba, quæ iuit ad Salomonem, ut testatur sacra uetus historia. Hæc profecto sunt magna,ut uos non latet. Nec ab re hic rex dicendus est felix & bene auspicatus, cui contigit tam locuples thesaurus. Rentur igitur homines se mox consecuturos ab eo commeatum eundi in Indiam,soluto fœnore,uidelicet pro centenario quadragenarium,acceptis suis nauibus, ut præfati sumus. Hunc modum uidetur uelle seruare, ut mercatores eò mittāt suos gestorum negociatores, qui intersint mercimoniјs,non tamen præsint: uult esse dominus rerum,adeo ut omnia sui exerceant,etiam impensa mercatorum: nam aromata suscipienda erunt de manibus Viceregis, nec liberum erit cuiq; mercari. Quare creditur commercium huiusmodi non suscepturum incrementa maiora. Indies tamen de his omnibus uos cōmonefaciā. Nec uos fugit nos aliâs uobis scripsisse, Cayrū ob hanc causam decoxisse: nā ex magno orientalium emporio, si hæc succedunt regi, fiet ciuitas confusa, ut non ab re dicatur Babylon, neque iniuria: nam illic Mauri consueuerant Christianos pessime accipere: forte erratorum dabunt pœnas. Eò igitur deinceps non comportabuntur aromata omne genus,neq; omnifariam gemmæ & margaritę, & alia præclara complura: quoniam urbem Calechut, neque Zaphalam ultra non frequentabunt, reluctantibus Lusitanis ob arces nuperrime erectas: & de omnibus certiores facti, gratias agetis deo maximo. De aurifodina uero Zaphalæ, ut præfecimus, mira hic feruntur. Huius rex possessor efficietur intra biennium. Res est profecto digna miratu: nam tota India & Persis inde suum aurum hauriebat, quæ nunc à gentilibus possidetur: licet sit ditionis Chaldæorum regis ostium sinus, ubi commercia & permutationes fiunt cum gentilibus: singulis enim annis Maurorum naues ueniunt onustę uilioribus mercibus ex Cambaia, ut aurum asportent. Merces sunt cotoni, panni uiliores,sericum plurifariam ac multijugi coloris, & in primis Turcarū more contextum. Hæc igitur sunt mercimonia, quæ inibi fiunt. Neque illic rex Chiloę diutius commorabitur metu gentilium,qui non longe degunt ad leucas sexaginta in insula quæ dicitur Chiloa: & eò contendunt naues omnes, ut soluant uectigal priusquam eant ad minam Zaphalæ.Quò quum peruenerint, ante sex uel octo menses non expediuntur. Inde comportant aurū,ebur, & ceram merces optimas. Illinc soluentes Chiloam contendunt, & ibi rursus pendunt præstinati auri uectigal. Inde concedunt Cambaiam siue Mecham; & in nostris nauibus sunt duodecim aut quindecim negociatores

tores regis Chiloæ, qui tributum pendit nostro regi quotannis, id est, miti-
gallas M.D. & id est genus ponderis: nam mitigal quodlibet ualoris est du *Mitigal*
catorum centum quinquaginta: tamen is rex pendet à rege nostro, adeo ut
in manu sua sit ipsum pro libito profligare, & id quidem parua manu: nam
quotiens libuerit eò mille hominum mittere, protinus is rex terga dabit: cre-
diturq; ut id breui eueniat: nec res foret ardua, si profligato rege, redditus
DC .M. ducatorum singulo anno consequeretur. Neq; arbitremini, uos ro-
go, hanc esse fabulam: uera est historia. Iam nosse debetis, me iampridem
de nouis rebus crebro uos commonefecisse, & semper uera loquutum. Non
sum is qui delecter mendacijs: relatu etiam aliorum, qui inde ueniunt, testa-
tissimum uobis fiet, me haud ficta, neque commentitia scripsisse. Si uero a-
pud uos bene supputaueritis, quid ferre possint naues, quas expectamus in
dies: comperietis certe eas ferre posse cantaros circiter ducentos uiginti duos
aromatum omnifariam. Nam deinceps istuc mittam aromata omne genus,
nauaboq; operam, ut nusq; uobis desint, postquam fœdus initum est cum
rege Calechut: licet non paruum discrimen illò nauigantibus immineat ob
quoddam arcipelagus, in quo innatant insulæ propè quatuordecim mille, &
etiam ob angustias cuiusdam freti, ubi mare uix est nauigiorum patiens: ta-
men tantum conabimur, quod pericula consuetudine & frequentia efficie-
mus innoxia: ut quandoque gloriari possimus, ferè totum orbem peragra-
uisse, & ea præsertim, quæ prisci minime adiuere. Solum superest ut Tapro-
banam adeamus insulam, teste Plinio omnium rerum locupletissimam, si
aurum, si gemmas, si ebora spectaueris: tantumq; nostra opera & solicitudi-
ne fiet, ut omnis India mercimonijs nostris pateat. Illic, ut scribunt nostri, nō
magni penduntur nostræ merces. Monent propterea ipsi, ut eò mittamus
cruciferos aureos, si breuem cupiamus expeditionem nostrarum rerum: quo
niam aliæ merces diutius manent in portu, procrastinantibus ex composito
Indis, ut tandem fatigatis impensa & diuturniore expectatione nostris, mi-
nore precio nostra consequantur. Eius sunt ingenij, ut quandoq; sunt Itali,
qui simulant mercium non egere, ut demum uiliore precio præstinent. Ibi e-
tiam caripendunt æra, alumina alba, non rubea, & in primis grandia: minu
tiora uero spernunt. Coralium autem non floccipendunt, si sit magnum &
fabrefactum: alioquin nullius est apud eos precij. Habent ij populi uices cō
trarias cum Alexandrinis, adeo ut si illi minuta quærant, hi proceriora, & uer
sa uice. Plumbum non uilipenditur ibi, si instar lateris sit conflatum. Argen-
tum uiuum & ambra nihili penditur. Ibi æra fabrefacta minore precio lici-
tantur: quoniam rursus suo more ea conflant, uoluntq; nos in cōflando ope
ram lusisse: non eo utuntur ut nos. Hæc igitur summa erit: alias merces, exce
ptis memoratis, ibi nullius esse pensi, lucriq; perquam mediocris.

EXEMPLVM QVARVNDAM LITERARVM PETRI PASQVALIGI ORATORIS DOMINORVM VENETORVM APVD SERENISSIMVM ET INVICTISSIMVM PORTVGALLIAE REGEM, AD SVOS germanos in Vlisbona commorantes, die decima nona Octobris, M. D. I.

CAPVT CXXVII.

PRAESTANTISSIMI FRATRES TANQVAM patres honorandi, salutem. Petro cuidam Verzo tabellario, & nonnullis Valentinis ad uos literas dedimus superioribus diebus, quibus uos certiores reddidimus omnium quæ hic usu eueniunt. Nunc autem rursum uisum est uos per Bartholomæum Marchionem auunculum Dominici Benedicti Florentinum commonefacere de rebus nostris, ut intelligatis nobis cordi hæsisse, ad uos quamcreberrime literas dare, modo tabellarij habeantur. Vt igitur noua anni præsentis intelligatis, scitote hic esse eam triremem, quam superiore anno rex Portugalliæ serenissimus expediuerat uersus Aquilonem, præfecto Gaspare Corterato, qui nobis refert continentem inuenisse, distantem ad miliaria duo milia, inter Corum & Fauonium, hactenus toti penè orbi incompertam terram, cuius latus aiunt ad miliaria propè octingenta percurrisse: nec tamen finis cõpertus est quispiam: ideo credunt continentem, non insulam esse: regióque uidetur esse coniuncta cuidam plagæ, aliâs à nostris peragratæ, quasi sub ipso septentrione: eò usque celox tamen non peruenit ob congelatum æquor, & ingruentes cœlo niues: argumento sunt tot flumina, quæ ab illis montibus deriuantur, quod uidelicet ibi magna uis niuium existat: arguunt propterea insulam non posse tot flumina emittere. Aiunt præterea terram esse eximie cultam. Domos subeunt ligneas, quas cooperiunt pellibus ac corijs piscium. Huc adduxerunt uiros septem sexus utriusque. In celoce uero altera, quam præstolamur in horas, aduehuntur quinquaginta illius regionis incolæ. Hi si proceritatem corporis, si colorem, si habitudinem, si habitum spectes, Cinganis non sunt absimiles. Pellibus piscium uestiuntur & lutrarum, & eorum in primis, qui instar uulpium pilosas habent pelles, eis'que utuntur hyeme, pilo ad carnes uerso, ut nos: at æstate ritu contrario: neque eas consuunt aut concinnant quouis modo, uerum uti fert ipsa bellua, eo modo utuntur: eis armos & brachia præcipue tegunt. Inguina uero fune ligant multiplici, confecto ex piscium neruis. Videntur

propterea

propterea sylueſtres homines: non ſunt tamen inuerecundi: & corpora ha/bent habiliſſima, ſi brachia, ſi armos, ſi crura reſpexeris, ad ſymmetriam ſunt omnia. Faciem ſtigmate compungunt, inurunt'que notis multijugis inſtar Indorum, ſex uel octo ſtigmatibus, prout libuerit. Hunc morem ſo/la uoluptas moderatur. Loquuntur quidem, ſed haud intelliguntur, licet adhibiti fuerint ferè omnium linguarum interpretes. Eorum plaga caret prorſus ferro: gladios tamen habent, ſed ex acuminato lapide. Pari modo cuſpidant ſagittas, quæ noſtris ſunt acuminatiores. Noſtri inde attulerunt enſis confracti partem inauratam, quæ Italiæ ritu fabrefacta uidebatur. Quidam puer illic duos orbes argenteos auribus appenſos ciucumferebat, qui haud dubie cælati more noſtro uiſebantur, cælaturam Venetam in pri/mis præ ſe ferentes. Quibus rebus non difficulter adducimur, continen/tem eſſe potius quàm inſulam: Quia ſi eò naues aliquando applicuiſſent, de ea comperti aliquid habuiſſemus. Piſcibus ſcatet regio, ſalmonibus ui/delicet & alecibus, & id genus compluribus. Syluas habent omnifariam, perinde ut omni lignorum genere abundet regio. Propterea naues fabri/cantur, antemnas, & malos, tranſtra, & reliqua quæ pertinent ad naui/gia. Ob id hic noſter rex sereniſſimus inſtituit inde multum emolumenti ſu/mere, tum ob ligna frequentia pluribus rebus haud inepta, tum uel maxi/me ob hominum genus laboribus aſſuetum, quibus ad uaria eis uti quibit. Quandoquidem ſuapte natura hi uiri nati ſunt ad labores, ſuntq́ melio/ra mancipia quàm uiderim unquam. Viſum eſt propterea non fore ab a/micitia noſtra deuium, ſi hæc uos non celarem. Vbi uero alia celox, quæ expectatur indies, aduenerit, mox aliarum rerum certiores uos reddam. Naues uero, quæ contendunt ad urbem Calechut expediuntur. Neque id præteribo, regi hæſiſſe cordi, ut tota claſſis, quæ proficiſci in Orientem conſueuit, ea primo Mechæ claſſem corripiat, ut tandem Soldano Syriæ præfecto aditus illuc non pateat, nec inde deinceps aromata exportet: & huic rei rex unice ſtudet, perſuadet'que ſibi, nihil poſſe obſtare, quin po/tiatur uotis huiuſmodi. Aſſentitur tota curia, urbs & regnum omne cum eo conſpirant: Quoniam ſi ſibi ſuccedet, mirum dictu eſt, quàm breui om/nium locupletiſſimus ſit euaſurus in tanta rerum copia & ubertate, & in primis aduentantibus Venetis biremibus & triremibus, ut hinc aſportent mercimonia. Igitur pro comperto habetur, non poſſe niſi maxime lucrari, Venetorum celocibus huc accedentibus, & id in manu habere ſibi perſua/det. Tædet propterea ipſum moræ: Quoniam deſiderio etiam ipſa celeri/tas eſt in mora. Peroptat igitur, & perquam ardentiſſime inſiſtit rex ſere/niſſimus, ut uoto frui queat ſuo. Ob quam rem uereor plurimum, ut ab hac ſententia, quæ cordi inhæſit, uix poſſit dimoueri: nec facile adducetur,

 ut in rebus

ut in rebus orientalibus nobis adsit, quum sit huic expeditioni prorsus add ctus. Nos uero, qui anno elapso prouinciam sustinuimus à nemine adiuti neque ære ecclesiastico, sed solum nostris opibus, uix, ni faueat ipse, nobis bene consultum ibit. Valete.

EXEMPLVM QVARVNDAM LITERARVM FRANcisci de Sagitta Cremonensis, datarum Vlisbonæ decimasexta Septembris, M. D. II. directarum ad oratorem Venetum Petrum Pasqualigum, apud reges Castiliæ agentem.

CAPVT CXXVIII.

PRęstantissime orator, & domine obseruandissime, iam binis meis literis pollicitus sum iampridem uestræ præstantiæ, me haudquaquam prætermissurum, quin certiores redderemini earum mercium, quas ferrent quatuor celoces, quæ indies expectantur. Nunc uero, quoniam portum applicuerũt, uisum est uos latius de rebus huiusmodi commonefacere: & res ueras solum denarrabo. Igitur hæc sunt mercimonia quæ attulerunt. Primo piperis cantaros mille, cinamomi cantaros quadringẽtos quinquaginta, zinziberis cantaros circiter quinquaginta, lachæ cantaros quinquaginta, cotonorũ tantum, quantum emeremus ducatis quadringentis. Alia non attulerunt. Quur uero non attulerint plura aromata, causam adducunt, quod uidelicet quum hinc soluissent, conuenit inter eos, ut duæ celoces ad minam auri proficiscerentur: duæ uero aliæ ad urbem Calechut: propterea unusquisq; eas merces comportauit, quas arbitrabatur inibi quò contendebat, fore in precio. Quũ uero dictæ naues contendissent ad urbem Calechut, nec quiuissent accedere ad minam auri, merces expedire non potuerunt, licet uaria loca adiuerint: Nam fuere Canoræ, & ibi certiores facti sunt de rebus Petri Aliaris, qui agebat in urbe Cuchina, ubi etiam erat regis negociator. Igitur ab rege Canoræ excepti sunt honorifice, qui nostro præfecto aromata omne genus ultroneus obtulit. Huic noster præfectus benigne respondit, uidelicet se prius uelle adire regem Cuchini, ubi regis negociator erat: demum se reuersurum ad eum, & præstinaturum aromata perquam libenter. Itaque illinc soluens contendit Cuchinum, ubi comperit regis negociatorem, cum quo egit plura. Quum uero naues signatam pecuniam non tulissent, sed solum merces, quæ inibi parui pendebantur (nam ea regio appetens est signatæ pecuniæ admodum, mercium uero ferè nihil) decreuit propterea præfectus classis redire ad urbem Canoræ. Eò ergo concessit quamprimum: eius enim rex Lusitanos colit quàm qui maxime: propterea cum eo permutarũt merces, quas aduehebant meliore precio, datis pro suis mercibus aromatibus, dimissis illic tribus è nostris uiris, qui commercia nostra exercerent: negociatorem nauis & amanuensem dimiserunt, qui omnibus præessent mercimonijs, quiq; indies regi persoluerent pecuniam pro creditis aromatibus. Itaque naues illinc sol

linc soluerunt onustæ omni aromatum genere, relictis illic uiris, ut dictum est, tribus, ne uiderentur regi imposuisse, qui sua eis dederat aromata absq; uade & pignore. Rediere tandem naues semionustæ, ob id quod non tulerant secum signatam pecuniam, & merces comportauerant tales, quæ illic minime sunt in precio: propterea uisi sunt operam lusisse suo periculo. Hęc ergo summa est, Indos non cupere nostras merces, sed signatum aurum uel argentum, quibus ipsi utuntur eximie: nam ibi pecunia ubertim expenditur, cuius hoc regnum maxime eget. Nequibit propterea rex absque pecunia, quæ ferè est omnium neruus, uoto potiri suo, nisi forte ui credat exercere cum Indis commercia, & sua gratis consequi posse. Quoniam aiunt his elapsis diebus eos reges metu nominis Christiani absque precio dedisse tot mercimonia Admiranti nostro, qui iam isthuc concesserat, ut quatuor naues gratis onerauerit, & in primis rex Calechut, cui ab ariolis suis prædictum fuerat, ut caueret sequenti anno: quoniam astra illi magnam hominum stragem minitabantur: & eam accipiendam à Christianis ariolabantur, addebant que diuini, eum eodem anno regnum metu & pauore desertu rum. Hæc noua habemus ab illis tribus uiris, qui in eo congressu barbarorum, quo oppetijt Araschorea mortem, euaserunt. Eadem retulit Pergomensis quidam, qui apud urbem Calechut annis uigintiquinque egit. His adstipulatur Valentinus alius, qui inibi sex annis commoratus est. Hi sunt ergo, qui de his rebus certiorem fecerunt regem. Quod uero falsa sint, uel ne, sicuti dederunt ita accepimus. Rex itaque Calechut magnam classem expediuit in nostros, qui apud Canoram agebant: uerum illi fuga sibi consuluere, uela uentis protinus dantes. Propterea rex noster proximo mense Ianuarij decreuit nouam expedire classem, uidelicet octo uel decem naues onerarias: in cuius rei argumentum iam sunt fabrefactæ naues septem: duas enim hac æstate expediuit, quarum una est capax septingentorum doliorum: altera uero quingentorum. Est & alia in portu Vlisbonæ, quæ est capax quadringentarum & quinquaginta amphorarum. Duæ aliæ fiunt in insula Mederæ: quarum altera capit dolia ter centum & quinquaginta: altera uero ducentum & triginta: Alia expeditur in Setunal, quæ supra centum & sexaginta dolia capit. Hæ igitur naues senarium implent numerum. Insuper his addit aliam triremem, quæ ex Chio Ianuensi insula & profugio nuperrime aduenit: & has omnes, præter duas, rex sua impensa expediet. Duas uero, quarum altera est capax quadringentorum, & quinquaginta doliorum: altera ter centum & quinquaginta. Negociatores quidam conuenere cum rege, ut sua impensa communiant, his pactis & legibus, quod uidelicet rex negociatores huiusmodi ueluti stipendiatos, & sub eo merentes alat in his omnibus quibus egent nautæ. Negociatores uero tantum signatæ pecuniæ in nauibus secum aduehant, quæ emundis illic mer-

lic mercimoniis faciat satis: & ubi redierint naues, dimidium mercium dent regi, reliquum uero sibi uendicent. Et ut dilucidius intelligatis: negociatores pro cantaris duobus aromatum non plus exponunt quàm aureos septem, uel ad summum octo: & hos cantaros bifariam diuidunt, alterum regi, sibi alterum, expensis, ut dictum est, regis: & iam compertum habemus conducibilius nobis fore, hoc modo commercia exercere, quàm nostro periculo illuc contendere, ut hactenus egimus. Fit propterea, ut non difficulter rex nanciscatur, qui conditionem huiusmodi non renuunt. Nos duarũ prædictarum nauium hoc modo portionem habuimus. De futuris uero, quæ forte eò concedent, bene perspiciat deus ipse maximus, qui est omnium autor. Video me prouectum nimis, & quasi epistolarem stylum egressum: uerum rapuit me charitatis & amicitiæ Fauonius: nolui enim aliquid uos latere. Scio quidem de aliis meis uos cõmonefecisse, sed non ad regulam, de his quæ usu euenerant: non enim comperta tunc mihi erant cuncta. Me igitur commendo, oroq; ut si forte fortuna uobis nostra fuerit opus opera, ea uelitis uti æque ac uestra: non enim sum unquam defuturus, quin uobis morem gerã, dum spiritus hos reget artus. Valete. Datum Vlisbonæ, die XXVI Septembris, M. D. II.

QVOMODO IOSEPHVS INDVS VENIT VLISBONAM, ET EXCEPTVS A REGE honorifice, contendit Romam & Venetias, à nostris sociatus. CAPVT CXXIX.

QVVM igitur aliâs suis celocibus & liburnicis rex noster regiones australissimas peragrauisset, dum eà irent in Indiã hærendo suorũ sententiæ, qui easdem partes retroactis tẽporibus lustrauerãt, decreuit eo anno, q est in ordine M.D rex Emanuel memoratus rursum eò mittere classem XII nauiũ, cui præfecit Petrũ Aliares, q suscepto de manu præfecti sui trophæo, octauo mensis Martii, eius anni, soluit Vlisbona, qui inter nauigandum innumeras passus est anxietates & discrimina. Tandẽ annuentibus superis decima tertia Septembris, eiusdem anni, deueniunt ad urbem Calechut cum septem tantum celocibus: nam ex classe perierant quatuor obrutæ tempestatibus sæuissimis: alia uero Zaphalam concesserat. Steterunt igitur in portu urbis Calechut mensibus ferè tribus: & demum orta inter nostros & urbis incolas controuersia, occisisq; hinc inde hominibus nonnullis, nostrę celoces Cuchinum profectę sunt uigesima quarta Nouembris anni supradicti: nam Cuchinũ distat ab urbe Calechut miliaribus fere centũ & decẽ. Id regnũ mari adiacet, cui dominatur rex gentilis, eius sectæ cuius est rex Calechut. Is igit' rex Cuchini nostras celoces perbenigne excepit, & dum

dum illic commoramur commercia exercentes,uti in superioribus retulimus libro tertio capite LXXVIII. duo germani fratres Indi Christianiq́ uenerunt ex urbe quadam dicta Caranghanora,quę abest ab urbe Cuchina miliaribus fere uiginti, qui aiebant se in uotis gerere plurimũ, ut occidentalem uiserent plagam: supra autem uota gerere,ut Romã, & demum sanctam ciuitatẽ Hierusalem inuiserent: qui nostras celoces ingressi,nobiscum ultronei ibant: & ecce per id tempus ingens classis soluit ab urbe Calechut, ut nostrã classem pessime acciperet:quod ut nobis compertum fuit,mox uela uentis dedimus altum petentes,euntibus nobiscum dictis fratribus, & nonnullis obsidibus, qui loco & compensatione nostrorum dati fuerant, eorum inquã qui in urbe Cuchina negociaturi remanserant. His igitur conspectis uersus Vlisbonam iter cepimus. Ex his uero fratribus Indis,quorum iam memini,alter uiuit,alter uero uita functus est,dum in Lusitaniam proficisceremur. Tandẽ aliquando mense Iunij M.D.I. Vlisbonam deuenimus: quò ubi applicuimus, dictus Ioseph commeatu à rege habito socioq́, Romam,& demũ Venetias contendit,& rursum redijt Vlisbonam: & per id tempus complura scitu non indigna accepimus,referente eodem Ioseph Indo, quorum latius meminisse animus est in sequentibus.

De patria Ioseph,& habitudine corporis. CAP. CXXX.

IGitur Ioseph prędictus natione Indus,patria Caragonorensis,annum agens quadragesimũ, coloris subcinericij, staturæ fuit mediæ, hoc est,inter proceriores & breues medius: id asseuerant,qui sæpenumero hominem contemplati sunt. Vir erat ingenio non mediocri,uerax admodum,utpote qui nihil magis oderat quàm mendacia: uirq́ abstemius,& integritatis non uulgaris: & reuera quantum colligere ex eius consuetudine quiuimus: uir erat non pœnitendus, & in primis fidei incõcussæ illibatæq́. Vrbs igitur, unde oriundus est uir memoratus, abest ab urbe Calechut ferè miliaribus nonaginta, quę est in sinu quodã dicto Milibar,introrsus terras ad quintumdecimũ lapidem: muro haud ambitur: longitudine uero miliarium triginta:quoniã domus ut apud nos haudquaquam sunt contiguæ,sed inuicem distant,adeo ut uideant̃ uicatim habitare: eamq́ interfluunt complura flumina:& plerunq́ eorum ędes adiacent fluminibus. Hanc urbem incolit hominum duplex genus: alterum Christianorũ, gentilium alterũ. Et ut uobis cunctisq́ collique scat qui sint gentiles,scitote itaq́ eos esse populos,qui olim pro dijs colebant idola,necnon animalia multijuga,uti in sequentibus denarrabitur.Rex eorũ seruit idolis.Inibi etiam sunt complures Iudæi, uerũ uilipenduntur plurimũ: eò etiamnum contendunt negociatores ferè innumeri cõmercij causa,ut sunt Syri, Ægyptij,Persæ,Arabes,Medi, & id genus complusculi: quoniam illic comportantur ferè omnia aromatum genera,fertq́ plaga huiusmodi multa humano generi non ingrata.

De incolis

De incolis urbis Carangoræ, deq; eorum delubris & moribus.

CAPVT CXXXI.

VRbs trifariã diuiditur. Primores, id est patritij, ac primæ classis uiri: sua lingua Naires dicuntur. Secundo loco, homines census fere nullius, u proletarij, succedunt, ut sunt apud nos gregarij, Canes suo idiomate appel lantur. Postremo tertiam partem absoluunt capite censi, uiri nullius censu & classis postremæ: hi piscatu uictum quæritant, suntq; deteriores cæteris Nuiram eorum lingua appellantur: hos adeo odit nobilitas, ut si forte eos obuios habuerit, ni fuga sibi condicto consulant, pessime accipiat. Priuæ tri bus priua habent delubra. Mulieres uero alia tẽpla habent, quæ non adeun uiri. Dant deo bonorum suorum, loco primitiarum, fruges multijugas. Ad rant deum cœli, eumq; trinum credunt: propterea trifrontem pingunt in st tuis complicatis manibus, Tambram nuncupant. Ante eorum statuas tra huntur plagæ, nos cortinas appellamus, ex lino candidissimo: hæ referantu dum sacrificant, sicuti latius in sequentibus referemus. Habent etiamnum st tuas animalium uarias, uerum eas minime colunt. Quando delubra adeunt alij frontem terra cooperiunt, aqua alij aspergũt: ter in die uisunt templa, m ne, meridie, & uesperi. Sacrificant hoc modo: Conuocant plebem buccinato res, cornicinæ, & choraulæ nonnulli, ut nos campano ære: & tantisper concet tum efficiunt, donec magnus eorum sacerdos aduentauerit, qui indutus ue ste nescio qua sacerdotali, astat altari, & canere quædam incipit ad cultum d uinum pertinentia: orationes nos appellamus. Mox subsequitur alius sacer dos, cantans & ipse nonnulla. His populus respondet omnis: usq; tertio h fiunt. Demum peractis his egreditur sacerdos quadam porta nudus totus habens pro corona fertũ rosarũ iu capite, duoq; magna lumina, totidemq cornua fictitia. In manibus gerit enses duos denudatos, & gradu citato uel ti lymphatus quispiam uersus eorũ deum currit, cortinamq; mox referat, & ensem alterum magno sacerdoti porrigit, altero uero seipsum compluscul consauciat uulneribus: & ubi se propè confecit plagis innumeris, illic prosili in rogum ardentissimum, ibi ex composito paratum, inq; eo saltat more tri pudiantiũ & chorizantiũ: euadit tandem rogum, tortuosissimisq; oculis di cit se esse loquutum cum deo suo, taliaq; mandauisse: & tunc quasi à deo ac cepta persona incipit docere populum. Sunt & alia complura sacrificia, quo rum non meminit Ioseph, tum quia uix eũ intelligere quiuimus, tum uel ma xime qa is Ioseph cũ gentilibus uix diuersatus fuerat, utpote q eius sectę mi nime erat. Satis itaq; ac super de delubris ac sacrificijs horũ dictũ arbitror.

De regum moribus & indigenarum, & quod ibi sunt quidam Christiani. CAP. CXXXII.

REx gentilium colit idola, & complures habet cõiuges, quibus nullus est pudor, nullaue pudicitia: passim prostituunt corpora: ubi functi sunt ui

ta, concre

a,concremantur:at eorũ mulieres per octiduum tantũ ſuperuiuunt:demum
it in memoriam uirorũ & ipſæ concrementur uiuæ,ſunt ſuæ ſpontis. Hæc re
erebat Ioſeph coràm uidiſſe. Filij regum regni haudquaquã ſunt hæredes,
ıerum qui ſecundo gradu ſuccedunt in ſtemmate: argumentum ſumunt ex
ıcontinentia coniugum,quod uidelicet filij ſunt nothi,propterea regno pri/
antur.Quum humãt corpora,uarijs utunt ceremonijs. Gentiles hoc modo
ıduuntur, Rex apicem aureum atalici panni gerit in capite:at urbis primo/
es birretum ex ſerico contextũ,cæteri aperto capite prodeunt, nudi incedũt,
udorem contegunt ſindone mundiſſima,brachia condecorãt armis precio/
ſſimis,omne genus gemmarum faberrime excultis: in pedibus condalia fe/
ınt magni precij, uidelicet annulos omnifariã inſignitos lapidibus precio/
s,qui inibi magni penduntur:bis & iterum lauantur in die,locaq; ad id de/
utata habent complura: uiri & fœminæ in uniuerſum ſunt formoſi, pulchri
ıdine eximia honeſtantur: comunt capita mirum in modum,uti decet mu/
ebrem mundum:caput exornant gemmis & margaritis:gentiles non aliter
ribunt quàm ſtylo ferreo in libris arborum:linguam habent Indam. Et de
is hactenus. Verum quia in ſuperioribus cõmeminimus Chriſtiani nomi/
is,diximusq; complures eſſe in urbe Caranganora Chriſtianos,non ab re
rit ſi eorum mentionem in hoc capite fecerimus. Nouerint igitur omnes ab
ıdo flumine,ubi auſpicatur India occidentem uerſus,inſulam †Ormus,quæ als,Ornus
t non longe à ſinu Perſico,Chriſto tantũ parere:alibi non ſunt Chriſtiani,
ræterquam in Caranganora urbe. In india uero ſunt multiplices reges,qui
hriſtum norunt.Qui uero incolunt Caranganoram urbẽ,Chriſtiani com/
luſculi ſunt,penduntq; uectigal regi gentilium: nam conducunt ære annuo
orum ædes,præterquam quod tributa ſoluunt,ut latius dictum eſt.

De domibus eorum,& quod eorum pontifices moderantur eccleſias, Cap. CXXXIII.

E Orum ædes parietibus fulciunt, habentq; uarias contignationes:at gen
tiles ſuas domos tegunt aſſamẽtis & lignis id genus.Chriſtiani uero ibi
elubra habent noſtris nõ abſimilia:uerum ſolas cruces inibi uidebis:nullas
abent ſanctorum imagines,concamerata ſunt ut noſtra, inq; eorum crepi/
ine crux uiſitur pergrandis,ut eſt uidere apud nos: tintinabula habent nul/
:quando uocant populum ad diuina, ſeruant morẽ Græcorum.Hi populi
abent magnũ antiſtitem,cui adſtant cardinales duodecim,patriarchę duo,
rchiepiſcopi uero & epiſcopi cõplures. Referebat propterea dictus Ioſeph
ım quodam epiſcopo ſoluiſſe ab urbe Caranganora, & conſcenſis ratibus
iſſe ad inſulã Ormũ, quæ eſt à Caranganora miliaribus ferè mille & quin/
entis.Et inde petijt mediterranea itinere trium mẽſium, unà cum epiſcopo
emorato,peruenit in Armeniam maiorem, ut conſalutarẽt reuerentiſſime
ıum magnum pontificem,à quo epiſcopus dictus initiatus ſacris,Ioſephq;

memoratus ad sacerdotij gradum promotus est. Itidem agunt Christian
Catholica omnes Indi, & regni Cataij. Eorum pontifex Catholica dicitur, fertq; ton
suram instar crucis: præficit patriarchas suos, ut dictum est, alterum in In
dia, in Cataio alterum: alios uero episcopos aliò mittit, prout expedire uisun
fuerit, ut ad suas prouincias moderandas transmittantur. Huius Catholica
commeminit Marcus Paulus in tractatu Armeniæ, & ibi dicit duo esse ge
nera Christianorum, Iacobitarum uidelicet, & Nestorianorum, quorum pa
pa dicitur Iacobita, qui est hic Catholica, de quo est sermo, cuius que memi
nit Ioseph sæpe dictus. Et quũ dictus papa uarios homines promoueat a
gradus huiusmodi, efficiatq; multiplices antistites, posset nõ ab re ambiger
quispiã, unde ei hæc sit autoritas, autorandi homines cum sancta Roman
ecclesia, quæ est unica, & unicam habet fidem, unumq; Romanũ pontificen
recipit. Sciant igitur tempore quo Alexander vi. sceptra moderabatur eccle
siæ uniuersalis, dictum Ioseph Romam contendisse: hunc Alexander max
mus pontifex percunctatus est, à quo Catholica præfatus habuisset facult
tem antistandi in Oriente: huic respõdit Ioseph his uerbis, Olim diuum P
trum apostolum Antiochiæ præfectũ fuisse: & quũ sancta Romana eccles
schismate laboraret atroci, duce Simone mago, q sui nominis monumenta r
liquit, sanctus Petrus accersitus est Romam, ut Simonem confunderet, & l
borantibus Christianis nõ deesset. Hic itaq; Petrus non prius soluit Antic
chia, concessurus Romam, quàm uicarium Antiochiæ præfecerit, & is est q
Orientalem plagam moderatur, & dicitur Catholica, geritq; Petri uices: hi
uero Catholicam præficiunt cardinales duodecim in Armenia, & id iactar
autoritate Romani pontificis facere: quod esse falsum nemo est qui nescia
quandoquidem una est sponsa Christi, quæ unam figurat ecclesiã Roman
extra quam salus est nulla: quæ uero dicuntur de alijs, commẽta sunt omni
& fidei nullius. Hæc dixerim, ne quis putet à soliditate petræ Christi esse re
dendum. Vnus deus igitur, una fides, una est sancta Romana ecclesia.

De modo consecrandi eorum ecclesias, & de moribus quos seruant dum humant corpora, Cap. CXXXIIII.

ITtaq; hi habent sacerdotes, leuitas, & hypodiaconos. Sacerdotes uero n
ferunt tonsuram, sed nonnihil capillorum in summa parte capitis haben
Infantes non baptizantur ante quadragesimum diem sui ortus, nisi mor
ingruente. Confitentur ut nos, eucharistiam sacram sumunt: extremam au
unctionem non habent, sed loco eius corpora benedicunt: quũ ingrediunt
eorum delubra, latice benedicto corpora aspergunt ut nos: consecrant corpu
Christi & sanguinẽ, si tamen id consequi possunt, in azymis, hoc est, in pan
non fermentato, more nostro: & ubi non habent uinum, quoniam eo regi
uitium est impatiens, uuas passas immergunt aqua, & demum succum exp
munt, eoq; uice uini utuntur: nam eò ex Cataio comportantur uuæ pass
complure

omplures:humant humana corpora more noſtro,quumq́ quiſpiam uitam
xhalauerit,mox conueniũt multi, & diebus octo cótinuis ſimul cõmeſſant.
Peractis uero epulis,fundunt pro defuncto preces,teſtantur, ſupremaq́ co/
itur uoluntas: & ubi inteſtati deceſſerint, qui arctiore gradu defuncto eſt
roximior,is eſt heres.Eorum coniuges uiris uita functis,cum dotalitio abe/
nt in paternas ædes:ita tamen,ut intra annum luctus nõ nubant. Quatuor
uangeliſtas habent,totidemq́ euangelia colunt:obſeruant quadrageſimã,
& aduentum ieiunijs & orationibus perquam diligentiſſime: inter cætera,à
lie paraſceues uſq́ in diẽ paſchæ omni cibo abſtinent, nocte ſancti Veneris
rationibus & concionibus ſacris iugiter inſiſtunt.Intra annum has ſancto/
um celebritates mire obſeruant. Primo diẽ ſanctæ reſurrectionis cum duo/
ous ſequentibus diebus.Octauum diem paſchæ ſupra omnem feſtiuitatem
olunt.Quippe qui affirmant ea die diuum Thomam,cuius ſunt ipſi perquã
tudioſi, in latus noſtri ſeruatoris manum poſuiſſe, cognouiſſéque non eſſe
phantaſma.Deinde diem qua Chriſtus cœlos conſcendit,eximie colũt.Poſt
hæc trinitatis,aſſumptionis beatæ uirginis,natiuitatis eiuſdem,& purificatio
nis:natiuitatis noſtri ſeruatoris,epiphaniæ,& omnium apoſtolorum, dieſq́
lominicos obſeruant. At primam diem Iulij mirum in modum cuſtodiunt
n memoriam diui Thomæ Chriſtiani pariter ac gentiles. Cœnobia habẽt
ibi continentiſſime uiuũt monachi nigri,habent & ſanctimoniales complu/
es: ſacerdotes uiuunt caſtiſſime, & ſi qui comperti fuerint incontinentiæ,hi
nox priuantur miſſarum celebratione.Qui Chriſto parẽt,diuortijs minime
ıtuntur, bonum uel malum ſit matrimonium, perennat ad ultimum uſque
ati diem.Ter in anno populus ſuſcipit euchariſtiam ſanctiſſimam. Docto/
es habent egregios, eoſq́ eruditiſſimos. Literarum ſtudia ibi uigent pluri/
num.Prophetas ut nos legunt.Addebat etiam dictus Ioſeph inibi eſſe com
olures ſanctos doctores, qui uetus & nouum teſtamentum explicarunt cor/
latiſſime:habitu utuntur Maurico, id eſt,lineis tunicis:diuiſerunt annum ut
nos in menſes duodecim,& habent intercalarem diem. Verum diem partiti
unt in horas ſexaginta, eaſq́ ad aſpectum ſolis interdiu cognoſcunt, noctu
uero intuitu ſtellarum.

Quando hyems eſt in urbe Caranganora,& de nauibus eorum,
CAPVT CXXXV.

QVi Caranganoram incolunt,hi ſunt inter tropicum æſtiuum & æqua/
torem, & ut referebat dictus Ioſeph,diem habent maiorem horarum
tredecim cum dimidia,minorem uero decem, ita ut intelligas de noſtris ho/
ris,non autem de ſuis, quæ ſunt multo minores, ut dictum eſt. Quum uero
ſol eſt in tauro,umbram habent perpendicularẽ:quando eſt in cancro,proij/
citur umbra ad Auſtrum: & ubi eſt in uirgine, rurſum habent perpendicu/
larem:quando autem eſt in capricorno, ad Septentrionem umbra proijcit:

temporis mutationem apud eos uidebis à medio mēſe Maij, uſq; ad mediū Auguſti: tunc temperant à nauigationibus, & nullo pacto ob ſæuientem per id tempus fortunam maria ſulcant. Sunt etiamnū in illis Indiæ partibus innumera nauigia, quæ in occidentē contendunt: alia uero in Arabiam, in Perſidem alia: nonnulla mare Erythręum arant: alia uaſtiſſimam luſtrant Indiā ad orientē in primis, uſq; ad Cherſoneſum auream, & deinceps ad extrema Indiæ, prætereuntes Cataium & Taprobanam inſulam Fayllamq; , & complures alias. Naues itaq; huiuſmodi quibus ſulcant, ſunt prægrādes, adeo ut circa duodecim uela habeant, remiges innumeros, nonnullæ uero minus, aliæ autem pro uelis tegetes, id eſt, ſtorias habent, & huiuſmodi ab inſulis proficiſcunt͛: aliæ uero ex cotonina omne genus uela conficiunt. Naues fabricant͛ clauis ferreis: & propterea id dixerim, quoniam falſo arbitrati ſunt quidā clauis ligneis eorū naues conſolidari. Hæc enim non indiligenter ſciſcitatus ſum à Ioſeph prædicto. Oſtendi illi aliquando formam conficiendi noſtra nauigia, ratus longe alium eſſe eorum morem: at ille ſubridens, ait itidem Indos quoad fabricandas naues ſeruare, eas etiam ferumināt thure admixtis nonnullis alijs. Quum autem in mare fabrefactas naues proijciunt, elephantos hinc & hinc ponunt, qui non ſine hominum ſtrage molem trahunt in mare. Cœperunt ob tot hominum cladem ab hoc more temperare, & dimiſſis beluis, quibus utebantur ad nauandam hanc operam, numeroſiorem hominū cœtum addunt donec moles in pelagus trahatur.

De moneta illorum, & de rebus quæ ibi naſcunt͛, Cap. CXXXVI.

TRiplex eſt genus monetæ illic, ſaraphum appellant ſuū aureū nummū ualoris & ponderis noſtri ducati. Aliam uero appellant parantē argenteam, & ea eſt ualoris ſolidorum ſex è noſtris. Habent & aliam ualoris ſolidi unius: & hæ omnes habent imaginem ſubſcriptionemq; ſui regis: ibi aurum neq; alia metalla inueniuntur, illuc comportantur aliunde uidelicet ab montibus quibuſdā, qui abſunt miliaribus ferè ccc. Plaga Caranganoræ eſt ſoli patentis eiuſdemq; aprici, & feracis: longe abſunt montes: cœli eſt perquā clementis: uiri ſunt ſubcinericij: qui uero montes incolunt, hi ſunt albicantis coloris, & nō niſi annoſi pereūt. Referebat Ioſeph inibi uiros centenarios eſſe qui adhuc dentium ordinem illæſum habebant. Regio eſt admodum ferax licet triticum non gignat, neq; equos: eò triticum comportatur à quibuſdam inſulis eiuſdem naturæ, cuius eſt regio Calechut, & Cambaiæ, & id efficit arnoſa plaga: equos mittunt Ormus & montes quidam, eis minime utuntur niſi ad gerulam operam, quum ultro citroq; comportantur merces, ad bella non utuntur: pedites præliantur arcubus & ſagittis, necnon machæris & clypeis obrotundis, haſtis nonnullis utunt͛ in prælio, digladiatores ſunt eximij alij ſe loricant piſcium pellibus, quæ ſunt ad quoſcunq; ictus propè impenetrabiles, alij loricas & thoraces ferro fabricantur. Animalia omnifariā habēt

ut ſunt

ut sunt boues,arietes,bubali,pecora,& id genus complufcula,& ea uice numinis gentiles colunt. Regio etiam fert elephantos uberrime, minutiora etiam habent animalia,ut sunt gallinæ,anseres:sues nō habent.Percunctati sumus etiam precium rerum, & ostensis gallinis ipsi Ioseph Indo, dixit apud suos se centum gallinas aureo uno consequi quire.

De oriza,palmis,& nucibus Indiæ, Cap. CXXXVII.

HÆc plaga fert orizam eximie, & saccarum tritum, utrunque emittit,ac oleo conditum:oriza panem conficiunt non insuauem:habent herbarū genera uiginti,quæ hominem alunt plurimū:radicibus in primis oblectant: rosmarinum non habent, neq; bussum, poma, uites, nec persica:hæc omnia ostendimus illi,quæ dixit haud esse in regione sua: ficus habent complures, adeo ut uix sit credibile,quantum scateat regio fructibus huiusmodi:habent & aliam arborem quæ fert Indas nuces: & hæ arbores, ut referebat Ioseph, quadrigeminos gignunt fructus, uidelicet, oleum,uinum,acetum,& saccarū: qui uero his fidem non adhibēt,legant Strabonem in xvi. suæ geographiæ, & adstipulabuntur Ioseph Indo uera narranti: sic enim Strabonis caput incipit,Cætera uero ex palma præbet, ex ea enim panis,mel,acetum,& oleum fit,& testilia uaria: nucleis pro carbonibus fabri ferrarij utuntur, qui in aqua macerati bobus & ouibus in pabulum dantur. *Strabonis locus*

Quomodo ex palma fit uinum,oleum,acetum,& saccarum,
CAPVT CXXXVIII.

EX palma igitur hoc modo quatuor fiunt fructus in mense Augusti, id enim est eis primum uer:palmam putant,ut nos uites: & quoniam tunc arbores potissimū luxuriant,gemunt incisæ,lachrymasq; instar consauciatæ uitis emittunt:has uasis excipiunt,tribus solum diebus ab arbore sauciata,ea pro uino utuntur albicante aqua. Elapso triduo ex latice fit acetū suapte natura:qui uero saccarum efficere uoluerit,is aquam huiusmodi snmat emanantem intra triduū,& ahenis impositam tantisper coquat,donec uix tertia pars supersit,tunc sic decocta mel efficitur suauissimum. Vbi uero mel est effectū, id rursum aquis immergunt, & compurgant subinde usq; ad uigesimū diē: & quum diligenter defecauerint, eo utuntur pro uino, & quidē ut aiunt,suauissime.E nucleis uero fructus palmæ exprimūt oleum. Habes igitur ex una arbore fructus complures:ex lignis etiam semicombustis carbones fiunt, ex libro arboris funes. Hæc itaq; summa sit nullam esse aliam arborē,quæ magis humanis usibus conducat. Ibi etiam ubertim piper nascitur, quod torrent ad calorem solis, ne forte satum alibi germinet in damnum eorum. Arbores ibi non sunt magnæ proceritatis, nusquam tamen sunt frequentiores, præsertim in India. Ibi etiamnum copia est ingens zinziberis,myrobolani, cassiæ,& aromatum fere omne genus. Hæc omnia præstinant Mauri negociatores

ciatores,& ea Babyloniam, Cayrum nunc appellant, urbē Niloticam com-
portant,inde Alexandriā,Damascum,& demū ad Persas. Conuehunt hæc
etiam uersus montes,& ad Cataium,quæ regiones plurimū à nobis absunt,
prout latius referemus in sequentibus. Verum postq̄ satis ac super de urbe
Caranganora dictū est, æquū censeo ut rursū ad urbē Calechut redeamus.

De urbe Calechut,deq; eius rege & moribus,necnō mercibus,Ca.CXXXIX

VRbs itaq; Calechut occidentem respicit,abestq; ab urbe Caranganora
miliaribus propè xc.mari adiacet,& portū habet non incelebrē, maior
est Caranganora,cuius dominus est idolorum cultor, & eius sectæ,cuius est
dominus Caranganoræ:in nullo propè differunt, si cultū deorum, si mores,
si superstitiones spectaueris,uti latius commeminimus in superioribus: pro-
pterea ut parcamus iusto uolumini,parcius in pręsentia de hac re loquemur.
Illud tamen non præteribo, illic esse propè innumeros negociatores, Persas
uidelicet,Mauros,Indos,Medos,Assyrios,Syros,Arabas,Ægyptios,& ferè
ex omni orbe conuenas: alij alias ducunt merces, adeo ut ibi fere nihil quod
ad humanum cultum spectet desideres. Sunt inter cæteros illic nonnulli qui
Guzerati appellantur,qui multijuga tractant mercimonia. Eò itaq; quasi to-
ta India merces comportat uberrimas: frequētior etiam inibi negociatorum
numerus erat,quum incolæ Catai illò proficiscebantur.Hi igitur Catai po-
puli colunt Christum,& coloris sunt albicantis ut nos,uiri sunt perquā stren-
nui,qui olim in urbe Calechut eximie negociabantur. Verum quum rex Ca-
lechut male eos accepisset,soluère illinc,& paulopost reuertentes,stragem nō
mediocrem incolis urbis Calechut intulerunt, & deinceps non sunt regressi.
Post hæc adiuere urbem Mailapetam,quæ urbs paret regi Narsindo: regio
respicit orientem, & distat ab Indo flumine miliaribus xc.ibi nunc sua exer-
cent mercimonia:populi dicuntur Malasines, multijuga ferunt mercimonia,
uidelicet serica omne genus, æra, plumba, stagna, ac castorium, & id genus
innumeros odores,hæc sunt quæ eò ipsi comportant. Quæ uero exportant
illinc,hæc sunt,uidelicet coralli omnium generum & aromata. Aiunt eorum
regionem abesse ab urbe Calechut miliaribus sex mille:in capite ferūt orna-
menta quædam ingentissimi precij,locupletes sunt in uniuersum.Redeamus
Bausfer ergo ad urbem Calechut, cuius rex dicitur Bausfer, qui magnam regiam ha-
bet instar theatri, cuiusq; latera stipant septem milia hominum, qui pro sa-
lute principis uigilant. Hi noctu urbem lustrant: quoniā uasta est & patens
absq; mœnijs. Per uices propterea uigiliæ disponuntur,ne quid inopinatum
accidat,dum dant membra quieti. Hanc curam uiri ccc. habēt. In theatro ui-
suntur aulæ siue cœnacula magna quatuor, quæ singula singulis patent na-
tionibus, alia Indis, Mauris alia, alia Iudæis, Christianis alia patent: una-
quæq; natio nouit suum auditoriū,in alieno nō admittitur. Priui priua loca

audientiæ

audientiæ habent,& ibi expediuntur:uerum eò prius nō accedunt,quàm loti fuerint,alioquin ad regem minime admitterentur,illoti uidelicet,utpote immundi,ac fœdi. Gentiles hunc morem seruāt,In mari nunquam comedunt, quoniam si id agerent, nunquam regē uiderent deinceps: neque omittemus quin & rursum de hac re mentionem faciamus,licet in superioribus cōmemi nerimus: nam retulimus paulo supra, mulieres Indas hunc morem habere, quod uidelicet nihil ducunt honorificentius, quàm cum uiris simul occumbere. Comburi propterea cum coniugibus iam fato functis summe appetunt:nec id mirum. Putant enim non posse aliter sibi parere immortalitatē. Huius rei cōmeminit Strabo xv. suæ geographiæ:eius caput sic auspicatur. Refert enim Nicolaus Damascenus se Antiochiæ &c.quæ sequuntur.Sicuti igitur præfeci,in urbe Calechut magna fiunt cōmercia,& statis anni temporibus fiunt nundinæ non incelebres, eoq́ undequaq́ cateruatim populi con fluunt,ex Cataio in primis: demum Indi omne genus, Persæ, Medi,Syrij, Turcæ,Assyrij,Arabes.Ægyptij, & hi præsertim qui Babylonē,id est,Cayrum incolunt,urbem Ægyptiam,quę Nilo adacet amni famigerato, multarumq́ gentium ac regionum termino.Percunctati sumus etiam Ioseph præ dictum Indum, an illi nostræ huius regionis cognitionē habeant quampiā. Referebat Romanam urbem & Venetias,necnon Galliam, quæ Fracia dicitur,esse apud eos nonnihil in precio,& in primis aurū Venetorū signatum argentumq́ illic esse eximio in precio. Is ergo Ioseph adiuit illustrissimos dominos Venetos, & eis ostendit nōnullos antiquissimos aureos,in quibus erat expressa Veneti ducis perquam uetus imago. *Strabonis locus*

De regnis Cambaiæ,Ormus,& Guzerat. Cap. CXL

POstq́ satis ac sup de urbe Calechut dictū remur, de rebus occiduis fiet sermo, & in primis de regno Cambaiæ, quod abest ab urbe Calechut miliaribus propè mille:& deinde ad insulam Ormus miliaria ccc.& ea est in principio sinus Persici introrsus terras miliaria xx. & id loci dicit caput Mogolistanū,ubi auspicat sinus:hęc insula circuitu patet miliaribus fere CL.eius dominus seruit Mahumeti,urbs est uasta admodū,& habitatore frequentissima, ac propè omniū rerū ferax: mercimonia emittit quasi innumera:ibi & uitrea fiunt uasa elegantissime:Legūt illic unionū copiā maximā, equos fert eximios,quos in Indiā uenales mittūt,eis etiā merces cōportāt suas:hinc igit id est,ab hoc capite Mogolistano,qd est in umbilico insulæ Ormus usq́ ad urbē Cambaiā,intercedūt innumerę Maurorū urbes,inter quas hæ minime sūt obscuræ,uidelicet Sobobec,Semath, & Chesimij.Introrsus uero est urbs Guzerat. Secus aūt littus urbs Cābaiæ uisit,quæ, ut pfecimus,potest abesse à capite Mogolisteno mil.quasi ccc.hæc urbs Cābaiæ plurimū sinuat,& ubi est sita urbs, dicitur sinus Guzerat:uerū olim dicebat Betrosia.Et qa memi

Guzerat nimus huius loci Guzerat,nonnulla de eo referemus.Eius itaq; plaga habe urbes complures,uicos & oppida,frequētiſſimis eſt habitatoribus, eiſdemq negociatoribus:idola colunt,necnō ſolem,& lunam,bouesq; fœminas adeo ut apud eos capitale ſit bouē fœminam occidiſſe. Morticina non comedunt uinum nō bibunt album:uiri ſunt albicantis coloris, ſuperantq; albedine in colas Calechut:faſcinatores ſunt eximij,comunt capillū & barbam,& cincin nos ut mulieres circunferunt,torqueq; ex capillo facto caput mire exornant mulieres uni uiro ſolum nubunt,& rurſus uiri unam ducunt coniugem.Poſ quam uitam celibem agunt, in uniuerſum ſunt continentiſſimi, nec in Ve nerem facile ruunt ut reliqui ſalaces:legumine uiuunt,& oleribus,quę paren mittit terra,ut autor eſt Pithagoras; Abunde dictū arbitror de urbe Guze rat,ſupereſt ut nonnihil de urbe Cambaiæ diſſeramus.

De ſitu urbis Cambaiæ,deq; eius rege & nonnullis alijs locis,ac de aromatibus, Cap. CXLI.

VRbs Cambaiæ ſita eſt in ſinu Guzerat:ea eſt maxime culta, eximiaq uaſtitate, & uirorum frequentia,ac ferè omnium eſt Indiæ urbiū excel lentior. Cayrum propterea Indiæ appellatur,muro ambit̄, & pulcherrima habet ædes. Olim eius dominus erat gentilis,& idolis ſeruiebat, nunc ſecta eſt Mahumetanæ, id effecit numeroſior cœtus Mahumetanorū,qui urbem incolunt, eamq; moderandam ſuſcepere,quæ ſcatet gentilibus. Ibi lacha na ſcitur uberius quàm alibi gentium:negociatores ſunt nō incelebres,naues h bent innumeras,quibus ſulcant maria,& in primis Æthiopicum, Erythræū Perſicum,necnon Indicum. Abeſt hæc urbs à capite quod dicitur Diongu miliaribus ccc.In eius ſinu ſunt compluſculæ urbes, quas percenſere longum foret. Inq; ea inſula quæ Maya dicitur, & poſt id caput Diongul orientem uerſus aliud caput occurrit, quod appellatur Ely, ad miliaria ferè cl. & ind ad urbem Calechut miliaria DC.

De rege Narſindo, & quadam eccleſia ſancti Thomæ, Cap. CXLII.

HVcuſq; littoralia oīa percurrimus, uidelicet ab urbe Caraganora uſq ad inſulā Ormus.Supereſt ut de regno Cuchini præſertim de medite raneis nonnihil exaremus.Eſt igitur introrſus ad miliaria ferè ccc. non long à montibus rex quidā nimiū potēs Narſindi. Is quum ſit ualde potens,urb habet triplici circūdatam muro,ea dicitur Beſenegal.Is rex, ut retulit Ioſeph Indus,quum ad bella proficiſcitur,ſecum ducit elephantos DCCC. equites iiij mille,pedites uero inumeros,adeoq; magnū innumerūq;,quū exit ad bella ſecū trahit exercitū,ut ſpacio xxx.miliariū ad quamcūq; orbis partē minime contineri poſſit,id eſt, quadrata acie tantundē terrarum uerſus orientē & oc cidentem,& rurſum itidem uerſus Aquilonē & meridiem exercitus occupat

Res

Res propè incredibilis, licet uera: addebatq́ dictus Ioseph regnum huiusce regis patere circuitu trium milium miliarium. Is rex colit idola. Verum reuertamur ad littoralia, & primo loco auspicabimur ab urbe Cuchina, quæ respicit orientem, & prætenta est Indiæ. Dum igitur soluis ab urbe Cuchina, tendisq́ ad ortum solis, ad miliaria ferè centum, caput comperies quod appellant Cumar, & inde usq́ ad Indum fluuiũ, ubi auspicatur India intercedunt miliaria quingenta. Inq́ eo itinere sinus uisitur nõ incelebris, cui nomen est Orizæ, & ibi famigerata urbs de nomine sinus Oriza dicta, eam præterfluit Indus. Et in eodem sinu est urbs alia, quę instar promontorij in mare prominet, ea dicitur Milapar, in qua diui Thomæ apostoli delubrum celebre colitẽ eximie, idq́ templum refert ecclesiam sanctorũ Ioannis & Pauli Venetiarũ. In eo igitur delubro corpus diui Thomæ quiescit, quod claret innumeris miraculis. Colitur propterea eximie ab omnibus, licet infidelibus. Præterea in hoc mari Indico complures insulæ uisuntur: & inter alias duæ sunt, quæ cæteras omni rerũ celebritate præstant: altera Sayla dicitur, quæ abest à dicto capite Comar miliaribus propè cc. ea est quæ mittit equas. Post hãc ad orientem altera uisitur, quæ dicitur Samotra, nos Taprobanam appellamus, quæ abest ab urbe Calechut itinere trium mensium. Vltra eam est Cataium feracissima, ut dictũ est, insula cum alijs compluribus, quarum haudquaquã meminisse est animus: quandoquidem ab dicto Ioseph Indo plura non accepimus, neq́ nos eas remotiores orbis partes adiuimus. Potuissemus quidem longiore subsellio gemmarum ac lapidum, margaritarumq́ naturam indagare, necnon de aromatum generibus disserere complura, quũ hæc in primis ferat India. Verum quũ minime pertineant ad id quod retulit Ioseph prædictus, ex composito temperabimus: tum ut præter uerum nihil relatum putetis, tum uel maxime, ut tandem aliquãdo cœptum opus ad umbilicum deueniat.

FINIS.

ILLVSTRISSIMO RENATO HIERVSALEM ET SICILIAE regi, duci Lothoringiæ ac Barñ. Americus Vespútius humilem reuerentiam, & debitã recommendationem.

IERI potest illustrissime rex, ut tua maiestas mea ista temeritate ducatur in admirationem, propterea quod hasce literas tam prolixas ad te scribere non subuerear, quum tamen sciam te continuo in arduis consilijs & crebris reipublicæ negocijs occupatissimum. Atq; existimabor forte nõ modo præsumptuosus, sed etiam ociosus, id mihi muneris uendicans, ut res statui tuo minus conuenientes, non delectabili, sed barbaro prorsus stylo, ueluti amusus ab humanitatis cultu alienus, ad Fernandũ Castiliæ regem nominatim scriptas, ad te quoque mittam. Sed ea quam in tuas uirtutes habeo confidẽtia, & comperta sequentium rerum, neq; ab antiquis neq; neotericis scriptarũ ueritas me coram t.M. fortassis excusabunt. Mouit me in primis ad scribendũ præsentium lator Beneuenutus, M.t. humilis famulus, & amicus meus nõ pœnitendus: qui dum me Lisbonæ reperiret, precatus est ut t.M. rerũ per me quatuor profectionibus in diuersis plagis mũdi uisarum, participem facere uellem. Peregi enim bis binas nauigationes ad nouas terras inueniendas, quarum duas ex mandato Fernandi inclyti regis Castiliæ per magnum oceani sinum occidentẽ uersus feci: alteras duas iussu Manuelis Lusitaniæ regis ad austrum. Itaq; me ad id negocij accinxi, sperãs quod t.M. me de clientulorum numero non excludet, ubi recordabitur, quod olim mutuã habuerimus inter nos amicitiã tempore iuuentutis nostræ, quum grammaticæ rudimenta imbibentes sub probata uita & doctrina uenerabilis & religiosi fratris de S. Marco Fra. Georgij Anthonij Vesputij auunculi mei pariter militaremus. Cuius auunculi uestigia utinã sequi potuissem, alius profecto, ut & ipse Petrarcha ait, essem q̃ sum. Vtcũq; tamen sit, nõ me pudet esse qui sum. Semper enim in ipsa uirtute & rebus studiosis summã habui delectationẽ. Quod si tibi hæ narrationes omnino nõ placuerint, dicam sicut Plinius ad Mecœnatem scribit, Olim facetijs meis delectari solebas. Et licet M. t. sine fine in reipublicæ negocijs occupata sit, nihilominus tantum temporis quandoq; suffuraberis, ut has res quãuis ridiculas, quæ tamen sua nouitate iuuabunt, perlegere possis. Habebis enim hisce meis literis post curarum fomenta & meditamenta negociorum, nõ modicam delectationem, sicut & ipse fœniculus prius sumptis esculentis, odorem dare, & meliorẽ digestionẽ facere assueuit. Enimuero si plus æquo ꝓlixus fuero, ueniã peto, uale.

Inclytissime rex, sciat t.M. quod ad has ipsas regiones mercandi causa primum uenerim. Dumq; per quadriennij reuolutionẽ in eis rebus negociosus essem, & uarias fortunę mutationes animaduerterẽ, atq; uiderem quo pacto caduca & transitoria bona hominem ad tempus in rotæ summo tenerent, & deinde

deinde ipsum præcipitarent ad imum, qui se possidere multa dicere poterat: constitui mecũ uarijs talium rerum casibus exantlatis istiusmodi negocia dimittere, & meorum laborum finem in res laudabiliores ac plus stabiles ponere. Ita disposui me ad uarias mundi partes contemplandas, & diuersas res mirabiles uidendas. Ad quam rem se & tempus & locus opportune obtulit. Ipse enim Castiliæ rex Fernandus tunc quatuor parabat naues ad terras nouas occidentem uersus discooperiendas, cuius celsitudo me ad talia inuestiganda in ipsam societatem elegit. Et soluimus xx. die Maij, M.CCCCXCVII. de portu Caliciæ, iter nostrum per magnum oceani sinum capientes, in qua profectione decem & octo consummauimus menses, multas inuenientes terras firmas, & insulas penè innumerabiles ut plurimum habitatas, quarũ maiores nostri mentionem nullam fecerunt: unde & ipsos antiquos talium non habuisse noticiam credimus. Et nisi memoria me fallat, memini me in aliquo legere, quod mare uacuũ, & sine hominibus esse tenuerint. Cuius opinionis ipse Dantes poëta noster fuit, ubi duo de uigesimo capite de inferis loquens Vlissis mortem cõfingit. Quæ autem mirabilia uiderim, in sequentium processu tua maiestas intelliget. Dantes

AMERICI VESPVTII

NAVIGATIO PRIMA.

NNO domini, M.CCCCXCVII. uigesimo mẽsis Maij die, nos cum quatuor conseruantiæ nauibus Calicium exeuntes portum, ad insulas olim Fortunatas, nũc uero magnam Canariam dictas, in fine occidẽtis habitati positas in tertio climate, sup quo extra horizontem earũ se xxvij. gradibus cum duobus tertijs, Septẽtrionalis eleuat polus, distantesq; ab hac ciuitate Lisbona, in qua conscriptum extitit hoccine præsens opusculum, cclxxx. leucis, uento inter meridiem & Lebecciũ uentum spirãte, cursu primo pertigimus. Vbi nobis de lignis, aqua, cæterisq; necessarijs prouidendo, consumptis octo ferè diebus nos, facta in primis ad deum oratione, eleuatis dehinc & uento traditis uelis, nauigationem nostrã per Ponentem incipientes, sumpta una Lebeccij quarta, tali nauigio transcurrimus, ut uiginti septem uix elapsis diebus, terræ cuidam applicaremus, quã firmam fore existimauimus. Distatq; Canaria magna ab insulis mille uel circiter leucis, extra id quod in zona torrida habitatum est. Quod ex eo nobis constitit, quod Septentrionalem polum extra huiuscemodi telluris horizontem xvi. gradibus se eleuare, magisq; occidentalẽ lxxv. quàm magnæ Canariæ insulas gradibus existere conspeximus, prout instrumenta omnia monstrabant.

monſtrabant. Quo in loco, iactis de prora ancoris, claſſem noſtram, leuca à littore cum media diſtantem, reſtare coëgimus, nonnullis ſolutis phaſelis armis & gente ſtipatis, cũ quibus ipſum uſq; ad littus attigimus. Quò quàm primum peruenimus, gentem nudã ſecundum littus euntem innumerã perceptimus, unde non paruo affecti fuimus gaudio: omnes enim qui nudi incedere conſpiciebantur, uidebantur quoq; propter nos ſtupefacti uehementer eſſe, ex eo, ut arbitror, quod ueſtitos, alteriusq; effigiei q̃ ipſi forent, nos eſſe intuiti ſunt. Hi poſtquã nos aduenìſſe cognouerunt, omnes in propinquum montem quendam aufugerũt, à quo tunc nec nutibus, nec ſignis pacis & amicitiæ ullis, ut ad nos accederent allici potuerunt. Irruente uero interea nocte, nos claſſem noſtram male tuto in loco, ubi nulla marinas aduerſus procellas tuta reſidẽtia foret, conſidere timentes: conuenimus unà, ut hinc mane facto diſcederemus, exquireremusq; portũ quempiã, ubi noſtras ſtatione in tuta collocaremus naues. Qua deliberatione arrepta, nos uento ſecũdum collem ſpiranti traditis uelis, poſtquã uiſu terram ipſam ſequendo, atq; ipſo plagæ in littore gentes continue percipiẽdo, duos integros nauigauimus dies, locũ nauibus ſatis aptum comperimus. In quo media tantum leuca diſtantes ab arida conſtitimus, uidimusq; tunc inibi innumerabilem gentium turbam, quam nos cominus inſpicere & alloqui deſiderantes, ipſamet die littori cum cymbis & nauiculis noſtris appropiauimus, necnon & tunc in terram exiuimus, ordine pulchro xl. circiter uiri, huiuſcemodi gente ſe tamen à nobis & conſortio noſtro penitus alienam præbente, ita ut nullis eam modis ad colloquium cõmunicationem' ue noſtram allicere ualuerimus, præter illos paucos quos multos poſt labores ob hoc ſuſceptos, tandẽ attraximus ad nos, dãdo eis nolas, ſpecula, crateres cryſtallinos aliaq; ſimilia leuia: qui tũ ſecuri de nobis effecti, conciliatum nobiſcum, necnon de pace & amicitia tractatũ uenerunt. Subeunte autem interim nocte, nos ab illis noſmet expedientes, relictis eis, noſtras ingreſſi ſumus ad naues. Poſtea uero ſubſequentis ſummo diluculo diei, infinitam in littore uirorum & mulierum paruulos ſuos ſecum uectantium gentem rurſum conſpeximus, cognouimusq; multitudinẽ illã ſupellectilem ſuam ſecum deferre totam, qualem infra ſuo loco dicetur. Quorũ complures quamprimum terræ appropiauimus, ſemet in æquor proijcientes, quum maximi natatores exiſtant, quantus eſt baliſtæ iactus, nobis uenerunt natantes obuiam: ſuſceperunt nos humaniter, atq; ea ſecuritate & confidentia ſeipſos inter nos cõmiſcuerunt, ac ſi nobiſcum diutius antea conſueuiſſent, & pariter frequẽtius practicauiſſent. Pro qua re tunc haud parum oblectati fuimus. De quorum moribus, quales eos habere uidimus, hic quando quidem ſe commoditas offert, interdum etiam interſerimus.

De moribus

DE MORIBVS AC EORVM VIVENDI MODIS.

Vantũ ad uitam eorumq́ mores, omnes tam mares q̃ fœminæ nudi penitus incedunt, tectis nõ aliter uerendis, quàm quum ex utero prodierunt. Hi mediocris existentes staturæ multum bene proportionati sunt, quorum caro ad rufedinem, ueluti leonũ pili uergit: qui si uestimentis operti mearent, albi credo tanquam nos extarent. Nullos habent in corpore pilos præterquam crines, quos proceros nigrescentesq́ gerunt, & præsertim fœminæ, quæ propterea sunt tali longo nigroq́ crine decoræ. Vultu non multũ speciosi sunt, quoniam latas facies Tartarijs adsimilatas habent: nullos sibi sinunt in superciliјs, oculorúmue palpebris, ac corpore toto, crinibus demptis, excrescere uillos, ob id quod habitos in corpore pilos quid bestiale brutaleq́ reputãt. Omnes tam uiri quàm mulieres, siue meando, siue currendo leues admodũ atque ueloces existũt, quoniam, ut frequenter experti fuimus, ipsæ etiam mulieres unam aut duas percurrere leucas, nihili putant, & in hoc nos Christicolas multum præcellunt. Mirabiliter ac ultra quàm sit credibile natant, multo quoque melius fœminæ quàm masculi, quod frequenti experimento didicimus, quum ipsas etiam fœminas omni prorsus sustentamine deficientes, duas in æquore leucas pernatare perspeximus. Arma eorum arcus sunt & sagittæ, quas multum subtiliter fabricare norunt. Ferro metallisq́ alijs carent: sed pro ferro bestiarum piscium ue dentibus suas sagittas armant, quas etiam, ut fortiores existant, unamquanque sæpe præurunt. Sagittarij sunt certissimi, ita ut quicquid uoluerint, iaculis suis feriant, nonnullisq́ in locis mulieres quoq́ optimæ sagittatrices extant. Alia etiam arma habent ueluti lanceas præacutas ue sudes, necnõ & clauas, capita mirifice laborata habentes. Pugnare potissimum assueti sunt aduersus suos alienigenæ linguæ confines, contra quos nullis parcendo, nisi ut eos ad acriora tormenta reseruent, multum crudeliter dimicãt. Et quum in prælium properant, suas secum uxores, non belligeraturas, sed eorum post eos necessaria perlaturas ducunt, ob id quod sola ex eis mulier tergo sibi plus imponere possit, & deinde xxx. uel xl. ue leucis subuehere, prout ipsi sæpe uidimus, quàm uir, etiã ualidus, à terra leuare queat. Nulla belli capita, nullos ue præfectos habent, quinimmo quum eorum quilibet ex se dominus extet, nullo seruato ordine meant. Nulla regnãdi dominium ue suum extendendi, aut alterius inordinatæ cupiditatis gratia pugnant: sed ueterem solum ob inimicitiam in illis ab antiquo insitam, cuius quidem inimicitię causam interrogati, nullam aliam indicant, nisi ut suorũ mortes uendicent antecessorum. Hæc gens sua in libertate uiuens, nulliq́ obediens, nec regem nec dominum habet. Ad prælium autem se potissimũ animant & accingũt, quum eorum hostes ex eis quempiam aut captiuum detinent aut interemerunt. Tunc enim eiusdem captiui interempti ue consanguineus senior quisq́

o exurgens,

exurgens, exit cito in plateas & uicos passim clamitans, inuitansq; omnes, & suadens ut cum eo in prælium consanguinei sui necem uindicaturi propere rent: qui omnes compassione moti, mox ad pugnam se accingunt, atque repente in suos inimicos irruũt. Nulla iura, nullámue iusticiam seruant, malefactores suos nequaquam puniunt, quinimmo nec parentes ipsi paruulos suos edocent aut corripiunt. Mirabiliter eos inter sese conquestionari nonnunquã uidimus. Simplices in loquela se ostentant, uerum callidi multum atq; astuti sunt. Perraro, & submissa uoce loquuntur, eisdem quibus utimur accentibus utentes. Suas ut plurimum uoces inter dentes & labra formantes, alijs utuntur uocabulis quàm nos. Horum plurimæ sunt idiomatum uarietates, quoniam à centenario leucarum in centenarium diuersitatem linguarum se mutuo nullatenus intelligentium reperimus. Commessandi modum ualde barbarum retinẽt, nec quidem notatis manducant horis, sed siue nocte siue die, quoties edendi libido suadet. Solo manducantes accumbunt, & nulla mantilia, nulláue gausapa, quũ lineamentis pannisq; alijs careant, habent. Epulas suas atque cibaria in uascula terrea quæ ipsimet confingũt, aut in medias cucurbitarum testas ponunt. In retiaculis quibusdam magnis ex bombice factis, & in aëre suspensis dormitant: qui modus quamuis insolitus & asperior fortassis uideri queat, ego nihilominus talem dormitandi modũ suauem plurimum iudico. Etenim quum in eisdem eorum retiaculis mihi plerunq; dormitasse contigerit, in illis mihimetipsi melius quàm in tapetibus quæ habebamus esse, persensi. Corpore ualde mundi sunt & expoliti, ex eo quod seipsos frequentissime lauant. Et quum egestum ire, quod salua dixerim reuerentia, coacti sunt, omni conamine nituntur, ut à nemine perspici possint: qui quidem in hoc quanto honesti sunt, tanto in dimittenda urina se immundos inuerecundosq; tam mares quàm fœminæ præbent: quum siquidem illos nobiscum loquentes, & coràm positos suam impudicissime urinam sæpius eminxisse perspeximus. Nullam legem, nullum legitimum thori fœdus in suis connubijs obseruant, quinimmo quotquot mulieres quisquam concupiscit, tot habere, & dein illas quandocunque uolet, absque hoc quod id pro iniuria aut opprobrio habeant, repudiare potest. Et in hac re utique tam uiri quàm mulieres eadem libertate fruuntur. Zelosi parum, libidinosi uero plurimum extant, magisq; fœminæ quàm masculi, quarum artificia ut insatiabili suæ satisfaciant libidini, hic honestatis gratia subticenda censuimus. Ea ipsæ in generandis paruulis fœcundæ admodum sunt, neque dum grauida effectæ sunt, pœnas aut labores euitant. Leuissimo minimóque dolore pariunt, ita ut in crastinum alacres sanatæq; ubiq; ambulent: præsertimq; post partum in flumen quodpiam sese ablutum uadũt, tumq; sanæ mundatæq; inde, ueluti pisces apparẽt. Crudelitati autem ac odio maligno adeo deditæ sunt, ut si illas sui forsitan exacerbauerint uiri, subito certum quoddam effi-

cian

tiant maleficium, cum quo præ ingenti ira proprios fœtus in proprijs uteris necant abortiuntq́; deinde, cuius rei occasione infiniti eorũ paruuli pereunt. Venusto & eleganti proportione compacto corpore sunt, ita ut in illis quicquam deforme nullo inspici modo possit. Et quamuis disnude ambulent inter fœminas, tamen earum pudibunda sic honeste reposita sunt, ut nullatenus uidere queant: præterquam regiuncula illa anterior, quam uerecundiore uocabulo pectusculum imum uocamus, quod & in illis utiq́; nõ aliter quàm honeste natura ipsa uidendum reliquit. Sed & hoc nec quidem curant, quoniam, ut paucis expediam, non magis in suorum uisione pudendorum mouentur, quàm nos in oris nostri aut uultus ostentatione. Admirandam peruualde rem ducerent, mulierem in eis mamillas, pupasue laxas, aut uentrem rugatum ob nimium partum habentem, quum omnes æque integræ ac solidæ post partum semper appareant, ac si nunquam peperissent. Hæ quidẽ se nostri cupientissimas esse monstrabant. Neminem in hac gente legem aliquam obseruare uidimus, nec quidem Iudæi aut Mauri nuncupare solide queunt, quum ipsis gentilibus ac paganis multo deteriores sint. Etenim non persensimus quod sacrificia ulla faciant, aut quod loca orationisue domos aliquas habeãt. Horum uitam, quæ omnino uoluptuosa est, Epicuream existimo. Illorum habitationes singulis ipsis sunt communes, ipsæq́; illorum domus campanarum instar constructæ sunt, firmiter ex magnis arboribus solidatæ, palmarum folijs desuper contectæ, & aduersus uentos & tempestates tutissimæ, nonnullisq́; in locis tam magnæ, ut in illarum unica sexcentas esse personas inuenerimus. Inter quas octo populosissimas esse cõperimus, sic ut in eis essent habitarentq́; pariter animarum decẽ milia. Octennio quolibet aut septennio, suas sedes habitationesue transferunt: qui eius rei causam interrogati, naturale responsum dederunt, dicentes quod phœbi uehementis æstus occasione hoc facerent, ob id quod ex illorum longiore in eodẽ loco residentia aër infectus corruptusq́; redderetur: quæ res in eorum corporibus uarias causaret ægritudines, quæ quidem eorũ ratio non male sumpta nobis uisa est. Eorum diuitiæ sunt, uariorum colorum auium plumæ, aut in modum lapillorum illorum, quos uulgariter Paternoster uocitamus, laminæ siue calculi, quos ex piscium ossibus, lapillisue uiridibus aut candidis faciũt, & hos ornatus gratia sibi ad genas, labia uel aures suspendunt. Alia quoque similia futilia & leuia pro diuitijs habent, quæ nos omnino parui pendebamus. Commutationibus aut mercimonijs in uendendo aut emendo nullis utuntur, quibus satis est, quod natura sponte sua propinat: aurum, uniones, iocalia, cæteraq́; similia, quæ in hac Europa pro diuitijs habemus, nihil extimant, imò penitus spernunt, nec habere curant. In dando sic naturaliter liberalissimi sunt, ut nihil quod ab eis expetatur abnegent. Et quemadmodũ

in dando liberales sunt, sic in petendo & accipiendo cupidissimi postquam se cuiquam amicos exhibuerint. Maximum potissimumq; amicitiæ suæ signum in hoc perhibent, quod tam uxores quàm filias proprias amicis suis pro libito habendas offerunt: in qua re parens uterque se longe honoratum iri existimat, quum natam eius, & si uirginem, ad cõcubitum suum quispiam dignatur & abducit, & in hoc suam inter se amicitiam potissimum conciliãt. Varijs in eorum decessu multisq; modis exequijs utuntur. Porrò suos nonnulli defunctos in humo cum aqua sepeliunt, & inhumant illis ad caput uictualia ponentes, quibus eos posse uesci & alimentari putant: nullum deinde propter eos alium planctum, aut alias cerimonias efficientes. Alij quibusdã in locis barbarissimo atque inhumanissimo sepeliendi utuntur modo. Quippe quum eorum quempiam mortis momento proximum autumant, illum eius propinquiores in syluam ingentẽ quandam deferunt, ubi eum in bombiceis retiaculis illis, in quibus dormitant, impositum & recubantem ad duas arbores in aëra suspendunt, ac postmodum ductis circa eum sic suspensum una tota die choreis, irruente interim nocte, ei aquam, uictum'que alium, ex quo quatuor aut circiter dies uiuere queat, ad caput apponunt: & deinde, sic inibi solo pendente relicto, ad suas habitationes redeunt: quibus ita peractis, si isdem ægrotus postea manducet & bibat, ac inde ad conualescentiam sanitatemq; redeat, & ad habitationem propriam remeet, illum eius affines ac propinqui cum maximis suscipiunt cerimonijs. At perpauci sunt qui tam grande prætereant periculum, quum eos ibidem nemo postea uisitet. Qui si tunc inibi forsitan decedũt, nullam aliam habent postea sepulturam. Alios quoque complures barbaros habent ritus, quos euitandæ prolixitatis hic omittimus gratia. Diuersis uarijsq; medicaminibus in suis morbis & ægritudinibus utuntur, quæ sic à nostris discrepant & disconueniunt, ut mirarentur haud parum qualiter inde quis euadere posset. Nempe, ut frequenti didicimus experientia, quum eorum quempiam febricitare contigerit, hora qua febris eum asperius inquietat, ipsum in frigentissimam aquam immergunt & balneant, postmodumq; per duas horas circa ignem ualidum, donec plurimum calescat, currere & recurrere cogunt, & postremo ad dormiendum deferunt, quo quidem medicamento complures eorum sanitati restitui uidimus. Diætis etiam, quibus tribus quatuórue diebus absque cibo & potu persistunt, frequentissimis utuntur. Sanguinem quoq; sibi persæpe comminuunt non in brachijs, salua ala, sed in lumbis & tibiarum pulpis. Seipsos etiam ad uomitum cum certis herbis quas in ore deferunt medicaminis gratia, plerunque prouocant, & multis alijs remedijs antidotisq; utuntur, quæ longum dinumerare foret. Multo sanguine, multoq; flegmatico humore abundant, cibariorum suorum occasione, quæ ex radicibus, fructibus, herbis,

uarijsq;

uarijsq́ piscibus faciunt. Omni farris granorumq́ aliorum semine carent. Communis uero eorũ pastus, siue uictus, arborea quædam radix est, quam in farinam satis bonam comminuunt, & hanc radicem quidam eorum iucha, alij chambi, alij uero igname uocitant: alijs carnibus, præterquam hominum perraro uescuntur, in quibus quidem hominum carnibus uorandis sic inhumani sunt & immansueti, ut in hoc omnem feralem, omnem'ue bestialem modum superent: omnes enim hostes suos quos aut perimunt, aut captos detinent tam uiros quàm fœminas indistincte cum ea feritate deglutiunt, ut nihil ferum, nihil'ue brutum magis dici uel inspici queat: quos quidẽ sic efferos immanesq́ fore, uarijs in locis mihi frequentius cõtigit aspexisse, mirantibus illis quod inimicos nostros sic quoque nequaquam manducaremus. Et hoc pro certo maiestas uestra regia teneat. Eorum consuetudines, quas plurimas habent, sic barbaræ sunt, ut hic nunc sufficienter satis enarrari non ualeant. Et quoniã in meis hisce bis geminis nauigationibus, tam uaria diuersaq́, ac tam à nostris rebus & modis differentia perspexi, idcirco libellum quempiam, quem Quatuor diętas, siue Quatuor nauigationes appello, conscribere paraui, conscripsiq́, in quo maiorum rerum à me uisarum partẽ distincte satis, iuxta ingenioli mei tenuitatẽ collegi, ueruntamen non adhuc publicaui. In illo uero quoniã omnia particulariter magis ac singillatim tangentur, idcirco uniuersalia hic solummodo prosequens, ad nauigationem nostram priorem perficiendam, à qua paulisper digressus fueram, iam redeo. IN HOC nauigij nostri primordio notabilis commoditatis res non uidimus, idcirco ut opinor, quod eorum linguam non capiebamus, præterq́ nonnullam auri denotantiam, quod nonnulla indicia in tellure illa esse monstrabant. Hæcce uero tellus quo ad sui situm positionemq́ tam bona est, ut uix dari melior queat. Concordauimus autẽ, ut illam derelinquentes, longius nauigationem produceremus. Qua unanimitate suscepta, nos dehinc aridam ipsam collateraliter semper sectantes, necnon gyros multos, scalasq́ plures circumeuntes, & interim cum multis uarijsq́ locorum illorum incolis conferentiam habentes, tandem certos post aliquot dies portui cuidã applicuimus, in quo nos grandi à periculo altitono spiritui complacuit eripere. Huius enim modi portum quamprimũ introgressi fuimus, populationẽ unam eorum, hoc est, pagum aut uillam super aquas, ut Venetiæ, positam comperimus, in qua ingentes xx. ædes aut circiter erant, in modum campanarum, ut prætactum est, effectæ, atq́ super ligneis uallis solidis & fortibus firmiter fundatæ, præ quarum porticibus leuaticij pontes porrecti erant, per quos ab altera ad alteram tanquam per compactissimã stratam transitus erat. Igitur huiusmodi populationis incolæ quamprimum nos intuiti sunt, magno propter nos timore affecti sunt: quam ob rem suos confestim pontes omnes con

tra nos eleuauerunt, & ſeſe deinde in ſuis domibus abdiderunt. Quam rem proſpectantibus nobis,& haud parum admirantibus,ecce duodecim eorum lintres uel circiter ſingulas ex ſolo arboris caudice cauatas, quo nauium genere utuntur,ad nos interim per æquor aduentare conſpeximus,quorũ naucleri effigiem noſtram habitumq; mirantes, ac ſeſe circum nos undique circumferentes,nos eminus aſpiciebant. Quos nos quoq; ex aduerſo proſpicientes,plurima eis amicitiæ ſigna dedimus,quibus eos,ut ad nos intrepidi accederent exhortabamur,quod tamen efficere contempſerũt. Quam rem nobis percipientibus mox ad eos remigrare incepimus,qui nequaquã nos præſtolati ſunt,quinimmo omnes cõfeſtim in terram fugerunt, datis nobis interim ſignis,ut illos pauliſper expectaremus, ipſi enim extemplo reuerſuri forent. Tumq; in montem quendam properauerunt,à quo eductis bis octo iuuenculis, & in lintribus ſuis præfatis unà ſecum aſſumptis,mox uerſus nos regreſſi ſunt.Et poſt hæc ex iuuenculis ipſis quatuor in ſingulis nauiũ noſtrarũ poſuerunt, quem faciendi modum nos haud parum admirati tunc fuimus, prout ueſtra ſatis perpẽdere poteſt maieſtas. Cæterumq; cum lintribus ſuis præmiſſis inter nos naueſq; noſtras cõmixti ſunt,& nobiſcum ſic pacifice loquuti ſunt,ut illos amicos noſtros fideliſſimos eſſe reputaremus. Interea uero ecce quoq; ex domibus eorum præmemoratis gens non modica per mare natitans aduentare cœpit, quibus ita aduenientibus & nauibus noſtris iam appropinquare incipientibus, nec tamen proinde mali quicquam adhuc ſuſpicaremur, rurſum ad earundem domorum eorum fores,uetulas nonnullas conſpeximus,quæ immaniter uociferantes,& cœlum magnis clamoribus implentes,ſibimet in magnæ anxietatis indicium proprios euellebant capillos: quæ res magnam mali ſuſpicionem nobis tunc attulit. Tumq; ſubito factũ eſt,ut iuuenculæ illæ quas in noſtris impoſuerunt nauibus,mox in mare proſilirent, ac illi qui in lintribus erant, ſeſe à nobis elongantes mox contra nos arcus ſuos intenderent,noſq; duriſſime ſagittarent. Qui uero à domibus per mare natantes adueniebant,ſinguli latentes in undis lanceas ferebãt, ex quibus eorum proditionem cognouimus. Et tum non ſolum noſmet magnanimiter defendere,uerumetiam illos grauiter offendere incepimus. Ita ut plures eorum faſelos cum ſtrage eorum non parua perfregerimus, & penitus in ponto ſubmerſerimus: propter quod reliquis faſelis ſuis cum damno eorum maximo relictis, per mare natantes omnes in terram fugerunt,interemptis ex eis uiginti uel circiter, uulneratis uero pluribus: & ex noſtris quinq; duntaxat læſis,qui omnes ex dei gratia incolumitati reſtituti ſunt. Cõprehendimus autem & tunc ex prætactis iuuenculis duas, & uiros tres,ac dehinc domos eorum uiſitauimus,& in illas introiuimus: uerum in eis quicquã,niſi uetulas duas & ægrotantẽ uirum unicum,nõ inuenimus: quas quidem eorum domos

domos igni succendere non uoluimus, ob id quod conscientiæ scrupulum hoc ipsum esse formidabamus. Post hæc autem ad naues nostras cum prætactis captiuis quinq; remeauimus,& eosdem captiuos, præterquam iuuenculas ipsas in compedibus ferreis alligauimus. Eædem uero iuuenculæ, captiuorumq; uirorum unus superuenienti nocte à nobis subtilissime euaserunt. His itaq; peractis, sequenti die concordauimus, ut relicto portu illo, longius secundum collem procederemus, percussisq; lxxx. ferè leucis, gentem aliam quandam comperimus, lingua & conuersatione penitus à priore diuersam. Conuenimusq; ut classem inibi nostram ancoraremus, & deinde in terram ipsam cum nauiculis nostris accederemus. Vidimus autem tunc ad littus in plaga gentium turbam iiij. milia personarum uel circiter existere, qui quum nos appropinquare persenserunt, nequaquã nos præstolati sunt, quinimmo cunctis quæ habebant relictis, omnes in syluas & nemora diffugerunt. Tum uero in terram prosilientes, & uiam unam in syluas tendentem, quantus est balistæ iactus perambulantes, mox tentoria plura inuenimus, quæ ibidem ad piscandum gens illa tetenderat, & in illis copiosos ad decoquendas epulas suas ignes accenderat, ac profecto bestias ac plures uariarum specierum pisces iam assabat. Vidimus autem inibi certum assari animal, quod erat, demptis alis quibus carebat, serpenti simillimum, tamq; brutum ac syluestre apparebat, ut eius non modicum miraremur feritatem. Nobis uero per eadem tentoria longius progredientibus, plurimos huiuscemodi serpentes uiuos inuenimus, qui ligatis pedibus, ora quoque funibus ligata, ne eadem aperire possent habebant, prout de canibus aut feris alijs, ne mordere queant effici solet. Aspectum tam ferum eadem præ se ferunt animalia, ut nos illa uenenosa putantes nullatenus auderemus contingere. Capreolis in magnitudine, brachio uero cum medio in longitudine æqualia sunt. Pedes longos materiales que multum ac fortibus ungulis armatos, necnon & discolorem pellem diuersissimam habent, rostrum que ac faciem ueri serpentis gestant, à quorum naribus usque ad extremam caudam seta quædam per tergum sic protenditur, ut animalia illa ueros serpentes esse iudicaremus, & nihilominus eis gens præfata uescitur. Panem suum gens eadem ex piscibus quos in mari piscantut efficiunt. Primum enim pisciculos ipsos in feruenti aqua aliquantisper excoquunt. Deinde uero contundunt & compistant, & in panes conglutinant, quos super prunas insuper torrent, & tandem inde postea manducant: hos quidẽ panes probantes quambonos esse reperimus. Alia quoque quammulta esculenta cibariáque tam in fructibus quàm in uarijs radicibus retinent, quæ longum enumerare foret. Quum autem à syluis ad quas aufugerãt nõ redirent, nihil de rebus eorum, ut amplius de nobis securi fierent, auferre uoluimus, quinimmo in eisdem eorum tento-

rijs permulta de reculis nostris, in locis quæ perpendere possent, derelinquentes, ad naues nostras sub noctem repedauimus. Sequenti uero die quũ exoriri titan inciperet, infinitam in littore gentem existere percepimus, ad quos in terram tunc accessimus. Et quamuis se nostri timidos ostenderent, seipsos tamen inter nos permiscuerunt, & nobiscum practicare ac conuersari cum securitate cœperunt, amicos nostros se plurimum fore persimulantes, insinuantesq; illic habitationes eorum non esse, uerum quod piscandi gratia aduenerant. Et idcirco rogitantes, ut ad eorum pagos cum eis accederemus, ipsi etenim nos tanquã amicos recipere uellent: & hanc quidẽ de nobis conceperãt amicitiam, captiuorũ illorum duorũ, quos tenebamus occasione, qui eorum inimici erant. Visa autem eorum magna rogandi importunitate, concordauimus xxiij. ex nobis cum illis in bono apparatu, cum stabili mente, si cogeret necessitas, omnes strennue mori. Quum itaque nobiscum per tres extitissent dies, & tres cum eis per plagam terramq; illam excessissemus leucas, ad pagum unum nouem duntaxet domorum uenimus: ubi cum tot tamq; barbaris ceremonijs ab eis suscepti fuimus, ut scribere penna nõ ualeat, utpote cum choreis & canticis, ac planctibus hilaritate & lætitia mixtis, necnon cum ferculis cibarijsq; multis. Et ibidem nocte illa requieuimus, ubi proprias uxores suas nobis cum omni prodigalitate obtulerunt: quæ quidem nos sic importune solicitabant, ut uix eisdem resistere sufficeremus. Postquam autem illic nocte una cum media die perstitimus, ingens admirabilis que populus absq; cunctatione stuporeq; ad nos inspiciendos aduenit, quorum seniores nos quoque rogabant, ut secum ad alios eorum pagos, qui longius in terra erant commearemus, quod & quidem eis annuimus. Hic dictu facile nõ est, quantos ipsi nobis impenderunt honores. Fuimus autem apud quammultas eorum populationes, per integros nouem dies cum ipsis euntes, ob quod nobis nostri qui in nauibus remanserant, retulerunt socij se idcirco plerunq; in anxietate timoreq; non minimo extitisse. Nobis autem bis nouem leucis aut circiter in eorum terra existentibus, ad naues nostras repedare proposuimus. Et quidem nostro in regressu tam copiosa ex eis uirorum ac mulierum multitudo accurrit, qui nos usque ad mare prosequuti sunt, ut hoc ipsum mirabile foret. Quumq; nostri quempiam ex itinere fatigatum iri contingeret, ipsi nos subleuabant, & in suis retiaculis, in quibus dormitant, studiosissime subuehebant. In transitu quoque fluminum, quæ apud eos plurima sunt & maxima, sic nos cum suis artificijs secure transmittebant, ut nulla usquam pericula pertimesceremus. Plurimi etiam eorũ nos comitabant̃ rerum suarum onusti, quas nobis dederant, illas in retiaculis illis quibus dormiunt uectantes plumaria uidelicet prædita, necnõ arcus multos, sagittasq; multas, ac infinitos diuersorum colorum psitacos. Alij quoq; complures supellectilẽ suam totam

totam ferentes, animalia etiã sua secum ducebant. Et quiddam admirabile dicam, quod is fortunatum se felicemq̃ putabat, qui in transmeandis aquis nos in collo dorsóue suo transuectare poterat. Quamprimum autẽ ad mare pertigimus, & faselos nostros conscendere uoluimus, in ipso faselorum nostrorum ascensu, tanta ipsorũ nos comitantium, & nobiscũ ascendere concertantium, ac naues nostras uidere concupiscentium pressura fuit, ut nostri idẽ faseli penè præ pondere submergerentur. In ipsis autẽ nostris eisdem faselis recepimus ex eis nobiscum quotquot potuimus, ac eos ad naues nostras usq̃ perduximus. Tanti etiam illorum per mare natantes, & unà nos concomitantes aduenerunt, ut tot aduentare molestiuscule ferremus: quum siquidẽ plures quàm mille in nostras naues, licet nudi & inermes introiuissent, apparatũ artificiumq̃ nostrũ, necnon & nauiũ ipsarũ magnitudinẽ mirantes. Ast tunc quiddam risu dignum accidit: nam quum machinarũ tormentorumq̃ bellicorum nostrorũ quædam exonerare concuperemus, & propter hoc imposito igne, machinæ ipsæ horridissime tonuissent, pars illorũ maxima, audito huiuscemodi tonitruo, sese in mare natitans præcipitauit, ueluti solitæ sunt ranæ in ripa sidentes: quæ si fortassis tumultuosum quicquam audiunt, sese in profundũ luti latitaturæ immergũt, quemadmodũ & gens illa tunc fecerunt, illiq̃ eorũ qui ad naues aufugerant, sic tũc perterriti fuerũt, ut nos facti nostri nosmet reprehenderemus. Verũ illos mox securos esse fecimus, nec amplius stupidos esse permisimus, insinuantes eis quod cum talibus armis hostes nostros perimeremus. Postquam autem illos illa tota die in nauibus nostris festiue tractauimus, ipsos à nobis abituros esse monuimus, quoniam sequenti nocte nos abhinc abscedere cupiebamus. Quo audito, ipsi cum summa amicitia beneuolentiaq̃ mox à nobis egressi sunt. In hac gente eorumq̃ terra quammultos eorum ritus uidi cognouiq̃, in quibus hic diutius immorari nõ cupio. Quum postea nosse uestra queat maiestas, qualiter in quauis nauigationum harum mearum magis admiranda annotatuq̃ digniora conscripserim, ac in libellum unũ stylo geographico colligerẽ, quem libellum Quatuor diætas intitulaui, & in quo singula particulariter & minutim notaui: sed hactenus à me nõ emisi, ob id quod illũ adhuc reuisere collationareq̃ mihi necesse est. Terra illa gente multa populosa est, ac multis diuersisq̃ animalibus & nostris paucissime similibus undiq̃ densissima: demptis leonibus, ursis, ceruis, suibus, capreolisq̃, & damis, quæ & quidem deformitatem quandam à nostris retinẽt: equis, ac mulis, asinisq̃, & canibus, ac omni minuto pecore, ut sunt oues & similia, necnõ & uaccinis armentis penitus carẽt: ueruntamen alijs q̃ plurimis uariorũ generũ animalibus, quę nõ facile dixerim, abundantes sunt: sed tamen omnia syluestria sunt, qbus in suis agẽdis minime utunt. Quid plura? Hi tot tantisq̃ diuersorũ modorũ ac colorũ pennarũq̃ alitibus

fœcundi

fœcundi sunt,ut id sit uisu enarratúque mirabile:regio siquidem illa multum amœna fructiferaq; est, syluis ac nemoribus maximis plena,quæ omni tem/ pore uirent, nec eorum unquam folia fluunt. Fructus etiam innumerabiles, & nostris omnino dissimiles habent. Hæcce tellus in torrida zona sita est directe sub parallelo, qui cancri tropicum describit, unde polus horizontis eiusdem se uiginti tribus gradibus eleuat in fine climatis secundi. Nobis au/ tem inibi existentibus nos contemplatum populus multus aduenit, effigiem albedinemq; nostram mirantes:quibus unde ueniremus sciscitantibus,è cœ/ lo inuisendæ terræ gratia nos descendisse respondimus, quod & utique ipsi credebant: in hac tellure baptisteria fontésue sacros plures instituimus: in quibus eorum infiniti seipsos baptizari fecerunt, se eorum lingua charaibi, hoc est,magnæ sapientiæ uiros uocantes. Et prouincia ipsa Parias ab ipsis nuncupata est. Postea autem portum illum terramq; derelinquentes, ac se/ cundum collem transnauigantes, & terram ipsam uisu semper sequentes, DCCCLXX. leucas à portu illo percurrimus, facientes gyros circuitusq; interim multos,& cum gentibus multis conuersantes practicantesq;: ubi in plerisq; locis aurum, sed non in grandi copia, eminus quum nobis terras illas repe/ rire,& si in eis aurum foret, tunc sufficeret cognoscere. Et quia tunc tredecim iam mensibus in nauigatione nostra perstiteramus,& naualia nostra,appa/ ratusq; nostri, toti penè consumpti erant,hominesq; labore perfracti: com/ munem inter nos de restaurandis nauiculis nostris, quæ aquam undique re/ cipiebant, & repetunda Hispania iniuimus concordiam: in qua dum persi/ steremus unanimitate, prope portum unum eramus totius orbis optimum, in quem cum nauibus nostris introeuntes, gentem ibidem infinitam inueni/ mus, quæ nos cum magna suscepit amicitia: in terra autem illa nauiculam unam cum reliquis nauiculis nostris ac doliјs nouam fabricauimus, ipsasq; machinas nostras ac tormenta bellica, quæ in aquis undiq; penè perierant, in terram suscepimus, nostrasq; naues ab eis exonerauimus, & post hæc in terram traximus,& refecimus correximusq;,& penitus reparauimus. In qua/ re eiusdem telluris incolæ, non paruum nobis adiuuamen exhibuere, quin immo nobis de suis uictualibus ex affectu largiti sponte sua fuere, propter quod inibi perpauca de nostris consumpsimus: quam quidem rem ingenti pro beneplacito duximus,quum satis tenuia tunc teneremus,cum quibus Hi/ spaniam nostram non nisi indigentes repetere potuissemus. In portu autem illo xxxvij.diebus perstitimus, frequentius ad populationes eorum cum eis euntes, ubi singuli nobis non paruũ exhibebant honorẽ. Nobis aũt portum eundẽ exire,& nauigationẽ nostrã reflectere cõcupiscentibus,conquesti sunt illi gentem quandã ualde ferocẽ, & eis infestam existere, qui certo anni tem/ pore per uiam maris in ipsam eorum terram per insidias ingressi, nũc prodi/
torie

torie,nunc per uim quammultos eorum interimerent,manducarentq́ dein/de: alios uero in suam terrã suasq́ domos captiuatos ducerent,contra quos ipsi se uix defendere possent, nobis insinuantes gentem illam quandam in/habitare insulam,quæ in mari leucis centum aut circiter erat. Quam rem ipsi nobis cum tanto affectu ac querimonia commemorauerunt,ut eis ex condo lentia magna crederemus, promitteremusq́, ut de tantis eos uindicaremus iniurijs: propter quod illi lætantes non parum effecti, sese nobiscum uentu/ros sponte sua propria obtulerunt, quod plures ob causas acceptare recusa/uimus,demptis septem,quos data conditione recepimus,ut soli in suis lintri/bus in propria remearent, quoniam reducendorum eorum curam suscipere nequaquam intendebamus,cui conditioni ipsi quàm gratanter acquieuerũt. Et ita illos amicos nostros plurimum effectos derelinquentes, ab eis abscessi mus. Restauratis autem reparatis que naualibus nostris, septem per gyrum maris,uento inter Græcum & Leuantẽ nos ducente,nauigauimus dies. Post quos plurimis obuiauimus insulis,quarum quidẽ aliæ habitatæ, aliæ uero di scretæ erant. Harum igitur uni tandem appropinquantes, & naues nostras nibi sistere facientes, uidimus ibidem quammaximum gentis aceruum,qui insulam illam Ity nuncuparent,quibus prospectis, & nauiculis phaselisq́ no stris uiris ualidis,& machinis tribus,stipatis,terræ eidem uicinius appropin/quantes, quadringentos uiros cum mulieribus quammultis iuxta littus esse cõspeximus:qui, ut de prioribus habitum est,omnes nudi meantes, corpore strenuo erant,necnõ bellicosi plurimum,ualidiq́ apparebant, quũ siquidem omnes armis suis,arcubus uidelicet & sagittis, lanceisq́ armati essent,quorũ quoq́ complures parmas etiam,quadratáue scuta gerebãt,quibus sic oppor tune sese præmuniebant, ut eos in iaculandis sagittis suis in aliquo non im/pedirent. Quumq́ in phaselis nostris terræ ipsi quantus est sagittæ uolatus appropiassemus, omnes citius in mare prosilierunt, & infinitis emissis sagit/tis sese contra nos strennue,ne in terram descendere possemus, defendere oc/cœperunt. Omnes uero per corpus diuersis coloribus depicti, & uarijs uo/lucrum pennis ornati erant:quos hi qui nobiscum uenerant aspicientes, illos ad præliandum paratos esse, quotiescunque sic picti, aut auium plumis or/nati sunt,nobis insinuauerunt. Intantum autem introitum terræ nobis impe dierunt, ut saxiuomas machinas nostras in eos coacti fuerimus emittere, quarum audito tumultu, impetuq́ uiso, necnon ex eis plerisque in terram mortuis decidisse prospectis, omnes in terram sese receperunt. Tumq́ fa/cto inter nos consilio,xlij. de nobis in terrã post eos cõcordauimus exilire,& aduersus eos magno animo pugnare, quod & quidem fecimus. Nam tum aduersum illos in terrã cum armis nostris prosiliuimus,cõtraq́ illi sic sese no bis opposuerunt, ut duabus fermẽ horis continuũ inuicẽ gesserimus præliũ, præter id quod de eis magnã faceremus uictoriã,demptis eorum perpaucis, quos

quos baliſtarij colubrinarijq́ noſtri, ſuis interemerunt telis, quod idcirco it
effectum eſt, quia ſeipſos à nobis ac lanceis enſibusq́ noſtris ſubtiliter ſub
trahebāt. Veruntamen tanta demū in eos incurrimus uiolentia, ut illos cun
gladijs mucronibusq́ noſtris cominus attingeremus. Quos quidem quun
perſenſiſſent, omnes in fugā per ſyluas & nemora cōuerſi ſunt, ac nos camp
uictores, interfectis ex eis uulneratisq́ plurimis, deſeruerūt. Hos autem pr
die illa longiore fuga nequaquam inſequi uoluimus, ob id quod fatigati n
mium tunc eſſemus: quin potius ad naues noſtras cum tanta ſeptē illorū qu
nobiſcum uenerant, remeauimus lætitia, ut tantum in ſe gaudium uix ipſi ſu
ſcipere poſſent. Sequenti autem aduentante die uidimus per inſulam ipſam
copioſam gentium appropinquare cateruam, cornibus inſtrumentisq́ alijs
quibus in bellis utuntur, buccinantem: qui & quoq́ depicti omnes, ac uarij
uolucrum plumis ornati erant, ita ut tueri mirabile foret: quibus perceptis, e
inito rurſum inter nos deliberauimus cōſilio, ut ſi gens hæc nobis inimicitia
pararet, noſmet omnes in unū cōgregaremus, uideremusq́ mutuo ſempe
ac interim ſatageremus, ut amicos nobis illos efficeremus: quibus amicitian
noſtram nō recipientibus, illos quaſi hoſtes tractaremus, ac quotquot ex ei
comprehendere ualeremus, ſeruos noſtros ac mancipia perpetua faceremus
& tunc armatiores ut potuimus, circa plagā ipſam in gyrum nos collegimus
Illi uero, ut puto, præ machinarum noſtrarū ſtupore, nos in terram tunc m
nime prohibuerunt exilire. Exiuimus igitur in eos in terram quadrifariam d
uiſi, lvij. uiri ſinguli decurionem ſuum ſequentes, & cum eis longum manua
geſſimus prælīū. Veruntamen poſt diuturnam pugnam, plurimumq́ cert
men, necnō interemptos ex eis multos, omnes in fugam coēgimus, & aduſ
populationem eorum unà proſequuti fuimus: ubi comprehenſis ex eis xxv
captiuis, eandem eorum populationem igni combuſſimus, & inſuper ad na
ues noſtras cum ipſis xxv. captiuis repedauimus, interfectis ex eadē gent
uulneratisq́ plurimis. Ex noſtris autem interempto duntaxat uno: ſed uu
neratis xxij. qui omnes ex dei adiutorio ſanitatem recuperauerūt. Cæterun
autem recurſu in patriam per nos deliberato ordinatoq́, uiri ſeptem illi, qu
nobiſcum illuc uenerant, quorum quinq́ in præmiſſo bello uulnerati extite
rant, phaſelo uno in inſula illa arrepto, cum captiuis ſeptem, quos illis tribu
mus, tres uidelicet uiros, & quatuor mulieres in terram ſuam cum gaudio m
gno, magna uirium noſtrarum admiratione regreſſi ſunt. Nosq́ Hiſpania
uiam ſequentes, Calicium tandem repetiuimus portum, cum ccxxij. captiua
tis perſonis, decimo quinto Octobris die. Anno domini M.CCCCXCIX
Vbi lætiſſime ſuſcepti fuimus, ac ubi eoſdē captiuos noſtros uendidimus. E
hæc ſunt quę in hac nauigatione noſtra priore, notatu digniora cōſpeximus

De ſecu

DE SECVNDAE NAVIGATIONIS CVRSV.

QVantum ad ſecundariæ nauigationis curſum, & ea quæ in illa memoratu digna conſpexi, dicetur in ſequentibus. Eandem igi/ tur inchoātes nauigationem, Calicium exiuimus portum, anno domini M. CCCCLXXXIX. undecimo Maiј die. Quo exi/ u facto, nos curſum noſtrum Campiuiridis ad inſulas arripientes, necnon d inſularum magnæ Canariæ uiſum tranſabeuntes, in tantum nauigaui/ nus, ut inſulæ cuidam, quæ Ignis inſula dicitur, applicaremus: ubi facta no is de lignis & aqua prouiſione, & nauigatione noſtra rurſum per Lebecciū entum incepta, poſt enauigatos XIX. dies, terram quandam nouā tan/ em tenuimus, quam quidem firmam exiſtere cenſuimus, contra illam de ua facta in ſuperioribus mentio eſt, & quæ quidem terra in zona torrida xtra lineam æquinoctialem ad partem Auſtri ſita eſt: ſupra quam meridio alis polus ſe quinꝙ exaltat gradibus extra quodcunꝙ clima, diſtatꝙ ea/ em terra à prænominatis inſulis, ut per Lebeccium uentum conſtabat, leu/ s quingentis. In qua terra dies cum noctibus æquales XXVII. Iuniј, quū ol in cancri tropico eſt, exiſtere reperimus. Eandem terram in aquis omni/ o ſubmerſam, necnon magnis fluminibus perfuſam eſſe inuenimus, quæ : quidem ſemet plurimum uiridem, & proceras altiſſimasꝙ arbores haben m monſtrabat, unde neminé in illa eſſe tunc percepimus. Tum uero con/ itimus, & claſſem noſtram ancorauimus, ſolutis nonnullis phaſelis, cū qui/ us in terram ipſam accedere tentauimus. Porro nos aditū in illam quæren s, & circum eam ſæpius gyrantes, ipſam ut prætactum eſt, ſic fluminū un/ is ubique perfuſam inuenimus, ut nuſquam locus eſſet, qui maximis aquis on immadeſceret. Vidimus tamen interim per flumina ipſa ſigna quàm ulta, quemadmodū ipſa eadem tellus inhabitata eſſet & incolis multis fœ nda. At quoniam eadem ſigna conſideraturi, in ipſam deſcendere nequie amus, ad naues noſtras reuerti concordauimus, quod & quidem fecimus. Quibus ab hinc exancoratis, poſtea inter Leuantem & Seroccum uentū col/ teraliter ſecundum terram, ſic ſpirante uento, nauigauimus, pertentantes epius interim, pluribus quàm quadraginta durantibus leucis, ſi in ipſam pe etrare inſulam ualeremus. Qui labor omnis inanis extitit: quum ſiquidem o in latere maris fluxū, qui à Serocco ad magiſtralem abibat, ſic uiolentū omperimus, ut idem mare ſe nauigabile non præberet. Quibus cognitis in/ onuenientibus, conſilio facto conuenimus, ut nauigium noſtrum per mare d magiſtralem reflecteremus: tumꝙ ſecundum terram ipſam in tantū na/ gauimus, ut tandem portui uni applicaremus, qui belliſſimam inſulam, bel liſſimumꝙ ſinum quendam in eius ingreſſu tenebat: ſupra quem nobis na/ igātibus, ut in illum introire poſſemus, immenſam in inſula ipſa gentiū tur/ am à mari quatuor leucis aut circiter diſtantē uidimus. Cuius rei gratia læ

p tati non

tati non parum extitimus: Igitur paratis nauiculis nostris,ut in eandem insu
lam uaderemus, lintrem quandam, in qua personæ complures erant,ex alto
mari uenire uidimus: propter quod tunc conuenimus,ut eis inuasis ipsos cõ
prehenderemus: & tunc illos nauigare, & in gyrum, ne euadere possent,cir
cundare occœpimus: quibus sua quoq; uice nitentibus,uidimus illos,aura te
perata manente,remis suis omnibus sursum erectis, quasi firmos ac resisten
tes se significare uelle: quam rem sic idcirco illos efficere putauimus, ut inde
nos in admirationem conuerterent. Quum uero sibi nos cominus appro
pinquare cognouissent, remis suis in aquam conuersis,terram uersus remig
re inceperunt. At tunc nobiscum carbasum unam quadraginta quinq; doli
rum uolatu celerrimam educebamus, quæ tunc tali nauigio delata est, ut s
bito uentum super eos obtineret. Quumq; irruendi in illos aduenisset com
moditas, ipsi sese apparatumq; suum in phaselo suo ordinate spargentes,
quoq; ad nauigandum accinxerunt. Itaque quum eos præterijssemus, tun
fugere conati sunt. At nos nonnullis tunc expeditis phaselis, ualidis uiris
patis, illos tunc cõprehendere putantes, mox in eos incurrimus:contra quo
bis geminis ferè horis nobis nitentibus, nisi carbasus nostra, quæ cursu eo
præterierat, rursum super eos reuersa fuisset, illos penitus amittebamus
Quum uero ipsi se eisdem nostris phaselis carbasoq; undiq; cõstrictos es
perspicerent, omnes, qui circiter uiginti erant, & à terra duabus ferè leucis
stabant, in mare saltu prosilierunt: quos nos cum phaselis nostris tota pro
quentes die, nullos ex eis,nisi tantummodo duos,prehendere potuimus,
lijs omnibus in terram saluis abeuntibus. In lintre autem eorum quam de
ruerant,bis gemini iuuenes extabant,non de eorum gente geniti,sed quos i
tellure aliena rapuerant, quorum singulis ex recenti uulnere uirilia abscid
rant:quæ res admirationem non paruam nobis attulit.Hos autem quum i
nostras suscepissemus nauiculas, nutibus nobis insinuarunt, quemadmod
illi eos ab ipsis manducandos abducerent:indicantes interim quod gens h
tam effera & crudelis,humanarum carnium comestrix,Canibali nuncupa
tur. Postea autem nos ipsam eorum lintrem nobiscum trahentes, & cum n
uiculis nostris cursum terram eorum uersus arripientes,parumper interim
stitimus, & naues nostras media tantum leuca à plaga illa distantes ancor
uimus,quum in populum plurimum oberrare uidissemus,in illam cum ips
nauiculis nostris subito properauimus,ductis nobiscum duobus illis,quos i
lintre à nobis inuasa comprehenderamus. Quamprimũ autem terrã ipsa
pede contigimus, omnes trepidi & seipsos abdituri in uicinas nemorum l
tebras diffugerunt. Tum uero uno ex illis quos prehenderamus abire pe
misso, & plurimis illi amicitiæ signis, necnon nolis, cymbalis, ac speculis p
risque datis, diximus ei, ne propter nos cæteri qui aufugerant expauescerẽ
quoniam eorum amicos esse plurimum cupiebamus. Qui abiens iussa no

stra so

ſtra ſolerter impleuit, gente illa tota, quadringentis uidelicet ferè uiris, cum fœminis multis à ſyluis ſecum ad nos eductis. Qui inermes ad nos ubi cum nauiculis noſtris eramus, omnes uenerunt, & cum quibus tunc amicitiã bonam firmauimus, reſtituto quoque eis alio, quem captiuum tenebamus, & pariter eorum lintrem, quam inuaſeramus per nauium noſtrarum ſocios, apud quos erat, eis reſtitui mandauimus. Porrò hæc eorum linter quæ ex ſolo arboris trunco cauata, & multum ſubtiliter effecta fuerat, longa uiginti ſex paſſibus, & lata duobus brachijs erat: hanc quum à nobis recuperaſſent, & tuto in loco fluminis repoſuiſſent, omnes à nobis repente fugerunt, nec nobiſcum amplius conuerſari uoluerunt. Quo tam barbaro facto comperto, illos malæ fidei, malæ'que conditionis exiſtere cognouimus. Apud eos aurum duntaxat pauculum, quod ex auribus geſtabant, uidimus. Itaque plaga illa relicta, & ſecundum eam nauigatis octoginta circiter leucis, ſtationem quandam nauiculis tutam reperimus, in quam introëuntes tantas inibi comperimus gentes, ut id admirabile foret. Cum quibus facta amicitia, iniuimus deinde cum eis ad plures eorum pagos, ubi multum ſecure, multumq; honeſte ab eis ſuſcepti fuimus; & ab eis interim quingentos uniones unica nola emimus, cum auro modico, quod eis ex gratia contulimus. In hac terra uinum ex fructibus ſementibusq; expreſſum, ut ciceram ceruiſiam'ue albam & rubentem bibunt: melius autem ex myrrhæ pomis ualde bonis confectum erat: ex quibus cum multis quambonis alijs fructibus guſtui ſapidis, & corpori ſalubribus, abundanter comedimus: propterea quod tempeſtiue illuc adueneramus. Hæc eadem inſula eorum rebus ſupellectili'ue quammultum abundans eſt, gensq; ipſa bonæ conuerſationis & maioris pacificentiæ eſt, quàm uſquam alibi repererimus aliam. In hoc portu decem & ſeptem diebus cum ingenti placito perſtitimus, uenientibus quotidie ad nos populis multis, nos effigiemq; noſtram & albedinem necnon ueſtimenta armaq; noſtra, & nauium noſtrarum magnitudinem admirantibus. Hi etiam nobis gentem quandam eis infeſtam, occidentem uerſus exiſtere retulerunt: quæ gens infinitam habebat unionũ quantitatem, quodq; quos ipſi habebant uniones, eiſdem inimicis ſuis in belli operationibus aduerſus eos habitis abſtulerant: nos quoque & quemadmodum illos piſcarentur, & quemadmodum naſcerentur edocentes. Quorum dicta uera profecto eſſe cognouimus, prout & maieſtas ueſtra poſthæc amplius intelligere poterit. Relicto autem portu illo, & ſecundum plagam eandem, in quam continue gentes affluere proſpiciebamus, curſu noſtro producto, portum quendam alium reficiendæ unius nauiculæ noſtræ gratia ſubiuimus, in quo gentem multam eſſe comperimus, cum quibus nec ui, nec amicitia conuerſationem obtinere ualuimus: illis ſi quandoque in terram cum nauiculis noſtris deſcenderemus, ſe contra nos aſpere defendentibus,

tibus, & si quandoque nos sustinere non ualerent, in syluas aufugientibus, & nos nequaquam expectantibus: quorum tantam barbariem nos cognoscentes, ab eis ex hinc discessimus. Tuncq; inter nauigandū insulam quandam in mari leucis à terra quindecim distantem uidimus, quam si in ea populus quispiam esset, inuisere concordauimus. In illam igitur accelerantes, quandam inibi inuenimus gentem, quæ omnium bestialissima simplicissimáque omnium quoque gratiosissima benignissimaq; erat. Cuius quidem gentis ritus & mores eiusmodi sunt.

De eiusdem gentis ritu & moribus.

HI uultu ac gestu corporis brutales admodum extant, singuliq; maxillas herba quadā uiridi introrsum repletas habebant, quā pecudum instar usque ruminabant, ita ut uix quicquam eloqui possent: quorum quoq; singuli ex collo pusillas siccatasq; cucurbitas duas, alteram herba ipsa, quam in ore tenebant, alteram uero farina quadam albida, gypso minuto simili plenam gerebant, habito bacillo quodam, quem in ore suo madefactum masticatumq; sæpius, in cucurbitam farina repletam mittebant, & deinde cum eo de eadem farina extrahebant, quam sibi post hæc in ore utrinque ponebant, herbam ipsam, quam in ore gestabant, eadem farina respergitando: & hoc frequentissime paulatimq; efficiebant. Quam rem nos admirati, illius causam secretumq;, aut cur ita facerent, satis nequiuimus comprehendere. Hæcce gens, ut experimento didicimus, ad nos adeo familiariter aduenit, ac si nobiscum sæpius antea negociati fuissent, & longæuam amicitiam habuissent. Nobis autem per plagam ipsam cum eis ambulantibus colloquentibusq;, & interim recentem aquam bibere desiderantibus, ipsi per signa, se talibus aquis penitus carere insinuantes, ultro de herba farináque quam in ore gestabant offerebant: propter quod regionem eandem aquis deficientem, quodq; ut sitim subleuarent suam, herbam ac farinam talem in ore gestarent intelleximus. Vnde factum est, ut nobis ita meantibus, & circū plagam eandem una die cum media illos concomitantibus, uiuidam aquam nusquam inuenerimus, cognouerimusq; quod ea quam bibebant aqua, ex rore noctu super certis folijs, auriculis asini similibus, decidente collecta erat. Quæ quidem folia eiusmodi rore nocturno tempore se implebant: ex quo rore, qui optimus est, idem populus bibebat: sed tamen talibus folijs pleraque eorum loca deficiebant. Hæccei gens uictualibus, quæ in terra solida sunt, penitus carent: quinimo ex piscibus quos in mari piscantur uiuunt. Etenim apud eos, qui magni piscatores existunt, piscium ingens abundat copia, ex quibus ipsi plurimos turtures, ac quābonos pisces alios plures ultro nobis obtulerunt. Eorum uxores herba, quam in ore uiri ipsi gerebant, nusquam utebantur: uerum singulæ cucurbitam unā

aqua

aqua impletam, ex qua biberent habebant. Nullos domorum pagos, nullaq; tuguria gens hæc habent, præterquam folia grandia quædam, sub quibus à solis feruore, sed non ab imbribus se protegunt: propter quod autumabile est, quod parum in terra illa pluitet. Quum autem ad piscandum mare adierint, folium unum adeo grande secum quisque piscaturus effert, ut in illo in terram defixo, & ad solis meatum uersato, sub illius umbra aduersus æstum totum se abscondat. Hacce in insula quammulta uariorum generum animalia sunt, quæ omnia aquam lutulentam bibunt. Videntes autem quod in ea commodi nihil nanciscere mur, nos relicta illa aliam quandam insulam tenuimus: in quam nos ingredientes, & recentem unde biberemus aquam inuestigantes, putantes interim ipsam eandem terram à nullis esse habitatam, propterea quod in ea neminem inter adueniendum prospexeramus, dum per arenam deambularemus, uestigia pedum quammagna nonnulla uidimus, ex quibus censuimus, quod si eisdem pedibus reliqua membra respondebant, homines in eadem terra grandissimi habitabant. Nobis autem ita per arenam deambulantibus, uiam unam in terram deducentem comperimus, secundum quam nouem de nobis euntes, insulam ipsam inuisere parauimus, ob id quod non quamspatiosam illam, nec quammultas in ea habitare gentes existimauimus. Pererrata igitur secundum eandem uiam una ferè leuca, quinque in conualle quadam, quæ populatæ apparebant, uidimus casas: in quas introëuntes quinque in illis reperimus mulieres, uetulas uidelicet duas & iuuenculas tres: quæ quidem omnes sic statura proceræ erant, ut inde ualde miraremur. Hæ autem protinus ut nos intuitæ sunt, adeo stupefactæ permanserunt, ut aufugiendi animo penitus deficerent. Tumq; uetulæ ipsæ lingua eorum nobiscum blandiuscule loquentes, & sese omnes in casam unam recipientes, permulta nobis de suis uictualibus obtulerunt. Eædem uero omnes longissimo uiro statura grandiores erant, & quidem æque grandes ut Franciscus de Albicio, sed meliore quàm nos sumus proportione compactæ. Quibus ita compertis, posthæc unà conuenimus, ut iuuenculis ipsis per uim arreptis, eas in Castiliam quasi rem admirandam abduceremus: in qua deliberatione nobis existentibus, ecce triginta sex, uel circiter uiri, multo quàm fœminæ ipsæ altiores, & adeo egregie compositi, ut illos inspicere delectabile foret, casam ipsam introire occœperunt: propter quos tanta tunc affecti fuimus animi turbatione, ut satius apud nauiculas nostras quàm cum tali gente esse duxissemus. Hi etenim ingentes arcus & sagittas, necnon & sudes perticasq; magnas instar clauarum ferebant. Qui ingressi loquebantur quoque inter se mutuo, ac si nos comprehendere uellent. Quo tali periculo percepto, diuersa etiam inter nos tunc fecimus consilia: unis ut illos in ipsa eadem casa

inuaderemus : alijs uero nequaquam , ſed foris potius & in platea : & alijs
ut nuſquam aduerſus eos pugnam quæreremus , donec quid agere uellen
intelligeremus, aſſeuerantibus. Inter quæ conſilia caſam illam ſimulate ex
uimus , & ad naues noſtras remeare occœpimus : ipſi'que quantus eſt lapi
dis iactus,mutuo ſemper loquentes nos inſequuti ſunt,haud minore quàm
nos , ut autumo,repedantes formidine, quum nobis manentibus ipſi quo-
que eminus manerent,& niſi nobis ambulantibus non ambularent. Quum
uero ad naues noſtras pertigiſſemus, & in illas ex ordine introiremus, mox
omnes in mare proſilierunt , & quammultas poſt nos ſagittas ſuas iaculat
ſunt,ſed tunc eos perpaucum metuebamus: nam tunc machinarum noſtra
rum duas in eos , potius ut terrerentur quàm ut interirent, emiſimus. Qua-
rum quidem tumultu percepto , omnes confeſtim in montem unum pro-
pinquum fugā abierunt . Et ita ab eis erepti fuimus ; diſceſſimúsque par
ter. Hi omnes nudi, ut de prioribus habitum eſt, eunt. Appellauimúsque
inſulam illam, Gigantum, ob proceritatem eorum, inſulam. Nobis autem
ulterius , & à terra paulo diſtantius tranſremigantibus ſæpius interdum
cum eis pugnaſſe nobis accidit , ob id quod quicquam à tellure ſua ſibi tol
li nequaquam permittere uellent . Et utique quidem repetundæ Caſtilia
propoſitum iam nobis in mentem ſubierat , ob id potiſſimum , quod unc
iam ferè anno in mari perſtiteramus , nec niſi tenuem alimentorum neceſſa
riorumq; aliorum munitionem retinebamus. Quæ & quidem adhuc ex ue
hementibus , quos pertuleramus , ſolis caloribus iam contaminata inqui
nataque erant , quum ab exitu noſtro à Campiuiridis inſulis uſque tun
continue per torridam nauigaſſemus zonam , & tranſuerſim per lineam æ
quinoctialem bis , ut præhabitum eſt. In qua quidem uoluntate nobis pe
ſeuerantibus , nos à laboribus ſubleuare noſtris ſanctifico complacuit ſpi
ritui : nempe receptum quempiam pro rurſum nouandis naualibus noſtris
nobis quærentibus , ad gentem quandam peruenimus , quæ nos cum ma
xima ſuſcepit amicitia,& quam quidem unionum perlarum'ue orientalium
comperimus in numero maximo tenere. Propter quod quadraginta & ſe
ptem diebus ibi perſtitimus , & centum , decem & nouem unionum mar
chas, precio, ut æſtimabamus, quadraginta non ſuperante ducatos, ab eis
comparauimus . Nam nolas , ſpecularia , cryſtallinóſque nonnullos , nec
non leuiſſima electri folia eis tantum propter ea tradidimus . Nempe
quotquot quilibet eorum obtineret uniones,eos pro ſola nola donabat. Di
dicimus quoque interdum ab eis , quomodo & ubi illos piſcarentur : qui &
quidem oſtreolas , in quibus naſcuntur , nobis plures largiti ſunt. Et pari-
ter nonnullas mercati fuimus : ubi in quibuſdam centum & triginta unio-
nes , in quibuſdam uero non totidem reperiebantur . Nouerit'que maie-

ſtas ueſtra,

ſtas ueſtra, quod niſi permaturi ſint, & à conchilijs in quibus gignuntur, per ſeſe excidant, omnino perfecti non ſunt. Quinimo in breui, ut ſæpius ipſe expertus ſum, emarceſcunt, & in nihil redacti ſunt. Quum uero matu ri fuerint, in oſtrea ipſa inter carnes, præter id quod ipſis carnibus hæreant, ſe ſeparant: & huiuſcemodi optimi ſunt. Effluxis igitur quadraginta & ſe ptem diebus, necnon gente illa, quam nobis plurimum amicam effecera- mus, relicta, hinc ab eis exceſſimus, ob plurimarum rerum noſtrarum in- digentiam, uenimúsque ad Antigliæ inſulam, quam paucis nuper ab an- nis Chriſtophorus Columbus diſcooperuit, in qua reculas noſtras ac na ualia reficiendo, menſibus duobus & diebus totidem permanſimus, plu- res interdum Chriſticolarum inibi conuerſantium contumelias perpetien do, quas, prolixus ne nimium fiam, hic omitto. Eandem uero inſulam ui- geſima ſecunda Iulij deſerentes, percurſa unius menſis cum medio nauiga tione, Calitium tandem portum octauo menſis Septembris ſubiuimus: ubi cum honore profectúque ſuſcepti fuimus. Et ſic per dei placitum finem noſtra cepit ſecunda nauigatio.

AMERICI VESPVTII NAVIGA- TIO TERTIA.

ME in Sibillia exiſtente, & à pœnis atque laboribus, quos inter præmemoratas pertuleram nauigationes, pauliſ- per requieſcente, deſiderantéque poſt hæc in perlarum terram remeare, fortuna fatigationum mearum nequa- quam adhuc ſatura, ſereniſſimo illi domino Emanueli Portugalliæ regi miſit in cor, neſcio ut quid, ut deſtinato nuncio literas regales ſuas ad me tranſmitteret, quibus plurimum rogabat, ut ad eum apud Liſbonam celerius me transferrem: ipſe etenim mirabilia mihi plurima faceret. Super qua re nondum tunc deliberaui: quinimo ei per eundemmet nuncium, me minus bene diſpoſitum, & tunc male habere ſignificaui. Verum ſi quandoque reconualeſcerem, & maieſtati eius regiæ meum forſan complaceret obſequium, omnia quæcunque uellet ex animo perficerem. Qui rex percipiens, quod me ad ſe tunc traducere nequiret, Iulia nũ Bartholomæũ Iocundum, qui tunc in Liſbona erat, rurſum ad me deſti nauit, cum cõmiſſione, ut omnibus modis me ad eundem regẽ ſecum perdu ceret. Propter cuius Iuliani aduentum & preces coactus tunc fui ad regem ipſum meare: quod qui me nouerant omnes, malum eſſe iudicarunt. Et ita à Caſtilia, ubi honor mihi non modicus exhibitus extiterat, ac rex ipſe Ca ſtiliæ exiſtimationẽ de me bonam cõceperat, profectus ſum: & quod dete- rius fuit, hoſpite inſalutato, ac mox coram ipſo rege domino Emanuele me-

ipſum obtuli. Qui rex de aduentu meo non paruam uiſus eſt concepiſſe lætiam, plurimum me interdum rogitans, ut unà cum tribus eius conſeruantiæ nauibus, quæ ad exeundum, & ad nouarum terrarum inquiſitionē præparatæ erant, proficiſci uellem: & ita, quia regum præces præcepta ſunt, ad eius uotum conſenſi.

Tempus profectionis tertiæ.

IGitur ab hoc Lisbonæ portu cum tribus conſeruantiæ nauibus die Maij decima M. D. I. abeuntes, curſum noſtrum uerſus magnæ Canariæ inſulas arripuimus, ſecundum quas & ad earum proſpectum inſtanter enauigantes, idem nauigium noſtrum collateraliter ſecundum Aphricam occidentem uerſus ſequuti fuimus. Vbi piſcium quorundam, quos Parghi nuncupant, multitudinem maximam in æquore prendidimus, tribus inibi diebus moram facientes. Exinde autem ad partem illam Æthiopiæ, quæ Beſilicca dicitur, deuenimus: quæ quidem ſub torrida zona poſita eſt, & ſuper quam quatuordecim gradibus ſe ſeptentrionalis erigit polus in climate primo: ubi diebus undecim nobis de lignis & aqua prouiſionem parantes reſtitimus, propter id quod Auſtrum uerſus per Atlanticum pelagus nauigandi mihi ineſſet affectus. Itaque portum Æthiopiæ illum poſt hæc relinquentes, tunc per Lebeccium uentum in tantum nauigauimus, ut ſexaginta & ſeptem infra dies inſulæ cuidam applicuerimus, quæ inſula ſeptingentis à portu eodem leucis ad Lebeccij partem diſtaret. In quibus quidem diebus peius perpeſſi tempus fuimus, quàm unquam in mari quiſquam antea pertulerit, propter uentorum nimborum'ue impetus, qui quamplurima nobis intulere grauamina, ex eo quod nauigium noſtrum lineæ præſertim æquinoctiali continue iunctum fuit. Inibiq; in menſe Iunio hyems extat, ac dies noctibus æquales ſunt, atque ipſæ umbræ noſtræ continue uerſus meridiem erant. Tandem uero omnitonanti placuit nouam unam nobis oſtendere plagam, decima ſeptima ſcilicet Auguſti, iuxta quam, leuca ſepoſiti ab eadem cum media, reſtitimus, & poſtea aſſumptis cymbis nonnullis in ipſam uiſuri ſi inhabitata eſſet, profecti fuimus. Quam & quidem incolas plurimos habitare reperimus, qui beſtijs prauiores erant, quemadmodū maieſtas regia ueſtra poſthęc intelliget. In hoc uero introitus noſtri principio gentem non percepimus aliquā, quamuis oram ipſam per ſigna plurima, quę uidimus, populo multo repletā eſſe intellexerimus. De qua quidem ora pro ipſo sereniſſimo Caſtiliæ rege poſſeſſorium cepimus, inuenimusq; illam multum amœnā ac uiridem eſſe, & apparentiæ bonæ. Eſt autē extra lineā ęquinoctialem Auſtrū uerſus quinq; gradibus: & ita eadem die ad naues noſtras repedauimus. Quia uero lignorum & aquę penuriam patiebamur, concordauimus iterū in terrā altera die reuerti, ut nobis de neceſſarijs

prouidere

rouideremus: in qua quidem nobis extantibus, uidimus ſtantes in unius
nontis cacumine gentes, quæ deorſum deſcendere non auderent, erantq́;
udi omnes, necnon conſimilis effigiei colorisq́;, ut de ſuperioribus habi/
um eſt. Nobis autem ſatagentibus, ut nobiſcum conuerſatum accederent,
on ſic ſecuros eos efficere ualuimus, ut de nobis adhuc non diffiderent.
Quorum obſtinatione proteruiaq́; cognita, ad naues ſub noctem remeaui
nus, relictis in terra, uidentibus illis, nolis ſpeculisq́; nonnullis, ac rebus a/
js. Quumq́; nos in mari eminus eſſe proſpicerent, omnes de ipſo monte
ropter reculas quas reliqueramus deſcenderunt, plurima inter ſe admira/
ionis ſigna facientes. Nec tunc de aliquo, niſi de aqua nobis prouidimus.
Craſtino autem effecto mane, uidimus è nauibus gentem eandem nume/
o quàm antea maiorem, paſſim per terram ignes fumosq́; facientem: un/
le nos exiſtimantes, quod nos per hoc ad ſe inuitarent, iuimus ad eos in
erram, ubi tunc populum plurimum aduenisse conſpeximus, qui tamen à
obis longe ſeipſos tenebant, ſigna facientes interim nonnulla, ut cum eis
nterius in inſulam uaderemus. Propter quod factum eſt, ut ex Chriſtico/
s noſtris duo protinus ad hoc parati, periculo ad tales eundi ſemetipſos
xponerent, ut quales gentes ipſi forent, aut ſi quas diuitias ſpeciésue aro/
naticas ullas haberent, ipſi cognoſcerent. Quapropter in tantum nauium
rætorem rogitauerunt, ut eis quod poſtulabant annueret. Tum uero illi
d hoc ſeſe accingentes, nécnon pleraſque de rebus ſuis minutis ſecum ſu/
ientes, ut inde à gentibus eiſdem mercarentur alias, abierunt à nobis, data
onditione, ut ad nos poſt quinque dies ad ſummum remeare ſoliciti eſſent:
os etenim illos tamdiu expectaremus. Et ita tunc iter ſuum in terram arri
uerunt, atque nos ad naues noſtras regreſſum cepimus, ubi expectando
os diebus octo perſtitimus: in quibus diebus gens permulta noua dietim
ere ad plagam ipſam adueniebat, ſed nuſquam nobiſcum colloqui uolue/
unt. Septima igitur aduentante die nos in terram ipſam iterum tendentes,
entem illam mulieres ſuas omnes ſecum adduxiſſe reperimus. Quàm ue
o primum illuc peruenimus, mox ex eiſdem uxoribus ſuis ad colloquen/
lum nobiſcum quamplures miſerunt, fœminis tamen eiſdem non ſatis de
obis confidentibus. Quod quidem nos attendentes, concordauimus ut iu
enem unum è nobis, qui ualidus agilisq́; nimium eſſet, ad eas quoq; tranſ
nitteremus: & tunc ut minus fœminæ eædem metuerent, in nauiculas no/
tras introiuimus. Quo egreſſo iuuene, quum ſeipſum inter illas immiſcuiſ
et, ac illæ omnes circumſtantes contingerent palparentq́; eum, & propter
um nō parū admirarentur: ecce interea de monte fœmina una uallum ma/
nū manu geſtans aduenit: quæ poſtq̄ ubi iuuenis ipſe erat appropiauit,
ali eum ualli ſui ictu à tergo percuſſit, ut ſubito mortuus in terrā cōcideret:
uem confeſtim mulieres aliæ corripientes, illum in montē à pedibus pertra
xerunt

xerunt,uiriq; ipsi qui in monte erant,ad littus cum arcubus & sagittis adue
nientes, ac sagittas suas in nos conijcientes, tali gentem nostram affecerun
stupore, ob id quod nauiculæ illæ, in quibus erant,harenam nauigando r
debant, nec celeriter aufugere tunc poterant, ut sumendorum armorum su
orum memoriam nemo tunc haberet: & ita quamplures contra nos sagit
tas suas eiaculabantur. Tum uero in eos quatuor machinarum nostrarun
fulmina, licet neminem attingentia, emisimus. Quo audito tonitruo, om
nes cursim in montem fugerunt, ubi mulieres ipsæ erant, quæ iuuenem no
strum quem trucidauerant,nobis uidentibus in frusta secabant, necnon fr
sta ipsa nobis ostentantes, ad ingentem quem succenderant ignem torre
bant, & deinde post hæc manducabant. Viri quoque ipsi signa nobis sim
liter facientes,geminos Christicolas nostros alios se pariter peremisse man
ducasseq; insinuabant: quibus, qui & utique uera loquebantur, in hoc ips
credidimus. Cuius nos improperij uehementius piguit, quum immanita
tem quam in mortuum exercebant, oculis intueremur ipsi proprijs. Quan
obrem plures quàm quadraginta de nobis in animo stabiliueramus, ut om
nes pariter terram ipsam impetu petentes, tam immane factum, tamq; b
stialemférociam uindicatum uaderemus. Sed hoc ipsum nobis Nauipræ
tor non permisit: & ita tam magnam, ac tam grauem iniuriam passi, cum
maleuolo animo, & grandi opprobrio nostro, efficiente hoc Nauipræce
ptore nostro, impunitis illis abscessimus. Postquam autem terram illam r
liquimus, mox inter Leuantem & Seroccum uentum,secundum quos se co
tinet terra, nauigare occœpimus, plurimos ambitus, plurimosq; gyros in
terdum sectantes: quibus durantibus gentes non uidimus, quæ nobiscun
practicare, aut ad nos appropinquare uoluerint. In tantum uero nauiga
uimus, ut tellurem unam nouam, quæ secundum Lebeccium se porrigeret
inuenerimus. In qua quum campum unum circuiuissemus, cui sancti Vin
centij campo nomen indidimus, secundum Lebeccium uentum post hæ
nauigare occœpimus: distatq; idem sancti Vincentij campus à priore terr
illa, ubi Christicolæ nostri extiterunt interempti, centum quinquaginta leu
cis ad partem Leuantis:qui & quidem campus octo gradibus extra lineam
æquinoctialem uersus Austrum est. Quum igitur ita uagantes iremus,qua
dam die copiosam gentium multitudinē, nos nauiumq; nostrarū uastitat
mirantiū,in terra una alia esse conspeximus,apud quos tuto in loco mox re
stitimus, & deinde in terrā ipsam ad eos ex nauiculis nostris descendimus
quos quidē mitioris esse conditionis q̄ priores reperimus: nam etsi in edo-
mandis illis diu elaborauimus, amicos tamen nostros eos tandē effecimus
cū quibus negociando practicandoq; uarie quinque mansimus diebus,ubi
cannas,fistulas uirides,plurimū grossas,& etiā nonnullas in arborū cacumi-
nibus siccas inuenimus. Concordauimus autem, ut ex eadem gente duos,
qui nos

qui nos eorum linguam edocerent, inde traduceremus. Quamobrem tres ex eis, ut in Portugalliam uenirent, nos ultro comitati sunt. Et quoniam me omnia prosequi ac describere piget, dignetur uestra nosse maiestas quod nos portum illum linquentes, per Lebeccium uentum, & in uisu terræ semper transcurrimus, plures continue faciendo scalas pluresq; ambitus, ac interdum cum multis populis loquendo, donec tandem uersus austrum extra Capricorni tropicũ fuimus. Vbi super horizonta illum meridionalis polus triginta duobus sese extollebat gradibus, atq; minorem iam perdideramus ursam, ipsaq; maior ursa multum infima uidebatur, ferè in fine horizontis se ostentans, & tunc per stellas alterius meridionalis poli nosmetipsos dirigebamus, quæ multo plures, multóque maiores ac lucidiores, quàm nostri poli stellæ existunt: propter quod plurimarum illarum figuras confinxi, & præsertim earum quæ prioris ac maioris magnitudinis erant, unà cum declinatione diametrorum, quas circa polum austri efficiunt, & unà cum denotatione earundem diametrorum, & semidiametrorum earum, prout in meis quatuor diætis, siue nauigationibus inspici facile poterit. Hocce uero nauigio nostro, à campo sancti Augustini incepto, septingentas percurrimus leucas, uidelicet uersus Ponentem centum, & uersus Lebeccium sexingentas: quas quidem dum peragraremus, si quis quæ uidimus enumerare uellet, nõ totidem ei papyreæ chartæ sufficerent. Nec quidem interdum magni commodi res inuenimus, demptis infinitis casiæ arboribus, & pariter plurimis, quæ laminas certas producunt, cum quibus & miranda alia permulta uidimus, quæ fastidiosa recensitu forent. Et in hac quidem peragratione decem ferè mensibus extitimus. In qua cognito quod mineralia nulla reperiebamus, conuenimus unà, ut ab inde surgentes aliò per mare euagaremur. Quo inito inter nos consilio, mox edictum fuit, ac in omnem cœtum nostrum uulgatum, ut quicquid in tali nauigatione præcipiendum censerem, idipsum integriter fieret. Propter quod confestim edixi, mandauiq; ubique, ut de lignis & aqua pro sex mensibus munitionem omnes sibi pararent: Nam per nauium magistros nos cum nauibus nostris adhuc tantundem nauigare posse indicatum est. Qua quidem, quam edixeram, facta prouisione, nos oram illam linquentes, & inde nauigationem nostram per Seroccum uentum initiantes, Februarij decima tertia uidelicet, quum sol æquinoctio iam appropinquaret, & ad hoc Septentrionis hemisphærium nostrum uergeret, in tantum peruagati fuimus, ut meridianum polum super horizonta illum quinquaginta duobus gradibus sublimatum inuenerimus, ita ut nec minoris ursæ, nec maioris stellæ amodo inspici ualerent: Nam tunc à portu illo, à quo per Seroccum abieramus, quingentis leucis longe iam facti eramus, tertia uidelicet Aprilis. Qua die tempestas ac procella in mari tam uehemẽs exorta est, ut uela nostra omnia colligere, & cum solo nudoq; malo remigare com-

re compelleremur, perflante uehementiſſime Lebeccio, ac mari intumeſcen-te,& aëre turbulentiſſimo extãte. Propter quem turbinis uiolentiſſimum impetum noſtrates omnes non modico affecti fuerunt ſtupore. Noctes quoq; tunc inibi quammaximæ erant. Etenim Aprilis ſeptima, ſole circa arietis finem extante, ipſæ eædem noctes horarũ quindecim repertæ ſunt: hyemsq; etiam tunc inibi erat, ut ueſtra ſatis perpendere poteſt maieſtas. Nobis autẽ ſub hac nauigantibus turbulentia, terram unam Aprilis ſecunda uidimus, penes quam uiginti circiter leucas nauigantes appropiauimus: uerum illam omnimodo brutalem & extraneam eſſe comperimus, in qua quidem nec portum quempiã, nec gentes aliquas fore conſpeximus, ob id, ut arbitror, quod tam aſperum in ea frigus algeret, ut tam acerbum uix quiſquam perpeti poſſet. Porrò in tanto periculo, in tantaq; tempeſtatis importunitate noſmet tũ reperimus, ut uix alteri alteros præ grandi turbine nos uideremus. Quam obrem demum cum nauium prætore pariter concordauimus, ut connauitis noſtris omnibus, terram illam linquendi, ſeq; ab ea elongandi, & in Portugalliam remeandi ſigna faceremus. Quod conſilium ſanum quidem & utile fuit, quum ſi inibi nocte ſolum adhuc illa perſtitiſſemus, diſperditi omnes eramus: nempe quum hinc abijſſemus, tam grandis die ſequenti tempeſtas in mari excitata eſt, ut penitus obrui perdite metueremus. Propter quod plurima peregrinationũ uota, necnon alias quamplures ceremonias, prout nautis mos eſſe ſolet, tunc fecimus. Sub quo tempeſtatis infortunio quinque nauigauimus diebus, demiſſis omnino uelis. In quibus quidem quinq; diebus ducentas & quinquaginta in mari penetrauimus leucas, lineæ interdum æquinoctiali, necnon mari & aurę temperatiori ſemper appropinquando, per quod nos à præmiſſis eripere periculis altiſſimo deo placuit. Eratq; huiuſcemodi noſtra nauigatio ad tranſmontanum uentum & Gręcum, ob id quod ad Aethiopiæ latus pertingere cupiebamus, à quo per maris Atlantici fauces eundo, mille tercentum diſtabamus leucis. Ad illam autem per ſummi tonantis gratiam Maij bis quina pertigimus die. Vbi in plaga una ad latus Auſtri, quæ Serraliona dicitur, quindecim diebus nos ipſos refrigerando fuimus. Et poſt hæc curſum noſtrũ uerſus inſulas Lyazori dictas arripuimus: quæ quidem inſulę à Serraliona ipſa ſeptingentis & quinquaginta leucis diſtabant, ad quas ſub Iulij finem peruenimus, & pariter quindecim inibi nos reficiendo perſtitimus diebus. Poſt quos inde exiuimus, & ad Liſbonæ noſtræ recurſum nos accinximus, à qua ad occidentis partem tercentum ſepoſiti leucis eramus, & cuius tandem deinde portum M. D. II. cum proſpera ſaluatione ex cunctipotentis nutu rurſum ſubiuimus cum duabus duntaxat nauibus, ob id quod tertiam in Serraliona, quoniam amplius nauigare non poſſet, igni combuſſeramus. In hac autem noſtra tertio curſa nauigatione, ſexdecim circiter menſes permanſimus; è quibus undecim abſq; tranſmontaneæ

rontaneæ ſtellæ, necnon & maioris urſæ minoris'ue aſpectu nauigauimus, quo tempore noſmetipſos per aliam meridionalis poli ſtellam regebamus: quæ ſuperius commemorata ſunt, quæ in eadem noſtra tertio facta nauigatione, relatu magis digna conſpexi.

DE QVARTAE NAVIGATIONIS CVRSV.

Reliquum autem eſt, ut quę in quarta nauigatione noſtra proſpexerim ediſſeram. Quia uero iam præ longa narratione fathiſco, & quoque hæc eadem noſtra nauigatio ad ſperatum à nobis finem minime perducta eſt, ob aduerſitatē infortunium'ue quodam, quod in maris Atlantici nobis accidit ſinu: idcirco breuior fiam. Igitur ex Liſbonæ portu cum ſex conſeruantiæ nauibus exiuimus, cum propoſito, inſulam unam uerſus horizontem poſitam inuiſendi, quæ Melcha dicitur, & diuitiarum multarum famoſa, necnon nauium omnium, ſiue à Gangetico, ſiue ab Indico mari uenientiū, receptus ſiue ſtatio eſt, quemadmodum Calicutia receptus ſiue hoſpitale omnium nauigantium eſt, qui ab oriente in occidentem, & econuerſo uagantur, prout de hocipſo per Calicutiæ uiam facta eſt. Quæ quidem inſula Melcha plus ad occidentem, Calicutia uero ipſa plus ad meridiem reſpicit. Quod idcirco cognouimus, quia ipſa in aſpectu triginta trium graduum poli antarctici ſita eſt. Decima ergo Maij die, M. D. III. nobis unde ſupra egredientibus, curſum noſtrum ad inſulas uirides nuncupatas, primo direximus: ubi rerum neceſſariarum munimina, necnon & plura diuerſorum modorum refrigeramina ſumentes, & duodecim interdum inibi diebus ceſſantes, per uentum Seroccum poſt hæc enauigare occœpimus, quum Nauidominus noſter tanquam præſumptuoſus capitoſusq́ præter neceſſitatem, & omnium noſtrum unanimitatē, ſed ſolum ut ſeſe noſtri & ſex nauium præpoſitum oſtentaret, iuſſit ut in Serralionam Auſtralem Aethiopiæ terram tenderemus. Ad quam nobis accelerantibus, & illam tandem in conſpectu habentibus, tam immanis & acerba ſuborta tempeſtas eſt, ac uentus contrarius, & fortuna aduerſa inualuit, ut in ipſam, quam noſtris ipſi uidebamus oculis, per quadriduum applicare non ualuerimus: quinimo coacti fuerimus, ut illa relicta ad priorem nauigationem noſtram regrederemur: quandoquidem nos per Suduestium, qui uentus eſt inter meridiem & Lebeccium, reaſſumentes tercentum per illam arctitudinem nauigauimus leucas. Vnde factum eſt, ut nobis extra lineā æquinoctialem tribus penè gradibus iam tunc exiſtentibus, terra quædam, à qua duodecim diſtabamus leucis, apparuerit: quæ apparitio non parua nos affecit admiratione: Terra etenim illa, inſula in medio mari multū alta & admirabilis erat, quæ leucis duabus longior, & una dilatatior non exiſtebat: in qua quidem terra nunquam quiſquam hominum aut fuerat, aut habitauerat: & nihilomi

nus nobis infeliciſſima fuit. In illa enim per ſtolidum conſilium ſuum & regi
men, præfectus nauium noſter nauem ſuam perdidit: nempe illa à ſcopulo
quodam eliſa,& inde propter hoc in rimas diuiſa,ſancti Laurētij nocte,quę
Auguſti decima eſt,in mari penitus ſubmerſa extitit,nihil inde ſaluo manen
te, demptis tantummodo nautis: eratq́ nauis eadem doliorū trecentorū, in
qua noſtræ totius turbæ totalis potentia erat. Quum autem omnes circa il
lam ſatageremus,ut ſi forte ipſam è periculo ſubtrahere ualeremus,dedit mi
hi in mandatis idem nauium præfectus,ut cum nauicula una receptū quem
piam bonum, ubi puppes noſtras ſecure omnes recipere poſſemus,apud in
ſulam eandem inuentum pergerem: nolens tamen ipſe idem præfectus, ut
nauem meam,quæ nouem nautis meis ſtipata, & in nauis periclitantis adiu
torio intenta foret, mecum tunc traducerem, ſed ſolum ut edixerat portum
unum inquiſitum irem, & in illo nauem meam ipſam mihi reſtitueret. Qua
iuſſione recepta,ego ut mandauerat,ſumpta mecum nautarum meorum me
dietate, in inſulam ipſam,à qua quatuor diſtabamus leucis,properans, pul
cherrimū inibi portum, ubi claſſem noſtram omnem tute ſatis ſuſcipere poſ
ſemus inueni. Quo comperto, octo ibidem diebus eundem nauium præfe
ctum cum reliqua turba expectando perſtiti. Qui quum non adueniret,mo
leſte non parum pertuli: atq́ qui mecum erant ſic obſtupeſcebant, ut nullo
conſolari modo uellent. Nobis autē in hac exiſtentibus anguſtia, ipſa octa
ua die puppim unam per æquor aduentare conſpeximus, cui ut nos percipe
re poſſent,mox obuiam iuimus,confidentes ſperantesq́ unà quod ad melio
rem portum quempiam nos ſecum ducerent. Quibus dum nos appropin
quaſſemus,& uiciſſim nos reſalutaſſemus,retulerunt illi nobis, eiuſdem pręfe
cti noſtri nauem in mari penitus,demptis nautis,perditā extitiſſe.Quæ nun
cia,ut contemplari ueſtra poteſt maieſtas, me non parua affecerūt moleſtia,
quum à Liſbona, ad quam reuerti habebam, mille longe exiſtens leucis, in
longo remotoq́ mari me eſſe ſentirem:nihilominus tamen fortunæ noſmet
ſubijcientes ulterius proceſſimus, reuerſiq́ in primis fuimus ad memoratam
inſulam, ubi nobis de lignis & aqua in conſeruantiæ meæ naui prouidimus.
Erat uero eadem inſula penitus inhoſpitata inhabitataq́, multa aqua uiui
da & ſuaui in illa ſcaturiente,cum infinitis arboribus innumeriſq́ uolucribus
marinis & terreſtribus,quæ adeo ſimplices erant,ut ſeſe manu comprehendi
intrepide permitterēt. Propter quod tot tunc prendidimus, ut nauiculam u
nam ex illis adimpleuerimus. In ea autē nulla alia inuenimus animalia,præ
terquam mures quammaximos,& lacertas bifurcam caudam habentes,cum
nonnullis ſerpentibus, quos etiam in ea uidimus. Igitur parata nobis inibi
prouiſione,ſub uento inter meridiem & Lebeccium ducente perreximus, ob
id quod à rege mandatum acceperamus, ut qualicunq́ non obſtante pericu
lo,præcedentis nauigationis uiam inſequeremur. Incepto ergo huiuſcemodi
nauigio

nauigio, portũ tandem unum inuenimus, quem omniũ ſanctorum abbatiã nuncupauimus, ad quem, proſperam annuente nobis auram altiſſimo, infra XVII. pertigimus dies: diſtatq; idem portus tercentum à præfata inſula leucis: in quo quidem portu nec præfectum noſtrum, nec quenquam de turba alium reperimus, etſi tamen in illo menſibus duobus & diebus quatuor expectauerimus: quibus effluxis, uiſo quod illuc nemo ueniret, conſeruantia noſtra tunc & ego concordauimus, ut ſecundum latus longius progrederemur. Percurſis itaq; ducentis ſexaginta leucis, portui cuidã alij applicuimus, in quo caſtellum unũ erigere propoſuimus: quod & quidem profecto fecimus, relictis in illo uiginti quatuor Chriſticolis nobiſcum exiſtentibus, qui ex præfecti noſtri puppe perdita collecti fuerant. Porrò in eodem portu præfatum conſtruendo caſtellum, & breſilico puppes noſtras onuſtas efficiendo, quinque perſtitimus menſibus, ob id quod præ nautarum perpaucitate, & plurimorum apparatuum neceſſitate, longius progredi non ualebamus. Quibus ſuperioribus ita peractis, concordauimus poſt hæc in Portugalliam reuerti: quam rem per Græcum tranſmontanumq; uentum neceſſe nobis erat efficere. Relictis igitur in caſtello prefato Chriſticolis uiginti quatuor, & cum illis duodecim machinis, ac alijs pluribus armis unà cũ prouiſione pro ſex menſibus ſufficiente, necnon pacata nobiſcum telluris illius gente, de qua hic minima fit mentio, licet infinitos inibi tunc uiderimus, & cũ illis practicauerimus. Nam quadraginta ferè leucas cum triginta ex eis in inſulam ipſam penetrauimus. Vbi interdum plurima perſpeximus, quæ nunc ſubticeſcens libello meo quatuor nauigationum reſeruo. Eſtq; eadem terra extra lineam æquinoctialem ad partem auſtri octodecim gradibus, & extra Liſbonæ meridianum ad occidentis partẽ triginta quinq;, prout inſtrumenta noſtra monſtrabant. Nos nauigationem noſtram per Nornordenſium, qui inter Græcum tranſmontanumq; uentus eſt, cum animi propoſito ad hanc Liſbonæ ciuitatem proficiſcendi initiantes, tandem poſt multos labores, multaq; pericula in hunc eiuſdem Liſbonæ portum infra LXXVII. dies XXVIII. Iunij, M. D. IIII. cum dei laude introiuimus. Vbi honorifice multum, & ultra quàm ſit credibile feſtiue ſuſcepti fuimus, ob id quod ipſa tota ciuitas nos in mari diſperditos eſſe exiſtimabat, quemadmodum reliqui omnes de turba noſtra per præfecti noſtri nauium ſtultam præſumptionem extiterant. Quo ſuperbiam modo iuſtus omnium cenſor deus compenſat. Et ita nunc apud Liſbonam ipſam ſubſiſto, ignorans quid de me sereniſſimus ipſe rex deinceps efficere cogitet, qui à tantis laboribus meis iam ex nunc requieſcere plurimũ peroptarẽ. Hunc nunciũ maieſtati ueſtre plurimũ quoq; interdum cõmendans.

Americus Veſputius in Liſbona.

EPISTOLA POTENTISSIMI AC INVICTISSIMI EMANVELIS REGIS PORTVGALliæ & Algarbiorum, de uictorijs habitis in India & Malacha, ad S. in Christo patrem & dominum nostrum, dominum Leonem x. Pont. Max.

Anctissimo in Christo patri, ac beatissimo domino, domino nostro E. S. addictissimus filius Emanuel, dei gratia rex Portugalliæ, & Algarbiorum, citra ultraq; mare in Aphrica, dominus Guineæ, & conquisitæ nauigationis ac cõmercij Aethiopiæ, Arabiæ, Persiæ, atq; Indiæ, humillima beatorũ pedum oscula. Quantũ deo optimo maximo, quantum & tibi gratulari debeamus, beatissime pater, uel ex nuncio, quod nostra Indica classis proxime attulit satis apparet. Quod enim te Pontifice Maximo, te S. Romanæ ecclesiæ & Christiano orbi præsidente, tam admiranda in dei laudem ac gloriam gesta tam ex uoto successerint, tua certe laus, tua gloria censeri debet. Iure itaq; uisum est, quæ in India dei suffragio ad ipsius cultum spectantia nostris armis modo facta sunt, ad tuam sanctitatem, utpote totius Christianæ reipublicæ caput, & orthodoxæ religionis normam, carptim ac summatim, ne stylum epistolarem excedamus, describere, ut pro rerum dignitate cuncta pensari, summoq; deo accepta referri ualeant, ac indies sui sanctissimi nominis gliscentem laudem, Christianiq; dogmatis propagationẽ facile speremus. Igitur post plures dubij Martis uictorias, non sine labore & sanguine partas, India relictis in ea opportunis præsidijs, Alphonsus de Albiecher protocapitaneus noster, ut iacturam quam superioribus annis nostri fecerant, iniuriamq; ulcisceretur, aureã Chersonesum, Malacham accolæ appellant, contendit: ea est inter sinum magnũ & Gangeticum sita urbs miræ magnitudinis, utq; uiginti quinque milium & amplius, larium censeatur. Terra ipsa fœcundissima, ac nobilissimarum, quas fert India, mercium feracissima: celebratissimum ob id emporium, ubi non modo uaria aromata, & omnigeni odores, sed auri quoque, & argenti, margaritarum, ac preciosorum lapillorum magna copia affluit. Hanc rex Maurus gubernabat, eatenus uires suas Mahumetica secta protendente, cætera gentiles tenent. Huc itaq; quũ instructa classe applicuisset Alphonsus, urbẽ oppugnare destinat. Quod præsentientes Sarraceni, bello se multis munitionibus & armis præparauerant, sed frustra: nam commisso cũ eis prælio, nostri tandem dei auxilio superiores, plurimis ex hostibus cæsis, urbem ui intrant, occupant, data prædæ libertate diripiunt, incendunt. Rex ipse, qui ex elephanto pugnabat, grauiter uulneratus, cum superstitibus Mauris fuga sibi consuluit. In ea pugna magnus hostium numerus exiguo nostrorum damno interit: capti plures: magna etiã ablata spolia, in quibus & septẽ ipsius regis bello

regis bello assueti elephantes, suis turribus, sericis atque auro intextis ephippijs, illius prouinciæ more muniti, ac æneorum omnis generis tormentorũ ad duo milia summa arte fabricata. Capta sic urbe, hostibusq; profligatis, quo nostræ rei tutius consuleretur, in fluminis quod mediã urbem interfluit, ostio, unde terra mariq; subacto undique suæ securitati prospiciat, munitissimam arcem murorum quindecim pedum latitudine construxit, ex lapide uidelicet, qui ex dirutis Sarracenorũ,quas Mesquitas uocant, ædibus excerptus est. Mirabilis profecto diuina prouidentia, quod ubi tanto tempore Mahumeticæ perfidiæ cultus celebratus, ubi redemptoris nostri nomen toties blasphematum, inde occulto dei consilio magna sua laude ac satanæ dedecore, qui tanto labore ac nostrorum sanguine tamdiu pro catholicæ fidei augmento affectamus, huic ædificio, & Christianis tam necessario operi opem acceperimus. Erant eo tempore Malachæ plures extranei, ac diuersarum nationum mercatores, scilicet Zamatri, Pegus, Iaames, Gores, & ab extremo oriente atque ultima Sinarum regione Chines, alijq; gentiles, qui urbem commercij gratia frequentes multis diuitijs, auro, argento, margaritis, & preciosis lapillis, Irrico etiam uellere, ac multifarijs aromatibus & odoribus affatim replent. Hi cum multis quoque finitimis ab Alphonso fœdus & amicitiam ultro flagitantes, ab ipso & benigne & fauorabiliter sunt accepti, pactoq; commercij & mercaturæ tractatu, suas negociationis domos circum arcem, ubi tutius uersari possent, secum transtulere: mutuo fœdere adeo læti, ut quamuis hactenus illud emporium omnium fuerit celeberrimũ, deinceps tamen, si fieri poterit, multo maius ac celebrius futurum existimetur. Quin & ipsi Chines nuncium ad nos mittunt, à quo perfectius res suas intelligamus: atque adeo tam hi quàm cæteri urbis accolæ dicto audire, imperatisq; legibus parere non recusarunt, ut reipublicæ regiminis, iustitiæq; officiales nostro nomine Alphonsi manu acceperint: quorum iudicio & arbitrio gubernantur, simul & monetam nostro ibi nomine cusam, tanquam regis dominiq; sui agnoscentes excipiunt, & expendunt, auream catholicos mille scilicet numorum, argenteam centum ualore Malachenses inscripsere. Hæc quum cognouisset rex de Ausiam, & gente & solo orientem uersus potentissimus, ad quem fama erat iure Malacham spectare, & à Mauris olim usurpatam, legato ad præfectum nostrum destinato, qui se suaq; nostro mancipare et obsequio, aureum simul craterem cum precioso magnæq; existimationis carbunculo, ensemq; auro affabre elaboratũ, in signũ uidelicet recognitionis ac ueræ perpetueq; futuræ amicitiæ dono misit: ad quem præfectus aliquos e nostris expertos uafrosq; uiros intima regionis scrutaturos cum multis etiam muneribus remisit, unde maximum dei obsequium & catholicæ fidei augmentum fore non dubitamus. Rebus sic apud Malacham compositis, & obfirmato tractatus commercij fœdere, relicto in arce tormentis machi

nis'que munitissima, sexcentorum etiam uirorum, ac strenuorum militum securo præsidio,& classe ad maritimę oræ tutelam uiris armisq; optime instructa. Alphonsus in Indiam reuertens, Goæ urbis præcipuam arcem, quam ipse superioribus annis magno nostrorum periculo,sed maiore hostium strage occupauerat, nostræq; ditioni & imperio adiunxerat,à Mauris obsessam reperit, extructa etiam iuxtà alia firmissima arce, unde Ruminum Turcarumq; sex milia nostros continue infestabant. Quos quum adoriretur præfectus, plurimis iam trucidatis, desperata salute, pacta tantummodo corporum incolumitate, se tandem ac reliqua nostris dedidere: partisq; & ibi machinarum, equorum, armorum, & huiusmodi haud contemnendis spolijs, quibusdam etiã qui inter Mauros reperti sunt apostatis,qui à fide nostra desciuerant, debito afflictis supplicio, urbem pristinæ quieti restituit. Appulerat interea Vabuli, urbi haud procul à Goa, presbyteri Ioannis potentissimi Christicolarum domini, ad præfectum nostrum legatus, qui eius nomine, ut Christiani Christiano omni ope omnia ad bellum contra catholicæ fidei hostes opportuna, militum exercitus, armorũ ac commeatus præsidia ultro offerat: præsertim si mare Rubrum suo coniunctũ dominio nostra classis traijciat,ubi commodissime utriusq; uires iungi possent:haud exiguũ adorandæ & ueræ crucis lignum ad nos mittit, uiros uafros & industrios poscẽs, quorũ ingenio & artificio à Sultani territorio & regione ad Nilum deflecti aliquando & diuerti posse existimat. Aderant tunc apud nostrum præfectũ à Narsingue rege legati, rege gentili adeo potentissimo, ut mille & quingentos belligeros elephantes, armatorum equitum quadraginta milia, præter innumerum peditum numerum suo arbitrio in aciem paruo negocio proferre, tantumq; agri possidere perhibeatur, quantũ semestri uix itinere emetiri possit. Huic plures reges ac satrapes parent: quorum nonnulli maritimis oris proximi nobis sunt tributarij. Apud Alphonsum & Gambaiæ regis legatus, terra mariq; potentissimi, atque inter Mauros maximi: item à Zabaio Goæ quondam domino, atque à rege Grosapa, alijq; complures regum satrapumq; legati à nostro præfecto fœdus pacemq; ultro exorantes, ac sua munera singuli afferentes. In hac etiam quæ proxime appulit classe, ab Armusij rege legatus cum multis margaritarum rerumq; preciosarum donis, in signum uidelicet fidelitatis & recognitionis ad nos uenit. Hunc regem Alphonsus idem, urbe opulentissima & præcipuo emporio Armusio ui capto, quindecim milium saraphorum (id est aurea moneta ducatis æquiualens)annuorum nobis tributarium effecerat. Inter hos successus, pater beatissime, diuino suffragante numine per uniuersam Indiam plurimi,spiritus sancti gratia igneq; afflati, depositis gentilitijs erroribus indies ad nostram religionem conuersi, ueram dei fidem agnoscunt. Ob quod deo optimo maximo summæ gratiæ sunt merito referendæ, quod tam procul à nostro orbe

in tam

in tam remotis regionibus, quò ne fama quidē sui sanctissimi nominis pene trauerat, nostráque nunc opera sedulo suam ueram fidem cultumq; celebrari, publicari ac propagari dignatus sit. Vnde proculdubio diuina fauente clementia sperandum est, quum nunc præfectus noster ad mare Rubrum, ut eius ostio occupato, Sarracenis earum partium commercia interdicat, relictis in India opportunis præsidijs, ingenti classe properet, ut ibi coniunctis sub crucis uexillo presbyteri Ioannis nostrisq; uiribus, maximum dei obsequium, & Mahumeticæ sectæ detrimentum & ignominia sequatur, extremáque Orientis ora, quò & sacras Apostolorum uoces intonuisse compertum est, occidentali nostræ propediem iungatur, & ad ueri dei cultum ipsius suffragante numine traducatur, S. sedi Apostolicæ, ac tuæ sanctitati ut optimo pastori, Christiani gregis more debitum obsequium & obedientiam oblatura. Bene ualeat beatitudo tua, quam pientissimus deus diu ac felicissime conseruare & augere ad uotum dignetur. Dat. in urbe nostra Olisipone, octauo Idus Iunias, anno domini M. D. XIII. FINIS.

PRAEFATIO LVDOVICI VARTOMANNI BOLONIENSIS, QVI ET PATRITIVS ROMANVS.

PLures ante me fuerunt, qui ut mirabilia mundi cognoscerēt, indefesso studio autores quosq;, qui de his rebus scripserunt, legerūt: alij uero uiuæ uoci magis fidem adhibentes, à peregrinis hominibus, atq; è remotis regionibus aduentantibus hæc percontari maluerūt, quàm ex libris discere, qui plerunq; falsa ueris admixta habēt. Fuerunt denicq; alij, qui tanto flagrarunt desiderio uisendi exteras regiones, atq; cognoscendi peregrinos populorum mores, conditiones terrarum, & naturas rerū, ut nec librorum lectio, nec aduenarū narratio illorum sitim restinguerent, sed potius accenderent, & quodammodo cogerent etiam cum iactura rerum familiarium egredi terras suas, & coràm ea uidere, quæ absentia illorum animos tanta sauciarunt cupidine: id quod mihi plane, ut uerū fatear, usuuenisse scio: nihil enim erat, quod irrequietum animū meum sedare posset, quoties exterarum nationū mihi recordatio incideret, præsertim orientalium, de quibus tam mira apud historicos & cosmographos legunt̃, nisi ipse hæc lustrassem & oculis conspexissem. Sunt qui maiori ingenio præditi, hæc terrena tanq; humilia transcenderūt, & subuolantes in cœlum usq;, motum illius atq; stellarū dispositionē subtili disquisitione inuestigarunt, & totū animi sui studium huc destinarūt, ut singularū rerum, quæ in corporibus illis cœlestibus fiunt, rationes redderēt in terris, nihil iucundius & felicius ducentes, quàm de retrogradationibus, directionibus, absidū mutationibus, epicyclorum reuolutionibus, inclinationibus, deuiationibus, reflexionibus, & alijs id

genus philoſophari: quod neutiquam damnamus, imò laudamus, & perpetua memoria dignos huiuſmodi uiros iudicamus: ſed noſtro pede nos metientes, grauem illam cœleſtem ſarcinam robuſtiſſimis humeris Atlantis atque Herculis ſuſtinendam relinquentes, repere uoluimus in terris, propriaq; in perſona conſpicere terrarum ſitus, hominum ritus & mores, uarietatē animalium, arborum mirabiles proprietates & naturas: potiſſimum quæ apud Arabes, Perſas, Indos & Æthiopes inueniuntur. Et quum in his inquirendis, tandem nonnihil uotis noſtris, laus deo, ſatiſfecerimus, parum egiſſe arbitramur, niſi & hæc quæ uidimus & experti ſumus, etiam alijs, qui ex taliũ lectione uoluptatem non mediocrem capiunt, impertierimus: in quorum fauorem totũ iter noſtrũ, & uariũ illum periculoſumq; diſcurſum, quæq; in tot & tam uarijs regionibus, atque hominũ ſectis experti ſumus, uoluimus breui & ueraci deſcribere ſermone, non ignorantes ueritatē in his ſcriptis potiſſimum deſiderari. Cæterum quid incommodi in qualibet regione mihi acciderit, quantam paſſus ſim famem, ſitim, frigus, calorem, bellum, captiuitatem, cædes, terrores, & alia innumera pericula, obiter in ipſo itinerario meo ſuis in locis oſtendam. Tantum autem abeſt ut hæc perpeſſa pericula me ab alijs regionibus adeundis coërceant, ut etiam perueſtigatis terris, quæ ad orientem, meridiem & occidentem ſunt, iam deliberauerim adoriri aliud iter, exploraturus terras ad Aquilonē ſitas, reſiduos uitæ meæ dies talibus conſumpturus laboribus. Dominus proſperum reddat iter meum.

LVDOVICI

LVDOVICI ROMANI

PATRITII NAVIGATIONIS AETHIOPIAE, AEGYPTI, utriusq; Arabiæ, Persidis, Syriæ, ac Indiæ intra & extra Gangem, liber primus, Archangelo Madrignano interprete.

DE VRBE ALEXANDRIA. CAPVT I.

I QVI forte profectionis huius causam admirati, instituti mei abs me rationẽ cõtenderint, ij proculdubio sciãt me nõ alia causa actũ esse, q̃ ea qua & cõplures alij, q uisendi orbis desiderio enixissime deflagrarũt: uerũ q̃a pleraq; reliq orbis à nostris sunt crebrius pagrata aditu frequentiore, animo destinaui eas partes uisere, quæ minus essent à nostris explorate. Ob id Venetijs soluẽtes auspicato, i. non sine diuini numinis inuocatione, uela uẽtis dedimus, pelagoq; cõmissi Alexãdriã urbẽ Ægypti appulimus, & nouarũ rerũ æque cupidi ac sitiẽtes frigidã apprime exoptant. Illinc ueluti à cõpertiore orbis parte abscedentes, Nilo uecti Babylonẽ, cui Cayro recẽtior ætas nomen indidit, deuenimus.

De Babylone urbe Nilotica. Cap. II.

ILlò ut peruenimus, tanta sum affectus admiratione, ut uix id referre queã: ubi tamẽ propius accessi, licuitq; urbẽ introspicere, repta est sanè fama longe inferior: q̃ppe quæ tanta nõ est inuẽta, quantus erat rumor: neq; urbe Roma maior est ambitu, licet sit multo frequentior, utpote quæ longe plures habet indigenas: uerũ fefellit cõplusculos suburbanus ager, qui uicis propè innumeris dispergit̃: ob id rati sunt cõplures, eã esse Babylonis partẽ: quod minime cõuenit, quando certe rura uiciq; huiusmodi ad secundũ tertiũ'ue lapidẽ ab urbe sunt rusculis haud absimiles. Nec opẽpreciũ est ut denarrandis eorũ fide ac moribus multũ tp̃is absumã: quãdo colliquescit fermè cũctis eã plagã à Mahumetanis atq; Mamaluchis (ij sunt nostræ fidei desertores) cultã esse: q̃bus Syriæ præfectus, Sultanũ uocãt, imp̃itat. Huic famulant̃ Mamaluchi, his uero Mahumetani.

De Berynto, Tripoli, ac Antiochia. Cap. III.

OPes, amœnitatẽ, fastumq; Babylonis, mamaluchorũq; siue pegrinorũ militũ mentionẽ, ceu notiora prudẽs prætereo. Relicta itaq; Babylone urbe Nilotica, p̃niore uectus flumine rursum Alexandriã rediẽs ac mare nostrũ ingressus Beryntũ p̃ueni, urbẽ Phœniciæ Syriæ maritimã, ubi cõplusculos dies absumpsi. Ea à Mahumetanis colit̃, nullius p̃pè indiga: æquor mœnia allatrat, nec usq; muro ambit̃, nisi ubi pelago alluit̃ occidentẽ uersus. Nihil ibi memoratu dignũ cõperi, pręterid q̃d incolę memorãt, locũ scilicet uetustate exesum squalentẽq;, ubi autumãt diuũ Georgiũ regis filiã à dracone immanissimo asseruisse, beluaq; mactata parẽti natã restituisse. Inde soluentes Tripolim uersus uelificauimus: ea est urbs Syrię, & à Berynto orientẽ uersus bidui itinere distat: cultores præfecto parẽt Syriæ, latrię Mahumetanæ addicti: uber est solũ, & ob mercimonia oĩm fermè rerũ illic uisit̃ ubertas copiaq; incredi-

Antiochia incredibilis. Illinc discedens in urbem Comagenen Syriæ Alep nomine m
contuli: ea à nostris dicitur Antiochia, sub monte Tauro urbs est eleganti
sima & Babylonis præfecto paret: ibiq; scalæ Turcarum & Syrorum: ita
nim uulgo dicuntur: nam monti adiacet Olympo: Azamiorum Persarumq;
præsertim famigeratum est emporiũ: sunt enim Azamij Mesopotamij, Per
sis finitimi, Mahumetem colunt. Eò usq; memorati populi ceu ad nundina
cõmercij causa contendunt. Illinc iter ad Turcas Syrosq; habetur, ab illis
primis, qui ab ea parte Mesopotamiæ, quæ Azamia dicitur, proficiscuntur.

De Aman & Menin urbibus. Cap. IIII.

INde discedens Damascum contendi itinere decem dierum: uerum pri
quàm Damascum peruenias, circiter medium iter urbs sita est Aman n
mine. Ea fert xylon abunde, & fructus suaues admodũ fermè omne genu
Progredientibus paulisper ad sextũ lapidem à Damasco, obuia est urbs M
nin nomine, quæ in cliuo montis posita est: colitur à Christianis Græcoru
ritu. Ii principi Damasceno parent. Ibi uisunt duæ conspicuæ basilicæ, qu
ut memorant indigenæ, diua Helena Constantini parens construi iussit. I
lic fructus omnifariam optimi, ediles uuæ præsertim: hortiq; perennibus fo
tibus irrigui. Inde itaq; abiens tandem aliquando Damascum concessi.

De urbe Damasco. Cap. V.

DIctu propè incredibile est, fidemq; ferme omnem excedit, quàm eleg
sit urbs Damascena, quàm'ue sit eius ager fœcundus: nã urbis allectu
amœnitate, inibi dies plurimos insumpsi moram trahens, ut eorum lingua
doctus, mores incolarũ imbiberẽ. Ea colit̃ à Mahumetanis Mamaluchis
Hexarchatus eximie, necnon Christianis cõpluribus, qui ritu Græcorũ degunt. Obiter n
ab re fortasse erit, quippiã de eorũ hexarchatu disserere. Ea, ut pręfati sumu
Syriæ præfecto paret. Primum igitur omnium ibi arx est munitissima: huiu
fuisse autorem ferunt Ethruscum quendam ex urbe Florentia oriundum: q
proprio exędificasse dicebat̃, dum inibi hexarchus foret. Id testantur in ue
stissimo marmore insculpta lilia Florentinæ urbis insignia. Vrbs cingitur a
tiore fossa, quaternisq; insigni fastigio turribus. Ponte pensili traijcitur foss
isq; tollitur ac demitur pro arbitratu. Tormentis omne genus, ac Mamal
chorũ fortissimo pręsidio, utpote numero L. arx munita est: ij arcis præfect
assistunt assidue. Sub Syriæ domino stipendio merent. Peperit huius urb
principatũ Florentino uiro fortuna: ut enim de incolis accepimus, ita rem d
narrabimus. Ferunt itaq; præfecto Syriæ Sultano quãdoq; propinatũ fuis
uenenũ: & quũ remediũ quæsissent, ab quodã Florẽtino id repertũ esse. Is i
ter Mamaluchos cõnumerabat̃. Inuẽto igit̃ antidoto, principi in paucis ch
rus erat: ob id ea urbe clarissima donatus est, propterea q; uiueret princeps,
li retulisset acceptũ. Arce ergo cõstructa Florẽtinus inibi rebus humanis ex
ptus est. Vita functũ colũt uice numinis indigenæ, in seruati principis pere

nem me

em memoriam. Superstitionē funalibus accensis testantur. Defuncto suc/
essit rursum Syriæ præfectus. Adijciebant ad hæc incolæ, Sultanum post
adeptum imperium suis regulis (Amirre lingua Syriaca dicuntur) gratū esse
dmodum: quippe qui hexarchatus & præfecturas paruo negocio petenti/
us elargitur: ea tamen lege, ut aureorum (saraphos ipsi appellant) complu/
a milia quotannis pendant. Abnuentibus sponsa dissoluere exitium immi
et certissimum. Principem concomitantur ex summatibus deni uel duode/
i. Et ubi principi cordi hæserit, uelle auri quippiam à satrapis aut commer/
a exercentibus (quia summa inibi uiget iniuria, passim debacchantibus la
unculis, sæuientibus præsertim in Mahumetanos Mamaluchis) dat prin/
eps ad arcis præfectum binas literas: alteris continetur, ut concione aduoca
in arcem quos uoluerit accersat: alteris cōtinuo colliquescit mens principis,
l est, quid princeps à subditis consequi uelit. Quibus perlectis, haud mora,
nperata faciunt, æquum uel iniquum iubeatur, nulla habita ratione. Hunc
iorem corrogandi auri commentus est princeps. Vsu tamen quandoq; eue
t, ut sint tantarum uirium satrapæ, ut etiam iussi adesse nolint, gnari uim il/
turum tyrannum esse. Ob id sæpenumero, ubi exploratum habent uocatu
im eos esse arcis præfectum, mox in Turcarum regionem dilabuntur. Hæc
int quæ quasi de eorum moribus collegimus. Id etiam obseruauimus, uigi
s in turribus non uoce, sed tympano uigilias custodiasq; agere, correspon/
entibus inuicē ictu tympani uigilibus. Sed si qui forsan uigilū semisomnes,
el paruo horæ momento ad tesseram non responderint, illi actutum ueluti
arum desertores custodiarum carceri ad annum mancipantur.

De his quæ Damasci uisuntur. Cap. VI.

P Ostquam reguli Damasceni mores explicuimus, in rem esse iudicamus,
ut nonnulla quæ inibi conspicati sumus, elegantiam urbis concernentia
xpediamus: nam ea urbs incolarū numero frequēs est admodum, eademq;
itissima. Mirū dictu est, quantū opulentia ac eximio artificio polleat: quip/ *Damasci opulentia*
e quæ affatim commeatuū fermè omniū habet, rei præsertim frumentariæ
arniumq;, & id genus annonæ. Scatet omnifariam fructibus, & cumprimis
er totum annū recentiū uuarum illic est ubertas. Sunt præterea ibi mala pu
ica, chrysomela, amygdalæ, & proceriores oliuæ, eædemq; optimæ. Rosæ
ē albicantes rubentesq;, & sanè pulchriores quàm unq; uiderim: & rursum
oma omne genus suauissima: pyra uero ac persica gustu insuauia. Rationē
uius insuauitatis non aliā afferebant, q̄ aquarū copiā nimiā. Fluuius lympi
issimus urbē interfluit: ob id plerunq; in singulis ædibus signati fontes con/
piciuntur elaborati: præsertim opere tessellato, museacum appellant. Aedes
utem eorum à foris inelegantes sunt, sed intus decentissimæ multiplici mar/
nore, & cumprimis ophite lapide eas exornante. In urbe sunt complura de/
ubra, Moscheas appellant. Sed quod cæteris præstat, id constructum est
instar

instar basilicæ diui Petri urbis Romæ, ubi magnitudinē inspexeris: si tame
id demas, quod in meditullio nulli sunt imbrices uel tecta, sed patescit ut si
sub diuo. Circum uero delubrū omnia concamerata sunt. Illic peculiari cult
sanctissimi uatis Zacharię ut uerū corpus obseruāt, idq; summo in ęstimat
habent. Valuæ delubri præcipue ex metallo quaternę insignes plurimū: inc
delubro plures fontes, ijdemq; conspicui. Supersunt adhuc collapsarum æ
dium monimenta, quæ à Christianis olim incolebantur, Canonicam app
lant: ea opere Moseaco exculta erat. Videre etiam licuit eum locum, ubi f
runt seruatorem nostrum diuum Paulum increpuisse his uerbis: Saule, Sa
le, quid me persequeris? Is locus est extra urbem ad primum lapidem: i
Christiani humantur, qui in ea urbe è uiuis decedunt. Visitur etiam ibi ea tu
ris, quæ diuo Paulo pro custodia data est: ea mœnibus urbis connexa es
Eum uero locum turris, unde ab angelo sanctus Paulus exēptus est, nequi
quam obstruere Mahumetani tentarunt: nam ubi uesperi obstruxerint, m
ne reseratum offendunt: idq; ui numinum euenire autumant, ne actæ rei t
stimonium desit. Vidi etiam illas ædes, in quibus, ut fama fert, Cain Ab
fratrem confecit germanum: eæ enim ab altera urbis parte sunt ad primu
lapidem in cōualle quadam sitæ, tamen in colle decliui. Sed hinc redeamu
ad peregrinos milites, quos uocant Mamaluchos, deq; eorum licentia, qu
in ea urbe abutūtur multo licentius quàm par est, prosilientes differamus.

De Mamaluchis Damasci. Cap. VII.

SVnt itaq; Mamaluchi ex ea hominum nota, qui à nostra fide desciuerū
abq; Syriæ præfecto ueluti mancipia emuntur. Illud compertum hab
mus, id hominum genus solers esse admodum: quippe qui tum disciplin
militari, tum literarū studio exercentur tantisper, donec peritiores euaserin
Indiscriminatim tam parui quàm magni stipendia sub præfecto merent: i
stipendium senos saraphos (id est auri genus) nō excedit mense singulo, p
ter sui, ac serui, necnon equi uictum: tantoq; maiore stipendio conducuntu
quanto strenuiores & manu promptiores euaserint. Igitur nō perambula
urbem, nisi bini, uel terni simul: illis enim probro daretur maximo, si sine c
mite incederēt. Et ubi inter eundum obuias habuerint ternas uel quatern
mulieres, licentia eis cōcessa uel extorta, in quibusdam diuersorijs, chanos u
cant, qua sciūt iter facturas mulieres opperiunt, & ut propius accesserint p
ui priuas corripiūt, eisq; introductis licenter nimiū utuntur. Conātibus M
maluchis frontē earū retegere (uelata enim facie incedunt) obsistūt maxim
nec cognosci uolunt mulieres: nos enim norunt, licet à nobis agnosci nolin
Instant audacius Mamaluchi, & solita petulantia se uelle eas detegere as
uerant. At illæ inquiūt: Satis'ne ac super est, quod corpora nostra uulgasti
proq; libito usi estis, nisi etiam frontē nostram aperiatis? Tunc Mamaluc
eas missas faciunt. Verum quandoq; accidit, ut rati prostituere principis f
liam

am,suasmet uxores comprimant: idq; dum ego illic agere usu euenit. Mun
um muliebrem curant quàm quæ maxime: uestibus sericeis utuntur,& eas
operiunt gosipinis pannis,eisdemq; tenuissimis, quasi instar serici. Ocreis
tuntur albicantibus: soleis uero coccineis,aut sanè purpureis. Caput multi-
gis exornant monilibus: delectantur inauribus,& in digitis gestant conda
a. Nubunt totiens, quotiens libuerit: ubi enim pertæsæ fuerint prioris con
gis, sacerdotem suæ fidei præfectum (Cadi appellant) adeunt, seiungiq; *Cadi*
flagitant à priore coniugio. Discretionem huiusmodi eorum lingua Tala-
re nuncupant. Peracto itaq; à Cadi eorum sacerdote diuortio, ad alia no-
a transeunt: itidemq; uiris licet. Sunt qui autument Mahumetanos quinas *Polygamia*
el senas simul habere uxores: quod minime animaduerti: reor tamen, ut li
it intelligere, binas,uel ad summum ternas eos uxores ducere. Vescuntur
propatulo,in emporijs præsertim, ubi promercalia uisunt: & ibi quicquid
t esculenti excoquitur. Vescuntur equis,camelis,bubalis,hœdisq;,& id ge-
us animalibus. Recentis casei summa est copia. Quibus lac est uenale, ij cir
nducunt quadraginta uel quinquaginta capreas, easq; ubi lac emere uo-
eris,in superius deuehunt cœnaculũ,etiã si triplex foret contignatio, coràm
uase stanneo lac emungunt. Supra palmum longas habent capreæ auricu
s: ubera habent multiplicia: fœcundæ admodum. Tuberum ibi ingens est
ertas: nam nõnunq; illò uiginti quinq;,aut triginta cameli tuberibus onu
conspiciuntur: & tamen intra triduum uenduntur. Aduehuntur ex Arme
æ montibus,ex Asiaq; minore,quã Turchiam, alij Anatoliam appellant. *Turchia*
ahumetani longioribus uestibus utuntur fluxisq;,eisdẽq; solutis, panneis
l sericeis: plerunq; caligis utuntur gosipinis,soleisq; albicãtibus. Ii ubi ob-
am habuerint quempiam ex Mamaluchis, etsi Mahumetanus præstaret
teris, qui inibi mercimonia exercent, illum tamen honore prosequitur, ce
tq; illi de semita: qui si secus agerent,scipione haud dubie uapularẽt,admo
erenturq;. Sunt itẽ ibi tabernę cõplures merciũ à Christianis conductæ: in
is serica omnifaria,& præsertim ex altera parte uillosa,uelutũ appellãt,& id *Velutum*
nus complura: uerum Christiani ibi à Mahumetanis male accipiuntur.

Quomodo ex Damasco itur ad Mahumetis Mecham, & de Ara
bum moribus. Cap. VIII.

O Stq; plus iusto forte de Damascenis rebus disseruimus,urgeorq; solici
tudine perficiendi suscepti itineris,pergam expedire alia. Igitur anno sa
tis quingentesimo tertio supra millesimũ,mensis Aprilis octaua luce,quum
cepissem camelos,Carauanam uocant,expediri, ut Mecham contenderẽt,
uarum rerum percupidus, essemq; expers eorum consuetudinis, qui illuc
ant profecturi, inij cum Mamaluchorum duce amicitiã: is fidem nostram
negauerat. Ad eum itaq; ubi receptum habui, ære medio mox me dona-
t amictu, quo Mamaluchi uti solent: datoq; equo pernici ac feruido,cæte-

 ris con

ris consociauit mamaluchis. Id, ut sum præfatus, ui maxima auri,ac aliarum
rerum, quas illi dono dedi,consequutus sum. Ingressi tandem iter sumus,a
itinere dierum trium perfecto, ad locum quendam peruenimus, cui Meza
rib nomen est. Illic tridui moram fecimus, ut itineri capessendo sumeren
mercatores necessaria, camelos præsertim, & complura alia. Eius loci prin
Zambei ceps quidam est, quem Zambei uocant: aruis Arabibus simul imperitat
estq; ingentium uirium dominus. Huic terni sunt germani,ac nati quatuor
alit equorum quadraginta milia, inq; eius regia equarum dena milia, ac ca
melorum quaterna milia uisuntur. Patescit in immensum ager,utpote itiner
bidui, ubi armenta huiusmodi pecuascere solent. Is princeps Zambei cape
surus bellum, tantarum est uirium, ut Babylonis Sultano,ac Damasci pra
fecto,Hierosolymorumq; principi simul arma inferat.Et quum leguntur fr
ges, prædæ inhiat studio incredibili,miraq; impostura circumuenit Arabas
Nam aliquando arbitrantur Arabes procul, utpote spatio mille passuum
rum abesse, & mane postridie prædabundus adest, inopinatoq; corripit ni
hil tale metuentes:adueniens insperatò rem frumentariam ac hordeum ipsi
inditum sacculis asportat aliò. Nonnunquam perdius ac pernox excursior
bus populabundus insistit irrequietus admodum. Vbi uero gradum sister
placuerit, equabus iam ob cursum fessis camelorum lac propinat,ceu rem f
gidam. Verumenimuero uisum est mihi iumenta huiuscemodi non curs
sed uolatu ferri instar accipitris. Id licet testari, quoniam coràm uidi iens
Arabes eis simul. Illud etiam uobis compertum sit, memoratos Arabes equis ir
stratis insidere, solaq; tunica interiore amiciri. Pro telis ferunt harundine
longam decē aut duodecim brachiorū, cui ferrum in cuspide inest, circum
cuspidem sericum elaboratum. Et ubi excursiones sunt fiendæ, adeo confe
tim incedunt, ut turmatim eos iter agere existimes. Statura sunt despicab
li paruaq;: color est inter fuluum & nigrum: uox est muliebris: capillum h
bent promissum extentumq;, eundemq; nigricantem. Frequentiores sun
quàm quisquam autumare queat: inter seq; concertant diuturniore prælio
montana incolunt: statāq; prædandi habent tēpora: id enim tempus mir
studio obseruant, quo exploratum habent illàc transituros esse qui ad Me
cham contendunt. Tunc ueluti latrunculi obsident itinera, & prætereunte
opperiuntur, ut eorum fortunas populentur. In prædam ituri ducunt secum
omnia, uxores,natos, & quicquid possident fortunarum. Aedes eorum im
ponunt camelis: quandoquidem nullas habent ædes: tentorijs & conope
ut nostri milites utuntur. Huiusmodi tabernacula ex lana nigra sunt conf
cta, eademq; depexa uiliq; admodum. Igitur undecima Aprilis cameli, i
est carauana, numero quasi triginta quinq; miliū ex Mezarib discessere, a
quadraginta milia hominū numerus ascendit. Nos uero non plus sexagin
ta eramus ex mamaluchis, qui loco præsidij custodiendos susceperamus ca
melos

nelos, id est, ipsam carauanam: sic enim collocabantur pro custodia ma/
maluchi trifariam diuisi: alij in fronte: mediam aciem tenent alij: alij agmen
audebant: eo modo incedunt itinerantes, ut paulo post aperiemus. Pri/
num igitur omnium scire conuenit, quod à Mecha Damascus abest itinere
uadraginta dierum, ac totidem noctium. Discessimus ergo à Mezarib,
erq; egimus ea die usque ad horam uigesimam secundam. Tunc Agmirus
ux tessara data iubet eò loci sisti omnes, ubi signum exaudierint. Et simul
mnes exaudito signo consistunt: exonerandis onustis camelis, cibo capien
o, spatium duarũ horarum absumitur. Dat tesseram rursum dux, & actutũ
nustis camelis illinc abeũt. In cibatu camelis danť singulis quini panes hor
eacei, haud cocti, magnitudine mali punici. Inscensis equis iter agunt no
e ac die sequentibus usque ad horam uigesimam secundam. Hora uigesi/
a secunda eundem seruant morem, quem paulo ante memorauimus. Sin
ulis octonis diebus aquam hauriunt, egesta humo aut sabulo. Inueniun/
r tamen nonnulli putei ac cisternæ. Temperant octauo die ab itinere, ca/
elis bidui mora data ad recuperandas uires. Grauantur pondere incredi
li cameli, quippe qui geminum pondus ferunt, utpote duorum mulorum.
is est potus in ternos dies tantum.

De robore mamaluchorum. Cap. IX.

VBi gradum sistere contigit ad aquas prædictas, semper oportuit cum
maxima Arabum manu confligere, sed plerunq; incruentũ certamen:
m etsi creberrime manum conseruimus, tamen unum tantum hominem
cubuisse constat: adeo enim sunt imbelles Arabes, ut à sexaginta mamalu
is Arabum quinquaginta milia cohiberi potuerint: quoniam ex eis qui pa
ni nuncupantur, non sunt mamaluchis strenuiores, armisq; capessendis
tiores, ac manu promptiores. Noueritis profecto me coràm plura uidisse,
æ mamaluchorum bellicam uirtutem præ se ferebant. Memini inter cæte/
uidisse è mamaluchis quendam, qui posito supra uerticem serui malo As/
rio, & ad distantem ad duodecim, uel quindecim passus ueluti ad sco/
m ictum destinare, & altero iactu malum Assyrium è uertice deturbare.
idi & alium mamaluchum citatissimo gradu agentem equum, ephippia
dem equo quo insidebat detrahentem inter currendum, eáque capiti im/
nentem, & rursum sternentem currendo eundem equum. Ephippijs mo
nostro utuntur.

De Sodoma & Gomorra urbibus. Cap. X.

PEracto itinere duodecim dierum deuenimus ad conuallem Sodomæ ac
Gomorræ. Vera equidem refert sacra pagina. Supersunt adhuc colla/
arum urbium uestigia, diuinæq; iræ testimonium. Astruere licet, tres esse
bes, quæ singulæ in cliuo singulorum montium sunt positæ, & circiter alti
dinem trium uel quatuor cubitorũ adhuc uisitur nescio quid instar sangui

nis, quasi exprimat rubicantem ceram humo admixtam. Ego certe credíderim id genus hominum corruptissimum uitiorum labe fuisse, argumento quod circum urbes regio arida incultaq́ squalet humo, nullius ferax, aquarum præsertim expers. Vescebantur olim illi manna: & quum diuino munere abusi fuissent, uapularunt uerbere atrocissimo. In dei euidens miraculum adhuc conspicitur ruina urbium. Præteritis ad uiginti mille passus urbibus, è nostris circiter triginta tres siti occubuere, obruti fuere inibi sabulo complures semineces, tantũ fronte retecta. Progressi nonnihil nacti sumus montem paruum, ad cuius radices aqua reperta est: cuius inuentu gauisi sumus plurimum: ibi statiua fecimus. Postridie illius diei luce prima affuere Arabum uiginti quatuor milia, haustæ aquæ precium reposcebant. Respondentibus nobis, soluere nolle, id quoq́ munere deorum datum esse: cõtinuo consertum est prælium: succlamantibus illis, nos eorum latices hausisse. Nos uero in monte prædicto tanquã in loco tutiore conglobati, camelos ceu propugnaculum aliquod obiecimus uice muri. Mercimonia exercentes recepti erant in aciem mediam, id est, in medio camelorum, nobis quaquauersum acriter præliantibus: tam diuq́ certatum est, quoad hostes nosq́ bidui mora latices defecere. Montem corona cinxerant Arabes, iactabantq́ in camelos irrumpere uelle. Tandem ut modum prælio faceremus, adhibitis ad consilium negociatoribus, dux noster Arabibus ducentum ac mille aureos nummos dari iubet. At illi accepto auro dixere nos minime persoluturos esse haustam aquam denis aureorũ milibus. Tunc intellectum est à nobis alia quærere gentem quàm nummos, quasi nodum quæreret in scirpo: ob id dux noster continuo edicit, ut in omni agmine nullus qui armis ferendis aptus foret, camelum inscenderet, sed prælio se expediret quamprimum. Postridie mane præmissis camelis, nobisq́ agmen claudentibus, ut iter agere cœpimus, tercentum ferme numero eramus, consertum est prælium: è nostris cecidere duo, uir & mulier: nec aliud incommodi passi sumus. Ex Arabibus uero confecimus mille ac quingentos. Nec uos subeat admiratio, quod tantam stragem pluribus pauci intulerimus. Occidioni causam præbuit, quod illi sola interualla propè nudi agebant, instratisq́ equis insederant, eoq́ necessitatis adducti erant, ut instantibus nobis ad propria uix remeare quiuerint.

Eremus any dros

Atrox præliũ

De monte culto à Iudæis. Cap. XI.

SPatio dierum octo nacti sumus montem, qui patet ambitu decẽ aut duodecim mille passuum. Hunc montem incolunt Iudæorum circiter quinque millia. Ii nudi incedunt: magnitudine sunt inter quintum & sextum palmum: uox est illis muliebris: nigri sunt coloris, sed inter se nigricante colore differunt. Nulla alia re uescuntur quàm hœdinis carnibus. Circunciduntur, nec se inficiantur esse Iudęos. Si casu quopiam Mahumetanus ad eorum manus deuenerit, is crudelem in modum decoriatur uiuens. Ad radices montis descendimu

ndimus cuniculum, is eſt meatus ſubterraneus, unde deriuabant aquæ plu
næ. Nacti hanc opportunitatem, ſexdecim milia camelorum onerauimus,
ius rei pertæſum eſt Iudæos. Palabantur errabundi in eo monte ceu hin
li. A deſcenſu tamen montis temperabant: quippe qui Mahumetanos
lerunt quàm qui maxime. Infra montem uiſebantur ſeptem uel octo ſpi-
æ arbores mira pulchritudine, inq; eis par turturum comperimus: quæ res
ſit loco miraculi, quum tot itinera metiti eſſemus, & nulla animalia uolu-
esq; conſpicati fuiſſemus. Poſt hæc iter egimus duorum dierum, & tan-
m peruenimus ad urbem quandam, cui nomen eſt Medinathalhabi. Ad
artũ lapidem à dicta urbe puteum inuenimus. Ibi carauana, id eſt, camelo
m agmen conſtitit, ibiq; unius diei ſumpta mora, illic quiſque ſe lauit, in-
itq; mutatoria, ut nitidiore amictus habitu urbem lætius ingrederetur.
frequens eſt populo, quippe quæ circiter ædes trecentas habet. Mœnia
aggeres ex humo: domus uero tum lapideæ, tum lateritiæ ſunt: Ager
i urbi adiacet ob diuinam interminationem nullius ferax, ſi id excipias
od ab urbe ad geminum lapidis iactum circiter quinquaginta palmæ ui-
ntur, quæ cariotas ferunt. Præterfluit hortum quendam ibi aquarum de-
rſus. Is quaſi ex loco cliuoſo ad gradus fermè uicenos quaternosq; in ſub
ctam planiciem effunditur: inde aquantur cameli, quum illuc proficiſcun-
r. Sed tempus iam appetit ut eorum refellam opinionem, qui autumant
ahumetis uiri impuriſſimi arcam apud Mecham in aëre abſq; adminicu-
penſilem conſiſtere. Ego longe aliter ſentio, adfirmoq; ea nec uera, neque
riſimilia eſſe, utpote qui coràm hæc perpendi, uidiq; locum ubi humatus
Mahumetes in memorata urbe Medinathalhabi: moram enim inibi tri
i fecimus, ut in horum omnium certiſſimam deueniremus notitiam. Pri-
a die urbem iniĳmus. Quum uero delubrum eorum, Meſchitam appel-
t, ingredi contendebamus, id prius non licebat quàm comite quopiam
ruo uel magno. Ii apprehenſa manu nos illò ducebant, ubi humatum
ſeuerant Mahumetem.

Medinathalhabi urbs.

De delubro & ſepulchro Mahumetis, deque eius ſocĳs.

CAPVT XII.

DElubrum eius teſtudinatum eſt, longitudine paſſuum centum, latitudi-
ne uero paſſuum octuaginta pateſcit. Gemina porta ingreſſus adeun-
us patet. A latere triplici tegitur opere concamerato: fulcitur columnis
adringentis ex lateritio opere albicantibus. Lychni penſiles accẽſi, lampa-
s appellamus, plures admodũ, numero quaſi trium miliũ. Ab altera delu
i parte in priore loco Meſchitæ turris uiſitur ambitu quinq; paſſuum qua-
auerſum teſtudinata, pannoq; contecta ſericeo: ea crate ærea faberrime
cta fulcitur, diſtantia duorũ paſſuum, abq; adeuntibus quaſi per tranſen-
m conſpicitur. Læuorſum anguſta porta itur ad turrim: & quum eò per-

ueneris, rursum angustiore ianua admittendus est. Hostium huiusmodi hinc & hinc complures codices bibliothecæ instar honestant: alterum latus uiginti, alterum uero quinque & uiginti condecorant: illi enim Mahumetis sociorumq; traditiones fœdissimas, tenoremq; uitæ eius continent. Intra dictam portam sepulchrum uisitur, id est, defossus locus, ubi adstruunt conditum esse Mahumetem, sociosq; eius, Nabi uidelicet, Bubacar & Othomar, Aumar & Fatoma. At Mahumetes dux erat, Arabsq; natione. Mahumetis gener erat Hali: quippe qui eius natã Fatomã uxorem duxerat. Bubacar is est, quem ferunt inter purpuratos patres relatum esse, adq; summum apostolatus apicem nequicquam aspirauisse. Othomar & Aumar in exercitu Mahumetis præfecti militum erant. Ii singuli singulos habent gestorum traditionumq; suarum codices. Ob eam rem discors admodum id genus scelestissimũ, inter se concertant, aliis alia affirmantibus: multifariam enim diuidunt, nec satis sciunt cui potissimũ credant, mutuisq; ob id cædibus se conficiũt ceu belluæ, his addicti hęresibus ac falsis opinationibus pensiq; nullius.

Nomothetæ Turcarum

De secta Mahumetis. Cap. XIII.

NVnc uero denarrabimus mores ac sectam Mahumetis. Igitur in excelsiore turris parte est locus patens in circuitu fastigium turris extra ambire uolentibus. Mox compertum fiet uobis, quibus usi sint dolis, ut carauanę imposturã facerent. Primo uesperi, quo illò deueneramus, ut uiseremus Mahumetis sepulchrum, dux agminis ad se accersiri delubri, id est Meschitæ antistitem iubet, eumq; in hunc ferme modum alloquitur: Eò uenisse ut uiseret Nabi, quæ uox prophetam Mahumetem significat, corpus: precium eius rei saraphorum fore quaterna milia: parentes se habere nullos, minusq; germanos, sorores, coniuges natosq;: neq; se illò contendisse commercii causa, ut aromata, aut baccas, & id genus monilia præstinaret: profectioni causam dedisse desiderium seruandæ animæ, amorem'ue comparandæ salutis: ob id se ardere desiderio uisendi corporis prophetici. Ad hæc præfectus delubri, Sidi appellant, quasi lymphatus respondit: Audes'ne his luminibus quibus tot patrasti scelera, eum uelle conspicari, cuius intuitu deus maximus cœlum ac terram creauit? Et rursum dux noster: Domine rex uerũ dicis, sed abs te unum liceat impetrasse, ut uideam prophetam: quo uiso, in eius gratiã effodiam mihi mox lumina. Sidi uero respondit: Cuncta tibi aperiam princeps. Nemo it inficias quin hic propheta noster uitam exuerit: qui si uoluisset, potuisset quidem apud Mecham decedere: uerũ ut inopiæ specimen præ se ferret, eoq; nos instrueret exemplo, hic quàm alibi maluit rebus humanis exui: ilicoq; in deorum sedes relatus est ab angelis, adeoq; in cœlum uelut compar receptus est consessum. Et iterum dux noster ad templi præfectum: IESVS CHRISTVS MARIAE filius ubi est? At Sidi: Ad Mahumetis pedes. Ad hæc dux noster respondit: Sufficit, sufficit, nolo plura scire.

Sidi

Impia persuasio

a scire. Post hæc delubro egressus dux conuersus ad nos infit: Respicite pro
qua re terna milia saraphorum prodigere uolebam. Eadem die uesperi hora
ferme tertia noctis, ex senioribus Mahumetanæ sectę decem forte uel duo-
decim carauanam ingressi sunt: ea enim ad iactum lapidis ab urbis porta cō
titerat. Ii igitur succlamare cœperunt huc atq; illuc cursitantes ceu fanatici,
Mahumetes dei nuncius resurget: ô propheta, ô deus, Mahumetes resurget,
parce mihi deus. Exciti his inclamationibus dux noster nosq;, arma expedi
re cœpimus, rati Arabas esse, qui direpturi carauanam aduentassent, percun
tantes quidnam rei esset, quid'ue inclamarent: quoniā non aliter tumultua-
bantur, quàm nos Christiani, quum inopinato rescimus factum esse miracu-
quippiam. At senes responderunt: Num conspicitis fulgorem qui è sarco- *Præstigia*
phago prophetæ Mahumetis effulsit? Ad hanc uocem dux noster: nihil, in
uit uideo: nosq; percunctatus est, uidissemus'ne quippiam. Responsum est
nobis, nihil uidisse nos. At unus senū: estis'ne, infit, mancipia, id est mama
chi? Huic rursum dux: sumus sanè mancipia. Tunc senex: uos domini ne-
uitis cœlestia conspicari, utpote neophyti, inq; nostra fide nondum firmi.
Ad hæc noster dux respondit: O insani, daturus ..am aureorum terna mi-
a, mehercle dabo nunquam, canes canibusq; prognati. Noueritis itaq; nō
plendorem è sepulchro emicuisse, sed senes ignem flammamq; commentos
se, ut sub uelamento fulgoris nobis imponerent, ceu diuinitus id splendo-
s contigisset. Ob eam rem iussit dux, ut de cætero nemo nostrum delubrū
iret. Id etiam exploratum uobis fiet, adiuratissiméque uobis adstruimus,
ibi ferrum calybem'ue haud esse, minusq; magnetem, nec propius mon-
m quàm ad quartum lapidem esse. Nos illic tridui moram egimus, causa re
ciendi agminis. Ad eam urbem cōmeatus omneq; annonæ genus ex Ara
ia felici, abq; Babylone, Cayrum uocant, necnon Æthiopia comportantur
ariq; aduehuntur Erythræo, à quo urbs abest itinere quatuor dierum.

Quomodo itur ad Mecham. Cap. XIIII.

P Osteaquam ineptiarum deliramentorumq; ac nugarum Mahumetis
satietas, imò fastidium nos cepit, decreuimus progredi, itérque cœptum
erficere duce piloto, qui itineris cursum moderabatur pyxide ac pagina ma *Pilotus*
na, ut sunt sulcandi æquoris peritissimi. Austro igit' ferebamur, puteūq; ele-
antissimū offendimus: inde enim immensa aquarū ubertas deriuabat: eius
ntis incolæ autorē memorant diuū Marcū euangelistā architecto deo, quū
regio siccitate incredibili exaruisset: is ab agmine nostro epotus est. Nol-
m tamen obliuioni tradere, quæ cōperi in mari cognomēto Arenæ: id à no
is prius repertū est quàm Iudæorū montem nacti essemus. In mari igitur
uiusmodi arenoso iter quinque dierum ac noctium habuimus. Iam iam uo
is innotescet, cuiusmodi mare existat. Ea sunt arua patentia, quę arenis stra *Arenosi ma*
sunt albicantibus pollinis instar. Si quò sinistro pede usu eueniret, ut ij *ris pericula*

qui illàc iter agunt Austro ferrentur, ut septentrione aguntur, sabulo obruti occumberent omnes: Nam etsi prosperis uehebamur flatibus, atro tamen turbine sabuli adeo inuoluebamur, ut adempto è conspectu interuallo deci passuum alter alterum non conspiceret. Ob id incolæ camelis uehuntur ca ueis inclusi ligneis, inque eis uitam trahunt, ducibus tamen pilotis, qui non a liter quàm in undabundo mari pyxide ac pagina ducuntur: & ibi siti exani mati sunt complures: alij interiere ob haustos plus iusto latices, quum fontis facta fuisset potestas, tantum aquæ biberunt, ut crepuerint medij. Et illic fi

Momia Momia. Vbi uero à septentrione flant uenti Etesiæ, tunc arena tollitur in a tum, in montemque conglobata fertur. Is mons Sinai montis est brachium Quò ut peruenimus, pylæ à nobis repertæ sunt manu & arte elaboratæ: ia nuam ipsi appellant. Ad læuam dicti montis in fastigio antrum est, ad quoc patet aditus porta ferrea. Comminiscuntur quidam, eò loci Mahumeten contemplationi uacauisse. Illic nostris auribus ingẽs strepitus, clamorque ho ridus insonuit: nam prætereundo montem prædictum tantum discrimini subijmus, ut uix nos euasuros arbitrati fuerimus. Relicto itaque puteo ite egimus dierum decem, bisque cum quinquaginta milibus Arabum prælia sumus, & tandem aliquando ad Mecham deuenimus: & ibi uigebant be la, concertantibus inuicẽ germanis, uter eorũ regno Mechæ potiri deberet,

De forma & situ Mechæ, & quur illuc contendant Mahumetani.

CAPVT XV.

IAm tempus appetere uidetur, ut de famigerata urbe Mechæ nonnihil d seramus, quidnam sit, quomodóue situetur, quíue illi moderentur. Vrl est elegantissima, cultáque magnopere: quippe quæ ambitu senum miliu ædium continetur. Domus sunt incolatu optimæ, æque ac nostræ, uisu turque nonnullæ trium aut quatuor milium aureorum impensa. Vrbs mo nia non habet. Ad geminum ferè stadium ab urbe nacti sumus monten ubi uia erat ui incisa, ea ducebat ad subiectam planiciem. Vrbis mœnia su montes, quibus quaquauersum uallatur: quadruplicem habet aditum. M derator urbis & ipse Sultanus est, è quatuor germanis unus, ex stirpe M humetana, parẽtque Sultano Babylonis, quo cum reliqui tres fratres di turniore prælio certant. Igitur octauadecima Maij Mecham inijmus urb Ingressus patuit ab ea parte quæ septentrionem respicit: mox per decliuu locum in planiciem deuentũ est. Ad meridionalem partem montes bini fe me se complectuntur, discreti angusto interuallo: eà itur ad Mechæ portu Quà uero sol oritur, uisuntur montis fauces instar conuallis cuiuspiam. I làc iter patescit ad eum montem, ubi Abrahæ & Isaac patriarchis sacrifican Is mons ab urbe abest ad octo uel decem mille passuum. Altitudine consi git terni iactus lapidis, constátque non marmore, sed nescio quonam lapic

colo

ore ab marmore diſſimili. In faſtigio montis eſt delubrum, Meſchitam
cant, fabricatum more eorum: id tres habet aditus. Ad montis radices
nt geminæ ciſternæ, quæ incorruptas ſeruant aquas: altera carauanæ Ba-
lonis, altera Damaſcenis camelis latices propinat. Aqua eſt pluuia, pro-
ꝗ illinc deriuat. Sed ad urbem reuertamur, quum opportunum erit de
ore ſacrificandi, quo ad radices montis utuntur, affatim dicturi. Itaque ut
inita, mox Memphiticam carauanam offendimus, quæ ſpatio dierum
to nos præuenerat: neque eà uenerat, quà nos iter feceramus. Carauanam *Carauana*
iuſmodi ſexaginta quatuor milia camelorum complebant cuſtodibus ma
luchis centum. Id in primis innoteſcet uobis opinione cunctorum, urbē *Mechæ ager*
moratam deum maximum diris maledictionibus eſſe execratum, argu- *ſterilis*
nto quod nullius eſt ferax fructus, cunctarumꝗ regionum infœcundiſſi-
. Aret comprimis aquarum indigentia: adeoꝗ in immenſum aquarum
cium excreuit, ut duodenis denarijs tantillum aquæ emere nequeas, quo
m unius diei expleas. Iam ſubijciam quo nam modo uictitent. Pleruncꝗ
Babylone, ſiue Memphi Nilotica urbe, Cayrum uocant, commeatus il-
mari Erythræo comportantur, portu præſertim inſeruiente, cui Gidæ no
n eſt: is abeſt ab Mecha quadraginta mille paſſibus. Commeatus ſup-
ditat perbeata appellatione felix Arabia, annonam mittit & Æthiopia.
c comperimus peregrinorum numerum maximum: Alij ex Æthiopia,
utraque India alij, ex Perſide alij, alij ex Syria profecti erant. Nuſquam
fecto frequentiorem uidi populum, quantum mora uiginti dierum per-
cere licuit. Ii uarijs de cauſis illò acceſſerant: commerciorum alij cauſa, nō-
lli ut uotum abſoluerent, ignoſcentiarū cauſa eò contenderant, in quibus
oſcentijs mox exploratum fiet uobis quidnam agant.

De commercijs Mechæ. Cap. XVI.

RImum omnium de mercimonijs quæ illò comportantur dicemus. Ex
India maiore, quæ eſt intra extraꝗ Gangem fluuium, baccæ, id eſt u-
nes, & id genus monilia aduehuntur, affatimꝗ aromatum: & præſertim
ea urbe Indiæ maioris, cui nomen eſt Bangellæ, panni goſipini ſericique
cuntur. Æthiopia etiam ſua mittit aromata. Quo fit ut fateri liceat, eam
bem famigeratum eſſe emporium omnium ferme rerum, baccarum, mo-
ium, aromatumque omne genus, ſerici, goſipini, ac unguentorum, quæ
uiſſimum fragrant odorem, quorum omnium ſumma eſt ubertas, & co-
incredibilis.

De ignoſcentia ſiue indulgentijs Mechæ. Cap. XVII.

TAndem redeamus ad peregrinorum indulgentias, quarum cauſa illò
contendunt aduenæ. In urbe media delubrum inſtar coloſſei Roma- *Templum*
, amphitheatrum dicimus, non tamen ex marmore procerioribúsque la- *Mechæ*
dibus, ſed ex coctis lateribus: Amphitheatri inſtar nonaginta, aut ſanè
centum

centum portas habet, est'que concameratum : ingressus descensu scalarum duodecim graduum patet hinc & hinc. In propylæo monilia tantum uen- duntur. Ingressis undique auro obducti parietes effulgent splendore incom parabili. In inferiore parte templi, id est subtus loca concamerata, ingens hominum turba : nam inibi ad quatuor, uel quinque hominum milia non nisi unguenta odoratiora uendunt, & cum primis puluisculum odorife- rum, quo humana corpora condiuntur. Inde ad Mahumetanos ferme om- nes traducuntur odoramenta. Excedit enim omnem fidem, quàm inenarra bilem suauitatis odorem fragrent ea unguenta, non aliter quàm si fores in myropolio, quod castoreum & id genus fragrantiores odores redoleat. Vi gesima tertia Maij indulgentiæ in delubro cœptæ sunt erogari. Quonam modo id fiat iam iam referabimus. Delubrum in meditullio patet absque imbricamento, in q; medio est turris circumquaque senum passuum magni- tudine: ea serico panno obuoluitur, supraq; uiri unius altitudinem non exu git. Turrim ineunt porta argentea: utrinque sunt balsamo, ut ferunt, opple- ta uasa: ea uisendi potestas fit omnibus in die pentecostes. Memorantq; in- colæ, id balsami partem esse thesauri Sultani eius qui Mechæ moderatur. Ad omnem turris testudinem positum est ferrum instar oræ orbiculatum, idem q; terebratum, cuiusmodi retinendis iumentis parietes muniuntur. Vi- gesima tertia Maij frequens populus cœpit horis antelucanis septies turrim ambire, deosculando singulos angulos, eosdemq; identidem palpans. Ab hac turri ad decem uel duodecim passus est turris altera instar sacelli nostro more extructi: ea ternos uel quaternos habet aditus. In turri media positus est puteus, qui agitur in profundum ad brachia quasi septuaginta. Is aquas salnitro infectas emittit. Puteo præfecti sunt circiter octoni homines toti po pulo aquis hauriendis: & ubi frequens populus septeno ambitu priorem tur rim circundedit, propius accedit, & tergi putei orificium tangens hæc præ fatur, Sit in dei honore: deus indulgens mihi dimittat peccamina. His pro latis, qui aquam hauriunt ternas aquæ lagenas singulis puteo hærentibus infundunt, totum'que hominem à uertice usque ad calcem abluunt. Ma defiunt omnes, etiam si serico amicirentur. Tunc somniant ineptiores ac de- liri infuso latice se esse ab omni reatu emaculatos. Addunt fabulæ scelero- si absumere reatus puteum. Adstruunt etiam, priorem turrim quam supra memorauimus, septemplici circuitu ambitam esse primam domum, quam unquam Abraham exædificauerit. Propterea ita loti, madidi adhuc ad eum montem, quò præmisimus eos profectos esse sacrificandi Abrahæ gratia, contendunt, illic biduo commorantes. Rursum Abrahæ ad montis radi- ces sacrificant.

De ritu sa-

De ritu sacrificandi apud Mecham. Cap. XVIII.

QVia plerunq; generosos animos noua delectant, accenditurq; quisq; optimus ad magna subeunda horum narratu, ob id ut magnanimis t latis, compendiosius quantum quibo, eorum sacrificandi ritum subijciã. itur sacrificaturi, alij ternos, quaternos alij, senos nonnulli uerueces ma/ int, adeoq; laniena madet, ut supra terna milia huiusmodi pecudum con ta fuerint: quà sol emergit iugulantur, mox inopibus in dei gratiam ero/ ntur: nam ingens, eademq; incondita egentium turba aderat, utpote tri/ nta milium, qui humo egesta foueam agunt, inq; ea exuscitatum ignem melorum excrementis alunt, torrentq; elargitas carnes, eisdemq; assatis ue int. Ego uero crediderim inedia compulsos, non uoti gratia egentes huius odi illò profectos esse: adducorq; ea coniectura, quod nobis ingens cucu erũ copia erat: abunde enim ex felici ac perbeata Arabia aduehebãtur: illis pe cortice dempto uescebamur: siliquas uero extra tabernaculum, ut asso , proijciebamus: at inopes numero quadraginta uel quinquaginta corte/ uri cortices mox aderant, interq; eos iurgium ingens uisebatur suscipienda m siliquarum causa, parumque à digladiatione aberant concertantes, utri rum priores legerent siliquas uel sabulo infectas. Ob eam rem in eam de nimus opinionem, quod eximendæ famis, non abluendorum reatuum usa eò aduenissent. Postridie eius diei eorum Cadi (is eius loci est apud s, cuius sunt apud nos uerbi dei concionatores) montem summum concio turus ad subiectum populum conscendit: nam circiter horæ spatium inco um lingua concionatus est. Concionis summa erat, ut obortis lachrymis ccamina deflerent, pectora plangentes: ipseq; uoce sublatissima hæc sub/ ebat: O Abraham dilecte dei. Et rursum: O Isaac à deo electe, eius/ emq; amice: deumque pro Nabi populo exora. His dictis continuo ge/ entium uoces exaudiebantur. Habita concione rumor increbuit, Arabum anum numerosissimam, utpote uiginti milium aduentare. Quo nuncio ti qui carauanam agebant, actutum quasi lymphati in urbem Mechæ dif giunt. Ad sextum usque lapidem ab Mecha Arabas direpturos carauã am uenisse nunciabatur. Ob id & nos tutò in urbem Mechæ dilapsi su/ us. Verum dum pedem struimus circiter medium iter, id est, inter mon/ m & Mecham, à nobis despicabilis paries repertus est, latitudine qua/ rnorum cubitorum. Circum parietem præteriens populus calculis ac lapil s solum constrauerat. Huius causam hanc esse referebant. Quum uidelicet uus Abraham à deo iussus esset, ut filium mactaret immolantium ritu, ut æceptorum dei amans fertur natum Isaac monuisse, ut imperata dei capes turus se sequeretur. Sequenti parentem nato Isaac ementita & chari cuius am forma aiunt cacodæmonem non longe à pariete astitisse, percuncta/

Cadi concio

tumq;

tumq; fuiſſe amici appellatione, quónam contenderet. Reſpondenti Iſaa
ſe ad parentē proficiſci,qui eū opperiebatur: ad hęc hoſtem humani gener
reſpondiſſe memorant, gradum reuocaret, quoniam ſi pergeret iter perfic
re,ſacrificaturū eum parentem Abraam eſſe: ferunt Iſaac hoc monitu dæm
nis haudquaquam perterritum dixiſſe dæmoni, ſineret parentem exequi i
perata dei, poſtquam deo ſic erat complacitum. Hoc reſponſo narrant eu
nuiſſe dæmonem. Verum progreſſo nonnihil Iſaac,rurſum alterius chari
cepta perſona,dæmonē itidem monuiſſe aiunt,ne uidelicet obſequeretur p
renti,mactare eum paranti. Tunc ferunt Iſaac ira percitum lapillo impact
dæmonis frontem conſauciaſſe. In cuius rei monimentum illàc iter agens p
pulus,ubi propius parietem acceſſerit,iacere in murum calculos conſueuit:
decq; in urbem ſe recipiunt. Dum iter agimus, cœlum inumbrabant palun
bes innumeri. Aiunt auitia huiuſmodi à uolucre illa traxiſſe genus, quæ M
humeti in aurem loquebatur, ſub uelamento ſacri pneumatis. Inerrant di
palumbes uicis,ædibus,tabernisq; ipſis frumentarijs,milij ac orizæ: uixq;
cet eos abigere : occidere uero aut capere huiuſmodi palumbes propè capi
le cenſetur. Arbitrantur enim incolæ,ubi memoratæ aues uapularent,orbe
totum ruiturum: ob id impenſa aluntur in templo medio.

De unicornibus templi Mechæ,quos monocerotas appellant, qui ferme alibi non uiſuntur. Cap. XIX.

AB altera delubri parte ſepta uiſuntur, ſiue clauſtra mauis appellare:
his unicornes gemini aſſeruantur, locoq; miraculi populo ſpectand
Vnicornes præbent. Nec ab re : res eſt miratu digniſſima : ſunt enim eiuſmodi, ut ili
denarrabimus. Alterum eorum,quem conſtat longe proceriorem eſſe,pul
equino triginta menſes nato haud abſimilem crediderim. Prominet in fr
te cornu unicum longitudine trium cubitorum. Longe natu minor eſt alte
utpote anniculus, ac equino pullo ſimillimus : eius cornu quaterni palmi l
gitudinem haud excedit. Coloris eſt id animal equi muſtellini : caput cer
inſtar : collo non oblongo, rariſſimæq; iubæ, ab altera parte ſolum depe
dentis. Tibias habet tenues, eaſdemq; graciles admodum hinnuli mod
Vngulas anteriorum pedum bifidas habet, caprinos pedes ferme referēt
Tibiarum poſteriorum pars exterior uilloſa eſt, piliq; plurimi. Sanè id a
mal ferum uidetur, uerum ferociam neſcio qua comitate condiuit. Eos u
cornes quiſpiam Sultano Mechæ dono dedit, ceu rem inuentu rariſſimam
eandemq; precioſiorem. Aduecti ſunt ex Æthiopia ab Æthiopū rege,ut
munere neceſſitudinē coniunctiſſime cum Sultano Mechæ præfecto inire

De nonnullis apud Mecham contingentibus, decq; Zida Mechæ portu. Cap. XX.

HOc loco peropportunū uidetur ea recenſere, quæ in re ſubita acerrim
præ ſe ferunt ingenium : ubi ipſa ingruens neceſſitas, cuius ſunt ama
riſſima

issimæ leges, sic fiendum persuaserit. Illud mihi usu euenit, operæq; precium
uit, ut fugam meditans, clanculum ab Mecha discessurus uirum me expli/
uerim. Igitur quum forte à duce meo nonnulla emendi datum mihi fuisset
egocium, in emporio attentius me obseruans Mahumetanus quidã, Chri/
tianum esse nouit: propterea his me uerbis percontatus est lingua patria,
nte mename, id est, unde es tu? cui ego, Mahumetanus sum: at ille, uerũ non
icis: cui ego, per Mahumetis caput, sum Mahumetanus. Rursum Mahume
nus ille, Veni domum meam: quare sequutus sum hominẽ. Is ut domi fuit,
epit me Italorum lingua percontari, unde nam essem, adseuerãs me nosse,
bdensq; me Mahumetanũ haud esse, adfirmãs Genuæ ac Venetijs fuisse
iquando: & ut dictis fidẽ faceret potiorẽ, nonnulla memorabat quæ præ se
rebant eum uera loquutũ esse. Hoc intellecto, fassus sum ingenue me Ro/
anũ esse, sed Mahumetanæ fidei initiatũ me esse in urbe Babylonis Mem
itica, factumq; ex mamaluchis unũ. Hoc audito, uisus est mamaluchus ex
narratis non mediocrẽ cepisse uoluptatẽ, ob id honore me prosequebat
sueto. Verũ quia cordi hæserat mihi longe ultra progredi uelle, Mahume
num percontabar, esset ne ea urbs Mecha illa adeo famigerata, ut eius to/
s fermè orbis meminerit: sciscitabarq; ab homine, ubi nam esset baccarum
margaritarum, & id genus moniliũ, aromatum ue ingens, ut ferebatur, co/
: & item ubi essent tot mercimonia, quæ illò comportari dicebantur: eoq;
mnis mea oratio pertingebat, ut explorata Mahumetani mente, compertũ
ret mihi, qua de causa illic cõmercia, ut sueuerant, nõ uigebãt. Et quia per/
ntando hominem, in causa esse Lusitaniæ regem, ceu maioris partis illius
ani moderatorẽ, Erythræiq; ac Persici sinus dominum minime dixi: sup/
essa ex composito regis mentione, ipse mihi attentiore animo ueluti explo
undus, cœpit ex ordine causam exponere, quur nundinis non interessent
nercia exercentes, inq; unum Lusitaniæ regem causam rejiciebat. At ego,
i eius regis meminit Mahumetanus, de industria regis famã carpere cœ/
ne in eam opinionẽ Mahumetanus deueniret, ut gratũ haberẽ, quod illò
nercij causa contenderent Christiani. Mahumetanus uero ubi perpendit
ex professo Christiani nominis hostẽ esse acerrimũ, honorificentius etiã
to me excepit. Et rursum ex ordine cuncta denarrabat. Doctus omnia,
ici appellatione eũ rogitabã, hæc Mahumetanorũ lingua subdens, Me/
na menalhabi, id est: oro te ut mihi assistens, me instruas quo nam modo
c abscedere clanculũ queam, iuratissime adfirmans me iturũ ad eos reges
Christianis forent infensi, Mahumetanoq; insinuabam, scire me nõnulla
hana, eaq; tanti pensi, quæ si comperta forent ipsis regibus, nulli dubium
e, quin abusq; Mecha continuo me accerserẽt. Suspensus uerborũ horum
nma expectatione Mahumetanus, Quid, inqt, artis te precor nosti? Cui
, fabricandis tormẽtis omne genus concedo nemini. At ille, Mahumetes

Ludouici dissimulatio

Explorandi solertia

uſq; laudetur, qui te talem huc miſit uirum, ut deis Mahumetanis inſeruias.
Propterea duce eo in eius ædibus delitui ſimul cum ſua coniuge, precibuſq;
abs me contendebat,ut à duce noſtro impetrarē, ut ſibi liceret circiter quin-
denos camelos omnifariam aromatū onuſtos haud perſolutis uectigalibus
à Mecha abducere: pro huiuſmodi enim abducendis mercimonijs Sultano
ſaraphi triginta debebant. Ego uero Mahumetanū in ſpem certiſſimam in-
duxi abducendorum camelorum uel ſi centeni forent, & hoc adſtruebam li
centiore mamaluchorum ritu. Pro his tamen omnibus efflagitabā, ut mih
tuto in eius ædibus eſſe liceret. His auditis Mahumetanus, ueluti uoti ſui cō
pos,gaudebat plurimū,cœpitq; ob eam rem me cuncta docere,monuitq; u
ad regē quendā maioris Indiæ regni de Decham me reciperē. Huius regi
ubi opportunū duxerimus,mentio fiet.Itaq; pridie quàm Carauana abſceſ
ſerit à Mecha, memoratus Mahumetanus iuſſit me in penitiore ædiū ſuari
parte deliteſcere:poſtridie eius diei horis antelucanis buccinator Carauana
ſono tubæ cunctos mamaluchos admonebat,ut inſtratis equis iter ſuum S
riam uerſus dirigerent:differentibus aut abnuentibus ex edicto mortē min
tabat. Vbi ea uox meis inſonuit auribus, illico inceſſit me mentis horror, a
animi perturbatio tanta,ut cōtinuo cœperim prehenſare, ac precari hoſpiti
Mahumetani uxorē,ne me proderet,gemebunduſq; deū maximū exorab
ut me ab hac interturbatione metuq; maximo aſſereret aliquando. Ea d
quæ Marti dicata eſt,Carauana,id eſt camelorū agmen,à Mecha abijt, m
deliteſcente in Mahumetani ædibus comite uxore eius. Mahumetanus a
Carauanā ſequutus eſt:uerū prius non diſceſſit, quàm coniugē monuerit,
Zida die Veneris me duci iuberet ad eam Carauanā, quæ à Zida portu Mech
in Indiā profectura erat. Abeſt enim à Mecha is portus quadraginta mil
paſſibus.Dū latui,quanta me exceperit mulier comitate,pro meritis minim
referre poſſum. Ad id accedebat,quod ſpectatæ formę Mahumetani nept
uirguncula annos nata quindecim, flos ipſe, plurimū quaſi me deperiret,a
mutuum amorē blandiuſcula allectabat. Verū per id tempus ingruente ui
diſcrimine,præ metu ac formidine Venus propè emortua erat,propterea
tam ſponſis ac pollicitationibus amatæ præferendā eſſe duxi. Igitur die V
neris proxima circiter meridiē abij Carauanā Indicā ſequutus,nocteq; int
peſta peruenimus ad ruſculū quoddam Arabū, & ibi quod ſupererat noct
abſumpſimus,uſq; ad proximā meridiem. Poſtridie iter cepimus Zidā ue
ſus,eoq; deuenimus ſilētio noctis. Ea urbs mœnia habet nulla,ſed ædes ſu
conſpicuæ, Italis haud abſimiles: earū elegantiā prudens prætereo, ut bre
faciā. In urbe huiuſmodi uigēt magnopere cōmercia, illò cōfluentibus om
bus propemodū nationibus,præter Iudæos ac Chriſtianos, quibus neph
eſt eò proficiſci. Simulac urbē inij,cōtendi ad delubrū eorū,Meſchitā ipſi
cant,& illic nactus ſum inopū egentiumq; cateruā maximā, utpote nume
uigi

igīti quinq; milium. Hi opperiebantur quempiam nautā, quo duce in pa/
riam repedarēt: uisis egentibus delitui in delubri angulo, & ibi stratus humi
iebus quindenis morā trahens ueluti languens, plorabundus querulas sub/
ıde emittens uoces ægritudinē simulabā, quasi affligerer stomachi, uel cor/
oris languore quopiā: exciti mercimonia exercentes ad gemebundā uocē,
auperes percontabantur quis nam mortalium ille esset, qui eas ederet lugu
res uoces. At inopes qui hærebant lateri meo, Est inquiunt, miser Mahumē
nus, qui animā est efflaturus. Vesperi autē post primā facem egrediens de/
ıbro esculenta emptum itabam, utrum cibi appetentiam concitassem ea po
stis coniectura assequi, quod semel in die tantū comedebā, neq; opipare,
d quidē frugalius q̄ quis autumare possit. Vrbi moderatur Sultanus, Ba/
ylonis hexarchatum habet germanus eius Mechæ Sultanus. Verū ut præ/
ıissimus, Babylonico paret. Nō operæprecium censeo, ut denarrandis huius
rbis moribus ac ritu diutius insistam, quando certe constat eos Mahumetā
os esse. Solum est infœcundum admodū, aquarū uero præsertim potu sua/
um summa est caritas, ædes pelago alluuntur. Ibi quicquid est quo huma/
or uita carere non possit inuenitur, sed aliunde aduehitur, & comprimis ex
abylone urbe Nilotica, ac ex perbeata feliciq; Arabia, cōpluribusq; locis
ījs. Illic ob cœli inclementiam ægrescunt plerunq; humana corpora. Sunt
ropterea ibi fermè semper languentiū cateruæ. Vrbs ædium quingentorū
nbitu cōtinet. Peractis quindenis diebus, cum nauta egi, qui Persidē profe
urus erat, ut & mihi eōdem eundi faceret potestatē. In portu iecerāt anco/
s cētū fermè liburnicæ, si celoces cymbasq; & in genus actuarias naues per/
seas. Itaq; trāsacto triduo, uēto uela dātes, Erythrǽū mare sulcare cœpimus.

Quur mare Erythræum sit importuosum, sulcariq; nocte non possit, Cap. XXI.

Atis est in confesso omnibus, quod dictū æquor nō est rubrū, sed instar reliqui æquoris. Nos igitur pelago cōmissi, maria sulcauimus usq; ad oc/
sum solis: interdiu tantū nauigabile est mare, noctu conquiescunt tantisper
autæ, donec ad eam insulā quę Chameran dicit, peruentū est: deinceps itur
tius. Quur noctu sulcari nequeat, id causæ afferunt, quod aridis ac scopulis
euibusq; frequens est mirandum in modum mare, ob id opus est diutur/
ore specula è superiore parte mali præuidentibus discrimina nautis.

LVDOVICI ROMANI PATRITII

ARABIAE FELICIS LIBER SECVNDVS.

De urbe Gezan, deq; eius fœcunditate, Cap. I.

POsteaquam de moribus populorum, deq; urbium ac locorum fe/
licis Arabiæ situ satis superq; disseruimus, quantū nobis licuit per/
spicere, non absonum esse uidetur, ut minore q̄ quibimus immo/
tione, quæ supersunt expediamus. Transactis ergo sex diebus, ad urbē per

uenimus nomine Gezan. Ea portũ habet cõmodissimũ, eundemq́ elegan-tissimũ. Illic enim offendimus supra quadraginta quinq; diuersarũ regionũ liburnicas. Vrbs littori adiacet, principiq́ Mahumetano paret. Ager ferax est modo Italici soli, fert in primis mala cydonea, punicaq́, ac Assyria, & optimas uuas, persica, pepones, nuces, p̃sica, rosas, flores multiplices, cucurbitas, poma cetrina, allium, cepas, diceres paradisum uoluptatis: incolæ plerũq; nudi agunt: in reliquis more Mahumetanorũ degunt: ibi etiã summa est uber-tas carnium, rei frumentariæ, hordei, milij albicantis, dora ipsi appellant: eo enim suauissimus conficitur panis: tridui mora inibi commeatuum sumendorum gratia absumpta est.

De nonnullis populis qui Banduin dicuntur, Cap. II.

ABeuntes ab urbe Gezan itinere quinq; dierũ, nauigauimus læuorsum in cõspectu tellurẽ semper habẽtes: & ubi à nobis conspectę sunt ædes quæpiam, mox esculenta sumpturi in terrã descendimus numero fermè quatuordecim, rati non difficulter id impetrare ab incolis posse: uerum operam lusimus. Pro respõso iacti sunt funda lapides. Id genus appulsis inhospitale admodum Banduin dicitur, centeni propemodum erant qui nobiscũ manũ eminus conseruere, fundis lapides uibrantes: horæ spacio concertatum est: ex illis cecidere circiter uiginti quatuor, reliqui uero effusissime diffugere. Iner-mes erant, si fundas excipias, nudiq́ agebant: diffugentibus ipsis, gallinas ui-tulosq́ opimos sustulimus. Intra horas ternas ecce frequens continentis incolarum turba, utpote sexcentum: quibus conspectis, uisum est nobis referendum esse gradum, redeundumq́ ad liburnicas esse.

De insula maris Erythræi, Camaran nomine, Cap. III.

EAdem die iter cepimus uersus insulam quandam cui Camaran nomen inditum est. Ea ambitu decem mille passuum patet. In ea uisitur oppidũ ædium fermè ducentarũ. Ab Mahumetanis colitur, in ea aquarũ carniumue copia est, ibiq́ sal elegantius quàm unquam conspicatus sim. Ad continẽtis latus portus, abestq́ ab ipso continenti octonis millibus passuum. Ea paret Sultano Amaniorum, id est, felicis Arabiæ. Illic bidui mora sumpta, uersus ostiũ Erythræi maris iter cepimus duorũ dierũ itinere. Noctu interdiuq́ sul-catur id æquoris. Nec ab re id dixerim, quandoquidem ab ea insula usq; ad Zidæ portũ noctu tuto nauigari mare rubrum nequit, ob breuia ac frequentiores scopulos. Vbi uero ad ostium pelagi peruentum est, inter septa siue claustra quæpiã esse uidebamur, ostio non plus ternis millibus passuum patente. Dextrorsum uero continens uisitur eminens altitudine decem passuũ: sed tellus inculta admodum, quantum terminari oculis quibat. Ad læuã autem dicti ostij consurgit mons eminentissimus, idemq́ saxeus. Circiter uero me-dium ostium apparet insula perquam mediocris, Bebmendo nomine, omni habitatore uidua. Proficiscentibus Zeilam iter est dextrorsum: Aden uero

euntibus

ũtibus læuorsũ iter arripiẽdũ est. Eà nos profecti sumus in cõspectu tellurẽ
emper habẽtes, ex Bebmendo uidelicet in Adẽ itinere bidui mediæq; diei.

De urbe Aden, deq; nõnullis eorum erga appulsos negociatores moribus, Caput IIII.

HAc urbe non memini uidisse munitiorẽ, in continenti præsertim haud inæqualis soli: geminũ latus sepiũt mœnia: quod superest, montibus oc udit, inq; eis quinæ sunt arces: in solo æquali est urbs, ambitu sex mille ędiũ ȯtenta: cõmercia in nundinis noctu hora secunda ob nimios, qui sęuiunt in erdiu, æstus exercent. Prope urbem ad lapidis iactũ mons est, inq; eo arx ta est. Ad radices aũt montis considunt naues: urbs profecto elegans est, & ȯtius felicis Arabię urbiũ pulcherrima. Illò ceu ad famigeratum emporium utraq; India, Æthiopia ac Perside exercentes mercimonia nauali itinere onfluunt. Itidem agunt, qui ad Mechã frequentes contendũt: uerũ simulac burnicæ portũ appulerint, adsunt præfecti uectigalium percontantes unde luerint, quid'ue conuehant merciũ, quantũq; temporis sulcando maria ab mpserint, & itẽ quot homines singulæ celoces tulerint. His exploratis, con icto malũ, uela & id genus armamẽta asportãt aliò, ut illinc abeundi, haud ersolutis uectigalibus, exempta sit occasio appulsis. Postridie illius diei, quo uc appulerã, corripuere me Mahumetani, correpto actutum compedes in dere. Huic rei occasionẽ idolorũ cultor quidã pręstitit, qui me his quasi uer s cõpellauit, Canis, inquit, Christiane, cane natus. Exaudito Christiani no ine, Mahumetani illico me corripiunt, correptũq; trahunt ad eum, qui Sul ni uicaria fungebaẽ opera: moxq; cõcione aduocata, sciscitabaẽ ab his qui l consiliũ adhibiti fuerant, utrum leto tradẽdus forem, ueluti Christianorũ plorator. Aberat urbe Sultanus, qui quoniã cædiũ humanarũ expers ad uc dicebaẽ: itum est in eam sententiã, ut prius morti haud traderer, q̃ moni s Sultanus fuisset. Igitur sortiũ beneficio seruatus sum, in custodia habitus ebus quinis ac quinquagenis, pedibus appendẽte ferro pondo librarũ duo uiginti. Perẽdino die quo capti sumus, ad eum, qui de perduellione inqui t, accurrerunt cõplures Mahumetani minarũ pleni, qui nando superioribus iebus Lusitanorũ manus effugerant, pessundatis eorũ celocibus: ob id cædi us Christianorũ inhiantes, sanguinẽ nostrũ expetebant, adseuerantes iden dẽ nos Lusitanorũ exploratores esse: uerũ nõ defuit supernũ auxiliũ nobis: am qui nos custodiendos susceperat custodiarũ præfectus, conspectis lym haticis Mahumetanis, ratus uim subesse, ualuas occludit, statimq; obdit essulum. Transactis uero quinis supra quinquaginta diebus, Sultanus nos l se duci iubet: eò enim bini unico camelo compediti pedicis ferreis uecti su us: nec ante ad Sultanũ peruentũ est, q̃ dierum octo itinere consummato. aq; Sultano in urbe cui Rhadæ nomen est sistimur: tunc enim rei bellicæ inceps operã dabat, delectũ triginta milium hominũ habens, bellum Sul no cuiusdam urbis Sana nomine, illaturus. Abest ea urbs à Rhada itinere

Ludouici captiuitas

dierũ triũm,partim in decliui colle,partim uero in subiecta planicie sita, uisu pulcherrima,antiquiore æuo,ac hominum frequentia,necnõ opum ubertate præcipua. Itaq; tremebundi Sultano assistentes,cœpit me percontari exploratabundus,unde nã essem:ego uero respondi me Romanũ esse, inq; urbe Babylonis,cui Cayro nomen est, fidei mamaluchorũ initiatũ esse, contendisse me ad eam urbẽ quæ Medina uocat̃,ubi Nabi,id est propheta humatus dicit̃,quodq; illò concesserim uisendi sui gratia, fama suæ celebritatis allectus. Addésq; ubiq; gentiũ ac locorũ,& cõprimis apud Syros ac Mechan, Medinamq; urbẽ receptũ esse,eum claritudine morũ,ac uitę sanctissimo tenore secundũ esse memini:debere propterea sibi perspicuũ fore,cui ob uitæ eminentiã cõperta esse debebãt omnia, me minime Christianorũ exploratorẽ fore, sed Mahumetanũ optimũ,suæq; eminẽtiæ mancipiũ. Ad hæc Sultanus ait, dicito, leila illala Mahumet resullula. Hæc ego nunq̃ ꝓmere quiui, aut quia deo nõ erat complacitũ,uel certe ictus pauore nimio hiscere non audebã:ubi ego conticui,mox iussus sum in custodiã cõijci,præsidio hominũ compluriũ: nã ex oppidis duo de uiginti quaterni homines, quatuor singulis diebus ad mei custodiã excubabant,mutatis subinde custodijs,ut per uices singula oppida quaternis diebus custodiendũ me traderent: ita trimestri cœlo frui nequiui. In cibatu aũt ex milio panis singulo die dabat̃, isq; modicus admodũ, adeo ut uel seni panes eiusmodi,famẽ unius diei nõ exemissent. Si uero ad satietatẽ aquã propinassent, mecũ opipare nimis actũ esse arbitratus fuissem. Intra triduũ Sultanus in expeditionẽ bellicã profectus est, Sanã urbẽ oppugnaturus:trahebat enim exercitũ secũ,quem memorauimus,subq; eo merebant equitũ terna milia: Christianis parẽtibus nati erant equites, ijdẽ instar Æthiopũ nigricantes. Hi in regno presbyteri Ioannis impuberes adhuc empti fuerant,disciplinæq; militari assueuerant, erantq; prætoriani milites,qui principis stipabant latus,longeq; pluris pendebant̃ q̃ cæteri uel numerosiores,utpote numero octuaginta miliũ. Corpus hi uelãt sindone instar chlamydis facta,altero exerto brachio,cætera sunt nudi. Inituri bella orbiculatis clypeis utunt̃,ea ex binis bubalinis tergoribus constant, intercurrentibus quaternis bacillis,qui ferrumine nescio quo dilabi nõ sinunt coria. Clypeos huiusmodi exornat pictura multiplex, efficitq; ut uisu credas pulchrius nihil, telisq; uitandis nihil aptius,magnitudine dolij orificiũ haud excedũt. Pro manubrio tantũ asseris habent,quantũ ipsa potest capere manus, idq; geminis clauis firmant. Tragula utunt̃,teli enim genus est, enseq; haud oblongo,sed lato admodũ:lineis uestibus, uerũ uersicoloribus amiciunt̃: xylon siue gossipiũ arcẽdi algoris gratia, neoterici bombicẽ appellant,addunt:gossipinæ huiusmodi uestes prælio nauando nõ sunt ineptæ:ob id ituri in prælia eas loco chlamydis induũt: singuli singulas ferũt fũdas,ut circũ capita uibrẽt lapides. Subtus fundã est surculus,mesuer appellãt, eo pro dentiscalpio utunt̃. Nati quadraginta aut qnquaginta annos,ex proprio capillo sibi cornua cõstruũt

sicq;

cç bicornes incedunt ceu caprearũ hinnuli: ubi in bellicã expeditionẽ it,se/uunt exercitũ camelorũ qna milia,hi singuli onusti sunt funibus gosipinis.

De desiderio mulierum Arabicarum,quo efflictim deperiunt al/bicantes homines, Caput V.

D Igresso exercitu,haud mora,in meã custodiã redij.In prętorio principis ex ternis cõiugibus Sultani una degebat,ea pedissequas cosmetasçp cir ter duodenas alebat filo corporis conspicuas, colore ad nigrum inclinante, rũ sane opera mihi plurimũ conduxit: nam qui in custodia eramus,decre/mus oẽs(tres enim eramus)ut quispiã nostrũ stulticiã simularet,quo cõmo us quiret alteri alter esse usui:tandem sors tulit, ut insaniendi prouinciã su/iperem:qua suscepta operæprecium erat ut ea agerẽ quæ præ se ferrent de/ *Simulatã insania* ientiam : uerum enimuero primis tribus diebus, quibus cœpi insanus esse, deo fessus laboribus exantlatis repertus sum , ut maiores nunquã subierim rumnas,pueris infensissime me obseruantibus: nam quinquaginta plerũçp omni incolarũ colluuione diutissime me lapidibus incessebant , ut parum bessct quin me obruerent:me tamen par pari refetente quod læderet.Dum e consectabantur pueri, insanũ uocitabant. At ego in interula affatim lapi um semp gerebã,ut ex ea re dementiã meã cũctis aperirẽ.Regina uero con iciebat per transennã è fenestris,cõcomitantibus eã uirginibus. Abçp solis nersu usçp ad occasũ uacabat meis ineptijs,ut inde uidẽdi mei sumpta occa one colloquia mecũ iniret.Quũ itaçp nõnullis negociatoribus essẽ ludibrio, testatior mea foret insania,exuta interula nudus prodiui,adçp reginæ con ectũ ueni:quæ uiso me magno afficiebatur uoluptate, uixçp ferebat æquo nimo ,ut à se abscederẽ,quasi nondũ satiasset aspectũ.Interea opiparas ga/atasçp dapes mihi dari iubet,ob id splẽdide epulabar : & ubi uidisset irru/ites in me pueros,hortabať ut eos neci eorũ periculo traderẽ: belluas idẽti/ẽ appellitãs. ædibus principis inerrabat ppinguis ueruex,cuius cauda adeõ besa erat,ut pondo esset librarũ xl.hũc ego manu apprehensũ iure insaniæ, s uerbis cõpellabã,essẽtne Mahumetanus, an Christianus,uel Iudæus: at ecus obmutescebat: ego uero crebrius ut fidei Mahumetanæ initiareť, his erbis instabã, leila illala Mahumet resulala:at belua nusçp respõdit:cui ego ipione cõfregi crura.oblectabať his regina ineptijs,& mactati pecudis car/es mihi dari iussit epulandas: uescebar ego adeo illecebre,ut nihil unçp co/ederim uoluptuosius:intra tridũ confeci & asinũ,q latices in regiã cõuecta/at,ob idipsũ q fieri Mahumetanus renueret.Per id tẽpus etiã abs me adeo ale acceptus est Iudæus,ut ppè seminecẽ eũ reliquerim. Verũ dũ pgo insa re,qdã me lõge stultior cœpit pbris ac maledictis cõsectari his ferme uer/s,Canis Christiane,cane natus. Ad has contumelias factus iritatior, cœpi eũ lapidesiacere plurimos.Cõuersus ille subscribẽtibus pueris,lapide meũ ectus percussit grauiore ictu.At ego compeditus fugientẽ assequi nequiui. b id ad custodiã redeo meam: euntẽ rursum ille me demẽtior insequutus,

in latera lapidem impegit: ob cuius ictũ sum longe deterius acceptus, q̃ ex priore percussione fuerã: licet quiuissem utrunq; uulnus euitare, uerũ ut insaniæ meæ fidem adstruerẽ maiorem, malui lapide uapulare. Custodiã ingressus congerie lapidum ostium obstruxi, inibiq; uitam per dolores & interturbationẽ traxi biduo ab omni cibatu potuq; temperans: propterea rebantur regina & cõplures alij me animã efflaturum, consumptũ inedia. Reserarunt itaq; reginę iussu obstructũ abs me ostium: at canes illi mihi illudentes loco panis marmoris frusta obijciebant, adfirmantes id saccarum esse, alij botros uuæ harena oppletos proijciebant, sal esse dicentes: ego uero actus fame incredibili, saburratas uuas comedebã. Eadẽ die quoniã increbuerat me biduo temperasse à potu ciboq;, fama accedẽte uulgari, me diuinũ esse: alijs tamen censentibus me prorsus insanire, ut scinditur incertũ studia in contraria uulgus: itũ est prę̃stò ad quosdã, qui eius loci erãt apud eos, cuius sunt apud nos eremitæ, opinione sanctioris uitæ celebriores: hi montana incolebant. Ad me itaq; sunt perducti, ut exploratius sciscitarent̃ quisnam essem mortaliũ. Percontantibus eos negociatoribus nonnullis, sanctus ne essem, an demens: horũ uaria erat sententia, alter me sanctũ adseuerabat, alter uero me contemptũ amẽtia arbitrabat̃. Dissidentibus eis diutius, id est, plus horæ spacio super re huiusmodi, duxi missos eos facere. Ob id sublata interula, lotio illos aspsi: quo facto, mox conuenit inter eos, me prorsus amentẽ esse, fugaq; arrepta, hæc succlamabant, me dementem, non sanctũ esse. Regina uero è prospectu eminentiore cuncta ridens despiciebat, uirgunculis astantibus, in hancq; uocem prorupit, aiens, Per dei bonũ, perq; Mahumetis caput, hic cunctorũ hominũ est optimus. Mane postridie quũ illũ forte somno indulgentẽ nactus essem, qui me gemino ictu percusserat, memor acceptæ contumeliæ, irrui in hominẽ, & arreptis eius crinibus, genibus cœpi stomachũ collidere, adeoq; pugnis uultũ uiri contudi, ut plueret cruore facies, uixq; seminecẽ destitui hominẽ. At regina à longe omnia prospectans aiebat, Confice, cõfice beluam. Abscessit ille, nusquamq; comparuit. Inter hæc urbis moderator resciuit multiplici cõiectura, socios meos perfidia Punica fuga sibi consulere uelle, & exutis cõpedibus, effractaq; custodia abscessuros, me tamen harũ rerũ expertem: uerũ quia probe nouerat uisendi mei reginã summa affici uoluptate, statuit prius uim mihi inferendã haud esse, quàm ipsam cõuenisset. Quæ ubi in horum cognitionẽ deuenit, censuit me nõ esse insanum, iussitq; me poni in inferiore regiæ custodia, ostio patente, compeditum tamen.

De reginæ liberalitate, Cap. VI.

PRoxima nocte regina comitibus senis pedissequis elegantioribus me uisit, animoq; attentiore percontabat̃, an essem demẽs: ego uero sensim reginæ aperui me minime amentẽ esse: at illa huius rei gnara in meã ibat sententiã, cœpitq; me blãdius excipere, iussitq; mihi ex leuissimis mollioribusq; plumis stratũ poni, splẽdidiusq; alebat, meq; totũ lauacro additis suffimẽtis

emaculauit.

naculauit. Igitur quum me ſpacio duodecim dierũ ita accipi tractariq́ʒ hu/
anius iuſſiſſet: illis peractis, è ſuperiore regia ad loca infima deſcendens,
ngulo ueſperi hora noctis circiter quarta me uiſum itabat,ſecumq́ʒ compor
bat delicatiora eſculenta. Ingrediens uero me hac uoce inclamabat, Accede
quiens Ludouice,eſuris'ne? Ego aũt reſpondebã,me eſurire,futuræ inediæ
oſpectũ iri cupiens:conſurgensq́ʒ occurrebã reginæ,interiore tantũ tunica
nictus. At illa aiebat,Non ita,ſed exue interulam. Cui ego, O domina,nõ
m nunc demens. Rurſum illa, Mehercule noui te nunq́ʒ amentẽ fuiſſe, imò
tutiorẽ cautioreq́ʒ te uidi neminẽ. Ego uero in eius gratiam exui ſubuculã:
enim obſcœna uelabam. Nudum uoluptuoſius illa me geminæ horæ ſpa
intuebatur, nec à me aciem oculorum unquam auertebat, me obſeruans
luti Cupidinẽ quempiam, querebaturq́ʒ, deos incuſans his fermè uerbis,
deus hunc creaſti ſole candidiorem, è diuerſo autẽ coniugẽ meum, meq́ʒ
natos meos omneis nigricantes formaſti:utinam hic meus coniunx foret:
m ſuperis placeret,ut natum huic non abſimilem haberem. Hæc promens
us lachrymis impleuit obortis, abq́ʒ imo pectore trahens ſuſpiria, me at/
ctabat,moxq́ʒ eſt pollicita mihi,ſe ſimulac Sultanus aduentaſſet, daturã
peram, ut compedes exuerem. Proximo noctis conticinio rurſum it ad me
gina, ſequentibus eam binis eleganti forma puellis,allatiſq́ʒ dapibus opi/
ris,me hac uoce inclamabat, Veni huc Ludouice. Ego reſpondi, Adſum.
rurſum illa, Vis'ne tu Ludouice ut tecũ nonnihil morer? Cui ego,neutiq́ʒ
mina,ſubdens,nõ ſatis ſuperq́ʒ ſibi fore,quod compeditus erã, niſi etiã ca/
is pœna plecterer? At illa inquit,Noli pauere,per hoc caput tibi ſpondeo
punitatẽ:quod ſi me iſtuc ire nõ annuis,ibit Gazella,aut Tegia,uel Galze
na. Hæc dicebat regina,nõ aliò tendens, niſi ut loco earũ cuiuſpiã puellarũ
ecum cubaret. Verum ego nunq́ʒ ſum his aſſenſus, longeq́ʒ ante hæc om/
prouideram: quũ mihi plus iuſto affecta emori me ac deperire uidebat,
curſabant animo quæ ingruebant diſcrimina. Haud certe neſciebã,ubi re/
na potita me fuiſſet,non defuturũ mihi aurum argentumq́ʒ,camelos'ue ac
ancipia, & id genus ferme oĩa,quæ mihi cõplacita fuiſſent:probe etiã intel
ebam ſtipaturos latera mea acriore obſeruatione dena mancipia quocũq́ʒ
oficiſci contigiſſet,uixq́ʒ me euadere poſſe Arabiæ ſepta nouerã,obſeruan
us portus ac tranſitus omneis mancipijs nigricantibus. Edixerat enim rex
nnibus, qui fluminũ portus ac uiarũ obſeruant angiportus,ne me ſinerent
fugere,imò abeuntẽ corriperẽt:obuerſabat etiã animo, ꝙ ſi ſemel fuga ar
pta nõ euaſiſſem,prę ſto affuturã mortẽ,aut ſaltẽ cõpedes tantiſper,quoad
a ſuperſtes fuiſſet. Ob eã rem reginæ nunq́ʒ ſum aſſenſus,ne ſimul animæ
corporis ſubirẽ apertum diſcrimen. Mœſtus itaq́ʒ ac gemebundus noctẽ
nſegi, deo Opt. Max. me cõmittens. Intra triduũ uero Sultanus aduenit,
cuius aduentũ haud mora,per iternunciũ regina me fecit certiorẽ,ſe naua
turam

turā operā, ut maximarū opum fierem dominus, si modo illi obsequi uellē. Ad hæc respondi: Exolueret datā deo ac Mahumeti fidē, meq; è cōpedibus erueret: demum planissime non desperaret me illi rem gratam factutū esse. Quare illico me prodire iussit, ac Sultanum adire: qui ut me uidit, percontar cœpit, quónam proficisci uellē exutis compedibus. Cui ego, O princeps, pa rentes habeo nullos, prolis sum expers, germanos ac seruos nullos habeo præter deum ac prophetam habeo neminē. Tu uero princeps, si tibi est com placitum domi tuæ me alere, ero tibi pro mancipio in famulatu perpetuo erumpebant tandem lachrymæ, oraq; ubertim irrigabant, regina adstante Quę miserata ęrumnas meas, Sultanū his uerbis alloquebat̃, Reddenda es tibi aliquando ipsi deo huius pauperis ratio exactissima, quem diutissime i custodia nullis accedentibus demeritis habere iussisti, caue ne deorū subea indignationem. Ad hæc Sultanus, ad me conuersus infit, I quò libet, nam t posthac iubeo liberū esse, ut cœlo pro arbitratu frui queas. Quo dicto actu tum compedes abieci, referantibus illis quibus id munus soluendi mei dele gatū erat. Liber factus corrui ad Sultani pedes, uestigiaq; pedum eius deo sculabar, gratias agēs. Reginæ uero manus tantū osculatus pro uirili gratia agebam. Illa autem manu me apprehendēs, Veni, inquit, mecū pauperrim quoniam noui te inedia propè absumptum esse. Vbi uero in cubiculum m introduxit suum, suauiari me cœpit totiens, ut plus quàm centies id factu esse arbitrer, dapibusq; appositis, me epulari iussit opipare. Ego comede nolui, siue quod præ gaudio partæ libertatis capiendi cibi appetentiam h bebam nullam, aut quod summa gaudij futurus metus occupauerat: na ubi conspicatus sum reginam archane in aurē Sultani loqui, cœpi totus ho rere, ratus reginam ab rege me loco mancipij impetrauisse: ob id ad regina conuersus aio, Tantisper domina non comedam, quoad me libertate don ueris. At illa conticesce demens, quando certe te fugit, quid de te immort les dij sanxerint: si uir nequam non eris, princeps fies. Iam compertum hab bam quorsum hæc tenderent, noueramq; quem hexarchatum esset datur Addidi propterea, sineret me conquiescere tamdiu, donec id sanguinis quo metus pauorq; abstulerat, reassumpsissem: nam præter Venerem cunct uelle posse uidebar. At illa, mehercule uerum dicis: sed ego te quotidie sple didius excipiam, appositis ouis recentioribus, gallisq; gallinaceis, columbi pipere, cinamomo, ac nuce myristica. His auditis, cœpi ampliores sume spiritus, factus nonnihil lætior ob ea quæ tam ampliter mulier pollicebatu & ut refocillatis uiribus, proculq; pulsa formidine, priorem aliquando rec gnoscerem Ludouicum. Conquieui in regia ad quindenos uel uicenos di optime acceptus. Interea regina uenatū eundi mihi potestatē facit, iui secur ubi uero redij, simulabā comparasse præ lassitudine ægritudinem, ex comp sito id agens, ut mihi liceret à cōgressu reginæ tēperare. Delitui itaq; octon

diebu

ebus ſub languoris uelamento : illa frequentius per internuncios me uiſe/
it. Inter hæc commonefacio reginam uouiſſe me deo ac Mahumeti, deſti/
uiſſeq́ animo ire uelle uiſum uirum quendam, qui opinione probioris ui/
celeber erat admodum, in ea urbe quæ Aden dicitur. Annuit illa, & conti/
o camelū ac ſaraphos quinq́ & uiginti mihi dari iuſſit. Quæ res me maxi
a affecit uoluptate. Poſtridie cōſcenſo camelo abeo, itinereq́ octo dierum
Aden urbem perueni : moxq́ uiſi eum hominem, quem uulgus ob uitæ
nctitatē mire colebat. Nec is ab re cultus erat, quippe qui in ſumma inopia
pers Veneris ſemper uixerat. Inibi complures uiſuntur huic haud abſimi/ *Hypocriſis*
s, uerum operam ludunt, quando certe conſtat abſq́ baptiſmi fide inaniter
nequicquam inſumptos eſſe labores huiuſmodi. Peracto uoto poſtridie
ıs diei, quò illuc acceſſeram, finxi me ope illius qui ſanctus habebatur in/
lumen factum eſſe: ob id haud mora, certiorē huius rei reddo reginam, ad/
oq́ poſtquam eius in me tot extabant merita, auere etiam plurimum, ut
ıs regnum uiſam. Id abs me factum ea ratione eſt, quod compertum ha/
bam illinc claſſem non diſceſſuram intra menſem, conueneramq́ clancu/
m claſſis cuiuſdam præfectum, aperueramq́ illi, me iturum in Indiā, ſi mo
o mihi facta fuiſſet abeundi poteſtas. Onerauiq́ promiſſis compluribus
rum, ſpondens donaturū me eum fore munere perpulchro. Ad hæc ille re/
ondit, ſe prius in Indiā proficiſci nolle, quàm in Perſida contendiſſet: condi
ones me haud renuente, ita inter nos conuenit.

De Lagi & Aiaz urbibus Arabiæ felicis, deq́ Aiaz nundinis, &
de Dante oppido, Cap. VII.

POſtero die camelum conſcendi, peractoq́ itinere uiginti quinque mille
paſſuum, nactus ſum urbem quandam Lagi nomine: ea in aruis pla/
ſſimis ſita, in ſoloq́ admodum æquali, populo frequens eſt, fert cariotas, &
fatim carnium. At rei frumentariæ more noſtro inibi ſumma eſt ubertas,
uas habent nullas, lignorumq́ ſummopere ſunt egentes: qui eam incolunt
nciuiles ſunt ac ſubruſtici, ex Arabum gente erratica, ob id pauciſſimi cen/
ıs. Inde abiens itinere diei unius peracto, alterā urbem offendi Aiaz nomi/
e, ea in colle gemino poſita eſt, intercurrente latiſſima conualle, inq́ ea fons
gnatus: illò itaq́ commerciorum cauſa, ceu ad celebre emporium plurimi *Aiaz empo/*
ortalium proficiſcuntur, & comprimis utriuſque montis accolæ nundinas *rium*
deunt, perraroq́ uſu euenit, ut inter ſeſe montani haud digladientur. Con/
rtationis horum cauſam hanc eſſe adfirmabant, quod indigenæ eius mon
s qui Septentrionem reſpicit, ſumma ope meridionales in eam ſententiam
rahere conantur, ut & ipſi Mahumeti ac eius ſocijs fidem adhibeant: hi ue/
o reluctantur, ac uni Mahumeti ac Hali fidem adhibendam eſſe adſeue/
ant: cæteros uero ueluti pſeudoprophetas aſpernantur. Propterea mutuis
ædibus ſe conficiunt, inſtar canum. Sed redeamus ad emporium, quò
comportantur

comportantur aromata minutiora fermè omne genus. Fert ea regio xylo
uulgo appellant bombicē,fericumq́, ibiq́ fructus multiplices, guſtu admo
dum ſuaues,ut ſunt perſica mala, punica, cydonea, ficus, iuglandes nuces,
uuas optimas. Hinc & hinc,id eſt, in utroq; montis ſummo, ſunt arces m
Dante urbs nitiſſimæ. Itaq; diſcedens illinc bidui itinere inueni aliam urbem, cui Dan
nomen eſt inditum. Ea arte & natura eſt munitior. In ſummo prægrand
montis faſtigio poſita. Incolunt eam Arabes inopes admodum,qui ob inf
cundum ſolum non niſi egentes eſſe poſſunt.

De urbe Almacharan Arabiæ felicis,deq́ eius ubertate,

CAPVT VIII.

VT noſtro uiſendi orbis deſiderio tandem aliquādo ex cognitu nouar
rerum fiat ſatis,pergemus aliqua denarrare. Inde igitur abiens ad urb
quandā Almacharan nomine peruentū eſt, quæ bidui itinere à Dante urb
abeſt. Ea in monte eminentiſſimo poſita eſt, adq́ eam cliuoſo ac perardu
aſcenſu itur,utpote ſeptē miliariū, adeoq́ coartatur iter, ut bini homines ite
compleant, nō ſecus q̄ ſi fores in angiportu. Vbi uero in ſummum euaſeri
montē,ecce incredibilis planicies, inq́ ea fermè rerū omniū copia: nā in ipſ
montis planicie legit̄ quicquid frugis humanis uſibus conducere queat. O
eam rem arbitror urbem eſſe propè inexpugnabilē, ubi cōmeatus omnifari
nō deſint,ſitq́ ſitu quaſi inacceſſa,& cōprimis adiuuat aquarū mira ubertas
ſcaturiente ciſterna adeo largiter, ut centenis hominū milibus ſufficere poſ
uideatur. Illic aiunt Sultanū condidiſſe theſauros,quoniā inde eſt oriundu
Inibi iugem morā trahit una ex coniugibus Sultani: fert ſanè ager huiuſm
di quicquid eſt,quo uita carere nequeat, cœliq́ clementia, eademq́ ſalube
rima temperie urbiū nulli eſt ſecunda. Indigenæ magis in albicantem,quàn
in quemuis alium colorē inclināt. Et ibi Sultanus, uelut in phylacam quam
piam,auri tantum adſeruari iubet,quantum profecto onerandis camelis ce
tenis abunde ſufficeret: nec niſi uiſa denarro.

De Reame urbe Arabiæ felicis,deq́ eius temperie ac populi
moribus, Cap. IX.

DIſcedens illinc iter cepi uerſus urbem quandam Reame nomine, itinere
diei unius ab ſupradicta urbe diſtantem: hæc plerunq; ab incolis nigri
cantibus culta eſt,eximij ſunt negociatores: agerq́ omnium fermè rerum,ſi
ligna excipias,eſt ferax,ambitu duûm milium ædium urbs continetur. Ab al
Verueces tero montis latere mons uiſitur,ubi arx eſt munitiſſima, & ibi nonnulla uer
uecum genera, quorum ego caudam animaduerti pondo eſſe librarum qua
draginta quatuor: carent cornibus: adeoq́ ſunt obeſi ac pingues, ut uix ince
dere poſſint: habēt etiam illic uuas quaſdam ſine granis: ſuauiores illis come
di nunquam: ibi omnifariam fructus inueniuntur, ut ſupra memorauimus.
Huic copiæ accedit incredibilis cœli temperies, id comprimis teſtatur peren
nior ho

or hominum ætas:complures sum alloquutus qui centesimum ac uigesimũ
uintum annum excesserant, uegetam ac succulentã adhuc uiuentes uitam:
s amictus est propè nullus,utpote quibus sola interula indumentum præ-
at,uel nobilioribus:qui uero sunt postremæ tribus, sindone brachio exerto
rpus uelant:in tota ferè Arabia homines ex proprio capillo cornua gerũt.
ulieres aũt caligis laxioribus,instar remigum utuntur.

De Sana urbe felicis Arabiæ,deq; eius munitissimo situ,necnon de
sæuitia filij regis, Cap. X.

Nde abiens itinere tridui, ad urbem quandam Sana nomine perueni, eã
in æditissimo mõte sita est,arteq; ac natura munitior: hanc Sultanus cum
merosissimo exercitu utpote octuaginta milium hominum octonis men-
us oppugnauit,sed nunquam expugnare quiuit: uerum post latas æquas
nditiones deditionem fecit:mœnia constant ex humo congesta, altitudine
bitorum decem:lata uero brachia uicena, patet propterea camelis octonis
ordine expositis iter,tanta est illius latitudo. Regio est complurium ferax
uctuum,nec multum ab aruis nostris differt,si copiam rerum omnium spe-
aueris,& comprimis fontibus est irrigua. Vrbi moderatur Sultanus, qui
tos habet duodenos, quorum uni Mahumetis inditũ est nomen, qui fer- *Anthropo-*
è rabie dicitᵉ correptus: mordicus enim homines impetere consueuit, mor- *phagus*
sq; deuorat usq; ad ipsam satietatem, statura cubitorum quatuor, filo cor-
ris elegantiore conspicuus, quippe qui aptissimum quadratumq; corpus
bet coloris subcinericij.Fert ager eius urbis nõnulla aromata, eaq; leguntᵉ
longe ab urbe. Ambitu circiter quatuor miliũ ædium continetᵉ: ædes eo-
m elegantia ac pulchritudine nostris non concedunt:adeo urbs patescit,ut
ra mœnia uisantur arua,hortiq;,ac complura uiridaria.

De Taëssa & Zibith,& Damar Arabiæ felicis maximis
urbibus, Cap. XI.

Llinc mouens contendi ad urbem Taëssa nomine, peracto prius die-
rum trium itinere: monti imposita est, sed uisu pulcherrima: ibi elegan-
m rerum ingẽs ubertas,& præsertim rosaceæ aquæ: urbs est antiquissima,
q; ea delubrum instar templi diuæ Mariæ ad rotundã urbis Romæ con-
uctum:ædes ibi elegantiores,adhuc antiquitatem præ se ferentes.Eò con-
unt commerciorum causa negociatores propè innumeri:amictu non dissi-
li à memoratis utuntur,coloris subcinericij. Inde abiens profectus sum iti-
re tridui ad aliam urbem,Zibith nomine,pulchram sanè, eandemq; op- *Zibith urbs*
nã: à mari Erythræo abest itinere mediæ diei, ingẽtiumq; mercimoniorũ
bs est,suppeditante merces pelago: honestata est dote plurimarũ rerum,
comprimis saccari uberioris, ac omnifariam fructuũ. Sita est in latissima
nicie intra duos mõtes:mœnibus caret:illic aromatum omne genus præ-
uum est emporium,aliaq; largiter inde euehuntur:habitu ac colore ut su-

prædicti. Ea uisa urbe, ad aliam Damar nomine concito gradu me contuli, unius diei peracto itinere, à Mahumetanis colitur, qui commercijs eximie incumbunt, urbs fœcunditate non postponenda prioribus, nec amictu moribusq́; indigenæ memoratis sunt multum absimiles.

De Sultano præmissarum urbium, & qua de causa Sechamir dicitur, Cap. XII.

HÆ urbes, quarũ paulo ante mentio facta est, Sultano Arabiæ felicis, q̃ Sechamir dicit̃, parẽt. Secha sanctus interpretatur, amir uero princeps. Sancti appellatione hominem ob id dignant̃, quod aiunt ipsum humanarũ cædium, si bella excipias, expertẽ esse. Illud etiam noueritis, quod per id tempus quo illic agebam in uinculis, supra sexdecim hominũ milia alebat: singulis singulo die dantur seni minutiores postremiq́; ualoris denarij pro uictu, quo trahere in custodia animam queant. Ita accipiunt̃, qui plectendi morte erant: idem domi totidem mancipia nigricantis coloris alit.

De Cercopithecis, nonnullis animalibus humano generi infensisq́;, Cap. XIII.

INde abiens redij ad urbem Aden nomine, tridui itinere prius peracto: circiter medium iter nactus sum editissimum uastissimumq́; montem, is omnifariam abundat animalibus, & comprimis† Cercopithecis, palabantur & ibi fere complusculi leones, præsertim hominibus supra modum infensi, idq́; efficit, ut illâc tutum iter non pateat, nisi centũ simul uiatoribus, qui frequentiore numero perterreant feras: illud testari licet, quod corã uidimus: eà enim habentes iter, apertum discrimen subijmus, feris nos cõsectantibus: complures tamen arcubus ac fundis confecimus, canibus etiam opem ferentibus: tandem aliquando periculum euasimus. Ad urbem ut perueni, cœpi simulare ægritudinẽ, quasi pergraui adflictarer capitis grauedine: perdius ergo in delubro iacens, noctù tantum prodibam, conuenturus nauis moderatorem. Impetrauiq́; ab eo, ut & mihi conscendendi liburnicam uel clanculum facere potestatem.

† Catti marini uulgo

De nonnullis Æthiopiæ locis, Cap. XIIII

DVm pergimus ex instituto uarias peragrare regiones, commissi pelago, fortunæ inconstantia, necnon equorum interturbatione multijugi à cœpto itinere absterriti sumus. Quum itaq; intra senos dies iter in Persidem haberemus æquora sulcantes, iamq́; septenis diebus nauigationi operam dedissemus: ecce in mari sæuior oborta est tempestas, fluctuãte salo, dictoq́; citius nos à meditato itinere auertens in Æthiopiæ oras transtulit. Onustæ erant liburnicæ rubrica inficiendis pannis aptissima: nam quotannis ex urbe Aden rubricæ onustas naues quinas ac uicenas negociatores abducunt: hũc colorem inficiendis lanis mittit felix Arabia. Iactati itaque ui uentorum in portum quendã Zeila nomine impegimus, ibiq́; quinque dierum moram fecimus

cimus, tum ut urbem inspiceremus, tum uel maxime, ut tantisper opperi-
mur, donec mitesceret æquor.

De Zeila urbe Æthiopiæ, deq; fertilitate illius, ac nonnullis anima-
libus eiusdem urbis, Cap. XV.

N ea urbe magnopere commercia uigent, ceu in famigerato admodũ em-
porio, auri ac eboris mira est ubertas, ibi que prope innumera mancipia
eneunt haud ingenti precio. Hi ex regno Æthiopiæ, cui is Æthiopum rex,
uem presbyterum Ioannem dicunt, siue Iacobitarum principem appellãt,
nperitat, ab Mahumetanis qui Mauri dicunt, in prælijs corripiuntur, inde
Persidem, ac felicem Arabiam Indiamq;, necnõ in Babylonem Niloticã,
l Mechamq; traducuntur: illic in precio est iustitia, recteq; uiuitur: fert ager
iticum, affatimq; carnium, ibi uisitur copia multarũ rerum: mittit etiã oleũ
oundantius, sed non ex oliuis, uerum ex re nescio qua alia: mellisq; ac ceræ
lurimum: sunt etiã illic ueruece nonnulli, qui ponderosissimas trahunt cau- Verueces
as, utpote pondo sexdecim librarum. His caput ac collum sunt nigricantia,
etera sunt albi: sunt item ueruece prorsus albicantes, quorum cauda cubita
s est longitudinis, modo elaboratæ uitis: palearia instar tauri à mento pen-
ent, humum propè uerrentia: inerrant aruis boues fœminæ ceruina cornua
abentes, hæ non sunt cicuratæ, sed syluestres: ubi capiuntur, dono Sultano
us urbis ceu regium quiddam dantur. Vaccas etiam uidi cornu unicum in Vaccæ uni
onte media habentes instar monocerotis, longitudine supra palmi magni- cornes
dinẽ: his cornu in terga resupinat, coloris sunt phœnicei: illę uero quas me-
oorauimus, in colorem nigricantem inclinant: ibi uberrime uiuitur annona
ilescente: urbẽ incolunt innumeri negociatores: mœnia sunt exesa, portusq;
espicabilis, estq; in continenti telluris. Illi moderatur rex Mahumetanus,
ıb quo peditum ac equitum complura milia merent stipendia: rei bellicæ
lurimum student: interula tantum amiciuntur. Color est ijs subcinericius,
nermes ad bella exeunt, latriæ Mahumetis addicti.

De Barbara insula Æthiopiæ, deq; eius incolis, Cap. XVI.

P Ostquam sæuientis pelagi tumor efferbuit, uela uentis dedimus, moxq;
insulæ cui Barbaræ nomen est appulimus. Princeps eius est Mahume-
anus: insula non patet plurimum, sed culta est admodum, habitatoreq; fre-
quentior: multifariam carnes mittit. His est subnigricans color:
quicquid opum possident, id habent in armentis. Illic
morã unius diei fecimus, indeq; absceden-
tes, in Persidem uelificauimus.

LVDOVICI ROMANI PATRITII

PERSICARVM RERVM LIBER III.

De nonnullis Persiæ urbibus & portubus, Caput I.

D dies duodenos maria sulcauimus: tandem'q; appulimus urbem quandam quæ dicitur Diuobanderrumi, id est, diuus Turcarum portus, ea parum à continente abest: quando intumescit undabundum æquor, est insula aquis eam ambientibus: ubi uero resedit mare, iter est ad eam terrestre: paret Sultano Cambaiæ. Moderatur urbi quidam nomine Menacheaz: bidui illic mora insumpta est: commerciorum ingentium est emporium, eam'q; incolunt ex Turcarum gente fermè quadringenti negociatores: muro quaqua uersum ambitur: tormenta omne genus mœnia muniunt. Naues habent celocibus nostris paulo minores, thalae appellant. Soluentes inde contendimus ad aliam urbem, quæ Goa dicitur, ea abest à superiore urbe itinere tridui: illò mercimonia maxime comportantur, exportantur'q; ab his qui ultro citro'q; proficiscuntur: celebres sunt admodum nundinæ: nec ubertate rerum opum'q; magnitudine superioribus urbs concedit. Passim colitur Mahumetes. Illinc abiens profectus sum ad urbem aliam, quæ Giulfar dicitur, rerum copia abundans: ibi inter alia peropportunũ portum conspicati sumus. Illinc abeuntes ad alium portum Meschet nomine deuenimus.

Diuobanderrumi

Goa urbs

Giulfar

De Ormo urbe, de'q; insula Persidis, ubi margaritæ leguntur, Cap. II.

ABscedentes inde uelificauimus uersus urbem Ormus nomine, inclyta ea situ elegantiore, ac unionum copia nulli urbium est secunda: sita est in insula, & maritimis urbibus præferenda omnibus: abest à continenti spacio duodecim mille passuũ, aquarum potu suauium, annonæ'q; mira caritate: inuehuntur fermè omnia, quæ uictum cultoribus suppeditãt: procul illinc itinere dierum trium leguntur conchæ, quæ pariunt margaritas uenustiores grandiores'q; cæteris baccis: captura earum fit, ut haud multo post expedimus. Sunt ibi nonnulli qui piscatu uictũ quæritant. Hi uecti cymbis in mari iactum faciunt prægrandis saxi dependente fune, id'q; fit ab gemina cymbæ parte, ut utrinq; iactis in profundum lapidibus, constabiliri nauis, non aliter quàm si in ancoris foret, possit. Firmata suo pondere cymba, alius cui id munus obtigit, in æquor iacit funem saxo dependente. In naui media alius, mantica in pectus tergum'q; dependente, alligato pedibus lapide se uibrat in pelagus, subtus'q; aquas urinantiũ more natat, actus'q; in profundum ad passus quindenos, tantisper urinat, donec legerit conchas, in quibus delitescunt uniones ac margaritæ: collectas manticæ indit, lapidem'q; protinus quo pedes g

Concharum captura

les grauabantur abijcit, funicꝫ innixus in superiora euadit: ibi quandoqꝫ ad
ercentum fermè nauigiorum genera comperiuntur, quæ undecunqꝫ contenti
unt. Eius urbis Sultanus Mahumetis est initiatus fide.

De Sultano Ormus, deqꝫ sæuitia filij Sultani erga parentes ac germanos, Caput III.

PEr id tempus quo ego has inuisi regiones, hæc quæ mox uobis innotescent, contigere. Itaque Sultano undeni erant liberi, quorum minor natu pinione insipientiæ minus cordatus habebatur: primogenitus uero ob niniam calliditatem omnium censebatur uaferrimus. Erant item eidem Sulano bina mancipia, quæ ex regno Presbyteri Ioānis regis Æthiopū in regiam asciuerat, obqꝫ eorum merita strenuissimamqꝫ consuetudinem fortunis nnumeris ditauerat, natorumqꝫ loco habebat. Inter hæc maior natu silentio noctis, parentibus germanisqꝫ, illo excepto, qui mentis impos credebatur, umina eruit: sicqꝫ effossa detulit in parentum cubiculum, simul'que subdito gne, parentes domumqꝫ incendio subiecit: cuncta itaqꝫ deflagrarunt, paren es uidelicet ac quicquid fortunarum inibi repertum est. Proxima luce atrox acinus cultoribus urbis innotuit, ob id tumultuari cœpere omnes, rei indiquitate moti. Autor uero sceleris in regiam, ceu in locum tutissimum se recepit, ac in demortui locum suffectus est. Is uero, quem memorauimus amenem esse habitum, longe alius uisus est, quàm omnium uocibus destinatus rat, cognito nephando scelere, ueluti parentum necis futurus ultor, in delurum continuo diffugit, hæc uoce sublatissima Arabice inclamans, ô dij boi, cacodæmon effectus est germanus meus, confecit parentes ac germanos, onfectosqꝫ deflagrantissimo rogo tradidit. Intra quindenos dies ciuium xuscitatus furor resedit: quo uiso Sultanus accersit ad se alterum illorū manipiorum, quæ dilecta à seniore Sultano prædiximus, nomine Mahumetē: uod ut uenit, Sultano Arabica lingua infit, Quid ais princeps? At ille, Sulanus sum. Tunc mancipium, Ita mehercule Sultanus es. Tum ille manu aprehensum hominem, blandiendo secum ducebat, illum'que Arabice alloquens subdit, I & socium tuum occidito, pro qua re tibi septem oppida polliceor daturum quamprimum. At mancipium, Mi princeps, inquit, triginta nnis conuictorem habui socium hunc meum, propterea id sceleris quod iupes nō ausim unquam. Tunc Sultanus, Sinito inquit. Verum intra triduum ocato ad se altero mancipio, itidem agit cum eo quod cum superiore manipio tentauerat, insidias illi nectens. At ille cui Chaim nomen erat, hoc inellecto, Fiat, inquit, in dei nomine mi princeps: moxqꝫ clanculum loricatus bat obiturus principis imperata. Vt igitur ad socium peruenit, facere nequit, quin scelus uultu proderet. Eo uiso, haud mora, intellexit in se cudi fa

bam hanc,& proditoris appellatione inclamans socium, Venisti, inquit, pro-
ditor leto me traditurus? at ille, neutiquam huiuscemodi operam nauaturus
accedo: at Mahumetes, nequis inficias ire, quando certe conscius patrandi
sceleris animus luridum effecit uultum: ob id haud euades, quin te protinus
mactem: cognito Chaim in certissimam notionem insidiarum quas strue-
bat deuenisse, gladium quem strinxerat, ad pedes socij abiecit, illicoq; humi
stratus ueniam precabatur plorabundus, identidem inclamans, parce mihi
mi princeps, nam mors mihi iure optimo debetur, ob id confice me eodem
mucrone, quo te mactaturus accesseram. At ille, nemini profecto dubiū est,
quin sis perditissimus proditor, quipppe qui triginta fermè annis mutuo
usus cōtubernio conuictor perennis fuisti, & nunc necem illaturus aduenisti:
num miser intelligis hunc qui tibi id negocij demandauerat, cacodæmona
esse? Verum cōsurge, quoniam iam tibi parsum est: illud etiam noueris, iugi
triduo hanc furiam me ingentissimis onerasse pollicitationibus, ut mortem
quam mihi illaturus adueneras, prior tibi inferrem: sed ego conditionē asper
natus, facinori atrocissimo minime sum assensus. Verū sinito deos agere im-
mortales: tu tamen si me audis, continuo nauabis eam operam quam mox
subijciam, Conuenias uelim Sultanum, illicq; dicas te leto me tradidisse. Ad
hæc Chaim, Subibo imperata princeps, quare ad Sultanum profectus est:
quo uiso Sultanus inquit, heus Chaim, mactasti ne amicū? at ille, confeci me
hercle princeps: tunc Sultanus, accede propius: hærenti iam principis lateri
Sultanus gladio pectus fregit. Perendino die Mahumetes clanculum indui
loricam, seq; ad Sultanum recepit. Hunc ut conspicatus est Sultanus in cub
culo, Canis, inquit, cane natus, adhuc frueris aura ętherea? Cui Mahumetes
uiuo quidem in contumeliam tuam, sumq; te actutū mactaturus cacodæ
mone deteriorem. His dictis collato pede digladiari cœperunt: concertatum
est nonnihil: tandē præualente Mahumete, mortē occubuit Sultanus. Quo
facto, haud mora, uictor Mahumetes regiam occludi, firmariq; præsidio iu
bet. Iuuerunt Mahumetē populi in eum ardentissima studia. Ad eam diem
charus fuerat populo admodum, ob eam rem cunctus populus acclamatio
nibus læticiam testans Mahumetem Sultanum salutabat. Dum itaq; Sul
tanus in principatu uigesimum diem egisset: illis transactis, classico ad se pri
mores urbis, necnō negociatores, reliquumq; fermè populum uocat. Quibu
ita loquutum esse accepimus, quod à se factum audierant, non ultra id pa
tratum fore, nequiuisse fugere urgentis fati necessitatem, probe se intellige
re id principatus sibi haudquaquam deberi: propterea ab eis impetrar
uelle, ut illi moderandi regni darent habenas, qui quandoque ad imitatio
nem stulticiæ factus, parum cordatus uidebatur, ad hunc iusto iure perti
nere imperiū. Concionanti Mahumeti assensum est: moxq; ille, qui amen
habitu

habitus fuerat,in demortui locum suffectus est, moderatore tamen Mahu/
mete: nam postquam facinus ausit Mahumetes,omnium confessione, deo/
rum amicus credebatur.Ob id ultro ab cunctis moderandæ urbis illi datum
st negociũ,desipiente præsertim Sultano,cuius in superioribus abunde me/
minimus.Nec uos lateat in ea urbe ad quadringentos negociatores usq; mo
rari cõmerciorum causa,quæ illic plurimũ uigent:illò enim comportantur se/
ricum,uniones,margaritæ,& id genus baccæ,aromatumq; adfatim. Viuunt
plerunq; oriza,quoniam ea regio triticum non mittit.

De Eri urbe in Chorazani regione Persidis,deq; eius opibus,& com/
plurium rerum copia,præsertim reubarbari, Cap. IIII.

Inde discedens in Persidẽ sum profectus:peracto duodecim dierũ itinere,
ad urbem quandã Eri nomine perueni.Regioni nomen est Chorazani,ea
appellatione qua & nos Flaminiã nuncupauimus:urbẽ Eri regionis eius rex
incolit,ea est omniũ fermè rerum ferax,uisiturq; tanta serici copia,ut una die
emere queas tantũ serici, quod ternis camelorũ milibus onerandis sufficiat: Serici copia
ibi nunq; ingrauescit annona ob rerũ ubertatẽ. Reubarbari in primis mira
est copia:ea cõiectura id sum assequutus,quod senæ reubarbari libræ nostro
more pondo unciarũ duodecim singulo aureo nũmo ueniebãt:urbs ambitu
circiter septẽ miliũ ædium continetur: colũt Mahumetẽ quàm qui maximè.
Abiens illinc itinere dierũ uiginti,animaduerti regionẽ intra terras procul ab
littore maris frequentẽ esse admodũ uicis ac oppidis, eisdemq; summopere
cultis. De eo flumine quod arbitramur esse Eufratẽ, Cap. V.

Perueni tandẽ ad quendã amnem, quẽ ipsa incolarũ lingua Eufra appel/
lant:hunc ego crediderim Eufratẽ esse, uastioris conceptaculi ductus ar/
gumento. Dum itaq; secus fluuiũ læuorsum iter ago,tridui peracto itinere,
ad urbẽ aliã peruentũ est Schirã nomine, ea unicũ principẽ habet,eundẽq;
Persam,alij nemini parentẽ,addictũq; fidei Mahumetanæ.Ibi omnifariam
preciosi capilli inueniũt:& cõprimis Eranõ lapis, q abigit lymphationes,pel
litq; formidines,turchicã appellant:abunde enim aduehunt,ut ferebatur,ex
urbe Balascham nomine, ubi ingẽs est ubertas castorei, ibiq; colorũ cõplura
genera. Illud uobis compertũ fiet, quur perraro apud nos castoreum syn/
cerum inuenit:prius equidẽ adulterat,quàm ad nos comportet, Persis adul/
terantibus: nam id hominũ genus his uaframentis adulterandarum rerum
concedit nemini, id ego coràm perspexi,uoluiq; quandoque synceri castorei
uim oderiferã experiri. Igit conspicatus sum aliquando quospiã huius rei pe
riculũ facientes:sumebant enim uesicã castorei,eamq; conceptã mox naribus
olfaciẽdã admouebãt quaterni ex ordine hoies: ea admota,tãta erat fragrã/
tis castorei uis,ut olfacientibus eliceret sãguinẽ è naribus, idq; præseferebat
haud adulteratũ castoreũ.Percũctabar etiã Persas, an castoreũ ut cætera un/

guenta, quæ suis moriunt horis, illico expiraret. Pro responso habui, uim huius odoris adseruari ad annos denos, si modo non adulteretur. In qua re Persæ eminent præstantq; plurimum: inuicem hi sunt cunctorum hominum commissimi, & cõprimis liberalitate præferendi omnibus: neq; id ausim adstruere, nisi coràm eiusce rei periculum fecissem. Per id tempus quo illic agebã, nactus sum ibi negociatorẽ quendam Persam, qui me superiore anno in urbe Mechæ cognouerat, is erat oriũdus ex urbe Eri in Chorazain: qui, ut me conspicatus est, Ludouice, inquit, quis te impulit has uisere sedes, nõne ille es quẽ dudum apud Mecham noui? Cui ego, Sum quidẽ ille, qui uisendi orbis desiderio mirabilem in modum ardeo: at Persa, deus laudetur infit, postquam offendi comitem mei itineris quempiam, qui eodem desiderio teneatur, quo & ego capior: quare in urbe, cui Squilaz nomen est, mora quindecim dierum insumpta est. Persa uero me hortabatur, ne à se discederem, futurus itineris iugis comes, ut eo duce præcipuam orbis partem peragraremus. Itaq; itineri accingimur, profecturi uersus eum locum, cui Sancto Braganti nomen est inditum.

De urbe Sancti Bragantis, & quomodo Babylonem magnitudine exæquat, deq; Persarum rege, qui Sophi dicitur, Cap. VI.

VRbem Sancti Bragantis ferunt magnitudine Babyloni minime conce dere: quippe quam uastissime patere autumant: eius rex Mahumeti e addictus. Memorant negociatores habere in armis ubi libuerit ad sexagen equitum milia: gens inclinat in colorem albicantem, bellicoq; usui aptissima nos uero hæc tantum ex aliorum narratu adfirmamus: non enim ultra pro gredi licuit grassante ac sæuiente Sophi in eos qui Bobachar & Othoma ac Omar sacris sunt initiati. Hi Mahumetis collegæ fuere, eiusq; deliramen torum conscij. Qui itaq; his fidem censent adhibendam esse, absumuntu quos uero nouerit Mahumetis ac Hali sacra, imò prophana colere, illæsos nit. Inter hæc comes meus accersito me, ait, Vt scias Ludouice quanti te facia quámue ex meo contubernio tibi prospectum iri aueam, institui te arctis sima coniunctione mihi deuincire, ut hoc nexu compertum tibi sit, me nu quam defuturum esse cœptę necessitudini. Est, inquit, mihi neptis, cui †Sam nomen est, hanc tibi matrimonio iungi ita cupio, ut nihil desiderem arde tius. Samis eorum lingua phœbus dicitur. Nec id ab re, phœbo profect uenustior candidior'que erat. Adiecit ad hæc ille, se non ambire orbem, o id quod cuiuspiam rei egens esset, uerum solius animi ac uoluptatis caus quam ex multarũ rerũ cognitione proficisci adfirmabat. Quare gradu reu cato, ad urbem Eri nomine redijmus: quò ut peruenimus, excipit me do mi suæ comes meus honorifice & amanter, ostensáque nepte, instantius m tum agebat, ut iure matrimonij uirgine potiri uellem. Ego uero qui long

[margin: †Samis, Semes]

ali

ia animo destinaueram: præ me tuli id quidem non aspernari, sed commo ius illud agendum esse arbitrabar: quare intra octonos dies inde abeuntes, uersi sumus ad urbem Ormus nomine. Illincque soluentes in Indiam uelifi- auimus: & tandem aliquando portum appulimus, qui lingua indigenarum Cheo dicitur.

LVDOVICI ROMANI PATRITII
INDICARVM RERVM LIBER IIII.

De urbe Indiæ Cambaia, omnium fermè rerum ferace, Cap. I.

VONIAM in operis huius exordio, si recte memini- mus, spopondimus cuncta nos denarraturos esse compen diosius quàm quibimus, ne plus iusto prolixior oratio fasti dium pareret lectori, decreuimus ob id promissa dissolue- re, & ab instituto haudquaquam recedentes, ea uestris au- spicijs tantum scripto prodere, quæ narratu digniora uide- untur. Indiam igitur ingressi ad portum quendam deuenimus, hūc præter- uit ingens fluuius, cui Indo nomen est: isque non procul abest ab urbe quæ Cambaia dicitur. Ea ad tertium lapidem posita intra terras, respicit meridiē. d eam non est liburnicis uel actuarijs nauigijs accessus, nisi inundet flumen berius solito, qui aliquando ad tertium uel quartum lapidem irrigare ma- ore auctu arua cōsueuit. Verum auctus inibi fluminum contrarias uices in- rementorum habent, quippe qui non nisi decrescente luna augescunt: apud os uero plenilunijs tumescunt amnes mirandum in modū. Vrbs muro no- tro more ambitur: cunctisque fermè abundat, re præsertim frumentaria, c fructibus omnis generis. Ibi inter cætera complura aromatum genera re- periuntur, quorum nomina me latent: illic etiam gosipium abunde inuenit, ulgo bombix dicitur: asportāt inde negociatores annis singulis tantum go- ipij ac serici, ut quandoque quadragenas aut quinquagenas naues harū mer- ium abducant, alioque comportent. In eodem regno is mons reperitur unde eruitur onyx, corneola uulgo dicitur. Nec procul inde est mons unde excidi- ur calcedonius lapis, adamasque. *Indus flu.*

De moribus incolarum Cambaiæ urbis præclaræ, Cap. II.

IAmiam subijciemus Sultani eius statum ac mores: is Machamut dicitur, quum ibi essem agebatur quadragesimus annus, quo ipse regnum inde- ptus fuerat, rege Gugeratorum depulso. Hi nullum animal occidere cibi gra tia, nulláque carne uesci optimum esse arbitrantur: non sunt Mahumetani, neque idolorum cultores. Ego uero crediderim, si baptismi caractere insigni rentur, eos parum à salute abesse: nam genus est plenum iustitiæ: quippe quod alijs non infert, quod sibi inferri noluerit. Si habitum quæris, pars nu- di agunt, pars tantū obscœna uelati: caput uincit gausape, coloris purpurei.

His

His autē colos est subfuluus, ob eam caussam à Sultano regno pulsi dicunt, de cuius moribus iam descendo dicturus. Huic igitur sunt in armis equitum uicena milia, singuloq; mane in regiam ueniunt quinquaginta uiri elephantis insidentes: quibus id solum negocium datum est, ut uenerabundi regem uenerentur, belluis genua flectentibus. Mane uero rege experrecto, crepant cymbala, tympanaq;, audiunturq; sonantes tibiæ, necnon buccinatores: adsunt & complures alij, qui multijugis instrumentis musicis læticiam uiuentis regis testantur: itidem pransuro agunt: adsuntq; itidem discumbenti memoratis elephantis insidentes, & rursum consueto munere colendi principis funguntur. Locis suis animalium huiusmodi ingenium ac consuetudinem denarrabimus. At Sultanus memoratæ urbis superiora labia adeo prominentia habet, ut illis æque ac mulieres capillo caput uinciat. Barbam uero albicantem gerit adusque umbilicum promissam: ueneno ita assueuit, ut omni die quippiam hauriat, ne putes ad ipsam satietatem uenenum sumi. Leto traditurus è satrapis quempiam, ad se accersitum, cui mors imminet, nudum sibi assistere compellit: moxq; edit nonnullos fructus, chofolos uocitant, instar nucis myristicæ, muscatā appellant: mandit etiam quædam herbarum folia, modo mali Assyrij, tambolos nominãt: addit etiam attritarum concharum ostreæ calcem, simulq; cuncta mandendo ruminat. Tandem in eum, quem cupit occidi, expuit, aspersoq; eo, continuo mors subsequitur, præsentaneo ueneno uitam perimente: nam ubi in hominem ut præmisimus, expuerit contrita uenena, intra mediæ horæ spatium perfusus ueneno in terram corruens efflat animam. Huic etiam sunt circiter quaterna scortorum milia: nam ubi semel concubuerit cum quauis meretricum, proxima luce uitam exuit: depositam interulam amictusq; mortalium nemo attingit. Mutatorijs opus est propè innumeris. Sciscitabatur diligentius ab negociatoribus comes meus unde hæc profecta esset pernicies uenenorum. Aiebant illi parentem Sultani à cunabulis natum aluisse ueneno, propterea uni sibi innocuum sola consuetudine factum esse, cæteris uero perniciosum ac letale esse admodū. Verū de rebus Sultani modum facientes, incolarum mores descripturi, redeamus unde sumus digressi. Hi igitur plerunque sola tunica interiore uelantur, omnium sunt bellacissimi, commercijsque student quàm qui maxime: regionis ubertas pro meritis referri non potest. Ea frequentatur ab utro citroque commeantibus ex omni fermè mortalium genere. Inde hac de urbe altera cuius quum opportunū duxerimus, meminisse est animus, ad uarias multiplicesq; regiones orbis innumera mercimonia euehuntur, ad Turcos præsertim, Syrosq;, Arabas felices, Indosue, & item ad Africam incolentes, Aethiopasq;, & alios mortalium plurimos: sericum in primis, ac xylon, bombycem appellant, illinc exportant. Hinc est quod ille Sultanus omnium censetur ditissimus, mercimonijs ibidem mirabilem in modum uigentibus. H

Sultani descriptio

maxima

maximas exercet simultates cum rege quodam, qui Iogæ regno imperitat, quod abest à supradicto rege itinere dierum quindecim. Itaque huius regis Iogæ imperium longe lateq; patet, illicq; in armis sunt triginta armatorũ milia, idolorum est cultor, omnisq; eius populus: suntq; opinione sanctitatis apud cæteros reges magno in precio, celebresq; admodum: nam ex instituto rex huiusmodi singulo triennio ter uel quater peregre proficiscitur, aliturq; aliena impensa dum peregrinatur, ut apud nos uoti cuiuspiam gratia peregrini circuire regiones solent. Trahit secum ad quaterna contubernaliũ milia, longum sane seruorum ordinem: coniugem insuper & natos omnis circunducit: ducit etiam quatuor uel quinq; feruidos sonipedes, felesq; qui odorem suum gignunt lectissimum, Gibellum uocitant, cercopithecosq; complusculos, psitacos item ac pardos, accipitresq;, hocq; ordine ambit ferme Indiam totam. Illi habitus est geminum corium caprinum, altero priorẽ partem, posteriorem altero corporis partem uelat, uillo extra eminẽte: coloris est prope mustelini. Ibi enim ob incendium candentis syderis nigrescere ac torreri corpora incipiunt: omnes inaures gestant dependentibus omnifariã monilibus lapidibusq; preciosis: alij exerto brachio uelant corpus, alij sola interula amiciuntur. Rex ac nonnulli procerum maximi puluisculis odoriferis quasi per speciem maioris claritudinis, infectam faciem circunferũt, ac reliqua corporis infecta. alij alijs uanis ducuntur superstitionibus, induxerũt in animũ alij ne humi procumbant unquam, alij ne toto corpore strati considant in terra: alij ab omni eloquio ueluti elingues temperant: his uero adsunt terni aut quaterni homines, qui mutis uictum suppeditant: omnibus in uniuersum cornu a colle depẽdet: illi ubi ad urbem quampiam peruenerint, incolas, ceu agunt apud nos cornicines, admonentes simul omnes concinunt, eoq; concentu stipem ab mortalibus petũt. Rege domi sedente trecenti, aut sane quadringẽti homines simul peregre exeũt. Nec plus triduo, modo Ægyptiorum, in eadẽ urbe morantur. In manibus ferunt scipionem in ima parte ferreo orbe munitum: alij orbes tantum quaqua uersum limatos nouaculę instar incidentes ferunt: illi quos oderũt impetunt funda lapides uibrantes: quare ubi in urbẽ aliquam uenerint, ab omnibus excipiunt placidissime, illisq; impune est uel urbis summatẽ occidisse, quando profecto id agere diuinitus creduntur: ager non est ferax admodum annona ingrauescente. Regio montibus plurimum asperatur: eorum ædes sunt despicabiles pessimiq; incolatus: urbes muro ambitas non habent: horum opera ac studio comportantur ad nos margaritæ, & id genus monilia, illudq; non difficulter efficiunt, peregre quoquo uoluerint aliena impensa proficiscentes. Hi igitur ob prope inaccessam regionem, Sultano Machamir maximum exhibent negocium.

Rex Iogæ

De urbe

De urbe Ceul, deq; moribus ac audentia eius populi. Cap. III.

ABiens ab urbe Cambaiæ me recepi ad aliam urbē Ceul nomine, qua
à Cambaia itinere dierum duodecim abeſt. Ager qui inter utrunqu
intercedit Guzerat dicitur. Rex eorum idola colit: his eſt colos ſubfuluus, pr
amictu alij interula utuntur, nudi agunt alij, tantū obſcœna uelati, nudis pe
dibus ingrediuntur, apertoq; capite prodeunt: ſi perpaucos Mahumetano
negociatores excipias: ad bella ſunt promptiores, in prælijs enſe, arcubus, la
ceis harundineis, clypeisq; orbiculatis utuntur: tormenta habēt quibus pro
ruūt mœnia, ſtragesq; inferūt armatis exercitibus. Ea urbs munitiſſima mœ
nia habet, diſtatq; à mari duobus ac mille paſſibus: præterfluit urbē amœ
niſſimus amnis, quo ultro citroq; undecunq; mercimonia comportantur, a
cedentibus eò exteris liburnicis: copiam prętat ager ſuapte natura omnibu
abundans, ſi uuas, iuglandesq; nuces ac caſtaneas excipias: legitur triticum
ac hordeum, adfatimq; leguminum. Illic etiam conficitur goſſipinus pannu
Eorum fidem prudens prætereo, quando certe conſtat eos eiuſdē latriæ eſſ
cuius eſt rex Calechut. Horū meminiſſe hęſit cordi mihi, ubi fore opportun
duxero. Illic complures negociatores Mahumetani degunt: aëris temperi
calidior eſt, quàm ubi eſt frigidiſſima: iuſticia ibi maxime uiget in precio:
gi in armis nō ſunt frequentes milites. Regio fert equos uaccasq; plurima
Dabuli urbs Diſcedens illinc ad urbem quandam Dabuli nomine me contuli, itinere b
dui ab ſuperiore urbe diſtat: hāc ingens fluuius pręterfluit, noſtro more m
nia habet, ager eſt fœcundus, ipſaq; urbs amœna admodum, ibi negociat
rçs propè innumeri Mahumetani. Rex idola colit, huic ad triginta homi
milia in armis ſunt: corpora animosq; ut ſuperiores populi exercent: gen
eſt plenum iuſticiæ: his idē eſt cultus corporis, uictusq; ac mores inſunt ut
lis quos ſupra memorauimus.

De Goga inſula Indiæ, deq; eius rege. Cap. IIII

SOluens illinc profectus ſum ad eam inſulam cui Goga nomen eſt, ea
continente abeſt mille paſſibus: hæc regi de Dechan quotannis pen
Perday uectigalium nomine mille aureos, Perday eorum lingua appellantur: ſi h
rum formam quæras, anguſtiores cōtractioresq; ſunt ſaraphis Babyloni
ſed longe craſſiores: ab altera parte pro ſuperſcriptione bini ſunt inſculpti
mones: ab altera uero cernitur neſcio quid, literis exaratum. In ea inſula n
ris ſecus littus uiſitur oppidum more noſtro conſtructum: illi eſt præfect
dux quidam militum cui Sauain nomen eſt: ſub eo quadringenti mama
chi merent ſtipendia, ipſeq; mamaluchus eſt: is ubi cōſequi poteſt quemp
ex uiris albicantibus, eum beneuole excipit, cæterisq; adnumerat militib
conducere enim eos conſueuit ſtipendio uiginti aureorum mēſe ſingulo:
Militum delectus prius honores huiuſmodi non centuriat, quàm hūc morem ſeruauerit. Iul
igitur centuriaturus delectumq; habiturus, geminas ex corio afferri dipl

des, i

les: ipse alterã, alteram uero induit is qui admittendus est ad militiam. Vt taq; uterq; diploidem induit, luctantur nõnihil: ubi is qui adscribi debet in tipendiatorũ militum numerum, inter luctandum repertus fuerit præstanti ortitudine, corporisq; uiribus eximius, uirũq; se explicuerit, haud mora, mi-tibus consociatur: sin minus, sellulariæ aut cerdonicæ arti mancipat. Is ita-ue dux cum quadringentis mamaluchis regi Narsingæ negocium ingens xhibet: huius mentio fiet locis suis. Recedens inde contendi terrestri itine-e octonis diebus ad eam urbem quæ Decan dicitur.

De Decan urbe Indiæ pulcherrima, deq; multijugis eius monilium generibus. Cap. V.

VRbi Decan memoratæ moderatur rex Mahumetanus, sub quo prædi-ctus mamaluchorum præfectus stipendia meret. Ea urbs uisu est pul-herrima, feraxq; ferme rerum cunctarum. Eius rex inter mamaluchos adnu ieratur, & cum eo ad triginta quinq; hominum milia suę ditionis, si peditũ quitumq; recenseas numerum. Vrbem decentissime elegans regia exornat: egiam honestant loca complurima: nam priusquam ad regis cubiculum de-enias, per quadragena quaternaq; cubicula tibi transeundum est: sic enim isposita contignatio est, ut alteri alter aditum locus præbeat, donec ad no-issimum perueneris. Vrbs more Christianorũ mœnibus ambitur: domus int haud inelegantes. Rex uero utitur fastu, pompamq; ducit incredibilem. Qui regi famulantur, in summis sotularibus circũferunt pyropos ac adaman s, & id genus lapides preciosos. Quæ uero monilia pro inauribus ac conda is ferant, cogitent ipsi quibus acerrimum est iudicium, quum pedes eminen oribus corporis partibus contulerint. In eius regno mons est, unde erui di- *Adamantis fodinæ* tur adamas. Is mons est ab urbe ad sextum lapidem, muroq; quaquauer-im circundatur: ipsum firmissimum adseruat præsidium. Scatet ea regio se rebus omnibus in uniuersum. Mahumetem colunt: amiciuntur sericis ue-ibus, uel interula ex serico elegantiore: ocreis tenuioribus cum caligis instar emigum utuntur. Mulieres Damascenarum fœminarum modo uelant fa-iem, ne unquam satient intuentium aspectum.

De regis diligentia peritiaq; disciplinæ militaris. Cap. VI.

[I]S rex cuius paulo ante meminimus, diutina bella gerit cum rege Narsin-gę. Qui illi parent populi Mahumetem colunt: milites plerunq; conducit xteros aduenasq;. Illis est colos albicans, indigenis uero subfuluus. Rex o-ibus diuitijsq; uberioribus ac liberali consuetudine nemini fermè concedit. n mari etiam classem habet ualidissimam. Odit Christianos quàm qui ma ime. Peragrata ea regionis parte, iter cepimus uersus urbem, cui Batha-ala nomen est.

De urbe Indiæ Bathacala, déque eius ubertate, præsertim orizæ, ac saccari. Cap. VII.

ABest urbs Bathacala ab urbe Decan itinere quinq; dierum, arte & na tura nulli urbium postponenda. Rex idola gentilium ritu colit: circui tur mœnibus, estq; à pelago ad primum lapidem: portum non habet mariti mum. Qui è mari illuc mercimonia comportant, aduehunt amne perquam mediocri. Illic moram degunt complures negociatores Mahumetani ob cō mercia, quæ inibi summopere uigent. Amnis præterfluit urbem: ager mittit orizam, saccarum, & illud comprimis quod candidum uocitamus. Ibi fici ac iuglandes reperiuntur, ut in urbe Calechut: latriæ dæmonum sunt addicti, ut incolæ Calechut: Mahumetani tamen seruant ritus suos. Equis, mulis, asi nis'ue haud utuntur: uaccas, bubalos, pecora & capreas habent. Regio triti ci, hordei leguminumq; ferax non est, uerum fructus omnifariam alij inibi

Anzediua insula leguntur Indico more. Dimissa ea urbe ad insulam quandam Anzediuam nomine me recepi: ea colitur à Mahumetanis idolorumq; cultoribus: distat insula à continente stadijs quaternis: Ambitu uero patet uiginti mille pas suum. Illic cœlum minime clemens est, agérque infœcundus. Intra insulam ac continentem terram intercedit portus commodissimus. In insula aquæ po tu suauissimæ hauriuntur.

De nonnullis optimis Indiæ urbibus. Cap. VIII.

Centacola urbs ILlinc discedens iter à me ceptum est uersus urbem quandam, cui Centaco læ nomen inditū est, unius diei itinere prius absoluto. Huic princeps hau magnarum opum moderatur. Affatim tamen inibi carnium ubertas inuen tur orizæq;, ac omnifariam fructuum non aliter quàm apud Indos. Ibi co plusculi Mahumetani commercia exercent. Rex idola colit: genti colos e subfuluus: nudi prorsus agunt, apertoq; capite prodeunt. Princeps huiusm di regi de Barthacal paret. Inde abeuntes itinere bidui itum est ad insula

Onor insula quandam aliam Onor nomine. Rex eius latriæ addictus est dæmonum, regis Narsingæ subit imperata. Is est omnium comissimus, expers fastus: h ius iussu circiter octonæ liburnicæ assidue maria sulcant, & prædabundæ q dem excursionibus uacant. Hic summa necessitudine ac uinculo amoris re Portugalliæ cōplectitur. Gens obscœna sindone uelat, cætera sunt nudi. M tit ager orizam ubertim non secus quàm Indica arua. Illic animalia propè mne genus, ut sunt, apri, cerui, lupi, leones, ac omnifariā auitia, nostris tam absimilia. Paui in primis psitaciq;, necnō uaccæ ferè innumeræ, eędemq; fu rutilæ: sunt item uerueces obesi admodum. Florum uero ac rosarū tanta copia, ut ibi uel hibernis diebus non desint. Cœlum clementius esse nequ ret: cultoribus lōge diuturnior uita est, nosq; in ea re exuperāt. Haud lōge

Mangolor dicta urbe uisitur urbs alia Mangolor nomine, unde circiter sexaginta nau oriza onustæ soluere consueuerūt. Incolæ partim idolis seruiunt, partim M humete

umetem colunt: uictus amictusq; ij sunt, quos supra memorauimus.

De Canoror urbe Indiæ maxima. Cap. IX.

DIgredientes illinc iter cepimus uersus urbem Canonor nomine, rerum pulchritudine præstantissimam. Ibi rex Portugalliæ munitissimum ha bet oppidũ. Vrbis rex idola colit, ipsiq; regi Lusitaniæ est charus in paucis. Portũ urbs habet:illò conuehuntur equi Persę:sed immania sunt horũ uecti galia: nam penduntur pro equo singulo aureorũ uicena & quina milia. Di gressis inde iter introrsus terras est ad Narsingæ urbem, ubi complures Ma humetani negociatores degunt. Ager tritici, uuarum, ac omnium ferè fru ctuum, si poma citrea cucurbitasq; excipias, expers est admodum. Pane nõ uescuntur incolæ, sed oriza, pisce ac carnibus, necnon iuglandibus quas fert regio. Alio loco de eorũ cultu ac moribus differemus, quũ iam sit omnibus in confesso, eos indigenis urbis Calechut haud dissimiles esse. Inibi cœpta sunt inueniri zinziber piperq;, myrobolanũ, cardamomũ, cassia, & id genus aro mata complura. Vrbem mœnia haud circundant: ædes sunt despicabiles. Illic reperiuntur fructuum complura genera nostris absimilia, uerum longe suauia: suis locis à nobis describetur eorum forma. Regio est propè inacces sa, ob frequentiores specus ui extructos. Regi sunt in armis ad quinquagin ta nobilium milia, Hærosipsi appellant. In prælijs utuntur ense, clypeo obro tundo, hastis ac arcubus: nunc uero tormentis etiam uti consueuerunt. Nu di incedunt, obscœna tantũ uelati: ijs apertum est caput, nisi ubi ad bella con tendunt: tunc caput subrutilo galero tegunt, eoq; bis inuoluunt, uittaq; ne ctio qua uinciunt. Equis, mulis, asinisq; non utuntur, minusq; camelis, quos dromedarios passim uocitamus. Elephantis tantũ utuntur, non tamen præ liaturi. Vbi tempus appetet, dicemus abunde de arce, quam rex erexit cõtra regem Portugalliæ. In urbe uigent summopere commercia: nam quotan nis illò undecunq; ducenta ferme nauigia appellere consueuerunt. Præteritis nonnullis diebus, peracto itinere quindecim dierum orientem uersus, post quam in regnum Narsingæ deuentum est, tandem ad urbem quandam Bi sinagar nomine peruenimus.

De Bisinagar urbe regni Narsingæ feracissima. Cap. X.

VRbi moderatur rex Narsingæ: ea maxime patet: muro tamen ambita in decliuo montis sita est, circuitu octo mille passuum: triplici muro cir cundatur: ibiq; cunctorum mercimoniorum famigeratum celebratur empo rium. Fœcundus est mirum in modum ager: illic quicquid est quod ad deli tias ac suauiores faciat uoluptates, inuenitur: uenationibus ac aucupijs alibi nusquam arua aptiora, syluæq;: credas uoluptatis paradisum esse quampiã. Rex indigenæq; regni idola colunt. Magnarum est rex uirium: huic supra quadringenta equitum milia in armis excubant. Illud etiam non prætereibo, equum ibi non minoris quàm quadringentis aut quingentis pardais (ij sunt

aurei nummi uendi. Vsu quandoq; euenit, ut octingentis aureis quis equũ emerit: precij hanc immanitatem efficit, quod aliunde aduehuntur: ibi que nulla equarum armenta, prohibentibus regibus, qui portus asseruari iubent maritimos, ne importentur equæ. Huic etiam sunt quadringenti ad belli usum elephantes: habet & dromedarios, qui ocyssime currunt. Hic peropportunum uidetur, ut de docilitate, deq; agillima consuetudine elephantorum nonnihil differamus, ne uideamur non meminisse superiorum, quum classico lectori colliquescat, nos suprà id esse crebrius pollicitos. Igitur id animal docile est admodũ, parũq; ab humanis abest sensibus, cunctasq; belluas fortitudine anteire solet. Indi bella endituri clitellas elephanto imponunt: sunt clitellæ huiusmodi, cuiusmodi in regno Ausonio utunt̃ muli: clitellas subtus aluum cingunt geminæ ex ferro catenæ: supra clitellas hinc & hinc domus, uel si mauis turrim aut caueam ligneam appellare: collo iungũt caueas, assamenta nescio quæ crassitudine medij palmi: singulas caueas terni homines ingrediuntur: inter utrasque dorso belluæ insidet Indus, qui belluam alloquitur: illis est enim patrij sermonis intellectus, officiorumq; memoria. Constat nullum aliud animal humanis sensibus accedere propius, si amoris & gloriæ uoluptatem, si probitatem conspicuam, si prudentiam, & id genus mores, quorum sunt cætera animalia expertia, spectaueris. Itaque septeni sunt homines, qui elephantum bella endituri conscendunt loricati, ferẽtes arcus, lanceas, enses ac peltas. Promuscis elephanti, quam manum appellant, loricatur: illi alligatur exertus ensis duorum longitudine cubitorum: crassitudine uero ad latitudine palmæ humanæ, sicq; instructi præliantur. Vbi progrediendum aut retrocedendum est, monet domitor: cuius uocem callet elephas. Feri, inquit moderator belluæ, illum, ab illo tempera: sæui item in alios, abstine ab alijs. At animal cuncta subit imperata, eaq; adamussim explet æque ac humanorum capax sensuum. Verum ubi usu euenerit, ut obiecto igne pauore icti fugam arripiant, nulla re adduci possunt, ut gradum reuocent: ea gens enim mira arte ubi libuerit ignes terrendis belluis excitat. Hos adeo id animal pauet, ut nulla alia re magis terreat̃. Ob id uisis ignibus effusissime diffugiunt. Reliquum quid est? discretis moribus, fortitudine eximia præstat omnibus. Memini aliquando uidisse elephantos ternos maximã liburnicã in siccum trahere, ut haud multo post referabimus. Dum ego apud Canonor urbem agerem, nonnulli negociatores Mahumetani in hunc modum in siccum nauim trahebant, seruata Christianorum consuetudine, uersa naui exposita prora uersus continentem, subiectis ternis trabibus, tres elephanti genibus innixi, capiteque in humum connixo nauigium in terram trahunt. Verum sunt plures qui existimant in cruribus elephantos non habere internodia, plicareq; ob id nequire tibias: quod profecto à uero plurimum abest. Habent iuncturas ut cætera animalia, sed in ima propè parte crurum. Fœminis

Elephanti natura

minis ineſt ferocia maior quàm maribus, conuehendisq; oneribus illis lon-
ge maiores ſunt uires: furore etiam corripiuntur, id curſu lymphatico præ ſe
ferentes. Elephantes ternos bubalos magnitudine excedunt, uillo etiam nō
diſsimiles: oculi ut ſuibus: promuſcidem, quam manum appellamus, pro-
miſſam admodum habent: ea ori eſculenta ac poculenta admouent: ſubeſt
enim iugulo os, ſui ſanè non abſimile, hiſcam referens: proboſcis exeſa eſt
ac caua intus: cáque ſæpenumero uidi belluas porrectas capere ſtipes: uidi
item ab elephanto arboris truncum proſterni, tantæ quidem uaſtitatis, ut
quod effecit bellua, nos priores numero uiginti quatuor nequiuerimus. At
elephas uno uel altero connixu arietauit in terram. Bini dentes qui promi-
nent, collocantur in ſuperiore maxilla: auriculas quaquauerſum gemini pal-
mi magnitudine habente: nec id uſque minore aut maiore, ut aſſolet, proce
ritate. Pedes illis ſunt obrotundi inſtar orbium, quibus diſcumbendo carnes
excipimus mundiciarum cauſa, ne gauſape fœdetur. Pedem ambiunt qui-
næ ungulæ oſtrinæ conchæ latitudine. Cauda inſtar bubali, terni palmi lon
gitudine, uillo rariſſimo. Fœminis ſunt proceriores mares: magnitudine
ſunt multijuga: alij ad tertiumdecimum palmum, ad quartumdecimum tol
luntur alij: tranſcendi quandoq; in nonnullos ego eiuſce magnitudinis. Ad-
ſeuerabant cultores, ad ſextumdecimum palmum quoſdam altitudine exut
gere. Lentius incedunt: fit propterea ut qui non aſſueuerint, non aliter quàm
in undabundo æquore nauſeam ſubeant, ac inſidere nequeant. Iunioribus
ubi inſederis ſumma afficieris uoluptate, molliter inſtar gradariæ mulæ gra-
dientibus. Vbi conſcendendus eſt elephas ſubmittit genua, & quaſi ſtape-
des inſtrueret, præbet ſcandendi facultatem: ſubleuante tamen quopiam ho
mine à tergo ſeſſorem. Infrenes ſunt omnes, nec ceruicem reſtis uincit: ſolu-
to prorſus capite gradiuntur.

DE COITV ELEPHANTORVM. CAP. XI.

INituri loca quærunt paluſtria, pudoreq; non niſi in abdito coëunt: dicun
turq; ferè humanitus ueneri operam dare: etſi non deſint autores, qui bar- *Barri*
ros dicant auerſe coire. Apud quoſdam pro ſummo munere habetur, ut re-
gem elephantino membro donent. Id forte plurimi faciunt, ob immane
precium, quo ueneunt elephanti, utpote quingentis aureis: alij (ſi credere di
gnum) duobus milibus aureis emuntur: illud forſan non moles corporea,
ſed acre ingenium præſtat. Nuſquam ſanè negauerim me alicubi uidiſſe
gentes quaſpiam, ſenſu ac ingenio elephantis longe inferiores. Itaque is rex *Narſingæ re-*
Narſingæ opibus ac imperio præſtat cunctos, quos unquam conſpicatus *gis opulentia*
ſum reges, unquam'que audiuerim. Vrbs ſitu ac elegantia urbem Medio-
lanum effingit præſentat'que: ſi tamen id excipias, quod in loco eſt decliui,

minúsque æquo. Quæ illi subsunt regna, ea Narsingam circundare uidentur, ut regnum Ausoniæ ac Venetiæ Mediolanum ambiunt. Ea urbe inter utraque maria procurrente, referebant eius Bramini (hoc enim nomine sacerdotes eorum dignantur) regem singulo die ad duodecim mille Pardios pro uectigalibus, censúsque loco sumere. Huic semper in armis excubant complura armatorum milia: quippe cui bella nunquam desunt, eo finitimis arma inferente. Idolorum est addictus fœdissimæ latriæ, ipsúmque cacodæmona colit non aliter quàm rex Calechut. Vbi duxerimus opportunum fore, hæc explicatius denarrabimus. Viuunt ut idolorum cultores: ijs eiusmodi est habitus: qui maioris sunt census, tunica utuntur interiore haud oblonga, caput uero fascia uersicolore Mahumetanorum ritu uinciunt. Gregarij obscœna tantum uelant, cætera sunt nudi. Rex birreto panni attalici caput exornat gemini palmi longitudine. Profecturus in prælium gossipinam induit uestem: hanc chlamyde tegit bracteis aureis ornata. Limbum chlamydis honestant monilia fermè omne genus. Equus eius tanti esse creditur, si precium inspexeris, quanti est quæpiam è nostris urbibus. Id efficiunt innumeri lapides preciosi, margaritarum ac unionum complura genera, quibus phaleræ apparatu incredibili teguntur. Exeuntem in uenationes concomitantur terni aut quaterni reguli, qui deducendi regis officio funguntur: circiter equitum sena milia iter agenti præsto sunt. Colliquescit itaque hunc regem opibus, diuitijs, militumqꝫ delectu, & sexcentis similibus nemini concedere. Monetam cudit, quam Pardios appellant: & item minoris ualoris monetam aliam, quæ Fano dicitur: hanc efficiunt sexdecim minutiores denarij. Æs etiam signatum habent Eas nomine, sexdecim quidem pro nummo argenteo exponuntur. Viatoribus tutum est iter usquequaque, modo à leonibus ferocientibus cauerint. Esculenta quibus aluntur prudens prætereo, eadem demum denarraturus, quum de rebus Calechut sermo fiet. Rex memoratus Christiano nomini plurimum fauet, cum regeqꝫ Portugalliæ, quæ pars est Lusitaniæ, secum magna intercedit amicitia. Præter hanc gentem Christianos nouit nullos: illò enim appellunt Lusitani, honorificéque appulsi tractantur. Visa itaque hac urbe mora complurium dierum, redijmus ad urbem Canonor. Quò quum peruenissemus, triduo ibi absumpto, intra terras proficisci placuit, tandemqꝫ aliquando ad urbem Trompatam nomine deuentum est.

De urbe Indiæ Trompatam nomine, deqꝫ nonnullis alijs Indiæ locis.

CAPVT XII.

Vrbs Trompatã abest ab Canonor urbe duodecim mille passibus. Illi moderatur idolorum cultor, soli non est admodum ditis, parumqꝫ ab pelago

pelago distat,utpote mille passibus. Interfluit eam amnis perquam medio/
tris. Illic complura Mahumetanorum nauigia uisuntur: cultores frugalissi/
me uiuunt: maiores non habent opes quàm iuglandes Indicas: eas condunt
oriza. Scatet regio lignis & asseribus ad fabricandas liburnicas aptissimis.
Ibi ad quindena milia Mahumetanorum degunt: regi tamen idola colenti
obsecundant. A cultorum habitu & moribus temperabo tantisper, donec ad
id loci uentum erit, quo res urbis Calechut sumus explicaturi: est enim illo/
rum una eademq; fides. Eorum domus adeo sunt despicabiles, ut non pluris
singulæ uendantur aureo dimidio: illud etiam haud multo post compertum
fiet uobis. Bidui itaque illic absumpta mora discessimus inde, iterq; uersus
urbem nomine Pandaran cepimus, distantem à memorata unius diei itine *Pandaran*
re. Regi Calechut paret, nulliusq; fermè momenti est: & comprimis por/
tum habet nullum. Huic ad ternas leucas aduersa est insula deserta, habita/
toreq; uidua. Indigenarum superioris urbis is est habitus, qui & urbi Cale/
chut: urbs in cliuo posita est. Illinc digredientes contendimus ad urbem a/
liam Capagot nomine, cui rex Calechut imperitat. In ea urbe est regia pul/ *Capagot*
cherrima ueterum more constructa. Quà orientem respicit, perpulchro flu/
uio alluitur, ab urbeq; Calechut ternis abest leucis. Hic non est maxime im
morandum, quum satis constet, eosdem mores ambabus esse urbibus. Inde
igitur abeuntes tandem aliquando per celebrem inclytam'que urbem Cale/
chut deuenimus. Præterij sciens ac prudens tot regum ac populorum mores
habitumq;: præsertim regis Chianul & Dabul, necnon Bathecala Onórue,
ac Mangolor, Canonor, Cuchin & Cachilon, Calonue ac Narsingæ poten/
tissimorum principum. Id abs me factum est fermè ex composito, ut diu/
tius denarrandis rebus Calechut, ceu longe excellentioribus immorarer.
Constat sanè hunc regem cunctos orientales anteire reges: ob id indigena/
rum lingua Samory, id est, in terris deus dicitur. *Samory*

LVDOVICI PATRITII ROMA= NI RERVM INDICARVM LIBER QVINTVS.

DE VRBE CALECHVT PRAESTANTISSIMA, CAPVT PRIMVM.

Obis ad urbem Calechut, ceu ad Indicarum urbium præ/
cipuam metropolim appulsis, uisum est superiori libro su/
premam imponere manũ, sequentemq; auspicari, quo ma
iore uoluptate lector afficiat, rerumq; dignior elegantia a/
nimos demulcens mentem teneat, ut nobis studium pera
grati orbis opem ferat, ingenioq; subscribant uires: hæcq;

ultro peritioribus harum regionũ,ceu censoribus acerrimis dijudicanda relin quimus,ut si forte longe plura adiuerint, ipsi in mediũ proferant. Igitur urbs Calechut est in cõtinenti:ædes eius pelago alluuntur. Ibi non est portus,sed quà meridiem respicit ad primum ab urbe lapidem est amnis, qui effluit in oceanum angustiore ostio:is multifariam diuisus per arua dispergitur paten tia, ac irrigandis agris carpitur à cultoribus: altiores non uehit aquas quàm quini palmi altitudine: incuruat ad urbem amnis non despicabili decursu, eam'que interfluit. Mœnibus haud ambitur, uerum continetur circuitu sex mille ædium, non adhærentibus ut apud nos ædificijs, sed longiore spacio discretis inter se ædibus, forte ignium metu, aut sanè imperitia ædificandi. Quà uero in longitudinem extenditur,millenis patet passibus. Domus sunt despicabiles,quippe quæ supra equitis altitudinem ab humo non tolluntur, frondium plerunque laceramentis loco imbricum cooperiuntur, multis con tignationibus. Huius rei causam afferunt, quod humo egesta ad quinos palmos aqua mox scaturire dicitur: ob id nequeunt altius fundamenta ia cere, quæ contignationibus ferendis sufficiant. Negociatorum ædes taber næ'que non minoris, quàm quindenis aut uicenis ueneunt aureis. Culto rum uero domus non pluris ad summum,quàm binis aureis emuntur. Nec idem est omnibus precium: Aliæ minus aureo nummo: aliæ solido aureo nummo uenduntur.

DE REGE CALECHVT, DE'QVE EORVM LATRIA. CAPVT SECVNDVM.

PRimum igitur omnium rex Calechut dæmonum latriæ est addictus,u haud multo post compertum fiet uobis. Non diffitentur deum opti mum maximum cœli ac terræ potissimum architectum, præcipuumq; auto rem, ac primariam causam esse. Sed uero fabulam addunt, somniantq; de um nullam sui principatus capere uoluptatem quire. Vbi negocium iudica di orbis sumeret ipse,delegasse propterea uicariam operam, ut ipsi commin scuntur, cacodæmoni, quem deliri mentiuntur esse de cœlo sumptum, iu reddendo mortalibus. Illicq; rursus ineptientes aiunt, factam à deo potesta tem tribuendi cuique quod suum est, pro benefactis uidelicet ac malefacti mercedem emeritam. Huic Deumo nomen indidere. Deum uero maximi Tamerani appellant. At Deumum dæmonum fallacissimum, rex in eiu regia constructo ad id sacello hoc apparatu, ut ilico colliquescet, colit. Sa cellum patet quaquauersum testudinis latitudine duũ passuum: tollitur aut ab humo non plus ternis passibus. Ingressum ligneũ ostium præbet cum a tipagmentis, quæ sunt dæmones complusculi torreutice sculpti, ut in emble matis uisitur. In sacello medio collocata est sedes solij instar ex ære, æneum admitten

(Margin notes: Deumus; Tamerani)

admittens sessorem dæmonem. Dæmon sedens diademate redimitum ca/put habet modo Romanorum Pontificum. Sed id plus habet quod dia/dema ternis insignitur cornibus. Fulciunt item dæmonis caput quaterna cor/nua, oreq; uastissimo hians, dentes præ se fert quaternos: naso est deformi, toruis trucibusq; luminibus, uultu minaci: aduncas manus uncini instar ha/bet, pedes uero gallo haud absimiles. Qui monstrum horrendum ingens conspicantur, pauent continuo: res est sane uisu indignissima, eademq; hor/rifica admodum. Sacellum ambiunt picti dæmones ad omne testudinis la/tus, hoc est, in singulo angulo sedens ex ære uisitur satanas, ita fabrefactus, ut undecunq; flammescere uideatur, absumentibus animas miserandum in modum flammis. Animabus eiusmodi magnitudo semidigiti est, aut proce/rioribus solidi digiti. At dæmon dextra animam ori admouet: sinistra autē ex inferiore loco aliam corripit. Singulo mane eorum sacerdotes, Bramini dicuntur, memoratū idolum rosacea, & id genus latice odorifero emaculant, suffiuntq; uarijs odoramentis: suffitum humi procumbentes adorant: intra heptomadam aliquando idolo sacrificant, etsi nunquam litant. Sacrificando hunc ritum seruant: Abaculum habent in altaris modum, trium palmorū al/titudine, latum quaternos palmos, longum item quinos. Abacum sternunt omnifariam floribus ac puluisculis odoriferis. Sic referto floribus altari, san/guinem galli uasi argenteo carbunculis ignitis oppleto indunt, additis suffi/mentis odorum innumeris: thuribuloq; accepto adolent largissime thura, al/tare circumuecti, tinniente crebrius interea tintinnabulo argenteo. Gallum mactant cultro argenteo, cruoreq; infectum cultrum nonnunquam igni ad/mouere solent. Aliquando cultro arrepto edunt gestus nescio quos, ut sole/bant qui à lanista olim ob munus gladiatorium rationē inferendi & euitan/di ictus discebant. Crematur sanguis galli totus accensis funalibus altare cō/lentibus. At sacerdos immolaturus galli sanguinem, lacertos pedesq; argen/to exornat ita fabrefacto, ut astantiū auribus tintinnabuli instar insonet. Pe/ctus bulla nescio quæ condecorat: id est eorum insigne. Peracto sacrificio, sumpto ambabus manibus tritico, discedit ab altari cessim cancrorum mo/re gradiendo, nusquam ab altari oculorum aciem flectens, donec ad arborē quandam peruenerit: quò ut deuentum est, mox manibus reseratis in ipsam arborem effundit triticū, quod tulerat occlusum: elatis supra uerticem mani/bus demum rediens unde digressus fuerat, altare omni cultu denudat.

Dæmonis simulachrū

Bramini

Sacrificandi ratio

De regio more, quem rex discumbendo seruat. Cap. III.

PRius rex cibum sumpturus non discumbit, quàm quaterni sacerdotes re/gias dapes dæmoni in hunc ferme modum obtulerint: nam passis mani/bus, eisdēq; supra uerticē elatis, ac cessim utraq; occlusa manu ad se retracta, pollice tantum prominente, idolo esculenta quibus rex uesci debet, offerunt, ibi tan/

ibi tantisper opperiuntur, donec non sit uero absimile, quempiam esse potuisse. Ea adducti ratione id agunt, ne rex quicquam sumere uelle censeatur, quod idolo honoris gratia non sit oblatum prius. Id esculenti quo rex uesci consueuit, affertur in trulla lignea arboris cuiusdam latiore folio strata: uescitur oriza, & complusculis alijs rebus, quarum in præsentiarum non satis meimini: humi recubat absq; stragulis: discumbentem stantes sacerdotes circũstant, nusquam propius quàm ad quaternos passus accedentes, regis uerba reuerentissime obseruantes. Vbi uero rex esse desierit, actutũ sacerdotes quicquid dapum superfuit, in locum quendam transferunt, inq; nuda humo collocant: quo facto rursus & iterũ manibus complosis excitant corniculas aues nigricantes, quæ ad hoc unum aluntur: hę enim signo huiusmodi assueuere, propterea ueluti tessera data ilico aduolant, regiasq; reliquias depascuntur: has uolucres nefas est lædere: ob eam rem tutò uolitant quocunq; libuerit.

De sacerdotibus urbis Calechut, qui Bramini dicuntur. Cap. IIII.

Consentaneum esse arbitramur, plurimumq; uoluptati legentium conducere existimamus, ubi horum sacerdotum statum ac mores expediuerimus. Hi igitur eius loci sunt apud eos, cuius sunt & apud nos sacerdotes primarij. Ducturus rex uxorem, prius thorum inire non consueuit, quàm à digniore sacerdote noua nupta deflorata fuerit. Nec id munus ultro subeunt sacerdotes. Stupri à rege precium constituitur quingentorũ aureorum. Hunc morem præter regem Calechut seruat nemo.

De multijugis idolorum cultoribus in urbe Calechut. Cap. V.

Iam iam expediemus multijugũ indigenarũ urbis Calechut idolorum cultum. Primores idolorum cultores Bramini appellantur: ij sunt eorum sacerdotes: qui prioribus succedunt, uocitantur Naëri, non minoris sunt apud eos, ut apud nos patritij penduntur. Horum interest ensem, clypeum, arcũ lanceamq; quum prodeũt ferre. Desinentibus hæc circumferre, aufertur ce exautoratis nobilitatis insigne. Qui tertiæ classis habentur, ij eius loci sunt apud eos, cuius apud nos sunt cerdonicam exercentes artem. Sequentes Mchoa dicuntur, piscatu uictum quæritantes. Qui nouissimis sunt proximi, illis Poliar nomen est inditum. Ad hos spectat piper, uinum iuglandesq; legere. Postremi uero Niraui appellantur. Ea gens postquam seuit orizam eandem colligit: at Poliar & Niraui etiam ueluti postremæ tribus hominibus, neutiquam nisi uocatis ad Bramini & Naëri propius quàm ad quinquaginta passus accedere licet: ob id delitescunt in umbraculis ac locis palustribus. Quum prodeunt ut à longe exaudiantur, uoce inclamant nescio qui sublatissima, ut nobiliores moneant, ne inopinatò reperti luant morte pœnas. Vbi enim usu euenerit, ut Bramini & Naëri inclamationibus assue haud moniti forent, obuiã quempiã ex illis capite censis haberẽt, dum aru reuisunt, impune eos leto tradere queũt: ob eã rem inclamationibus aduẽta

tes quo

s quoſcũq; præueniũt, monentq;, iã uobis innotuere ſeni idolorũ cultores.

De habitu regis ac regimine, cultorumq; urbis, deq; edendi modo,
CAPVT VI.

REgi ac reginæ, incoliſq; urbis, idolorũ cultoribus haud dubie diſſimilis non eſt habitus: quippe qui goſſipino, haud ſane ſerico panno obſcœna ntum uelant, cætera ſunt nudi: pedibus incedunt nudis, apertóque capite rodeunt. At Mahumetani tunica interiore ad umbilicum uſq; amiciuntur. œminæ uero eodẽ habitu utuntur quo & uiri: latriæ idolorum cultores, uti onſueuere: ſed id plus habent, quod promittunt capillum mirũ in modum. .ex ac primores urbis inconſultis ſacerdotibus non ueſcuntur carnibus: cæ/ ris autem gregarijs licet quibuſuis ueſci carnibus, ſi uaccas excipias, qui Ni/ ui & Poliar dicuntur: mure ac piſcibus ſole exuſtis ueſcuntur.

De horum ritu poſt obitum regis. Cap. VII.

EXempto rebus humanis rege, ſi ſuperſtites ſunt mares liberi aut germa ni, aut fratrum filij, ij minime regno ſuccedunt: nam filio ſororis ex gen s inſtituto ſceptra debentur: qui ſi nullus foret, regno ſuccedit is qui arctio/ coniunctione regem contingit, non alia aiunt de cauſa, niſi quod Bramini cerdotes, ut præfati ſumus, reginam deflorarunt. Peregre proficiſcente aut xeunte in uenationes rege, ſacerdotes uel uigeſimum annum tantum nati eginam domi aſſeruant, illi aſſiſtentes: nihilq; gratius regi contingere poſ/ t, quàm ut reginæ per ſtupri conciliationem aſſueſcant. Propterea explora m habet rex ob uulgatam reginæ pudicitiam, ex ea ſuſceptam prolem in/ er liberos collocandam minime fore. At ſororis natos ueluti ſibi iure ſangui is coniunctiſſimos, adſcire in imperij partem conſueuit. Rege defuncto egni indigenæ omnes barbam ponunt, capitéque tonſo deſiderium regis eſtantur. Nec omnibus eſt idem mos, alijs menti partem nouacula nudan ibus, alijs uero capitis partem ſolum tondentibus, ut ſua trahit quemque oluptas. Per id tempus etiam quo regem funerantur, qui piſcatu uitam tra unt, per ſpeciem mœroris à piſcium captura temperant octonis diebus: & bi ex coniunctis regis quempiam mortem occumbere contigerit, itidem ſer ant quod regi defuncto ſeruari memorauimus. Rex quandoq; adductus uperſtitione, ad annum ab re uenerea abſtinet, & item animo deſtinat ue/ ci nolle betolis: hæc ſunt folia quæ Aſſyrij mali frondis ſimilitudinem ex/ *Betoli folia* primunt: has enim frondes in cibatu habent gratiſſimas: æque quidem illis tuntur ac nos bellarijs ex ſaccaro ſcitiſſime conditis: eas enim ceu illecebras edunt: nec alia quàm uoluptatis aut exuſcitandæ ueneris emortuæ cauſa, illa eſſe creduntur, dum huiuſmodi folia mandunt. Edere ſueuerunt fructũ quen dam, cui coffolo nomen eſt: hunc mittit arbor arecha nomine, palmæ non ab ſimilis, quæ cariotas gignit nõ abſimiles, conſimiles producens fructus. Mi/ ſcent inſuper contritas oſtrearũ conchas calcis inſtar cinami.

Quomodo

Quomodo idolorũ cultores inter se coniuges cõmutant. Cap. VIII.

PAtritij ac negociatores hunc morem inter se seruant. Fit quandoque ut iure amicitiæ alter alterum miro affectu prosequatur. Propterea quibus sunt uxores amicis, nonnunquam complacitum est per speciem maioris coniunctionis uxoribus cõmutandis operam dare: stultorumq́ lingua mutuo se compellant in hunc ferme modum: Heus tu amice, coniunctissime uiximus. At ille: Ita diutine cõiunctius amiciusq́ uiuere nequiuimus. Et rursum alter: Verum'ne loqueris, quum adstruis te mihi amicũ esse optimũ? Sum, inquit ille. Et itẽ prior: mehercle diligis me? At socius: amo te mediusfidius. Tum ille: Commutemus uxores ea lege, ut tu mea, ego uero tua potiri queã. Tum alter: ain' tu serio? Cui ille: ita per Pollucem. Concedamus, inquit socius, domum meam. Quò ubi peruentum est, alter eorum inclamat uxorẽ. Accede, ait, mulier, huncq́ sequere: quoniam deinceps coniunx erit tuus. At mulier: quam ob causam? loqueris'ne serio? At prior coniunx: nõ iocor quidẽ. Tum mulier, lubens, inquit, sequor. Protinus his ultro citroq́ dictis, abit cum prioris socio uiri mulier, inuicemq́ coniugem suam iure cõmutationis ad socium mittit, qui prior adduxit mulierem. Hoc institutum permutandi seruant uxoribus. Pignora uero alterum parentem sequuntur. Alijs uero idolorum cultoribus longe sunt alij mores: nam fœmina septenis nubit uiris, qui in concubitum noctes alternant. Vbi autem pepererint mulieres prolem, delegant ad quemcunque ex septem coniugibus uoluerint, à quarum assertione nulla est prouocatio.

Polygametia

De ritu edendi incolarum, deq́ eorum iusticia. Cap. IX.

HVmi procumbentes edunt in trulla ænea: coclearis uicem supplet arboris folium. Esculenta sunt oriza, pisces, aromata, fructusq́ ignobiliores. Ex ea hominũ nota qui rustici dicuntur, adeo illote ac fœde uiuunt, ut edentes in ollam manum intingant: dumq́ orizam capiunt, fœdantes in olla manus in pilæ modum concinnant, sicq́ concinnatam admotamq́ ori uorant. Id genus iusticiæ apud eos uiget: ubi quis quempiã confecerit, correptus pœnam in hunc modum luit: Genus habent patibuli, id est, palum longũ quaternos passus. Huic non longe à fastigio ligni scipiones gemini in crucis figuram affiguntur. Tunc palo per terga sontis acto, terebratũ homicidæ corpus cruci miserandũ in modum infigitur, sicq́ affixus infelix pendet, donec uitam exhalauerit. Patibulum huiusmodi patrio sermone Vncaleut appellant. Qui uero consauciant, aut scipione quempiam uerberant, ij culpam à rege auro redimunt. Obærati uero ita præstare solidum compelluntur: nam ille cui quippiam debetur auri, monet obæratum ut soluat. At is qui æs contraxit alienum, uerba dat. Quod ubi intellectum est illi cui aurum debetur, ubi per archigrammateos regis, qui centeni esse dicuntur, constiterit id æs esse contractum, tunc prasini coloris fronde arrepta tam diu hominem co-

Atrox homicidæ supplicium

Creditorũ mira exactio

sectatu

ctatur, donec comprehenderit: cōprehensum uirenti fronde circūſcribit,iu
etq; lingua incolarū his uerbis,niſi ſolido prǫſtito illinc ne abeat:hęcq; uſq;
rtiò profatur,per caput Bramini,id eſt nomen ſacerdotis:& item per caput
gis iubeo, ne hinc diſcedas, niſi æs retentum diſſolueris. Ille uero qui intra
rculum circumſcriptus eſt, aut protinus ſolidum præſtat,aut illic uitam ſine
ıſtode exuit: qui ſi aliò diffugeret, ſemel correptus continuo leto iuſſu regis
aderetur. De eorum latria erga idola. Cap. X.

ADoraturi idola ante emerſum ſolis ſtagno lotionis gratia immergun-
tur,ſicq; loti nihil prius contrectant quàm domi ſuę preces ad idola fu
erint: orant enim humi ſtrati,idq; clanculum. Dum ſic orant,edunt geſtus
eſcio quos dæmoniacos ueluti lymphati,inuerſis luminibus,miroq; oris de
oneſtamento inſtar portenti. Pauorem nō ſine horrore conſpicantibus in-
runt: nec horæ quartam partem orando perennant. Vbi uero edendi tem
us appetierit,eſſe nequeunt, niſi obſonia cōcinnauerit è patritijs quiſpiam.
a cura fœminis non delegatur, quando certe ſua tantum curant eſculenta.
Hunc morem ſolum nobiliores ſeruant. Fœminis autem aliud non eſt curæ,
uàm muliebri mundo ſtudere: ob eam præſertim cauſam, quod uiri cū eis
nte non coëunt,quàm lotæ fuerint,ſuffitæq; uarijs odorum generibus. Quū
rodeunt fœminæ,mirus eſt moniliū apparatus,ab auribus precioſis lapillis
ependentibus,lacertiſq; ac pedibus omni baccarum genere cultis.

Quomodo prælium ineunt. Cap. XI.

IN ea urbe quotidie quaſi ex inſtituto à laniſta rationem inferendi euitan-
diq; ictum more digladiatorū diſcunt cultores,enſe,clypeo ac lancea exer-
ti. Profecturo ad bellum regi in expedito ſunt centena peditum milia:nam
quitum ibi uſus eſt(præter elephantorum)nullus. His uehitur præliaturus
ex: qui regem ſequuntur,uitta ſerica,eademq; coccinea caput uinciunt. Præ-
um inituri,enſe obrotundo,clypeo,lanceis ac arcubus utuntur: regis uero in
gne eſt neſcio quid rotundum ex arborū frondibus complicatis inſtar coo-
erculi dolij cuiuſpiam, harundini adfixum: eo candentis ardorē ſolis arcet:
Somler lingua patria dicitur. Vbi utrinq; conſtitere acies ad trinum arcus
ctum,rex mittit ſacerdotes ſuos(Braminos appellant)in hoſtium caſtra,ut
x ſe regi dicant, propius cum centenis Naëris(ij ſunt nobiliores roburq; mi Naëri
tiæ)collaturus pedem accedat, ſe quoq; cum totidem protinus acceſſurum.
Hoc renunciato uterq; ſe accingit expeditioni bellicæ, inq; itinere medio cen
eni cum centenis manus conſerunt: qui ſi uel tridui ſpatio concertarent,nun
quam punctim,ſed cæſim feriunt bino ictu caput petentes: itemq; ſemel tan
um cruribus intentant enſem. Vbi uero quaterni uel ſeni mortem oppetie-
e,continuo ſacerdotes bellum dirimunt, eorumq; iuſſu utrinq; canitur rece-
tui. Dirempto prælio ſacerdotes utriuſq; exercitus ultro citroq; contenden
es utroſque reges his uerbis percunctantur: Vultiſne amplius? At ſacer-

 dos: Mini-

dos:Minime,infit.Itidem ex hostili exercitu sacerdos agit.Hunc morem prę
liando seruant cum centenis centeni. Rex uehitur quandoq; elephanto,non
nunquā à suis triarijs(Naëri dicuntur) incessu pernicissimo conuehitur. Pro-
ficiscentem regem sequuntur multijugis musicæ instrumentis concinentes:
crepant tympana, & id genus complura. Naëris suis stipendij causa singulo
mense quaterni penduntur carlini: dum uero bella ingruunt, seni: hoc sti-
pendio uitam trahunt milites. Ii dentes habent nigricantes, ob eam her-
bam quam crebrius mandunt. Hos ubi occiderint, rogo miro apparatu im
ponunt: alij adseruant horum cineres: cæteris uero non idem est funerandi
mos, gregarijs præsertim: alij uita functum intra proprias ædes tumulant:
alij in ædium uestibulo: alij corpora in amœnis secessibus, ac uiridarijs suis
humant. Monetam cudunt non aliter quàm in urbe Narsinga. Quum ego
illic agerem, ex omnibus fermè orientis partibus negociatores aderant,cum
primis Mahumetani: alij ex regione Melacha,ex Bangella alij: nonnulli ex
Tarnassari,ex Pego & Ciriomandel alij: nonnulli ex Zeylam de Sumatra
id est, Taprobana, alij ex Colon: nonnulli ex Caicolon, alij ex Bathecala
& innumeri fermè alij, præsertim iam notiora nomina,uidelicet Persæ,Ara
bes,Syri,Turcæ, Æthiopes, & ex regno Narsingæ complusculi, tot aduenæ
exq; uarijs regionibus per id tempus quo illic agebam, aderant in urbe Ca
lechut florentissima. Illud esse noueritis, quod qui idola colunt,non sulcan
maria: id munus Mahumetanis delegatur,utpote exercendis commercijs a
ptioribus. Incolunt enim urbem Calechut circiter quindena Mahumetano
rum milia, qui ex ea urbe plerunque oriundi dicuntur.

Quomodo ibi maria sulcant. Cap. XII.

QVomodo enim maria adeant, quóue tempore se pelago committan
qualiter fabricentur nauigia in eo latere ubi uisitur Calechut,haud mu
to post compertum fiet uobis. Igitur naues fabricantur non minores, quàm
quæ quadringentis aut quingentis dolijs ferendis sufficiant: patentq; absq
tecto. In nauium commissuris nullo modo stupam ponunt,sed asseres ade
affabre connectunt,ut optime arceant aquas: commissuras pice ferruminā
clauisq; ferreis abunde firmant cōmuniuntq;: nec à stupa tēperant ob id q
illius sint egentes, quando affatim stupæ ac lini aliunde illò conuehitur. A
samenta habēt trabesq; multiplices: & si ligna quæcūq; spectaueris, nostr
quidem non sunt deteriora,nosq; copia lignorum superant:uela nauium h
bent gosipina,eademq; in ima parte geminata:utraque enim utuntur duct
ri in altum,ut uentorum uim maiorem uela concipiant, tumescantq; magi
Nos itaque in ea re superant, qui unis tantum utimur uelis. Ancoras iaciu
marmoreas, longas octonos palmos, at quaquauersum binos: eas gemin
fune appensas æquori indunt:ancoras præter has habent nullas: nauigan
stata habent tempora. E Perside usq; ad eam plagam,cui Cumerin nome
est (

ſt(ca meridiem uerſus abeſt à Calechut octo dierum itinere)octonis menſi
us, id eſt,inter Septembrem & Aprilem maria ſulcant. A Calendis autem
Maiјs uſque ad menſem Sextilem medium. Ab hoc latere ſinus urbis Cale
hut temperandum eſt à nauigationibus,ob nimiã pelagi ſæuitiam:nam un
abundo indignantiq́ʒ oceano haud tutò naues committuntur. At illi habẽt
mporum uices contrarias. Quum enim apud nos ob candens ſydus arent
rmè omnia, tunc madefiunt ibi cuncta ob effuſum largius imbrem: nam
Maio,Iunio, & itẽ Quintili ac Sextili menſibus largior ibi effunditur imber,
nterdiu non ſolum,ſed etiam noctu, non uſq́ʒ, ſed ſubinde pluit, modo no/
tu, interdiu nonnunquam. Per id tempus uix Phœbus ſupra horizontem
mergit: cæteris uero octonis menſibus pluit nunquam. Aprili exeunte ſol/
unt à promontorio(latus appellant)Calechut, & uerſus caput Cumerin ue
ficãt,aliamq́ʒ oram pelagi nanciſcuntur,ubi æquor minime ſæuit: tunc tran
uillo mari aromata conuehunt minutiora. Nauigia, ut apud nos, alia alijs
cis nomina acceptant: liburnicas alij ſambuc nominant: celoces alij more
oſtro complanatas capel appellant. Minora uero nauigia, ut ſunt cymbæ,
id genus alia, quibus maiora nauigia quandoq́ʒ more noſtro remulco di/
ntur,parao nominant: hæc ſunt denos paſſus longa è ſolido ligno: remis
malo utuntur harundineis. Sunt item ibi actuariæ naues,almadias uocãt,
lidæ abſq́ʒ cõmiſſuris: & rurſum alias habent nauiculas longas paſſus duo
enos,uel terdenos, roſtro perquam anguſto: uniq́ʒ tantum homini aditus
atet, adeo in arctum eius oſtium agitur: hinc & hinc acuminantur maxi/
æ, caturos appellant: remis aut uelis aguntur ocyus multo quidem quàm
iremes aut liburnicæ, uel celoces noſtræ impelluntur uelificantes. Ii ſunt pi
atæ, qui maria infeſtant. Fabrefiunt huiuſmodi naues in inſula non longe
Calechut, cui Porcai nomen eſt. *Porcai inſula*

De regia principis urbis Calechut, Cap. XIII.

REgia principis Calechut patet non minus mille paſſibus, ſi ambitũ ſpe/
ctaueris. Paries parum conſurgit,ut iam prædiximus:ſtructurã affabre
amen elaboratæ trabes ſuperpoſitæ coniungunt, toreutico opere intercur/
antibus dæmonum figuris: quod opus circiter ducentis aureis conſtare cre/
itur: neque altius tolli queunt ob inſtabile ſolum, quo fundamenta iaci ne/
ueunt,mox aquis ſcaturientibus. Quas uero margaritas, & id genus precio
os lapillos rex cultus circumferat,uix expedire prę magnitudine rei poſſum:
xcedunt enim æſtimationem omnem: etſi per id tempus,quo illic agebam,
arum genio indulgens mœſtiſſime uiuebat,tum ob id bellum quod illi rex
Portugalliæ intulerat, tum uel maxime ob eam ægritudinẽ,quam Gallicam *Puſtulæ apud*
ppellant,qua maxime affligebatur, quum præſertim iugulum morbus in/ *Indos*
aſiſſet: tamen auribus pendebant lapilli precioſi, lacertoſq́ʒ ac manus, pe/
des'ue ac crura tot monilium genera honeſtabant decentiſſime, ut ſatis pro

 rei magni/

rei magnitudine referri nō poſſint. Regis theſaurus immenſus creditur, quip
Theſaurus pe qui uix binis cellis continetur. Theſaurum efficiunt innumeræ aureæ bra
cteæ, laminas appellamus: & rurſum tantum ſignati auri, quantum oneran
dis centenis mulis abunde ſufficeret: id adſeuerabant eorum ſacerdotes, qu
regis arcanorum ſunt callentiſſimi. Ferunt id auri corrogatum à prioribus re
gibus eſſe, numero fermè duodenis, qui reipublicæ proſpectum iri cupien
tes, tot opes congeſſere, eſtq; in primis magni pendendum, in memorato
theſauro, monilibus & id genus multijugis, eiſdemq; precioſiſſimis lapillis
oppletum ſcrinium ternis longum palmis, & item latum circiter binis, plu
riſq; eſſe creduntur, quàm ut emptorem nanciſcantur.

De aromatibus, quæ urbs Calechut mittit. Cap. XIIII.

Piper PIper mittit ſuburbanus eius urbis ager: legunt etiam nonnihil intra ur
bem cultores. Caulis piperis infirmus eſt admodū, inſtarq; uitis abſq
adminiculo (pedamenta uocamus) conſiſtere nequit: hederæq; non eſt ab
ſimile piper, quippe quod ſerpit, & altiore complexu proximam ſemper ar
borem uincire conſueuit. Dicta arbor, imò frutex diſpergitur in ramos con
pluſculos intra geminum ac ternum palmum longos. Folia eius mali Aſſy
rij figuram exprimunt: ſed hæc craſſiora pinguiuſculaq; nonnihil, intercu
ſantibus ex aduerſa parte minutioribus uenis. E ſingulis malleolis ſeni de
pendent racemi palmo haud ampliores, paſſilis non abſimiles, confertiore
tamen. Color is eſt, qui & immitioribus uuis. Legunt itaque menſe Octo
bris ac Nouembris in colorem praſinum adhuc inclinantes, ad ſolemq; ap
cantem aſſandum imponunt tegetibus: triduo nigreſcit nō aliter quàm hu
affertur: abſque cultu alio putandi, minuſq; ligonizandi cura eſt illis, ſimp
Zinziber ci ac ſyncero telluris prouentu. Mittit & regio zinziber: haud dubie radi
eſt, eruiturq; nonnunquam pondo unciarum duodecim: nec omnibus e
eadem amplitudo: plus non agitur in profundum radix, quàm ad ternos u
quaternos palmos harundinum modo. Quum eruitur zinziber, relinquu
internodium radicis in ſcrobe, unde erutum eſt zinziber, terramq; radici a
gerunt ceu ſemen eius radicis, proximo anno eruturi fructum, id eſt, zinz
ber. Inuenitur in locis æquis inſtar myrobalani: in tellure tamen rubente c
mnifariam, ibi legitur zinziber. Caulis eius pirum mediocre effingit: mitt
tur ut piper in ſubligarijs.

De nonnullis urbis Calechut fructibus. Cap. XV.

IBi etiam reperiuntur nonnulli fructus, quos cultores iaceros appella
Caudici eius arboris amplitudo piri eſt: fructui magnitudo bini ac m
dij palmi: craſſitudinis uero humanæ coxæ. Gignitur fructus in caudice a
boris ſubtus frondes, alij circiter medium caudicem. Colos eſt uiridis, cæ
ra nuci pineæ haud abſimilis: uinaceis tamen minutioribus. Quum matur
ſce

ſcere incipit, obducit nigricantem colorem, marceſcereq; uidetur. Legitur is fructus menſe Decembri: ſaporis ſunt fermè peponis, caſtoreum redolentis, parumq;, ſi ſaporem quæras, abeſt à cotoneo Perſico, eodemq; mitiore: uariam in cibatu uoluptatem parit, uideberis modo edere fauum mellis, modo ſuaue Medicum malum comedere: intrà membranas habet ut malum Punicum, inq; eis deliteſcunt fructus neſcio qui, mollibus non diſſimiles caſtaneis: ſi enim igne torrentur, ſaporem caſtaneæ repræſentant. Propterea fateri licet, non eſſe excellentiorem digniorem'ue illo fructu quempiam. Eſt item fructus alius, amba nomine. Eius caudex manga dicitur, ſimillima eſt arbori, frequentesq; ut piro fructus: is iuglandem nucem è noſtris effingit, quum iam ſunt abſoluti: quum matureſcit, fului eiuſdemq; ſplendentis coloris eſt: intra corticem occultatur fructus, ut amygdalæ aridæ: Damaſceno guſtu ſuauior eſt fructus: conduntur in cadis, ut apud nos oliuæ, ſed ſunt longe meliores. Illic etiam inuenitur fructus, cuius forma eſt peponi ſimillima: ubi incideris, mox comperies intus uinacea uuæ inſtar terna aut quaterna: arbori eſt eadem amplitudo, quæ eſt cydonio malo, foliaq; eidem ſimilia: fructui nomen carocapel inditum eſt: in cibatu eſt optimus, medicinæq; aptiſſimus. Itemq; alius fructus uiſitur, meſpilis non diſſimilis: uerum albicantis eſt coloris: hunc haud memini. Habent & fructus quoſdam cucurbitis ſimiles, ſed conditurę aptiores: res eſt non indigna memoratu, huic nomen eſt comolangæ: oritur inculta tellure peponum modo. Mittit idem ager fructum alium memoratu digniſſimum, malapolanda appellant, tollitur ab humo nonnihil ſupra hominis unius altitudinem: folia gignit quaterna uel quina, ſurculis connexa: ſingula folia ſingulis hominibus ad arcendam pluuiam ſolemq; ſartum tectum præbent. In folio medio conſurgit malleolus inſtar caulis fabæ flores producens, fructusq; edit longos palmum unum, quandoque medium, craſſitudine haſtæ conti unius. Quum legunt hos fructus non operiuntur maturitatem, uerum præcoces colligunt, probe intelligentes eos domi matureſcere: pariunt ſinguli ſurculi circiter ducentos fructus miro prouentu, ſeq; inuicem contingunt in modum pineæ nucis, conferti admodum. Triplex horum genus: alij cianchapalon uocitantur, guſtu magnopere ſuaues, cordi præſertim conducentes plurimum: colos eſt illis ſubfuluus, tenuiſſimæq; ſiliquæ. Alij cadelapalon dicuntur, ſuperioribus etiam in cibatu gratiores, ijdemq; longe ſuauiores: reliqui uero ceu inſuaues nullius ſunt uſus. Quos diximus eſſe hominibus ad ueſcendum non ingratos, eos aiũt ficis noſtris non eſſe abſimiles. Horum arbor in uita ſemel tantum fructus gignit: uerum ad radices conſurgunt quinquaginta aut ſexaginta ſurculi, qui parentem renouant, ne ſit nepotum expers. Hos transferunt aliò cultores ſpe futuri prouentus: nam conſtat eos intra annum fructificare. Quum uero fructus huiuſmodi legere uolunt, ſi uirentes nimium fuerint, id eſt, acerbi nimis, ut

Amba

Carocapel

Comolanga

Malapolanda

maturefcant ocyus, calcis nonnihil ablaqueato caudici imponunt: leguntur ij fructus uberrime toto fermè anno: ueneunt uiceni fingulo nummo, id eft, quarta folidi parte. Mittit idem ager anno toto flores propè innumeros, rofas uidelicet albicantes rubentesq́, necnon fului coloris.

De feraciffima totius orbis arbore. Cap. XVI.

EST & alia arbos cognitu fanè digniffima: quippe quæ fœcunditate ac fructuum mira fuauitate totius orbis arboribus longe eft præftantior: ea palmæ inftar cariotas edit: inde uberior mortalibus prouentus quafi denum emolumentum: fert enim ligna igni alendo aptiffima, iuglandesq́ in cibatu gratiffimas: item funes uelificationibus admodum conducentes: præterea tenuiffimos pannos, qui ubi colore quopiam infecti fuerint, fericum præfentant. Mittit etiam dicta arbor ad fouendum ignem carbunculos optimos, uinumq́: item latices, oleum, & faccarum: ex frondibus uero quę decidunt, quũ uidelicet tempeftate aliqua ramus quifpiam è caudice auellitur, fiunt ædium imbricamenta, uicemq́ tecti fupplent, adq́ fenos menfes aquam continent adeo fartum tectum præbent. Vix dictis erit fides, nifi rem compertius expediam. Memorata arbor nuces producit cariotæ inftar, fingulæq́ arbore ducentas nuces gignunt. His demunt priorem corticem, ignibusq́ delegant nam lignorum modo flagrantiffime fubiecto igne ardet. Alius uero fructu gofipino aut byffino non eft abfimilis: linum quidem figurat, poftquam al artifice expolitum eft: ex floribus uero pannum conficiunt ferico fimilimum fequens autem penfum rurfum nent, indeq́ fiunt tenuiores funes, hosq́ fu niculos nectunt, ut ex illis grandiores funes faciant, nauigationibusq́ fuffi ciant. Ex proximo nucis cortice, qui tertio loco fuccedit, carbones eruunt. V timus autem cortex nucem occulit in cibatu gratiffimam: corticis huius craf tudo minimo manus digito haudquaquam maior eft: cum nuce fimul lat ces gignuntur: iuglandeq́ adolefcente, crefcunt item aquæ in ea adeo, ut ab foluta nuce fimul aquæ interiora nucis occupent: tantũq́ laticis in nuce qua doq́ uifitur, ut haurias ex fingulari nuce ternos aut quaternos aquæ calice ea potu eft fuauiffima, eadẽq́ limpidiffima, rofaceæ non abfimilis: fit ut in de oleum pinguiffimum, nuxq́ ipfa homini gratior ac exiftit, effe nequire Vobis itaq́ iam innotuere feptena huius nucis emolumenta. Alterum aut huius elegantiffimæ arboris ramum nuces producere minime finunt: uerum circiter medium caudicem incidunt mutilantq́ truncum, mane & uefperi c tro confauciant, liquoremq́ nefcio quem infundunt: isq́ fugit ex arbore f cum: quo haufto, in fuppofita ad id uafa profilit: colligunt enim noctu f mul & interdiu calicem liquoris fingularem: unum hunc enim liquorem ign fubiecto decoquere folent, rurfusq́ & iterum decoctum id agunt, ut uital aquæ fimilitudinem exprimat: cuius tamen mirus odor, ne potum dixerin

ade

deo cerebro humano eſt infenſus, ut ſi modum exceſſeris, furorem propè
pariat, non aliter quàm temulentis euenire conſueuit. Is itaque liquor inibi
emeti uicem ſupplet, eoq; ut nos uino illi illecebre utuntur. Ex alio autem di
tæ arboris ramo legunt ſaccarum, uerum fermè inſuaue. Fert dicta arbor
erennes fructus, modo uirides, aridos modo: gignere incipit anno quin/
o. Inueniuntur hæ arbores interuallo ducentorum mille paſſuum. Habent
æ arbores dominos, tantiq; ſunt apud cultores, ut ſi aliquando uiguerint
nter reges ac principes bella adeo atrocia, ut etiam alter alterius natum con
ecerit, pacem tamen non aſpernentur. Verum ubi inter certandum belli li/
entia, aut iure uictoriæ memoratæ arbores exciſæ fuerint, qui arborem læ/
t, pacem nunquam conſequitur. Viuunt dictæ arbores ad annos quinos ſu
ra uicenos: ſabuloſa amant loca: panguntur ut iuglandes, ut inde oriatur ar
or. Mittit item ea regio neſcio quid aliud, de quo optimũ ſumunt oleum.

Quomodo ſerunt orizam. Cap. XVII.

SOlunt arua, arant que bobus terras ut nos. Quum uero ſerendæ orizæ tempus appetierit, eius rei lętitiam omni muſicorum genere tripudioq; ncredibili geſtientes teſtantur: inq; maioris lætitiæ ſpecimen denos homi/ es dæmonum cultu habitúque horrifico exornant, ijq; clangentibus tubis geſtiunt quaſi choreas ductitantes: feſta celebrantes rogitant ac precantur acodæmones, ut uberrimum orizæ prouentum elargiantur.

Quomodo uiſunt ægrotos medici. Cap. XVIII.

VBi quiſpiam idolorum cultor mercimonia exercens ægritudine aliqua conflictatur, eóque peruenerit, ut efflaturus animam cenſeatur, tunc onnulli incolæ, quos ipſi medicos appellant, ad id munus delegati, conti/ inio noctis amicti horrifico dæmonum habitu, eos qui iam ſunt deplora/ i uiſunt: inijciunt torrem in ore ignitum, manibúsque geſtantes ignem, iq; pedibus calopodia craſſitudine paſſus unius habentes, & abſono cla/ nore tinnitu quorundam inſtrumentorum ægri auribus obſtrepunt, hor/ ore tanto, ut etiam incolumis his auditis uiſiſq; ægreſceret quamprimum, orreretque ac humi procumberet. Eiuſmodi enim ſunt eorum medici, qui egros reuiſunt ſolantúrque. Eius regionis cultores diſtenti ac farti quando/ ue ob uoracitatem nimiam, ut ſunt edaces plurimum, ubi ſtomachi mor/ o laborant quopiam, contritis ternis zinziberis radicibus, indeq; ſucco fa to, cyphum plenum ſucco huiuſmodi hauriunt: quo hauſto, intra triduum onualeſcunt. Degunt igitur ij homines brutorum modo.

De trapezitis ac colibiſtis. Cap. XIX.

HAbent colibiſtæ & menſarij pondera ac bilances adeo minutas, ut ſi pyxidem, ubi aſſeruant, & reliqua id genus quibus pondus efficitur tru

tineris, unciam non excedant, adeóque iuſtum eſt examen, ut etiam capil
lum ponderare queas. Vbi autem adulterinum aurum à puto obryzoq; di
gnoſcere uoluerint, Lydio lapide, nos indicem appellamus, noſtro more u
tuntur. Id plus habent, quod probaturi aurum pilam habent ex rebus neſcio
quibus compoſitam, ceram exprimentem, lapideq; Lydio, quo probatu
aurum, pilæ impacto, remanentibus ibi auri maculis, in ueri notionem de
ueniunt, adulterinumq; à puro auro diſcernunt: aiuntq; eorum lingua, id
optimum eſt, illud uero deterrimum. Pilam autem memoratam ubi aure
oppleta fuerit, liquefaciendam igni indunt, aurumq; quod imbiberat colli
gunt. Sunt itaque ij trapezitæ omnium inſaniſſimi, eiusq; artis quam exer
cent propè ignari, ne dixerim expertes. Mercimonia exercentes, ubi emun
dis uenundisq; mercibus incumbunt, hunc morem quem haud multo pos
Proxenetæ mirus mos. referabimus, obſeruant. Proxenetam habent, cuius opera exercendis merc
moniјs utuntur in hunc fermè modum: nam emptor uenditorq;, ubi conue
nit inter eos de exercendis commercijs, conſiſtunt in orbem: tunc proxenet
arrepto uelo ſiue gauſape propalam dextram uenditoris apprehendit, com
prehenſamq; gauſape uelat, moxq; geminos pollici digitos proximiores cr
briore contractu digitis ſuis attrectat, ab uno uſque ad centena milia num
rum recenſens clanculum arcanéque, idemq; ſilens. Tunc uenditor, quan
uendere cupiat, digitorum contractu declarat, nodos tantiſper tangens, d
nec peruenerit ad id numeri, quo merces ſuas eſt expoſiturus. Hoc intell
cto, proxeneta contendit ad emptorem, uelatisq; manibus, ut memorau
mus, attrectatione digitorum emptori compertum reddit, quantum pr
mercibus uenditor conſequi aueat. At emptor comprehenſis proxenetæ d
gitis, contrectatione nodorum aperit, quid ſit pro mercibus uenditori datu
rus. It ultro citróque proxeneta, & utriuſque mentem ſilens retegit. Qua
hunc in modum exercent mercimonia miro ſilentio, ſola, ut diximus, digit
rum attrectatione. Quum uendunt aromata, menſuras habent, bacchar a
pellant, nos uero cantaros uocitamus. Si autem pannos mercantur, carij
uti conſueuerunt: id eſt menſuræ genus. Itidem ſeruant in precioſis marga
ritis, & id genus monilibus: ea exponunt pondere neſcio quo, faraſolam a
pellant: id pondus quinas ac uicenas libras non excedit.

De Poliar & Hiraua cultoribus, & quomodo filios enutriunt.

CAPVT XX.

MVlieres eorum tranſacto tertio menſe filios ablactant, deincepsq; l
cte caprino alunt: & ubi referſerint lacte pueros, illotos fœdosq; ad
modum in ſabulum reponunt, ubi interdiu ferarum more uolutantur. V
rum quia in nigricantem colorem inclinant magis, à bubalis haud digno
ſcuntur. Sunt itaque deformiores fœdioresq;, quàm quis autumare poſſi

dæmo

æmonumq; alumni uidentur. Inũbrante uespera rursum parentes fœminę atis lac propinant. Quum uero adolescunt, hoc uigore alti pueri, incredi/ li dexteritate uiri euadunt: suntq; pernices admodum, ac cursus citatissi/ i, itemq; funambuli, & histriones, & id genus circumforanei.

De quadrupedibus ac auitijs. Cap. XXI.

Nueniuntur ibi complușcula quadrupedum ac alitum genera, ut sunt leo nes, apri, cerui, hinnuli, lupi, boues fœminæ, bubali, capreæ, elephantes: ue/ m ibi non nascuntur, sed importantur. Sunt item inibi psitaci prasini colo s, alij scutulati, alij coloris purpurei. Horum est tanta ubertas, ut adhiben/ sint custodes seruandæ orizæ in aruis, ne eam depascantur. Sunt uocales dmodum uiliq; precio, utpote gemino denario, id est, media solidi parte nguli ueneunt. Sunt etiam illic quædam alites sarau nomine, psitacis non/ hil inferiores, si proceritatem respicias, concentu tamen longe suauiores a/ œnioresq;. Sunt & complura alia auitiorum genera nostris dissimilia, quo m mane & uesperi tantus est concentus, tantaq; canendi suauitas, ut nihil nœnius, nihilq; uoluptuosius audiri possit: in tam paruis faucibus tota fer/ è consistit harmonia. Ob id immensa est incolarum uoluptas, non secus uàm si in terrestri paradiso consisterent, uernantibus floribus, uirentibusq; to anno omnifariam arboribus, mira cœli clementia, incredibiliq; tempe/ e, hyeme æstateq; nusquam sæuientibus: uernare enim semper uidentur, deo algoris ac æstus sunt expertes. Mittit eadem regio cercopithecos, uen/ unturq; singulis solidis, id est, quaternis cassis: tot enim solidum efficiunt. unt huiusmodi cercopitheci cultoribus, inopibus præsertim, magno oneri: uippe qui iuglandium arbores conscendunt, & liquorem illum, unde uinũ xprimi diximus, effundunt, euertuntq; uasa quibus liquor excipitur.

Sarau

Cercopitheci

De serpentibus, qui in urbe Calechut inueniuntur. Cap. XXII.

Llic igitur in tantam magnitudinem adolescunt serpentes, ut maximis sui/ bus non sint absimiles: habent longe uastius caput quàm apri: quadrupe es sunt quaternorum cubitorum longitudine: in palustribus locis nascun/ ır. Id animalis genus aiunt incolæ ueneni expers esse, quippe quod homi/ es nisi mordicus inpetere non nouit. Reperiuntur & ibi serpentum terna ge era: alij adeo est exitiosum uirus, ut modo nonnihil sanguinis eliciant, mor em homini afferant præsentaneã: id enim usu euenit crebrius quum illic age em. Ex his itaque serpentum generibus alij aspidem magnitudine repræ/ entant, alij sunt longe proceriores, uisiturq; inibi illorum ingens copia. Huic bertati causam præbet rex Calechut, qui nescio qua ductus insania, tanti acit serpentes huiusmodi, ut illis uel ipsa mapalia construi iubeat ad arcen/ las pluuias, fluminum'que cohibendas inundationes: & ubi quispiam ex lis aliquem confecerit, non aliter leto traditur, quàm si hominem confe/ cisset.

Serpentes uasti

ciſſet. Itidem rex agit ubi quis bouem fœminam mactauerit. Serpentes uero memoratos ob eam cauſam plurimi faciunt, quod adſeuerant ipſos eſſe de cœlo ſumptos ſpiritus. Illud ea coniectura aſſequuntur, quod ſolo ictu præſentaneam mortem afferant: id efficit, ut inibi multa ſit ſerpentum fœcunditas, quoniam edicto principis impune uagantur. Norunt memorati ſerpentes idolorum cultores, ab eisq́ minime cauent. Id etiam me illic agente uſu euenit, ut ingreſſus domum quandam noctu, ſerpens exitioſus octonos homines confecerit: ŋ enim mane poſtridie tumeſcentes reperti ſunt exanimes. Sunt tamen apud eos ſerpentes huiuſmodi boni ominis: nam ubi aliquò cultores proficiſcuntur, ſi quempiam ſerpentem obuiam habuerint, protinus felix omen interpretantur.

De accenſis lychnis regiæ Calechut. Cap. XXIII.

IN regia principis Calechut ſunt uariæ manſiones, multipliciaq́ cubicula: nam inumbrante cœlum ueſpera innumeri ardentes lychni conſpiciuntur. Regis aulam dena aut duodena ex aurichalco faberrime facta inſtar ſignati fontis complent candelabra: unius hominis altitudine tolluntur, ſingulaq́ uaſa ternas habent lucernas (polyxines appellant, Græce uero polylychnos) gemini palmi altitudine, inq́ eis non parum eſt olei. In priore uaſis parte innatant oleo ex goſipio funiculi accenſi, elychnia uocantur: huiuſmodi enim alendis flammis lucernis adhibentur: inq́ uaſe medio anguſtius uas cõſpicitur luminibus oppletum: & rurſum in uaſis faſtigio in minore uaſculo innumeri ardent ex xylo funiculi oleo innatantes. Vas conſurgit inſtar triāguli: priui dæmones toreutice inſculpti priuos angulos fulciunt. Ii ſunt miniſtri regis, qui lumina aſſiſtentes regi tenent. Vbi uero quiſpiam ex his qui regem arctiore coniunctione contingunt, diem ſuum obierit, tranſacto anno luctus, edicto ad ſe cunctos regni ſui ſacerdotes (Bramini appellantur) acerſit. Imperata ſubeuntibus, ad diemq́ uenientibus, mox ab rege opiparì conuiuŋ dies indicitur, genioq́ triduo indulgent. His in cibatu eſt oriza plurifariam condita: ueſcuntur item apro, ceruoq́: uenatu enim oblectantur plurimum. Tranſacto triduo ſingulos cõuiuas, omnes ſacerdotes inquã, quaternis uel quinis aureis donat. Quo facto, abeundi aliò remeandiq́ ad propria facit poteſtatẽ. Tunc omnes regni cultores per ſpeciẽ lætitiæ barbã ponunt.

De maxima multitudine hominum, qui illò percipiendæ ignoſcentiæ cauſa contendunt. Cap. XXIIII.

HAud procul ab urbe Calechut uiſitur delubrũ quaquauerſum circundatum aqua: inſulæ modo conſtructũ eſt, uetuſto more, geminũq́ columnarũ ordinẽ habet, inſtar tẽpli diui Ioannis in fonte urbis Romæ. In delubro medio cõſurgit altare lapideũ, ubi gens ſacrificat idolis: intra ipſas columnas uiſitur actuaria cymba oleo referta duorũ paſſuũ longitudine: huiuſmodi oleo enna nomen eſt. Delubrũ plurimæ arbores, uerum conſimiles ambiunt.

In his

n his uiſuntur ardentes lucernę & lychni penſiles, & id genus luminaria pro
ē innumera. Complent rurſum delubrum accenſæ lampades fouente ignes
leo: & ubi illuxit ea dies, quæ eſt uigeſima quinta Decembris, frequens un/
ecunq; populus etiam quindecim dierum itinere illinc diſtans, eò caterua/
m, & comprimis ſacerdotũ ordo ſacrificandi gratia contendit. Verum prius
lolis non ſacrificant, quàm immerſi aquis delubrũ ambientibus ſe lauerint.
Quibus locis ſacerdotes eorum conſcendunt cymbas oleo, ut prædiximus, re
rtas, ad ſeq; aduentantē populum oleo memorato aſpergunt, capita dun/
ıxat oblinentes: quibus oleo delibutis, cuncti ſacrificio incumbunt. Ab alte/
altaris latere, ubi ſacrificant, immaniſſimus uaſtiore forma ſatanas uiſitur:
unc frequens populus humi procumbens adorat, moxq; ad ſedes proprias
uiſq; remeat. Dum hæc fiunt, omnium criminũ fide publica proponitur im
unitas, triduiq; ſpatio unicuique licet illò contendere ceu in aſylum, nec licet
er id tempus alteri de altero ultionem ſumere. Nuſquam gentium meher/
e frequentiorem uidi populum, ſi eum diem excipias, quo Mecham inuiſi.
ed iam hinc abeo, totius profectionis meæ difficultates ac diſcrimina, quæ
ihi euenerunt, ſeriatim expediturus.

LVDOVICI PATRITII ROMANI
RERVM INDICARVM LIBER SEXTVS.

De ciuitatibus Caicolon & Colon. Cap. I.

Nimaduertens comes meus Cociazenor nomine, ob ua/
rias interturbationes, bellorũq; diſcrimina, cõmercijs locũ
eſſe propè nullum: ob eã præſertim cauſam, quod Luſita/
ni urbi Calechut cultoribusq; nõ ſine ſtrage maxima bel/
lum intulerant, ſumpta inde occaſione inferendi belli, q; in
digenæ Mahumetanis aſſenſi fuerãt, ut circiter quadragin
a octo Portugallenſes leto traderentur: hos enim uita functos coràm uidi:
ropterea rex Portugalliæ genti hoſtilia arma ſemper intentat, concertatq;
iuturniore prælio, inq; ſuorum ultionem innumeros confecit cultores, ma/
tariq; iubet indies. Ob id urbs peſſime accipitur, quippe quæ omni habita
ore uidua exiſtit uigentibus bellis. His itaq; inſpectis, uiſum eſt illinc abire.
Quare uecti limpidiſſimo amœniſſimoq; flumine, inde ſoluẽtes ad urbem
omine Caicolon tandem aliquãdo deuenimus: ea abeſt ab urbe Calechut
eucis quinquagenis. Vrbis rex idolorũ latrię eſt addictus. Ibi uigent mirabi
em in modũ mercimonia: mittit ager optimũ piper. Regi non ſunt maximę
pes. Huius habitus moresq; à cultoribus urbis Calechut haud maxime ab
unt. Illic etiã nacti ſumus nõnullos Chriſtianos q diui Thomæ nuncupant̃:
negociabant̃, ſeruatoriq; noſtro ut nos initiati ſunt: de his accepimus ſingu
s ternis annis ex Mẽphi ſiue Babylone urbe Nilotica ſacerdotẽ illò aduẽta
re bapti

re baptizandi eius populi gratia, qui diuum Thomam colit: illi ritus seruant Christianos: quadragenos dies obseruant: credunt seruatorem nostrum resurrexisse, eo argumento quod pascha celebrant nostro more, reliquasq; sanctorum solennitates, ac missarum solennia ritu Græcorum expediunt: à quaternis nominibus, Ioanne uidelicet, Iacobo, Matthia, & Thoma nomina acceptant. Vrbs, si cœli temperiem, si regionis situm, moresq; hominum respicias, parum distat ab incolis urbis Calechut. Transacto triduo inde soluentes ad aliam urbem peruenimus Colon nomine, à memorata spatio uiginti mille passuum distantem. Rex eius urbis idola colit, estq; magnarum princeps uirium, quippe qui in armis uicena equitum milia semper habet. Illic elegans portus uisitur: haud procul à mari arua sunt rei frumentariæ expertia mittunt tamen omnifariã fructus: & præsertim piper modo urbis Calechut. his colos, habitus, moresq; sunt ut indigenis Calechut. Rex diutine cũ finitimis regibus bella gerit, utitq; in prelio hippotoxotarũ opera. Quare bellicis expeditionibus rege incumbẽte, uisum est comiti meo ut illinc abiremus. Igitur pelago commissi, inde soluentes iter cepimus uersus urbem, cui Cayl nomen est, ditionis memorati regis, è regione dictæ urbis ad quinquaginta mille passus. Vidimus quomodo piscant̃ nautæ margaritas unionesq;, & id genus baccas, sicuti etiã retulimus in superioribus de urbe Ormo denarrãtes.

Colon

Cayl

De Ciromandel urbe Indiæ. Cap. II.

VLtra progressi ad urbẽ aliam appulimus Ciromandel nomine. Vrbs est maritima, & à Colon urbe nauali itinere dierum circiter septem distat: ea est uastissima, nec mœnibus ambitur: paret regi Narsingæ: altrinsecus uisitur insula Zaylon, & ubi promontorium Comerinum præterieris mittit ager huiusmodi miram orizæ copiã, illacq; ad multiplices uariasq; regiones iter patet: ob id complurium regionum scalæ nuncupantur. Vrbem incolunt innumeri negociatores Mahumetani, qui commercij causa ultro citroq; commeant. Nulla inibi aromata uisuntur: fructus fert omnifariam instar urbis Calechut. Illic nactus sum nonnullos Christianos, qui memorabant corpus diui Thomæ non longe ab ea urbe, id est, ad duodecim millia passus abesse. Adijciebant etiã ad hęc, curã sancti corporis quibusdam Christianis delegatam esse, adseuerantes inibi male accipi Christianos, uixq; posse uitã trahere, postq; rex Lusitanorũ arma cultoribus intulerat hostilia, compluresq; indigenas eius regionis cõfici iusserat. Ob eã rem adfirmabat, regem memoratũ genti formidolosum esse admodũ. Tædere uitæ propterea Christianos omnes, clanculumq; eos passim mactari, ne id regi Narsingæ innotescat: quando certe constat, inter regẽ Lusitaniæ ac Narsingæ summã intercedere necessitudinẽ, Christianosq; regi memorato in paucis charos esse. E memoratis etiã referebant nonnulli transactis iam quinis ac quadragenis annis ui numinũ miraculum contigisse in hunc fermè modũ: aiunt enim Christiani

tianos cùm Mahumetanis quandoque manus conseruisse, acieq; discessisse Christianum quendam recepto prius in lacerto uulnere, contendisseq; pro/ inus sanandi brachij causa ad diui Thomæ sepulchrum, tactoq; eo consau/ iato, manum ad usum rediisse quamprimū. Ob eam rem narrāt regē Nar/ ngæ cœpisse Christianis subscribere, gentemq; fouere plurimum. Itaq; co/ nes meus inibi complura mercimonia uenu exposuit: uerum quia per id tem us bellum illatum regi Ternaseris regionis erat, duximus propterea non/ ihil illic consistendum fore. Absumptis ergo ibi compluſculis diebus, celocē onscendimus, id genus nauigij ciampanam appellant, in inferiore parte ma nopere complanatam: huiusmodi enim celoces altiores aquas minime ex/ oscunt, licet ferant onera enormia. Traiecimus igitur sinum latitudine circi/ er uiginti leucarum, in cuius traiectu parum abfuit quin pessum iuerimus, perto discrimine, ob breuia, aridas, scopulosq; crebriores imminente. Tan/ em aliquando appulimus insulæ, cui nomen est Zaylon, quæ patet ambitu ecies centum mille passuum, ut referebant cultores. *Ciampana*

De insula Zaylon, ubi inueniuntur lapilli preciosi, Cap. III.

N ea itaq; insula, cui Zaylon nomen est, quaterni reges longe lateq; impe ritant, adeo regio in immensum propè patescit. Perfunctorie ac penè in ranscursu res dictæ insulæ sumus denarraturi: uigentibus illic acerrime bel/ s, effectū est ut mores hominum ac regionis situm minus explorare potue/ mus: quare perpaucorum dierum mora hæc tamen quæ collegi, mox subij/ am. Fert regio in primis elephantos complures, inibiq; pyropos eruunt: nō onge enim, utpote ad geminum lapidem, uisitur mons uastissimæ longitu/ inis, ad cuius radices pyropi inueniūtur, hi sunt lapilli preciosi, uulgo rubini ppellantur: sic enim inueniuntur: nam ubi negociatores quipiam, & præser/ m mangones illò contenderint lapillorum eruendorum gratia, operæpre/ ium est eos prius regem adire: quo conuento, emunt mensurā telluris quan/ am, utpote cubiti unius quaqua uersam magnitudine: id genus mensuræ nolam dicunt, eo nomine enim brachium appellant. Huiusmodi terræ men/ ura quinis uenit aureis, ea lege atq; omine, ut humum effodientibus semper ro rege quispiam adsistat, ut si forte fortuna inter effodiendum conspiceren ur lapilli preciosi excedentes caracteres denos, regi protinus adiudicentur: nferiorum uero lapillorum citra dictum pondus mangonibus ac negociato ibus qui tellurem memoratam præstinarunt, potestatem faciūt. Haud pro/ ul ab dicto monte innumeri preciosi lapilli inueniuntur, interfluente maxi/ no amne, hyacinthi pręsertim, sapphyriq;, ac topatij, & id genus lapides cō/ lures: mittit & idem ager suauiores quàm unquā uiderim fructus, præcipue ariophyllū nostris non conferendū, malaq; assyria suauitate incredibili, ac mnifariā fructus fermè instar urbis Calechut: ita tamen, ut hi illis suauiore ustu minime concedant. *Pyropi*

De Cinami arbore, Caput IIII.

CInami arbor lauro haud eſt abſimilis, ſi præſertim folia ſpectes, grana primo gignit lauri inſtar, baccas credas, minutiora tamen, eadḗq; albicantia. Cinamū itaq; nihil aliud eſſe q̃ arboris librū planiſſime cōſtat, hunc enim in modū legit̃: nā ſingulis ternis annis incidūt ramos, delibrātq;: demptum eo modo corticē cinamomū appellant: neq; enim caudicē incidunt, ſed ramos tantū. Huius itaq; cinami illic mira eſt ubertas: quū aūt colligitur, non eſt protinus abſoluta ſuauitate, menſtruo pfecta abſolutaq; eſt ſuauitas. Retulit ea tēpeſtate comiti meo Mahumetanus negociator in faſtigio uaſtiſſimi montis ſpecū eſſe quendā, quò ſe recipiebāt eius regionis cultores omnes, orandi gratia in protoparentis ſanctiſſimi memoriā: memorāt enim incolæ diuū Adā poſt lapſum illic fletu ac continentia pœnitudine ductū culpā redemiſſe: id aſſequunt̃ ea coniectura, quod parentis adhuc uiſuntur impreſſa pedū ueſtigia, longitudine geminū palmū excedētia. Arua ſunt orizæ expertia, ſed qui conuehunt illàc iter agunt. Reges enim dictæ inſulæ, Narſingę regis uectigales ſunt, nam pendunt quotannis tributū, & ob orizā quę abunde ex continēti Narſingæ illò comportat̃, coguntur uectigal ſoluere memorato regi: cœli eſt inſula clementis admodū: genti colos eſt ſuffulſus, æſtumq; minus'ue algorē ſentiunt, uernante ſemper tēpore: habitu utunt̃ uere Gabino chlamyde enim exerto brachio corpora uelant: pannis goſſipinis aut ſericis utuntur plurimum: ea inſula ſita eſt ſub æquatore in zona peruſta, ſubq; cadenti ſydere: bellicæ uirtutis id hominum genus eſt prorſus expers, quippe quod tormentis ferróue haudquaquā utitur: harundo enim lanceæ ac enſis gladijq; uicem ſupplet: ob id perraro in prælio occumbunt: apprime ſunt imbelles, nulliusq; fermè ſpiritus: illic flores prope omnifariā legunt̃: gens multo perennior eſt, longioreq; æuo q̃ noſtra. Vſu euenit aliquando, præſertim quadam ueſpera, ut ex rege quidam comitē meum conueniret, diceretq;, continuo corallos ac crocum ad regem deferret, nam horum omnium comes meus uim maximā habebat. His auditis negociator alius dictæ inſulæ Mahumetanus clanculum quaſi per ſpeciem amicitiæ ſocium meum monuit, regem adiret, ceu mercimoniorum precium minime conſequuturum. Id egit Mahumetanus mira impoſtura, ut iniecto comiti meo pauore, eoq; abſcedente liberius ſua ipſe mercimonia exponeret. Huius doli non ſatis gnarus comes meus, ſtatuit abire: reſpondit tamen nuncio regio, poſtero die iturum ad eum. Verum mane poſtridie conſcenſo nauigio, proximum continentem remigibus maxime adnitentibus dilapſi ſumus.

Adam pœnitentia

De Paleachet urbe Indiæ, Caput V.

TRidui itaq; itinere ad urbem quandā Paleachet nomine deuenimus, paret regi Narſingæ, compluriumq; mercimoniorū famigeratū eſt emporiū, & cōprimis moniliū quaſi omne genus: hæc enim ex Zaylon & Pe eò comp

ò comportantur:urbẽ etiam incolunt ex Mahumetanis negociatores com/
lures,uiſunturq́ inibi omnifariã aromata: nam recepti hoſpitio cuiuſdam
Mahumetani,illi cuncta reſerabamus unde uidelicet ſoluiſſemus, quóue ten
ebamus, nosq́ cõplures merces attuliſſe, corallos præſertim crocumq́:res
nim huiuſmodi Mahumetano magnã peperit uoluptatẽ. Memorata urbs
mniũ rerũ copia,Indicarũ urbiũ modo,ubertim affluit:ager rei frumentariȩ
xpers eſt,uerũ oriza ſcatet plurimũ:inſtituta uero legesq́,necnon habitũ ac
nores inſtar indigenarũ urbis Calechut habẽt. Incolæ rei bellicæ gnari ſunt
dmodũ, ſed tormẽtis utunt̃ nullis. Verũ quia per id tẽpus quo illic agebã,
iſſidebant cultores cum rege Tarnaſari,nõ niſi hoſtilia meditantes, uiſum
ſt propterea perpaucorum dierum inibi ſumpta mora,abeundũ eſſe proti/
us illinc. Quare inde ſoluentes iter cepimus uerſus urbem Tarnaſari, quæ
beſt ab memorata urbe centenis mille paſſibus.Eò igitur appulimus,abſo/
uto prius tredecim dierum itinere nauali.

De Tarnaſari urbe Indiæ, Caput VI.

VRbs eſt in India haud procul à mari, cui Tarnaſari inditũ eſt nomen,
ea poſita eſt loco minime iniquo,mœnibus ambitur, portumq́ perce/
ebrem habet, amnis limpidiſſimus urbem præterfluit Septentrionem uer/
us. Rex eius latriæ idolorum eſt addictus, magnarumq́ uirium princeps,
uic diutina cum rege Narſingæ ſunt bella, cumq́ Bangellæ rege præliũ iu/
e exercet. Huic item ſunt in armis centeni elephantes, proceriores uaſtio/
esq́ quàm unq́ conſpicatus fuerim: merent ſub eo ſtipendia quum equitũ
m etiam peditũ centena milia:enſe paruo,clypeisq́ obrotundis,eiſdem'ue
x libris arborũ confectis utuntur.alij Peltas modo indigenarũ Calechut ad
ella ituri ferunt:arcubus plerunq́ utuntur,harundoq́ teli loco ſuccedit:rur/
m profecturi in præliũ ſe loricant amictu xylo magnopere referto:ædes eo
m paries circundat,collocanturq́ nõ aliter q̃ noſtræ:mittit ager triticũ go
piumq́,necnon adfatim ſerici:legunt etiã colores inibi cõplures,eum maxi/
ne quem uerzinũ appellant:ferunt arua omnifariã fructus, alios pomis no/ *Præſilium*
tris haud abſimiles,pyris alios ſimillimos: ferunt rurſum aſſyria mala,cetri/
aq́,necnon cucurbitas,habent etiam uiridaria amœniſſima.

De feris ac cicuratis animalibus urbis Tarnaſari, Cap. VII.

GIgnit ea regio multifariã animalia,fera alia, exarmata alia: cicurũ ſunt,
boues,pecora,capreæ,apri,cerui,hinuli: ferarum uero generis ſunt lupi,
eones:uiſuntur etiã ibi feles eiuſmodi,qui zibellũ gignunt: aruis etiã inerrãt
aui cõplures,& eius generis aquilæ,quas falcones appellamus, pſitaci item
mniũ pulcherrimi, albicantes ſepteno colore, præſertim diſtincti:eſt etiam
llic leporũ ac perdicũ mira fœcunditas:honeſtãt regionẽ complura alia aui/
orũ genera,raptu præſertim uiuentia longe aquilis proceriora:nam ex ſupe
iore roſtri parte enſiũ capuli fabricant̃: id roſtri fuluũ eſt phœnicato colore *Capuli ex a/*
iſtinctũ,nihil ſanẽ uiſu pulchrius,nihil amœnius, aliti uero colos eſt niger. *uium roſtris*

&item purpureus, incercursantibus albicantibus pennis nõnullis: ibi nascũtur proceriores gallinæ, gallicq́ gallinacei, q̃ hercle uidisse meminerim. Summã propterea uoluptatẽ cepimus conflictantibus acerrime gallis gallinaceis: nã singulo die huic ludicro in uicis medijs Mahumetanorũ animi causa opera dabat, mirũq́ est Mahumetanorũ pro hac re certamen: habent priui priuos gallos gallinaceos, eosq́ cõmittunt alijs, expositis quandoq́ pro alitũ futura uictoria aureis centenis singulo congressu, uter superior euaderet: conspicati sumus senis horis concertantes alites, nec prius modũ prælio faciebant, q̃ occubuissent. Reperiunt etiã ibi nonnullæ capreæ magnitudine nostras excedentes, nostrisq́ longe pulchriores, tantæ fœcunditatis, ut uno partu quaternos fœtus ferant: exponũt ibi, tanta est animaliũ copia, duodenos uerueces singulo aureo. Conspiciunt illic rursum uerueces, alij cornua haud absimilia damis habẽtes, nostris longe maiores, ferocioresue. Bubalos uero nostris habent deformiores: piscibus autẽ nostro more regio scatet, in tantamq́ adolescunt magnitudinẽ, ut bini cantari pondo nonnulli inueniant: uescitur id hominũ genus omnibus ferè animalibus, si uaccas excipias. Edentes humi procumbunt absq́ gausape, ligneis tamen uasis utunt adfabre factis: potus est illis latex saccaro cõditus, ditioribus præsertim: cubilia habent, quæ ab humo more nostro altius tollunt: stratũ uero ex gosipio habent, stragulã autẽ ex serico aut sanè xylo: chlamyde utunt exerto brachio serica uel gosipina: ferunt ex negociatoribus nonnulli interulas sericas, uel xylinas elegantissime confectas: in uniuersum autẽ pedibus incedũt nudis, si sacerdotes excipias, qui apices ferunt ex serico uel undonibus longos binos palmos, inq́ apicis fastigio gerunt nescio quid in modũ glandis elaboratum, quasi toreutice, multo quaqua uersum sparsum auro, depẽdet à tergo instar uittæ geminũ sericũ binos longum digitos, inauribusq́ plurimũ delectantur, quippe qui gẽmis ac margaritis preciosioribus onustas habent aures: in digitis autem nulla condalia. His est colos subalbicans, cœli uero temperies frigidior est nonnihil q̃ urbis Calechut: mores uero, colendicq́ arua, ac legendi fructus consuetudo, à nostris institutis moribusq́ parum absunt.

Gallorum certamen

De more quem seruat rex quum deflorandam eius coniugem albicantis coloris hominibus præbet, Caput VIII.

EXhibet memoratæ urbis rex deflorandã coniugẽ nõ sacerdotibus, ut solet urbis Calechut princeps, sed albicantis coloris hominibus Christianis, aut Mahumetanis. Cultoribus uero idolorum id munus minime delegatur. At incolæ prius thorum nõ ineunt, quàm quempiam ex albicantibus hominibus cuiusuis nationis existat, asciuerint coniugũ suarũ stupratorẽ: complacitum est enim illis, ut ante corpora uulgent coniuges, quàm earum sibi fiat potestas. Id equidẽ usu euenit quũ illic ageremus. Ingredientibus enim urbẽ, nobis occurrẽre terni uel quaterni idolorũ cultores, qui comitem meum in hunc fermè modum eorum lingua compellarunt, Estisne amici hospites?

Sumus

Sumus,inquit comes meus. Tunc negociatores, Quando huc appulistis? Ad
hæc comes meus, Quartus agit dies quo huc deuenimus. Et rursus negocia-
torum quispiam, Ite mecũ, ædesq́ meas uisite: quando certe nos hospites q̃
qui maxime diligimus. Tunc comiter nos inuitantes sequuti sumus: eoq́ ut
peruenimus, ientaculũ apparate appositũ est: nobisq́ iam refocillatis, ait ille,
Ducturus sum intra quindenos dies uxorẽ, uni uestrũ deflorandæ coniugis
priore nocte munus delegetur. His auditis, quæ nundinato pudore prome-
bantur ab hospite, puduit nos quamprimũ. Tunc mancipiũ nostrum ad nos
conuersus, Non uos, inquit, pudeat oblati muneris, quandoquidẽ is est mos
gentis urbisq́ institutũ. His intellectis, pauebamus ne deterius q̃ppiã nobis
eueniret: rebamur enim gentẽ nobis illudere. Innotuit continuo hospiti pu-
dor noster, nosq́ his fermè uerbis hortabat̃, Ponite curas omneis amici, quo
niam eiusmodi est urbis huius consuetudo. Hęc itaq́ ut nobis cõperta fuere,
ampliorẽ spiritũ ictis stupore impudentis moris dedere: accedẽte præsertim
illius comitis, qui nobiscum ibat, crebriore adhortatione: quare comes meus
pollicitus est se id laboris subiturũ. Tum negociator qui nos hospitio excepe
rat, Eritis, inquit, diutini mei hospites, dignaborq́ uos honoratiore tecto. Ve
rũ comes meus subrecusabat, adfirmans comites nolle deserere. At negocia-
tor rursum instabat, identidem ædes, suaq́ omnia offerens. Peruicit itaq́ ne
inde discederemus: allatis ergo comitis mei sarcinulis, hospiti comissimo si-
mul omnes (sex enim eramus) assensi sumus. Verum operępreciũ fuit comitẽ
meũ tantisper opperiri, donec eius hospes uxorem duceret: quod prius q̃ ad
quindenos dies nõ euenit. Ducta noua nupta, comes meus sponsa dissoluit,
uxoreq́ hospitis illecebre potitus est. Ea annũ quintum decimum, quasi flos
ipse haud excedebat. Verum postq́ deflorata est nupta priore nocte, si uiri
de cætero honori illius deerit, fideq́ iugalẽ temerauerit, morte protinus uul-
gatæ pudicitiæ pœnas luit. Ob id uoluissent mulieres huiusmodi salaces plu
rimũ, ut nunquã nox, qua deflorabant̃, esse desijsset, sed saltẽ prorogaret̃ ad
mensem: non tamen nos functos munere uulgandę pudicitiæ missos quam-
primũ faciebat hospes: uerum ad quaternos quinosq́ menses sua impensa
domi alebat largius quàm referre possim: id efficit annonæ uilitas incredibi-
lis, gentisq́ liberalissima consuetudo ac natura comissima.

De modo condendi humana corpora, Caput IX.

EXempti rebus humanis ardẽtissimo rogo sacerdotes regesq́ deflagrãt,
tunc sacrificant cacodæmoni, combustorũq́ cineres in uasis Samijs eis-
demq́ infectis nitro condunt: his est angustũ orificium instar patinæ medio
cris, defodiuntq́ domi uasa cineribus oppleta. Sub arborũ umbraculis sacri-
ficant instar cultorũ Calechut. Quũ comburũt corpora, omnifariã odores in
rogũ conijciunt, aloẽn uidelicet & id genus arboris, cuius gũmi elegantissimũ
illud unguentũ gignit, quod uulgo belzoi nuncupat̃, laserpitiũ eruditiores ab

arbore laseri dicunt, & item storacem, thus, corallum, sandalium, & id ge-nus propè innumeras odoratas arbores: hæc odoramenta igni imponunt, corporeq; imposito incendium excitant, tubis clangentibus, tibicineq; con-cinente, quasi eorum more qui olim inter diuos referebantur: circundant ro-gum quindeni aut uiceni homines, cultu dæmonũ amicti, qui gestientes læ-ticiam præseferũt: deflagranti uiro assistit coniunx superstes, comite muliere nulla, pectusq; plangens, tota ruit in eiulatus fletusq; lugubres. Hęc fiunt se-cunda noctis uigilia. Transactis uero post uiri obitum quindenis diebus, mu-lier uiro superstes ad se conuiuij celebrandi gratia agnatos omneis accersit, coniugem præsertim defunctum coniunctione arctiore contingentes. Itaq; omnes ubi ad diem uenerint, ad locũ illum adeunt, ubi rogo traditus est con-iunx, ea fermè hora noctis, qua uir arsit: tunc prodit mulier compta omnium monilium genere, reliquisq; decoramentis, quæ ad mundum pertinent mu-liebrem: ad id collatis fortunis omnibus agnatorum opera, puteo inibi ad id munus extructo: nec is plus in profundum agitur, quàm ut fœminam capere queat, puteum harundinibus sepiunt, septumq; uelant serico panno, ut con-spectus adimatur: ardet interea mirabilem in modum odoratis refertus ar-boribus puteus: at mulier postquam conuiuæ opipare epulati sunt, rursum illa mandit plurimam betolam (id est edulij genus) eoq; cibatu farta adeo [...] tura est, ut mente uacare uideatur. Interea circundant puteum innumeri tibi-cines gestientesq; choraulæ, & amicti dæmonum cultu complures, qui flam-mas ore efferuescere uidebantur: tunc dæmoni cui Deumo nomen est, sacri-ficant. Mulier uero obiter quasi lymphata ultro citroq; commeat, nec alite[r] tripudiat, quàm si choreas duceret: identidem illis qui habitu horrifico dæ-mones referũt, se commendans, ut pro se cacodæmona rogitent, sibiq; imp[e-]trent ad ipsum haud difficilem aditum, suisq; adnumeret. Aliquando pom-pam ambiunt complusculæ mulieres, quæ rogo imponendam arctius co[n-]tingunt. Nec arbitremini id munus mulierẽ mœstè exequi, quando certe n[i-]hil lætius, nihil'ue iucũdius agi posset, quàm mulier id hilari animo exequit[ur] æque ac si cœlo recipiẽda foret. Itaq; peractis ceremonijs, mulier lymphat[o] cursu, concepto prius manibus serico panno, in rogum flagrantissimum se præcipitat. Quo facto, actutum proximiores agnati rogo iniectam scipion[i-]bus obruunt, obrutamq; multa pice onerant, ut hoc fomẽto altus ignis, m[u-]lier præsentius intereat. Et nisi subiret mulier id munus post uiri mortem, i[n-]credibilis infamiæ nota illi inureretur, foretq; toti regioni ludibrio, ceu co[n-]iugis minus studiosa, letoq; ab agnatis traderetur. Pompæ huiusmodi r[...] interesse ac præesse dicitur, quoniam hunc morem non seruant, nisi summ[...] tes clarioresue urbis patricij, ne qui putent hunc ritum ab incolis in uniu[er-]sum seruari.

Vxoria fides

Deumus

De iusti[...]

De iusticia quam seruant cultores urbis Tarnassari, Cap. x.

SI quis mortalium quempiam confecerit, is protinus morte luit pœnas: eundem morem incolæ urbis Calechut seruant. Accepti uero ac expensi habetur ratio, si modo chirographo quopiam, aut sanè teste aliquo id liqui/dius constiterit: exarant in membranis nostris haud absimilibus: nō in libris arborum ut indigenæ Calechut: quum disceptant inter se, itur ad modera/torem urbis, cui summi iuris reddēdi munus ab rege delegatum est: ubi uero quispiam negociator aduena uitam exuerit prolis expers, neminem hæredē instituere potest, rege fortunas omneis sibi adiudicante. Rege autē uita fun/cto, nati in regnum succedunt: cultores uero quicquid possident fortunarum, uitam efflaturi ex urbis instituto elargiunt uiritimq́ natis impartiunt.

De ritu condendi Mahumetanorum corpora in urbe Tarnassari, Caput XI.

EXutos uita Mahumetanos negociatores, miris condiunt odoribus, co/phinis induunt corpora ligneis, sicq́ conditos humant, comprimisq́ ob seruant, ut defunctorum capita Mecham respiciant, id est, Septentrionem uersus collocentur.

De uarijs multijugisq́ nauigijs, quibus eius urbis cultores utuntur. Caput XII.

HIs est uarius multiplexq́ nauigiorum usus, sulcant alij maria celocibus complanatis admodum, quæ altiores aquas minime exposcūt: alij na/uigant liburnicis geminam proram habentibus, geminumq́ malum absque tecto. Est & aliud onerariæ nauis genus, quo enormia onera comportantur: nam ferunt aliæ ex memoratis onerarijs nauibus supra mille mercium dolia: imponunt his uastioribus nauigijs cymbas, nauesq́ actuarias in urbē Me/lacha nomine deferendas, quibus captum proficiscuntur aromata illò, quò locis suis, ubi opportunum duxerimus, denarrabimus.

De urbe Indiæ Bangella, deq́ eius ab urbe Tarnassari distantia, Caput XIII.

IAm tempus appetit, ut comitis mei meminerim, quoniam utriq́ nostrum cordi hæserat, ultra progredi, longeq́ remotiora coràm uisere. Quum igit hospiti suo comes meus defloranda coniuge fecisset satis, nosque rei Vene/reæ, præsertim deformium mulierum satietas cepisset, pariente fastidiū ple/runque uberiore copia: expositis mercimonijs quæ comiti meo superfue/rant, duximus illinc abeundum fore. Quare iter ingressi, ad urbem quandam Bangellam nomine peruenimus: ea ab memorata urbe septingentis abest mille passibus: illò enim appulimus itinere nauali undecim dierū: nam dicta urbs fœcunditate rerum omniū cum cæteris totius fermè orbis urbibus con/tendit, nemini sanè secūda, patet propè in immensum eius urbis regnū. Regi sunt in armis quum equitum tum etiam peditum ducenta Mahumetanorū

milia: is tantarũ est princeps uiriũ, ut diutissime cũ rege Narsingæ prælietur: huius regni tanta est rerũ omniũ ubertas, ut nihil ꝗ ad humanos usus perti- neat desideres, si omnifariã animalia, si itẽ rei frumentariæ uberiorẽ copiã, si rursum saccarũ, zinziber, & id genus aromata, si postremo gosipiũ sericumq; respicias, nulla est profecto in orbe toto plaga fœcundior. Ob eã rem nusq; alibi ditiores locupletiores'ue inueniunt negociatores: singulo eñ anno ab- ducunt inde ad quinquaginta nauigia gosipinis pãnis sericisq; onusta: mer- cimonia huiusmodi uarijs barbarorũ lingua censent nominibus, à quibus ex cõposito temperamus, ne Romano sermoni assuetis pariant fastidiũ. Igitur inde auecti panni ad Turcas Syrosq;, necnon Arabas, Persas, Æthiopes Indósue deferunt: sunt etiam ibi innumeri exteri mangones, qui gemmas la- pillósue preciosos præstinant ab incolis.

Narsingæ ubertas

De nonnullis Christianis negociatoribus, qui inibi com- mercia exercent, Caput XIIII.

ILlic itaq; offẽdimus Christiani nõis cõplusculos negociatores ex urbe Sa- nau, ut referebant, oriundos: hi illò ueluti ad nundinas ferũt sericos pãnos odoratāq; ligna aloës uidelicet & laseris: ea est arbor quæ electissimũ gũm- illud gignit, laserpitiũ appellant doctiores, uulgo aũt belzoi dicitur: attulerã- etiã castoreũ, & id genus fragrantiores odores: memorabãt dicti Christian- esse in eo regno huius sancti nominis cõplures principes magni Chami ur- bis Catai imperata subeuntes. Christianis huiusmodi ex undonibus uest- erant, nõ eiusmodi quæ singulos artus exprimant, sed laxas innumerasq; p- cas habentes: manicas uero gosipio referserant: caput tegebat apex ex pann- coloris Veneti, altitudine fermè gemini palmi. His est colos albicãs: trinũ- deũ esse adiuratissime fatent: quũ initiant Christianorũ sacris, more nostr- latice aspergunt: duodenisq; apostolis, ac quaternis euangelistis fidẽ adh- bendã esse planissime adstruũt: scribũt ordine prępostero Armeniorũ mor- celebrãtq; nostri seruatoris ortũ & occasũm: quadragenis Christiano mo- abstinent diebus, nonnullasq; alias sanctorũ colunt celebritates: soleis no- utuntur: caligas uero ex serico fluxas admodum ferunt, easdemq; omni m- niliũ genere exornatas: nitent in digitis eorum incomparabili splendore l- pilli: quum discumbunt abaco non utuntur, sed humi procumbentes omn- fariam carnibus uescuntur: adijciebant ad hæc illi se compertum habere, es- complures reges Christiani nominis maximos magni regis Turcarum fin- mos, Rumi appellãt. Hi ubi conspicati sunt comitis mei preciosiora mercim- nia, & præsertim prægrandẽ coralli ramusculũ, hominẽ ingentissimis polli- tationibus onerabant, contendentes plurimũ, ut secũ iret ad urbem quand- ubi pollicebantur se daturos operam, ut inibi tantum mercium exponeret- pyropos præstinare uoluisset, haud difficulter supra dena aureorum mil- lucrari quire: subdentes etiam lapillos huiusmodi preciosos longe plur-

Christianorũ Narsingæ mores

es

ſſe apud Turcas,exponiq́ poſſe quaſi centenis aureorum milibus. Ad hæc
:ſpondit comes meus, ſe quidẽ illis morem gerere uelle, modo quamprimũ
llinc abirent. Tunc Chriſtiani, Perendino,inquiũt,die hinc ſoluet nauis,eam
onſcendemus,ut protinus illò quò te ſumus ducturi,uelificemus:nam ad ur
em Pego nomine liburnica contendit. Quare comes meus his allectus pol
citationibus, ſtatuit ſecũ proficiſci. Ad id accedebat quod exploratũ habe/
at compluſculos Perſas eódem ituros: quũ præſertim ſibi dictorũ Chriſtia
orum ſuauiſſima conſuetudo iampridẽ innotuiſſet,incolis referẽtibus. Inita
aq; cum eis amicitia,diuenditisq́ mercimoniſs,excepto croco,necnõ hetru/
:a purpura, inde ſoluimus eam urbẽ deferentes,quæ omniũ rerũ fœcũditate Bangellæ
anctas exuperat urbes, ſi humanas ſpectaueris delitias. In ea urbe pannos ubertas
on conficiunt mulieres,neq; lanificio nentes incũbunt: id munus uiris dele/
at. Diſceſſimus itaq; illinc,Chriſtianos memoratos ſequuti, tandemq́ ali/
uando ad urbẽ peruenimus,cui Pego nomen eſt, quæ decies centenis mille
aſſibus ab urbe Bangella abeſt: nec prius eò peruenitur, quàm ſinum me/
dionalem traieceris.

De Pego urbe Indiæ clariſſima, Cap. XV.

HAud procul à mari in continenti urbs Pego nomine ſita eſt: lęuorſum,
id eſt,orientẽ uerſus urbẽ præterfluit limpidiſſimus amnis,quo ultro ci
roq́ mercimonia cõportant. Rex eius urbis idola colit, cultoribus fides,ha/
itus,uiuendi modus, moresq́ indigenis urbis Tarnaſſari ſunt ſimillimi: co/
ore uero candidiore cœliq́ frigidioris: regionis autẽ ſitus plagæ noſtræ non
ſt abſimilis:urbs ambit̃ mœnibus,ædesq́ pulcherrimas,ac elegantiores ha
et,conſtant enim lapidibus,& calce: ipſi regi in armis innumeri ſunt, quum
quites,tum etiã pedites, merentq́ ſub eo mille Chriſtiani,inde tamen ori/
ndi: nã priuis ſingulo menſe ſtipendiſ nomine ſenos aureos (pardaios ipſi
ppellant)ſolui iubet,alitq́ eos impenſa propria. Ager re frumentaria pluri/
num ſcatet,adfatimq́ carnium habent quaſi omnifariã animalia,ut in urbe
Calechut uiſitur:inibi perpauci ſunt elephantes,reliqua uero animalia,& aui
iorũ cõplura genera illic conſpiciunt̃ modo regionis urbis Calechut:habent
præſertim pſitacos uocaliores q̃ uſquã alibi offẽderim, eoſdẽq́ pulchriores:
unt itẽ ibi proceriora ligna, fabricandisq́ ædibus aptiora q̃ uiderim unq́:
erũt etiã harũdineta uaſtiores harundines, utpote craſſitudine dolſ unius.
nueniunt̃ ibi feles qui unguentũ illud fragrantiſſimũ gignũt, quod uulgo zi/
bellũ dicit̃:ueneunt dicti feles terni aut quaterni ſingulo aureo. Mittit memo
ata urbs præter monilia præſertim pyropos,mercimonia nulla:hi lapilli pre
ioſi aliunde aduehunt̃ ex urbe uidelicet quę Capelan dicit̃,ea orientẽ uerſus
ab dicta urbe itinere xxx. dierũ abeſt: neq; illò ſum ꝓfectus:ſed de negocia/
oribus q ampliter memorabãt,hæc accepi. Illud etiã noueritis,in urbe præ/
fata adamãtes grãdiores,margaritasq́ lõge pluris eſſe maioreq́ precio ueni
re q̃ apud nos:itidẽ de ſmaragdo referebãt negociatores. Quũ illuc appuli/
mus,rex lõge illinc aberat,utpote itinere xv. dierũ:nã bellũ inierat cõtra regẽ
quendam

quendã,qui rex de Aua nuncupatᶜ.Propterea inde abijmus,uecti nauigio ex
ligno solido,longo supra quindenos passus,lato binos passus, remis uera ha
rundineis,ut haud mora cõpertũ fiet uobis: ea enim parte qua remus aquas
complectitᶜ,scissus erat ferme bisulcus:iungebãt geminas partes asseres aba
ci instar connectentibus funiculis, quo fiebat ut citatius permearet aquas: id
genus nauigij impulsum remis huiusmodi uelocius q̃ nostræ celoces fertur:
malus arboris constat ex harundine uastiore, doliũ, quo asseruantᶜ aleces,fi
gurat. Nos itaq; peruenimus ad rusculũ quoddã, ubi nacti sumus nonnul
los negociatores, qui ob uigentia bella urbẽ inire nequiuerant:quo uiso dux
mus redeundũ esse ad urbẽ Pego, unde paulo ante discesseramus obiter sp
tio quasi quinq; dierũ. Rex quẽ urbe abesse memorauimus, ouans uictorq
redijt post habitam de hoste uictoriã.Quare postridie illius diei quo rex re
dijt,Christiani illi negociatores comiti meo aditũ ad regem impetrarunt.

De cultu regis Pego, Caput XVI.

NOn est quur quis arbitretur eo fastu hunc regem uti,quo rex Calechu
utitur,quando certe constat regẽ memoratũ adeo se exhibere adeun
bus facilem,ut uel infans ipsum alloqui queat: omniũ tamen est ditissimus
quippe qui tanto moniliũ cultu,& cõprimis pyropũ exornatᶜ,ut uel maxim
urbs tanti nõ ueniret, quanti sunt gẽmæ,uniones,margaritæ,& id genus l
pilli preciosi,quibus is elegantissime honestatᶜ:in digitis uero cõdalia ex ge
mis nitent:crura aũt bracteæ ex purissimo auro longe insigniunt,intercurs
tibus pyropis mirandũ in modũ micantibus: ut breue faciã,manus,lacert
auresq; omni genere moniliũ onustas circũfert,adeo ut aures pondere ger
marũ appẽso pendulæ ad mediũ palmũ conspiciantᶜ:propterea fit,ut si qu
piã tenebricosa nocte regẽ cõspicatus fuerit, nõ aliter illi lumen clarissimũ
luceat,q̃ si phœbus ipse radios suos uibrauisset.Conuenerũt igitᶜ regẽ neg
ciatores Christiani,illumq; certiorẽ reddiderũt comitẽ meũ complusc ula n
gni pensi mercimonia attulisse. Ad hæc rex respondit, irent ad se postridi
quoniã ea die sacrificaturus erat dæmoni. Vbi itaq; is dies illuxit,quem r
præfixerat,continuo accersire ad se Christianos comitẽq; meum iussit,add
ditq; ut illò prius nõ contẽderẽt,q̃ merces cõportassent:paritũ est ergo re
allataq; sunt mercimonia,cuius rei maximã rex cepit uoluptatẽ:nec id ab
nã inter cætera quę attulimus affatu dignissima,erãt & rami ex corallo ger
ni rari admodũ,q forte similes uisi sunt nusq̃ habuisse,quiq; eò cõmercij g
tia aliquãdo sint cõfecti. Ictus rex harũ rerũ stupore eximio, cœpit Christ
nos percõtari, q nã mortales essemus? Cui negociatores,Sũt utiq; Persę i
Tũc rex cõuersus ad interpretẽ suũ, Percontare,inquit,an has merces sint l
expositurі.At comes meus, Sunt hæc tua oĩa clarissime princeps,eis utere
tuo arbitratu.Ad hæc rex,Incubui superiore biẽno diutinis bellis diffidẽs
rege de Aua:exhaustũ ꝑpterea est mihi ærariũ, suppeditãtibus prælio uir
pecunijs: sed si cõmutatione gemmarum, & præsertim pyropum exposit
es

tis mercimonia,id efficiã,ut uos cõmercij huius minime pœniteat:at comes
eus ad Christianos inquit,compertũ quæso regi facite me aliud nihil quæ-
re præter suæ celsitudinis beneuolentiã,sumat propterea ex mercibus quic-
uid sibi collibitũ fuerit.Tunc negociatores Christiani aperuerunt regi Per-
m suæ eminentiæ ultro subiturũ esse imperata , daturũq; mercimonia uel
osq; pecunijs gemmarũq; permutatione.His auditis rex respondit, Audi-
sse se iampridẽ Persarũ liberalissimã esse cõsuetudinẽ:sed hoc Persa uidisse
beraliorẽ neminẽ,moxq; iuratissime per dæmonũ capita adfirmare cœpit,
experiri hoc exemplo uelle, uter liberalitate præstaret: quo dicto,accersito
ctutũ mancipio , iubet afferri scriniũ geminũ palmũ longũ quaqua uersum
oreutice elaboratũ,pyropisq; refertũ, quo reserato, nam multijuga intus re-
ptacula habebat,discriminantibus bracteis tenuioribus:singula itaq; rece-
tacula splendentibus pyropis oppleta erant . Reseratũ itaq; scriniũ coram
ersa sisti iubet,simulq; monet ut tantũ ex his lapillis preciosis caperet,quã-
i sibi complacitũ esset. Hac liberalissima consuetudine regisq; munificentia
lectus comes meus,hoc sane pacto regẽ alloquit̃, O rex egregie,tanta me
rosequeris beneficentia,ut nusq; maiore munere sim affectus:ob id p sacrũ
Iahumetis caput,perq; eius sacra,qbus sum illi initiatus,tibi ultroneus om
ũ mercimoniorũ meorũ facio potestatẽ,donoq; te his rebus omnibus , nõ
nim sũ q peregre proficiscor quęstus gratia,sed uisendi orbis desiderio.Tũc
x,Adhuc mecũ liberalitate cõtendis,nec possum te munificentia superare?
bus dictis,rex manũ pyropis ex singulis scrinij receptaculis refersit,quantũ
sa palma comprehendere quiuerat, eoq; munere, id est, ducentis pyropis
ersam affecit:cape inquiẽs, ob eam liberalitatẽ, quam beneficentia mecum
ontẽdens præ te tulisti.donauit etiã rex geminis pyropis singulos Christia
os,q profecto ueníssent mille aureis : quos uero comiti meo pyropos dono
edit rex,tanti esse adfirmabant,ut nõ minoris q̃ centenis auri milibus ue-
ire posse autumarent . Est igitur rex memoratus is qui cunctos orbis reges *Regis Pego*
nunificentia eximia pręstat,omniũ fermè regũ ditissimus,quippe qui decies *opulentia*
entena aureorũ milia quotannis ab regni sui incolis exigit. Nã mittit ea pla
a colores quasi omne genus:itẽ gosipiũ,plurimũq; serici: sed has prope in-
umeras opes militibus oẽs impartit: gens est in uniuersum ueneris amans,
mò salax plurimũ.Transactis itaq; complusculis diebus,memorati negocia
ores pro me à rege cõmeatum abeundi impetrarũt:quo impetrato,rex iussit
t mihi ædes incolatu cõmodissimę præpararent,ubi ad usum humanũ desi
lerarẽ nihil.Quare morã quinq; dierũ inibi absumpsi:interea rumore nũcio
ercrebuit regẽ Daue cũ robustissima manu aduẽtare, ut regi Pego hostilia
rma inferret . Huic occurrit rex cum exercitu innumero , circiterq; medium
ter nactus est eum.Obiter etiam deflagrantes mulieres illic cõspicati sumus
modo mulierum urbis Tarnassari.

De urbe

De urbe Melacha,deq́ꝫ flumine Gaza,ut autumant incolæ,necnon de cultorum feritate, Cap. XVII.

POstridie eius diei conſcenſa liburnica, uelificauimus uerſus urbē cui Melacha inditum eſt nomen,ea occidentē reſpicit,illò enim itinere octo dierum appulimus. Haud procul à dicta urbe percelebre flumen offendimus, uaſtius ſanè q̃ꝫ unquã conſpicati fuerimus,huic Gaza nomen eſt, latitudine quinq; ac uiginti mille paſſuum patet: altrinſecus uero uiſitur inſula ingens, Sumatra appellant, nos uero Taprobanam dicimus: cultores memorabant dictam inſulam quaſi quingentorũ mille paſſuũ ambitu patere.Huius latius meminiſſe eſt animus,quũ opportunũ duxerimus. Vbi igitur deuētũ eſt ad urbem Melacha, Sultanũ adire iuſſi ſumus quamprimũ: is Mahumetanus eſt,eiusq́ꝫ regnum Mahumetano paret. Vrbs ſita eſt in continēti,penditq́ꝫ uectigal regi Cini.Tributo huiuſmodi ut aiebãt,cauſam præbuit, quod eius urbis cõditor rex Cini memoratus ferebatur extitiſſe octuagenis iam tranſactis annis:nec alia de cauſa urbs illic condita eſt,quàm quod cõmodiſſimũ habet portũ, & ſanè cõmodiorem, quàm forte in toto fermè oceano intuer liceat.Crediderim propterea plura illò appellere nauigia,quàm quouis aliò & comprimis aromata,& complura alia mercimonia omnifariã eódem con uehuntur.Regio non eſt generatim ferax, mittit tamen triticum,carnes,per paucaq́ꝫ ligna:aruis inerrãt alites inſtar regionis Calechut: uerũ pſitaci ſun illis longe meliores:mittũt item arua ſandaliũ, ſtannumq́ꝫ:elephãtes,equos pecora,boues fœminas,pardos, bubalos, pauos & id genus compluria an malia habet. Fructus autem legunt pauciſſimos, modo urbis Zeilani: ill mercari non licet, niſi emere aromata ſericumq́ꝫ uolueris: his eſt colos pen ſubcinericius:capillum promittunt: habitu uero inſtar incolarum Memphi urbis,cayrum appellant, utuntur:amplam habēt frontem,oculos teretes,na ſum autem ſimũ:ibi noctu per urbem incedere impune haud licet, graſſan tibus inuicem cultoribus,nam mutuis cædibus canum more ſe conficiunt:o id appulſi negociatores non niſi in nauigijs noctes agunt.Indigenas eius ur bis omnes oriundos eſſe Agiauais adfirmant. Illic moderatori cuidã rex u cariam operam reddēdi iuris aduenis delegat: uerũ cultores parent nemin illisq́ꝫ eſt pro ratione uolũtas,prauisq́ꝫ moribusconcedũt nemini, adeo me tes efferarunt:ubi uero rex eorum ferociam cohibere uoluerit,proſiliunt ma gis,regionēq́ꝫ ſi redigantur in ordinem,ſe deſerturos minitantur:idq́ꝫ agun audacius, quoniam mari adiacent,quaſi paruo negocio,quũ libuerit,aliò d lapſuri. Propterea comes meus Chriſtianos negociatores monuit illic di tius commorandum haud eſſe,proſilientibus nimium cultoribus.Quare co ducta celoce,Sumatram inſulam uerſus uela fecimus:quò quinq; dierum i nere peruenimus ad urbem præſertim quandam Pyder nomine, quæ fern octuagenis leucis à continente abeſt.

Sumatra inſ.

Anarchia

De Sumatr

De Sumatra insula, decꝗ eius urbe Pyder nomine. Cap. XVIII.

HAnc urbē celebrior totius insulæ portus insignit, ea est insula cuius pau
lo ante meminimus, ubi retulimus huiusmodi insulam quingentorum
nille passuum ambitu patere. Ego uero crediderim eam esse Taprobanam *Taprobana*
nsulam, quod quidem inter complures cōuenit autores: huic insulæ quaterni
liademate insigniti reges moderantur: hi sunt idolorū cultores, fidecꝗ & ritu
iuendi, necnon habitu regi Tarnasseri nō sunt absimiles: fœminæ uero con/
ugum desiderio sponte ardent: his est colos quasi albicans: amplioris sunt
rontis: oculos habēt obrotundos, prasini coloris, capillum promittunt, naso
unt latissimo eodemcꝗ simo admodum, statura uero perquam despicabili:
us ibi summopere uiget: signato argēto aurocꝗ ac stanno pro moneta utun/
ur: aurum signatum est eiusmodi, ab altera parte uisitur dæmonis cælatū ca/
ut: ab altero uero carpentum elephantis trahentibus cōspicitur. Pari modo
gnantur reliquæ pecuniæ argenteæ: ex argenteis exponūt denos singulo au
co: stanneæ uero quinque & uiginti numero aureum efficiunt. Mittit ea re/
io numerosius proceriores quàm usquam alibi cōspexerim elephantes, eos/
lem'que meliores: id hominum genus belli est expers admodum, uerum
uæstibus plurimum inhiat mercimonia exercens: suntcꝗ in uniuersum ho/
pitales, appulsis exteris præsertim.

De alio piperis genere, decꝗ serico ac laserpitio, quod belzoe appel/
lant, inde prouenientibus. Caput XIX.

Llic igitur procerioris piperis uberior est prouentus, miracꝗ copia. Lingua
patria piper molaga dicitur, id est lōge procerius illo, quod huc aduehit̃,
nultocꝗ candidius, uerum inane ac mordax plurimum, sed ponderosum mi
us: uenit enim inibi piper non pondere sed mensura, ut apud nos triticū ex/
onitur. Tanta est huius ubertas, ut inde anno singulo uicenæ naues onustæ
uehantur: hæ Cataium proficiscuntur, illic exponitur haud difficulter ob
igidius cœlum. Arbor uero quæ piper huiusmodi gignit, producit etiā pro/
erius piper, sed crassioris est caudicis, amplioracꝗ folia, eademcꝗ carnosiora
abet arboribus urbis Calechut: fert itē adfatim serici, fitcꝗ plerūcꝗ id sericū
ore nostro: aliud uero mittūt sponte arbores, prouenitcꝗ in syluis ac nemo/
bus absꝗ cultu, sed id est priore deterius. Ibi uisitur lazeris arbor, quę gūmi
ignit, cui laserpitio nomen est, uulgo belzoē dicit̃: referebāt nōnulli id ꝓcul
mari nasci. Ego hæc nusquā affirmauerim, quando certe corā minime uidi.

De triplici arborum aloës genere. Caput XX.

QVoniam rerum uarietas parit uoluptatem, mortalescꝗ allectat plu/
rimum, desideriocꝗ discendi noua inuitat ad lectionē. Ob id duxi non
gratum fore lectoribus, si hæc subderem, quæ coràm uisi: propterea explo/
atum habebitis ob eam causam laserpitium aloëcꝗ ubertim ad nos minime
onuehi, quoniam è remotioribus partibus comportantur: illud etiam noue/

noueritis,triplex esse aloës genus: aliud est longe perfectius, huic calampat nomen est. Hoc insula memorata non mittit, uerum ex urbe Sarnau aduehitur:ea,ut memorabant Christiani negociatores comites nostri, haud procul ab dicta urbe ubi aloë nascitur,nomine calampat,abest. Est & aliud genus aloës,lubam nomine, hoc flumine nescio quo huc comportatur:nouissimo autem bochor nomen est.Referebant dicti Christiani negociatores causam, quur ad nos aloë primo loco dictum non deferretur, quod uidelicet id genus aloës mitterent regna Cataij, necnon Cini, & Macyni, Sarnauq; ac Grauay longe ditiora:quippe quæ auro uberrime scatent,multoq; maiorem quàm nos auri copiam habent, suntq; item maiorum principes uirium, nostris regibus nimirum locupletiores. Ad id accedit,quod suffimentis odoramentorumq; genere plurimum delectantur, inq; ea re reges superant nostros.Ob id ad nos hæc odoramenta minus abunde comportantur, utpote quod in urbe Sarnau singula libra aloës denis aureis uenit, id efficit eius rei summa caritas.

Quomodo ligna aloës ac laseris probantur, Caput XXI.

DEuenimus in certissimã notionem gemini suffimenti, aloës uidelicet ac laserpitij,doctoribus memoratis negociatoribus: nam alter eorũ nõ nihil aloës ac laserpitij habebat, binas uidelicet aloës onzias,eius inquã,quod calampat appellant:sic enim probabamus, comes meus nihilum aloës manu occlusum tantisper tenuit, donec is psalmus, qui Miserere mei deus incipit,tertio consummari posset, moxq; reserata manu calefactũ iam aloë inenarrabilem suauitatis odorem adeo fragrabat,ut nusquam fragrantiora senserim suffimenta. Cepit item tantum laserpitij,quantũ iuglandem efficeret, rursumq; sumpsit librã mediam illius,quod mittit urbs Sarnau, ut alterum alteri conferret, priuaq; suffimenta,ignitis uasis imposita prius indidit cubiculis:uera mehercle refero,longe suauius redolebat illud quod nucis magnitudinem non excedebat,quàm id quod libram mediam complebat:uel si ad geminam libram ascendisset: uix igitur pro meritis horum geminorum suffimentorum præstantia referri potest:id itaq; causæ referunt,quur ad nos non conuehuntur. Mittit etiam ea regio lactam,unde conficiũt rutilum colorem: gignitur in arbore iuglandibus nostris haud absimili:Illic etiam inueniuntur ut apud nos omnifariam animalia.

De multijugis Sumatræ insulæ negociatoribus, Cap. XXII.

IN ea itaque urbe complura uidi adfabre elaborata, eademq; elegantiora quàm usquam uiderim, cophinos præsertim auro exornatos, hi singuli ueniebant gemino aureo: uidi etiam in uico unico supra quingentos collybistas: tanta est inibi trapezitarum copia: illò ceu ad percelebres nundinas commercij gratia propè innumeri negociatores proficiscuntur: cultores uero gosipinis stragulaq; serica & syndone ex xylo confecta utuntur. Fert regio

adfatim

dfatim lignorum,unde fiunt naues, gunchos ipſi appellant, hæ trinos ha/
ent malos,geminamq́ꝫ proram,geminosq́ꝫ utrinqꝫ clauos. Quũ nauigant
ı undabundo oceano,ubi aliquando uela uentis fecere,mox oborto tempe/
atis turbine,operæprecium eſt alteris uelis,haud mutatis prioribus,uentos
gere: condicto itaqꝫ naui minime circumacta,altero malo uſi retrocedunt,
unt enim omnium dexterrimi præcipuiq́ꝫ urinatores, ignesq́ꝫ extempore
niro artificio fabricantur.

De eorum ædibus,deq́ꝫ ædium imbricamentis, Cap. XXIII.

Eorum ædes lapidibus conſtant, parumq́ꝫ ab humo tolluntur:loco im/
bricum piſcis Tartarucæ pelles ſuccedunt:mittit enim eum piſcem pela/ *Tartaruca piſcis*
us Indicum, nam illic agens uidi adeo uaſtum beluæ corium, ut pondo li/
rarum centum triumq́ꝫ eſſet. Vidi item inibi maxima ebora, hæc ſunt ele/
hantorum dentes,pondo trecentarum ac triginta quinque librarum: cõſpi/
atus ſum etiam inuſitatę magnitudinis ſerpentes,longe quidem proceriores
uàm uident in urbe Calechut. Sed iam redeamus ad negociatores Chri/
tianos,qui deſiderio uiſendæ patriæ apprime flagrabant. Ob id perconta/
antur comitem meum,hæſiſſet'ne cordi ſibi uelle ultra progredi,an retroce/
ere,uel forte inibi conſiſtere. At comes meus reſpondit, ſe poſtquam illò ue
erat, prius inde non diſceſſurum, quàm uaria aromatum genera uidiſſet.
Tunc Chriſtiani adfirmabant, illic alia haud inueniri aromata, quàm quæ
onſpexeramus. Quibus rurſum infit comes meus, Vnde myriſtica nux,ga/
ophyllumq́ꝫ prouenit? At Chriſtiani myriſticã nucem, muſcatã appellant:
Maſticemq́ꝫ fert quædã inſula,quæ hinc trecentis mille paſſibus abeſt. Tum
omes meus,Patétne inſulam adeuntibus tutum iter,aut infeſtant piratæ æ/
uora? Ad hæc Chriſtiani reſponderunt,indignabundi æquoris tantũ perti
heſcendam eſſe ſæuitiam: addebantq́ꝫ id æquoris onerarijs nauibus ſulcari
on poſſe. His auditis,attentius explorabat comes meus quonam modo tu/
o illuc proficiſci quiret. Reſponderunt Chriſtiani nihil magis uotis comitis
nei ſatisfacturum,quàm ut liburnicam, cui Campanæ nomen eſt, emerent
uampiam,id eſt genus actuariæ nauis. Hoc intellecto, ſciſcitabatur comes
neus an naues huiuſmodi illic inuenirentur. Reſpondentibus autem nego/
iatoribus Chriſtianis adfatim nauiũ repperiri, uel ſi ſupra mille conducere
ellet,aſſenſus eſt comes meus,ut ſimul geminæ naues conducerentur. Quo
licto quamprimum binę naues affuere,compluſculiq́ꝫ remiges:& ubi de ue
tura inter eos conuenit, id precium enim ad quadringentos aureos aſcende
bat. Rebus itaque in hunc modum compoſitis,comes meus cœpit amici ap/
pellatione compellare negociatores Chriſtianos his fermè uerbis, Etſi dile/
cti mei non ſim ueſter conterraneus,eoſdem tamen parẽtes habuimus, Adã
uidelicet & Euam,eſtiſne me ſociumq́ꝫ meum qui ueſtris ſacris eſt initiatus,

 deſerturi?

deferturi? Ad hæc Christiani, Quomodo hic qui nō est Persa, fidem nostrā induit? Tunc comes meus, Sanè nunc ipse Persa est emptus aliquando Hierosolymis. Huius sancti nominis mentione exciti Christiani negociatores, sublatis in cœlū manibus, moxq́ procidētes humi, tellurem usq́ tertio deosculabantur, consurgentesq́ à comite meo, sciscitabantur cuius foret ætatis, quando ex Hierosolymis adductus est: tūc comes meus, Quindenos, inquit, annos agebat. Et rursum Christiani, Debet igitur patriæ meminisse. At comes meus, Meminit quidem, cepiq́ iampridem eo denarrante miram uoluptatem, doctoreq́ eo singula humanorum membrorum, esculentorumq́ nomina quibus utuntur Christiani, didici. Ad hęc negociatores respondere, Etsi uisendæ patriæ ardentes desiderio decreuissemus tandem aliquando lares patrios reuisere, licet procul hinc, utpote trecētis mille passibus absint: tamen in uestri gratiam comitisq́ huius, instituimus eódem proficisci, quò ire decreuistis. Id plus addimus, daturos nos operam, ut longe locupletior euadat, neq́ propterea ritus patrios deserat, ubi Persarum moribus uti noluerit. Tunc comes meus negociatoribus respondit, se libenti animo amplecti oblatas amicitiæ conditiones, seq́ eos sequuturū quocūq́ ierint: uerū me id exequi quod animo destinauerāt, nequire ob eam rem, quod neptem eius Soli nomine in Perside duxissem uxorem: quare si cordi hæsit uobis, ut sim medicati itineris comes, hoc munus quo uos afficio non parui facietis, ubi gratum habueritis ut me initæ amicitiæ minime pœniteat. Tūc Christiani, Agite, inquiunt, ut lubet, quando certe uobis morem gerere in uotis præcipue habemus. His itaq́ ultro citroq́ dictis, in monimentū cœptæ amicitię denis pyropis, mediam curiā appellant, eos donauit. Hi nempe tanti erāt, ut quingentis aureis uenissent. Perendino igitur die in expedito fuere geminæ actuariæ naues cōuehendis nobis cōmeatibusq́ aptissimę, fructibus præsertim omnifariam impositis, iterq́ insulam uersus, cui Bandan nomen est, cepimus.

De insula Bandan, quæ myristicas nuces ac masticē mittit, Cap. XXIII.

SVlcātes æquora circiter uicenas insulas offendimus, cultas alias, desertas admodū alias: eò peruenimus itinere quindecim dierū peracto: insula est inculta plurimū, ac infœcundi soli, humilisq́, sed magnopere plani: centum *Anarchia* mille passuū ambitu patens: huic rex minusq́ hexarchus moderatur: uerum eam incolit genus hominū agreste, parū distās à beluis, nullius sanè momēti humiles casas, imò mapalia lignea parū ab humo extantia subeunt: sola interula amiciuntur, nudis pedibus apertoq́ capite prodeunt, capillū promittūt, fronteq́ sunt lata, sed tereti: colos est his albicās, staturaq́ despicabilis: idola colunt, suntq́ longe deteriores illis, quos incolæ Calechut Poliar & Hyranas appellant: obtusi sunt ingenij, nullarumq́ uiriū, adeo perditi, ut prorsus sint illaudabiles: ritu degunt ferino: ager præter myristicam nucem, muscatā appellant, & nonnullos fructus mittit nihil: myristicæ nucis caudex Persico caudic

lici similis, ramos foliacꝗ consimilia producit, uerum nonnihil angustiora: priusquam nuces huiusmodi percoquant, sæpit arborem mastix florentis rosæ instar: & ubi nux percoxerit, mastix eam complectitur, complexocꝗ simul stato tempore, cultores legũt certatim uberiuscꝗ quàm possunt, quoniã cõmunia sunt ibi omnia, ceduntcꝗ præoccupãtibus: arbores abscꝗ cultu, suppeditante tantũ natura, fructus mittũt. Nuces huiusmodi myristicæ ueneũt mensura utpote senarũ ac uiginti librarũ, tantũcꝗ nucum ternis solidis, id est, medio carlino exponunt: genus monetæ eiusmodi est, quale esse in urbe Cacchut diximus: illi mutua iusticiã degunt, nec opus est legibus, gente à puris naturalibus uix recedente: his uisis perendino die postquam illò appulimus, comes meus percunctatus est negociatores Christianos, ubi nam foret ea regio quæ gariophyllum mitteret. Ad hæc responderunt Christiani, procul illinc itinere sex dierum in insula Monoch nomine, gariophyllũ inueniri. Tũc comes meus, Sunt'ne illi adeo rudes agrestescꝗ, ut hi qs paulo ante cõspicati sumus? At Christiani responderunt, esse quidẽ illos populos his dissimiles, uerum incultiores minorecꝗ ingenij captu. His intellectis, Eia inquit, progrediamur, ingressicꝗ iter ad memoratã insulã septẽ dierũ spatio peruenimus.

De insula Monoch, quæ gariophyllum mittit, Caput XXV.

HAnc insulam perquã angustam, Bandan insula magnitudine excedit: gens est cultoribus Bandan multo deterior, præter humanã speciem à beluis nihil differens: his est colos nonnihil candidior, cœlicꝗ temperies aliquantisper frigidior: mittit hæc insula gariophyllum: nõnullæ mediocres admodũ, cædẽcꝗ incultæ insulæ circũadiacẽtes eundẽ fructũ ferũt. Huic caudex est buxo non absimilis: folia uero cinnami instar habet, sed obrotunda magis: eius est coloris, cuius in superioribus meminimus, lauri folium propè exprimens: quum maturescere incipiunt, cultores harundinibus flagellant arborem, cõstrato prius circum arborẽ tegetibus solo: colos telluri est qui subargillosæ ac arenosæ terræ esse consueuit. Regio est humilis admodũ, adeocꝗ demittitur, ut Septentriones inibi minime, adimente prospectũ syderum orizonte, cernantur. Explorata regione, uisocꝗ inciuili hoc hominũ genere, percunctabatur negociatores comes meus, Superesset'ne illic uisendũ aliquid? Ad hæc negociatores, Videamus inquiunt, quo precio exponant gariophylla: & ut id compertius fieret nobis, finximus uelle mercari gariophyllũ, moxcꝗ intelleximus duplo uendi quàm nux myristica uendebatur, mensura tamen: quoniam id hominum genus omnium est prorsus expers ponderum.

De insula Bornei, Caput XXVI.

GNari iam eius plagæ, auebamus plurimũ nouas uisere regiones, ut nõua semper delectant, studio præsertim discendi maiora. Quare Christiani negociatores his uisis, in hunc fermè modũ me compellarunt, Dilecte comes, inquiunt, postquam hucuscꝗ deorũ munere peruenimus incolumes,

ſi tibi eſt complacitũ, eamus uiſum totius orbis celebriorẽ inſulã, eandemq́ locupletiorẽ: uidebis aiunt, rem cognitu digniſſimã, qua forte uidiſti pulch riorẽ aliam neminẽ: uerum operæpreciũ eſt ad aliam prius proficiſci inſulã cui Bornei nomen eſt, illic maiores multo liburnicas conducemus: quoniam longe altius, undabundumq́ magis æquor nobis ſuperandum eſt. Tunc co mes meus, Agite inquit, ut libet, in ueſtram enim ſententiã totus concedo Quare cõſcenſa liburnica uaſtiore, iter ceptum eſt ad eam inſulã, uerſus me ridiem ſemper uelificantes die noctuq́. Dum iter agimus, cõfabulationibus mira uoluptate incũbebamus, percontantibus me illecebre dictis negociato ribus, pręſertim de noſtri ſeruatoris inclyta latria. Et ubi ſancti uultus (Vero nicã appellant) mentio abs me facta eſt, deq́ diuorũ Petri ac Pauli principi apoſtolorũ capitibus, necnon de compluſculis alijs ſanctis: clanculũ me mo nuerũt, ut ſi uellem ſecũ proficiſci, futurũ ut magnus euaderẽ princeps, ob ta tarũ rerum notionẽ: uerũ abſterritus itineris magnitudine, longioreq́ inter uallo, quippe qui rebar, ubi illò contẽdiſſem, me nunq́ reuerſurum, ſtatui e

Bornei minime proficiſci. Itaq́ inſulæ Bornei tandẽ aliquando appulimus, ea à M noch abeſt circiter ducentis mille paſſibus, illaq́ nonnihil maior eſt, uerum longe humilior, ſituq́ demiſſiore. Gens idola colit, acerrimiq́ eſt ingenij, a uitæ haud illaudabilis: colos in albicantẽ magis inclinat colorẽ: his nõ eſt id habitus, alij interula goſſipina, alij undonibus utuntur, alij apice ſubrutilo u conſueuere: ius ſummopere illic uiget: ea inſula mittit quotãnis adfatim cam phoræ, hanc arboris gũmi eſſe adſeuerãt: ego uero id nunq́ adfirmauerin quando certe rẽ huiuſmodi oculis minime ſubieci: illud tamen nõ diffitebo comitem meum actuariam nauim centenis aureis conduxiſſe.

De obſeruationibus nauigationum, quibus utuntur nautæ ad in ſulam Gyaua contendentes, Cap. XXVII.

POſtq́ tot cõmeatus ſumpſimus, qui itineri nauando abunde ſufficerẽ uela uentis dantes, uerſus inſulã Gyaua nomine ceptũ eſt iter, eò quin dierũ itinere meridiẽ uerſus nauigãtes peruenimus: nauis moderator pyxid magnetemq́, necnon paginam marinã compluribus lineis diſtinctam, qu uentorũ rationẽ inſinuant, ſecum more noſtro attulerat. Vidẽs igitur com meus euanuiſſe Septentriones, inq́ ea urbe minime conſpici, negociator Chriſtianos percunctabatˀ, quonam modo adempto Septentrionis duca ſulcare quirẽt maria: explorabundusq́ ſciſcitabatˀ ab eis, quo duce ſydere lago ſe cõmitterent. Ad hæc nauis moderator percunctantibus negociato bus Chriſtianis, reſpondit cultores eius regionis quina fermè ſydera habe & comprimis aſtrum quoddã Septentrioni oppoſitũ obuerſumq́ quo na gaturi utebantur, addens ſe magnete uti, quoniam is lapis Septentrione ſemper conſequitur. Subdidit etiã ab altero dictæ inſulæ latere gentem e quandam, quæ Septentrionibus obuerſis ſyderibus æquora ſulcans, uteba qua

uási Europeæ Sarmatiæ essent antipodes: incq; zona frigidissima circiter olum antarcticum cultores huiusmodi degerēt, argumento quod diē quattuor horarum tantū habent, quodcq; algent mirum in modū rigore frigidios zonæ instar eorum qui à polo arctico parum absunt, quare ex denarratis omes meus incredibilem uoluptatem cepit.

De insula Gyaua, decq; cultorum fide ac moribus, necnon complusculis aliis, Cap. XXVIII.

Ta cq; permeando maria itinere quincq; dierū ad dictā insulā peruenimus: ea propè in immēsum patet, quippe quæ cōplura regna cōtinet. Reges cul oresq; idolorū latriæ sunt addicti plurimū: nec iidem sunt omnibus ritus, cōnt alij modo incolarum Calechut idola, alij phœbum, phœbem alij obseruant: alij boues, alij quicquid prima luce obuium habuerint, idoli loco colūt: æmonem alij, ut supra meminimus, uenerant. Hæc insula more nostro secūm mittit, syluis sponte id gignētibus: smaragdos totius orbis habent elegantiores, habentcq; adfatim auri ac optimi æris: ager re frumentaria scatet, mnifariamcq; fructibus, modo urbis Calechut. Illic etiā carnes omne genus ore nostro inueniunt. Id hominū genus pfidiæ est prsus expers: eius sunt oloris necnon proceritatis cuius nos sumus, uerū latiore sunt nōnihil fronte: culos habent prægrandes, prasinicq; coloris, sed naso sunt admodū simo, ca illumcq; promittunt: cœlo inerrant complura auitiorum genera nostris quiem absimilia, si pauos, turtures, ac nigricantes corniculas excipias. Ius illic irabilem in modum colitur: cultores chlamyde serica, aut ex undonibus, ex osipio nonnunquā exerto brachio amiciuntur: lorica perraro utunt, quippe ui bellorū propè sunt expertes. Verum maria sulcaturi arcubus ac harundieis sagittis utunt: consueuit etiā gens illitas ueneno sagittas eo instrumēto, uo nos tormenti instar figulina glande aues cōficere solemus, ore in hostes ibrare, mortemcq; illico afferunt, modo nonnihil cruoris eliciant. Tormētis mne genus nō utuntur, nesciuntcq; tormēta huiusmodi fabricare: omnibus ō sunt in cibatu eadem esculenta, alij triticeo pane utuntur, ac ueruecum carnibus uescunt alij, alij ceruis ac apris oblectant, pisce ac fructibus alunt alij.

De cultorum huius insulæ sæuissimis moribus, decq; modo uendendi parentes, necnon de Anthropophagis, Cap. XXIX.

EIus insulæ cultores (eos inquam qui carnibus uescuntur) ubi uiderint parentes confectos senio nullius iam usus esse, in emporium adductos pro nus Anthropophagis uendunt: qui ubi uenierint, continuo mactantur, locóque esculentorum ab nonnullis absumuntur. Et ubi iunior quispiam in am deuenerit ægritudinem, ut indicio sapientum, præsentē languorem eua lere non posse uideatur, is à parentibus uel germanis ut mors ipsa præueniatur, leto traditur quamprimū, functuscq; uita uenit Anthropophagis. His nhumanis moribus perterritus comes meus, stupore incredibili afficiebat,

 aspernabaturcq;

aspernabaturq; detestandæ feritatis abusum, quum præsertim nonnulli ex regionis cultoribus negociatores petulantius his fere uerbis aliquando com pellassent, O Persæ, inquiunt, peccatis nulla expiandi uictima, quando car nes adeo formosas uermibus epulandas exponitis. Hoc audito, comes meus efferatam eorum consuetudinē adeo horruit, ut condicto illinc abeundum esse duxerit, Redeamus, inquit, ad nostram liburnicam: quam ubi semel te nuero, huic continenti non appellam amplius.

Quomodo in insula Gyaua nomine, sol in meridie orbem siue sphæram complet, Caput XXX.

POstq; satis superq; horum populorū inhumana crudelitas nobis inno tuit, negociatores Christiani comitē meū hortabant, ut hæc quæ paulo ante conspicati fuerant, ueluti noua quæpiam suis quū domi forent renuncia rent, Ferte, inquiunt in patriam, eaq; mox comperta uobis de hoc orbe fient quibus dictis, Intuemini aiunt, in meridie sitū solis, iusseruntq; ad sydera tol lere uultus: respicite inquiunt, solis orbē, ut quamprimū exploratū habeatis quantum hic absit ea, quæ uos tulit regio. Respiciens itaq; comes meus, uidi solem dextrorsum decurrere, & rursum sphærā latam circiter binos palmo læuorsum imprimere: quæ res comitē meū magna affecit admiratione: id u ipse memorabat, mense Quintili usu euenit: ego eius rei uix memini, quoni agentē apud exteras gentes, in orbeq; remotiore nostrorū mēsium nomin me fugerant, imò quandoq; dierū nomina obliuiscebar. Illud etiā noueriti paria in eo orbe nobiscum agere anni tempora: nam illi haud plus quàm h nos inibi algent. Intelligens igitur comes meus illinc abeundi iam tempus a petere, utpote qui perspectum habebat se non posse illic sine aperto uitæ d scrimine morari diutius, grassantibus sæuientibusq; in appulsos nimiū cu toribus: nam acriore diligentia, noctu præsertim, nobis ab Anthropophagi cauere opus erat: comitē meum cōueniens statuit inde discedere, in patriā festinatius quàm posset repedare. Inter hæc comes meus smaragdos gem nos mille aureis emit, binosq; infantes aureis ducētis præstinauit: hi execti testibus euirati erant: nam in ea insula complures sunt negociatores, qui pra ter infantes mercantur nihil: hos adhuc impuberes ita emasculant, ut parum absint à fœminis.

De reditu nostro ex insula Gyaua, Caput XXXI.

IGitur quatuordecim dierum inibi insumpta mora, pertesi ob inhuma nam feritatem Anthropophagorum mores, algoréque nimio nos pre mente: Zonæ enim frigidissimæ, ut in superioribus perspectum habu stis, appuleramus. Duximus ultra progrediendum minime esse. Ad id ac cedebat, quod nulla supererat regio digna cognosci: propterea gradum re uocauimus, conductáque liburnica, gioncbum ipsi appellant, inde sol uentes ab extimo insulæ latere orientem uersus, minus illic sæuiente salo

uelificar

elificare cœpimus, itinereq́ quindecim dierum peracto, tandem aliquando
d urbē Melacha nomine peruenimus: ibi tridui absumpta mora, socijs ibi
em remanentibus, uix referre queo, quibus gemitibus ac querulis uocibus
os abeuntes prosequuti fuerint Christiani negociatores: profecto ingenue
teor, si celebs fuissem, natosq́ habuissem nullos, nunquā hos adeo charos
mices deseruissem: mutuo amore illi nos complectebantur, identidem ad-
uerantes, ubi se rati fuissent tuto iter agere posse, nusquā nos dereliquisse.
d id accedebant comitis mei crebriores adhortationes, quibus negociato-
s huiusmodi pericula obiectans hortabatur ne nos sequerentur, eò tendēs
denarrantibus ipsis, regionis eius opes necnon principis, ac regis locuple-
Iimi, nostris haud innotescerent. Igitur digredientibus nobis illi remanse-
int, aientes in urbem Sanam redire uelle. Nos uero conscensa liburnica, uer
s urbem Cyromandel nomine uelificauimus. Inter nauigandum modera-
r nauis memorabat circum insulam Gyaua Taprobanamq́, Sumatram
si appellāt, supra septem mille insulas fore. Vbi urbi Malachę appulimus,
mes meus tantum aromatum sericiq́ ac odoramentorum emit, ut circi-
r quina milia aureorū exposuerit. Ad urbem enim Cyromandel nō prius
eruenimus, quàm itinere quindecim dierum peracto, ibi liburnicam exone-
uimus, uigintiq́ dierum absumpta mora, conducta alia liburnica, ad urbē
olon tandem peruentum est: illic nempe supra uiginti ac duos Christia-
os è Lusitania oriundos offendimus: quibus uisis fugam meditari cœpi,
ntempta tamen eorum paucitate, desij pedem struere. Huc etiam accede-
at, quod aderant nonnulli negociatores Mahumetani, qui nouerant me ui-
sse Mecham, Mahumetisq́ corpus: ob id uerebar, ne si fuga arrepta illic di
essissem, suspicarentur illi ob id solum me abijsse, ut eorum aperirem hypo
isim. Tamen intra duodenos dies uecti flumine itinere dierū decem, ad ur
em Calechut tandem aliquando redijmus.

De urbe Calechut, Caput XXXII.

POst multiplices uariasq́ peragratas regiones, uti classico beneuoloq́ le-
ctori in superioribus abunde innotuisse arbitramur, tum ob multijugam
eli clementiā, & rursum eiusdem aliquando incredibilem intemperiem, ut
aud difficulter concipere possunt, qui peregrinationibus affuere, tum uel
naxime ob populorū efferatissimos mores, inhumanamq́ sæuitiā, iam per-
si peregrinationis, memoratis causis fastidium parientibus, tandem ali-
uando gradum referre decreuimus. Quæ uero redeunti mihi usu euene-
int, paucis expediam, ne prolixior sermo lectori fastidium pariat: con-
ucent enim denarranda multifariam mortalibus, quando certe hoc exem-
lo cohibebunt complures uoluptates suas, qui nimio plus quàm satis ui-
ndi orbis desiderio ardent. Quod si monitis nostris minus obtempera-
unt, illud saltem denarrantibus nobis discent, quonam modo peragraturi
orbem

orbem se gerere debeant in euentis præcipue præsentaneis, ubi acriore opus est ingenio. Itaque regressi iam ad urbem Calechut, illic duos Christianos nacti sumus ex urbe Mediolano oriundos, ut paulo ante meminimus, alteri Ioanni Mariæ, alteri Petro Antonio nomen erat: hi Mangones erant, è Lusitaniaq; emendorum monilium gratia dato ab rege negocio soluerant: qui enim ad oppidum Coccin deuenissent, in urbem Calechut protinus diffugerunt. His uisis, tanta sum affectus lætitia, ut maiorem nunquam ceperim uoluptatem: nudi enim incedebamus cultorum instar. Percunctari propterea eos cœpi, essent'ne Christiani: sciscitanti mihi condicto Ioannes Maria respondit, se quidem Christianum esse: tum Petrus Antonius ad me conuersus infit, Et tu es'ne Christianus? Cui ego, Sum equidem in summi optimiq; dei gratiā. Quo dicto manu me apprehensum, in ædes suas humanissime me duxit, eoq; ut peruenimus, ruit in oscula & fletus maximos, nec me amplexando satiari quibat: ego uero uix patrij sermonis memineram, uidebarq; balbutiens, ac lingua impeditiore: quippe qui iam annis quaternis alienæ linguæ, ipsiq; barbaræ diutius assueuerā, minusq; interea Christiani cuiuspiam usus eram contubernio: cōquieui proxima nocte secum, uerum ob conceptam læticiam nemo nostrum somno indulsit, minusq; epulis: adeo enim quisq; nostrum mutuo fruebatur gaudio, ut eam noctem tridui spatio propagari uoluisset. Inter cætera uero quæ eos percontabar, id in primis ab eis sciscitatus sum, essent'ne in paucis regi Calechut chari: at illi, Sumus, inquiunt, apud regem plurimi, maioreq; in precio esse nequimus, eoq; familiarissime utimur. Addidi etiam quid nam destinauissent animo: rursum illi, Cupimus profecto in patriam redire, sed quo nam modo id consequi possimus, nos plane fugit. Quibus ego, Redite inquam eà quà uenistis. Tunc illi, Illud sane perarduum est, quoniam Lusitanorum perfugæ sumus, ad timorem præsertim accedente, quod innumera propè tormenta auspicijs regis Calechut non sponte tamen fabricati sumus: propterea non est inanis timor noster, quandoquidem nobis timemus, ne mali quippiam nobis contingat, quum præcipue classis Lusitanorum iam iter ingressa, breui'que affutura dicatur. Ad hæc respondi, si munere deorum consequi possem, ut tandem aliquando clanculum, classe Lusitanorum appulsa, ad urbem Canonor nomine diffugerem, me haud difficulter à præfecto classis impetraturum pro desertoribus ueniam. Adijciebant etiam illi ob id quod famigerati essent admodum, fabricandisq; tormentis percelebres, futurū ut aliā euadere nequirent nisi eà, quà prædictum erat, compluribus regibus eorum uestigia obseruantibus: adeo enim tanti opifices huiusmodi habebant, ut pluris esse nequirent. propterea fugę spē esse nullā: nā supra cccc. tormēta, si uastiora minimaq; recenseas, fabricati sumus. Ob eā rem Lusitani sunt nobis magnopere formidolosi, pauemusq; plurimū, ne cōmissorū luamus quādoq; pœnas: nec id ab re, quonia

oniam non iniusti timoris suberat causa: nam præterquam quod fabrica-
fuerant propè innumera tormenta in maximam Christiani nominis ia-
uram, cultores etiam idolorum artem memoratam docuerant, uibrandiq;
exonerandi tormenta quinderios homines, quibus id munus à rege dele-
tum erat, in diuini nominis contumeliam docuisse dicebantur. Per id tem-
s enim quo illic agebam, coràm uidi memoratos Christianos dedisse cui-
m idolorum cultori archetypum, quo tormentum ex ære fabricari posset
ntæ magnitudinis, ut capax quinq; ac centum cantarorum (id est mensuræ
nus) foret. Agebat etiam illic Iudæus quidam, qui liburnicam elegantissi-
am quaternaq; torméta ex ferro fabricatus fuerat. Is dum lauandi sui gra-
ad flumen quoddam perrexisset, forte non sine nutu deorum aquis im-
ersus pessum iuit, uitâq; efflauit. Sed iam ad Christianos redeamus, nouit
hercle deus optimus maximus, quo conatu ab dictis Christianis conten-
rim, ne posthac in sancti nominis contumeliam sanctorumq; fidelium
decus ac detrimentum maximum tormenta huiusmodi fabricare uellent.
uum hæc referebam Petro Antonio, ubertim lachrymæ erumpebant. At
annes Maria, cui pertinacius forte hæserat, in patriam redire nolle, aiebat
nil pensi se habere, ubi illic, uel in urbe Roma rebus eximeretur humanis:
sse deum quid de se decretū foret. Quare postridie socium meum uisum
deo, qui non absque querelis ac lamentationibus me excepit, quippe qui re
tur ob diuturniorem moram è uiuis me decessisse: ego uero finxi me per-
ctasse in delubro quodam, Meschitā ipsi appellant, ut deo ac Mahumeti,
orum in me complura extabant beneficia, gratias agerem: quare uisus est
mes meus huius rei magnam cepisse uoluptatē: ut uero attentiore animo,
mmodius'ue cultorum mores explorare possem, comiti meo insinuaui nō
delubrum incolere uelle, opesq; ac diuitias floccipendere, esseq; inopiæ
nantem plurimum: nam noueram fugam meditādo aptius illis imponere
n posse, quàm ut simularem me esse sanctum Mahumetanum: propterea
huius sanctitudinis fidem facerem potiorem, in propatulum carnibus ue-
nusquam uolui, uerum clanculum ac silēti nocte apud Ioannem Mariam
llinas epulabar singula nocte quaternas: temperabamq; à cōgressu nego-
torum, agelastos, id est, non ridens ex composito factus eram, perdius de-
orum incolens, nec illic abibam nisi uocatus à comite, qui miseratus absti-
ntiā meam (sic enim rebatur) crebertime me increpuit, quod carnibus non
scerer. Ad hæc ego respondebam, epulas ganeatasq; dapes ueneris alio-
mq; peccaminū esse fomēta. Quare effeci hac hypocrisi, ut opinione pro-
tatis ac abstinentiæ me illic sanctior esset nemo: argumēto, quod nihil ma-
s in uotis, imò supra uota cultores gerebant, quàm ut manus aut genua
ea deoscularentur.

De aduentu

De aduentu liburnicarum regis Lusitanorum ad urbem Calechut, Caput XXXIII.

EPulanti mihi apud comitē meum,ecce Persæ gemini negociatores urbi Canonor à comite meo hospitio recepti, comiterq; inuitati, dixere ha bere se nescio quid sinistri,quod in medium proferrent.His uerbis excitus c mes meus,quid inquit audio? tunc Persæ, Aduenere duodenæ Lusitanorun liburnicæ,easq; coràm conspicati fuimus. Tunc comes meus, Qui nam sun mortalium? At Persæ,sunt,inquiunt, Christiani loricati albicantibus armis qui munitissimum arcem ac propè inexpugnabilē in urbe Canonor eriger cœperunt. His auditis comes meus ad me conuersus infit, Heus Ludouic qui mortales sunt hi Lusitani? Cui ego, Oro uos,ne huius gentis mention mecum faciatis, quando certe constat gentem huiusmodi latrocinijs ac mar timis excursionibus ceu piratas usquequaq; uacare, ob id aueo plurimū ec aliquādo Mahumetis sacris initiari.Huius rei pœnituit socium meum,cuiu ego magnā capiebā uoluptatē,lætabarq; plurimū hos aduenisse.

Quomodo medici officio illic fungebar, Cap. XXXIIII.

VSu euenit aliquando, ut negociator Mahumetanus ex urbe Calechu oriundus,pergraui ægritudine adflictaret, aluumq; haberet insolut & quoniā comite meo is familiarissime utebat, ac deterius indies se habere comitem meū monuit,ut iure cōiunctionis, si quid præsentanei remedij no sem,quod languorem leuare quiret,illud afferret in mediū. Ad hæc respo dit comes meus,se iturū ad ægrotū quamprimū: quo uiso(me enim secū la guentē uisum duxit comes meus)Quæ causa,inquit,condigna serenos fœc uit uultus,quur hæc tristia cerno? At ille,Languore stomachi inquit crude in modū urgeor,aluumq; soluere nequeo. Cui comes meus, Alges ne fort Rursus languens,Minime inquit, quando certe usq; in hanc diē algoris su prorsus expers.His auditis,cōuersus ad me comes meus, Heus,inquit,Luc uice, nostī ne antidoti quippiā aut pharmaci nonnihil, quod languorē hu meo charo leuet? Cui ego,Erat quidē parens meus medicus,uerū in patri didiciq; solo experimento doctore eo nonnulla. Tunc comes meus, Oro propterea Ludouice,ut si quid comperti habes quod languori conducat,p feras quamprimū in amici huius mei gratiā. Ego uero lingua eius gentis u

Pulsus ba quædā protuli, languentisq; manu apprehensa,pulsum attrectare cœp is est enim ægritudinis plerūq; index: cognoui propterea maximis homi detineri febribus,percunctatusq; sum eum,doleretne caput.At æger, Dol quidem uehementer caput meū. Et rursum ego,Soluisne pro libito aluum Tūc languens,Iam triduo eā minime exoneraui.Hoc audito comes meus, fertū inquit,bile hic stomachū forte ob nimiam ingluuiem habet. Opus e propterea clystere ad egerenda excrementa. Tum æger. Agite ut lubet,inq modo sanescā.His intellectis,clystere expedito saccaro ouis ac sale mixtis,a

dit

litis herbis nõnullis,quæ ut arbitror, officere citius q̃ cõducere languẽti de-
ebãt: nã folia erant iuglandiũ: quare nocte ac die una quinis clysteris excre
nenta egerere frustra tentaui, aluo obdurata nimis reluctante, officientibus
erbis,eoq; discriminis ægrũ adduxi,ut me iam cœptæ prouinciç pœniteret,
contrariũ cedẽte antidoto. Vt tamen consulerẽ languenti,cepi rursum am-
horã succi herbæ cuiusdã,oleoq;,sale ac saccaro inditis,rursum mollire uen-
rem conor:uerũ nouissimus error peior priore fuit:quoniã decoctionẽ haud
alefactã aluo languentis indidi: pedem tamen ægri fune alligaui, ut imposi
o clystere,capitiq; ac manibus innixus reliquum corpus pensile haberet,me
unc pedes ægri suspendente,adq; horæ spaciũ uel inuitũ ægrum nobis in su
eriora pertrahentibus. His uisis comes meus infit:Heus Ludouice apud ue
rates dum prospectum iri languentibus cupiũt, utuntur'ne hoc antidoto?
Cui ego: Vtuntur quidem,sed quũ ferme sunt deplorati. Tunc comes meus
uasi subridens: Quadrat,inquit,id remedium quo suspensum tenes homi-
ẽ, ut euanescat decidatq; dementia uiri. Succlamabat interea infelix æger,
ngua patria aiens non plura:Sat ac super habeo,animam iam efflaui.Nos
ero miserum languentem hortabamur,ut tolerantius ferret antidotum, fu-
urumq; breui ut incolumis fieret. Quo dicto mirabilem in modum soluta
t aluus instar scaturiẽtis fontis. Ob id haud mora, demisimus fune suspen
m,tantumq; egessit excrementorum,ut trullam implere quiuisset. Lætaba
r propterea soluta aluo hilarem in modum æger,magnaq; afficiebatur uo
ptate. Postridie uero huius diei febrium ac grauedinis capitis stomachiq;
nguoris iam expers,crebrius solito aluum laxabat: uerum postero die cœ-
it dolere latera: quo uiso, butyro bubalo accepto ungi iubeo hominem, ca-
apinaq; sindone uinciri: addidiq;,si pristinam incolumitatem recipere aue
et, operæpreciũ esse, idq; in primis fore obseruandum, ut bis tantum in die
omederet: nec prius id mane faceret,quàm ad primum ferme lapidem com
neasset. Tunc ille: si, inquit,animo destinauistis,ut bis tantum in die cibum
apiam,emoriar quamprimum: quippe qui octies aut decies epulari hacte-
us consueui.Propterea sibi perarduum uidebatur ea subire,quæ recipiendç
anitatis gratia imperabantur: conualuit tamen mea opera. Ob id cœpi esse
n magno extimatu apud omnes, in precioq; erat mea hypocrisis,passimq;
ne dei amicũ esse dictitabant. Pro qua re denos aureos mihi exposuit: ego
amen renui id precium recipere: quinimo ternos auri nummos quos habe-
bam,inopibus erogaui, idq; ex composito egi clanculum, ut perspicuũ foret
omnibus,me opum haudquaq; amantẽ esse.Hoc facto eò loci apud omnes
eram, ut quisq; pro summo precio duceret me domi habere conuictorẽ, per-
beatusq; uidebatur is, qui pedes manusq; meas deosculari quiuisset. Et ubi
munus populus deosculandi mei exequebat',condiebam mira grauitate mo
res, caperataq; fronte quasi quispiã è cinctutis Cethegis, uel Socratico quo-
A piam

Pharmaca ciendæ aluo accommoda

Hypocrisis

piam censore,præ me ferebam miram sanctitudinē,ut intellectum illis esset, quæ mihi exhibebantur officia,ea pro meritis exhibita esse. Iuuabat opinionem huiusmodi comes meus,cui impositum à me ibat: nam rebatur ipse me nusquam carnibus uesci,idq; ex professo uulgabat, addens uidisse me apud Mecham Mahumetis corpus uisentē: & ut fidem dictis adstrueret maiorē, denarrabat populis se nosse mores meos, fuisseq; me suorum itinerū usq; comitē, esseq; me proculdubio sanctū: rursumq; addebat,se hac sanctitudinis opinione,& morū dignatione adductū, ut mihi neptem suam iure matrimonij iungeret. Quare hoc buccinatore in ore omniū multus eram, à cunctisq; dilectus mirabilem in modum. Inter hæc singulis noctibus clanculum Christianos memoratos cōueniebam: de quibus aliquando accepi,duodenas Lusitanorum naues urbi Canonor appulisse.Quo audito ratus sum tempus aduenisse, à superisq; oblatam esse euadendi occasionem: ob id octonis diebus undequaq; diffugiendi aucupabar opportunitatem. At negociatores in rem meam esse dicebant, ut terrestri itinere abirem illinc. Verum ego mihi timebam magnopere, uerens ne in Mahumetanorum manus inciderem, prodente me albicante colore.

Quomodo Mahumetani ad eorum delubra concire solent populum.
CAPVT XXXV.

POstridie eius diei Mahumetani omnes in delubro orandi gratia conuenere: conuocandi enim populi ad eorum prophana (ne sacra dixerim) hunc morem seruant. Sunt quidem innumeri huiusmodi præfecti,nonnulli qui editissimam delubri turrim conscendunt,interdiu ter uel quater æris campani uicem supplentes, uoce sublatissima inclamant populum, ut ad orationem agendam protinus in delubro adsit: alteramq; aurem digito obstruentes,hæc sermone patrio profantur : Alla u eccubar, id est , deus est magnus. Et rursum: Deus est magnus,uenite ad delubrum,uenite ad delubrū. Et item Venite deo gratias acturi, uenite deo gratias acturi, deus est magnus, deus est magnus,deus fuit,deus erit,Mahumetes dei nuncius resurget. Duxerūt me igitur in delubrum,precibusq; contendebant, ut deum pro Mahumetanis exorarem.Quod abs me factum est publicitus,ut continuo intelligetis.

De modo orandi apud Mahumetanos. Cap. XXXVI.

SIc enim ea gens orat, habetq; ut nos quotidianas orationes,quibus summum deum appellatione patris nostri , diuamq; uirginem Mariam plenitudine gratiarū dignantur:nam Mahumetani in ordine expositi præfante sacerdote iam loti in quendam modum , quo & ego usus sum, lingua patria orant.Itaq; astante frequenti populo,ne proderē Christianos mores eadem oratione sum usus. Demū rediens ad comitē meum postero die simulabam ægritudinem: nam circiter octonos dies temperaui à cibatu omni, assistente comite meo: uerum noctu prodibam semper,apud Christianos cibum sumptur

turus. Afficiebatur huius rei maxima admiratione comes meus, mecq; per
unctabatur, quænam inediæ huius causa esset. Cui ego respondebam, affli-
tari me insidiosissima grauedine capitis. Tunc ille: Vnde hoc domine mi?
At ego arbitror, inquam, cœli inclementiã id effecisse. Ad hæc comes meus:
i, inquit, insalubris est hic aër, tibiq; officit plurimum, abi hinc, inquit, & ad
rbem Canonor te recipe, donec redeamus in Persida: cõmendabo enim te
e meliore nota negociatori cuidam, cum quo magna mecum intercedit ami
tia: is mea causa te ita honorifice excipiet, perhumaneq; tractabit, ut nihil
uod ad officium pertineat desiderare possis. Respondi ego id me sponte su
iturum, quod in gratiam meam tam amice pollicebatur: sed uereri me plu-
mum, ne quid nocumenti inferrent Christiani, qui illò appulisse dicebãtur.
Tunc ille: Non est cur paueas, quoniam ab urbe nunquam digrediere. Qua-
e exploratis eorum moribus, conspectaq; classe barbarorum, quæ constite
at apud urbem Calechut, inspectisq; tormentis, ac lustrato exercitu, quẽ itu
in Christianos cõparauerant, duxi soluendi illinc iam tẽpus appetere: qua
e inde abiens iter sum ingressus, monuiq; Christianos, si quid comperti ha-
ebam, mihiq; consului, ut tandem aliquando horũ canum euaderẽ manus.

De dexteritate qua sum usus ut illinc abirem. Cap. XXXVII.

IGitur pridie quàm illinc discesserim, omnia Christianis memoratis refera
ui. Interea comes meus duobus Persis me tertium accedere iussit: propte-
ea simul actuariam nauim conduximus: iam iam compertum habebitis,
uidnã aperti discriminis subierim: agebant enim illic circiter quatuor ac ui
inti negociatores, si Persas, Syros, Turcasq; percenseas: ij me nouerãt dilige
antq; plurimũ, ac intelligebant quantũ Christiani prẹstarẽt ingenio, geren
arũq; rerũ dexteritate: nam quasi in biuio curarũ positus angebar utrinq;:
enim commeatum abeundi petijssem, uerebar ne suspicarentur uelle me di
bi ad Lusitanos: si uero hospite insalutato abijssem, timebam ne retractus
fuga rationem à me exigerent posthabitæ amicitiæ: propterea lupum tene
am auribus, interq; sacrũ & saxũ positus, quidnam acturus essem non satis
ciebam. Destinaui tamen animo, huius uoti mei præter comitem meum cer
iorem facere neminem. Ob id ea die quæ Ioui est dicata, pridie Nonas De
ẽbres, comitibus Persis duobus mare ingressus abij: uixq; nauim ad arcus
actum duxerant in altum nautæ, quum mox quaterni cultores, quos Naë-
os appellant, nauis moderatorem inclamare cœperũt. Quibus exauditis lit-
ori protinus appulimus. Quò ut peruenimus memorati cultores percuncta
bantur uectorem, cur rege inconsulto me abducerent. Ad hæc Persæ: Is qui
nobiscum Mahumetanus uehitur, moribus est sanctissimis, ad urbemq; Ca
nonor contendimus. Tunc illi: Nouimus quidem hunc Mahumetanũ mira
ulis clarescere: uerum quia Lusitanorũ doctus est linguam, subueremur ne
gentis nostræ arcana Lusitanis aperiat: docebit enim eos classem hic compa

rari in eos maximam: ob id imperarunt nauis moderatori, ne me de cætero ueheret. Paruit ille imperatis, mecq; in littus expositum deseruere. Cultores uero, quos memoraui, dilapsi sunt ad regem. Quo uiso, alter Persarum: eamus, inquit, ad urbẽ Calechut. Ego uero inquã: Nolite illuc proficisci, quoniã iacturã huius mercis (ferebamus enim ex splendenti byssino telas) subibitis: quandoquidem regi uectigal minime pendere uoluistis. Tunc alter Persa: Quid igitur domine agemus? Cui ego: Proficiscamur littus sequentes tantisper, quoad actuariam nauim, quæ parao eorum lingua dicitur, comperiamus. Idcirco ut ita nobis consuleremus, inter nos cõuenit. Quare ingressi iter sarcinulis nostris onusti, spatio duodecim mille passuum in littore oberrauimus. Quid tunc haberem spiritus, quem'ue animũ despondissem in summis positus angustijs, relinquo in medium prudentiori dijudicandũ lectori. Tandem deorum munere cymbam offendimus, qua uecti sumus in portum Canonor urbis: eò etenim uesperi appulimus in die sabbati. Appulsi illico literas comitis mei negociatori cuidam, ad quem in mei gratiam ipse scripserat, reddidi, tenoris fermè huiusmodi: Exciperet me tamdiu, donec eò contenderet: addens, si quid officij mihi interea ab se collatum foret, id totum sibi adscripturum esse: me insuper uirum sanctitudine clarum, sibiq; arctissima necessitudine coniunctum. Quare negociator perlectis literis eas capiti imposuit: Eris, inquit, per hoc caput hic tutò: moxq; imperauit ut cœna splendide apparateq; instrueretur: nam inter cætera fercula allatæ sunt etiam gallinæ ac columbi complures. Persæ uero conspectis gallinis: Heus, inquiunt, quidnam agitis? hic carnibus minime uescitur: propterea instructæ sunt aliæ dapes, quibus uesci consueueram. Postquam igitur est exempta fames, amorq; compressus edendi, ad me conuersi Persæ: eamus, inquiunt, animi causa uersus mare. Quo dicto protinus eò contendimus, ubi Lusitanorũ naues in ancoris stabant. Expendat nunc animo attentiore auditor quisq;, quanam fuerim tunc uisis Lusitanis lætitia uoluptateq; incredibili affectus. Progressus non nihil cõspicatus sum in uestibulo despicabilis casæ terna dolia: qua coniectura sum assequutus, id tugurium Christianorũ esse. Quare introspiciens nonnullos uidi Christianos: quibus uisis quasi decreui intrò ad Christianos me recipere: uerum rem attentiore animo expendens, existimaui si id in propatulum egissem, futurum ut tota fermè urbs tumultuaretur, uotisq; ob id meis minime potiri quirem: propterea obseruaui locum ubi Christiani arcem construebant, decernens illò postridie me recipere.

Quomodo ex urbe Canonor dilapsus sum ad Lusitanos.

CAPVT XXXVIII.

POstero igitur die (domino enim ea dies dicata erat) prima luce consurgens finxi me animi causa spatiatum ire uelle: tunc comes meus, i quò bet: eg

bet: ego uero eò perrexi quò me ducebat animus. Tandem ad arcem Chri-
stianorum perueni: uerum digressus à comitibus meis, quum iam nonnihil
littoris metitus essem, Christianos duos oriundos ex Lusitania obuios ha-
bui, hosque lingua Hispanorum sum percunctatus: Vbi, aio, ô domini, est
arx Lusitanorum? Tunc illi: Es'ne tu, aiunt, Christianus? Quibus ego: Sum
quidem ad dei laudem. Rursum illi: Vnde uenis? At ego: Ex urbe Cale-
chut profectus sum. Tunc alter eorum comiti meo dixit: Redi tu ad ædes no
stras, quoniam hunc uirum ad dominum Laurentium (is natus erat eius, qui
regis uicaria opera fungebatur) sum equidem ducturus. Igitur ductus sum
ad arcem, quæ ab urbe quaternis abest stadijs: nam per id horæ princeps di
cumbebat. Quo uiso protinus in terram procidens orare eum cœpi demis-
sissime quàm poteram, ut me commendatum habens, quoniam Christia-
nus eram, assereret è barbarorum manibus. Quanta tunc sim affectus læti-
tia referre satis nequeo. Vbi uero fuga mea cultoribus innotuit, tumultuo-
sius ilico agere cœperunt. Propterea acciti sunt tormentorum opifices, ut ex
pedirent tormenta, ne si forte fortuna frequēs populus oppugnatum arcem
aduentasset, incauti reperirentur, quasi nihil tale metuentes. Resedit tamen
haud multo post exuscitatus furor, cunctaque pacatius iam agebantur. His
intellectis præfectus classis manu me apprehensum in aulam quandam du-
cens, quidnam cultores Calechut struerent, quid'ue in Christianos moliren-
tur, tridui spatio uoluptuosius percunctabatur. Ego uero amans Christiani
nominis, cupiensque illis prospectum iri, cuncta referaui præfecto classis, cer
tioremque effeci principem eorum omnium, quæ in urbe Calechut aduer-
sus Christianos parabantur. At præfectus classis arcanorum gentis, me
prodente, iam factus callentissimus, me triremi uectum misit ad proregem
parentem eius, qui apud urbem Cucin consederat: triremi enim præfecerat
rex equitem quendam, cui Ioanni Saranno nomen est. Itaque parens uice-
rex, ut me uidit, fronte excepit serenissima, comissimeque me accipiens: nam
& hunc monui certioremque reddidi omnium, quæ moliebantur cultores ur-
bis Calechut. Addidi etiā ad hæc, si fide publica proposita esset impunitas
illis Mediolanēsibus, Ioanni Mariæ uidelicet, ac Petro Antonio, qui tormen
tis fabricandis operabantur, nauaturum me operam ut ad Christianos re-
direnṫ quamprimum: quando certe exploratum habebam, eos id munus mi
nime ultro subire: idque solum opperiri Mediolanenses, ut commeatum illò
accedendi impune impetrarent. His auditis præfectus triremis ex denarra-
tis magnam cepit uoluptatem, postulatisque assensus est: interpositaque fide
publica prædem se constituente uicario, commeatum impetraui, intraque tri-
duum ad natum eius, qui in urbe Canonor constiterat, literis datis me remi
sit, monens hominē, ut tantum auri erogaret mihi, quantū soluendis explora
toribus pro accessu urbis Calechut sufficeret. Itaque illinc soluens ad urbem

Canonor rediј,ubi ſum nactus idolorum quendam cultorem,qui coniugen natosq́ charisſima pignora oppignerauit, ut ſibi perferendarum literarum ad urbem Calechut, id eſt,ad Ioannem Mariam,Petrumq́ Antonium mi nus delegarem: continebant enim literæ huiuſmodi, propoſitam eſſe amb bus à prorege impunitatem, impetratumq́ eſſe accedendi tutò commeatū nam crebrius ſupra quinas uices ad memoratos Chriſtianos ultro citróqu nuncios miſi, monens homines ne cuiquā fiderent, ſcortis præſertim ac man cipio: nam quiſque eorum pellicem, & ex ea natum mancipiumq́ domi al bat. Reſcripſere tamen ultimo loco ad me in hunc fermè modum: Se quic quid fortunarum habebant, exploratori quem illò miſeramus,dediſſe: iten propterea cum quinqueremi, & alia actuaria naui, qua piſcatu uitam tra hentes utebantur, deſertis inibi cuſtodiјs ui numinum uenturos eos, fami liamq́ ducturos. Nos tamen memoratos Chriſtianos monueramus, ut n tis pellicibusq́,necnon mancipiјs fortunisq́ omnibus illic relictis,ad nos,c uectis tantum monilibus nummisq́, haud mora contenderent: nam iј ada mantē percelebrē habebāt,utpote pondo duorum ac triginta characterum unicum prope opus naturæ: aiebant enim adamantem huiuſmodi non mi noris quàm quinque ac triginta mille aureis uenire debere. Habebant præ terea margaritam pondo quatuor & uiginti characterum, binaq́ milia py roporū,quorum aliј pondo characteris unius, aliј characteris ac mediј. Inſ per ſexaginta quatuor condalia, uariјs monilibus inſignita habebant. Iten quadringentos ac mille aureos. Viſi ſunt etiam digresſuri aſportare uelle ſe ptena tormenta,ternos cercopithecos, binosq́ feles, qui id ungentum quo zibellum appellant, gignunt. Item tornum,quo gemmæ ac monilia mang nizantur,expoliunturq́:quæ omnia cauſam interitus infelicibus attulere: uſ enim euenit, ut eorum mancipium reſciuerit diſceſſuros Chriſtianos: ob i omnium regem Calechut certiorem fecit: & relatis rex uix fidem adhiber uelle uidebatur: tamen quinos prætorianos milites, quos Naëri appellant miſit ut explorarent an uera relata forent. At mancipium intelligens regen mitius cum Chriſtianis acturum,præfectum fidei Mahumetanorum (Cad dicunt) adiuit, & eadem expoſuit, quæ ad regem detulerat: id plus addens Chriſtianos arcana gentis Luſitanis aperuiſſe. His intellectis, præfectus fi dei per ſpeciem conſiliј adhibendi, Mahumetanos omnes,negociatores pr ſertim accerſit. Qui corrogatis centenis aureis, regem Gioghi, qui per i tempus illic agebat, nummis huiuſmodi donarunt, eumq́ in hunc modun alloquuntur: Noſti princeps, ſuperioribus annis quum huc accedebas nos honoratiore ſplendidioréque apparatu, quàm in præſentiarum tecum egerimus,te excepiſſe: forte diminuti honoris cauſa te latet. Huic rei occaſio nem dedere hi gemini Chriſtiani, noſtræ fidei hoſtes acerrimi, qui Luſita nos eorum omnium quæ hic aguntur, certiores reddunt. Propterea abs t

ſupplicibu

upplicibus uerbis contendimus, ut acceptis centenis aureis hos Christia/
nos protinus cõfici iubeas. Quibus auditis, rex Gioghi ilico occidendi Chri
tianos memoratos ducentis hominibus munus delegat, qui subeuntes re/
gis imperata, deni ac deni ceu cornicines ædibus Christianorum appellere
cœperunt, quasi per speciem petendæ stipis. Verum Christiani ubi conspi/
ati sunt frequentiores homines propius ad ædes accedere, suspicati sunt, a/
ud quàm stipem eos quærere. Propterea arma condicto expediunt, acce/
dentésque submouere cœperunt: & dum è prospectibus eminus pugnant,
enos conficiunt homines, ac supra quadragenos consauciant. Tandem ij,
quos Gioghes appellant, funda fibrarunt sagittas ex ferro obrotundas pel/
æ instar. Quare ambo icti sunt: alter, id est, Ioannes Maria in capite: Pe/
rus uero Antonius in femore uulnus excepit adeo atrociter, ut uterque cor/
uerit. Quibus uisis, qui illò concesserant, accurrère quamprimum, incisisq;
nguli uenis, concauis manibus sanguinem Christianorum hauriebant. At
pellex Ioannis Mariæ natum ferens in urbem Canonor dilapsa est. Hunc
atum octonis aureis emi, sacróque latice aspergi iussi, Laurentij indito no
mine, in diui Laurentij gratiam: quoniam ea die, quæ sancto huiusmodi
icata est, sacro fonti immersus est: uerum intra annum ægritudine Gallica
orreptus, animam egit. Noueritis etiam id genus morbi peragrasse fermè
rbem totum: quippe quod ultra urbem Calechut ad quadringenta milia
assuum, coràm ego conspicatus sum humanum genus inficiens irrepsisse
gentes innumeras: Puam ipsi appellant: aiuntq; supra septimum ac deci/ Pua
mum annum id morbi sæuire in mortales haud cœpisse: estq; is morbus no
tris ægritudinibus multo insidiosior, longeq; atrocior.

De classe urbis Calechut, deq; memorabili Christianorum cum Ma/
humetanis pugna, qua Lusitani fortitudine incredibili hostes uice
runt, rege Canonor ipsis uictoriam congratulante.

CAPVT XXXIX.

Gitur anno à partu uirginis quingentesimo sexto supra millesimum, quar
to Idus Martias perlatum est ad nos, memoratos Christianos occubuis/
. Eadem die ab Calechut, Pauam, Capagot, Pandaram, & Trompatam
arissimis urbibus classis ingens instructissimáque, utpote octo ac ducenta/
um nauium soluit. Harum quatuor ac octuaginta naues onerariæ erant:
eliquæ uero remis more liburnicarum agebantur, parao appellant. Vehe/
at classis prope innumeros Mahumetanos, purpureis ex byssino gosipioq;
efertis uestibus amictos. Gerebant item apices xylo fultos: honestabant
em armillæ lacertos, chirotecisq; xylo refertis manus tegebantur: pro ar/
is arcubus, lanceis, ense ac peltis, necnon omne genus tormentis more no
tro utebantur. Quare Idibus Martijs sic instructam classem conspicati su/
us: qua conspecta tanta erat nauium frequentia, ut eminus condensissi/

mum nemus, malis ſupra nauim eminentibus, referret. Nos tamen ſperabamus ſupernum non defuturum auxilium, planiſſime credentes ui numinum peſſum ituros Sarracenos, noſtræ fidei hoſtes truculentiſſimos. Quare ſtrenuiſſimus eques claſſis præfectus, natus clariſſimo domino Franciſco Dalmeda prorege Indiæ, qui inibi undenis nauigijs moderabatur, comite præfecto noſtro, ubi robuſtiſſimam hoſtium manum uidit, memor priſtinæ uirtutis, claſſico milites omnes conuocat, eosq; in hunc fermè modum alloquitur:

Concio ad milites

Meminiſſent ſeruatoris noſtri, ultróque pro alma fide noſtra mortem ſubirent: principumq; ac fratrum appellatione eos dignãs hortabatur, ut ad memoriam reducerent adueniſſe, inquiens, diem, qua irrogati cruciatus Chriſto meminiſſe deberent: itemq́ue animo reuoluerent paſſum eſſe noſtra cauſa Chriſtum, ut aſſerti à nexu peccaminum, diuino frueremur quandoque conſpectu. Et rurſum: hodie, inquit, ſocij nobis facta eſt poteſtas comparandæ æternitatis, oblataq; eſt occaſio promerendi ſeruatoris noſtri: delebuntur enim peccamina noſtra: ite propterea alacres mecum, ſpirituq; ampliore ſumpto occurrite hoſtibus, hosq; canes mactate: quandoquidem in manu futura eſt uictoria, fauente cœptis deo optimo maximo, cui de orthodoxa fide cura eſt potiſſima, neq; feret unquam ut illa ſit hoſtibus ludibrio. Interea ſacerdos in editiore nauis loco poſitus, cruci affixum ſeruatorem noſtrum Chriſtianis omnibus identidem oſtentabat, concionabaturq;, exhortans ut mandatorum dei meminiſſemus: locoq; dei, ut ſolent noſtri ſacerdotes, nobis indulgens contritis corde reatus omneis dimiſit pro fide Chriſti mox pugnaturis: Eia, inquit, filij mei ultro ſpontéque deo duce contendamus in hoſtes. Elicuit ſacerdotis efficax ſermo toti concioni uberiores lachrymas, effecitq; ut quiſque noſtrum in eo certamine in Chriſti gratiam occumbere aueret. Obiter Mahumetanorum claſſis ingens in nos acerrime uela faciebat. Eadem die noſtræ claſſis præfectus cum geminis liburnicis contendit in Mahumetanos acerrime, iuitq́ue medius inter binas Mahumetanorum uaſtiores naues, exoneratis utrinque tormentis: id enim præfectus claſſis ea ratione fecit, ut hoſtiũ, & comprimis earum nauium, quæ prætoriæ erant, trophæis ducum id præ ſe ferentibus, uires experiretur: uerum ea die temperatũ eſt à certamine. Poſtridie uero eius diei prima luce Mahumetani uela uentis dantes in nos contendebant appulſuri urbi Canonor. Monuere tamen prius ducem noſtrum crebro, ut ſineret eos illò proficiſci, quò animis deſtinauerant, addentes ſe minime cum Chriſtianis congreſſuros eſſe. Ad hæc præfectus claſſis reſpondit, meminiſſe Chriſtianos uiolatæ olim fidei perfidiæq́ue Mahumetanorum, quum ea gens non eſt paſſa Chriſtianos ex urbe Calechut redeuntes, etſi fides publica data erat, illàc iter agere: tantumq; abfuiſſe, ut fidem ſeruauerint Mahumetani, ut etiam ſeptenis, ac quadragenis Chriſtianis confectis ſupra quaterna aureorum milia diripuerint:

eà ob id

ob id transirent si possent, scituros eos, quales, cuius'ue pensi, necnon spi
tus forent Christiani. Tunc Mahumetani his auditis: tuebitur, inquiunt,
os Mahumetes, fundétque Christianos. Quare uno impetu feruntur om/
es in Christianam gentem furore incredibili traijcere conantes non longius
littore, quàm ad decem mille passus iter habentes. At præfectus classis
compositο tulit, ut hostes propius accederent, è regione urbis Canonor
ostibus congressurus, ut conferentibus manum Christianis, rex urbis Ca/
onor nostrorum uirtutis spectator esset & testis. Inter hæc sumendi cibum
mpus appetebat. Quare præfectus classis iubet milites genio indulgere
onnihil: & ubi refocillatos sensit animos, classico monens eos: Eia, inquit, *Prælium na/uale*
atres, nunc operæprecium est, ut quisque se strenuum equitem, uirum'que
anu promptum explicet. Quo dicto, haud mora, in duas ingentissimas
aues onerarias impetum facit. Vix referre possim, quibus tubarum clan/
oribus nobis obstrepere inceperint, crepantibus more eorum tympanis in/
umeris. Obiter præfectus classis hostem paruipēdens, uastiori naui hostiũ
nerariæ catenas iniecit, ut cominus pugnans hostes male acciperet. Mahu/
etani uero iactas catenas usq; tertio reijciunt: uerum iactis rursum catenis,
hristiani nauem corripiunt, inq; correptam audacius transcendentes cun/
a perturbant: ferebat enim nauis supra sexcentum uiros. Quare conserue
manus omnes, atroxq; prælium non sine maxima humani cruoris effusio
e initum est, eoq; stragis peruentum, ut Mahumetani omnes occisione oc/
bu erint: nullusq; qui cladis acceptæ nuncium ferret superfuit. Potitus hac
ctoria prefectus classis, irruit in alteram Mahumetanorũ nauem onerariã,
uæ iam iniectis catenis cum Christianorum liburnica congrediebatur. Ibi
cerrime pugnatum est: ceciderēq; eo cōgressu quingenti Mahumetani. Pes/
ndatis his onerarijs nauibus, despondentes Mahumetani animos, in no/
ras irruere undenas liburnicas, maioreq; eorum frequentia eas diduxere,
iductasq; singulas quindenæ aut uicenæ ambiebant. Hic enituit præfecti
assis Ioannis Saranni strenuissima inclytaq; uirtus, qui sola triremi Mahu
etanis huiuscemodi stragem intulit, ut fidem omnem excedat: nam quan/
oq; usu euenit, ut triremem memorati ducis circiter quingena nauigia, quæ
mis aguntur, tormentis onusta admodum circumuecta, negocium tantũ
xhibere non potuerint. Tantum enim Christianis deus optimus maxi/
úsque fauit, ut in tota eorum classe Christianorum nullus occubuerit, et/
faucij excesserint acie cōplures. Pugnatum equidem est à mane usque ad
esperam, noxq; prælium diremit: Miro enim ordine pugnabant Christia
i: id'que operæprecium erat: nam quandoque contigit, ut celox qua uehe/
ar, nonnihil discreta à classe, in altum ducta occasionem præstiterit ho/
tibus corripiendi Christianos: Mox enim affuere quaterna Mahumeta/
orum nauigia, quæ circumuecta eam, acrius certantibus Mahumetanis,
negocium

negocium ingens nostris exhibuerunt, eóque discriminis Christianos adduxerant,ut ingressis iam quindenis Mahumetanis,celocem iam nostri perciti timore in puppim ceu in tutiorem locum se contulerint. His animaduersis uir insignis classis præfectus, cui Simoni Martino nomen est,ægre ferens tot Mahumetanos celocē ingressos esse, insilijt in eam, uadensq; per canum rabidam cateruam, Iesu seruatoris inclamans celebratissimum nomen, precabatur uictoriam, precibus contendens ne fidei deesset orthodoxæ, strictoq; ense supra senos Mahumetanos confecit. His ausis perterriti Mahumetani sese præcipites in pelagus dabāt,alijq; aliò, ut sors tulit,dilapsi sunt. Quare ut intellectum est Mahumetanis, Christianos potitos esse uictoria, ducti uerecundia facti,continuo quaternas alias liburnicas prioribus suppetias laturas mittunt. Quo uiso præfectus celocis actutū arripit dolia, ubi puluis tormentorum asseruari consueuerat,indita depexa sindone, ut sic instructum dolium grandis tormenti formā effingeret,moxq; allato puluere ignitum torrem manu tenens,tormentū incendere ac exonerare uelle, ut pauorē ea re inijceret hostibus,præ se ferebat. Videntes hæc Mahumetani,rati uerū esse quod fingebatur,expedirīq; tormenta existimātes, haud mora retrocessere. Quamobrem dictæ classis præfectus superato discrimine ad Christianos se recepit:rursumq; dux noster irrumpens in hostes stragem intulit non mediocrem, correptis septem liburnicis omne genus mercimoniorū onustis uiq; tormentorum denis alijs celocibus pessundatis,quarum una innumeros elephantes ferebat. Itaq; ubi Mahumetani conspicati sunt iam ęquor corporibus Mahumetanorum stratum esse,captasq; duas prætorias naues,nōnullaq; alia nauigia,protinus fuga sibi cōsulere cœperūt, alijs aliò dilabentibus. At dux noster uidens nostros incolumes euasisse, uberiores laudes deo dabat, hortabaturq; ut postq; uicerant uictoriam sequi haud desinerent. Quibus adhortationibus Christiani audentiores facti, hostium terga consectabantur,diffugientibus non aliter Mahumetanis,quàm si centum nauiū classis insequeretur eos. Certatum est diutissime,utpote à mane usq; ad uesperā nec diremit pugnam nox,consectantibus nocte tota Christianis Mahumetanos. Quare fusa est tota hostium classis,incruenta Christianorū uictoria. Inter hæc nonnullæ nostrorū liburnicę conspicatæ sunt in pelago errabundam hostium onerariam nauim in illam continuo uela facere : congressæq; non nihil,tandem quum superiores euasissent,impetu in hostes facto, eò eos adduxere discriminis, ut coacti sint omnium armamentorum in mare iacturam facere, eodem'que se dare præcipites. Nostri uero cum Neptuno luctantes hostes eminus arcubus ac lanceis miserandum in modum conficiebant, ob humanum cruorem pelago purpureum induente colorem. Insequentibus Mahumetanos fluitantes pelago Christianis ad ipsum usque continentem euasere tamen peritia nandi hostium complures, numero fermè ducentum

qui ade

ui adeo nandi artem docti erant, ut æquoris spatium propè immensum,
pote uiginti mille passuum, metiti sint, urinantes quandoque, nonnun-
iam supra aquas nantes. Fiebat propterea, ut falso Christianorum con-
ectu quum urinabant, arbitraremur pessum eos iuisse, supra iactum ar
s subter aquas hostibus colluctantibus: nam consectando eos ubi pro-
us accedebamus, rati semineces esse, arma leto eos prorsus tradituri ex-
dicbamus. Illi uero rursum fallentes uisum nostrum urinabant. Reba-
ur propterea id propè phantasma esse, suspensiq; rei admiratione loco mi
culi id factum esse credebamus. Interiere tamen ferè omnes uarijs exce-
i casibus, pessundata ui tormentorum oneraria naui. Postridie uero eius
ei classis præfectus celoces mittit triremesque nonnullas, ut littori inhæ-
ntes occisorum corpora percenserent. Quare iussu memorati ducis connu-
erata sunt hostium occisorum supra terna milia, si eos percenseas, quos pe
gus in littus eiectauerat: si item illos adnumeres, qui in liburnicis Mahu-
etanorum occubuerant. Periere etiam multo plures absumpti pelago, inse
ientibus in ipsam usq; tellurem Christianis. His conspectis rex Canonor
saq; Christianorũ eminentissima uirtute, ceu amans gentis arctius eos di
gere cœpit. Nec id ab re: uera enim fateri licet: interfui quidem sępenumero
eberrimis bellis, sed hac gente Lusitana fortiorem uidi neminem. Postridie
us uictoriæ redimus ad proregem nostrum, qui in Cucin urbe rei euentum
spensus opperiebat. Quò ut est peruentum, adeo lętitia dux est affectus,
xq; ipse Lusitanorum suapte natura studiosus, tantum lætitiæ ex parta ui
oria præ se tulit, ut satis pro meritis id minime referre queã, ob immensum
udiũ, uel cœlo ipso crepitantibus tormentis, ut assolet, reboante.

Quomodo iussu proregis ad urbẽ Canonor sum remissus. Cap. XL.

Am tempus appetit, ut rebus expeditionisq; classis regis Calechut, quæ
ut præfati sumus, pessum ijt, modũ faciens tandem aliquando ad res meas
deã. Transactis itaq; ternis mensibus, is quẽ proregẽ appellamus, procura
onis negociatorũ munus mihi ad annũ ac mediũ delegauit: functo hoc mu
ere, idem princeps meus potestatẽ mihi fecit conscendendi nauim, quæ ad
bẽ Canonor proficiscebatur, eódem cõtendentibus urbis Calechut cultori
us, impetrato prius à Christianis illàc transeundi cõmeatu. Falsò memora-
ant dicti negociatores, in urbe Canonor mercimonia exercẽtes, urbis Cale-
ut incolas morã trahere: ob quã causam princeps meus iussit me tantisper
dicta urbe morari, quoad in certissimã dictorũ negociatorũ deuenissem
otionẽ: uerũ interibi usu euenit, ut rex Canonor rebus eximeret humanis:
uic suffectus est rex Christiani nominis hostis acerrimus: nã ope ac diuitijs
egis Calechut id regni consecutus erat: & ut cõmodius expeditionẽ in Chri
ianos parare posset, mutuo illi cõcessit quaterna ac uicena tormenta. Igitur
. D. VII. uigesima septima Aprilis cœptum est atrox bellum, nec prius
sunt

ſunt poſita arma, quàm ea dies illuxerit, quæ eſt uigeſima ſeptima Augu
ſti. Iam compertum fiet uobis, quanti ſit habenda orthodoxa fides, cuius u
penſi ſit gens Luſitanorũ. Dum itaq; Chriſtiani, ut aſſolet, aquatum conten
dunt, aggreſſi ſunt eò Mahumetani, latrunculorũ inſtar itinera obſidentes
quippe qui nos oderant quàm qui maxime: uerum gens noſtra ubi uis appa
ruit, gradum retulerũt, in arcemq; ſe ceu in portum tutiſſimũ receperunt: ol
id adempta eſt Mahumetanis in Chriſtianos ea die ſæuiendi poteſtas. Hę
ubi dux noſter, cui Laurentio Britæ nomen eſt, reſciuit, continuo certiorem f
cit proregem, qui in urbe Cuchin agebat. Quare dictus princeps Laurentiu
mox cum expedita liburnica laturus opem laborantibus affuit, tranſactisq
quaternis diebus, ad urbem memoratã rediјt, commiſſo nobis negocio præ
liandi cum rabidis canibus. Numero non plures eramus quàm ducenti: al
bamur enim oriza, ſaccaro ac iuglandibus: uerum aquarũ in arce ſumma era
caritas: propterea operępręcium erat aquatũ bis uel ter intra hebdomadan
ad fontem quendam, diſtantẽ ab arce ad arcus iactum, proficiſci: quotiesc
illò aquationis gratia ibamus, manum conſerere cum Mahumetanis opor
bat: nec niſi ferro iter aperiendũ erat, graſſantibus atrociſſimeq; ſæuientibu
in Chriſtianos Mahumetanis. Nec ea erat contemnenda manus: non enir
nobis unquã congreſſi ſunt, quin quatuor ac uiginti milium hominũ nume
rum exceſſerint. Vbi uero frequentiores nos correpturi aduenere, ſupra qui
quaginta hominum milia arma expediuerunt. Pugnabant enſe, arcubus, la
cea peltisq;, ſecumq; trahebant ſupra centum ac quadraginta tormenta. L
ricati erant inſtar cultorũ urbis Calechut. In hunc ferme modum pręliant
nam plures binis uel ternis milibus una acie non congrediuntur: priusq; c
tamen non ineunt, quàm omni ferme muſicorũ genere pugnantium anim
demulcere cœperint, præcedentibus exercitũ miro artificio excitatis ignibu
tantoq; feruntur impetu, ut terna milia denis hominum milibus pauorẽ i
credibilemq; formidinẽ inferre poſſint. Verum Chriſtiani ſuapte natura m
nu promptiſſimi occurrebant hoſtibus, priuſquam puteum propius acced
rent: neq; proximius quàm ad geminũ lapidis iactum ad arcem accedebã
ſummaq; diligentia opus erat ambiẽtibus nos quaquauerſum hoſtibus, ſu
petias ferẽte Mahumetanis claſſe ſexaginta nauiũ. Verum Chriſtiani ade
ſe uiros explicuerunt, ut nunq; die ſingulo acie exceſſerint, quin ex hoſtibu
denos, quandoq; quindenos, aliquando uicenos nonnunq; confecerint. Se
iam ſtragibus modum faciebamus, territis hoſtibus, ſtrato iam cæſorum c
porum ſolo. Ob id aliò Mahumetanis diffugientibus pauorem addidit i
gens tormentum, cui ſerpenti nomen eſt: quo exonerato, magna hominu
ſtrages edebatur: nam uno ictu machinæ circiter duodeuiginti Mahum
tani interiere. In nos uero inanes ictus uibrabant, è noſtris occumbentib
nullis. Ob id rebantur ipſi cacodæmona nobis ſubſcribere, parteſq; noſtr
tue

icti. Nec prius bello huiusmodi modũ fecimus, quàm quarto Calendas Se
tembres : tunc enim Lusitanorum classis aduenisse dicebatur, duce Trista
o à Cugna equite strenuissimo. Quum enim nobis innotuisset, classem Ca
onor urbi appulisse, mox ducem commonefecimus, nos acriori bello esse
nplicitos. Cuius rei gnarus prę̄stās præfectus iussit classiarios milites arma
xpedire, missis actuarijs nauigijs, quibus tercentum loricati notæ audaciæ
quites uehebantur : quibus appulsis, ampliore sumpto spiritu, nisi obstitis
t præfectus noster, incendio subijcere urbem Canonor parabamus. Obser
et nunc attentius quisque sapiens lector, quo gaudio, quáue lætitia affecti
ierimus, quum suppetias laborantibus nobis tales tulit præfectus appulsæ
assis: nam elanguerant militum uires, torpebantq́ diuturniore labore ani
ni, consauciatis præsertim fermè omnibus. At Mahumetani ubi intellexere
ulisse opem Tristanum nobis, fracti animo pacem meditari cœperunt, ho
ilia iam horrentes. Propterea cuidam Mamalmaricar nomine ingentium
ortunarum uiro, impetrandæ pacis munus delegant. Quare it ad nos pro
nus : uerum prius pacis consequendæ non est spes data, quàm proregem
ostrum in urbe Cucin agentem adiret. At dux noster conditionibus pacis
aud spretis, bello finem imponere duxit : adductus eo argumento, quod
rassantibus inibi bellis onustas mercimonijs naues in Lusitaniam mitte
minime poterat. Igitur impetrata pace, intra quatriduum negociatores
bis Canonor, quibus ante cœptum bellum utebar familiarissime, me ade
ntes in hunc fermè modum sermone patrio alloquuti sunt: Petere abs me
re coniunctionis nostræ, ut illis ostenderem quendam cæteris Christianis
ulto proceriorē, qui fermè singulis diebus circiter uicenos homines ex Ma
umetanis confecerat, quiq́ iaculantibus quingentis ex ea militum nota, qui
Naëri dicuntur, ceu ad scopum, semper incolumis euaserat. Ad hæc ego re
pondi, abijsse hominem, iamq́ in urbe Cucin agere: uerum rem tacite re
oluens credidi faustiorem humanis fuisse, qui Mahumetanis stragem intu
rat: propterea compellabam hominem, qui me percunctatus fuerat, his ser
ē uerbis: Es'ne mihi amicus? At ille: Sum quidem. Cui ego: Is miles qui
deo in acie strenue egit, non est Lusitanus. Ad hæc ille: Vnde igitur est ori
ndus? Rursum ego: Lusitanorũ, imò totius orbis est deus, idemq́ omnium
aximus. At ille: Mehercle uera loqueris: quandoquidem probe memini di
sse Mahumetanos, nõ Lusitanum, sed Lusitanorũ deum eum esse, qui stra
ē Mahumetanis acerrime inferebat: ob id rebantur multo meliorē suis dijs
eum uestrum esse, uerum eius esse eos expertes. Quare receptũ est ubiq́, ui
uminũ, nõ humana ope Mahumetanis cladem esse illatã: id enim hominũ
enus simplex est admodum: quippe quod ad omnē fermè aurã stupet plu
mũ: nam tinniēte ex ære campana adeo ea gens stupebat, ut miraculi quip
iam fieri arbitraretur : desinente uero tinnitu aiebant : Summus est horum
B deus:

deus: nam ubi tintinnabulum tangunt,loquit̃:ubi uero tangere deſierint,ob
muteſcit æs campanum. Quid hoc igitur eſt? horum deus ſanè omnium eſt
optimus. Intererant etiam noſtris miſſarũ ſolennibus: & ubi ſacram eucha-
riſtiam aſtantibus adorandam ſacerdos more Chriſtiano oſtentabat,cõuer
ſus ego ad Mahumetanos aiebam, ſeruatorem noſtrum digito monſtrans:
is eſt, dicens,Luſitanorũ noſtræq́ gentis, necnon totius orbis deus optimus
maximus. Ad hęc illi aiebant: Vera quidem loqueris,ſed id nos fugit.Ea id-
circo ſubieci, ut exploratum haberetis, mira ignoratione gentem huiuſmodi
in diuinam maieſtatem cõmittere. Sunt item ĳ populi miri incantatores, fa-
ſcinationibusq́ creberrimis ſtudent, quibus cogunt adeo exitioſos ſerpẽtes,
ut eorum uirus præſentaneam admodum mortẽ ſolo contactu inferat. Sunt
item omnium dexterrimi funambuli, ac planipedes, & id genus homines cir
cumforanei: ego crediderim agilitate corporis eos pręſtare mortales omnes.

De congreſſu Luſitanorum ac Pannaniorum. Cap. XLI.

Appetit iam certe tempus reuiſendæ patriæ: ad id præſertim accedente,
quod præfectus claſſis onuſtis nauigĳs, profectionem in patriam pa-
rabat. Ardebam ſanè miro amatæ patriæ deſiderio: quippe qui extra e-
am quaſi conſenuiſſe uidebar, ſpatio ſeptem annorum extorris. Mouebar
etiam deſiderio conducendi uobis, utpote qui noueram poſt tot peragratas
regiones me doctore proſpectum iri mortalibus. Quare impetrato à rege
abeundi commeatu, ſtatui illinc quamprimum diſcedendum fore: uerũ abe-
undi dux memoratus mihi prius poteſtatẽ non fecit, quàm ſecũ uiſum irem
nonnulla,ut mox compertum fiet uobis,ſibi grata. Iuſſit igitur militibus cun
ctis,ut loricati ſplendentibus armis ſibi præſto adeſſent. Qui imperata ſub-
euntes ducem ſequuti,urbem Cucin omni fermè habitatore uiduant, indeq́
uigeſima tertia Nouembris anni memorati impetum ſimul omnes in portũ
Pannaniorum irrumpentes fecimus. Appulſi urbi memoratæ poſtridie eius
diei horis antelucanis, expeditis actuarĳs nauigĳs claſſico ad ſe milites con
uocans, in hunc fermè modum loquutus dicitur: Supereſſe Luſitanorum ſo
lidæ gloriæ urbem Pannaniorum expugnandam: nullam aliam fore, quæ
gentis Chriſtianæ uictoriæ curſum remorari poſſet,à tergoq́ relinquendam
minime eſſe: eam totius Indiæ certiſſimam eſſe ſalutem, collatis eò fortunis
incolarum innumeris, ceu in tutiſſimum patriæ receptaculum perfugiumq́
cultorum. Enitendum propterea omnibus uiribus, ne tot illuſtria decora id
unũ quod ſubeundum ſupererat deformaret.Finita concione ſacerdos more
Chriſtiano ad memoriã cunctis reducens ea quæ ad cõparandã æternitatẽ
promerendamq́ ſeruatoris noſtri gratiã pertinebant, adſeuerans nullã dein
ceps offerri Chriſtianis delendorũ reatuũ cõmodiorẽ occaſionẽ,quàm ut pro
ſeruatoris noſtri aſſerendo imperio pugnaciſſime præliarent̃:eoq́ aſtãtes ſa
cerdos adduxit,ut efficaciore ſermone cõcioni exciuerit uberiores lachrymas

auentibus

uentibus subire imperata enixissime miroq; ardore Christianis omnibus. Quare paulo ante emersum solis cœptum est atrox cum rabidis canibus bel um:pugnauerunt enim sexcenti Christiani cum octonis Mahumetanorum nilibus : accedente præsertim Christianis incommodo, quod triremes quæ derant geminæ, littus appellere nequibant. Itaque solis actuarijs nauigijs ecti in terram, Mahumetanis congressuri appulimus. Tellurē prior tenuit lustris Laurentius proregis filius: secundo loco successit prætoria nauis,qua ego uehebar. Vbi itaque propius accessimus, consertum est prælium,tan oq; atrocius,quanto superandum erat fluminis contractius ostium, dispo tis utrinq; tormentis innumeris,pugnantibus è littore quadragenis ac qua ernis Mahumetanis,qui animo iuratissimo destinauerant, se in uestigio tan sper mansuros,quoad uictores euaderent, aut pro uictoria certantes illic oc mberent, acti amore fortunarum suarum (præfecti enim nauium erant) uarum certissimam iacturam imminere conspicabantur.Exoneratis itaque mpluribus tormentis, appulsos summouere nequicquā conabantur: nam pra quadragenas machinas cepimus, deorumq; munere nostrum nemo terijt,occisis nihilominus centenis ac quadragenis Mahumetanis At prin ps Laurentius me spectatore senos Mahumetanos confecit, gemino exce o uulnere. Excessere acie è nostris complures saucij, feruente atrocius præ o. Verum ubi triremes aduenere, hostes pedem referre cœperunt: nos ue aquis decrescentibus duximus receptui canendum esse: illò præsertim ac rrentibus cateruatim Mahumetanis. Propterea captas terdenas naues in ndio subiecimus,rati eas ubi abijssemus, hostibus adhuc usui futuras.Qui us crematis præfectus classis militibus iussit,ut gradu relato in proximū la s sese reciperent,ubi militum suorum absolutæ uirtutis memor,militiæ insi nibus compluscúlos honestauit: me quoque,quæ sua fuit humanissima cō etudo, in equitum splendidissimorū numerum asciuit, parentis loco mihi bscribere Tristano à Cugna duce promptissimo. Auctoratis itaque militi us,dux noster ad uasa conclamari iubet, illincq; soluens cunctas Mahume norum ædes incendio subijci mandat. Quare munere deorum summis de ncti periculis incolumes, tametsi militum haud expleto numero, tandem aliquando ad urbem Canonor redijmus. Quò ut peruentum est, o nustis omni commeatuum genere nauigijs, in dilectam desideratam'que diu patriam, profectio nem parare cœpimus.

LVDOVICI PATRITII ROMANI
RERVM AETHIOPIAE LIBER SEPTIMVS.
CAPVT PRIMVM.

Istoriam cudere uolentibus, cosmographis præsertim, qui immortalitatem nominis, gestorumq; suorum propagationem plurimi faciunt, nihil æque conducit, quàm superiorum firma ac pertinax memoria, necessarium profecto uitæ bonum, ne ubi eos promissorũ ceperit obliuio, iure optimo ceu obliuiosi, uel certe indiligentes in ordinem redigantur ab his, qui famã aliorũ ultronei lacerãt, discerpunt ac laniant ultra quàm par est: ob id eorum non immemor, quæ in initio operis pollicitus sum, iam iam descendo sponsa dissoluturus: quippe qui probe memini dixisse me aliquando, Æthiopum res celebriores, uidelicet situm regionis, moresq; populorum me denarraturum. Quare nactus occasionem solidum præstabo, ea explicans quæ inibi offendi haud longiore immoratione, ut festinantius cœpto operi ultimã manũ imponã, tandemq; aliquando optato ocio fruar tot exantlatis ærumnis.

De multiiugis Æthiopiæ insulis. Cap. II.

NOs igitur septimo Idus Decembres iter cepimus uersus Æthiopiam, traiecto prius sinu, itinereq; quadringentorũ mille passuum peracto, ad eam insulam, cui Monzambrich inditum est nomen, ditionis Lusitaniæ regis, peruenimus: uerum priusquam eò appulerimus, complura conspicati sumus oppida, quæ regi memorato parent. Ibi uisuntur munitissimæ arces, cõprimis in Melindę ac Mombazę regno: eas quandoq; dux incendio subiecit. Habet itẽ arces alias in oppidis Monzambrich ac Zaphala. Quæ uero illustris Tristanus de Cugna, uir manu promptissimus, præclare gessit, prudens prætereo, probe noscẽs, gesta huiusmodi longe maiore immoratione indigere: nam si eius facta fortia, quæ ex India rediens egit, captam præsertim Gogiam, Pati ac Braua urbes clarissimas, necnon Sacutaram insulam optimam, ubi erexit arces rex Lusitaniæ, percensuero, exurget præsens opus in longe maius uolumen, quàm ab initio animo destinauerim. Tempero itẽ ex composito à bello inibi patrato, quoniam procul illinc aberam, ne uidear ea denarrare, quæ oculis minime subieci. Omitto præterea complures alias insulas, quas iter agendo offendimus: præsertim Cumeris insulam, ac senas alias, quæ affatim zinziberis, saccari, compluriumq; fructuum, necnon omnifariam carnium mittunt. Item suppressa est mentio eius feracissimæ insulæ, cui Pendæ nomen est: ea regi Lusitaniæ paret, omniumque rerum est fœcunda admodum.

De Monzambrich insula, deq; eius cultoribus. Cap. III.

SEd iam ad insulam Monzambrich redeamus: ea ut præfati sumus, sicut etiam Zaphala, regi paret memorato: inde enim iussu regis auri ac ole[i]

plurimum

lurimum exportatur: uerum ea è continenti aduehuntur. Inibi quindecim
lierum mora insumpta est. Insula perquam mediocriter patet, coliturq; ab
igricantibus Mahumetanis: commodissimum habet tamen portum: cul-
ores autem sunt fermè rerum omnium egentes: illicq; summa est annonæ
aritas: quando certe illò fermè omnia è remotiore continenti comportantur.
Nam quandoque animi causa continentem proximũ, ut regiones explorare
ous, uisimus, ubi incultum hominum genus nacti sumus: nigricantis enim
int coloris, libris arborum obscœna uelati, cætera sunt nudi. Mulieres uero
ondibus auersæ ac aduersæ pudenda uelant: capillum non promittunt, sed
alamistro crispant: labra uero gemini digiti crassitudine habent: latissima
int fronte, prægrandibusq; dentibus, eisdemq; instar niuis albicantibus. Id
ominum genus pauet ad omnem conspectum, uisis præsertim loricatis ho
ninibus. Quare ubi intelleximus gentem inermem esse, plusq; iusto paui-
iorem, seni simul loricati cum nonnullis tormentis, capto cultore eius regio-
is gnaro, perambulare memoratam insulam cœpimus. Quumq; itinere u-
ius diei progressi essemus, complura elephantorum armenta offendimus:
nonuerat enim nos itineris dux, ut flagrantibus facibus belluis huiusmodi
ccurreremus, pauentibus suapte natura ignes elephantis: uerum quandoq;
u euenit, ut ternas elephantes, nuperrime pullos enixas, ignibus minime
terrefacere potuerimus: interritæ enim nos cõsectatæ sunt tam diu, donec
onte quempiã inuenimus, ubi à feris sæuiẽtibus nos tutati sumus. Itaq; iti-
ere decem mille passuũ ab aduerso latere montẽ metiti specus quosdam cõ
erimus, ubi delitescebãt nigricantes uiri, qui adeo inepte incomptéq; loque
antur, ut difficulter eorum linguæ uos certiores facere queam. Conabor ta-
en uel exemplo quopiã melius quàm quibo, ut id uobis innotescat, si forte
obis succurrit, quonam modo muliones in Sicilia agant mulos: nam abdita
ngua subtus oris labrum imum, edunt informem uocem agasones: qua edi
, mox muli citatius incedunt. In hunc fermè modum balbutientes populi
ter se colloquuntur. At dux nostri itineris nos percunctabatur, uellemus'ne
oues ac uaccas mercari, addens se operam daturum ut perquam uili precio
ecudes huiusmodi assequeremur. Nos uero rati itineris ducem auxilio cul-
orum nobis impositurum, traditurumq; eis direptioni fortunas nostras, re-
pondimus pecunias nobis esse nullas. Ad hæc itineris dux: Ii, inquit, nihil
inus quàm nummos exoptant, quippe qui affatim auri longe nobis locu-
letiores habent: quando certe haud procul hinc aurum eruitur. Nos autem
l illum cõuersi: Quid igitur, dicimus, cupiunt isti? Quibus ille: Amant res
espicabiles, nulliusq; momenti, ut paruum forcipem, uel panni nõnihil, quo
rum inuoluant, uel id genus æris, quo tympana instar bullæ exornant (so-
alia appellant) quibus apprime oblectantur infantes: cupiunt item mirum
modum nouaculam quampiam. Nos uero ad hæc respondimus, daturos

ea quæ exoptabant, modo ea armenta, quæ empturi eramus, uſque in pr
ximum montem agerent. Tunc dux itineris infit: Ibunt quidem uobiſcu
uſque in ſummum montem: ultra tamen nullis conditionibus progreſſuri:
pereſt tamen ut ingenue dicatis,quid ſitis pro armentis huiuſmodi expoſi
ri. Tunc unus è noſtris comitibus,qui fabricandis tormentis operari conſ
uerat, reſpondit ſe nouaculam ac bullam ex ære ſonalij,ut aiunt, inſtar da
rum. Ego uero ne mercimoniorum huiuſmodi expers eſſem,carnibusq̃ u
ſci quirem,exuta interula dixi me eam pro bobus daturũ. Ad hæc ille: Qu
tot armenta,inquit, uſq; ad proximum pelagus aget? Cui nos: Faxint ſu
ri, ut tot boues elargiantur,quot ſumus acturi.Et rurſum dux itineris: Sin
me agere.Captisq̃ eis rebus quas pro armẽtis exponebamus,illas qnis a
ſenis hominibus impartitus eſt, petẽs pro erogatis tricenas boues fœmina
At cultores,qui parum aberant à belluis,innuerunt ſe quindenas tantum
turos. Huic rei aſſenſi ſumus: uerebamur tamen ne ſubeſſet impoſtura qu
piam: uerum conuentis fides ſeruata eſt: nam continuo nigricantes uiri d
quindenas uaccas, ut inter nos conuenerat, egerunt: quum tamen uix ab
tris eorum digreſſi eſſemus, qui in ſpecubus remanſerant tumultuari cœp
runt. Qua de re pauere cœpimus, arbitrantes Troglodytas nos conſecta
ros. Dimiſſis propterea bobus arma expedire cœpimus. Quibus uiſis, n
hortari cœperunt nutibus, ne formidaremus. Subdidit dux itineris, eos
alia de cauſa tumultuari,quàm ut quiſque eorum bullam memoratam pri
ſibi uendicaret.Nos igitur apprehenſis rurſum bobus in ſummum monte
euaſimus. Quò ubi peruentũ eſt,nigricantes uiros miſſos fecimus, uaccas
agentes perquam mediocre nemus præterijmus, indeq̃ ad quintũ lapide
obuios habuimus eoſdem elephantes, qui paulo ante eódem iter agentib
nobis occurrerant. His uiſis ingens formido nos peruaſit, eoq̃ pauoris d
ducti ſumus,ut dimiſſis bobus diffugere cœperimus, dilabentibus ad nig
cantes uiros uaccis: nos uero ad noſtram inſulam reuertimus,ſumptisq̃ p
itinere nauando uberrimis commeatibus, uerſus Caput bonæ ſpei uelific
uimus, prætereuntes diui Laurentij inſulam, quæ octuagenis leucis à pro
mo continente abeſt. Eius inſulæ reor regem Luſitaniæ breui futurum d
minum: quoniam ſubiectis iam incendio oppidis compluribus,genti fact
eſt admodum formidoloſus. Propterea ut ex certiſſima peragrati orbis, I
diæ præſertim ac Æthiopiæ coniectura aſſequi licet, exiſtimo regem Luſi
niæ, ubi uincere perrexerit, euaſurum cunctis orbis regibus longe ditiore
idq̃ ſanè pro meritis,proq̃ tanti uiri dignatione: quoniam eius opera ac ſ
dio, mirisq̃ auſpicijs orthodoxæ fidei accedit plurimum.Nam clarius Ph
bo conſtat, in India, & comprimis in urbe Cucin ſingulis feſtis diebus d
nos ac duodenos idolorum cultores,aut certe Mahumetanos fidei noſtræ
eris initiari. Fit propterea ut maiore in precio noſtra fides habita,increme

ta maio

ta maiora indies suscipiat. Estq; uero haud absimile, defuturum nunquam his cœptis deum optimum maximum, regiq; daturum ampliorem contra fidei hostes uictoriam, faustissimeq; eius pientissimis uotis affuturũ semper.

De Bonæ spei capite. Caput IIII.

Rediimus itaque ad iter nostrum, Caputq; cognomento Bonæ spei præterijmus: digressiq; illinc ad ducẽtos circiter mille passus oborta in mari tempestate aduersis flatibus agi cœpimus. Id effecit, quod læuorsum diui Laurentij, necnon complusculæ aliæ insulæ uisuntur, unde plerunque maxima uis uentorum erumpit. Verum postquam spatio senum dierum à fortuna nouercãte, pelago nimio plus quàm satis spumas efferuescente, agitati sumus, tandem aliquando deorum munere discrimen euasimus. Illinc abeuntes ad ducentas fermè leucas rursum fluctuante salo eò discriminis perducti fuimus, ut grassante tempestate ad sacram ancoram peruentum sit, alijs alio dilabentibus liburnicis: spatio item senũ dierum, quibus transactis, nunquam deinceps coiuimus, alijs aliò proficiscentibus, donec Vlisbonam appulimus. Ego enim liburnica Bartholomæi ex Florentia Tusciæ oriundi, Vlisbonæ tamen cultoris uehebar: liburnicæ diui Vincentij nomen inditum erat, enormium'que ponderum capax, quippe quæ supra septena milia omnifariam aromatum dolia conuectabat. Iter propterea agentes aliam insulam præterijmus, cui diuæ Helenæ nomen est, ubi enormes pisces conspicati sumus, tantæ quidem uastitatis, ut singuli singulis magnis ædibus conferri possint: ij enim ubi supra aquas tolluntur, hianti ore eminent, uidenturq; quum supernatant frontem retegere instar loricati militis, dum à congressu temperat lumen admissurus. Rursum memorati pisces dum urinant, frontem condunt latam ternos passus. Quum enim innatant pelago, adeo deturbant aquas, ut nos agitatione huiusmodi præsertim ut belluas submoueremus, omnia tormenta exonerauerimus. Haud multo post offendimus insulam quandam, quam de nomine ascensionis appellant, ubi uisimus complura auitia anatum nostrarum magnitudine: uerum adeo simplices alites dolíq; expertes, ut quo minus manibus ipsis ea corripere liceret nauim circumuectas. Sed ubi eas corripueris, ferociam præ se ferunt incredibilem: tamen prius quàm caperentur, ueluti stupidi ad omnem conspectum nos instar miraculi cuiuspiam contuebantur. Nos uero rebamur aues huiusmodi alios nusquam præter Christianos uidisse homines, ad humanum conspectum alite stupente nimium: Quando certe constat, in ea insula præter undabundum æquor ac pisces innumeros, aues'que memoratas, nihil nos conspicatos esse. Præterita hac insula post complurium dierum uelificationem, quasi orbi nostro iam appulsi essemus, Septentrio nostrorum nautarum sydus conspicuum, mox apparuit. Verum hic peropportunum uidetur, ut eorum refellam opiniones, sensáque diluam, qui autumant circiter

polum antarcticum æquora ſulcari duce ſeptentrione non poſſe, ob id uelli
cantes canopo uti ſydere: ij profecto minime ſunt audiendi: quandoquiden
colliqueſcit clarius, ut aiunt, Phœbo, Luſitanos ſeptentrionibus aſtris uti: et
ea ſydera eleuato polo quandoq; conduntur. Vtuntur tamen Luſitani eiu
Magnes ſeptentrionis amans ducatu, ſuccedente aſtro magnete, qui ſolito ſemper munere fungitur, polum
arcticum ſuapte natura uſquequaque intuens. Tranſactis non multis die
bus, appulimus elegantiſſimæ regioni, ubi complures inſulæ conſpiciuntu
ditionis regis Luſitaniæ: quæq; id genus aquilas, quas aſtures uocamus, a
bunde mittunt: nam hæ inſulæ uarijs cenſentur nominibus: Aliæ de nom
ne Pici Martij, de coruo aliæ, de floribus aliæ denominantur. Eſt & diu
Georgij inſula, & alia quæ Gratioſa dicitur, & ruſum quæ Feial nomina
tur: inde diſcedentes ad eam inſulam quæ Tertiera dicitur deuenimus, ub
bidui moram inſumpſimus. Sunt memoratæ inſulæ in uniuerſum ferace
admodum, quippe quæ omnium fermè rerum fœcunditate pollent. Illin
Vlisbona igitur abeuntes ſeptem dierum itinere ad Vliſbonam Luſitaniæ urbem cla
riſſimam deuenimus: qua quidem urbe uix uidi nobiliorem. Cogitet itaqu
quiſque lector, qua lætitia, quo'ue immenſo gaudio, uiſo continente ſim a
fectus. Appulſus ilico ad regem ducor: is tunc aberat ab urbe Vlisbon
ad'q; oppidum, quod Almadam uocant, è regione urbis memoratæ ſe co
tulerat. Quò ut perueni, uenerabundus regem conſalutaui, deoſculatis'q
eius manibus ceu numen quodpiam uenerabar. Is me humaniſſime exc
pit, uſusq; ſum eius contubernio tantiſper, donec doctus eſt ea omnia, qu
apud Indos nactus eram. Tranſactis uero compluſculis diebus, oſtendi ſu
eminentiæ id diploma, quo à prorege, qui in India eius uicaria opera fung
tur, in numerum aureatorum militum aſcitus eram, precibus'que contend
ut robur regium adderet ſignaret'que manu regia diploma. Quare uiſo d
plomate, protinus poſtulatis aſſenſus eſt, iuſſitq; nouum diploma exped
ri: quo expedito, abeundi prius à rege impetrato commeatu, ad ur
bem Romam, ſolum patrium, diu deſideratam, ſummis ex
antlatis laboribus, ſuperatiſq; ærumnis innu
meris, tandem aliquando deorum
munere me recepi.

F I N I S.

AD STVDIOSVM LECTOREM.

NE te lateat lector ordo, quem Procardus monachus, huius libelli conscriptor, & terræ sanctæ studiosus explorator, tenuit, libuit à principio breuibus id tibi aperire, potissimum quum ad lectionis synceriorem intelligentiam id non ambigamus cõ ...ucere. Igitur non est sequutus Ptolemæi & reliquorum cosmographorum ...btile illud metiendi artificium, qui cuiuslibet loci longitudinem & latitu... ...inem iuxta cœli situm expendentes, locorum distantias certiore addiscunt ...a, quàm si per miliaria, leucas, aut stadia, terrestri itinere id efficere mo... ...entur. Sic enim licebit inuentis semel radicibus uti ad quorumlibet loco... ...m quantumlibet longe dissitorum, inuestiganda interualla. At Brocar... ...us iste uulgari dimensione contentus, Aconem maritimam ciuitatem, & ... occidentali plaga sitam, loco centri constituit, & hinc quatuor lineas ad ...uatuor mundi præcipuas plagas imaginatione sua traxit, atque rursus ...uamlibet quartam in tria diducens, iuxta duodecim cœli uentos duodecim ...neraria per memoratam terram sanctam descripsit, atque singula loca in his imaginarijs lineis sita, iuxta priscam & modernam appellationem annotauit: præsertim ea quæ scripturæ commendatione aut commemoratione celebriora sunt uel insigniora. Per leucam accipe spatium terræ, quod quis commode una hora mediocri gressu conficere potest.

LOCORVM

LOCORVM TERRAE

SANCTAE EXACTISSIMA DESCRIPTIO, AVTORE F. BROCARDO MONACHO.

STA terra, quam sanctam uocamus, duodecim tribubus Israël funiculo distributionis in possession tradita, post tempus Salomonis in duo regna excr uit: unum regnũ Iudæ dicebatur, duas cõplecten tribus, nempe Iudæ & Beniamin: alterum uero re gnum Samariæ uocabatur, à metropoli Samaria quæ nunc Sebaste nomen habet, reliquas decẽ co tinens tribus: utrunq; tamen regnum unà cum P læstina pars erat Syriæ, non secus quàm Tuscia aut Lombardia pars est It liæ: nam Syria, ut reliquæ magnæ nationes, in multas scinditur particulare prouincias. Et quidem tota ea regio, quæ est à Tigride fluuio usq; ad Ægy ptum generali uocabulo Syria nuncupatur. At ea pars & tractus, qui est in ter duos illos insignes fluuios Euphraten & Tigrim, uocatur apud Hebræ אֲרַם נַהֲרַיִם id est, Syria fluuiorum, quæ Græco uocabulo Mesopotamia a pellatur, quod media inter aquas contineatur: habetq; ciuitatem insignẽ celebrem Edessam, quę olim Rages, nunc autem Rase nuncupatur. Deinc est alia pars Syriæ, quæ Cœle uocatur, incipiens ab Euphrate flumine & d sinens in riuũ Valaniæ, qui fluit sub castro Valat, exoneraturq; in mare m gnum, seu mediterraneum, in uilla Balaniæ, una leuca à dicto castro distan te. In hac Cœlesyria est nobilis ciuitas Antiochena, cum alijs urbibus, Lao cea, Apamia, & similibus. Rursus est Syria Phœnicis, quæ ab Aquilone in tium sumit à riuo Valaniæ, & extenditur usq; ad montem Carmeli, ubi lo cus est qui hodie Castrum peregrinorum uocatur. In hac multæ sunt ciui tes, nempe Tripolis, Berytus, Sidon, Tyrus, Acon, Capharnaũ, & aliæ qua dam. Habet quoq; Libanũ montem secundum aliquos, in quo thura legu tur. Porrò uocatur Syria Phœnicis à filio Agenoris, qui Tyrum instaurau & metropolim in ea prouincia constituit. Est & alia pars Syriæ, quæ Syr Damasci appellatur, in qua Damascus est metropolis, quæ & Syria Liban ca à Libano monte uocatur. Post Syriam Phœnicis sequitur Palæstin etiam pars Syriæ in tres scissa regiones. Vna uocatur Palæstina sine ullo a ditamẽto, habens Hierusalem metropolim, extenditurq; usq; ad mare m tuum, & ad desertum Cadesbarne. Alia est Palæstina Cæsareæ, habens licet Cęsaream maritimam urbem metropolim, incipiens à castro peregrin rum, & excurrens contra Austrum usq; ad Gazam ciuitatẽ. Tertia uocat Palæstina Galileæ. Vendicat quoque sibi nonnihil Syria de partibus Ara biæ: Nam una est Arabia, quæ Bastrum habet metropolim, quæ nunc Bu rit appel

Syriæ lati tudo

Mesopotamia

Cœlesyria

Phœnicia

Damascus

Palæstina

Arabia multiplex

appellatur: olim autẽ Osra fuit, cui ab occidente iungitur Traconitidis re
o atque Iturea, & ab Aquilone Damascus: unde & Syria Damasci olim
n raro Arabia uocabatur. Alia est Arabia Petrea, habens Petram metro
lim, quæ olim Rabbath dicebatur, sita super torrentẽ Arnon. Hanc regio
m olim inhabitarunt Ammonitæ, tametsi Ar ciuitas fuerit Moabitarum:
tq; in ea regnum Seon, & regnum Og regis Basan. Tertia est Arabia,
ę habet metropolim Montem regalem, qui olim erat Petra deserti, sita su
a mare mortuum, continens sub se montem Moab, & uocatur proprie Sy
Sobal, intra cuius terminos continetur Idumæa, siue mons Seir. Proinde
a terra citra mare mortuum usq; ad Cadesbarne, & aquas contradictio-
uersus mare rubrum, & per squalidas solitudines usq; ad Euphratem, est
abia magna, comprehendens Mecham ciuitatem, in qua Mahumetẽ se-
ltum ferunt. Hæc de terminis & extremitatibus terræ sanctæ dicta suffi-
nt: nunc de particularibus eiusdem locis nonnihil dicemus, initium sum-
ri ab Aconensi ciuitate maritima.

DESCRIPTIO ACONENSIS CIVITATIS.

A Con apud ueteres Ptolemais dicta est, & nunq; fuit terræ sanctæ com
numerata, nec à filijs Israël unq; possessa: tametsi tribui Aser in sortem
iderit. Est in prouincia Phœnicis, habẽs ad Austrũ montẽ Carmelũ qua
r leucis distantẽ, ubi ultra torrentẽ Cison Elias ꝑpheta sacerdotes Baal in
ecit. Est hęc ciuitas Acon optime munita, cincta muris & antemuralibus,
ibus, fossis, triangularẽ in modũ clypei habẽs formã, cuius duo latera iun
tᷣ mari: tertiũ uero planiciẽ terræ respicit. Habet agrũ fertilem, optima pa
a, uineas elegantes, & amœnissimos hortos, in quibus diuersi generis fru-
s colliguntur. Ornatur hæc urbs hospitali insigni domus Teutonicæ unà
n munitissimis castris: sed & non parum cõmodi habet ab optimo portu
ris, capaci ab Austro multarũ nauium. Hinc uersus Aquilonẽ est Casale
nberti, quatuor leucis ab Aconensi urbe distans, sub monte Saron iuxta
re locatũ, uineis, aquis, & fluminibus abundans. Ab hoc monte si perrexe
n littore maris ad tres leucas, occurret castrũ Sandalido, locus scilicet, ubi
n Alexander Magnus Tyrũ oppugnauit. Hoc castrũ collapsum Baldui-
s rex Ierosolymitanus instaurans, quibusdam nobilibus possidendũ tra-
it: nã est locus amœnus, abundans pascuis, ficetis, oliuetis, & riuulis. Hinc
unum miliare Germanicũ est puteus ille admirabilis aquarũ uiuentium,
d longe à uia quæ Tyrũ ducit, de quo in cantico Salomonis dicitᷣ: Aquæ
e fluunt cũ impetu de Libano. Sunt autẽ quatuor fontes, quorũ unus est
ecipuus, habens tam in longũ quàm latũ XL. cubitos, ut ego ipse utrunq;
s dimensus sum. Alij uero tres habẽt circiter XXV. cubitos in unoquoq;
drati latere: & sunt omnes durissimis inclusi lapidibus, atq; opere insolu
obfirmati. Hinc uarij deducuntᷣ riui & aquæductus, unde ferè tota plani-
cies Tyri

cies Tyri irrigatur & adaquatur, & non parũ incrementi in fructibus pcipi
Cæterum distant hi fontes à mari paulo amplius quàm sit iactus arcus,& i
hoc tam angusto spatio sex molares impellit rotas. Ab hoc fonte spatio dim
Tyri cele-britas dij miliaris Germanici distat Tyrus urbs nedum in profanis,uerũ & in sacri
literis celebratissima, in qua ueteris suæ maiestatis adhuc plurima uisunt u
stigia. Hanc primũ aiunt conditam à Tigra filio Iaphet, sed à Phœnice in
stauratam. Magnum habet murorũ ambitum, & ut mihi probabile est,am
plior & maior est ciuitate Aconensi: formã habet rotundam, rupi durissim
insidens,& undiq; mari circundatur,nisi q; à fronte ciuitatis, hoc est,ab orie
te patet aditus,quẽ primo Nabuchodonosor,& deinde Alexander Magnu
fecerunt,urbem continenti contiguã reddentes: uerum is introitus hodie m
nitus est quadruplici muro fortissimo,spisso & alto, XII. turribus & prop
gnaculis intra eos collocatis. Huic tam forti ædificio adhæret Aex castrũ m
nitissimum, in rupe & corde maris situm, septum turribus,& ornatũ palati
egregijs:crederes,si illud uidisses,nulla potentia facile expugnabile. Est sed
Archiepiscopalis in hac urbe, habens sub se ecclesias Sidoniensem, Acon
sem,Paneensem,& Berytensem. Ante portã eius orientalem ad iactum du
rum sagittarũ ostendit locus in quo Christus prædicauit, & ubi mulier ex
lit uocẽ de turba dicens: Beatus uenter qui te portauit. A Tyro tribus ferè le
cis Aquilonẽ uersus miscet Eleutherus fluuius mari magno,ab Iturea seu G
lilæa gentiũ prorumpens ,de quo mentio fit in libro Machabeorũ. Hinc a
Sarepta tres leucas est Sarepta Sidoniorũ, ubi Elias propheta olim suscitauit à m
tuis filiũ mulieris Sareptanæ. Habet hodie locus ille uix octo domos: at n
næ adhuc cernunt, antiquæ suæ magnificentiæ indices. Ab eo loco sunt tr
Sidon leucæ ad Sidonẽ magnã Phœnicis urbẽ: licet & ipsa pro magna parte in r
nis hodie iaceat. Situs eius est ferè sub Antilibano, habẽs hinc & hinc cast
natura & arte munita: nam unũ ad Aquilonẽ urbis extructũ est in rupe m
ris,idq; à peregrinis,qui ex Teutonia illuc uenerunt. Aliud uersus Austrũ
colle est collocatũ, quod milites tẽpli unà cũ alio castro & ciuitate inhabit
Adiacẽs terra fertilis est, pducitq; cannas mellis. Mons Antilibanus dista
Sidone una leuca ad orientẽ, initiũ sumẽs à fluuio Eleuthero, & uergẽs u
ad Tripolim,quinq; scilicet leucarũ spatio,nec recedit à mari ultra tres leuca
licet in qbusdã locis mare ipsum cõtingat. Abundat optimis uineis. Vltra
Berytus donẽ ad nouem leucas est Berytus ciuitas Episcopalis. Hinc per sex leucas
Biblium pra mare est Biblium ciuitas, Patriarchatui Antiocheno subiecta,de qua
Ezechiele fit mẽtio:uocat aũt hodie Giblec,& est admodũ parua. Hinc su
Botrum sex leucę ad ciuitatẽ Botrũ,quæ anteq; per magistrũ templi destrueret ual
opulenta fuit,in uino optimo reliqua loca excellẽs. Hinc ad tres leucas est
strũ Neuphrus,qd ferè totũ mari alluit,& habet triginta fortes turres,pri
Tripolis cipi Antiocheno subiectum. Hinc est iter triũ leucarũ ad Tripolim,urbẽ i

gnei

nem,quę ut Tyrus ferè tota mari circundať.Habitāt in ea Græci,Latini, Iu
æi,Armeni,Maronitæ,Saraceni,Nestoriani,& aliæ multæ & uariæ gentes.
aratur in ea urbe annuatim magna copia sericeorū pannorū,habetq; incre
bilem numerū hominū, qui soli serico texendo uacant. Terra quoq; adia-
s prorsus dici posset paradisus domini,adeo amœna est & fertilis in uineis,
iuetis,ficetis,& reliqs arboribus. Distat ab hac urbe Libanus tribus leucis,
l cuius pedem oritur fons hortorū,fluens impetu de Libano,ut in Cantico *Libanus*
alomonis dicitur, habens quidem scatebrā humilem, sed illico tumescēs fit
uuius magnus,irrigans & fœcundans omnes hortos,& totam regionē,quę
t inter Libanum & Tripolim. A Tripoli per duas leucas est mons Leopar
orū,rotundus & altus,una leuca à Libano distans.Habet hic mons in pede
quilonari speluncā,in qua monimentum cernitur xxvi. pedum longitudi-
s,frequentaturq; deuote à Saracenis,qui putant illic Iosue sepultum. Hinc
nitur ad castrum Arachas & Sycon oppidum,& deinde ad Aradiū,quod
Antheradum appellať,undiq; mari cinctū,quinq; diætis à Tyro distans. *Antheradū*
ondidisse dicitur hanc ciuitatem Aradius filius Chanaan post diluuium,
ut & Sidon filius Cham ædificauit Sidonem, & Aratheus Arathan, &
yneus Synochin,qui in hac terra manserūt, & pyramides atq; mirabile se-
ulchrum post se reliquerunt stupendæ magnitudinis,habens xx.cubitos in
ngitudine.Cernunť autē istæ pyramides una leuca ab Antherado,& sunt
mpactæ ex maximis lapidibus, quorū multi excedunt staturā hominis.A
era Antheradi orientem uersus sunt parua quædam montana, uocaturq;
ra illa terra Asisinorū. Scribit Clemens diuum Petrū Antheradi aliquan
u euangelium prædicasse, quum Antiochiam petere uellet. Ab Anthe-
do per septē leucas est castrū Margath, una leuca à mari distans, munitū
in altissimo monte situm, habens è uicino ciuitatē Valaniā, quod fratres
hospitali sancti Ioannis inhabitant. Cæterū episcopatus qui fuit in Vala
a,propter Saracenorū insultus translatus est in hoc castrū.Hucusq; exten-
tur regnum Ierosolymitanū, & incipit principatus Antiochenus, quē flu-
us quidam Valania nomine, à montibus haud longinquis prorumpens,
terminat à regno terræ sanctæ. Et hoc est itinerarium primum quod feci
terra sancta,ab Aconensi scilicet ciuitate, usq; ad fluuiū Valaniam, quod
octo diebus mediocri gressu confici potest. Porrò à Valania usq; ad An-
chiam sunt quatuor diætæ.

Iter ab Acone uersus Boream.

NVnc iterum ad Aconensem ciuitatē redeuntes, iter aliud describemus,
quod scilicet uersus Boream uergit. Igiť ab Acone soluentes,uenimus
l castrum Monsferet nominatū,distās ab illa ciuitate quatuor leucis, quod
tres Teutonici aliquando inhabitarūt,sed nunc desolatū iacet.Inde si per
atuor leucas cœptū iter prosequaris,occurret Thoron castrū munitissimū, *Thoron*

C distans

distans à Tyro septem leucis, quod dominus Tyberiadis contra Tyrios ex
truxit. Ab hoc loco sunt quatuor leucæ usq; ad Antiopiam, quæ ciuitas olim
Assor Assor uocata fuit, quam rex Iabin olim inhabitauit, contra quem & alios ui
ginti quatuor reges Iosue iussu diuino admonitus pugnauit. De hac ciuitate
dicitur Iosue septimo, quod solam Assor munitissimã uorax flãma consum
pserit. Porrò ruinæ eius usq; in hodiernũ diem attestantur priscã magnificen
tiam. Distat autẽ à Tyro octo leucis orientẽ uersus. Hinc sex leucis cõtra A
Bellena quilonem est Bellena ciuitas, in pede montis Libani sita, quæ ut ex libro Iu
dicum colligitur, olim Lachis dicebatur. Quũq; eam filij Dan cepissent, uo
cauerunt eam Lesedam, quæ tamen aliquando Dan simpliciter nominatur
Dan secundum illud, Congregatus est Israël à Dan usq; Bersabee. Est enim Dan
illa terminus terræ sanctæ uersus Septentrionẽ, Bersabee uero est limes co
tra Austrum. Cæterũ quũ Philippus esset tetrarcha Itureæ & Traconitidis
regionis, uoluit ciuitatẽ istam Bellenam suo nomine Cæsaream Philippi no
minari, quæ prius à Græcis Panneas appellata fuit. Nõ longe supra hanc ci
uitatem oriuntur duo fontes, nempe Ior & Dan, qui in pede montis Liban
Iordanis origo ante portam ciuitatis conuenientes, Iordanẽ fluuium efficiunt. Sunt tamen
qui alium ortum Iordanem habere asserũt. Nam aiunt ab oriente per subte
raneum meatum riuũ quendã deferri, cuius fons ab isto loco centũ & uigint
quinq; stadijs distat, qui Syala uocatur, & est semper plenus nunq; effluens
sed quantũ aquæ per scatebram suscipit, tantum per abditam uoraginem i
Dan transmittit, id quod per paleas immissas probatum affirmãt. Saracen
tamen fontẽ illum primum non Syalam sed Medan uocant, hoc est, aqua
Dan: nam מי id est me, lingua illorum, quæ Hebraicæ affinis est, aquas si
gnificat. Porrò Matthæus locum istum uocat Magedan, & Marcus Dal
manuta, & est in Traconitidis regione. Iordanis itaq; fluuius, ut iã diximus
ante portam ciuitatis Bellenæ, ex duobus memoratis fontibus nascens, po
Mare Galilææ & Tyberiadis idem longos circuitus quos facit, inter Capharnaum & Corozaim in mare Gal
lææ labitur. Et quidem inter Bellenam & mare Galilęæ in quandam uallem
receptus, stagnum quoddam efficit, præsertim tempore resolutionis niuiũ
Libano defluentium, quod hodie aquas Maron uocãt, ubi scilicet olim Iosu
cũm Iabin rege Assor dimicauit. Hoc stagnum tempore æstiuo pro maio
parte exiccat, & crescunt ibi arbusta & herbæ diuersæ, in quibus latitant le
nes, ursi, & aliæ bestiæ. Porrò ultra Iordanẽ sunt uarij montes, nempe mon
Seir, mons Hermon, mons Libani, & mons Galaad, qui tamen omnes su
unus mons continuus, nisi quod in diuersis locis diuersa sortitur nomin
Montes Galaad, Seir & Hermon Mons Galaad est altissimius, & uidetur reliquorum caput esse ob sui emine
tiam, & huic coniungitur mons Seir, quem Esau inhabitauit, ceciditq; in so
tem dimidiæ tribus Manasses. Huic iterum iungitur mons Hermon qui ci
cuit Traconitidem regionem, & perueniẽs usq; Damascũ copulat se Liban
int

ter Bellenā & Damascum. Nec est Libanus ullo in loco eminentior quàm supra hanc ciuitatē, ut etiā iuxta Tyrum uideri possit xl. leucarum spatio, ac quinqꝫ diætarum itinere. Sub Libano est Antilibanus. Præterea ualles quæ circa Libanum inueniunt͛, sunt supra modum fertiles & cultæ, abundan s pascuis, uineis, hortis & pomerijs. Habitatores uero illorū locorum sunt Maronitæ, Greci, Armeni, Nestoriani, Iacobini & Georgiani. Hęc de itinere quod ab Aconensi urbe uersus Boream tendit, dicta sufficiant. Nunc aliud r prosequamur, quod scilicet ab Acone uersus Vulturnum ducit.

Iter ab Acone Versus Vulturnum.

Gitur ab Acone quatuor leucarum spatio est castellum Indi, dictū Saron, in montanis situm, quod fuit domus fratrum Teutonicorū, sed modo in inis iacet. Hinc ad leucā unam est castrū regium, omnibus abundans bo-s, sed à Saracenis modo occupatur. Ab hoc loco si destinatum iter prose-aris, exactis quatuor leucis, uenies contra aquas Maron, ubi est uallis in a Eber Cineus tetenderat tabernaculū haud longe à ciuitate Assor, cuius or, nempe Iahel, Sissaram principē militiæ Iabin regis Assor, clauo in ta-rnaculo per tempora fixo interfecit. Ab ista ualle usqꝫ ad castrum Sabul, *Sabul* od Saraceni Zabul uocant, à quo terra illa Zabul uocat͛, sunt leucæ tres. quo si uersus Austrū per tres leucas perrexeris, occurret castrum & ciuitas phet, quæ aliquando fuerunt de dominio militiæ templi. Castrum est fir- *Castrum Sephet* ssimum & elegans, in altissimo monte situm, sed per Soldanū captum, & die in magnam Christianorum iacturam ab illo possidetur, unde totam lilæam, hoc est tribū Zabulon, Neptalim, Aser, Isachar, Manasse, & om-m terram usqꝫ ad Tyrum & Sidonē subactam tenet. Inde contra Aquilo- *Cedes* m ad quatuor leucas est Cedes Neptalim, quæ fuit ciuitas fugitiuorum in bu Neptalim, & abundat omnibus bonis. Monstrant͛ illic magnæ ruinæ, sepulchra pulcherrima antiquorū. De castro Sephet per tres leucas in de-nsu montis contra orientem ad iactum lapidis à mari Galilææ, est mons *Mons Christi* quem toties seruator noster Christus ascendit, in quo fecit sermonē illum utarem, quem diuus Matthæus describit, & in quo de quinqꝫ panibus & obus piscibus satiauit quinqꝫ milia hominum. In hunc quoqꝫ montem fu , quum populus eum uellet facere regem: ibi docuit discipulos orare, ubi & e sæpe pernox fuit in oratione. Ibi à Cēturione fuit interpellatus pro pue- paralytico curando. Hic quoqꝫ uenit ad eum multitudo languentiū, & suo ctu mundauit leprosum. Ab hoc monte uideri potest totū mare Galilææ, rea & Traconitidis regio usqꝫ ad montem Libanū. Continet longitudo s duos iactus arcus, latitudo uero habet solum iactum lapidis: totus est rbosus & amœnus. In pede huius montis paululum à mari oritur fons ui-s, quem quidam somniant uenam esse Nili: Iosephus uero appellat eum apharnaum, à quo etiam tota illa regio usqꝫ ad Iordanem per tres leucas

Capharnaum nominat̄. Ab hoc fonte si ieris per uiginti passus supra mar
Galilææ,est locus ubi Christus post resurrectionē suā stetit in littore,dicen
discipulis piscantibus,Pueri nunquid pulmentariū habetis? Ab eo loco ori
Capharnaum entem uersus per unam leucam est Capharnaū ciuitas quondam gloriosa
sed nunc uicus humilis, uix septem habens casas piscatorū, ut adimpleretu
uerbum Christi ita loquentis,Et tu Capharnaum,si in cœlum ascendes,usq
ad infernum demergeris. Ab hoc loco sunt tres leucæ ad ascensum monti
Mons Sanir Sanir,ubi scilicet est introitus Idumeæ.Et superatis iterū tribus leucis,occur
Cedar ret Cedar ciuitas gloriosa iuxta montem Sanir infimo loco contra orienten
sita. Per hanc ciuitatem & per littus maris Galilææ transit uia ducens ad o
cidentem, quam Isaias uocat uiam maris, quod trans Iordanem in Galilæ
gentium iuxta littus maris procedat.Ab hoc loco,ubi Iordanis mare influi
usque in Cedes Neptalim sunt quatuor leucæ, & in meditullio itineris e
Maron aquarum,uallis quædā sic uocata, per quam transiens Iordanis cu
sum suum uersus orientem flectit.Proinde à ciuitate Corozaim,& ostio flu
Sueta uij Iordanis cōtra Aquilonem sunt quatuor leucæ ad Suetam ciuitatē, und
fuit Baldad Suites.Monstratur ibi pyramis beati Iob.Ad huius loci camp
stria conueniūt Saraceni ex diuersis regionibus,à Syria,Mesopotamia,M
ab & Ammon,toto æstatis tempore illic nundinas facientes, regionis amo
Huß nitate illecti. A ciuitate Corozaim uersus orientem quatuor sunt leucæ ad c
uitatem Cedar,in alto monte sitam,quam Iosephus Camelam uocat, co
mons ille Cameli formam præsefert. Hic notabis, totam illam terrā quæ e
ultra Iordanem,in littore eius orientali,uocari Traconitidis regionem, & p
niciem Libani & Bosram,usq; ad montem Libani:littus uero occidentale a
pellatur Galilæa gentium,Iturea,Zabul,Decapolis,& uia maris. In Trac
nitide est terra Huss,quæ beati Iob principatus olim fuit.

Iter ab Acone uersus orientem.

AB Acone quinq; sunt leucæ ad uallem fortē Aser,quæ tenditur usq; a
mare Galilææ.Hinc tres sunt leucæ ad Nason uillā Neptalim, de qu
Dotaim in Tobia.Hinc tres sunt leucæ ad Dotaim castrum sub monte Bethuliæ,u
Neptalim Ioseph errauit quū quæreret fratres suos. Hinc tres sunt leucę ad ciuitatē N
Bethsaida ptalim,quæ nūc Syziz uocat̄,unde Tobias fuit.Hinc tres leucæ sunt ad Be
Magdalum saidā, patriā Andreæ & Petri. Hinc iterū tres leucæ numerant̄ ad Magda
castrū Mariæ Magdalenæ.Inde uenitur ad terrā Gerasenorū,in qua mul
sunt ciuitates & oppidula,ubi etiā mons Hermon in dimidia tribu Mana
in altum erigitur. Castrū seu oppidum Dotaim situm sub monte Bethuli
est admodum amœnum:nam habet circumiacentes uineas,oliueta & fice
abundatq; pascuis pinguibus: ubi & usq; in hodiernum diem ostenditur
sterna(si incolis fides sit habenda)in quam Ioseph missus fuit. Per hūc lo
transit iter à Syria in Ægyptū iuxta montes Bethuliæ per campū Esdrelo

proc

procedens sub monte Thabor ad sinistram, & inde per campum Magedo
ascēdit in montē Ephraim, transiens per Ramatha Sophim, & tandē ducēs
in Ægyptū. A Nason tribus leucis ad orientem, & à Dotaim tribus leucis ad
Aquilonem est ciuitas Neptalim, de qua fuit Tobias, quæ tempore excidij Neptalim
Hierosolymitani Ionapa credit̃ uocata. A Neptalim tres sunt leucę ad Beth Bethsaida
saidā in angulo maris Galilææ, habetq; hodie uix sex domos. Hinc ad tres
leucas contra meridiē est Magdalū castrum, situ in littore maris, distās à Be- Magdalum
thania tribus leucis contra Vulturnū. Sunt in hac plaga ultra mare Galilææ
plurima castella & ciuitates, nempe Suuetha, Theman, à qua Eliphaz The-
manites, Geresa, à qua terra Gerasenorum, quæ in littore maris Galilææ sub
monte Seir contra Tyberiadem est sita, licet paululū declinet ad Aquilonē. Mons Seir
Est autē tota illa terra ultra mare Galilææ montuosa, eratq; olim de regno
regis Basan, continens montē Seir: nā & Seir & Hermon inter illa montana
comprehendunt̃, cessitq; hæc terra dimidiæ tribui Manasse. Hodie uero Sa-
raceni eam inhabitant. Est & alius mons Seir iuxta desertū maris rubri Pha
ran, ubi Codorlaomer & alij reges cum eo percusserunt Choræos, qui habi-
tabant in monte Seir, quē Esau & posteri eius inhabitauerunt. Sunt tamen
qui dicunt Esau utrunq; inhabitasse montē, & utrique nomen dedisse. Nam
quum Iacob proficisceretur in Mesopotamiam, Esau habitabat cum patre
suo in Bersabee, & assumptis omnibus suis secessit ultra Iordanē, quod hinc
patet, quia dicit̃ Gen. xxxiij. Quum Iacob transisset Phanuel, ortus est ei sol,
& eleuans oculos uidit uenientē Esau. Ostenditur autē hodie locus Phanuel Phanuel
ultra Iordanē ad orientalē plagam. Quod si Esau tunc alterū montē Seir in-
habitasset, non tam subito occurrere potuisset fratri suo Iacob, quū mons ille
à loco Phanuel plurimū distet, quippe qui tribus diætis à mari mortuo in ul-
terioribus locis abest. Proinde hæc locorum mutatio uidetur illū consequuta
propter diuersas uxores, quas passim ex alienigenis gentibus duxit. Nā quū
filiam Ismael sororē Nabaiath accepisset, cœpit habitare in monte Seir, qui
est iuxta desertū Pharan, in confinio illo, ubi socer eius Ismaël habitauit, de
quo in Genesi dicitur, Factus est uir gnarus sagittandi, moratusq; est in so-
litudine Pharan. Deinde duxit & alias uxores de filijs Euei Chananei, qui
habitabāt iuxta montes Gelboë nō longe à mari Galilææ, ubi mons quidā
ab eius inhabitatione denominatus est Seir, quem scilicet tunc possedit quū
Iacob è Mesopotamia rediret: id quod & hinc probari potest, quia quū Ia-
cob timeret occursum fratris sui, occurrerunt illi angeli dei, ut trepidum corro
borarent, quos appellauit Mahanim, hoc est castra: unde & locus ille Maha
nim cœpit uocari: constat aūt locū illū esse in monte Galaad, qui tribui Gad Mons Galaad
cessit in sortē. Mons itaq; Seir q est in tribu Gad, nō longe abest à mōtibus
Gelboë atq; ciuitate Bethsan, ubi scilicet Iordanis ingredit̃ mare Galilææ, à Bethsan
quo loco littus Iordanis orientale est duarū tribuū & dimidiæ usq; ad cam-

peſtria Moab ſub mõte Abarim. A quo ſi ulterius in eiuſdẽ fluuij littore con
Petra deſerti tra Auſtrũ procedas, tranſibis terrã Moab uſq; ad petrã deſerti, quæ nunc
Krac dicit᷑, cui pars quædã terræ Ammon ſuccedit, pertingens ad mare mor-
tuum, & hinc uſq; ad montẽ Seir qui coniungit᷑ deſerto Pharan iuxta Ca-
desbarne, habens à latere deſertum Sinai.

Iter ab Acone uerſus Eurũ.

NVnc aliam proſequamur lineã, ab Acone ſcilicet cõſueto more exordiũ
facientes, & contra Eurũ iter dirigentes. Igit᷑ ſi ad hanc plagã greſſum
Cana Galilææ moueris, primo occurret Cana Galilææ, iiij. diſtans leucis ab Acone. Hinc ſũt
duæ leucæ uerſus meridiẽ ad uillã Ramã nomine, quæ ſita eſt ſub monte qui
Nazaret uſq; pertingit. A Rama eſt una leuca & dimidia ad uillam quandã
quæ olim grandis fuit uocata Abelina, diſtans à Dotaim media leuca uer-
ſus orientem, de qua in libro Iudith fit mentio. De Abelina eſt una leuca ad
Bethulia montẽ Bethuliæ, ubi Iudith occidit Holofernẽ, qui mons per totã ferè cernit᷑
Galilæã, habẽs adhuc pulchra quædã ædificia, ſed plures ruinas. A Bethulia
eſt una leuca ad ciuitatẽ Tyberiadis, eundo ſcilicet inter orientẽ & Auſtrũ ſu
Tyberias olĩ pra mare Galilææ, à q̃ mare Galilææ dictũ eſt mare Tyberiadis. Hæc olim
Cinereth uocata eſt Cinereth, & ab ea mare Cinereth, ſed ab Herode iſtaurata in ho
norẽ Tyberij Cæſaris, Tyberias eſt uocata. Habet ſolũ fertile & pingue, ter-
minat᷑q; ad eã regio Decapoleos, de qua Iacobus patriarcha Ieroſolymita-
Decapolis nus ſic ait in lib. quẽ de terra ſancta cõpoſuit. Regiõis Decapoleos fines ſũt
mare Galilææ ab oriente, & Sidon magna ab occidente, & hæc eſt latitudo
eius. In lõgitudine uero incipit à ciuitate Tyberiadis, & uergit ꝑ littus maris
Aquilonare uſq; in Damaſcũ. Dicit᷑ aũt Decapolis à decẽ principalibus eius
ciuitatibus, quarũ nomina ſunt hæc, Tyberias, Sepheth, Cedes, Neptalim,
Aſſor, Cæſarea Philippi, Capharnaum, Ionitera, Bethſaida, Corozaim &
Bethſan, quæ etiã Sitopolis eſt appellata. A Tyberiade contra occidentem
Sephoron ſunt ſex leucę, & à Cana Galilææ tres contra Auſtrũ ad Sephorũ oppidũ &
caſtrũ, unde Ioachim pater beatæ uirginis oriundus putat᷑: & eſt in tribu A-
Nazareth ſer iuxta uallẽ Carmelon. A Sephor ſunt tres leucæ contra Auſtrũ ad Naza
reth ciuitatem Galilææ, ubi Chriſtus conceptus & educatus fuit. Diſtat ab
Acone ſeptẽ leucis. Extra eam ciuitatẽ ad ſpaciũ unius ſtadij eſt locus, quem
appellant ſaltũ domini, ubi Iudæi uolebant Ieſum præcipitare, ſed ſubito ela
pſus manibus eorũ, in latere montis oppoſito inuentus eſt. Ab iſto monte ui
detur mons Thabor & Hermon, uilla Endor, Naim & Iezrael, atq; ferè tota
planicies campi Eſdrelon. A Nazareth duabus leucis uerſus orientẽ eſt mõs
Mõs Thabor Thabor, in quo dominus transfiguratus fuit. Sunt in eo adhuc ruinæ uariæ
palatiorũ & turriũ, quæ hodie ſunt latibula leonũ & aliarũ beſtiarũ. In pede
Auſtrali huius montis contra uillã Endor prope uiã quæ ducit à Syria in Æ
gyptũ, eſt locus ubi Melchizedec dicit᷑ occurriſſe cum pane & uino Abrahæ
redeunti à cæde iiij regũ. In pede uero eius orientali deſcendit torrens Ciſon,

iuxta

xta quem Barac pugnauit contra Sisarã & in fugã uertit. Colligit͛ aũt tor/
ns iste de aquis pluuialibus quæ defluũt à montibus Thabor & Hermon,
præcipitat͛ in mare Galilææ. A monte Thabor contra Eurũ est una leuca
uillam Endor, quæ situ habet iuxta montẽ Hermonim: qui tamen nõ est *Endor*
ons proprius & distinctus, sed iugum quoddã humile seu tumor quidã à
onte Hermon contra montẽ Thabor procedẽs. Est & alius mõs Hermon *Mons Hermõ*
inor, qui distat à Nazareth duabus leucis, à mõte uero Thabor uersus Au
ũ paulo plus una leuca, in cuius latere Aquilonari est ciuitas Naim, ubi do *Naim*
inus filiũ uiduæ unicũ à mortuis suscitauit. Extendit͛ aũt mons ille in longũ
ẽ quatuor leucis contra mare Galilææ, desinens non longe ab eo loco ubi
rdanis ex mari Galilææ egredit͛.

Iter ab Acone uersus Notum.

DEscribemus nunc iter aliud in quarta orientali, procedendo scilicet ab
Acone contra Notum. Igitur ab Acone quatuor sunt leucæ ad torrentẽ
ison, ubi Elias occidit sacerdotes Baal, & is torrens paruo exacto terræ spa
intrat mare magnum, tribus scilicet ferè leucis ab Acone. Et licet iam di/
rimus hunc torrentẽ in mare Galilææ deferri, tamen quum locus eius ori/ *Duplex tor/*
nis sit aliquanto eminentior, fluit in diuersas plagas, partim scilicet contra *rens Cison*
ientem in mare Galilææ, & partim contra occidentẽ in mare magnũ: & ita
o sunt torrẽtes seu riui, sed ab uno loco originem ducẽtes. Ille tamen Cison
i fluit ad occidentẽ, colligit plures aquas, quia à monte Ephraim & à locis
mariæ ꝓpinquioribus atq; à toto cãpo Esdrelon, confluũt plurimæ aquæ
ecipiunt͛ in hunc unũ torrentẽ. A loco interfectionis sacerdotũ Baal sunt
s leucæ contra Austrum ad castrum Cain: à quo rursum uersus Austrũ ad
agedo sunt sex leucæ, quod hodie Subimbre uocat͛, ubi rex Iosias occisus *Magedo*
t à Pharaone rege Ægypti. Et aduerte quod campus iste Magedo, Esdre
n & planicies Galilææ sunt ferè unus & idem campus: sed nomina illa ho/
oĩa in obliuionẽ abierũt, uocaturq; campus Sabæ, à quodã castello quod *Campus*
ba nuncupat͛, distans à ciuitate Aphec quantus est iactus arcus. Cingitur *Saba*
bus ille ab oriente mari Galileæ & Iordane, ab Austro monte Ephraim &
maria, ab occidente partim monte Ephraim & partim mõte Carmelo, ab
quilone mõtibus planiciei & Libano, uidet͛q; iuxta longitudinẽ habere x.
cas, & iuxta latitudinẽ sex. De mõte Cain cõtra orientẽ sunt duæ leucę ad
asale Mesra, & una leuca contra Austrũ ad castellũ qđ Saba uocat͛, ad cu/
occidentale latus extra uiã quæ ducit in Iezrael ad dexterã, ostendunt͛ rui
ciuitatis Aphec, ubi Syri pugnauerũt cõtra regẽ Achab, qñ dixerũt, Dij *Aphec*
ontiũ dij deorũ, pugnemus cõtra eos in uallibus. De Aphec ad unã leucã
ra orientẽ sinistrã uersus, extra uiam quæ ducit Iezrael, in latere Australi
ontis Hermon, est ciuitas Suna, celebris miraculo quod ꝑ Elisæũ dñs in su/ *Suna*
ation pueri mortui fecit. A Suna xi. sunt leucæ ad ciuitatẽ Bethsan, eũdo
ra orientẽ, & parũ declinãdo ad Austrũ, inter montẽ Gelboe & Iordanẽ.

Distat autē media leuca à Iordane. In huius murum suspenderūt Philistijm cadauera Saulis & filiorū eius, quos occiderunt in monte Gelboë. Hæc Bethsan secundum Iosephum alio nomine uocatur Sitopolis. Iuxta hanc ciuitatē est mons Gelboë, extendens se uersus occidentē usq; in Iezraël ad duas leucas. A Bethsan sunt duæ leucę uersus occidentē ad Iezraël, quæ olim erat una ex ciuitatibus regalibus in Israël: sed hodie uix habet xx. domos, uocaturq; Zaracin, in pede montis Gelboë ad occidentē sita. Ante cuius introitum est ager Nabot. Et nota quod hi duo montes, Hermon & Gelboë, iacent in una linea meridionali, Gelboë quidē ad Austrum, & Hermon ad Aquilonē, in intercepto duarū leucarum spatio inter eos. Longitudo uero eorū est ab oriente in occidentē, terminanturq; ambo ab oriente in Iordanē. Porrò longitudo eorū describit esse undecim leucarū. In ualle uero seu planicie intermedia describunt multi cōmissi conflictus. Ibi enim pugnauit Gedeon contra Madian: & Saul contra Philistæos, Achab contra Syros, & modernis temporibus Tartari ibi conflixerunt cum Saracenis. Notandū quoq; hic, supra regionē Traconitidis esse alium montē Hermon iuxta montē Sanir, de quo scriptura in multis locis mentionem facit, & est multo maior & altior illo de quo hic scripsimus. Cæterū in planicie quæ est inter istos montes, incipit con uallis, quæ ob sui amœnitatē dicit illustris, extendituŕq; in longū per totū descensū Iordanis usq; ad mare mortuū: & priusquā dn̄s subuerteret Sodomā & Gomorram erat uallis illustrissima, aquis irrigata ut paradisus dei. Habet Iezraël pulchrū prospectū per totam Galilæā usq; ad Carmelū & montes Phœnicis, montéq; Thabor & Galaad. Ante montē Galaad uersus Iezraël, quæ est in latere Australi mōtis Gelboë, transit uia plana de Iordane in Salim ubi erat Ioannes baptizans. Nec est uerum, ut quidam putant, neq; rorē neq; pluuiā descendere sup mōtes Gelboë, quū in memetipso anno domini millesimo ducentesimo octuagesimo tertio, & pluuiā & rorē in illo mōte sim expertus. De Iezrael sunt iiij. leucæ contra Austrū ad oppidū † Ginū, situm in pede montis Ephraim, ubi incipit Samaria. Sūt aūt à Gino ad Iordanē vij. ferè leucę eundo uersus orientē, & loco illi coniungit ab Austro terra Taphue. A Gino contra Austrū sunt iiij. leucæ ad ciuitatē Sebasten, quæ olim Samaria fuit dicta, caput regni decē tribuū, quod regnū Israël dicebat. Nūc uero peccatis hominū exigentibus pauculas habet domos unà cū ecclesia in honorē diui Ioānis baptistæ extructa, sed quā Saraceni sibi usurpauerūt. Est & alia ecclesia in supcilio montis, ubi palatiū regis fuit, sita, quā Gręci monachi Christiani inhabitant, à qbus humaniter fui susceptus. Nō facile dixero quales & quātas ruinas in hoc loco uiderim, ut etiā longe excedāt ruinas quæ Ierosolymis cernuntur. In monte uidentur adhuc columnæ marmoreæ, quæ sustentabant regia illa ædificia, palatia & deambulatoria, quin & per totum montis circuitū huiuscemodi inueniuntur stantes columnæ, quæ platearum sustinebant

Margin notes: Iezrael; Mons Gelboe; Mōs Hermon; Vallis illustris; † Alij, Gelim; Samaria

ſtinebāt teſtudines. Situs huius deuaſtatæ ciuitatis eſt pulcherrimus, nam
de liber patet aſpectus uſq; ad mare Ioppe, & ad Cæſaream Paleſtinæ, ad
ontem Ephraim, & ad Carmelum maris: abundat quoq; hortis, fontibus,
uetis, & omnibus bonis neceſſarijs. A Samaria contra orientem ſunt tres
ucæ ad Therſam ciuitatē, ſitam in alto monte, in qua reges Iſraël ante ex- Therſa
uctionem Samariæ aliquanto tempore regnauerunt, eratq; in ſorte Ma-
ſſe. A Therſa ad orientem, in uia quæ ducit ad Iordanē, eſt terra Taphue,
: diſtans à Therſa leucis, & eſt quoq; de ſorte Manaſſe. A Samaria cõtra
uſtrũ iuxta uiam quæ ducit Sichē ſunt duæ leucæ ad Bethel in alto monte Bethel
am, in quo Ieroboam filius Nabat poſuit unum de uitulis aureis, quibus
ccare fecit Iſrael. Inde ad mediam leucam uerſus ſiniſtram, eſt mons alius
mine Dan, ſupra ciuitatem Sichem, in quo ſecundum quoſdam alius uitu Dan
aureus poſitus fuit. Diuus uero Hieronymus putat eum conſtitutũ fuiſſe
ciuitate Dan, quæ nunc Belenas & Cæſarea Philippi uocatur. Inter iſtos
os montes ſita eſt ciuitas Sichem, quæ hodie Neapolis uocatur, amœni- Sichem
e & delitijs nullo loco inferior. Haud longe à porta eius Auſtrali eſt fons
ob in uia quæ ducit Ieruſalem, ubi dominus ſedens ſuper puteum, potum
ſtulauit à muliere Samaritana. Supra fontem iſtũ ad dexteram eſt mons
celſus habēs duo capita, quorũ unus eſt mõs Garizim, alius mons Ebal, de
bus in Deuteronomio legimus. Ad ſiniſtrã uero fontis huius ſunt ruinæ
gni oppidi, ubi cernunť lapides marmorei, & integræ quædã columnæ,
iq; magnorũ & collapſorũ palatiorũ indicia. Locus quoq; ipſe mirum in
dum eſt fertilis, & ſolũ fœcundum. Diſtat ab his ruinis Neapolis uno ſta
, putoq; fuiſſe oppidũ Thebes. Huic fonti adiacet prædiũ quod dedit Ia-
filio ſuo Ioſeph, uallis ſcilicet quædã longa & fertilis. A Sichem nume-
ť quatuor leucæ contra Auſtrũ ad Lemnã, caſale ualde pulchrum, ſitum Lemna
ta uiam ad dextram, quæ ducit Ieruſalē. Eſt & alia Lemna, ciuitas in tribu
la, hæc aũt eſt in tribu Ephraim. A Lemna eundo cõtra Auſtrũ ſunt iiij.
cæ ad oppidũ Magnas nomine, quod fuit terminus Auſtralis tribus Eph Magnas
n, hodie uero dicit̃ Bira, & eſt de dominio militiæ templi. A Magnis uer-
Auſtrũ eſt una leuca ad Gabaa Saulis, ubi oppreſſa fuit uxor Leuitæ, & Gabaa
facinus illud ferè tota tribus Beniamin deleta, ubi & Saul filius Kiſch pri
s rex Iſraël natus fuit. A Gabaa euntibus una leuca contra Auſtrũ occur-
Rama ciuitas, ſed quæ hodie eſt uilla, ſita in monte ad ſiniſtram itineris Rama
entis in Ieruſalem. Hinc tres ſunt leucæ eundo contra Auſtrum ad ciui-
em Ieroſolymitanam, de qua infra. Hic uero reuertar ad Sichem, & de-
bam iter quod ab ea ducit uerſus orientem. Itaq; à Sichem uerſus orien-
ad Iordanem procedendo, quatuor ſunt leucæ ad Ennon oppidum Ennon
e munitum atq; optimis abundans terræ naſcentibus, fuit autem de ſor-
Ephraim. Ab Ennon contra orientem quatuor ſunt leucæ ad Phaſellum
caſale

casale,situm in descensu montis Ephraim, tribus leucis à Iordane in campestribus,ubi torrens Charith descendit de monte, in quo loco mansit Elias, quando corui ei deferebāt cibum mane & uespere. Sunt & aliæ uillæ in terra sancta,quæ Rama uocantur,una iuxta Thecuam in uia qua itur in Hebron, alia in tribu Neptalim nō longe à casali Sephet,tertia in Silo.Et omnes istæ uillæ iacent in collibus excelsis:nam Rama excelsum interpretat̃.A Phasello

Dooch ad sinistram una leuca uersus terram Taphue,est castrum Dooch,ubi Tholomus filius Abochi insidiose cepit Simonem Machabæum.In loco isto conspicitur terra Galaad,& duarum tribuū atq; dimidiæ, terra Esebon & montana Moab,mons Abarim & Phasga atq; Nebo: & descendit̃ hinc in campestria Iordanis,quæ loca sunt plana usq; in Iericho,& ultra per totū descensum Iordanis usq; ad mare Salinarum. Sciendum etiam quod ab ortu Iordanis sub monte Libano usq; ad desertum Pharan per centum ferè miliaria, Iordanis ipse in utraq; ripa campos habet latos,& amœnos atq; prata uirentia, positis hinc inde altissimis montibus, in quos hæc arua desinunt, qui & usq; ad mare mortuū iuxta Iordanis riuum protenduntur. De Phasello con-

Galgala tra Austrum quinq; sunt leucæ usq; ad Galgalam,ubi filij Israël transito Iordane longo tempore sunt castrametati. A Galgalis si uersus Iericho uadas,

Quarentana habes ad dextram montem Quarentanam dictum, distantem media leuca à Galgalis, ubi scilicet dominus quadraginta diebus & noctibus ieiunauit. Est mons ille altus,& ascensu difficilis,habens ab uno latere fontem,cuius aquas amaras sanauit & dulcorauit Elisæus,cuius aquæ fluunt iuxta locū Galgalæ à parte Australi, & illico in tantum succrescunt, ut impellant rotas molares,sed postea in riuos secretę,hortos & prata irrigant. A Galgala dimidia

Achor leuca contra Austrum est uallis Achor, ubi lapidatus fuit Achan ob furtum

Iericho anathematis. Item à Galgala per unam leucam contra orientem est sita Iericho,ciuitas olim famosa, nunc autem habet octo domos, uix nomen uillæ sortita. A Iericho per duas leucas uersus Iordanem est sacellum extructū in honorem sancti Ioannis baptistæ, ubi putatur dominus ab eo baptizatus, alij uero id factum putant in Salim. A Iericho sunt duæ leucæ uersus mare mortuum ad Bethagla,ubi filij Israël planxerunt patrem suum Iacob defunctum,quando eum tulerunt de Ægypto,& distat una leuca à Iordane.A Iericho tres numerantur leucæ ad mare mortuū,quod est locus asphalti seu bituminis, quod etiam mare salis nominatur, diuiditq; Arabiam à Iudæa, & terminantur ad eius littora terra Moab & Ammon, item'que mons Seir,de quibus supra mentionem fecimus. Circa medium eius, in littore orientali ostenditur castrum Mozera,quod olim Petra deserti uocabatur, nunc uero

Crack Crack dicitur, munitum apprime, quod Balduinus rex Ierosolymitanus restaurauit, ut regnum illud ampliaret, sed à Soldano nunc tenetur, qui in eo reponit thesaurum totius Ægypti & Arabiæ. A Crack duæ numerantur leucæ

eucæ(secundũ aliud exẽplar, duæ diætæ) ad Areopolim eũndo uersus Vul-
urnum, quæ nunc Petra dicit, & est metropolis totius Arabiæ secũdæ. Olim
ero Ar uocata est, sita in torrente Arnon, in confinio Moabitarũ, Ammoni
arum & Amorreorũ. In eodem littore est locus ubi Balaam ductus fuit in
nontana Moab, ut malediceret filijs Israël. A Ierícho quinq; sunt leucæ con
a Austrum ad oppidũ Segor, sub monte Engaddi positũ, inter quem mon *Segor*
em & mare mortuũ est statua salis, in quam uxor Lot fuit conuersa: pro qua
idenda, multũ subij laboris, sed incassum: nam auerterunt me Saraceni, di-
entes locũ non carere periculo propter serpentes, uermes, & feroces bestias
i habitantes: sed postea comperi rem non ita se habere. Et nota quod mare *Mare mor-*
ortuum ab oriente in occidentẽ, quæ est latitudo eius, habet quinq; leucas: *tuum*
longitudine uero, quæ est ab Aquilone ad Austrũ, habet quinq; diætas,
mihi Saraceni retulerunt. Alij tamen aliã assignauerunt longitudinẽ. Scri
t patriarcha Ierosolymitanus, qui sæpe locum illum inuisit, mare illud sem-
er fumum reddere & nebulam in modum camini infernalis: unde tota illa
allis, quæ aliquando ob sui fœcunditatem & amœnitatẽ illustris dicta fuit,
l spacium dimidiæ diætæ sterilis & inutilis reddita est, ita ut nec ullum ger-
en proferat ferè per spacium quinq; leucarum, nisi iuxta ciuitatem Iericho,
i horti irrigant à fonte Elisæi. A dextris & sinistris huius maris, montes
eriles & aridi cernuntur: nam quocunq; uapor à mari illo ascendens impel
, ibi terræ nascẽtia nõ secus q̃ si à pruina fuissent tacta emoriuntur. In quo
strictũ dei iudiciũ nobis ob oculos ponitur, qui tam seuere grandia illa So-
omorũ peccata usq; in hodiernũ diem non desinit punire. Nec nisi uisa hic
ibo. Dixerunt mihi Saraceni, Iordanem ingredi mare mortuũ, & rursum
redi, sed post exiguum interuallũ à terra absorberi. Excrescit interdũ mare *Iordanis exi-*
ud ex resolutione niuiũ de Libano & pluuijs cadẽtibus in Galilęa, in mõte *nanitio*
alaad, terra Moab, Ammon & Seir, quæ aquæ omnes in Iordane cõfluũt,
in mare mortuũ emittunt. Inuenit in eo bitumen, collectũ de fundo eius, *Asphaltum*
od agitante uento sibijpsi cohæret, & littori appulsum in magna legitur
antitate. Est autẽ medicinale & durum, nec resolui potest, nisi in sanguine
enstruo, appellatq; gluten Iudaicũ, & ab eo lacus ille lacus asphalti, id est,
tuminis appellat. De quo in Genesi ita legimus, Vallis syluestris, quæ nũc
mare salis, habebat puteos multos bituminis. Hi putei usq; in hodiernũ
ẽ cernunt in littore eius, habentes singuli pyramides erectas, id quod ocu-
meis uidi. Et tantum de isto mari. A Galgala tres numerantur leucæ simi
er à fonte Elisæi contra Aquilonem à latere Septentrionali montis Qua-
ntanæ ad ciuitatẽ Hai, quã expugnauit Iosue. Ab Hai ferè una leuca cõtra
quilonẽ est Bethel ciuitas, quæ olim Luza dicebat in tribu Beniamin, ubi *Bethel*
cob in oriẽtẽ à facie fratris sui Esau fugiẽs dormiuit, & supposito capiti suo
pide, uidit in somnis scalã stantẽ sup terrã, & cacumine suo cœlos tangentẽ:

ubi &

ubi & erexit lapidẽ in titulum,uocauitq; nomen loci illius Bethel. Et hic erãt hi qui dicunt hæc Ierosolymis facta. Ostenditur autem adhuc iuxta Bethel lapis ille in titulũ erectus,unà cũ sepulchro Deboræ nutricis Rebeccæ. A Be-
Silo thel una est leuca eundo contra Aquilonem uersus Rama,quæ Silo dicitur, ad palmam Deboræ uxoris Lapidoth,quæ indicauit Israël, & misit Barach ad pugnandum contra Sisaram in monte Thabor. A Bethel per duas leu- cas non longe à Rama Beniamin, est Anatoth uiculus sacerdotum, de quo Ieremias propheta fuit oriundus. Iuxta Anatoth inter orientẽ & Austrũ in- cipit desertum illud quod est inter Ierusalem & Iericho, quod nũc desertum Quarentanæ dicitur, & extenditur usq; ad mare Galilææ,& usq; ad desertũ Thecuæ & Engaddi iuxta mare mortuum. A Segor supra mare mortuum
Engaddi ad unam leucam est ascensus montis Engaddi, ubi Dauid aliquando latita- uit,quum à Saul hostili animo quæreretur. Ibi quoq; in circuitu montis fuit hortus Balsami. Sed tempore Herodis magni Cleopatra regina Ægypti,in odium ipsius Herodis annuente Antonio, transtulit illum in Babylonẽ Æ- gypti. Sub Engaddi iuxta mare mortuũ sunt arbores pulcherrimæ, sed fru- ctus earum quando decerpuntur, intus fauilla & cinere pleni inueniuntur. Montes Engaddi sunt ualde alti,mirabilem præferentes dispositionẽ:nam habent tam præruptas rupes casum minantes in ualles subiectas, ut uident- bus & transeuntibus timorem & terrorẽ incutiant. A Iericho quatuor sun leucæ contra occidentem, uia quæ ducit Ierosolymã ad sinistram Quaren-
Adumim tanæ,ad castrum Adumim, ubi scilicet ille qui descendebat de Ierusalẽ in Ie- richo,incidit in latrones: id quod his temporibus adhuc multis contingit, & ob id ab effusione sanguinis frequenti nomen accepit. Est locus ipse uisu hor- ribilis,& periculosus ualde,nec quisquam eum audet pertransire sine condu-
Bahurim ctu. Ab Adumim una leuca contra occidentẽ est Bahurim de tribu Benia- min,de quo fuit Semei filius Iemini qui maledixit Dauid,& est castrum pu- chrum in monte alto situm. De Bahurim contra occidentem ad duos iactu
Bethania arcus est Bethania,castellum Marthæ & Mariæ,ubi peregrinis adhuc oste- ditur domus Simeonis leprosi, & sepulchrum Lazari,in quo resuscitatus fu à domino,tectum lapide marmoreo,in quod ego ut reliqui descendi. Rece- dendo à Bethania nõ uideri potest Ierusalem ob interpositum montem O- ueti,sed conscenso quodam terræ tumore, uidetur pars quædã ciuitatis un cum monte Sion.

Descriptio ciuitatis Ierosolymitanæ.

IErusalem itaq; ciuitas dei summi, de qua dicta sunt gloriosa,posita est i terra montosa: montes enim sunt in circuitu eius, habetq; in circuitu terr fertilem & bonam,præterquam ad orientem & uersus Iordanem. Distat a Acone triginta sex leucis,quæ scilicet est contra Aquilonem: à Sebaste uer siue Samaria distat sedecim leucis: à Sichem octo, & à Nazareth uiginti se ptem. Et hæc loca omnia sunt uersus Aquilonem. A Ioppe uero distat oct

leuci

ucis inter occidentem & Aquilonem, à Iericho ſeptem uerſus orientem, à
Bethleem duabus, ab Hebron octo, & hæ ciuitates ſunt ad Auſtrum. Po/
ſita eſt itaq; hæc urbs ab Auſtro in latere montis Sion, & ab occidẽte habet
montem Gion, nec eſt hodie ſitus eius mutatus ut aliqui fabulant̃, quum ob
locorum munitionẽ transferri nõ poſſit à priſtino ſitu. Eſt quidem nonnihil
ampliata in latum, ſed non in longũ, quum à parte arcis & montis Sion ex/ *Mons Sion*
tendi non poſſit, ſiquidem mons ille ſupereminet, intra muros tamen ciuita/
tis concluſus, ampliſſimus, qui per ſe ferè ciuitati fundũ præſtare poſſet: nam
initium ſumit à portu aquarũ ſiue fontis Silohæ uerſus orientẽ, & ſuo tractu
per meridiem uſq; ad occidentem ferè ſemicirculum deſcribit, rupe prærupta
ſemicirculũ hunc cingente & conſolidante. Concauitas uero huius ſemicirculi
quum uerſus ciuitatem exinanita eſſet, ut nõ cõmodum fundamentũ caſtro
eſſe potuerit, plurimũ negocij priſcis regibus fecit, quouſq; oppleretur. Porrò
à parte occidentis ubi iugum montis initium ſumere diximus, ſita eſt turris *Turris Dauid*
Dauid in quodam colle ipſius prȩruptæ rupis, habebatq; à tergo uoraginẽ
quandam quæ uenit à parte Auſtrali montis Sion, & in huius turris angulo
ſe reflectẽs gyrabat uerſus orientẽ, diuidebaturq; in duas ualles profundas,
quarum una uergit ad Aquilonẽ, altera ad orientem, aliũ ſcilicet conſtituen/
tes angulum, oppoſitum illi angulo, cui innititur turris Dauid. Proinde uallis
quæ à turri Dauid deſcendebat contra latus Aquilonare montis Sion uſque
ad montem Moria, & reflectitur in orientẽ, ſeparabat montẽ Moria in quo *Mons Moria*
fuit templum, à monte Sion, & totam inferiorẽ ciuitatẽ, extendebaturq; uſq;
ad torrentem Cedron, per locum ubi nunc eſt porta aquarũ inter montem
Sion & palatium Salomonis, quod ædificatum fuit in parte Auſtrali mon/
tis Moria, & hoc pacto cingebat uorago illa ex omni parte montem Sion,
& hæc erat ciuitas Dauid. Verũ nunc uorago ipſa tota repleta eſt, relictis ta/
men ueſtigijs prioris concauitatis. Altera uero uorago ſeu uallis quæ ab iſta
iuxta turrim Dauid diuidebatur, procedebat uerſus Aquilonem, faciebatq;
foſſam ciuitatis iuxta longitudinem eius uſque ad plagam Aquilonis: & ſu/
per eam erat intrinſecus rupes eminens, quã Ioſephus Arram appellat, quæ
ſuſtinebat murum ciuitatis ſuperpoſitum, cingentẽ ab occidente ciuitatẽ uſq;
ad portam Ephraim, ubi curuatur contra orientẽ uſq; ad portã anguli, quæ
in angulo ciuitatis conſtituta erat contra angulũ Aquilonis & orientis: & ibi
rurſus curuabatur ab Aquilone per orientem contra Auſtrum extra aream
templi, includens illam & domũ regis atq; portam fontis ſiue aquarũ iuxta
montem Sion. Et iſte totius ciuitatis erat ambitus. Rupes autem illa ſuper
quam ex parte occidentis erat extructus murus ciuitatis, erat ualde eminens,
præſertim in angulo, ubi occidentalis muri pars connectebatur Aquilonari,
ibi & turris, Nebloſa dicta, erecta erat, & propugnaculum ualde firmum, cu *Nebloſa*
ius ruinæ adhuc uiſuntur: unde tota Arabia, Iordanis, mare mortuum, & alia

plurima loca fereno cœlo uideri poſſunt. Ab hac rupe ex parte occidentis de cliuis pendebat ciuitas, nunc paulatim ſeſe inclinans, & rurſum ſenſim erigẽs uſq; ad murum orientalem qui erat ſuper torrentem Cedron, ubi ciuitas ipſa contingebat littus fluminis, habens illic portam, quæ dicebat porta ſterqui linij, eo quod per eam ſordes ciuitatis defluebant in memoratũ torrentem. Extra uallẽ quæ eſt à parte occidentis, fuit dominus crucifixus: & poſt paſſio nem ſuam uorago illa fuit terra repleta, & longo poſt tempore ciuitas muro alio fuit cincta à turri Dauid uſq; ad portam Ephraim, quæ nunc beati Ste phani nominatur. Ab occidente uero rupes illa quæ erat pars montis Gion, qui in altum contra occidentẽ ſurgebat, ſupereminebat urbi, ſicq; tota ciuitas ab iſtis duobus montibus quaſi in decliui pendebat. Mons Moria, in quo templum domini & palatiũ regis ædificata erant, aliquantulũ altior erat ciui tate, ſed per Romanos complanatus fuit mons ille, & miſſus in torrentẽ Ce dron cum omnibus ruinis templi & atriorũ, id quod hodie aperte uideri po teſt. Area autẽ templi quadrata eſt, habẽs in longitudine & latitudine iactũ arcus, & aliquid plus ſpatij, & templum in ea nunc ædificatum adhæret ferè muro ciuitatis, quum uetus templum longe ab eo diſſitũ fuerit, quippe qua tuor atrijs interpoſitis, nec modo diſtat à muro torrẽtis Cedron ultra trigin ta pedes. Ab area templi contra Aquilonẽ, quantus ſcilicet eſt iactus lapidis eſt porta uallis quæ ducit in uallem Ioſaphat: & hæc etiam uocat porta gre gis, quod per eam introducebant greges immolandi in templo. Proinde in trantibus portam uallis ſeu gregis, ad ſiniſtram occurrit piſcina probatica, in qua Nathinnei lauabant hoſtias, quas tradebant ſacerdotibus in templ offerendas: & hæc duas porticus habuiſſe oſtenditur, in quibus ſecundum Ioannem iacebãt infirmi, aquæ motum expectantes. Ad dextrã uero oſten ditur alia piſcina grandis, quæ dicebatur piſcina interior, facta ab Ezechia: n obturans ſuperiorem fontem aquarum Gion, auertit aquas eius, direxitq uerſus occidentem urbis Dauid, incidens ferro petram per uallem quã paul ſuperius cõmemorauimus, introduxit aquas per mediũ ciuitatis in piſcinam iſtam, ne populus in obſidione poſitus aquæ penuria laboraret: fontem uer aquarum Gion, qui non longe diſtabat ab agro fullonis, duxit in ſuperior piſcinam, quæ eſt ſuper natatoria Silohæ. Et hæc quidem Achaz incepit, ſe non perfecit. De hac piſcina & hoc fonte atq; eius ſitu loquitur Iſaias: Egr dere ad extremum aquæductus piſcinæ ſuperioris in uia agri fullonis. Dic autem piſcina ſuperior reſpectu natatoriæ Silohæ, quæ tanquã inferior rec pit aquas de fonte Silohæ. Et ne erres in his piſcinis, aduerte quod prima & præcipua piſcina in Ieruſalem erat piſcina probatica, duas habens porticu quam Solomon fecit pro miniſterio templi. Secunda fuit iuxta illam cont Aquilonem, dicta interior, quam fecit Ezechias, ut dictum eſt. Tertia natat ria Silohæ, quæ erat ſub monte Oliueti, & ſub monte Sion, prope agrũ Ha

keldema

Mons Moria

Piſcina pro batica

keldemah, habebatq; aquam de fonte Silohæ, quam Ezechias quoq; fecit. Quarta erat superior piscina, de qua dictum est, quam Ezechias etiam fecit. Et hæc non fuit in ciuitate, ut quidam sentire uidentur, quum ciuitas ipsa altior fuerit origine eius, de qua hæc piscina suas hauriebat aquas, nempe de fonte Silohæ, & de fonte inferiori aquarum Gion. Vallis Iosaphat cingebat ciuitatē ex parte oriētis, sub monte Oliueti descendēs: & quamuis adhuc sit profunda, multū tamen est impleta. Romani enim, ut dicit Iosephus, ab illa parte ciuitatem oppugnantes, incisis oliuis & alijs arboribus atq; aggeribus inde factis, eam impleuerunt. Sed & postea capta ciuitate, Ælius Adrianus iussit ruinas atriorū & templi proijci in torrentē Cedron atque complanari montem Moria, & ciuitatē aspergi sale, quæ usq; in hunc diem oculariter uidentur facta. Sepulchrum uirginis gloriosæ ostenditur in ualle Iosaphat, non in ima eius profunditate, sed in pede montis Oliueti, & in editiori loco quàm sit ipsa uallis, quod ante subuersionē ciuitatis extra terram eminebat: nunc uero est sub terra, unà cum ecclesia circum sepulchrum extructa. Non longe ab hoc loco ostenditur alia ecclesia, ubi fuit hortus Gethsemani, quem dominus oraturus ante passionem suam intrauit, iuxta montem Oliueti cuidam rupi concauæ adhærens, sub qua discipuli sedisse memorantur, quū ipse oraret ad patrem. Sub monte Sion contra regiam Salomonis in occidentali latere uallis Iosaphat est fons Silohæ, à quo per aquæductum deriuat aqua in piscinam superiorē & in natatoriam Silohæ, nō semper, sed quando inundat aquis. Porrò ambæ piscinæ sunt in pede montis Sion. Suscipiunt quoq; hæ piscinæ aquas de fonte Gion inferiore, qui oritur sub agro fullonis. Iuxta has piscinas ad iactum lapidis ultra uallem ad plagam Australem est ager Hakeldemah, emptus triginta argenteis illis, quibus Iudas dominum uendidit, deputatus in sepulturam peregrinorum. Infra piscinas istas & agrum Hakeldemach cōtra orientem, fluit torrens Cedron, colliguntur q; in ipsum omnes aquæ, quæ tēpore pluuiarū in altiora quæq; loca circumadiacētia ab aēre descendunt. Non longe à sepulchro uirginis benedictæ audit strepitus eius sub terra ad locū istum properantis: augescit quoq; ex aquis quæ fluunt ex memoratis piscinis, & defertur in uallem Gehennon, quæ etiam locus Tophet uocatur, ubi est fons Rogel, lapis Zoeleth, & ubi Adonias fecit conuiuium, quum regnare instituisset. Ibi quoq; Isaias sepultus dicitur, serra prius iuxta fontem Silohæ sectus. Sunt hæc loca amœnissima, delicijs plena, uiridarijs & hortis consita, irrigante ea torrēte Cedron. Sub hunc locū est mons offensionis, ubi fuit lucus ille detestabilis, in quo insani homines traijciebant filios suos per ignem, offerentes eos dæmonijs. Et hæc de forinsecis locis ciuitatis Ierosolymitanæ dicta sufficiant. Nunc etiam quædam perstringemus breui sermone, quæ intra mœnia eiusdem urbis continentur. Et quidem ecclesiæ sepulcri dominici principatum concedimus: hæc rotunda est, habetq; in

Vallis Iosaphat

Sepulchrum Mariæ

Gethsemani

Hakeldemah

Cedron

Gehennon

Sepulchrum dominicum

medio aperturam rotundam, ſub qua ſepulchrum dominicum ſub diuo conſiſtit nullo tectum imbricamento. Spelunca ſepulchrum domini continens, habet in longum aliquot pedes, foris quidem marmore tecta, intus uero adhuc nuda conſpicitur, ſicut tempore paſſionis fuit. Oſtium quod ducit in hãc ſpeluncam, ponitur ab oriente, & eſt ualde paruum. Et quum ingreſſus fueris ſpeluncam, ſepulchrũ ponitur ad dextrã, hoc eſt, ad parietẽ ſpeluncæ Septentrionalem, factum de marmore griſei coloris, habens in longitudine octo pedes, ſicut & ſpelũca ipſa: nec eſt in crypta illa lumen aliquod cœleſte, ſed lampades aliquæ accenſæ reddunt eam illuſtrem. Et nota quod ante ſpeluncam dominici ſepulchri eſt alia crypta eiuſdem magnitudinis & figuræ, ſolo pariete intermedio à priori ſegregata, & ad hanc primo deſcendit̃, deinde per oſtium intermedij parietis uenitur in ſpeluncã dominici ſepulchri: & oſtium illud fuit clauſum, quando mulieres tempore reſurrectionis dominicæ dicebant, Quis nobis reuoluet lapidem ab oſtio monumenti? Mons caluariæ, in quo dominus crucifixus eſt, diſtat à loco ſepulchri centum & octo pedibus, & eſt aſcenſus à ſuperficie pauimenti eccleſiæ ad locum ubi crux rupi infixa fuit, uiginti octo pedum. In ea rupe adhuc apparet ſciſſura, in morte domini facta. À Caluaria per decem pedes oſtendit̃ pars columnæ, in qua Chriſtus fuit flagellatus, illuc ex domo Pilati translata. Nõ longe ab hoc loco deſcenditur per xlviij. gradus ad locũ, ubi Helena inuenit crucẽ domini defoſſam. De magnitudine huius urbis ſcribit dominus Iacobus patriarcha Ieroſolymitanus in libro quem de terra ſancta compoſuit in hunc modum: Eſt ſæpe nominata & ſępius nominanda ciuitas ſecundũ omnes eius partes in monte ſublimi ſita, muro ualido undiq; cincta, nec nimia paruitate anguſta, nec magnitudine cuiquam faſtidioſa. A muro nanq; uſq; ad murum habet diſtantiam, quantum iacere poteſt arcus, habens inſuper à parte occidentali munitionem ex lapidibus quadris, ferro & plumbo indiſſolubiliter compaginatã, quæ ab uno latere ciuitati eſt pro muro, appellaturq; turris Dauid. Ipſa tamen eadem eſt, quæ à quibuſdam Antonina dicitur, habetq; montem Sion ab Auſtro, in quo Dauid ſibi habitaculum fecit, in quo etiã cum alijs regibus Iuda ſepultus eſt, & eam appellauit ciuitatem Dauid. Mons autẽ Caluariæ, in quo dominus crucifixus eſt, à parte occidentis erat extra murum ciuitatis: ſed Ælius Adrianus ipſam per Titum & Veſpaſianũ omnino deſtructã reparauit, & adeo ampliauit, ut locũ crucifixionis & ſepulturæ dominicæ intra murorum ambitum comprehenderit. Hactenus ille. Nunc de portis eius. Prima erat porta Dauid, quæ erat in latere montis Sion contra occidentem, ubi erat angulus ciuitatis inferioris, oppoſitus turri Dauid, in loco ſcilicet ubi duę uoragines ab una naſcebantur, una ad Aquilonem, & altera ad orientẽ uergente: ubi & teſtudo facta eſt ultra uallem unam, per quam à porta illa erat exitus & introitus. Ad dexterã huius teſtudinis Iudas in ſycomoro quadã laqueo

Caluariæ locus

Ieruſalem deſcriptio

Octo portæ
I

laqueo se suspendit. Ista quoq; porta dicebat porta pisciũ, quia per eam erat uia ad Ioppen & ad alia loca maritima unde pisces inferebantur. Dicebatur quoq; porta negociatorũ, quia per eam erat uia in Bethleem, Hebron, Gazam, Ægyptum & Æthiopiam. Nam ducebat ad agrũ Fullonis iuxta montem Gion, ubi à sinistris ibatur in Hebron, à dextra uero uersus Ioppen. Et hæc eadẽ uia post modicũ interuallũ iterũ diuidebatur: nam ad sinistrã ducebat in uallẽ Raphaim sub castro Bethsura uersus Philistijm & Gazã, & inde in Ægyptũ atq; Æthiopiã, unde negociatores merces uarias adducebãt. Et ad dextram ducebat in Emaus, Ramatha & Ioppen contra occidentẽ ad mare mediterraneum. Secunda porta ab ista, fuit in eadẽ parte muri, respiciens etiã ad occidentẽ, & partim ad Aqlonẽ, uocabat'q; Iebus à Iebusæis, & Iudiciaria, quia extra eam fiebat iudiciorũ exequutio. Vnde & extra eã fuit dominus crucifixus. Huius portæ uestigia adhuc apparent in muro ueteri ciuitatis. In nouo uero muro, qui includit sepulchrũ domini, respondet ei porta eodẽ nomine appellata, ducens in Silo & Gabaon. Tertia porta ab ista, est contra Aquilonem, uocaturq; porta Ephraim & porta sancti Stephani, qui extra eam lapidatus fuit: & hæc ducit in Sichẽ, Samariã & Galilæã. Quarta ab ista est contra orientẽ in angulo ciuitatis iuxta torrentem Cedron, dicta porta Anguli, quia in angulo ciuitatis sita erat. Dicta quoq; est porta Beniamin, quia per eã fuit uia in Anathoth, Bethel, in desertũ & ad ciuitates alias tribus Beniamin. Quinta porta erat cõtra Austrũ ab ista, dicta porta Sterquilinij, quia per eam deferebant aquæ pluuiales sordes ciuitatis in torrentẽ Cedron. Sexta porta similiter respiciebat Austrũ, & posita erat iuxta torrentẽ Cedron, dicta porta Gregis, quia per eã introducebant greges immolãdi in templũ, eratq; probatica piscina haud longe ab ea. Dicta quoq; fuit porta Vallis, quia per eam ducebat uia in uallẽ Iosaphat: & porta fontis draconis, à fonte illo sic denominata. Septima erat porta aurea super torrentẽ quoq; Cedron posita, & Austrum respiciens, quæ magis erat porta templi q̃ ciuitatis, quia ducebat per compendiũ ad montẽ Olíueti. Octaua quoq; posita fuit super torrentẽ Cedron uersus Austrum, sita inter montẽ Sion & montẽ templi, dicebaturq; porta Aquarum, quia ducebat ad fontem & natatoria Silohæ in uallem Gehennon. *Porta pisciũ*

Montes circa Hierusalem.

AB orientali parte ciuitatis est mons Oliueti, altior cæteris circumiacentibus montibus. In eius summitate est ecclesia cõstructa, in loco ubi dominus ascendit in cœlũ. Ad austrum est mons offensionis, ubi scilicet Salomon templum posuit idolo Moloch. Subter eum est locus Tophet siue Gehennon. Inter orientem & Austrum est ager Hakeldemah, habens à tergo montem mediocriter sublimem, qui eodem appellatur nomine. Porrò ab occidente adhæret ei ager Fullonis, qui ab occidente terminat in montẽ Gion. *Mons Oliueti* *Mons Scãdali* *Mons Gion*

Et hic mons ab occidente imminet ciuitati, sed sensim decrescit uersus portã iudiciariam. Vltra torrentem Cedron in latere Aquilonari montis Oliueti est mons alius altus, quatuor stadijs à Ierusalem distans, ubi Salomon idolo Moabitarum nomine Chamos templum construxit, & ubi tempore Machabeorum ædificatũ fuit castrum, cuius indicia adhuc hodie ibi cernuntur. Duabus leucis à Ierusalem, in angulo qui est inter occidentem & Septentrionem, est mons Silo, qui nunc ad sanctum Samuelem dicitur, ubi fuit arca domini longo tempore, & tabernaculũ fœderis, quod fecerat Moses in deserto.

Mons Silo

Gabaon Hinc per unam leucam est Gabaon ciuitas in tribu Beniamin, & in eodem monte sita: unde erant Gabaonitæ, qui funibus in collum missis, uenerunt ad Iosue, fraudulenter cum eo fœdus ineuntes. A Ierusalem decem numerantur leucæ contra occidentem ad castellum Emaus, ubi dominus in fractione panis cognitus est à discipulis. Is locus hodie Nicopolis dicitur. A Ierusalẽ duæ sunt leucæ contra occidentem ad Bethoron inferiorem, de qua fit mentio in libro Iosue. A Ierusalem contra occidentem quatuor sunt leucæ & dimidia ad Cariath Iarim, quæ una fuit de urbibus Gabaonitarum, ubi arca domini uiginti annis mansit, postquã à Philisteorum terra fuit reducta. A Cariath Iarim ferè ad occidentem est Lachis, etiam una ex urbibus Gabaonitarum, quam obsedit Sennacherib tempore Ezechiæ. De Cariath Iarim si duabus leucis contra Austrum procedas, occurrit Bethsames oppidum, ad quod uaccæ duxerunt arcam dei tempore messis triticeæ, ubi plurimi mortui sunt qui arcam dei nudam uiderunt. A Ierusalem decem leucis uersus occidentẽ est Ramatha Sophim, quæ partim erat de tribu Beniamin, & partim de tribu Iuda, sita tamen in mõte Ephraim. Dicta quoq; fuit Aramathia, de qua fuit Ioseph nobilis decurio, qui sepulturæ domini interfuit. Hinc quoque Samuel propheta oriundus fuit, ibiq; sepultus, & uocatur hodie Ramula. A Ramula uersus occidentem tres sunt leucæ ad Ioppen ciuitatem, ubi Ionas nauim intrauit, cupiens fugere à facie domini in Tharsis, hoc est, ad insulas maris. Porrò ad Bethleem ciuitatẽ Dauid ad Austrum sitam, tres sunt leucæ, in cuius sinistra parte est uia quæ ducit in Hebron, in qua uiatori quoq; occurrit si parum ad dextram declinet, sepulchrum Rachelis, cui pyramis pulchra imminet à Iacob in titulum monumẽti extructa: est Bethleem sita in colle arto & oblongo, habens in occidente & in decliui loco collis ingressum, ubi etiam est cisterna iuxta portam, de qua Dauid bibere desiderauit, quũ esset in præsidio. In extremitate uero orientali sub rupe quadã, quę erat iuxta murum ciuitatis, fuit secundum morẽ illius terræ locus pro stabulo, habens præsepe in rupe excisum, ubi mundi saluator de uirgine natus & reclinatus fuit, quũ locus alius commodior in diuersorio non esset quàm præsepe, in quod mundi creator & redemptor reponeret. Hic hodie sacellũ est extructũ nobilissimũ, stratũ marmore, & marmoreis erectum columnis, ut uix hodie inueniri possit locus

Emaus · *Bethoron* · *Cariath Iarim* · *Lachis* · *Bethsames* · *Ramatha* · *Ioppe* · *Bethleem*

ſit locus ſacer illo pulchrior, ut etiam Sultanus tentarit hinc aſportare colum
nas & alia cruſta marmorea quibus parietes nitent, ad decorandum palatiū
ſuū Babylonicū: ſed ſerpente ſubito apparente, & terrorē incutiente, deſiſtere
coactus eſt à concepto propoſito. Videnť quoqȝ iuxta hanc eccleſiā indicia
quædā monaſterij, in quo lectus & ſepulchrū diui Hieronymi peregrinis o/
ſtendiť. Itē oſtendiť locus occiſionis innocentiū puerorū, & ſepulchra Paulæ
& Euſtochij, haud longe ab hac eccleſia. A Bethleē per dimidiā leucā ad occi
dentem eſt uilla Bezec, ubi captus fuit Adonibezec, & truncatus ſummitates *Bezec*
manuū atqȝ pedū. Creſcit ibi optimū uinū, quo melius in terra illa non inue/
nitur. A Bethlehē duabus leucis contra collem Achillæ eſt ciuitas Thecua in *Thecua*
monte ſita, de qua fuit Amos propheta, ibidē Ochozia rege Iſraël, occiſus &
ſepultus. Inter Thecuā & Engaddi ad ſiniſtrā cōtra deſertū Quarentanæ eſt
caſtrū Herodiū alto loco ſitū ab Herode extructū. A Thecua duabus leucis, *Herodium*
inter orientē & Auſtrū, eſt Zoph oppidū iuxta deſertū, Zipheorū patria; *Ziphei*
ubi Dauid uagabundus latuit. Huic cōtra Auſtrū adiacet deſertum Maon,
in quo eſt mons Carmelus, iuxta quem Nabal repulit nūcios Dauid. Nota
eſt hiſtoria. Ab hoc deſerto Maon, inter Auſtrū & orientē, parū diſtat mōs
Seir ſiue Idumea, quam terrā filij Iſraël lōgo tēpore iuſſi ſunt circuire. Quod *Idumea*
ſi à memorato deſerto contra Auſtrū uadas, occurret terra Amalech, quam *Amalech*
iuſſus eſt Saul ſubuertere interfectis habitatoribus eius. Ante terram Ama/
lech contra mare mortuū eſt Cadesbarne, locus unde Moſes xij. miſit explo *Cadesbarne*
ratores. A Bethleē tres ſunt leucę uerſus Auſtrū ad collē Rama, in qua uideť *Rama*
tota Arabia uſqȝ ad montē Seir, & omnia loca circa mare mortuū, itemqȝ lit/
tus maris magni à Ioppe uſqȝ ad Gazā. A Rama duabus leucis prope uiā
quæ ducit in Hebron eſt prædiū Mamre, ubi habitabat longo tēpore Abrā *Mamre*
iuxta ilicē. Ab hac ilice per dimidiā leucā uerſus dexterā, eſt Hebron ciuitas *Hebron*
illa uetus, olim Cariath Arbe dicta, in qua regnauit Dauid vij. annis: ſitaqȝ
fuit in monte. Hodie præter magnas ruinas nihil ibi cernitur, ſed ad tres ia/
ctus arcus Auſtrū uerſus, declinando tamen paululū ad orientē, eſt Hebron
noua extructa, in loco ſcilicet ubi erat ſpelunca duplex, ubi ſepulti ſunt Adā *Spelunca duplex*
& Eua, Abraham & Sara, Iſaac & Rebecca, Iacob & Lia. Saraceni circa ſpe
luncam duplicem, quæ erat in eccleſia cathedrali, ædificauerūt munitionem.
A ſpelunca duplici ad occidentem, ad iactum arcus unum, eſt ager Dama/ *Ager Damaſcenus*
ſcenus, ubi plaſmatus dicitur Adam, habetqȝ argillam rubeam, flexibilē in
modum ceræ, quæ per camelos in magna quantitate in Ægyptum, Æthio/
piam, Indiam, & alia loca deportatur. Nam abutuntur ea in uarias ſuperſti/
tiones. Iuxta hunc agrum Damaſcenum, oſtenditur etiam locus ubi Cain
fratrem ſuum Abel occidit. Fabulantur quoque illic Adam & Euam multo
tempore luxiſſe Abel filium ſuum in ſpelunca rupis cuiuſdam, quæ ad Au/
ſtrum patet. Ab Hebron tribus leucis contra Auſtrum eſt Dabir, quæ & *Dabir*

Cariath Sepher, id est, ciuitas libri seu literarũ, de qua in Iosue. Ab Hebron tres numerantur leucæ cõtra Aquilonẽ, declinando paululum ad occidentẽ, ad Nehel Escol, id est, torrentẽ Botri, unde exploratores portauerũt palmitẽ uuæ. Ad læuã huius uallis per dimidiã leucã descendit riuus, in quo Philippus baptizauit eunuchũ Candacis reginæ, haud longe à Sicelech. A Nehel Escol octo numerantur leucæ uersus Ierusalem, ad domum Zachariæ, quã intrauit pregnans uirgo Maria, salutatura Elisabeth. A domo Zachariȩ tres sunt leucæ uersus Aquilonẽ, & itidẽ tres leucæ à Nicopoli contra Vulturnũ,

Nobe ad Nobe ciuitatẽ sacerdotũ, quæ nũc Bochonopolis dicitur, in uia quæ Diospolim ducit atq; Ramatha, ubi Dauid ab Abimelech accepit gladiũ Goliath Gethæi. Hæc de Ierusalẽ & locis circumiacentibus dicta sufficiant.

Ab Acone uersus Austrum iter.

QVatuor sunt leucæ ab Aconensi ciuitate ad oppidum Caiphæ, in pede montis Carmeli ad Aquilonẽ situm. A Caipha tres numeranť leucæ

Castrum peregrinorum ad castrum peregrinorũ fratrum militiæ templi, munitissimum quidem, & in corde maris situm, talibus muris & antemuralibus cinctum, ut ferè inexpugnabile sit. A Caipha ad leucam unam & dimidiam in monte Carmeli est

Fratres Carmelitæ spelunca Eliæ & mansio Elisei: ubi hodie habitant fratres Carmelitæ. A castro peregrinorum quatuor sunt leucæ ad Cæsareã Palestinæ metropolim, in qua fuit sedes archiepiscopalis, quamq; Herodes magnus instaurauit, &

Cæsarea Palestinæ in honorem Cæsaris Cæsaream appellauit: & in ea Petrus baptizauit Cornelium centurionem. A Cæsarea nouem leucis contra Austrum est munitio Arsur, quondam Antipatrida ab antipatre Herodis magni dicta. Hæc aliquando fuit frattum de hospitali sancti Ioannis. Ab Arsur quatuor sunt leu

Kato cæ contra orientem ad Manathat, nunc Kato dicta, & sub monte Ephraim sita non longe à monte Saron. In hac Saraceni posuerunt præsidium militum contra castrum peregrinorum. A Kato quatuor leucis contra Austrum est mons Saron & oppidum Sarona, de quo fit mentio in Actibus aposto

Ioppe lorum. De Arsur octo sunt leucæ usque ad Ioppen, & hinc quatuor numerantur usq; in Geth, quæ olim una fuit de principalioribus ciuitatibus Philistinorum: sed nunc paruum est casale, uocaturque Ybilim in colle situm. A

Geth Geth duæ sunt leucæ contra Austrum ad Bethsames Iuda. Hinc si ad orien

Bethsames tem procedas, post sex leucas occurrit mons Modin, de quo oriundi fue

Mons Modin runt Machabæi, & ostenditur illic sepulchrum eorum. A Bethsames con

Accaron tra occidentem, ferè per quatuor leucas haud longe à mari est Accaron, etiam una de principalioribus ciuitatibus Philistinorum. Verum hodie exiguum est casale, antiquo retento uocabulo. Ab Accaron quatuor sunt

Azotus leucæ uersus Austrum ad Azotum, quæ etiam una fuit ex potioribus Philistinorum ciuitatibus, una leuca à mare distans, sed hodie parua est uil

Lida la. A Ioppe duæ sunt leucæ ad Lidam seu Diospolim. Hinc quatuor leucæ

eucæ contra orientē ferè, paululū ad Aquilonem declinando, est Lobna, non longe à Lachis quam cepit Iosue, & quā obsedit Sennacherib. Inde per tres leucas, in uia quæ ducit ad Gabaon, est Aceda oppidū, & Maceda, ubi quinq; reges se absconderāt in spelunca, de quo in Iosue. Hinc si progrediaris tribus leucis contra orientem, nō longe à Nobe, est Sochoth Iudæ, iuxta uallem terebynthi, ubi puer Dauid in funda & lapide interfecit Goliath Gethæum. A Nobe, quæ hodie Bethnopolis uocatur, sunt tres leucæ usq; in Emaus, quæ hodie Nicopolis appellatur. Ab Emaus spacio unius leucæ & dimidiæ ascenditur per uallē Raphaim, à latere domus Zachariæ, quę relinquit͛ ad dextrā euntibus in Ierusalē. Ab hac Zachariæ domo numerantur tres leucæ & dimidia dextrorsum ad castrum munitissimum Bethsura nomine, situm in latere montis contra Bezeck & Bethleem, quod ædificatum fuit tempore Machabeorū, & paulopost fraudulenter captū ab Antiocho adolescente. Distat autē ferè per unam leucam à Ierusalem. Ab Azoto quatuor leucis contra Austrum est Ascalon, quarta Philistinorū ciuitas, sita in littore maris, & habens formā semicircularē, unicum ferè robur & propugnaculum Saracenorum in terra illa. Ab Ascalone duabus leucis contra Austrum est Gaza, in littore quoque maris sita, quæ nunc communiter Gazara appellatur, & transit per eam uia in Ægyptum. A Gaza quatuor numerant͛ leucæ usq; ad Bersabee, quæ nunc Giblin dicit͛, & est terminus Iudææ atq; terræ promissionis contra Austrum. In hac manserunt multo tempore Abrahā & Isaac, ut patet in Genesi. Distat ab Hebron sicut & Gaza paulo amplius una diæta. Vltra hanc extremitatem terræ sanctæ est desertum illud magnum, quod ad Ægyptū usq; ferè extenditur, in quo oberrauerunt filij Israël quadraginta annis. Itaq; longitudo terræ sanctæ ab Aquilone incipit à monte Libano iuxta Cęsareā Philippi, extenditurq; contra Austrum usq; in Bersabee Iuda, quæ est cōtra desertum, complectens plus minus'ue lxvij. leucas. Latitudinē uero eius non adeo exacte obseruaui. Porrò memorata longitudo decem tantum complectitur tribus. Tribus Iuda superiorē obtinuit regionem, quę in longitudine quidem extenditur ab Ægypto usq; in Ierusalem, diciturq; interuallum illud occupare septem diætas. In latitudine uero incipit à lacu asphalti, hoc est, à mari mortuo. & desinit usq; ad mare magnum in occidente. Tribui Simeonis obuenit pars in ipsa tribu Iudæ, nempe quæ est iuxta Ægyptū circa montana Arabiæ. Beniamitæ sortiti sunt possessionem suam à Iordane usq; ad mare magnū in longitudine, latitudo uero eius est ab Ierusalē usq; in Bethel, quatuor ferè complectens leucas. Tribus Ephraim sortem suam accepit à Iordane fluuio usq; ad Gaderā, quæ est iuxta Ioppen, & ex transuerso usq; ad campum magnū ubi incipit Galilæa. Tribus Manasse una medietas incipit à Iordane, & terminatur ad mare magnum, & in transuerso quæ est latitudo eius, desinit in Bethsan. Tribus Isachar secundum longum incipit à Iordane &

Lobnā *Aceda* *Sochoth* *Emaus* *Bethsura* *Ascalon* *Gaza* *Bersabee* *Lōgitudo terræ sanctæ* *Iuda* *Simeon* *Beniamin* *Ephraim* *Manasse* *Isachar*

dane, & terminatur ad Carmelum iuxta Magedo: in latitudine uero habet
Zabulon Bethsan & montē Thaborinū extremitates. Tribus Zabulon habet Carmelū & lacum Genesareth extremitates longitudinis, & in latitudine à mōte
Aser Thabor uersus Nazareth, quinq; occupat leucas. Tribus Aser occupat totam terram à Carmelo maris usq; ad Sidonē magnā, in longitudine scilicet uiginti leucarū continens spatiū: in latitudine uero extenditur à mari magno
Neptalim usq; Nason & Assor per spatiū nouem leucarū. Tribus aūt Neptalim accepit partes orientales usq; ad Damascū, Galilæā superiorē à mari Galilææ usq; ad montem Libani, fontesq; Iordanis includens, & hæc in longitudine: iuxta latitudinē uero transit ab Assor usq; ad regionē Traconitidis. Tribus
Dan Dan occupat loca conuallis iuxta mare magnū, ab Austro terminata ad Azotū: ab Aquilone ad Doram, habēs scilicet à tribu Iuda Azotū, Accaron & Geth: & à Beniamin Iamniā & Ramatha usq; ad Ioppen. Et ut in summa dicā, tota terra sancta à Iordane usq; ad mare magnū, quæ est latitudo eius, ab oriente scilicet in occidentē, nō uidet' excedere sedecim leucas. In longitudine uero, quæ ab Aquilone in Austrum computat', à Dan scilicet, quæ nunc Belenas siue Cæsarea Philippi dicit', usq; ad Bersabee, quæ nunc Giblim appellatur, habet circiter sexaginta quatuor aut sex leucas. Et hæc de magnitudine, urbibus, fluminibus, & cæteris locis terræ sanctæ dicta sufficiant.

De fertilitate terræ sanctæ & uarijs eius habitatoribus.

HAbet terra sancta id in sacris literis præconij, ut reliquas terras in bonitate & fœcunditate excellat, atque longe post se relinquat, quippe qua melle & lacte exuberare dicitur, per quę intelliguntur omnia ea quibus opus habet mortalis hæc uita. Est solū ipsum frumēti feracissimū, quippe quod in cultura sua minimū laborē exigit, & multū reddit fructū. Nam id sæpe oculis meis uidi, duobus tantū bobus aratrū inuerti: nec agros stercore opus habere quū suapte natura terra ipsa pinguis sit, & in plerisq; locis hoc externo minime egeat cōdimēto: rosas, rutā, fœniculū, saluiā & alias herbas humus ipsa
Lana in fructectis sponte producit. Lana quoq; succida ibi crescit in frutectis quibusdā, quorum semina singulis annis in terrā spargunt', & ex his consurgit caudex quidā, in cuius folliculis lana illa colligit'. Crescunt quoq; ibi cannæ molles, ex quibus colligit' saccarū. Habent hæ cannæ medullā quandā humidā in modū sambuci, quæ in peluim expressa atq; in æneis caldarijs decocta, optimū efficit saccarū. Id tñ ingenue fateor, raro illic inueniri poma, pira, cerasa, nuces, & alios similes fructus arboreos, sed è Damasco illuc deferunt', q tñ adeo solis ardore decocti sunt, ut diu cōseruari nequeāt. At loco illorū habēt alios fructus q etiā p totū annū in arboribus cōseruāt', ut sępe uideas unā arborē simul flores & fructus maturos gestare. Ex his faciūt incolę uaria cōdimēta, qbus pultes, carnes, pisces, & alios cibos sapidiores reddunt. Habēt poma cetrina magna, ex qbus optima conficiūt electuaria. Habēt & alia optima poma & mirabilia,

abilia,quæ poma paradysi ab eis uocant͛.Hæc crescunt in modũ maximi bo ri,quantitatẽ habent mediocris cophini, cuius grana sunt ipsa poma, ita ut nõ raro centũ poma,& aliquãdo plura simul conglobata in modũ uuarũ re- erias,quorũ quodq; oui habet magnitudinẽ,obductũ folliculo spisso crocei oloris,qui decorticatus dulcẽ & delicatũ relinquit fructũ.Hæc arbor ultra bi nniũ nõ durat,sed arefacta, ex radicibus alios surrogat surculos. Folia eius deo longa sunt,ut staturã hominis erecti ferè excedãt. Latitudo uero tanta st,ut duo folia hominis corpus cõmode tegere possint. Vineæ multæ sunt in rra sancta,& plures essent,si Saracenis uini usus in uniuersum nõ esset inter ictus. Hi aũt terrã illã hodie pro maiori parte subiectã tenẽt: & ubi uineas nueniunt eradicant.Optimũ uinũ quod in ea inuenit͛,crescit circa Bethleẽ in alle Raphaim, & in Nehelеschol, unde exploratores portauerunt palmitẽ uarũ ut in Numeris legimus. Circa Sidonẽ quoq; & Anteradũ, itemq; sub Libano monte bonũ crescit uinũ,& ut mihi retulerũt indigenæ Anteradi,col gunt uno anno ab eadẽ uite triplex uinũ,hoc est: habent uno anno tres uin emias. Nã quũ uitis tempore Martij consuetos produxerit botros, id ligni uod uacuũ est à fructu,resecat͛,& tũc ex relicto palmite in Aprili alius & no us repullulat surculus,suos quoq; secũ ferens fœtus. Qui & ipse truncatus,in Maio nouũ producit ramusculũ,serotinis oneratũ uuis.Et hac arte fit,ut pri- ni botri in Augusto ad maturitatẽ perducti,suam uindemiã requirant. Se- undi uero qui in Aprili floruerunt,in Septembri racemant͛:& tertij in Octo ri.Hinc etiã est ut in terra sancta botros uenales inuenias à die Ioannis ba- tistæ usq; in diẽ diui Martini.Habent͛ quoq; in ea terra ficus, malograna- a,mel,oleum,pepones,cucumeres,melones,citruli,cucumeres Babylonici, & lij multi fructus his similes. Frumentũ quoq; ipsum est delicatissimũ, ut nõ ideat͛ mihi quod unquam meliorẽ comederim panem quàm Ierosolymis. Porci syluestres,capreoli,lepores,perdices & coturnices abundãt in terra san ta,sicut & leones atq; ursi.Sed & cameli ibi in maximo habent͛ numero.

Poma paradisi

Tres uno anno uindemiæ

Qui homines terram sanctam inhabitent.

SVnt in terra promissionis homines ex omni natione quæ sub cœlo est,& uiuit quęlibet gens iuxta ritũ suum.Et ut uerũ loquar,in nostrã magnam onfusionem,nulli in ea peiores & in moribus corruptiores inueniunt͛ quàm Christiani,cuius hanc esse rationẽ arbitror. Quãdo aliquis in Hispania,Gal a,Germania, Italia, aut alijs Christianitatis nationibus malefactor depre- ensus fuerit,utpote homicida,latro,fur,incestuosus,adulter, fornicator,pro- itor, & timet propterea à iudice condignam sibi irrogari pœnam, fugit & ransfretat in terram sanctam, quasi hoc contractum abolliturus malum, & uum illuc uenerit, non animum sed locum mutauit, & euenit sibi id quod criptum est:Nunquid Æthiops potest mutare pellem suam? Tales sunt ho ie in terra sancta non pauci, qui spoliant peregrinos & conterraneos suos,

Transfugæ Christiani

ad se

ad se bona fiducia diuertentes,& nihil mali de eis suspicantes: detestabilesq; illi patres detestabiliores post se relinquunt filios,qui pollutis pedibus calcāt loca sancta, & sua pessima uita id efficiunt,ut sancta dei in magnum ueniāt contemptum.Sunt autē præter Christianos in terra promissionis & aliæ uariæ gentes,præsertim Saraceni,qui Mahumetum prædicant,& legē eius obseruant,agnoscentes etiam Christum ueluti magnum prophetam,de spiritu sancto conceptū,& natum ex uirgine Maria,sed negāt eum passum & mortuum,uerum quum illi placuit,aiunt,ascendit in cœlum,sedetq; ad dexteram patris ut filius. Mahumetum uero dicunt sedere ad sinistram dei, & eum ut dei nuncium ad se tantum missum. Sunt homines illi Mahumetani immundiciæ addictissimi, ducuntq; tot quot pascere possunt uxores, præter id quod Gomorraico fœdati sunt uitio. Sunt tamen hospitales, & satis humani,id quod non semel tantum in meipso sum expertus.Pro modico ministerio illis exhibito,copiosam reddunt mercedem.Sunt prȩterea in hac terra Syriani,qui quidem Christiani sunt,uerum Latinis nullā seruant fidem,misere & pauperrime uiuunt:auariciæ studentes, nemini eleemosynā largiunt. Ditissimus inter eos non delicatius uiuit quàm pauperior. Inter Saracenos habitant,& ut plurimum officijs eorum mancipantur.In habitu à Saracenis ferè nihil differunt,nisi quod per cingulum laneum ab eis aliquid discriminis habent.Græci similiter Christiani sunt,sed schismatici,& à Romanæ ecclesiȩ obedientia alieni:sunt & alijs multis implicati erroribus,faxit deus ne & Latinis multæ irrepserint stulticiæ.Apud Græcos omnes ferè prælati sunt monachi,magnæq; abstinentiæ,& habentur à plebeis hominibus in magna reuerentia & honore.Sunt quoq; in hac terra Armeni,Georgiani,Nestoriani, Nubiani, Iabeani, Chaldæi, Maronitæ, Æthiopes, Ægyptij,& multæ aliæ gentes, quæ quidem omnes confitentur Christū, & habēt suos patriarchas. Quidam sunt hæretici,& à suo hȩresiarcha nomen sunt sortiti,ut sunt Nestoriani,Iacobitæ & similes. Sunt tamen multi in his sectis admodū simplices, nescientes quicquam de hæresibus:Christo deuoti,carnem ieiunijs macerantes,atq; simplicissimas uestes induti, ut etiam longe superent religiosos Romanæ ecclesiæ. Nubiani & Iabeani dicunt se siue maiores suos fidem suscepisse à sancto Matthæo, ab eóque baptizatos, & baptismi modum ab illo recepisse,quem hodie inuiolabiliter seruare contendunt, innitentes huic autoritati,Ipse uos baptizabit in spiritu sancto & igne. Nam quum baptizantur,cum calido ferro crucem inurunt faciei aut alteri corporis parti. Et hi deuotiores inter orientales habentur.Est & gens Madianitarum, qui nunc Beduini atq; Turoniani dicuntur, qui magnam partem terræ sanctæ impleuerunt:& hi tantum operam dant alendis pecoribus & camelis, quibus supra modum abundant:Certam mansionē non habent,sed ubi bona inuenerint pascua,ibi cum tabernaculis suis tantisper subsistunt,donec herbis depastis, alium

Saracenorū fides

Syriani

Græci

Nubiani

Madianitæ

lium locū pro gregibus quærere cogant. Sunt homines pugnacissimi, & re
pleuerunt ferè totam Syriam: potissimū occuparūt ripas Iordanis à Libano
usq; ad desertum Pharan, quum montes qui ultra Iordanē sunt, optima sup
peditent pabula ouibus, capris, & reliquis iumentis. Habent arietes & uerue
ces tam crassos & pingues, ut una cauda pro tribus aut quatuor hominibus
sufficiat ad esum. Nestoriani habitant circa Berut & Biblium in planicie Li-
bani contra Ituream. Maronitæ uero occuparūt regionem quæ est circa fon-
tem hortorum à Libano descendentem contra Tripolim, dicunturq; habe-
re quadraginta milia pugnatorum. Porrò circa castrum Arachas post Tri-
polim habitant Saraceni, qui Vanni dicuntur. His sociantur Saraceni quos
Asininos uocant, habitantes in montanis usq; ad castrum Anteradum, pluri
ma habentes castra & oppida, atq; fertilissimam occupantes terram. Hi de
Perside dicuntur duxisse originem: & in tantum numero sunt aucti, ut & ipsi
quadraginta milia armatorum asserantur posse producere. Voluerunt ante
paucos annos sese Romanæ subijcere obedientiæ, sed per Templarios im-
pediti à suo resilierunt proposito. Hos Asininos nullus hactenus Sultanus
potuit in ordinem redigere, sed ipsi sibi leges & iura condunt, utentes illis ut
libet: suntq; omnibus adiacentibus nationibus formidini ob suā feritatem.
Et quum hic orientales attigerim nationes, non inutile uisum fuit de ijs am-
pliorem facere mentionem: quandoquidem hodie multi sunt, qui quū nihil
sciant, scire omnia uelint, asserentes nullos in his maximis regionibus usq; ad
Indiam inueniri Christianos, sed perfidum Mahumetū omnia loca conspur
casse. Id quod uerum non est, sed ubiq; Christus in mundo suos habet cul-
tores, præterquā in Arabia & Ægypto, ubi rari inueniuntur Christiani, sed
omnes ferè nomen dederunt Mahumeto. Id quidem uerū est, omnes Chri-
stianos transmarinos, puta Armenos, Cappadoces, Græcos, Chaldæos, Me
dos, Parthos, Indos, Nubeanos, Iabeanos, Asianos, Georgianos, & reliquos
orientales populos, non esse homines bello assuetos: sed quum à Saracenis,
Turcis aut Tartaris bello petuntur, illis tributarij fiunt, atq; omne permittūt
dominium: exactores ferentes, modo pacem & concordiam quantū ex se est
conseruent: & hinc fit ut regiones illæ, quas Christiani inhabitant, Saraceno
rum esse putentur, atq; perfidiæ illorum subiacere: quum tamen ibi ferè om-
nes sint Christiani, id quod ego expertus sum in Cilicia & Armenia minori
quæ parent Tartarorum principi: & tamen sunt meri Christiani, qui eas in-
habitāt regiones, ecclesias frequentantes, missas audientes, genua flectentes,
atq; deuote orantes: religiosis etiam personis magnum exhibentes honorē,
id quod in meipso sum expertus, quum illic aliquantisper morarer. Præterea
hos quos nos damnatos iudicamus esse hæreticos, ut sunt Nestoriani, Iacobi
tæ, Maronitæ, Georgiani, & similes, ego plerunq; inueni bonos & simplices
esse homines, synceréq; erga deum & homines uiuentes: sunt magnæ absti-

Nestoriani

Maronitæ

Asinini

Christi cultus ubique

nentiæ, & in quadragesima nec pisces, nec oleum comedunt. Attenti audiũt uerbum dei: id quod ego uidi in uespera Ramispalmarũ, quantis cateruis ad
Nestoriani concionẽ confluxerint. Habẽt præterea suos Archiepiscopos, Episcopos, Abbates, & alios prælatos, præter Nestorianos, qui loco Papæ habent prælatũ,
Georgianorũ sacri ritus quẽ Iacelichum uocant, cui magna pars orientis paret. Armeni uero & Georgiani habent prælatos, quos Catholicos uocant, qui sub se habent Archiepiscopos, Episcopos, & alios prælatos, qui optima conuersatione plebi præeuntes, uerbo pariter & exemplo illos docent: & quamuis munitissima inhabitẽt castra, atq; magnis polleant diuitijs, induuntur tamen uilibus & sordidis uestibus, amplissimas habẽtibus manicas: exterior enim uestis est pellicea arietina, grossa & rubea, & sub ea deferunt tunicam griseam atq; detritã. Suprema uero uestis est scapulare nigrum, uile & asperum, quasi ciliciũ. Interfui etiã semel in die annunciationis sacris eorũ, & aduerti eos eisdem ferè uti ceremonijs & precationibus quibus nos in missa, nisi ꝙ suo, & nõ Romano utuntur
Catholicus idiomate. Nota quoq; ꝙ Catholicus ipse, & omnes alij prælati sunt monachi, nec quisquam nisi monachi ad hæc ecclesiastica admittuntur officia. Clerici uero seculares & sacerdotes fere nullam habent autoritatẽ, nec aliud agũt nisi quod diuina celebrant officia. Ad omnes horas signũ faciunt cum tabula lignea: non enim campanas habent: & tunc nocte surgunt ad matutinas preces, excitantq; se mutuo, ut omnes conueniant: nec iterum dormitũ eunt post illas absolutas preculas, sed sedent in ecclesia docentes populum usque
Matrimoniũ sacerdotum ad auroram. Sacerdotes omnes sunt uxorati: nec aliquis permittitur exequi sacerdotis officium, nisi legitimam habeat uxorem. Sabbato duntaxat & die dominico missas celebrant: reliquis diebus per hebdomadã amplexibus uacant. Mortua uero uxore sacerdos cõtinebit, nec aliam poterit ducere uxorẽ. Et si fornicatus aut adulteratus fuerit, sine spe ulla amittit officium & ecclesiã. Quod si uxor eius adulterium perpetrauerit, sacerdos maritus eius aut continebit, aut officium & ecclesiam perdet. Vxor uero adulterans nasum perdet: & uir qui cum ea concubuerit castrabitur, etiamsi legitimam habuerit uxorẽ. Id ego semel fieri oculis meis uidi. Mortuo uero sacerdote, uxor eius relicta continebit: & si aliud præsumpserit inire matrimoniũ, combureť: sin meretricari libuerit, nil mali patietur: & id sæpe apud illos euenire solet. Et hæc mihi uidetur potissima causa esse, ꝙ tot in illis terris inueniuntur meretrices: nam uxores talium continere nolentes, meretrices efficiuntur. Fures cõmittentes furta non admodũ nocius, & alij malefactores qui mortẽ non cõmeruerunt, castrantur, ne filios generent paternorum morum imitatores. Id scio, quum essem apud regẽ Armeniæ, habuit regina plures quàm sexaginta eunuchos. Rex cum omnibus principibus & nobilibus suis libenter audit uerbum dei: quibus etiam singulis diebus hora tertia illud à monachis, quos Vetrapethe uocãt, deuote ex sacris libris proponiť, utentibus expositione Ioannis Chrysostomi,

ostomi,Gregorij Nazanzeni,atq; Cyrilli,quē ipsi Kyrillum proferunt. De
ioti & morigerati sunt in ecclesia, nec facile ullum ibi uideas dissolutū aut in/
disciplinatum. Quū Episcopus sacrū facit,habet astantes suos ministros,pu
a diaconū,subdiaconū & acoluthū, & cum magna grauitate ceremonias so/
itas celebrat.

Descriptio Ægypti.

L Vstrata itaq; Armenia secessi in Cappadociā, & hinc perrexi ad Seleu/
ciam,à qua traieci in Cyprum, à Cypro nauigio ueni Tyrum, & rursum
Tyro soluēs per littus Palæstinæ descendi usq; ad ostia Nili.Ibi uidi Phar *Pharma.*
nam ciuitatē munitā quidem & egregie extructam , sed hominibus uacuā:
iam serpentibus cedere coacti sunt.Ab hoc loco uiginti numerant leucæ ad
Taphium: hæc est Taphnis,de qua in psalmo: Fecit prodigia sua in campo
Thaneos. Hæc posita est in terra Geslen, de qua in Genesi multa scribunt.
uit olim urbs insignis , sed nostro æuo destructa est. A Taphni usque ad
Memphim,quā nunc Damiatam esse putāt,quindecim sunt leucæ,distatq; *Damiata*
duabus à mari leucis, in ruinis penitus iacens, nisi q nō longe à situ suo uilla
st extructa ,ppter naues in ea collocandas atq; merces colligēdas. Abūdat
s locus æque ut Taphnis frumento,fructibus,& omnibus ferè bonis,quibus
omo uesci potest. Deriuat à Nilo riuus unus uersus Taphnim,& hinc uer/ *Diuisio Nili*
us Pharmam fluens,primū uersus terram sanctam constituens portum. Al
erum uero portū efficit alius Nili riuus priore maior, tribus leucis à Damia/
a mare ingrediens.Tertius portus est in Alexandria,ubi scilicet maior pars
Nili labitur in mare, distatq; à Pharma , ubi primus Nili riuus mare intrat,
entū uiginti miliaribus: & hæc est longitudo Ægypti iuxta mare. Ab Ale/
andria uero usq; in Babyloniā numerant etiam centū uiginti miliaria,ascen
dendo contra Nili cursum.Porrò à Pharma eundo per Taphium & Damia
am centū computantur miliaria usq; ad Babyloniā siue Cayrum,etiam ad/
ersus fluuiū nauigando.A Babylonia uero usq; ad Syenen,quæ uersus Au *Syene*
trum ultima est pars Ægypti,sunt miliaria circiter ducenta quadraginta: &
i incipit Aethiopia,quæ hodie Nubia dicit: & est tota Christiana,ubi bea *Nubia*
us Matthæus prædicasse dicit.Huius Aethiopiæ regē captiuū uidi in Baby
onia.Ascendens autem à Damiata per Nili fluuiū ueni in Abdelam,ac dein
le in Mausotam,ubi Nilus scinditur in duo,uoluiturq; riuus minor ad fretū
uod est iuxta Pharmā , & ex illo intrat mare. Rursus iuxta uillā Semmath
st alia Nili scissio , labiturq; is abscisus riuus iuxta uillam quę Phatures di/
itur,in mare: sed non est nauigabilis,ut alij iam memorati riui sunt. Item à
Semmath ascēdendo,priusquam uenias ad Phyton & Ramassen,separatur
Nilo quartus riuus,intrans mare iuxta uillam quæ Stermon appellatur: &
a Nili diuisione usq; ad uillas Phyton & Ramassen sunt quinq; leucæ , po/
nunturq; hæ uillæ altrinsecus in ripa Nili. Hinc uiginti numerantur miliaria
d locū qui Delta nominat,ubi scilicet Nilus in duos riuos diuisus totam fe/

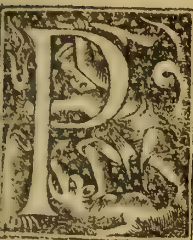
rè Aegyptũ facit insulam in modum Δ literæ triangulariter figuratũ, procè ditq́ꝫ maior aquarũ uis ad Alexandriã, & minor ad Damiatã. A Delta usq́ꝫ Heliopolim tria numerãtur miliaria, ubi & alius riuus à Nilo segregať, & defertur ad ciuitatẽ Pelusij, & inde fluens per desertum uersus terram sanctam iuxta ciuitatẽ Iaris intrat mare: & hinc ferè duæ sunt dietæ usq́ꝫ ad Ragazã uel Gazaram & Bersabee. Hic riuus uocatur proprie in scriptura riuus Aegypti, terminatutq́ꝫ ad ipsam sors tribus Iudæ. Quidam uocant eum Binocorulam, alij Syron Aegypti: & nõ est nauigabilis. Heliopolis est uilla opulenta, sed nõ munita, sicut nec alius quispiã locus per totam Aegyptũ est muratus, præter Alexandriam & Babyloniã. Hinc septem numerantur leucæ usq́ꝫ ad Babyloniam. Hæc ciuitas est supra modum magna, in littore Nili sita, transitq́ꝫ per medium eius riuus aquarũ à Nilo excurrens, & rursum in eũ ruens. A Babylonia duabus leucis distant pyramides quædam triangulares & insigniter magnæ. Et hinc duæ sunt leucæ ad Thebas, unde fuit legio Thebeorum. Huic quoq́ꝫ adiacet desertũ Thebaidos, in quo olim fuit magnus numerus monachorum. Et nota ꝙ à Babylonia usq́ꝫ ad Syenen per miliaria CCXXX Nilus in nullos diuiditur riuos, uno contentus in quo fluit alueo. Terra Aegypti ferè est inaccessibilis: nam ab occidente habet mare magnũ, contra Aphricam est desertum Libyæ & Philenorũ: ab Austro est desertũ Aethiopiæ, & ab oriente desertũ Thebaidos usq́ꝫ ad mare Rubrum. Transitus illius deserti est trium dierũ, donec ueniatur ad locũ qui Beronice uocať: & est portus Aegypti in littore maris Rubri ad Indiam ducẽs. Porrò contra Vulturnũ & septentrionẽ habet Aegyptus desertum magnũ usq́ꝫ ad terram sanctam, in quo filij Israël ab Aegypto fugiẽtes XL. annis morati sunt. Floruit ante tempora nostra Aegyptus mirũ in modum Christiana religione, multa milia habens monachorũ, multa cœnobia, & plures ecclesias. Vnde dixerunt mihi Saraceni, quod in sola Babylonia & Cayro (sunt enim duæ urbes, sed in unã coniunctæ) plures quàm quadraginta reperiantur ecclesiæ. Habet uillas fermè infinitas, & populum sine numero. Dominãtur hodie in ea Saraceni. Inter Heliopolim & Babyloniam ostenduntur loca, in quibus beata uirgo mansit cum puero Iesu & marito Ioseph, quum à facie Herodis fugisset è Iudæa. Est etiã ibi hortus balsami, qui irrigatur à fonte paruo, ubertime tamen fluente, in quo aiunt beatam uirginem puerum Iesum lauisse, ob id habetur fons ille in ueneratione nedum à Christianis, uerum & à Saracenis. Modum colligendi balsamum hunc mihi Saraceni ostenderunt. Carpebant folium unum à stipite (adhærent enim folia stipiti) & contra radium solis illud discerpentes, guttam lucidissimam, & supra modum odoriferam elicuerunt: & is est uerus liquor balsami: qui in phialas uitreas colligitur, & ad diuersas mundi partes mittitur: tametsi raro sine mixtura ad regiones nostras perueniat. Aiunt etiam, si folium illud contra radium solis non fran-

Marginal notes: *Heliopolis* — *Babylonia Aegypti* — *Thebais* — *Situs Aegypti* — *Christus olim in Aegypto cultus* — *Hortus balsami*

non frangeretur, minime succum illum stillaret. Foderunt proinde Saraceni & alium fontem, quum fons prior non sufficiat ad irrigationē totius horti, ex quo quatuor boues aquam trahunt, quæ sufficere possit ad illius humectationem.

FINIS.

AD LECTOREM PRAEFATIO.

Ræter Quintum Curtium, qui gesta conscripsit Alexandri Magni, & passagia quædam terræ sanctæ, pauci hactenus fuere, qui de rebus & de uarijs illis atque multis prouincijs, quas habet oriens, præsertim Indicus, nos certiores redderent: & tamen interim semper fuerunt uiri quidam studiosi, qui Asiani orbis uisendi gratia haud cunctāter pericula corporis atq; rerū iacturas subire contenderūt: & proculdubio plurimarū orientalium rerum certa hodie extarent experimenta, si saluus illis in patriam contigisset reditus. Nunc autem quum tam multa peregrinantibus in illis regionibus sint subeunda exitialia pericula: occurrunt enim nedum prædones, & alij ferocissimi homines, uerum & bestiæ immanes, deserta amplissima, squalentia & arentia, quæq; neq; hominibus, neq; iumentis quicquam pabuli afferre poterunt, maria illa sabulosa, ut uocāt, quę interdum peragranda sunt, aquæ mortiferæ, mare tempestuosum, calores intolerabiles, frigora acerba, & alia innumera pericula: quot putas Asia nobis incolumes restituit, quos in eā Europa ueluti exploratores misit? & si quosdam restituit, hi uel itineris labore atque periculorum sufferentia adeo exanimati sunt, ut non curarint explorata stylo excipere: aut si annotarunt ea quæ uiderunt & experti sunt, uernaculo usi sunt idiomate, id quod fecit Vartomannus, Benedetto Bordone, ut uulgaris libri uulgari utar titulo, Marcus Paulus Venetus, & alij quidam Itali atq; Hispani, quorū scripta adhuc in tenebris essent, sicut & aliqua sunt, nisi boni quidam uiri ea in latinū uertissent, atq; omnibus legēda exhibuissent. Et utinam Marcus iste Venetus commodiorē nactus fuisset interpretē, aut ipse librum suum latine scripsisset, qui latine sciuit, id quod in loco quodam subindicat: sed multis conciuibus suis Venetis gratificari maluit, quàm paucis latine doctis. Natus est hic Marcus ex patre Nicolao Paulo uiro clarissimo, qui quum per tres aut quatuor annos lustrasset partes orientales, comitē habens fratrem genuinum, Matthæum scilicet Paulum, domum rediens filium Marcum secum ducens, denuo in Indiam concessit, mansitq; multis annis apud magnum Cham Cublai, aulicus illius factus. Historia illius profectionis atq; reditus describitur in primis decem primi libri capitibus: & hæc tibi lector causam reddent, quomodo Marcus huius libri conscriptor, tot potuerit perlustrare prouincias.

MARCI PAVLI VE-

NETI DE REGIONIBVS ORIENTALIBVS LIB. I.

Quomodo Nicolaus Paulus, & Matthæus Paulus fratres in orientem concesserint. Caput I.

ALDVINO principe inclyto regni Constantinopolitani sceptra tenente, anno scilicet ab incarnatione domini M. CCLXIX. duo uiri nobiles & prudentes è clarissima Paulina familia nati, ciues Veneti, nauē uarijs onerantes mercibus, cōmuni cōsensu Venetijs soluētes, prospero uento, & deo ducatū felicem præstante, sulcarunt mare mediterraneum, & per angustas Bosphori fauces contendentes, Constantinopolim peruenerunt: ubi quū paucis quieuissent diebus, iterū uelis uentum dantes traiecerunt pontū Euxinum, appuleruntq; ad portū ciuitatis Armeniæ, quæ Soldadia appellatur: & præparantes iocalia preciosa, curiam cuiusdam regis magni Tartarorū, Barka dicti, ingressi, illi obtulerunt quicquid optimū habebant. Ille uero gratissima & libere oblata munera nō aspernās uicissim placido illos suscipiens uultu, multo maiora tribuit quàm illi contulerunt. Per annū autē cum illo cōmorantes rege, Venetias redire satagerūt. Et quū id molirent, subito inter regem Barka, & alium quempiā Tartaricū regē Allau nomine, lis oborit cruenta: & aliquandiu inter se confligentes, exercitu Barkę deuicto, sors regi Allau uictoriā concessit: sicq; memorati fratres bellorū sequente tumultu præpediti, uaria captant consilia, quā eligant uiam, per quā uitæ sublato discrimine, in patriā reuertant: tandēq; iudicant per uarias itinerū ambages circuire regnum Barka, & furentiū euadere manus: & id tentantes peruenerūt ad ciuitatē quandam Guthacā nomine, à qua ultra pgressi Tigrim traijciunt, & XVII. dietas facientes in deserto quodā magno, in quo neq; habitatores, neq; oppida inueniunt, ad Bocharā ciuitatem Persidis insignē profecti sunt, præsidente illi Barach rege: ibiq; annis tribus manserunt.

Qualiter adierunt curiam regis magni Tartarorum. Cap. II.

EO tempore uir quidam grauis & insignis à rege Allau ad maximū Tartarorū regem destinatus, Bocharā pnoctaturus uenit, & illic præfatos uiros inueniens, qui iam linguā Tartaricā erant edocti, supra modū hilaris efficitur, cogitatq; quomodo psuadeat, ut secum ducat hos occidentales uiros, inter Latinos natos, ad præsentiā maximi Tartarorū imperatoris, sciens se illi in hoc gratificaturū, & nihilominus uiros debito suscipiēdos honore, & largis donandos muneribus, potissimū quū iam ex multiplici colloqo gratissimos ipsorū explorasset mores. Viri igit illi aduertētes se non facile & absq; periculo posse domū reuerti, inito consilio memorato adhęrent ambasiatori, iterq; cū illo

cũ illo suscipiunt ad Tartarorũ imperatorẽ,comites habentes quosdam alios Christianos,quos secũ e Venetijs duxerant,& soluentes à loco Bochara,post multos transactos menses pueniũt ad maximũ omniũ Tartarorũ regẽ Cublai uocatũ,quem etiã magnũ Cham appellant, hoc est, magnũ regem regũ. Porrò ꝙ tam ꝓlixũ tempus insumpserũt, donec ad magnũ uenirẽt Cham, aliud in causa nõ fuit,quàm ꝙ in frigidissimis regionibus Aquilonẽ uersus niues plurimas,& aquarũ inundationes inuenerunt,quæ uiã illis pręcluserunt.

Quanta humanitate à magno Cham suscepti sint, Cap. III.

ADducti igit ante conspectũ magni impatoris Cham,pbenigne ab eo suscepti sunt.Interrogauit aũt eos de multis, utpote de regionibus occidentalibus, de imperatore Ro. atq; alijs regibus & principibus, qualiter sese gererent in regimine & rebus bellicis,quo pacto pax,iustitia & concordia inter eos cõstaret,itẽ quales mores & uiuendi ritus essent apud Latinos,& præsertim qualis esset nostra christiana religio,qualisq; Papa summus illius moderator.Et ad hæc memorati uiri singillatim respõdentes,eò imperatorẽ suis deduxerũt uerbis,ut libenter illis auscultaret,& sæpe ad se introduci iuberet.

Mittuntur à magno Cham dicti uiri ad Pontificem Ro. Cap. IIII.

QVadam itaq; die magnus Cham cũ regni sui principibus inito cõsilio, rogat Latinos,ut nomine suo ad Papã ꝓficiscentes,unà cũ barone quodã Gogaca nomine,uiro aulico & optimo,atq; apud illum agant,ut centũ uiros sapiẽtes,& in lege Christiana doctos ad se dirigat, qui sapiẽtibus suis ostendere possint Christianorũ fidẽ cæteris omnibus sectis præferendã, atq; unicã salutis esse uiã,quodq; dij Tartarorũ essent dęmones,qui oriẽtalibus in sui cultura imposuissent: nã quũ is impator multa audisset de fide catholica, & interim aduerteret, quàm mordicus sui sapiẽtes conarent suã defendere fidem,in ambiguo positus nesciebat cui tutò animũ suũ inclinaret,quamq; ueram amplexaret uiã. Illi itaq; debitã regiæ maiestati exhibentes reuerentiã, pollicent se cõmissa fideliter executuros, & literas quas ab eo Ro. Pont.offerẽdas accepint, præsentaturos. Ipse uero tabulã aureã signo regali sculptã & insignitã,iuxta imperij sui cõsuetudinẽ illis tradi iubet, quã cõmeatus loco secũ per totũ eius imperiũ deferentes ubiq; à prouinciarũ & ciuitatũ rectoribus per loca discriminosa salui deducerent atq; expẽsas ab eisdẽ recipent,& quacunq; tandẽ re opus in itinere haberent, illis imperatoris noĩe suppeditaret. Rogabat quoq; eos imperator,ut nonnihil de oleo lampadis, quæ iuxta dominicũ sepulchrũ Ierosolymis ardebat,sibi in reditu deferrent, credens sibi illud non parũ profuturũ,si Christus mundi esset saluator.Illi igit imperatori ualedicentes arripiunt iter,literas & aureã tabulam secũ deferentes.Quumq; xx. dietas equitãdo peregissent,Gogacal,qui illis ab imperatore associatus erat, grauiter ægrotare cœpit. Vnde consilio inito, eo illic relicto,ipsi cœptũ prosequunt iter,ubiq; ob imperatoris signũ humaniter suscepti. Pluribus tamen in

men in locis ob fluminum inundationes pedem sistere coacti sunt, ut etiam tres annos citro ultroq; absumpserint, priusquam ad portum ciuitatis Armeniorum, Galza nomine, peruenerint. A Galza rectà ad Anconem tendunt anno scilicet domini, M. CCLXXII. mense Aprili.

Quomodo summi Pontificis expectarint creationẽ. Cap. V.

INgressi autem urbem Anconam audierunt dominum Clementẽ Papam quartum nuper defunctum, aliumq; neminem in locũ eius surrogatũ: de quo non parũ contristati sunt. Erat tunc Anconæ legatus quidam sedis apostolicæ, dominus scilicet Thedaldus Comes de Placentia, cui cuncta quæ in cõmissis habuerunt, exponentes, indicabant quomodo à magno Cham missi fuissent. Ille uero consulebat, ut noui Pontificis expectarẽt creationẽ. Abeuntes itaq; interim Venetias suos inuisuri, & illic quousq; alius institueretur Pontifex mansuri, inuenit Nicolaus Paulus uxorem suam extremã clausisse diem, quippe quã in recessu suo prægnantẽ reliquerat, filium uero Marcũ nomine, qui iã annos ætatis XV. habebat, atq; postea hunc librum conscripsit, sanum & incolumẽ inuenit. Porrò electio Ro. Pontificis ad duos usq; annos est protracta.

Qualiter regressi sint ad regem Tartarorum. Cap. VI.

ANnis duobus postq; redierunt in patriã elapsis, memorati duo fratres timentes imperatoris Tartarorũ turbationẽ, quem ipsorum reditũ sciebant expectare, reuertuntur Anconã ad legatum, secum ducentes Marcũ filium, longi itineris futurũ comitem. Acceptisq; à legato literis, quas Tartarorum imperatori deferrent, in quibus plenius imperator edocebatur ea quæ fidem concernunt catholicam, abire iterum in orientem disponunt: illisq; paululum ab Ancona digressis, nũcij ueniũt à Cardinalibus ad legatũ, indicãtes illi se in summũ electum Pontificẽ, postea Gregoriũ dictum. Quo audito ilico missis nuncijs Venetos reuocat, & ne abeant monet, parans alias illis literas, quas Tartarorũ offerrẽt summo principi, quibus & duos adiunxit fratres prædicatores, uiros probitate & literatura conspicuos, quorũ unus Nicolaus, alius uero Guilhelmus Tripolitanus uocabať, qui tunc Anconæ moram trahebant. Abeuntes itaq; unà uenerũt ad Glaciã portũ maris in Armenia. Et quoniã Sultanus Babyloniæ tunc magno coacto exercitu Armenos inuaserat, cœperũt memorati fratres sibi timere, atq; uiarũ uolentes uitare discrimina & guerrarũ pericula, cum magistro tẽpli in Armenia manserunt: nã nõ semel in mortis periculum inciderunt. Nuncij uero Veneti omni sese periculo exponentes cum multis laboribus & magna difficultate ad Tartarorũ impatorẽ in ciuitatẽ quæ Clemenisu appellať, ꝑuenerunt: nam iter eorũ hyemali tpe ꝑpter niues & frigora atq; aquarũ inundationes sępe ad longũ tẽpus impediebať. Porrò rex Cublai audiens eos aduẽtantes q adhuc longissime aberant, per quadraginta dietas nuncios illis obuiam misit, qui eos conducerent, & necessaria quæq; pro itinere suppeditarent.

Quomodo

Quomodo Veneti à Tartarorũ imperatore ſuſcepti ſunt. Cap. VII.

REgis itaqꝫ curiam adeuntes,& ante conſpectum eius ducti, prociderunt coram eo in faciem,reuerentiã conſuetam exhibẽtes. A quo humaniter ſuſcepti iubent̃ ſurgere,& qualiter uaria uiarũ penetrarint diſcrimina,quidqꝫ cum Romano egerint Pontifice iubet enarrare. Illi uero cuncta ordine exponunt,& allatas Pontificis literas imperatori exhibent. Qua de re rex mirum in modum lætatus,fidelem illorum cõmendauit ſolicitudinẽ. Oleum quoqꝫ de lampade dominici ſepulchri allatũ & oblatũ accepit ab illis,& cũ honore reponi iuſſit. Et quũ intellexiſſet Marcũ Nicolai eſſe filiũ, blanda facie illum ſuſcepit,omneſqꝫ tres illos, patrẽ & filiũ,atqꝫ patruũ tali dignatione proſecutus eſt,ut ab omnibus aulicis deinceps ſuſpicerent̃,& in honore haberent̃.

M.Paulus quàm gratus factus ſit Tartarorũ imperatori. Cap. VIII.

MArcus itaqꝫ breui tempore in aula magni Cham Tartarorũ addiſcens mores,atqꝫ quatuor uarias gẽtis illius linguas edoctus,quas nedũ legere,uerũ & ſcribere didicit,omnibus charus effectus eſt,& in primis imperatori: qui ut hominis prudentiam magis conſpicuã redderet, negocium illi commiſit in longinqua expediendum regione, ad quam ſex menſium ſpatio uix peruenire poterat. Ille uero prudenter in omnibus ſe gerens, non ſine laude & principis gratia, quæ in mandatis acceperat tranſegit. Et ſciẽs imperatorẽ oblectari nouitatibus,diligẽter ſcrutatus eſt in regionibus quas pertranſiuit, conſuetudines & mores hominum,conditiones & naturas animalium,atque earũ rerum ueridica relatione mirum in modum ſibi deuinxit regem, ut etiã rex in magnis obeundis regni negocijs hoc uteretur per XVII. annos uiro, mittens illum ad diuerſas latiſſimi imperij ſui terras. Is uero præter id quod regis exequebatur cauſas, etiam terrarum obſeruabat proprietates, prouinciarum & ciuitatum conſiderabat ſitus, & quæ mira in locis uel contigerunt, uel inueniuntur calamo excipiens, tandem nobis occidentalibus patefecit,id quod ſecundus liber explicat.

Quomodo Veneti poſt aliquot annos obtenta licentia redire diſpoſuerint. Cap. IX.

MOrantes autẽ aliquanto tempore Veneti apud magnũ Cham,patriæ uiſendæ accenſi deſiderio, à rege abeundi licentiã petũt.Is uero eorum oblectatus præſentia,difficile ad id inclinari potuit.Accidit tamen interea ut rex Indorũ Argon nomine,tres inſignes uiros mitteret ad curiã magni Cublai,quorũ nomina fuerunt Culatai,Ribuſca & Coila,qui agerent cũ eo,ut aliquã ex proſapia ſua ei traderet in uxorẽ:nam uxor eius Balgana nomine nuper mortua,in teſtamento reliquerat,& maritũ adiurauerat,ne ab alia quàm à ſua familia aliam duceret uxorem. Rex itaque Cublai illorum obſequutus petitioni, puellam quandam XVII. annorum nomine Gogatim,è ſtemmate ſuo prognatã illis aſſociat, inqꝫ uxorẽ Argonis conſecrat. Nuncij uero

quum

quum reginam abducturi essent, & aduertissent Venetos patriam suam siti re, rogabāt Cublai regem, ut pro honore regis Argonis hos secum abire permitteret, qui nouam reginam in Indiam conducerent, & inde ad loca sua reuerterentur. Ille procerum instantia & petitione deuictus, etiam inuitus Venetos abire permisit.

Quomodo Venetias redierint. Cap. X.

SOluentes itaq; à Cublai aula, quatuordecim paratas naues, & sufficienti commeatu oneratas, quarum quælibet quatuor malos atq; totidem uela habebat, intrantes acceperunt à rege duas tabulas aureas regali charactere insignitas, quas per omne imperiũ suum, & per tam multas prouincias præfectis ostenderent, à quibus securum conductum, uictualia, & alia necessaria perciperent. Adiunxit quoq; illis ambasiatores aliquos ad summum Pontificem, & ad reliquos quosdam Christianos reges. Et nauigio hinc discedentes, post tres menses uenerũt ad insulam quandam Iana nomine, & inde per Indicum uagantes mare, post multũ temporis ueniunt ad regis Argonis palatium, allatamq; illi præsentant puellam. At ille filio suo hanc tradidit uxorem. Plurimi autem desiderati sunt ex his sexcentis uiris, quos pro adducenda puella rex ad tartarum misit, qui in itinere eundo & redeundo spiritũ exhalarunt. Porrò Veneti cum ambasiatoribus hinc recedentes, ab alio uicerege, qui regno pueri loco præerat, Acata nomine, alias duas aureas & cōmendatitias tabulas more gentis illius acceperunt, atque salui cũ honore ex regno illo deducti sunt, & post multum temporis multis exantlatis laboribus, protegente domino Constantinopolim perueniunt, atq; inde cum diuitijs & honorifico comitatu incolumes Venetias redierunt, anno scilicet domini, millesimo ducentesimo nonagesimo quinto, gratias agētes deo, qui eos de periculis multis liberatos saluos domum reduxit. Hæc à principio huius libri breuiter & summarie annotare libuit, ut lectori cōstet, quomodo, & qua occasione Marcus Paulus Venetus huius libri compilator, hæc quæ sequuntur omnia inuestigare potuerit.

De Armenia minori. Cap. XI.

PRæmissa generali itinerum nostrorum descriptione, nunc ad particularia descendentes, singulas regiones quas perambulando lustrauimus, denuo reuisentes, quid in eis uiderimus & experti simus annotaturi. Igitur Armenia minor quam primo intrauimus, iustitię conseruatione, & bona gubernatione consistit. Habet regnum ipsum ciuitates multas & plurima oppida: solum quoq; ipsum fœcundũ est, & terra nullius rei necessariæ indiga: uenationes bestiarũ & auiũ illi non desunt: aër quoq; ipse nulla corruptione infectus, omnibus gratũ pręstat spiraculũ. Incolę uero regionis illius, q olim strenui fuere bellatores, nũc ocio torpētes molles & effœminati effecti, potationibus & luxui uacāt. Est ciuitas quędā in hoc regno, iuxta mare sita, Glacia nomine, optimũ habēs portũ, quò plurimi cōueniũt mercatores ex uarijs regionibus,

Glacia

nibus, etiam à Venetijs & Ianua propter uarias merces quę illuc deferuntur, præsertim aromata diuersarũ specierum, aliasq́ pretiosas quasdam opes ex orientalibus regionibus illuc nundinationis gratia delatas: nã est is locus ue luti porta quædam orientalium regionum.

De prouincia Turciæ, Cap. XII.

TVrcia prouincia collectæ gentis, continet populos ex Græcis, Armenis, & Turcis. Habent Turcæ linguam propriam, sub lege detestabilis Ma humeti uiuentes. Sunt homines indocti, rudes & agrestes, in mõtibus & ual libus habitantes, atq́ pascuosa loca cæteris præeligentes: nam habent gre ges magnos iumentorum atq́ porcorũ: habent & mulos, sed illi in magno sunt ualore. Græci uero & Armeni qui inter illos habitant, ciuitates & oppi da possident, operamq́ suam in sericum collocant. Habent autem ciuitates multas, inter quas præcipuę sunt Gomo, Cæsarea & Sebaste, ubi beatus Ba silius martyrium pro Christo suscepit, unũq́ ex Tartarorũ regibus dominũ agnoscunt.

De Armenia maiori, Cap. XIII.

ARmenia maior prouincia maxima, Tartaris tributaria, ciuitates mul tas habet atq́ oppida. Metropolis eius Arzinga uocatur, fitq́ ibi bu chiranus optimus. Scaturiunt quoq́ ibi aquæ feruentes, corporibus huma nis abluendis & medendis sanissimæ. Aliæ uero insigniores post metropo lim ciuitates sunt Argyron & Darzirim. Æstiuis diebus plurimi Tartari illuc diuertunt cũ gregibus & armentis, uberioris pascuæ gratia illecti. Et rursum hyemali tempore ob niuiũ inundantiam ad tempus secedunt. In montibus huius Armeniæ remansit arca Noæ. Habet hæc regio ab oriente confinem prouinciam Zorzaniorum. Ab Aquilone uero fons quidam magnus inue nitur, de quo liquor oleo similis scaturit, ad condimentum quidem cibi inuti lis, lampadibus uero cõcinnandis & nutriendis, alijsq́ rebus inungendis cõ modissimus: unde uicinæ quæq́ nationes concurrunt, & de fonte illo omnes pro lucernis alendis haurire cõtendunt: tam enim indesinẽter hic fons fluit, ut etiam multæ naues oleo eius oneratæ, in alias abducantur regiones. *Fons olei*

De prouincia Zorzania, Cap. XIIII.

ZOrzaniæ prouincia Tartarorum regi tributa offert, eumq́ dominum suum agnoscit. Sunt autem Zorzanij homines pulchri, in armis stre nui, atq́ in arte sagittaria periti. Sunt etiam Christiani, Græcorum obser uantes ritum. Capillos nutriunt breues, ut clerici occidentales. Est prouin cia eorum aditu difficilis, præsertim ab oriente: illic enim arctissima est uia, ab uno latere habens mare, & ab altero montes, per quam quatuor leucarũ spatio eundum est, donec in prouinciã ueniat. Vnde pauci homines ibi ma gnũ exercitũ ab ingressu arcere possunt. Habẽt incolæ multas ciuitates & ca stra, abundantq́ serico, de quo pulcherrimos holosericos parant pannos. Quidam eorum labori manuali operam impendunt, alij uero mercimonijs distrahendis.

distrahendis. Terra ipsa satis fertilis est: id mirabile aiunt in hac terra reperi ri. Est lacus quidam magnus in ea, ab aquis montium collectus, uocatus ma re † Chelucelam, in gyro habens circiter sexcenta miliaria, qui per totũ anni spatium nullos mittit pisces, præterquam per quadragesimam usq; ad sabba tum sanctũ. Distat is lacus à reliquis æquoribus duodecim dietis. Aiunt quo que Euphratem fluuium, & alia quædam flumina in hunc ruere lacum.

forte Caspiũ

De regno Mosul. Cap. XV.

REgnum Mosul ad orientem situm, partim confine est Armeniæ maio ri, habitãtq; in eo Arabes Mahumetũ colentes, & multi Christiani, Ne storiani atq; Iacobini: quibus præest patriarcha magnus, quem ipsi Iacelich uocant. Fiunt ibi panni pulcherrimi ex serico & auro. Cæterum in montibus huius regni habitãt homines Cardi appellati, quorũ quidã Nestoriani sunt, alij Iacobini, & quidam Mahumeti sunt sectatores, atq; magni prædones.

De ciuitate Baldachi. Cap. XVI.

ESt in partibus illis ciuitas quædam insignis Baldachum nomine, quæ in scripturis sacris Susis appellatur, in qua manet prælatus magnus Sara cenorum, quem ipsi Caliphum uocant. Non inuenitur in partibus illis nobi lior quàm illa sit ciuitas. Parantur ibi ex auro & serico pulcherrimi panni, ijsq; sub uaria habitudine. Anno ab incarnatione domini M. CCL. magnus Tartarorum rex Allau obsedit, atque tam acriter oppugnauit hanc urbem, donec caperet eam. Erant tunc plura quàm centum milia armatorũ in ciuita te, sed Allau longe fortior illis erat. Cæterum Caliphus urbis dominus tur rim habebat plenam auro, argento, & lapidibus preciosis, atq; reliquis iocali bus, sed auaritiæ stimulis sauciatus, noluit collectum thesaurũ in milites spar gere, illisq; munera largiri, ideoq; ipse cum ciuitate periclitatus est: nam Al lau rex obtenta ciuitate Caliphum cepit, & in turrim illam, in quã thesaurũ suum reposuit, coniecit, negatóque omni cibo & potu ait illi: Si thesaurum hunc non tam auare & tenaciter seruasses, teipsum & ciuitatẽ liberasses: nunc igitur fruere thesauro tuo, & ex eo comede atq; bibe, quem tantopere dilexi sti. In hunc itaq; modũ miser ille thesauro suo incumbens fame perijt. Tran sit per hanc urbem fluuius quidam magnus, atq; in oceanum Indicum se ef fundens, à cuius ostio urbs ipsa decem & octo distat dietis, ut citra magnum incommodum innumeræ merces ab India ad eam adduci possint. Porrò flu uius ipse originem sumit à ciuitate Chisi. Est quoq; ciuitas alia inter Balda chum & Chisi, Bascia nomine, quæ magno palmarum nemore circundatur, de quo maxima dactylorum colligitur copia.

Haolonus

De ciuitate Taurisij. Cap. XVII.

IN illis quoq; partibus est Taurisium nobilissima ciuitas, in qua multipli ces exercẽtur mercantiæ: nam sunt ibi gemmæ preciosæ, panni auro texti atq; holoserici cum alijs uarijs mercibus. Et quoniam ciuitas in optimo sita est loco,

est loco, côueniunt ibi plurimi negociatores ex uarijs mundi partibus, ab India, à Baldacho, à Mosulo & Cremosor: ex Latinorum quoque terris nonnulli nundinandi gratia illuc concedunt: nam mercatores plurimum hinc ditantur. Ciues Mahumetum uenerantur, licet quidam Nestoriani atque Iacobini etiam ibi inueniantur. Sunt in circuitu ciuitatis horti pulcherrimi & amœni, unde incolæ plurimos & optimos colligunt fructus.

Quomodo miraculose mons quidam in alium locum fuerit translatus, Cap. XVIII.

EST mons quidam in regione illa haud longe à ciuitate Taurisij, qui olim uirtute diuina à loco suo hac occasione dimotus est. Accidit semel ut Saraceni Euangelium Christi blasphemare uolentes, & ueluti uanam doctrinã Christianis improperantes dicerent: Est scriptum in Euangelio uestro: Si habueritis fidem sicut granũ sinapis, & dixeritis mõti huic, transi hinc, & transibit, & nihil impossibile erit uobis. Nunc igit' si fides uestra caret errore, amouete montem hunc, & probate Euangelij uirtutem. Et quoniam Christiani sub perfidorum illorum dominio erant, cogebantur uel montem illum transferre, uel Mahumeticam subire legem: & si neutrum facerent, gladio ferirentur. Tunc uir quidam in Christi feruens amore & fide, confortauit pusillanimes, & fusa oratione ad dominum cum tota fiducia dixit monti: abi hinc: quod uidente multitudine ilico factum est. De quo miraculo multi Saracenorum conuersi, Christum confiteri cœperunt. *Miraculum fidei*

De regione Persarum, Caput XIX.

PERSIA maxima & latissima est prouincia, fuitque olim nobilis & magni nominis: nunc uero à Tartaris dissipata obscurior est quàm unquã fuerit: abijt tamen nomen eius in uiciniores quasque prouincias, ut etiam hodie Persidis prouincia octo complectatur regna: quorum primũ uocatur Chasum, secundum Churdistam, tertium Lor, quartum Cielstam, quintũ Instanich, sextum Zerazi, septimum Socham, octauum Timochaim, & est in finibus Persarum: suntque ibi equi magni & pulchri, ut etiam quandoque unus ueneat pro ducentis libris Turonensibus. Ducunt autem eos negociatores ad ciuitates Chisi & Curmosa, in littore maris sitas, unde in Indiam uenduntur. Asini quoque ibi sunt pulcherrimi & optimi, ut etiam unus uendatur pro triginta argenti ponderibus. Homines uero in regionibus illis pessimi sunt, rixosi, prędones & homicidæ, fidem Mahumeti profitentes. Mercatores passim occiduntur ab illis prædonibus, nisi cateruatim per itinera incedant. In ciuitatibus tamen sunt optimi artifices, qui in auro, serico, & opere acupictorio mira faciunt. Abundant bombice, tritico, hordeo, milio, alijsque frumẽti speciebus. Vini quoque & fructuũ habent ubertatẽ. De ciuitate Iasdi, Cap. XX.

IASDI est ciuitas magna in eadem regione, in qua multæ fiunt mercantiæ. Habet quoque & ipsa subtiles artifices, qui in serico laborãt. Colunt etiam

 Mahume-

Mahumetum. Vltra Iasdi per septem dietas non est ulla hominũm habita
tio usque ad ciuitatem Crermam:sed sunt loca campestria atque nemorosa,
in quibus multæ sunt uenationes. Inueniuntur quoque ibi magni conatices,
& hi in magna multitudine.

De ciuitate Crermam. Cap. XXI.

CRermam est ciuitas insignis, ubi in montibus plurimi reperiuntur lapi
des Turchisi uulgo appellati. Sunt quoq; ibi mineræ chalybis & anda
nici. Item habent falcones nobiles,uolatum pernicissimum habentes, mino
res tamen falconibus peregrinis. Habet Crermã artifices diuersorum armo
rum,qui fabricant frena,calcaria,sellas,spatas,arcus, pharetras,& alia instru-
menta iuxta usum patriæ illius. Mulieres uero distinentur opere plumario,
facientes culcitras & ceruicalia speciosa. A Crermã ultra progrediendo itur
per magnam planiciẽ,exactoq; septem dierum itinere peruenitur ad descen
sum quendam,qui duorũ dierum spatio uix tandem perficitur, uestigio sem-
per in decliuum inclinato. In planicie multi inueniuntur perdices, itemq; ca-
stra & oppida. In decliui uero descensu sunt arbores multæ & frugiferæ, sed
non est ibi habitatio nisi pastorum. Habet hæc regio hyemali tempore in-
tolerabile frigus.

De ciuitate Camandu,& regione Reobarle, Cap. XXII.

VEnitur post hęc ad planiciem quandam magnam,ubi ciuitas quædam
sita est Camandu nomine, quæ olim magna fuit, sed nunc à Tartaris
diruta est,retinuitq; regio ab ea uocabulum. Inueniũtur ibi in magna copia
dactyli,pistachi,poma paradisi,atq; alij uarij fructus, qui in regionibus no-
stris non crescunt.Habet quoq; regio illa aues quę sincolinæ dicuntur,permi
sti coloris,albi scilicet & nigri,quarum pedes & rostra rubescunt.Habet item
Boues gibbosi boues maximos, & in uniuersum candidos, cornua breuia & minime acuta
in capite gẽstantes, camelino gibbo dorso eorum imminente, unde tam for
tes redduntur, ut ad magna onera gestanda facile assuefiant. Et quum clitel
læ gibbo imponuntur, ut cameli genuflectunt, & rursum suscepto onere sur
Arietes maximi gunt, sic ab hominibus edocti. Arietes illius regionis non minores sunt asi-
nis,caudam ferentes tam longam & latam, ut triginta librarum pondus ha-
beant. Sunt pulcherrimi & pingues,atq; ad esum optimi. Sunt præterea in
huius regionis planicie multæ ciuitates & oppida, sed quæ muros habent lu-
teos atq; incompositos, fortes tamen: Nam sunt in ea regione multi prædo
nes, quos Caraonas uocant, habentq; regem. Vtuntur hi prædones incan
tationibus: & quando ad prædam excurrunt, arte illa diabolica id efficiunt,
ut aër interdiu per magnum temporis spatium adeo obscuretur, ut à nemi-
ne uideri & caueri possint, prorogantq; huiusmodi caligin ẽ interdum quin-
que, & aliquando septem diebus, & interim campos peruagantes in maxi-
mo numero, ut etiam quandoque turma eorum decem milia grassatorum
complectatur,

complectatur, in aciem bellatorum more ſe redigunt, & in latum diffuſi ſic
procedunt, & quicquid obuiam illis uenit, homines & iumenta, capiunt, iu-
uenes uenum exponunt, ſenes uero occidunt. Ego Marcus qui hæc ſcribo,
ſemel in hanc incidi caliginem: & quoniam parum aberam à caſtro, quod
Canoſalim dicitur, facile periculum euadere potui ad caſtrum fugiendo. Plu
res tamen è comitiua mea in retiaculum illud dæmoniacum incidentes, par
tim uenditi, & partim interfecti fuerunt.

De campeſtribus formoſis, & ciuitate Cormos, Cap. XXIII.

Planicies illa de qua iam dictum eſt, meridiem uerſus extenditur ad ſpa
tium quinque dietarum. In extremitate uero eius incipit uia ſenſim de-
ſcendere, ut per uiginti miliaria ſemper in præceps cogaris ire: & eſt uia ipſa
peſſima, atque ob prædatores periculis non carens. Tandem uenitur ad cam
peſtria pulcherrima, quæ in longum ad duas dietas ſe extendunt, uocaturq;
locus ipſe Formoſa. Abundat terra illa riuis aquarum, & arboribus palma-
rum. Eſt quoque ibi copia diuerſarum auium, præſertim papagaiorum, quę
citra mare non habentur. Hinc peruenitur ad mare Creanum, in cuius litto
re ſita eſt ciuitas Cormoſa, optimum habens portum, ad quam multi con-
ueniunt negociatores, ab India aromata, margaritas, lapides precioſos, pan
nos aureos & holoſericos, dentes'que elephantorum, & alia precioſa quæ-
que adferentes. Eſt ciuitas illa regalis, habens ſub ſe ciuitates & caſtra. Re
gio uero ipſa calida eſt & infirma. Si extraneus quiſpiam mercator in ea mo
riatur, rex terræ omnia eius confiſcat bona. Vinum faciunt in illa terra ex
dactylis, atque alijs optimis ſpeciebus: tamen qui eo non ſunt aſſueti, & pri
num bibere cœperint, uentris fluxum cient: qui uero aſſueti fuerint, mi-
rum in modum pingueſcunt. Incolæ loci non ueſcuntur pane triticeo & car-
nibus, ſed comedunt dactylos, piſces ſalitos, & cepas. Naues habent non
admodum tutas: nam non conſolidant eas clauis ferreis, ſed ligneis cum fi-
lis quibuſdam, quæ fiunt ex corticibus nucum Indicarum. Hi cortices in mo
dum corij parantur, unde fila ſcinduntur, & ex filis funes fiunt fortiſſimi, qui
aquarum impetum & aſſultum ferre poſſunt, nec ab aquis facile corrumpun
tur. Habent naues illæ unas arbores, una uela, unosq; temones, nec niſi uno
teguntur opertorio. Pice non liniuntur, ſed piſcium ſumine. Et quum in In-
diam transfretant, equos & alia onera ſecum deferentes, multas amittunt na
ues, quod mare illud admodum tempeſtuoſum ſit, & naues ferro non ſint
communitæ. Incolæ illius regionis nigri ſunt, Mahumeti'que legi addicti.
Æſtatis tempore, quando æſtus intolerabiles ſunt, non morantur in ciuita-
tibus, ſed extra mœnia habent uiridaria aquis irrigata, & per canalia huc il-
lucq; aquam trahunt, illicq; habitantes ſolis calorem aliquantulum ſubterfu
giunt. Fit etiam non raro, ut à regione cuiuſdam deſerti, ubi nihil eſt præter
ſabulum, uentus quidam urens & uehemens ſpiret: & niſi homines ilico fu-

gam caperent, nimio calore oppressi suffocarentur. Sentientes enim prima illius uenti spiracula, mox ad aquas confugiunt delitescuntque in eis, donec flatus expirauerit: atque in hunc modum ardorem illum ab arena allatum effugiunt. Fit quoque in hac regione, ut sementem non nisi in Nouembri in terram spargant, & in initio Martij segetem demetant, quo tempore etiam alij fructus maturescunt & colliguntur. Nam post Martium arborum folia & herbæ nimio calore percussæ exarescunt, ut per totam æstatem nec unum uirens folium, nisi iuxta aquas inuenias. Mos est huius patriæ, quum quispiam paterfamilias mortuus fuerit, ut uxor eius relicta quatuor annis cõtinuis eum lugeat, singulis diebus semel fletui uacans. Conueniunt etiam ad defuncti domum consanguinei eius & uicini quicq;, magno rugitu illius mortem deplorantes, atque acerbas facientes querelas.

De regione quæ est inter ciuitates Cremos & Crermam.

CAPVT XXIIII.

VT etiam ad alias stylum uertã regiones, relicta iam India redeundum est mihi ad Crermam, ut hinc recto ordine progrediar ad eas quas uidi & lustraui terras. Igitur si gressum à Cremos uersus Crermam moueris, inuenies magnam & pulcherrimam quandam planiciem, nulla re quæ ad uictum pertinet carentem: præsertim tritico abundat: uerum panis ex eo confectus, ab ijs qui eo non sunt assueti, comedi non potest, adeo amarus est, ab amara aqua illi impasta. Abundant etiam incolæ dactylis, & alijs suauibus fructibus. Habent insuper thermas contra scabiem, & alias multas ægritudines efficaces.

De regione inter Crermam & Cobinam sita, Cap. XXV.

EVndo à Crerma uersus ciuitatem Cobinam, occurrit iter tædiosissimũ, quippe quod in longum ad septem extenditur dietas, nullas ferè habẽs aquas, nisi perpaucas, & has quidem salsas & amaras, uiridem præ se ferentes colorem, perinde ac si herbarum esset succus: & qui uel paululum ex eis delibauerit, uentris profluuium euadere non potest. Idem fieri solet si quispiam gustet sal ex ea aqua confectum. Necesse igitur est, ut uiatores aquam aliam secum portent, si modo non uelint siti periclitari. Iumenta quoq; ipsa horrent, quum aquam illam bibere coguntur, nec uentris fluxum ubi biberint subterfugiunt. Nulla propterea est in illo deserto habitatio hominũ neque ferarũ, exceptis onagris, quod nec cibum, nec potũ illic habere possint.

De ciuitate Cobinam, Cap. XXVI.

COBinam est ciuitas magna, copiam habens ferri, chalybis, & audanici. Fiunt ibi specula de chalybe pulcherrima & magna. Fit quoq; ibi tutia quæ oculis medetur, & espondium, idq; in hunc modum. Habet regio illa mineras, ex quibus terram fodiunt, & in fornacem ignitam proiectam decoquunt, desuper crate ferrea uaporem ascendentẽ intercipiente, in qua uapor conglu

cõglutinatus, tutia efficit. Materia uero grossior, quę in igne remanet, espondium uocatur. Sunt huius terræ incolæ Mahumeti sectatores.

De regno Timochaim, & arbore solis, quæ à Latinis arbor sicca uocatur, Cap. XXVII.

RElicta ad tergum ciuitate Cobina, occurrit desertum aliud, habens in longitudine iter octo dierum, estq; in eo ariditas magna: caret arboribus atque fructibus: & aquæ quas habet amarissimæ sunt, ut etiam iumenta eas bibere recusent: & nisi uiatores aquam secum deferrent, siti periclitarentur. Superato uero hoc deserto uenitur ad regnum Timochaim, in quo multæ sunt ciuitates & castra. Est regnum illud confine Persidi à parte Aquilonis, crescitq; in eius planicie arbor magna, arbor solis dicta, quæ apud Latinos arbor sicca uocatur. Hæc grossa est ualde, habetq; folia quæ ex uno latere sunt candida, ex opposito uero latere sunt uiridis coloris. Fructus nullos præter entios producit, eosq; in modum castaneæ buxini coloris. Patet campus ille circumquaque ad multa miliaria, ut nec unam in eo inuenias arborem. Aiunt Alexandrum Magnum ibi cum Dario conflixisse. Est autem tota terra regni Timochaim, saltem quæ inhabitatur, fertilis, & multarum rerum ferax, bonoq; aëre temperata. Habet etiam uiros pulchros, sed pulchriores mulieres. Mahumeti perfidiam sequuntur.

De tyranno quodam insigni & sicarijs eius. Cap. XXVIII.

EST in terris illis regio quædam Mulete dicta, ubi dominabatur princeps quidam pessimus, Senex de montanis dictus, de quo multa audiui: & quæ relaturus sum, ab alijs multis regionis illius incolis didici, qui ita mihi dixerunt. Fuit princeps ille cum uniuerso populo suo, cui præerat, legi Mahumeti addictus. Is inauditam excogitauit malitiam: Nam homines quosdam sicarios seu gladiatores, quos uulgo Assasinos uocant, sibi adiunxit, & per illorum effrenem audaciam quoscunq; uoluit occidit, ut breui omnibus terrori esset. Porrò id hac impostura effecit. Erat in terra illa uallis quædam amœnissima altissimis septa montibus, intra quam uiridarium plantauit maximum & pulcherrimum floribus odoriferis & fructibus suauibus, atque alijs delectabilibus refertum herbis. Extruxerat etiam in illo horto palatia quædã egregia mira decorata pictura, & quicquid illis ornamento esse potuit, adhibuit. Porrò quæ ad totius corporis uoluptatem faciunt, non est opus ut multam de illis faciam mentionem, quum horto illi & palatijs non defuerint riuuli uarij, aqua, melle, uino & lacte fluentes, uaria musicæ artis instrumenta & melodiæ, choreæ, tripudia, palæstræ, uestes preciosæ, & mitus apparatus omnium delectabilium rerum, quibus pro uoto fruebantur iuuenes quidam intra uiridariũ positi, qui aliud nihil faciebant, quàm quod uitam beatam uiuebant, tristitiæ nullum dantes locum. Erat proinde in introitu horti castrum fortissimum, diligenti munitum custodia, per quod so-

lum, & per nullum alium locum patebat ingressus & exitus in hortum. Extra locum illum habebat senex ille, cui nomen erat Alaodim, iuuenes quosdam & uiros fortes, audacis atque præfracti animi, quos ad hoc ipsum instituebat, ut animi sui detestabile exequerentur propositum. Curabat illos informari in nepharia lege Mahumetica, quæ obseruatoribus suis in uita futura carnales promittit uoluptates. Et ut eos obsequentiores sibi redderet, & ad omne uitæ periculum intrepidos, quum illi uideretur faciebat eis, uel quibusdam eorum, dari potum quendam, quo inescati dementes fiebant, & graui opprimebantur sopore, interimq; in uiridarium ducebantur: & quum sopore soluto euigilarent, & uiderent se tantis interesse delitijs, putabant se in paradisum dei raptos, uiuereq; cum Mahumeto legislatore ipsorum, & illis quæ promisit perfrui gaudijs. Quid plura? Gaudebant se ex seculi miserijs ereptos, & iam aliam atque felicem uiuere uitam. Sed quum paucis diebus his gaudijs interfuissent, senex quibus uolebat iterum memoratum potum bibendum exhibuit, & dementatos extra paradisum illam reduxit. Tunc illi ad se redeuntes, & reminiscentes quibus & quantis ad modicum tempus potiti fuissent gaudijs, supra modum dolebant, & tristes efficiebantur quod delitijs illis perpetuo frui non concessum sit, mortem libenter subituri, modo hac uita tam modice degustata, semper uiuant. Tunc tyrannus ille, qui dei prophetam se esse mentiebatur, aiebat illis: Audite me, & nolite contristari: si parati estis, ut pro mea obedientia mortem intrepide, ubi illata fuerit, subeatis, participes uos pronuncio futuros illorum gaudiorũ quæ ad horam uidistis. At miseri illi mortem lucrum putantes, nihil tam difficile aiunt iniungendum, quod pro illa beata uita consequenda non libenter subeant. Abutitur igitur tyrannus ille his præfractis hominibus ad innumera homicidia, quippe qui corporalem uitã prostituentes, contemnebant etiam mortẽ ipsam, & passim ad tyranni iussum in regione illa sic grassabantur, ut omnibus hominibus essent formidini, & nemo insaniæ illorum resistere auderet: sicq; fiebat, ut multæ regiones, & potentes uiri tyranno illi tributarij fierent.

De interfectione memorati tyranni, Cap. XXIX.

ANno domini millesimo ducentesimo sexagesimo secundo Allau rex Tartarorum, potenti exercitu tyranni illius castrũ obsedit, cupiens tantum periculum è suis eliminare partibus. Et elapsis tribus annis cepit illum cum omnibus Assasinis suis: defecerant enim illis uictualia: & funditus aboleuit locum, & homines interfecit.

De ciuitate Sopurgam & terminis eius, Cap. XXX.

REcedendo à præfato loco uenitur ad regionem quandam satis amœnã, quæ habet colles, planicies, & optima pascua, uberrimos denique fructus: est enim solum eius feracissimum: neque ullam habet penuriam præterquam aquæ: nam eundum est per quinquaginta aut sexaginta miliaria, donec

donec aliquid aquæ inuenias: unde nisi uiatores aquam secum deferrent, sæpe siti periclitarentur, id quod etiam iumentis accidere solet. Festinanter igitur regio ipsa percurrenda est, præsertim ubi tanta est terræ ariditas. Extra illam siccitatem habet regio illa multas ciuitates & oppida. Incolæ Mahumetum agnoscunt. Post hęc uenitur ad ciuitatem Sopurgam, ubi omniũ uictualium reperitur copia: præsertim abundant ibi pepones, quos filis diuidunt non secus quàm cucurbitæ dissecantur, & desiccatos ad proximas terras uendendos portant, à quibus auide comeduntur, quum mellis ferè habeant dulcedinem. Sunt etiam in regione illa plurimæ uenationes bestiarũ & auium.

De ciuitate Balac, Cap. XXXI.

PRætereuntes inde uenimus in ciuitatem quandam Balac nomine, quæ olim magna & nobilis fuit, sumptuosa habens marmorea palatia: nunc uero à Tartaris diruta est. In hac ciuitate ferunt Alexandrum Darij regis filiam in uxorem accepisse. Hæc ab Aquilone terminatur ad Persidis prouinciam. Quod si hinc soluas & procedas inter orientem & Aquilonem, non inuenies ad duas dietas ullam habitationem: quia habitatores loci tot molestias à latronibus & prædonibus passi, coacti sunt fugere ad montana, loca scilicet tutiora. Inueniuntur ibi aquę multæ, atq; uenationes bestiarum plurimæ: sunt quoque illic leones. Viatores quoniam nihil alimenti in itinere inueniunt, uictualia secum deferunt, quæ pro duobus diebus illis sufficiant.

De regno Taicam & terminis eius, Cap. XXXII.

EXacto itinere duorũ dierum quos memorauimus, occurrit castrũ quoddam Taicam uocatũ, ubi frumenti magna est copia, agerq; ipse pulcherrimus. Sunt ibi quoq; montes salis ad meridiẽ extensi, tam magni, ut totus mundus hinc sal sufficiens habere posset. Est autem sal ipsum tam durum, ut non nisi cum ferreis malleis è montibus erui possit. Quod si ultra ab isto loco procedas, inter plagam scilicet orientalem & aquilonarem eundo, post tres consummatas dietas uenies ad ciuitatem Scassem, licet alia quoq; oppida in itinere occurrant. Huius regionis incolæ omnes Mahumetum colunt: bibunt tamen uinum, cuius terra illa sicut & frumenti atque fructuum maxime est ferax: imò tota die nihil agunt, quàm quod calicibus euacuandis incumbunt. Est uinum illud coctum & optimum. Homines uero sunt pessimi, sed optimi uenatores: nam abundat terra eorum bestijs syluestribus. Nudi caput incedunt, nisi quod uiri chordula quadam longitudinis decem palmorum caput ligant. E bestiarum uero syluestrium, quas capiunt, pellibus indumenta sibi parant, sicut & caligas & calceamenta, nec alijs utuntur uestibus. *Montes salis*

De ciuitate Scassem, Cap. XXXIII.

CIuitas autem Scassem in planicie est sita, habetq; in circumiacentibus montibus multa castra. Fluit etiam per medium eius magnus quidam

Sues spinosi fluuius. Sunt in regione illa multi sues spinosi, qui quum capiuntur, spinis suis sæpe homines & canes lædunt: nam canes à uenatoribus in porcos prouocati, adeo iritāt & cōmouent feras illas, ut simul cōcurrentes terga sua, quibus spinæ innituntur, uehementer commoueant, atque stimulos ipsos uehementia quadam excutiant, atque in uiciniores homines & canes uibrent. Habet gens illa linguam propriam: pastores eius morantur in montibus, uendicantes sibi cauernas pro habitaculis. Itur hinc per tres dietas ad prouinciā Balasciæ, atq; intermedio itinere nulla humana occurrit habitatio. Necesse igitur est ut uiatores cibum & potum secum portent.

De prouincia Balasciæ, Cap. XXXIIII.

BAlascia est prouincia magna, habetq; linguam propriam, cultui Mahumeti dicata. Reges eius, qui iure hæreditario sibi inuicem succedunt, ab Alexandro Magno originem duxisse feruntur. Producit hæc eadem prouincia lapides preciosos atque magni ualoris, qui à nomine regionis balasci uocantur. Nemo citra capitis pœnam audet huiusmodi lapides uel fodere, uel extra regionem asportare, nisi cum licentia & consensu regis: omnes enim illi lapides regis sunt, & is mittit eos quibus uult uel pro dono, uel pro solutione tributi: multos etiam commutat pro auro & argento. Vsqueadeo autem terra illis turgescit lapidibus, ut ad regem parum hinc rediret emolumenti, si passim omnibus permitteret eos fodere & distrahere: nam sic lapis ipse uilior redderetur. Suppeditat quoque mons alius in hac prouincia lazulum, de quo fit azurum optimum, quale etiam in mundo non inuenitur. Elicitur autē ex mineris non secus ac ferrum: prębent quoque mineræ argentum. Regio ipsa ualde frigida est. Equos habet multos & optimos, magnos & ueloces, qui tam duras & fortes in pedibus habent plantas & ungulas, ut ferramento opus non habeant, etiam quantumlibet per saxa & montes currant. Abundat præterea regio ipsa uenatione bestiarum & auium. Habet quoq; herodios, seu optimos falcones. Fert ager eius triticum optimum, hordeum & milium in magna copia. Oliuis caret, sed ex nucibus & sosima oleum conficiunt. Incolæ extraneas gentes minime metuunt, eo quod introitus in prouinciam sunt multum arcti, nec possunt hostes facile irrumpere. Ciuitates eorum & castra arte & natura munita sunt. Sagittarios habent certos, & uenatores optimos. Induuntur utplurimum corio: nam uestes laneæ & lineæ ibi haberi nequeūt, nisi pro magno precio. Mulieres tamen nobiles utuntur pannis lineis & bombicinis.

De prouincia Basciæ, Cap. XXXV.

PRouincia Basciæ distat à regione Balasciæ decem dietis. Et est regio ipsa ualde calida: unde fit ut homines nigri sint, sed astuti atque mali. Linguam habent propriam: & in auribus gestant inaures aureas & argenteas, atq;

teas, atq; margaritas. Vescuntur carnibus & riso: idololatræ sunt, incantationibus & dæmonum inuocationibus uacantes.

De prouincia Chesimur, Caput XXXVI.

PRouincia Chesimur distat à Bascia per dietas septem. Incolæ eius linguam propriam habent. & idololatræ sunt, idola consulentes, atque responsa à dæmonibus recipientes. Faciunt quoque arte diabolica, ut aër in caliginem condensetur. Bruni coloris sunt, hoc est, nigricantis: nam regio temperata est. Carnibus uescuntur & riso, & tamen macilentissimi sunt. Ciuitates ibi multæ sunt & oppida. Rex eorum nulli tributarius est, quia neminem timent, desertis undique uallati, quo fit ut difficilis ad eos sit accessus. Sunt in hac prouincia quidam eremitæ, qui in monasterijs & cellis idolis seruiunt, cum magna cibi & potus abstinentia deos suos honorantes, quos etiã plurimũ reuerentur, & cauent ne eos offendant, nepharia illorũ mandata transgrediendo. Vnde & uulgo in magno honore ij habentur eremitæ. *Monachi*

De prouincia Vocam, & montibus in ea altissimis, CAPVT XXXVII.

HIc iam iterum occurreret India, si iuxta priorem tramitem progrederer, sed quia illam in tertio libro descripturus sum, iam aliam uiam pergere statui, ad Balasciam scilicet redeuntes, & hinc inter plagam Aquilonarem atque orientalem iter facientes. Igitur spatio duorum dierum uenitur ad flumen quoddam, ubi multa sunt castra & uillæ: & homines illorum locorum probi sunt, & in armis strenui, sed Mahumetum colunt. Rursus spatio aliorum duorum dierum uenitur ad prouinciam Vocam, quæ subiecta est regi Balasciæ, habens in longum & latum spatium trium dietarum. Incolæ eius habent linguam propriam, & colunt Mahumetum. Sunt etiam strenui bellatores atque boni uenatores: nam abundat regio illa syluestribus animalibus. Hinc si discedas ad orientalem plagam, ascendendum tibi erit per tres continuos dies, quousque peruenias ad montem altissimum, & quo altior non est in mundo. Ibi etiam inuenitur inter duos montes planicies quædam amœna, & in ea fluuius pulcherrimus, iuxta quem optima sunt pascua, ita ut in illis equus aut bos macilentus decem dierum spatio pinguescat. Est ibi copia animalium syluestrium: præsertim inueniuntur ibi arietes syluestres maximi, longa habentes cornua, ex quibus uaria uasorum genera effinguntur. Continet planicies illa in longitudine spatium quod duodecim diebus peragrari potest, uocaturque Pamer. Sed si longius progrediare, deserti speciem præ se fert: nec est ibi ulla habitatio humana, aut ulla herba uirens. Coguntur itaq; uiatores secum ferre ea quæ illis sunt necessaria, pro corporis sustentatione. Nulla quoque ibi apparet auis, propter frigus, & nimiam terræ eleuationem, quæ pabulum nullum administrare potest animalibus. Ignis si quandoque ibi accendatur, obstante nimia regionis frigidita- *Vocam*

te, non

te, non eſt ita lucidus, nec adeo efficax in ſua actione, ut in locis demiſſioribus. Hinc uia ulterius ducit inter orientem & Aquilonem per montes, colles atque ualles, in quibus multa inueniuntur flumina, nulla autem habitatio humana, nec ulla herba: uocatur'que regio ipſa Belor, omni tempore hyemis effigiem præ ſe ferens, eaq; facies perſeuerat, donec uiator quadraginta dietas abſoluat. Pro tot etiam diebus neceſſe eſt ut uictum ſecum deferat. In montibus tamen altiſſimis hinc inde hominum habitationes conſpiciuntur, ſed qui peſſimi & crudeles ſunt, idololatriæ dediti, qui ex uenatione uiuunt & corio ueſtiuntur.

De prouincia Caſſar. Cap. XXXVIII.

POſt hæc peruenitur ad prouinciam Caſſar, quæ magno Cham tributaria eſt. In ea ſunt uineæ, uiridaria, arbores frugiferæ, bombix, & aliæ agrorum poſſeſſiones. Incolæ uero habent linguam propriam, & ſunt negociatores & artifices, atque lucri gratia per prouinciam diſcurrentes, adeoq; auare diuitijs inhiant, ut uix ſatis de partis edere audeant. Mahumeti quoque legi parent: tametſi quidam Chriſtiani Neſtoriani ibi inueniantur, qui ſuas quoque habent eccleſias. Regio patet quinq; dietarum ſpatio.

De ciuitate Samarcham, & miraculo columnæ in eccleſia facto.
CAPVT XXXIX.

SAmarcham ciuitas magna & egregia eſt in regione illa, tributaria nepoti magni Cham. In hac habitant Chriſtiani cum Saracenis, hoc eſt, Mahumetanis. Accidit uero his temporibus in ea diuina uirtute tale miraculum. Frater magni Cham, nomine Cigatai, qui regioni illi præfuit, perſuaſus à Chriſtianis baptiſmi ſuſcepit ſacramentum. De quo Chriſtiani gaudentes, fauore illius ædificauerunt baſilicam magnam in illa urbe, in honore diui Ioannis Baptiſtæ. Porro architecti eccleſiam illam tali fabricauerunt ingenio, ut tota eius teſtudo uni niteretur marmoreæ columnæ, quæ medium eccleſiæ tenuit locum. Habebant tunc Saraceni inſignem lapidem qui omnibus modis ad hoc quadrabat, ut baſis loco præfatam ſuſtineret columnam. Raptus igitur à Chriſtianis, in fundamento columnæ locatus eſt. De quo Saraceni dolentes hiſcere non audebant, quum princeps ad hoc ipſum annuiſſet. Factum eſt autem, ut aliquanto poſt tempore princeps ille moreretur, & illi filius eius ſuccederet in regno, non autem in fide. Tunc Saraceni ab eo obtinuerunt, ut Chriſtiani lapidem illum, quem columnæ ſuppoſuerant, reddere cogerentur. Et quum illi precium ſatis dignum offerrent, recuſarunt Saraceni quicquam aliud accipere quàm lapidem. Quod hac impoſtura faciebant, ut Chriſtianorum eccleſia funditus deſtrueretur. Chriſtiani itaque uidentes durum eſſe contra ſtimulum calcitrare, aliò confugere nequiuerunt, quàm ad deum, & ad ſanctum ſuum Ioannem Baptiſtam, quem lachrymoſis oculis inuocare cœperunt. Adueniente itaque die

quando

quando lapis sub columna auferendus erat, ne ecclesia diutius maneret, nutu diuino longe aliud accidit, quàm perfidi sperauerant Saraceni. Siquidem columna ipsa adeo subleuata est ab ipsa basi, ut trium palmorum spatium inter utriusque lapidis superficiem intercesserit, & columna ipsa iam testudinem ecclesiæ non ferret, sed uiceuersa testudo columnam portaret, id quod in hunc usque diem perseuerat.

De prouincia Carcham, Cap. XL.

RVrsum ab hac urbe digressi uenimus in prouinciam Carcham, quinq; quasi dierum itinere in longum procedentes. Hæc omnium uictualium habet copiam, subiecta dominio nepotis magni Cham. Incolæ Mahumetum colunt. Habitant tamen inter eos quidam Christiani Nestoriani.

De prouincia Cotam, Cap. XLI.

PRouincia Cotam sequitur prouinciã Carcham, sita inter plagam orientalem & aquilonarem. Subiecta est dominio nepotis magni Cham, habetq; ciuitates & oppida multa. Metropolis eius uocatur Cotam. Extenditur prouincia in longum itinere octo dierum. Nullius rei quæ ad uictum pertinet in ea est defectus. Habet copiam bombicis, atq; uineas multas & optimas. Homines uero sunt imbelles, sed boni artifices & negociatores. Mahumetum agnoscunt.

De prouincia Peim, Cap. XLII.

PRogrediẽtibus ultra per eandẽ plagam occurrit prouincia Peim, extensa in longum quinque dierum itinere. Subiecta est magno Cham, habetq; multas ciuitates & castra. Metropolis eius uocatur Peim, iuxta quam currit fluuius, in quo preciosi inueniuntur lapides, nempe iaspides & chalcedonij. Incolæ regionis reuerentur Mahumetum, & sunt eximij artifices atq; negociatores. Abundant bombice, & uictualium habent copiã. Est consuetudo in hac prouincia, quando maritus quispiam ob certã causam in alium locum commigrat, & infra uigesimam diem domum non redit, licebit uxori alium ducere maritum priore relicto. Id idem licitum est uiro, posteaquam domum reuersus fuerit, ut scilicet impune matrimonium cum alia contrahat uxore.

De prouincia Ciartiam, Cap. XLIII.

POst hæc uenitur ad prouinciam Ciartiam, quæ est sub dominio magni Cham, habetq; ciuitates & castra multa. Metropolis eius, unde etiam ipsa denominata est, uocatur Ciartiam. Reperiuntur ibi in fluminibus multi lapides preciosi, præsertim iaspides & chalcedonij, quos negociatores deferunt ad prouinciam Cathai. Est prouincia Ciartiam multum sabulosa, plurimas habens aquas amaras, unde sterile solum redditur. Quando extraneus aliquis exercitus hanc transit prouinciam, incolæ eius omnes cum uxoribus, filijs, animalibus, & cuncta supellectile fugiunt in aliam regionem uiciniorẽ, ubi pascua & aquã bonam inueniũt, ibiq; morantur donec hostium

exercitus

exercitus transierit: & quum hostium effugiunt conspectum, uentus adeo delet uestigia eorum arenæ impressa, ut superuenientes hostes illorum iter nequaquam explorare possint. Si uero Tartarorum exercitus, quibus subiecti sunt, eorum pertransierit terram, ipsi non fugiunt, sed animalia duntaxat in alium abigunt locum, quod Tartari pro acceptis uictualibus nihil rependãt. Recedendo ab hac prouincia, sabulum quinq; dierum spatio terendum est, ubi nulla ferè alia aqua, quàm amara inuenitur, donec perueniatur ad ciuitatẽ Lop nomine. Et nota quod omnes iam memoratæ prouinciæ, nempe Cascar, Carcham, Cotam, Peim, & Ciartiam usq; ad ciuitatem Lop, ponuntur intra magnæ Turchiæ terminos.

De ciuitate Lop & deserto maximo. Cap. XLIIII.

LOp est ciuitas magna, ad introitũ deserti magni, inter orientem & Aquilonem sita. Incolæ eius Mahumetum colunt. In ea faciunt sibi mercatores, qui desertum transire cupiunt, parare cuncta necessaria. Quiescunt etiam in ea aliquantisper, prouidentes sibi de fortibus asinis & camelis, quos uictualibus onerant. Et quando in deserto uictualia deficere incipiunt, interficiunt asinos, uel in deserto relinquunt: quia non poterunt amplius illis de pabulo prouidere quousq; desertum superauerint. Camelos tamen libentius seruãt, quod pauco sustententur cibo, & grauia onera ferant. Offert desertum illud magnum uiatoribus aliquando aquas amaras, sed frequentius aquas dulces, ut ferè singulis diebus per illos triginta dies, quibus desertum ipsum uix pertransiri potest, aquam recentem inueniant, sed quæ interdum adeo modica est, ut non omnibus mercatoribus simul euntibus sufficiat. Est desertum illud multum montuosum: & ubi ad planiciẽ peruenitur, illic per sabulum eundum est. Est in uniuersum sterile & squalidum, nullumq; propter pabuli penuriam animalibus præstat habitaculum. Cernuntur & audiuntur in eo interdiu, & sępius noctu, dæmonum uariæ illusiones. Vnde uiatoribus summe cauendum est, ne multũ ab inuicem seipsos dissocient, aut aliquis à tergo sese diutius impediat: alioquin quamprimũ propter montes & colles quispiam comitum suorum aspectum perdiderit, non facile ad eos perueniet: nam audiuntur ibi uoces dęmonum, qui solitarie incedentes proprijs compellant nominibus, uoces fingentes illorũ quos comitari se putant, & à recto itinere abductos in perniciem deducunt. Audiuntur interdum in aëre concentus musicorum instrumentorum, sed frequentius sonitus tympanorum. Est igitur huius deserti transitus periculis plenus.

Dæmonũ præstigia

De ciuitate Sachion, & combustione corporũ mortuorũ. Cap. XLV.

SVperato deserto peruenitur ad ciuitatem Sachion, quæ sita est in ingressu prouincię magnę Taguth ubi inter Mahumeti cultores pauci inueniũtur Christiani Nestoriani. Sunt quoq; ibi plurimi idololatræ, qui etiã linguã propriã habent. Vrbis huius incolę negociationibus nõ uacant, sed de fructibus terræ

bus terræ uiuunt. Habet deniq; urbs ipsa multa monasteria diuersis idolis consecrata, in quibus multa offeruntur sacrificia, & dæmonibus magna à populo exhibetur reuerentia. Et quãdo homini filius aliquis nascitur, statim commendat eum idolo alicui, atq; in honorẽ eius anno illo in domo sua nutrit arietem, quem anno à natiuitate filij reuoluto, proximo illius idoli festo unà cum filio offert cum multis ceremonijs & magna reuerentia. Postea coquuntur carnes arietis, & idolo denuo offeruntur, dimittunturq; ante idolũ tamdiu suspensæ, donec completæ fuerint nephandæ orationes, quas ante ipsum iuxta consuetudinem suam murmurare solent. Et in primis rogat pater idolũ cum magna instantia, ut filium sibi cõmendatum cõseruet. Officio finito, immolatas carnes ad locum alium deferũt, & cõsanguinei illius omnes pariter congregati, carnes illas cum magna religione comedũt: ossa uero decenter in uasculo quodã conseruant. Cæterũ in mortuorũ parentatione his utuntur ceremonijs. Curãt proximi quiq; ut corpora exanimata cõburantur in hunc modũ. Primo interrogant astrologos, quando mortuus in ignem sit conijciendus. Tũ illi quærunt quo anno, quo mense, die & hora is qui in fata concessit, sit natus: constellationeq; perspecta, indicant diẽ quando sit cõburendus. Alij uero mortuũ corpus aliquot diebus reseruant, aliquando septem diebus, quandoq; per mensem, nonnunq; per sex menses, domi capsam illi parantes, & tali ingenio latera compaginãtes, ut nullus fœtor ex ea exhalare possit. Corpus etiã ipsum aromatibus condiunt, & capsam pulchre depictã panno precioso operiũt: & singulis diebus quibus cadauer domi tenet, hora prandij mensa iuxta capsam præparat, uino & cibis per integræ horę spatiũ desuper positis, putantes defuncti animã de appositis manducare. Et quãdo defuncti corpus est efferendũ, astrologi cõsuluntur qua ex parte id sit faciendum. Nam si porta aliqua dum construeretur caruit bonis fatis, illã indicant fugiendã atq; incongruã per quam mortuorũ cadauera efferantur, indicãtq; aliam quæ huic rei accõmoda sit, aut nouam iubent in pariete fieri aperturã. Dum uero funus per ciuitatẽ portatur, lignea tuguria in uia construunt, atq; sericis & aureis pãnis cooperiunt: & quũ defuncti cadauer ante ea portatur, effundunt in terrã uina & delicata cibaria, putantes defunctũ in alia uita his recreari rebus. Antecedunt etiam funus ipsum uaria instrumenta musices, in quorũ concẽtu maxima est iucũditas. Et quũ ad locum combustionis uentũ fuerit, scribunt & pingũt super chartas imagines uirorũ ac mulierum, itemq; multorum denariorũ, quæ omnia simul cum cadauere comburuntur. Aiunt enim defunctũ illum tot seruos & ancillas, animalia & denarios in alia uita habiturum, quot cum eo fuerint imagines combustę, uicturusq; sit perpetuo in diuitijs illis & honore. Hanc superstitionem seruat ferè ubiq; cæcitas paganorum in partibus orientis, quum cadauera defunctorũ comburunt.

Dæmonum cultus

Funerandi mos

G De prouin

De prouincia Camul, Cap. XLVI.

CAmul prouincia eſt intra magnam prouinciam Tanguth,ſubiecta imperio magni Cham,habẽs ciuitates multas & oppida. Attingit autem terra Camul duo deſerta,magnũ ſcilicet, de quo iam ſupra diximus,& aliud quoddam minus. Abundat hæc prouincia his quæ pro uitæ ſuſtentatione homo opus habet. Habent incolæ huius regionis linguam propriam,& ad aliud non uidẽtur nati,quàm uacare ludis & tripudijs. Idololatræ ſunt & cultores dæmonum,ad hoc ab ipſis perſuaſi, quando uiator quiſpiam pertranſiens ad domũ alicuius hoſpitij gratia diuertit, ſuſcipit eũ paterfamilias cum magno gaudio,atq; præcipit uxori & toti familiæ,ut quamdiu ille apud eos manere uoluerit nõ excludatur,ſed illi in omnibus obediãt. Ipſe uero interim diſcedit,nõ reuerſurus quamdiu hoſpes in ædibus ſuis manſerit. Et uxor interim paret hoſpiti ut marito ſuo. Sunt mulieres illius regionis formoſæ: & uiri à dijs ſuis hac dementati ſunt ſtulticia, ut putẽt ſibi glorioſum eſſe ſi eas uiatoribus proſtituant. Tẽpore uero quo regnauit Moguth magnus Cham & rex omnium Tartarorum, audita hac populi Camul ſtulticia, mandauit ipſis ne amplius ſeruarẽt hanc deteſtabilem conſuetudinẽ, ſed potius uxorũ ſuarũ cuſtodientes pudicitiam, cõmunia pararent hoſpitia, in quæ aduenæ & ſuperuenientes diuerterẽt uiatores, & prouinciã tanta nõ fœdarent turpitudine. Viri uero Camul audito hoc regis mandato, plurimum ſunt contriſtati,miſſiſq; nuncijs & muneribus, inſtantiſſime rogarunt,ut tam graue reuocaret edictum,& traditionem illam,quam à ſuis ſenioribus ueluti per manus acceperunt,non aboleret,maxime quũ compertum haberent ſe propter illud hoſpitalitatis beneficium deorũ ſuorum cõſequutos gratiam, & terram nunquam deorum munere ſua deſtitutam fœcunditate. Rex uero Moguth audita querela,acquieuit petitioni illorũ,& reuocãs mandatũ dicebat, Quod ad me attinet, uobis mandaui ut deteſtabilem illam & toto orbe inauditam aboleretis conſuetudinem:ſed quia opprobriũ honorem ducitis, habete opprobrium ut optaſtis. Nuncij itaq; alias portantes literas,quæ priores caſſauerunt,uniuerſo populo magnum attulerunt gaudium. Et is mos uſq; in hodiernum diem à populo illo cuſtoditur.

Hoſpitalitas mira

De prouincia Chinchintalas, Caput XLVII.

POſt prouinciã Camul ſequitur prouincia Chinchintalas, quæ ab Aquilone confinis eſt deſerto,habetq; in longitudine iter ſexdecim dierũ,ſubiecta dominio magni Cham. Habet ciuitates & caſtra multa. Populus eius in tres diuiſus eſt ſectas. Pauci quidam confitentur Chriſtum, & hi ſunt Neſtoriani: alij Mahumetum colunt, tertij idola adorant. Eſt in hac prouincia mons,in quo inueniuntur mineræ chalybis & audanici:itemq; ſalamandræ, de quibus fit pannus, qui ſi in ignem proiectus fuerit, non comburi poteſt. Fit autem pannus ille de terra in hunc modum, ut quidam è socijs meis, uir

ſingulari

ſingulari prædítus induſtria, Curficar nomine, Turchus me edocuit, qui in prouincia illa mineralium operi præfuit. Inuenitur in monte illo minera quædam terræ, quæ fila producit lanæ haud diſſimilia: & hæc ad ſolem deſiccata in mortario æneo teruntur, deinde lauantur, & quicquid terrenum illis adhęret ſubmouetur: demum fila illa ſic purgata & attenuata, ut alia lana nentur, atq; in pannum contexuntur. Et quando pannos illos uolũt dealbare, proijciunt eos ad horam in ignem, & tunc ex flammis illæſi educuntur niue candidiores. Haud ſecus purgant eos, quando maculas aliquas contraxerint: nam lotura alia præter ignem illis non adhibetur. De ſalamandra uero ſerpente, qui in igne uiuere dicitur, nihil explorare potui in orientalibus regionibus. Aiunt Romæ mappam quandam haberi, ex ſalamandra contextam, in qua ſudarium domini inuolutum retinetur, quam rex quidam Tartarorum Romano miſit pontifici.

De prouincia Suchur, Caput XLVIII.

A Tergo relicta prouincia Chinchintalaſi, ducit iter ad orientem, & per decem continuas dietas nulla reperitur habitatio, niſi in paucis locis, quibus ſuperatis, uenitur ad prouinciam Suchur, quæ plures habet habitationes & oppida. Metropolis eius uocatur Suchur. In hac prouincia inter multos idololatras pauci inueniuntur Chriſtiani. Sunt autẽ omnes magno ſubiecti Cham. Negociationibus non uacant, ſed de fructibus terræ uiuunt. In cunctis huius prouinciæ montibus inuenitur reubarbarum, quod inde per mercatores ad diuerſas mundi portatur terras.

De ciuitate Campition, Caput XLIX.

EST Campition ciuitas magna & inſignis, principatũ habens in regione Tanguth. Sunt in ea Chriſtiani, Mahumetani, & idololatræ. Habẽt idololatrę multa monaſteria, in quibus idola ſua colunt. Porrò idola illa ſunt formata uel ex lapide, uel ex ligno, uel ex luto, deſuper deaurata. Inter hæc quædam ſunt tam magna, ut decem paſſus contineant longitudine, terræ ac ſi ſupini iacerent affixa, iuxta quæ parua ſunt poſita idola, quæ maioribus reuerentiam exhibere uidentur. Habent hæc idolorum portenta etiam ſuos ſacrificulos & religioſos, qui cæteris honeſtius uiuere uidentur: nam quidam ſeruant caſtitatem, multumq; cauent ne deorum ſuorum legem pręuaricentur. Totum anni circulũ per lunationes computant, nec alios habent menſes, aut hebdomadas præter lunares. In his lunationibus obſeruãt quinq; cõtinuos dies, in quibus nullam beſtiam uel auem occidunt, nec carnem comedunt: uiuunt etiã honeſtius quàm in reliquis diebus. Habent idololatræ in hac ciuitate hunc morẽ, ut quis triginta aut plures ducat uxores, iuxta quod multas nutrire poteſt: prima tamen cæteris dignior habetur, & magis legitima cenſetur. Non recipit uir ab uxore dotem, ſed ipſe in animalibus, uel ſeruis, aut

pecunia iuxta possibilitatem suam conuenientem assignat dotem. Si uxor uiro fiat odiosa, licitum est illi eam à se repudiare iuxta quod ei libuerit. Accipiunt etiam uxores in secundo gradu sibi attinentes, similiter nouercas. Et multa peccata quæ apud nos grandia censentur, apud illos licita reputantur. Viuunt in multis non secus quàm bestiæ, ut satis mihi mores eorũ sunt perspecti, qui unà cum patre meo atq; patruo per anni spatium ob quædam negocia in hac ciuitate mansi.

De ciuitate Ezina, & alio deserto magno, Caput L.

A Ciuitate Campition itur per duodecim dietas usque ad Ezinam ciuitatem, quæ affinis est arenoso deserto Aquilonem uersus. Sunt ibi cameli multi, & alia animalia multa, atq; aues diuersi generis. Incolæ uero idolatræ sunt, de terræ fructibus uiuentes, & à negociationibus abstinentes. Præparant quoq; sibi uiatores in hac ciuitate commeatum, qui uolunt transire per desertum illud magnũ, quod uergit ad Aquilonem; & non nisi quadraginta dierum spatio pertransiri potest. Nulla inuenitur in hoc deserto uirens herba, sicut nec ulla habitatio, nisi perrara in montibus quibusdam & uallibus, ubi aliqui homines æstatis tempore morãtur. In quibusdam etiam locis inueniuntur feræ syluestres, præsertim onagri, qui ibi in magna discurrunt multitudine. Omnes autem iam memoratæ prouinciæ pertinẽt ad prouinciam magnam Tanguth.

De ciuitate Carocoram, & origine dominij Tartarorum, Caput LI.

SVperato memorato deserto, peruenitur ad ciuitatem Carocoram, quæ est ad Aquilonarem plagam, unde originem duxit Tartarorum dominium. Nam habitauerunt primum in campestribus regionis illius, carentes ciuitatibus & oppidis, solum pascua quærentes, & aquas pro pecoribus nutriendis, nec habebant de gente sua principem, sed tributa pendebant magno cuidam regi Vncham nomine, quem hodie uulgo presbyterum Ioannem uocant. Sed indies incrementa sumentes, & seipsis fortiores euadentes, cœpit rex Vncham timere, ne aliquando ab ipsis offenderetur, atq; in rebellionem prorumperent. Vt igitur potentia eorum minueretur, cogitabat operæprecium se facturum, si illos ab inuicem in partes secerneret, atq; in diuersas regiones collocaret. At illi nolentes à se inuicem disgregari, transierũt omnes pariter in desertum uersus plagam Aquilonarem, magnam occupantes regionem, in qua tuti esse possent, nec regem suum timerent, negato etiam illi tributo.

Vncham

Tartari regem ex seipsis eligunt, & discordia inter eum & regem Vncham nascitur. Caput LII.

PAucis transactis annis, Tartari omnium consensu eligunt ex seipsis unum probum & sapientem in regem, Chinchis nomine, anno scilicet domini

mini M. CLXXXVII. cui coronam imponentes, & omnes circunquaque qui de gente illa erant concurrentes, uoluntario animo illi obedientiā & subiectionem pollicentur. Ille igitur ut erat uir prudens, subiectos optime gubernabat, atq; breui tēpore octo prouincias cepit, & regno suo adiecit. Et quando ciuitatem aliquam aut castrum cepit, neminem sinebat occidi, aut rebus suis spoliari, qui saltē imperio suo sponte se submittebat, atq; secum ad alias proficiscens ciuitates, illi operam suam libens impendebat. Hac itaq; humanitate usus, effecit ut mirum in modum ab omnibus amaretur. Itaq; uidens se in tanta sublimari gloria & potētia, destinatis nuncijs ad regem Vncham, cui quondā tributa pendebat, rogabat ut illi filiam suam in uxorē collocaret. Quod ille ægerrime ferens, cum indignatione respondit, Malo filiam meam Vulcano consecrare, quàm seruo meo dare in uxorem. Et eiectis Chinchis nuncijs aiebat, Dicite domino uestro: Quia ad tantam creuisti superbiam, ut præsumens petere filiam domini tui in uxorem, en ne potiaris uoto tuo, faciam eam amara interire morte.

Vincitur rex Vncham à Tartaris. Caput LIII.

AVdiens uero rex Chinchis molestam regis Vncham responsionem, congregato magno exercitu, profectus est hostili animo cōtra regem Vncham, castráque posuit in planicie quadam magna Tanduc nomine, & mittens ad regem, denunciat illi ut se defenderet. At ille ueniens cum maximo exercitu, descendit ad campestria, & castra sua posuit iuxta castra Tartarorum. Tunc Chinchis Tartarorum rex præcepit incantatoribus & astrologis suis, ut illi indicarent qualem euentum prælium futurum esset habiturum. Tunc astrologi scindentes arundinem per longum in duas partes, posuerunt diuisiones ipsas in terram, unamq; uocauerunt Chinchis & alteram Vncham, dixerūtq; regi. Interim quo nos inuocationes legerimus deorum, nutu ipsorum fiet, ut hæ duæ partes arundinis adinuicem pugnent. Et cuius pars super alteram ascenderit, ille rex uictoriam in prælio obtinebit. Multitudine itaque ad spectaculum illud concurrente, cœperunt astrologi murmurare precationes suas & legere incantationes, & mox commotæ sunt partes arundinis contra se pugnantes, donec tandem pars Chinchis ascenderet super partem Vncham. Quo uiso, Tartari de futura certiores facti uictoria, confortati sunt. Tertia igitur die prælium commissum est, & multis utrinque cadentibus, uictoria tandem penes Chinchin remansit. Sicq; factum est, ut Tartari regnum Vncham penitus sibi subiugarint. Regnauit autem Chinchis post mortem Vncham sex annis, in quibus multas acquisiuit prouincias: & quum ultimo castrum quoddam expugnare moliretur, accessissetq; propius, sagitta in genu percussus, interijt, sepultus in monte Alchai, ubi & reliqui Tartarorum principes huius successores, & qui de eius sunt progenie

omnes ſepeliuntur, etiam ſi centum dierum ſpatio funus fuerit adducendũ.

Catalogus regum Tartarorum,& de ſepultura eorum in monte Alchai, Caput LIIII.

PRimus Tartarorum rex uocatus eſt Chinchis,ſecundus Cui,tertius Barchim, quartus Allau, quintus Mongu, ſextus Cublai, qui modo rerum potitur,cuius potentia maior eſt quàm omnium ſuorum prædeceſſorũ: imò omnia Chriſtianorum regna atq; Saracenorum ſi unum eſſent regnum,uix adæquarent regnum Tartarorum,id quod ſuo loco manifeſtius fiet, ubi potentiam eius & dominium deſcripſero. Porrò quando corpus magni Cham tumulandum defertur ad montem Alchai,hi qui ipſum ad ſepulturam comitant,perimunt paſſim eos quos in uia obuios habent,dicẽtes, Ite & domino noſtro regi ſeruite in alia uita. Tanta enim inſania percuſſi ſunt à ſatan,ut credant taliter occiſos, in futura uita regis obſequio mancipandos. Nec modo ſic contra homines inſaniunt, uerum & in equos ſæuiunt,quos obuiã uenientes iugulant unà cum defuncti regis optimis equis,putantes illos regi uſui futuros. Quando corpus magni Cham Mongu huius prædeceſſoris ad montem Alchai ſepeliendum ductum fuit,milites funus concomitantes,feruntur circiter uiginti milia hominum prædicta occaſione interfeciſſe.

Crudelis ſuperſtitio

De generalibus moribus & conſuetudinibus Tartarorum, Cap. LV.

MVlieres Tartaræ uiris ſuis fideliſſimæ ſunt. Abſurdum eſt apud eos & intolerabile uitium, ſi quiſpiam ad proximi ſui uxorẽ præſumat accedere: & hoc unico ſtudio apud eos cauetur, ne alter alteri in hac re iniuriam inferat. Id tamen apud eos honeſtum & licitum ducitur, ut quiſque tot ducat uxores quot nutrire poteſt, licet prima cæteris principalior & honorabilior iudicetur. Præter ſorores omnes conſanguineas quæ in lateralibus lineis comprehenduntur ducunt uxores, etiam nouercam,ſi pater mortuus fuerit. Sic fratre defuncto licebit ſuperſtiti fratri fratris relictã ducere uxorem. Viri ab uxoribus non recipiunt dotes,ſed ipſi uxoribus atq; earum matribus dotes aſſignant. Propter uxorum multitudinem, Tartari plurimos habent filios. Nec eſt uxorum multitudo Tartaris admodum oneroſa,quum illæ ſuis laboribus multa lucrentur. Sunt præterea ad familiæ gubernationem,& ad ciborum præparationem multum ſollicitæ. Non minori cura reliqua domus exequuntur officia. Viri uero uenationi, aucupijs atque armorum exercitijs ſunt intenti. Nutriunt Tartari multos greges boum,ouium,& aliorũ iumentorum atq; pecorum,& cum illis morantur in locis paſcuoſis, æſtate quidem in montibus & frigidioribus locis ubi paſcua & ligna inueniunt, hyeme uero ad calidiores regiones ſe transferunt, ubi pabulũ pro animalibus inueniunt. Domunculas habent in modum tabernaculorum filtro opertas, quas ſecum deferunt quocunq; migrant. Nam poſſunt eas plicare & extendere,leuare & deponere. Oſtia earum ſemper Auſtro obuertunt. Habent quoque

quadri-

quadrigas filtro coopertas, quæ à camelis trahuntur, in quibus uxores, filios & utensilia necessaria secum uehunt, atq; à pluuiarũ iniuria defendunt.

De armis & uestibus Tartarorum, Caput LVI.

ARma quibus Tartari prælij tempore induuntur, non sunt ex ferro fabrefacta, sed ex corio forti atq; solido parata, quale est corium bubalorum & aliorum animalium quæ habent duriora tergora. Sunt sagittarij optimi, à pueritia ad arcuum exercitia assueti. Vtuntur etiam clauis & gladijs, sed rarius. Illi qui cæteris ditiores sunt, utuntur indumentis sericis & aureis, & sub his deferunt pelles delicatas uulpium, aut armelinorum, aut aliorum animalium, præsertim quæ uulgo Zebellinæ uocantur, quæq; reliquis pellibus preciosiores iudicantur.

De cibis Tartarorum, Caput LVII.

VEscuntur Tartari cibis grossioribus, præsertim carne, lacte & caseo. Inhiant quoque uenationibus tam mundorum quàm immundorum animalium. Nam equos & canes comedunt, atq; reptilia quædam quæ in magna copia apud illos inueniuntur. Bibunt lac equarum, quod taliter præparant, ut uideatur esse uinum album, non admodum insipidus potus. Vocatur ab ipsis Chuinis.

De Idololatria & erroribus Tartarorum, Caput LVIII.

COlunt Tartari pro deo numen quoddam ab illis confictum, quod Natagai uocant, putantq; illud deum esse terræ, qui curam de ipsis ac filijs eorum, de fructibus terræ atq; gregibus pecorũ gerat. Hoc numen in maximo habent honore, nec est aliquis qui in domo sua illi non imaginem dedicauerit. Et quoniam credunt numini Natagai esse uxorem & liberos, collocãt etiam ipsi iuxta penates suos imagunculas quasdam uxoris ac filiorum loco: uxoris quidem simulachrum ad sinistrã, & filiorum imagines ante faciẽ idoli collocantes. His idolis magnam exhibent reuerentiã, præsertim quando uadunt ad prandium & cœnam: tunc enim antequã ipsi comedunt, perungunt ora imaginum pinguedine carnis coctæ, & partem prandij aut cœnæ extra domum in honorẽ illorũ ponentes, credunt deos hinc cibari. Quo facto, ipsi ad mensam euntes comedunt. Si Tartari alicuius moriatur filius, qui nondũ duxit uxorem, & item alterius moriatᷣ filia innupta, conueniunt utriusq; defuncti parentes, & inter defunctos connubiũ faciunt: cõscriptisq; contractus illius literis, iuuenẽ & puellã in charta pingunt, & hanc cum pecunia contributa atq; utensilibus & supellectile Vulcano deuouent, credẽtes defunctos in alia uita matrimonialiter coniunctos. Faciunt quoq; pro hac re solennes nuptias, & de præparatis cibis nonnihil hinc & hinc diffundunt, ut sponsus & sponsa his quoq; uescantur. Quo facto, parentes & consanguinei defunctorum tali putant se affinitatis uinculo coniunctos, ac si nuptiæ illæ sponsis adhuc uiuentibus fuissent celebratæ.

Coniugiũ inter mortuos

De strennuitate & industria Tartarorum, CAPVT LIX.

SVnt Tartari homines bellicosi, strennui in armis, & ad subeundos labores intrepidi. Non sunt effœminati, molles, & delitijs assueti, imò tolerantissimi laborum & inediæ. Fit non raro ut per integrum mensem nihil aliud comedant præter lac iumentorum & carnes animalium quæ in uenationibus capiunt. Equi quoque eorum dum belligeratum uadunt, sola herba quam in pascuis inueniunt nutriuntur. Insident armati equis suis tota nocte, & equi interim nihilominus pascuntur ubicunque bona inuenerint pascua. Ipsi quoque exiguo contenti sunt cibo, quantumlibet magnos subeant & perficiãt labores. Ad capiendum ciuitates & fortalicia, singulari & magna utuntur astutia. Quum bellandi causa in remotas partes expeditionem parant, nihil secum præter arma portant atque parua tentoria, sub quibus pluuiæ tempore latitant. Portat etiam quilibet secum duo uascula, quæ uulgo flascones uocant, in quibus lac quod bibant ferunt, & ollam coquendis carnibus adaptandam. Quum uero sine mora ad remotissimas partes concedere uolunt, accipiũt secum lac in modum solidæ pastæ siccatum, quod in aquam tritum, potum illis & cibum præbet.

De iudicijs & iustitia Tartarorum, Caput LX.

MAlefactores hoc modo puniunt. Si quis furatus fuerit rem parui ualoris, & uita priuari non commeruit, cæditur fuste septem uicibus, aut decẽ & septem, aut uiginti & septẽ, aut quadraginta & septem, pro mensura peccati ictus inferendo, idq; usq; ad centũ, addendo semper decem. Aliqui tamen nonnunquam ex his percussionibus moriuntur. Quod si quis furatus fuerit equum uel rem aliam, pro qua occidi meruit, merso mucrone in uentrem eius occiditur. Quod si uitã suam liberare uoluerit, restituet furtum in noncuplo. Qui equos, boues, & camelos habent, signa sua pilis eorum inurunt, atque sine custode ad pascua emittunt. Minutis tamen animalibus adhibent pastorum custodiam. Hæ primæ Tartarorum fuerũt consuetudines: uerum quum iam inter uarios mixti sint populos, nonnihil à prioribus degenerauerũt moribus, & populis quibus coniuncti sunt, conformes se fecerũt.

De campestribus Bargu, & extremis insulis Aquilonis, Caput LXI.

REtardati sumus nonnihil in Tartarorum moribus & cõsuetudinibus describendis, nunc uero alias orientalis regionis lustrabimus prouincias, eo incedentes ordine, quo reliquas hactenus descripsimus. Relicta ciuitate Carocaram, à monte Alchai Aquilonem uersus uenitur ad campestria Bargu, quæ in longitudine quadraginta habent dietas. Incolæ illorum locorum

locorum uocantur Meditæ, parentq; magno Cham, Tartarorum habentes mores. Sunt homines syluestres, & uescunt carnibus animaliū, quæ uenatione capiunt, maxime ceruorum, quorū magnā habent copiā, & adeo cicures faciunt, ut illis atq; equis uel asinis insideant. Carent blado & uino. In æstate maximas exercent auium & syluestrium animalium uenationes, quorū carnibus per hyemē uiuant, nam hyeme tam uolatilia quàm alia animalia propter immensum illius regionis frigus aufugiūt. Post terminum dictarū quadraginta dietarum, peruenitur ad oceanum, ubi in montibus nidificare solēt herodij siue falcones peregrini, qui inde ad magni Cham curiam perferunt. Nec inueniuntur ullæ aliæ aues in his montibus præter herodios & aliā auiculæ speciem, qua pascuntur herodij. In insulis maris illius nascunt grifalchi in magna copia, qui inde ad magnum Cham deferuntur. Grifalchi uero qui de Christianorum terris ad Tartaros portantur, nō perferuntur ad magnū Cham, quum ille ijs abundet auibus, sed perueniūt ad eos Tartaros, qui Armenis & Cumanis confines sunt. In illis Septentrionalibus partibus insulæ sunt quædam, quæ tantum uergunt ad Aquilonem, ut polus arcticus illis uideatur ad meridiem deflectere.

De regione Ergimul, & ciuitate Singui. Caput LXII.

HIc redeundum erit nobis ad ciuitatē Campition, de qua paulo superius mentionē fecimus, ut inde ad alias digrediamur prouincias, quas nondum descripsimus. Igit si à ciuitate Campition uersus orientē itinere quinq; dierum procedatur, audiuntur in locis intermedijs nocturno tempore horribiles uoces dæmonum, donec ueniatur ad regnum Ergimul, & ad regnum Cerguth, quæ sunt regna magna magno Cham subiecta. Ibi inueniuntur Christiani Nestoriani, idololatræ & Mahumetani. Sunt ibi multæ ciuitates & castra. Hinc si inter orientem & meridiē procedat, uenitur ad prouinciam Cathai. Est tamen inter Cathai & regnum Cerguth ciuitas quædam Singui nomine, magno Cham tributaria: ubi etiā triplex illa memorata inuenit hominum secta. Inueniuntur etiam ibi boues syluestres pulcherrimi & grandes ueluti elephantes, pilos habentes albos & nigros, longitudine trium palmorum. Multi etiam ex his bobus domestici facti, ad onera ferenda instituuntur: alij ad aratrum ligati, breui tempore magna inuertunt arua. Inuenitur in hac prouincia muschum optimum, & quo melius in mundo nō inuenitur. Est enim animal quoddam pulchrum in hac prouincia, catti habens magnitudinem, & pilos grossos ut ceruus, pedes quoque habens ungulatos, & dentes quatuor, duos supra & duos infra longitudine trium digitorum: iuxta umbilicum uero inter cutem & carnem uesicam habet sanguine plenam, & sanguis is est muschum, à quo tam suauissimus exhalat odor. Incolæ huius regionis idololatræ sunt, & libidinis sectatores, corpore pingues, *Muschum*

& naso

& naso paruo, pilis labia obsidentibus. Mulieres pulchræ sunt & albę. Et uiri quando uxores ducere uolunt, quærunt magis pulchras quàm nobiles aut diuites. Vnde sæpe fit ut uir nobilis & magnus pauperem ducat uxorem, sed formosam, matri illius dotem assignans. Negociatores & artifices plurimi ibi inueniuntur. Patet hæc prouincia longitudine uiginti quinque dietarum, & est admodum fertilis. Sunt in ea maximi fasiani, caudas habentes longitudinis decem palmorum aut octo. Inueniuntur etiam ibi alia multa auium genera, quæ pulcherrimas habent pennas, diuersis & elegantibus distinctas coloribus.

De prouincia Egrigaia, Caput LXIII.

PRocedendo ulterius uersus orientem, septemq́ exactis dietis, occurrit prouincia Egrigaia, in qua plurimæ sunt ciuitates & castra. Est enim de prouincia magna Tanguth, cuius principalis ciuitas uocatur Calacia. Incolæ eius idololatræ sunt, præter aliquos Christianos Nestorianos, qui ibi tres habent ecclesias. Subiecti sunt omnes magno Cham. Inueniuntur in ciuitate Calacia panni, quos Zambilotti uocant, de lana alba & camelorũ pilis contexti, quibus uix pulchriores in mundo inueniuntur. Deferuntur autem per negociatores ad diuersas mundi regiones.

De prouincia Teuduch, Gog & Magog, & ciuitate Cianiganiorum, Caput LXIIII.

AB Egrigaia prouincia eundo ad orientem, ducit iter ad prouinciã Teuduch, in qua sunt ciuitates & castra multa: ubi etiam manere consueuit rex ille magnus, & toto orbe terrarum nominatissimus, uulgo presbyter Ioannes dictus. Modo autem prouincia illa tributa pendet magno Cham, habens regem qui est de progenie presbyteri Ioannis. Cæterum omnes magni Cham post mortẽ illius qui à Cinchis in prælio fuit occisus, tradiderunt filias suas illis regibus in uxores. Et licet ibi sint aliqui idololatræ, & item alii qui Mahumetani, tamen maior pars prouinciæ fidem obseruat Christianã: & hi Christiani primas tenent in hac prouincia: præsertim est ibi gens quædam, Argon uocata, quę reliquis populis sagacior est & elegantior. Sunt etiã ibi regiones Gog & Magog, quos illi nominant Lug & Mungug. In his locis reperitur lapis Lazuli, de quo fit azurum optimũ. Fiunt quoq́ ibi Zambilotti optimi de pilis camelorum: & item panni de auro & serico diuersarum habitudinum. Est ibi ciuitas Sindacui nomine, in qua fiunt arma pulcherrima & optima, diuersorum generum, pro exercitibus necessaria. In montibus huius prouinciæ sunt magnæ mineræ argenti, & multiplices uenationes syluestrium bestiarum, uocaturq́ regio montium Ydifa. Distat tribus dietis à memorata ciuitate alia ciuitas Cianigainorum, in qua est palatium maximum, magni Cham habitatio, quando ad illam diuertit ciuitatem. Proficiscit᷑ autem sæpius illuc, quia iuxta ciuitatẽ sunt lacunæ, in quibus

diuersorum generum aues inueniuntur, præsertim grues, fasiani, perdices, & his similes aues. Hę aues capiunt grifalchis, herodijs seu falconibus, habetq; rex ipse in hoc summam delectationē. Sunt ibi quintuplices grues: quædam habent alas nigras ut corui, aliæ sunt albæ & candidæ, habentes pennas plenas oculis aurei coloris, ut sunt apud nos caudæ pauonum: rursum aliæ inueniuntur ibi nostris haud dissimiles: sunt deinde aliæ quæ sunt paruæ, sed habentes pennas longas & pulcherrimas, rubeo nigróque permixtas colore. Quinto sunt ibi grues grisei coloris, oculos habentes rubeos ac nigros, & hæ sunt ualde magnæ. Est iuxta hanc ciuitatē uallis quædam, in qua multæ sunt casæ, in quibus maximus numerus nutritur perdicum, qui seruantur pro rege illuc pro tempore diuertente.

Grues quintuplices

De ciuitate Ciandu & nemore eius, itemq; de festiuitatibus quibusdam Tartarorum. Caput LXV.

A Ciuitate Cianiganorum tres sunt dietæ contra Aquilonem ad ciuitatem Ciandu, quam ædificauit magnus Cham Cublai, extruens in ea maximum ac pulcherrimum palatium, marmore cōstans, & auro adornatū. Iuxta palatium istud est nemus regale, muris undiq; cinctū, quorū circuitus patet miliarijs xv. In nemore uero sunt fontes & flumina, atq; prata, & uarię bestiarum species, ut cerui, damulæ, capreoli cum falconibus, qui regi in uoluptatem & cibum seruantur pro tempore, quando illuc diuertit. Diuertit aūt sæpe uenationi operā daturus equo insidens, ducitq; secum leopardum domesticum, quem in ceruos & damulas prouocat, captamq; bestiam grifalchis tradit, atq; in hac re spectanda miram capit uoluptatem. In medio nemoris domus quædam de arundinibus constructa pulcherrima consistit, intus & foris deaurata, & uarijs picturis adornata, atq; tali artificio communita, ut à pluuia nequaquam illi iniuria fieri possit. Potest quoque domus ipsa in modum tabernaculi dissolui atq; deponi, & rursum erigi. Nam sustinetur quando erecta fuerit circiter ducentis funibus sericis. Porrò arundines ex quibus constat, habent singulæ quindecim passus in longitudine, & in spissitudine tres palmos: ex quibus fiunt columnæ, tabulæ & compagines, sed & imbricamenta. Nam diuiduntur arundines iuxta nodos, & pars illa per mediū scissa duas præbet tegulas, quæ domo superpositæ eam à pluuiarū defendūt stillicidijs. Solet magnus Cham tribus mensibus per annū illic habitare, scilicet in Iunio, Iulio atq; Augusto, nam est ibi aëris conueniens temperies, caretq; locus ipse solis ardoribus. His igitur mensibus domus erecta manet, cæteris uero temporibus deposita & conuoluta seruatur. Proinde die uigesimo octauo Augusti rex à ciuitate Ciandu discedens, proficiscitur ad locum aliū, dijs suis solenne facturus sacrificium, à quibus sperat sibi, uxoribus, filijs, & animalibus quæ possidet uitam & sanitatem concedi. Nam habet armenta magna equorum alborū & equarum albarū, quæ putant excedere numerū

decem

decem milium. In hac autem festiuitate præparatur lac equinum in uasis de-centibus, & rex ipse manibus suis proprijs diffundit hinc inde lac illud pro honore deorum suorũ, arbitrans & à magis suis sic edoctus, quod dŋ lac bibant effusum, & solliciti sint conseruatores omnium eorũ quæ possidet. Post sacrificium illud nephandum, bibit rex de lacte equarum albarum, nec ulli alteri licet illa die bibere de lacte illo, nisi fuerit de progenie regis, præter populum quendam regionis illius Horiach uocatum, qui hoc etiam gaudet priuilegio, propter uictoriam quandam magnã, quam pro magno Cham Chinchis obtinuit. Hic igitur ritus die uigesimo octauo Augusti soléniter in perpetuũ à Tartaris obseruatur. Hinc etiam fit ut equi albi atq; equæ in magno à populo illo habeantur honore. Comedũtur etiam in hac prouincia carnes hominum, qui publico iudicio ad mortẽ condemnati sunt. Qui uero ex ægritudine moriuntur, horum carnes non comeduntur. Habet magnus Cham magos, qui dæmonũ arte obtenebrant & in caliginem conuertũt aërem, luce super palatium regis clara permanente. Agunt etiam hi magi, ut rege iuxta mensam sedente, scyphi eius aurei dæmonum arte ab alia mensa quæ in medio aulæ consistit, regia portans uasa, super mensam regis exiliant, dicuntq; se id secreta quadam efficere arte. Et quando festa idolorum suorũ celebrãt, dantur illis à rege arietes, quos cum lignis aloës & thure ceu odoriferũ sacrificium dijs offerunt, coctasq; arietis carnes cum cantu & maxima lætitia idolis deuorandas exhibent: ius uero carnium ante idola effundunt, asserẽtes sic deorum suorum promereri clementiam, qui terris fertilitatẽ largiantur.

De monachis quibusdam idololatris, Cap. LXVII.

INueniuntur in regione illa plurimi monachi, idolorũ cultui deputati. Habent hi monasterium quoddam magnum, oppiduli habẽs magnitudinẽ, in quo sunt circiter duo milia monachorũ, qui idolis seruiunt, rasura & ueste à laicis sequestrati. Nam radunt caput & barbam, uestemq; induunt religiosam. Hi in idolorum solennitatibus magnis clamoribus cantant, luminaria multa in templo accendũt, alijsq; compluribus distinẽtur stultis ceremonijs. Sunt & in alijs locis monachi & uarij idololatræ, quorum quidam multas habent uxores, alij uero pro honore deorum suorum caste uiuunt, uitam austeram ducentes, nam nihil comedũt præter farinæ purgamenta aquis dilutas. Vestiuntur quoq; pannis rudibus & asperis, coloris abiecti, & lecti mollitiem uitantes, dormiunt super rigentia stramina. Alij tamen monachi qui laxioris sunt uitæ, iudicant hos tam austere uiuentes hæreticos, quod nõ debito uiuendi modo deos colant.

M. PAVLI

MARCI PAVLI VENETI DE REGIONIBVS ET PROVINCIIS ORIENTALIBVS, LIBER SECVNDVS.

De potentia & magnificentia Cublai regis maximi Tartarorum, Caput I.

IN hoc secundo libro scribere institui de magnificentia, pompa, sumptuositate, potētia, diuitijs, & imperij administratione Cublai Tartarorum summi Imperatoris, qui nostro æuo regni sceptra gubernat. Is enim in sua magnificentia & dominio longe superat omnes prædecessores suos, adeo ampliauit imperij sui limites, ut ferè totum orientē suæ habeat subiectū potestati. Is ex prosapia Chinchis primi Tartarorū principis satus, sextus Imperator illius terræ fuit, anno scilicet domini M. CCLVI. regnare incipiens, & populo magna sapientia atque grauitate præsidens. Est uir strenuus, in armis exercitatus, corpore robustus, atque animo ad res gerendas promptus, consilio pollens, & in populi gubernatione prouidus atq; circunspectus. Nam priusquam imperij consequeretur fasces, sæpe strenuum in bellis egit militem, atq; in cunctis ut prudentē uirum se gerebat. Interim tamen quo regno præfuit, nō nisi semel ad pugnam processit, sed filios suos & alios aulicos loco sui illuc destinauit.

Qualiter Cublai rex à patruo suo Naiam rebellionem sustinuit, Caput II.

DIximus Cublai regem semel ad pugnam egressum, sed modo causam explicabimus. Anno domini M. CCLXXXVI. patruus eius Naiam nomine, quum triginta esset annorū, & multis populis atq; regionibus esset præfectus, iuuenili elatus uanitate, motus est cōtra dominum suum Cublai, maximum contra eum ducens exercitū, & ut felicius pugnaret, asciuit in auxilium alium quendam regem Caydu nomine, qui nepos erat Cublai Imperatoris, sed odio habebat eum. Rebellioni igitur assensum præbens, promisit se in propria uenturum persona, conductis centum milibus militum. Hi igit᷑ ut condixerunt, conuenire decreuerunt cum suis copijs in planicie quadam, pariter Imperatoris terras inuasuri. Porrò Naiā in exercitu suo habuit circiter quadringenta milia militum.

Qualiter Cublai se contra hostes muniuit, Cap. III.

NOn autem latuit Cublai Imperatorem, quid consanguinei sui molirentur cōtra eum, & quàm acerbo animo contra ipsum concitati essent, publica facta conspiratione. Quapropter per caput suum & Imperialē coronā iurauit, quod se defenderet ab illis, & uindicaret hostium suorum audaciam. Vnde in uiginti duobus diebus comparauit exercitum maximum, nempe

trecenta sexaginta milia equitum, & peditum centum milia, idq; ex his qui uicini erant ciuitati Cambalu. Et quanquā longe maiorem potuisset congregare exercitū, tamen quia subito & quasi ex improuiso uoluit irruere in hostes, noluit diutius morā trahere in aggregando maiori exercitu, ne institutū eius Naiam hosti patefieret & fugam meditaretur, aut ad tutiora loca exercitum suum perduceret. Habuit quidem Imperator tunc & alios exercitus in armis, sed quos cōtra diuersas miserat prouincias expugnādas, & hos quoq; reuocare noluit, quo minus hosti consilium suum aperiretur. Interim autem mandauit omnes uias maxima custodiri diligentia, ne expeditio sua ullo pacto Naiam hosti innotesceret, atq; presentire posset aduentum suum. Vnde cuncti euntes & redeuntes à regis custodibus tenebantur, ne uel aliquid rumoris ad Naiam perueniret. Rebus itaq; sic se habentibus, consulit rex Cublai astrologos suos, quando fata felicem sibi indicarēt profectionem, & qua hora itineri se accingere debeat. Qui omnes paribus uotis regi cuncta felicia prædicunt, adesseq; aiunt tempus quo de hostibus triumphet.

Quomodo Cublai deuicerit Naiam, Caput IIII.

IGitur Cublai Imperator cum exercitu suo soluens, profectus est usque ad planiciem ubi Naiam adhuc præstolabatur aduentum Caydu regis, qui illi suppetias erat laturus. Et Cublai ad collem quendā castrametatus, quieuit illa nocte cum exercitu suo. Populus uero Naiam nihil sibi metuens, nec periculi aliquid adesse sciens, inermis per planiciē uagabatur, genio largius uacans. Et transacta nocte, ut dies terris reddi cœpit, Cublai Imperator in collem ascendens, exercitum suum in duodecim distinxit acies, tria milia militum una habente acie. Pedites uero iuxta milites tali collocati sunt ordine, ut in quibusdā aciebus duo pedites lanceas tenētes, duo militū stiparent latera. Rex uero ipse sedebat in castro quodā mirabili super quatuor constructo elephantos, in quo etiam regale erat uexillum. At exercitus Naiam ubi uidisset insignia, & acies Cublai, uehementer expauit, quippe qui adhuc expectabant subsidium regis Caydu. Et continuo currentes ad tentoriū Naiā, qui cum concubina quam adduxerat dormiebat, excitauerunt illum. At ille quantocyus potuit, exercitum suum in acies disposuit. Est autem consuetudo omnium Tartarorum, ut tubis primum clangorem edant, & tangant cuncta exercitus instrumenta, atq; altis uocibus cantent, & tandē signo à rege dato, arma contra hostem corripiant. Sic quum uterq; exercitus suas absoluissent cantilenas, iubet Cublai buccinis signum dare, & hostem aggredi. Illico autē manus conserere cœperunt, & tam atrox prælitū inierunt, ut putares imbrem sagittarum & iaculorum per aërem descēdere. Balistis laxatis, mutuo gladijs & lanceis se conficiunt. Erat quidem Naiam professione & nomine Christianus, sed nō operū fidei sectator, signaueratq; principale uexillū suum crucis signo, habens secū nō paucos Christianos. Cōmissum est itaq; prælium ab

initio

initio diei usq; ad meridiē,& ceciderunt multi ex utroq; exercitu, donec tandem Cublai superior euaderet,& hostē in fugā uerteret. Mox autē ut populus fugere cœpit, Naiam captus est,& ingens multitudo in fuga ipsa occisa.

Quomodo Naiam suffocatus fuerit, Caput V.

REx itaq; Cublai captum habens hostem suum, iussit ut confestim occideretur,qui ausus fuerat contra dominum suum arma mouere, & rebellionem excitare.Sed quoniā erat de prosapia sua,noluit ut sanguis regius de stirpe sua funderetur,ne terra regium biberet sanguinem,aut sol uel aër uiderent mala morte quenquā de regali progenie natum interire. Iussit igitur ut tapeto inuolutus atq; ligatus, tamdiu hincinde duceret̄,agitaretur, traheret̄ & impelleretur,donec contracto anhelitu suffocaretur. Hoc autem mortuo, optimates sui & cunctus populus qui euadere potuerūt,inter quos multi fuerunt Christiani,sponte se submiserunt dominio & obedientiæ Cublai Imperatoris.Et tunc quidē quatuor prouinciæ accesserunt ditioni eius,quarum nomina sunt,Funotia,Cauli,Barscol & Sinchintingui.

Compescit Cublai Iudæos & Saracenos crucis Christi contemptores, Caput VI.

POrrò Iudæi & Saraceni qui in exercitu Cublai fuerunt, cœperunt Christianis,qui cum Naiam uenerant exprobrare, & dicere quod Christus, cuius signū Naiam in uexillo habuerat,non potuerit suis auxilio esse: hasq; contumelias cottidie Christianis obiecerūt,Christi potentiā ut inanem irridentes.Christiani uero qui ad regis Cublai obedientiā uenerant,indignum rati ut talia ferrent conuicia,quæ gloriā Christi minuerēt,conquesti sunt Imperatori quales illis inferrent̄ iniuriæ. At ille conuocans Iudæos,Saracenos, & Christianos,ad Christianos conuersus ait,Deus uester & crux eius noluit quidē Naiam præsidiū ullum ferre, uerum uos propterea nolite erubescere, quoniā deus bonus & iustus, iniustitiæ & iniquitati patrocinari minime debuit.Naiam domini sui proditor extitit, atq; contra omnē æquitatem rebellionē excitauit,& qdē dei uestri auxiliū in sua malicia implorauit. Sed ille ut deus bonus & rectus,noluit fauere illius criminibus.Vnde mandans Iudæis & Saracenis, cæterisq; Christiani nominis blasphematoribus interdicebat, ne ullus eorum Christianorū deum aut crucē eius amplius blasphemare præsumeret. Sic illis silentium impositum est.Cublai uero tumultu sedato,cum uictoria & gaudio ad ciuitatem suam Cambalu est reuersus.

Qualiter magnus Cham remuneret milites suos parta uictoria, Caput VII.

POrrò præfectos,exercituū duces,atq; alios antesignanos milites,rex Cublai quum uictor è bello redit, honorat hoc modo. Eum qui ante præerat centum militibus, in gradum sublimiorem collocat, atque mille præficit militibus: & sic gradatim reliquos belli duces in digniorē ponit statum, do-

natq; illis aurea & argentea uasa, tabulas, priuilegia atq; immūnitatē. Et hæc quidē priuilegia tabulis uel bracteis p sculpturas imprimunt. Ex uno latere scriptura huius tenoris continetur: Propter dei magni uirtutē, & propter gratiā magnā quam Imperatori contulit, nomen magni Cham benedictū sit. In alio uero latere sculpta est imago leonis cum sole uel luna, uel imago grifalchi, aut reliquorū animaliū. Quicunq; aūt habet tabulā cum leone & sole atq; luna, quando procedit in publicū, defertur palliū supra eum in signū magnæ autoritatis. Qui aūt grifalchi habet imaginē, potest secū de loco uno ad aliū ducere uniuersam cuiuscunq; principis uel regis militiā. Sicq; omnia in suū distributa sunt ordinē, tabulis indicantibus quibus obediri oporteat. Et si quis iuxta tabularū expressionē obedire noluerit, contempseritq; præscriptam autoritatē, ut rebellis Imperatori, interficitur.

De forma Cublai atq; uxoribus, filijs & ancillis eius, Cap. VIII.

REx Cublai est homo admodū pulcher, statura mediocri, non nimis pinguis, nec nimis macilentus, faciē habet rubicundā atq; candidā, oculos magnos, nasum pulchrū, & omnia corporis lineamenta debita proportione cōsistentia. Habet uxores iiij. quas legitimas cēset, & succedit ei in regno primæ primogenitus. Et quælibet harū quatuor, peculiarē curiā, eamq; regalē in proprio palatio tenet, habens circiter trecentas electas pedissequas & famulas, multosq; ministros eunuchos, & aliam familiā plurimā. Habet præterea rex ipse cōcubinas multas. Nam est inter Tartaros natio quædā, quæ dicitur Vngrac, quæ mulieres habet admodū formosas, & moribus cōspicuas, de quibus nutrit in palatio suo circiter centū, quæ scilicet elegantiores sunt formæ: & super has constituit matronas quasdā, quarū officiū est, ut illarū curā gerant, & diligenter considerēt, quando in infirmitatē ceciderint, aut maculā aliquā contraxerint: alioquin regis complexibus frui nō poterunt. Ex his concubinis sex deputant tribus diebus ac noctibus pro custodia regiæ cameræ: & dum rex uadit dormitū, aut è lecto mane prosilit, assistunt ei ut ministræ, atq; in cubiculo eius dormiūt. Quarta uero die sex aliæ prioribus in dicto ministerio succedunt, tribus diebus & totidē noctibus regi obsequentes. Et his rursum aliæ sex succedunt, continuaturq; hæc permutatio, donec omnes centum ministerio regis fuerint adhibitæ. Porrò de quatuor legitimis uxoribus habet rex Cublai xxij. filios, uocatusq; fuit primę uxoris primogenitus, Chinchis, qui illi successurus erat in imperio, nisi ante patrē in fata concessisset. Is itaq; reliquit filium, nomine Temur, qui est homo strenuus, prudēs, & in militia exercitatus, succedetq; auo in imperio loco patris sui defuncti. Cæterū de ancillis & famulabus suis habet rex Cublai xxvij. filios, qui omnes in aula sua sunt magni barones.

De palatio eius quod est in Cambalu, & loci amœnitate, Caput IX.

TRibus anni mensibus, nempe Decembri, Ianuario, & Februario, Cublai rex

rex in regia ciuitate Cambalu morat̃,ubi palatiũ habet miro artificio extructum. Ambitus enim eius continet miliaria iiij.quadratura qualibet unũ miliare complectente. Et est murus is spissus ualde, decẽ passibus in altũ consurgens. Superficies eius extrinseca colore albo & rubeo nitet. In singulis quatuor muri angulis palatium pulchrum & magnum, fortalicij loco conditum est. Sic in medio cuiuslibet quatuor murorũ, palatiũ egregiũ extructum est: eaq̃ in uniuersum octo sunt. In his conseruant̃ arma, instrumenta, tormenta & uasa bellica, nempe arcus, sagittæ, pharetræ, calcaria, frena, lanceæ, clauæ, funiculi arcuũ, & reliqua quæ in bello necessaria sunt, singulaq̃ armorum genera in singulis posita sunt palatijs. Porrò facies palatij quæ meridiẽ respicit, quinq̃ habet portas, quarũ media maior est omnibus, nec unquã aperitur, nisi pro regis introitu. Nã nulli per eam patet ingressus nisi soli regi. Sed hęc habet duas minores collaterales portas, per quas ingrediuntur reliqui qui regem comitantur. Quęlibet uerò reliquarũ trium facierum, unicam duntaxat in medio habet portam, per quam quisq̃ ingredi potest. Cæterũ intra iam memoratum murum, alius murus cingit hoc regiũ castrum, habens ut prior murus, in angulis & meditullijs eorũ octo palatia, in quibus continent̃ alia uasa & preciosa iocalia regis. In spatio uero medio interiori est regium palatium, habitaculum scilicet in quo rex moratur. Hoc palatium caret solario, pauimentum uero eius exteriori fundo præeminet decem palmis. Tectum eius altum est ualde, pictura decoratum. Parietes aularum & conclauium auro & argento fulgent. Vbiq̃ picturæ pulcherrimæ & bellicarũ rerum historię sese ingredientium oculis offerunt, uiuaci colore & rutilanti auro coruscantes. In aula maiori ad mensam simul recumbunt circiter sex hominũ milia. Intra dictos muros totum castrũ ambientes, sunt plurima uiridaria atq̃ prata lignis pomiferis atq̃ uarijs cõsita arboribus. Discurrũt etiã p̃ hæc uiridaria, animalia syluestria, ut cerui & animantia, ex quibus muscum colligitur, capreæ, damulæ, & aliarum specierũ animalia. Versus Aquilonem uero sunt uiuaria, in quibus meliores quiq̃ pisces, qui haberi possunt, nutriuntur. In lacum illũ ingreditur fluuius quidam, & rursus egreditur, cratibus ferreis loco introitus & exitus cõmunito, ne pisces elabi queant. Extra palatium spatio unius leucæ, est monticulus quidã centum passibus in altũ erectus, cuius circumferentia miliaris continet spatium, arboribus semper uirentibus cõsitus. In hunc montem iubet rex arbores quasq̃ optimas à remotis partibus adduci, onerans illis elephantos: extrahunt̃ enim cũ radicibus & transplantant̃ in hũc montem. Et quoniam is mons perpetuo uiret, uocatur Mons uiridis. In cacumine eius est palatiũ egregium, uiridi disterminatũ colore, in quo magnus Cham sæpe genio uacat. Est & aliud magnificũ palatium seu castrum iuxta magni Cham extructum castrum, in quo Temur primogenitus eius illi in imperio successurus, cum aulicis suis magnifice & regaliter uiuit. Nam amplissimã ha

bet autoritatem & sigillum imperiale, uerũ magno Cham ut dño subiectus.

Descriptio ciuitatis Cambalu, Caput X.

CIuitas Cambalu in ꝓuincia Cathai iuxta magnum sita flumen, ab antiquis temporibus insignis fuit & regalis. Sonat autẽ Cambalu ciuitas domini. Hanc magnus Cham transtulit in aliam fluminis partem: nam didicerat ab astrologis, quod imperio rebellis futura esset. Ciuitas in quadrum constructa, in gyro complectitur uiginti quatuor miliaria, quolibet quadrati latere sex habente miliaria. Muros habet dealbatos, altitudinis xx. passuum, latitudinis decem, spissitudo tamen illa sensim ascendendo tenuior fit. Habet quælibet muri quadratura tres portas principales, quæ in uniuersum duodecim sunt, constitutis iuxta singulas magnificis palatijs. In angulis quoque murorũ sunt egregia palatia, ubi ciuitatis conseruantur arma. Transeunt per hanc ciuitatẽ uici & plateæ rectissimæ, ut ab una porta liber aspectus pateat per ciuitatẽ ad portam oppositã, domibus elegantissimis palatiorum instar utrinq; constructis. Porrò in medio ciuitatis, ædes quædã magnifica est extructa, in qua campana pendet prægrandis, cum qua uesperi tria fiũt signa, post quæ nemini licet domum egredi usq; ad initium sequentis diei, nisi infirmorum aut parentũ causa. Et qui noctu per ciuitatẽ ire necessitate cogẽte uolunt, lumen secum deferre coguntur. Singulæ ciuitatis portæ à mille custodiuntur hominibus, non quidẽ propter hostium timorem, sed latronũ & prędonum. Cauet enim rex summo studio, ut fures & prædatores arceantur.

De suburbijs & mercatoribus ciuitatis Cambalu, Cap. XI.

EXtra ciuitatẽ Cambalu duodecim sunt magna suburbia, singulis duodecim portis contigua, in quibus iugiter mercatores inueniuntur, & aduenæ homines. Nam propter curiam regis & multiplices mercantias innumerus indies confluit populus, qui in suburbijs illis rerum negocia tractat. Nec habent suburbia, ut aliàs fieri solet, domos, quæ à splendore & magnificentia domorum ciuitatis degenerent, solo regali excepto palatio. Intra hãc urbem nullum hominis cadauer sepelitur, sed extra suburbia idololatrarum corpora comburunt̃, & reliquarũ sectarum funera sepeliuntur. Et quoniã ingens multitudo exterorũ hominũ semper illic uersatur, habent̃ in suburbijs circiter xx. milia meretricum: intra uero mœnia ciuitatis nulla sustinet̃. Dici non potest quanta uis mercimoniorũ & opum in hanc urbem conuehat̃, putares toti orbi illa sufficere posse. Aduehunt̃ autẽ lapides preciosi, uniones, sericum, & diuersarũ specierũ aromata ex India, Mangi, Catham & alijs regionibus. Nam urbs hæc quodãmodo omniũ circumiacentium prouinciarũ est centrũ. Nec transit dies ulla per integrũ annũ, in qua nõ circiter mille quadrigæ serico oneratæ huc ab exteris negociatoribus conuehant̃, ex quo per ingeniosos urbis artifices mira parantur indumenta.

Magnus Cham satellitio maximo stipatur & custoditur, Cap. XII.

Habet

HAbet magnus Cham in curia sua xij. milia equitũ, quos uocãt Quesitã, id est, fideles domini milites, qui corpus suum custodiunt. Et istis quatuor præfecti sunt duces, quorũ quilibet tribus præest milibus. Horũ officiũ est, ut diximus, die noctuq; regẽ obseruare, & eius custodię mancipatos esse. Vnde etiã à curia regis recipiũt impensas. Custodias aũt suas tali distribuũt ordine, ut quũ per triduũ dux unus cum tribus milibus militũ intra palatiũ regẽ stipauerit, tribus sequentibus diebus dux alius cum alijs tribus militum milibus, qui interim quieuerũt, obit hoc custodiæ munus, cui iterũ dux alius cum militibus suis succedit: sicq; per totũ annum hæc custodiæ obseruat̃ uicissitudo: non quod regem tanta maneant pericula, sed ut magnificentia sua maior appareat.

De magnifico apparatu conuiuiorũ eius, Cap. XIII.

POmpa quæ in conuiuijs regis obseruat̃, tali celebratur ordine. Quũ propter festũ aliquod, aut aliã rationabilẽ causam, Imperator uoluerit in maiori aula conuiuiũ instituere, mensa eius cæteris mensis sublimior ad Aquilonarẽ aulæ partẽ ponit̃, & rex iuxta eam sedens uertit faciẽ ad meridiẽ, habẽs ad sinistrã reginã maiorẽ, principalẽ scilicet uxorẽ, & ad dextrã filios atq; nepotes, & qui de regali sunt prosapia. Ipsorũ tamen mensa est in demissiori loco, ut uix regis attingãt pedes capitibus suis. Reliqui uero barones & milites sedent adhuc in demissiori loco, habentes singuli uxores suas ad sinistrã collocatas, tenetq; quilibet dux & nobilis gradũ & ordinẽ suum, sicut & uxores eorũ. Nã omnes nobiles in curia Imperatoris tempore solennitatis pransuri, ducũt secũ uxores suas. Et Imperator ipse dum in mensa sua recũbit, poterit ad oẽs deflectere oculos suos, q in aula illa conuiuant̃. Porrò extra aulã illã regiã sunt etiã aliæ aulæ collaterales, in quibus solennitatũ tẽpore nonnunq; quadraginta milia hominũ cibant̃, quorũ multi sunt aulici, alij uero feuda ab Imperatore renouantes: ioculatorũ quoq; & mimorũ concurrentiũ nõ est numerus. Proinde in medio aulæ regiæ, uas q̃ddã aureũ erigit̃, ex quo uinũ aut alius q̃spiã optimus potus in modũ fontis scaturit, iiij. alijs dolijs aureis hinc inde sitis, quæ uini illius fluenta suscipiũt. Et ex his dolijs haurit̃ uinũ qd̃ discũbentibus largiter apponat̃. Nemo aũt in hac discũbens aula, alio q̃ aureo utit̃ poculo. Dici nõ potest quantus sit apparatus, & quanta magnificẽtia in uasis & omnibus utensilibus, quando magnus Chã in aula sua regia publice discũbit. Porrò principes q regi discũbenti ministrãt, oẽs delicatissimo serico panno ora sua cooperiũt, ne ipsorũ flatus seu halitus quoq̃ modo regiũ cibũ aut potũ cõtingere queat. Et quũ Impator scyphũ leuat ut bibat, oẽs circũstãtes citharœdi & musicorũ instrumentorũ lusores, instrumentorũ suorũ chordas tangũt, & suauissimã edũt melodiã: atq; cæteri aulæ ministri interim genu flectũt. De cibis q ad mensã deferunt̃, nõ est ut quicq; scribã q̃ opipari sint & delicati, & q̃ magnifice atq; põpatice inferant̃. Prandio finito, accedũt citharœdi & harmoniaci quiq; concentores, ioculatores, & nigromantici, qui

miras melodias & miros gestus ante regis mensam edunt, quibus illius animum iucundum reddunt, & in hilaritatem soluunt.

Qualis magnificentia seruetur in natali regis, Caput XIIII.

SEruant omnes Tartari hunc morem, ut diem natalem domini sui honorificentissime celebrent. Festum uero natale magni Cham Cublai, est uigesimo octauo die Septembris, & hunc diem celebriorem ducit quàm ullũ totius anni diem, excepta festiuitate kalendarum Februarij, qua annum suum incipiunt. In natali itaq; suo rex induitur ueste aurea preciosissima, & omnes aulici similiter optimis & melioribus quæ habent uestiunt̃ indumentis, quibus singulis rex donat aureas zonas magni ualoris, & calciaméta de camuco parata, filo consuta argenteo, adeoq; singuli ad honorem regis ornare se student, ut nullus nõ regiam præseferat formã. Hæc aũt pompa nedum in regis natali fit, uerũ & in alijs festiuitatibus, quas Tartari per annũ habent, numero tredecim: pro quibus rex annuatim aulicis suis preciosissimas largitur uestes, ornatas auro, margaritis, & lapidibus alijs preciosis, unà cum zonis & calciamentis, ut iam præmisimus. Nec sunt aulicorũ uestes discolores à regia ueste. Seruatur etiã hæc consuetudo apud Tartaros, ut in natali magni Chã omnes reges, principes & nobiles, qui ditioni illius subiecti sunt, mittant illi ut Imperatori suo donaria. Et qui conditionem aliquam aut officium ab eo impetrare cupiunt, postulationes suas duodecim baronibus, qui ad hoc ipsum cõstituti sunt, offerunt, & quod illi decernũt perinde est ac si Imperator ipse respondisset. Astringunt̃ etiã oẽs populi, cuiuscunq; sint fidei aut sectæ, siue Christiani, siue Iudęi, siue Saraceni, siue Tartari, cęteriq; pagani, ut deos suos solenniter inuocent pro uita, incolumitate & prosperitate magni Chã.

De initio anni quod solenniter celebrant Tartari, Cap. XV.

IN die kalendarum Februarij, qui initium est anni Tartarici, magnus Chã & omnes Tartari ubicunq; sunt, maximum & solenne celebrant festum, omnesq; unanimiter tam uiri quàm mulieres student albis indui uestibus, uocantes diem illum, festiuitatem alborum. Nam credunt uestem albam bonum habere fatum: ideo ut toto anno fortuna illis sit propitia, in anni initio albis induuntur. Porrò ciuitatũ rectores & prouinciarum præfecti, memores officij sui, mittunt Imperatori hoc die munera aurea & argentea, uniones & gemmas, pannos preciosissimos, & equos candidi coloris: unde nonnunquam fieri solet, ut regi in hoc festo offerantur centum milia alborum equorum. Sic cæteri Tartari sibi inuicem munera mittunt ab initio anni, id'que ominis gratia, credentes omnia per annum felicius successura. In hoc denique festo, omnes elephanti quos habet Imperator, numero quinque milia, ducuntur ad curiam, uestiti tapetijs, in quibus pictæ sunt imagines uariæ animalium & auium, portantes in humeris suis capsas plenas aureis & argenteis uasis, quibus opus habetur pro festo alborum magnifice celebrando.

Xenia

celebrando. Multi quoq; cameli pulcherrimis cooperti pannis adducuntur, qui alia apportant, quæ pro tanto conuiuio sunt necessaria. Illucescente autē die Alborum, omnes reges, duces, barones, milites, medici, astrologi, præfecti prouinciarū atq; exercituū, & alij Imperatoris officiales, ad aulā regis conueniunt; & quibus locus in ea contingere nequit ob hominū multitudinem, hi collaterales ingrediunt aulas. Cunctis itaq; in suo ordine & gradu sedentibus iuxta cuiuslibet officij dignitatem, surgit unus in medio, & alta uoce clamat, Inclinate & adorate. Hac uoce facta, consurgunt omnes celeriter & genuflectunt, frontecq; ad terram demissa, quasi deū adorant, & id quatuor faciunt uicibus. Adoratione cōpleta, uadunt omnes suo ordine ad altare, quod in aula positū consistit super unā tabulā depictā rubeo colore, in qua scriptū est nomen magni Cham, arreptoq; thuribulo pulcherrimo, & redolētibus speciebus illi impositis, ad honorē magni Cham cum multa reuerentia tabulam ipsam & altare suffumigant, & ad sua redeunt loca. Thurificatione ista nepharia completa, quilibet in conspectu Imperatoris offert munera illa, de quibus supra diximus. His omnibus rite peractis, paranť mensæ, & fit solennissimum prandium, edentes & bibētes cum lætitia magna. Quo finito, modulatores & ioculatores accedunt, & suis concentibus atq; gestibus omniū mentes exhilarant. In huiusmodi deniq; festis, ducitur ad regem leo unus domesticus, qui ad pedes illius ut catulus mansuetus iacens dñm suū agnoscit.

De feris quæ magno Cham undequaq; mittuntur, Cap. XVI.

TRibus illis mensibus, quibus, ut supra diximus, Imperator moratur in ciuitate Cambalu, scilicet Decembri, Ianuario & Februario, omnes uenatores quos Imperator habet in singulis prouincijs prouinciam Cathai circumiacentibus, uenationi intendunt, omnesq; bestias grandiores, puta ceruos, ursos, capreas, apros, damulas, & huiusmodi feras offerunt præfectis suis: qui si minori spatio quàm in triginta diebus peragrari potest, distant à curia Imperatoris, mittūt huiusmodi captas bestias per quadrigas & naues ad Imperatorem, exenteratis tamen prius illis. Qui uero pluribus quàm triginta dietis ab eius curia distant, solum pelles mittunt, quæ pro armis parandis sunt necessariæ.

Quomodo magnus Cham cum feris mansuefactis feras syluestres capit, Caput XVII.

NVtrit domi magnus Cham uarias bestias, domesticasq; factas secum ad uenationes ducit, & mira afficiť uoluptate, quoties uidet domesticā ferā cum syluestri pugnare. In primis autē habet cicuratos leopardos, q mirū in modū uenationi inseruiunt, multasq; capiunt bestias. Habet & lynces nō minus ad uenandum industrios, & item leones maximos atq; pulcherrimos, maiores illis qui sunt in Babylonia, in quorū pilis radioli quidā uarij coloris apparēt, scilicet albi, nigri, atq; rubei, & illi quoq; docti sunt artē uenatoriam.

Nam plurimum prosunt uenatoribus ad capiendum apros,ursos,ceruos,capreas,onagros,atq; boues syluestres. Duci autē solēt duo leones in uehiculo quodam,dum uenatum itur,sequente utrunq; eorum caniculo paruo.Habet quoq; Imperator multas aquilas cicuratas, quæ adeo efferatæ sunt,ut lepores,capreas,damulas & uulpes capiāt:inter quas aliquæ tam præfractæ sunt audaciæ,ut nō uereantur cum magno impetu in lupos insilire,eosq; in tantū diuexare,ut ab hominibus sine labore & periculo capi possint.

De spectaculo qđ magnus Cham in uenatione facere solet, Cap. XVIII.

HAbet magnus Cham in curia sua duos barones, q regiæ præfecti sunt uenationi,quorū uterq; decem præest milibus hominum,qui ea curant quæ ad uenationē sunt necessaria.Nam nutriunt canes magnos,& ad uenationem assuefaciūt.Et quando magnus Cham cupit se uenatione oblectari, & singulare ostentare spectaculū, duo memorati barones ducunt secum illa uiginti milia hominū, atq; canum magnā turbā,qui cōmuniter circiter qnq; milia sunt, & cum rege in campū proficiscentes ubi feras uenari uolunt, hoc pacto rem ipsam aggrediunť.Rex cū nobilibus suis in medio planiciei locū tenet, & duo uenatorij præfecti cum populis suis stant ad dextrā & sinistrā regis:unius populus induiť uestibus rubeis, & alterius uestibus aërei seu cœlestis coloris. Stant aūt singuli in una acie seu linea,unus scilicet alterius assistens lateri, & tantam campi occupant longitudinē, ut uix itinere unius diei perueniri possit ab una extremitate ad aliam. Habent autem canes memoratos secum. Et postquam sic in unum ordinē digesti sunt,laxant canes suos in uenationē,& ipsi procedentes in illo ordine,maximum capiunt ferarū numerum:nam & terra illa animalibus syluestribus plena est, nec ullum facile ipsorum effugere poterit laqueos & canes.

De aucupio magni Cham, Caput XIX.

MEnse Martio ingrediēte, discedit Cham magnus à ciuitate Cambalu, pceditq; ad cāpestria quæ uersus oceanū sita sunt,ducens secū magnū aucupum numerū,circiter decem milia,qui habent falcones,accipitres,grifalchos,& alia rapaciū auiū genera aucupio idonea, numero circiter quingētas aues.Hi igiť aucupes per regionē illam se diffundentes,falcones & accipitres suos in capturā laxant auiū,quibus regio illa plena est:& aues quæ capiunť, deferuntur pro maiori parte ad regem.Rex uero sedet in ligneo habitaculo, quod gestant quatuor elephanti, leonū coopertum exuuijs, & intus deauratum,habens secū pro sua recreatione aliquos duces, & xij. accipitres electos. Porrò iuxta elephantes q regiū portant habitaculū,obequitāt multi nobiles & milites,regis latera stipātes.Qui quū uiderint fasianos aut grues, aut alias aues in aëre uolitantes, indicant id aucupibus qui iuxta regem sunt. Et hi id ipsum regi significātes,discooperiunt habitaculū regiū,laxantq; falcones uel accipitres,& rex in lecto sedens,auium intuetur ludum.Migrant quoq; cum

rege

rege & alia decem milia hominum, qui in illo aucupio bini & bini per campos discurrunt, & aduertunt quò emissi uolitent falcones atq; accipitres, & si opus fuerit illis subsidium ferant. Et hi lingua Tartarica uocantur Toscaor, id est, custodes, certum scientes edere sibilum quo emissas uocant aues. Nec opus est ut auceps qui emittit auem, sequatur illam, quum hi de quibus iam diximus, intēti sint auibus capiendis, & solliciti sint ne aliquo modo lædant, aut perdantur. Qui enim aui periclitanti uiciniores sunt, hi tenent illi subuenire. Quælibet autē emissaria auis tabellā paruā argenteā signo domini aut aucupis sui consignatā in pede gestat, ut si amissa fuerit, domino suo restitui possit. Quod si signum non cognosci possit, traditur auis baroni cuidam, qui ob hoc ipsum uocatur Bularguci, id est, custos auium perditarū. Nā conseruat omnes aues sibi oblatas, donec à dominis suis fuerint repetitæ. Idē fit de equis & alijs rebus in uenatione amissis. Et qui rem quampiā in uenatione repertā huic præfecto nō illico tradit, sed ea aliquandiu utit, hic pro fure censetur. Vnde is perditarū rerū præfectus in uenationibus locū tenet eminentiorem uexillo suo signatum, ut in tanta populi frequentia cognosci possit, & amissa facile illi uel offerri uel ab eo repeti possint.

De magnificis tentorijs magni Cham, Caput XX.

INterim autē quo sic ludendo cum auibus aucupio intendit, peruenitur ad planiciē quandā magnā Caciamordim, ubi sunt regis & omniū aulicorū præparata tentoria, numero circiter decē milia. Hæc autē tali ordine sunt disposita. Primum est ingens tentoriū, sub quo cōmode manere possunt mille homines, ingressum habens ad meridiem, & sub hoc morantur barones, nobiles & milites. Iuxta hoc ad occidentē aliud est erectū tentoriū, in quo regis est aula & consistoriū, quod intrat quando cum aliquibus uult loqui. Et huic in altera parte adiunctū est cubile, in quo rex dormire solet, & his mansionibus rursum aliæ aulæ & cameræ adhærent. Regiæ uero aulæ, hoc est, cubile regis, consistorium & habitaculū militū, sic disposita sunt. Sustentant singulę tribus colūnis de lignis aromaticis cum uarijs & elegantibus sculpturis fabricatis, & cooperiunt exuuijs leonū nigri & rubei coloris. Nā discolores leones in partibus illis inueniunt. Nec possunt tētoria illa à uētis uel pluuijs iniuriā ullā recipere, quū coria illa qbus tegunt solidiora sint q̄ quæ facile lædi possint. Intus uero parietes tentoriorū pellibus nobilissimis armelinorū & zebelinorū sunt operti, etiā si in regionibus illis hæ pelles preciosissimæ habeant, ut quādoq; uix ꝑ duobus milibus Bysantiorū aureorū pelles pro una tunica sufficiāt. Porrò funes qbus hæc tria sustentant tētoria, de serico sunt. Sūt præterea & alia erecta tentoria iuxta illa tria, in qbus uxores, filij & ancillæ regis morant. Deinde habēt etiā falcones, accipitres, bubones, grifalchi, & reliquæ aues, quæ aucupio inseruiunt, sua tentoria, in quibus continent. Tanta enim est tentoriorum multitudo, ut à longe aduentantibus appareat illic insignē

conditam

conditam urbem. Confluit etiam undiq; maxima multitudo hominũ ocio/sorũ ad spectaculũ illud contuendũ, præter eos qui in regis ministerio sunt, qui sua loca in tentorijs nõ secus habẽt q̃ in ciuitate Cambalu, ut sunt regis medici, astrologi, & cæteri uates. Manet uero rex in planicie illa per totum Martiũ, & capit inumera animalia, atq; infinitas aues. Nemini enim alioqn licet uenationi intendere in omnibus regni illius prouincijs, saltem quæ in ui/ginti diebus & citra pedestri itinere attingi possunt: nec ulli permittitur canis aut uolucris uenaticus: & præsertim à principio Martij usq; ad mẽsem Octobrem nemini permittit̃, quocũq; etiã utatur ingenio, capere ceruos, damulas, capreas, lepores, & huiusmodi syluestres feras. Hinc igitur est q terra illa ta/libus abundat animalibus, & plerunq; adeo familiaria fiunt hominibus, ut transeuntia prope eos minime horreant aut paueãt aspectũ illorũ. Aucupio expleto, rex domũ redit, & per tres dies celebratis conuiuijs, omnes quos ad hoc uocauit spectaculum, ad propria reuerti concedit.

De moneta & opulentia magni Cham, Cap. XXI.

Corticea moneta

MOneta magni Cham nõ fit de auro uel argento, aut alio metallo, sed corticem accipiunt mediũ ab arbore mori, & hunc consolidant, atq; in particulas uarias & rotundas, magnas & paruas scindunt, atq; regale impri/munt signum. Minimi denarij ualẽt precium parui Turonensis: & maiusculi dimidum grossum Venetũ: qui uero maiores sunt, habent ualorem duorum Venetorũ, aut quinq; aut decẽ. Sunt qui Bysantium aureũ ualent, aut duos aut quinq; Bysantios. De hac itaq; materia facit Imperator in ciuitate Cambalu cudi immensam uim pecuniæ, quæ pro toto sufficit imperio: nullic; sub pœna mortis in omnibus regnis & terris suis licet aliã cudere uel etiã expen/dere monetã, aut illã recusare. Nec aliquis ex alio ueniẽs regno, quod magno Cham nõ est subiectũ, audet aliã expẽdere pecuniã in imperio magni Chã. Vnde fit, ut nõ raro negociatores ex longinquis terris & regionibus ad ciui/tatẽ Cambalu uenientes, secũ portent aurũ, argentũ, margaritas & gemmas, & pro illis accipiant monetã regiam. Et quoniã hæc in terris suis non recipit̃, cõmutant rursus eam in imperio magni Chã pro mercimonijs quæ secũ abducant. Mandat quoq; nonnunq̃ Imperator his qui in Cambalu morant̃, ut qui aurum uel argentũ, aut lapides preciosos habẽt, ea quantocyus officialibus suis tradant, & consuetã ab illis monetã iuxta illorũ ualorem recipiant. Hoc itaq; modo fit ut mercatores & ciues indemnes seruent̃, & nihilominus rex omne aurũ & argentũ corradens maximam congreget thesaurũ. De me/morata factitia moneta, soluit etiam officialibus & exercitibus suis stipẽdia, & quacunq; tandem re in curia sua opus habet, hac emit pecunia. Vnde quũ tantã uim pecuniæ ex re nihili conflet, & tamen per eam aurũ & argentũ plurimũ consequat̃, ea quæ curiæ necessaria sunt, emat, ministris suis stipẽdia soluat, cuilibet facile constabit nullũ in mũdo reperiri regẽ, q diuitijs illũ supet.

De duodecim

De duodecim præfectis prouinciarum,& eorum officio, Cap. XXII.

HAbet Cham magnus duodecim barones aulicos, qui triginta quatuor præfecti sunt prouincijs: & horum officium est, ut singulis prouincijs duos præficiant rectores, atq; regijs exercitibus in locis ubi morantur de his quibus opus habent prouideant: & quicquid ordinant,regi indicant,qui sua autoritate id confirmat quod illi statuendum duxerint. Hi multa beneficia & priuilegia passim concedunt, & propterea plurimum à populo obseruantur & ambitur fauor eorum. Habitant in quodam palatio magno in ciuitate Cambalu pro eorum officio deputato, in quo uarias habent aulas & cameras pro se & ministris suis. Habent etiam assessores & notarios, qui illis à consilijs sunt,quicq; ea quæ agunt diligenter annotant.

De cursoribus & nuncijs magni Cham, atque multiplici mansione eorum, Cap. XXIII.

EXtra ciuitatem Cambalu multæ patent publicæ uiæ ad uiciniores ducentes prouincias, & in singulis castra seu diuersoria sunt extructa cũ pulcherrimis palatijs,uiginti quinq; distantia miliaribus ab urbe Cambalu,ubi diuertunt emissarij & nuncij regis. Vocantur autem mansiones illæ Ianli, id est,mansiones equorum: nam expectant ibi trecenti,aut quadringenti equi regis nuncios.Qui hinc soluentes post uiginti quinque miliaria alia inueniũt diuersoria,prioribus haud dissimilia:& ea hoc ordine & distantia continuantur usque ad extremas imperij limites: ita ut per uniuersum imperiũ in publicis uijs circiter decem milia inueniantur regia hospitia. Equorum uero numerus, qui in illis diuersorijs nunciorum officijs sunt deputati,est circiter ducenta milia. In locis quoque desertis & syluestribus,ubi alioquin nulla est humana habitatio,huiusmodi regia inueniũtur diuersoria,triginta aut quadraginta miliarijs à seinuicem distantia. Ministratur autem pabulum equis, & uictus custodibus eorum,ab his ciuitatibus & incolis,qui diuersorijs uiciniores sunt, aut intra quorum terminos illa consistunt hospitia. Diuersoria autem quæ in desertis posita sunt, recipiunt necessaria à regis curia. Igitur quando rex noua ex remotis partibus cito audire cupit, destinat equites dicto suo quantocyus parentes, qui uno die ducenta aut trecenta conficiunt miliaria,& paucis diebus immensum terræ peragrant spatium: quod in hunc modum fit. Emittuntur duo cum equis, qui concitatissimo cursu sine ulla mora ad proximum declinant diuersoriũ: ubi dimissis fessis equis duos alios ascendunt,& ad sequens citissime se transferunt diuersoriũ, sicq; fit ut continue cursum suum eundo & redeundo continuent, & mandata regis ad remotissima loca pauculis diebus perferant, & rursum ex remotissimis partibus noua ad regem portent. Sunt etiam inter iam dicta diuersoria alia habitacula spatio trium aut quatuor miliarium ab inuicem distantia,ubi paucæ sunt domus,in quibus habitant cursores pedestres,habentes singuli cinctoria plena sonoris

tintinnabulis. Hi semper præparati sunt, ut quoties literæ regiæ ad eos destinantur, citissime illas ad proximum perferãt habitaculum. Et priusquam ad illud ueniant, à longe audientes cursoris uenientis sonitum, præparati illum expectant, & susceptis literis euestigio illas ad sequentem deferunt custodiã: sicq; literæ per uarias transeuntes manus, sine ulla impediente mora ad locũ illum deferunt, quò peruenire debent. Et sæpe fit ut rex in triduo noua perdiscat, aut nouos fructus recipiat à loco, qui decẽ dierũ itinere à sua habitatione distat. Omnes autẽ memorati cursores liberi sunt ab omni tributi exactione, & præterea à regis quæstoribus bonam laboris sui accipiunt mercedem.

De prouidentia imperatoris tempore caristiæ. Cap. XXIIII.

SOlet magnus Cham singulis annis nuncios suos mittere ad diuersas prouincias imperio suo subiectas, ad inquirendum num damnũ aliquod à locustis aut aliјs uermibus frumento sit illatum, aut alia pestis sterilitatem in prouinciam aliquam inuexerit. Et quum sibi innotuerit prouinciam aliquã aut ciuitatem detrimentum passam, remittit illi populo tributa pro illo anno mittitq; de horreis suis blada pro uictu & semente. Nam tempore magnæ ubertatis emit rex copiosam uim frumenti, & per annos tres uel quatuor in thecis conseruat, ut quum in una regione frumenti penuria præualuerit, defectus ille ex regijs horreis sarciri possit. Vendit autem bladum suum minimo precio, ut pro uno modio in quadruplo plus pecuniæ exponendum esset, si ab alio quopiam emeretur. Similiter quando pestis aliqua animalia inuaserit, remittit anno illo consuetum tributum, uenditis illis alijs pecoribus & armentis. Præterea ne uiatores & cursores in prouincijs Cathai errarent, prospexit illis prudens imperator hoc consilio. Plantari fecit plurimas arbores, una ab alia modico distante interuallo, easq; iuxta uias sic constituit, ut iter agentibus ceu digito ostendant ueram semitæ lineam. Quantũ uero numerũ pauperum hominũ per totum annum nutriat, & de horreis suis frumentum & panes illis elargiat, incredibile putabis si narrare perrexero: id tamen pro uero asserere possum, eum quotidie per totũ annũ circiter triginta milia pauperum pane pascere: nec ulli sinit fragmentum negari panis. Quapropter à pauperibus quasi deus reputatur.

Qualis potus uini loco in prouincia Cathai fiat. Cap. XXV.

COnficiunt in prouincia Cathai potum optimum ex riso & uarijs aromatibus, qui suo sapore etiam uini excellit suauitatẽ. Et qui eo auidius potiuntur, quàm ratio æquum esse iudicet, aut bibentis natura egeat, citius inebriantur quàm si uinum bibissent.

De lapidibus qui ut ligna ardent. Cap. XXVI.

PEr totam prouinciã Cathai ex montibus eruuntur lapides quidam nigri, qui in ignem missi ut ligna ardent, & accensi aliquandiu ignem conseruant, ut si uesperi accendantur, per totam noctem uiuum ignem retineãt.

Vtuntur

Vtuntur autem multi ijs lapidibus, quod lignorum in quibusdam locis sit penuria.

De fluuio Pulisachniz & egregio ponte eius, Cap. XXVII.

INdicauimus hactenus in hoc secundo libro situm, magnitudinem, & negociationem ciuitatis Cambalu, itemq; obiter scripsimus de magnificentia, pompa & opulentia magni Cham: nunc rerum ordo exposcit, ut finitimas quoq; regiones lustremus, & quid in illis uel fiat, uel inueniatur, breui sermone aperiamus. Igitur quum Cham magnus me Marcũ ad remotas partes pro quodam regni sui negocio destinasset, quod quatuor mensium spatio me in itinere retinuit, omnia diligentius consideraui, quæ uel eundo, uel redeundo obtutibus meis occurrerunt: nam quum à ciuitate Cambalu itinere decem miliarium recessissem, inueni fluuium quendam magnum Pulisachniz nomine, in oceanum sese exonerantem, per quem naues multæ cum plurimis mercibus ascendunt. Est autem in eo loco pons marmoreus pulcherrimus, trecentos in longitudine continens passus, & in latitudine octo: arcubus uero seu fornicibus uiginti quatuor innitens, sculptis leonibus utrunque eius superiorem marginem adornantibus.

De locis ultra fluuium Pulisachniz sitis, Cap. XXVIII.

TRansito fluuio & ponte, procedendo per miliaria triginta, continuo occurrunt castra, aliæq; elegantes domus: item uineæ electæ, & agri fertiles. Sed finito itinere triginta miliarium peruenitur ad ciuitatẽ Geogui, quæ quidem magna est & pulchra, plurima habens monasteria idolorum. Fiunt ibi panni optimi, aurei & serici, itẽq; sindones mundissimę. Habentur & multa communia hospitia pro aduenis & uiatoribus in illa ciuitate. Ciues autem sunt artifices & negociatores. Extra hanc ciuitatẽ peruenitur ad biuiũ quoddam, cuius una uia ducit per prouinciam Cathai, altera uero uersus regionẽ Mangi ad mare. Ea quæ transit per prouinciam Cathai, habet ciuitates, castra, uiridaria, & optimos agros, in qbus multi quoq; sunt negociatores & ingeniosi artifices: & homines illi multũ sunt affabiles, & omnibus familiares.

De regno Tainfu, Cap. XXIX.

ITinere dierum decem à ciuitate Geogui confecto, peruenitur ad regnum Tainfu, quod quidem magnum est atque cultissimum: nam sunt in eo uineæ multæ. In prouincia uero Cathai nullum crescit uinum, sed ab hac regione illuc defertur. Exercentur in hoc regno mercationes multæ, abundatq; artificibus, & omnia arma, quibus utitur Cham pro exercitibus suis, fabricantur in eo. Hinc uero progrediendo ad occidentalem plagam, uenitur ad regionem amœnissimam, castris multis & ciuitatibus cultam, in qua etiã mercimonia fiunt magna. Emenso hinc itinere septem dierum, peruenitur ad ciuitatẽ quandam prægrandem Piansu nomine, in qua serici maxima est copia.

De castro Chincui, & rege eius ab hoste capto, Cap. XXX.

AB urbe Piansu duæ sunt dietæ ad castrum quoddam elegantissimum,

Chincui nomine,quod quidam Darius nomine extruxit,hostis magni illius regis, quem presbyterum Ioannē uocant. Est castrum illud adeo arte & natura munitum, ut præses eius Darius neminem metueret etiam potentissimum regem: de quo plurimum circumiacentium prouinciarum præsides dolebant, ut hominem illum nemo unquam superare potuerit. Porrò habuit presbyter Ioannes in aula sua septem iuuenes præfracti animi, qui iureiurando promiserunt illi, se Dariū regem tradituros in manus illius. Qui uicissim illis multa bona pollicetur, si effectu id compleuerint. Illi igitur abeuntes ad curiam Darij ueniunt, obsequijsq; illius se offerunt, dissimulata mentis malitia. Qui eorum minime timens aut obseruans calliditatem & uersutum animū, ut fideles ministros suo mancipauit obsequio. Factum autē est, ut illi per totum bienniū id efficere nequiuerint, quod iam diu animo conceperāt. Rex uero illis per omnia ut iam biennio probatis ministris confidens, animi recreandi gratia cū illis & alijs paucis militibus quodā tēpore extra castrū per miliare unū equitauit. Tunc proditores illi horam adesse putantes, qua excogitatam malitiam publicarent, euaginatis super eum gladijs captum duxerūt ad presbyterum Ioannem, sponsioni suę satisfacturi. Qui mirum in modum lætus effectus, deputauit eum ad custodiam animalium, optimeq; custodiri iussit. Et elapso biennio, quo cum pastoribus rex captus uixerat, iussit eum presbyter Ioannes coram se regio apparatu decoratum adduci: & alloquens eum dixit: Experimento nimirum nunc didicisti, quàm nihili fuerit potentia tua, quando te in tuo regno capi feci, & per duos annos cum pecoribus deputaui: possem iam te, si uellem, occidere, nullusq; mortalium te eripere posset è manibus meis. Cui ille respondens ait: Verum ais, est ita. Tum rex Ioannes: Quia te adeo humiliasti, ut te nihil esse duxeris respectu mei, en uolo te deinceps agnoscere pro amico: & pro uictoria abunde satis mihi est, quod potuissem, si uoluissem te occidere: traditisq; illi equis & deputatis ministris cum honore fecit eum reduci ad castrum suum. Et ille quoad uixit, presbytero Ioanni honorem exhibuit, & iussis quibusq; obediuit.

De fluuio quodam magno Caromoram nomine, & adiacente regione, Cap. XXXI.

TRansito itinere ultra castrum Chincui uiginti miliarium, peruenitur ad flumen Caromoram, quod ob nimiam latitudinem & profunditatem nullum habet pontem: fluit uero ad oceanū. Sunt in littore eius multæ extructæ ciuitates & castra, in quibus multæ exercentur nundinationes. Abundat hæc regio zinzibere, serico & auibus, præsertim phasianis. Traiecto fluuio post duorum dierum iter peruenitur ad nobilem ciuitatem Ciansu nomine, ubi de auro & serico pulcherrimi fiunt panni. Omnes incolæ huius ciuitatis & fere totius prouinciæ Cathai idololatræ sunt.

De ciuitate Quenquinafu, Cap. XXXII.

VLtra uero procedendo per iter dierum octo, inueniuntur passim ciuitates & oppida multa, agri pulcherrimi, & uiridaria. Abundat terra serico & uenationibus bestiarum atq; auium. Quod si ulterius alijs octo dietis progrediaris, peruenies ad ciuitatem grandem Quenquinafu nomine, quæ est regni Quenquinafu metropolis. Et regnum istud fuit olim opulentum & magni nominis. Hodie pręest illi filius magni Cham Mangala nomine. Producit ea regio magnam copiam serici, & omnia ea quæ ad hominis uitã conseruandam sunt necessaria. Exercentur etiam in ea plurimæ nundinationes. Incolæ idola colunt. Extra ciuitatem est regale palatium in planicie situm, in quo Mangala cum aulicis suis uersatur. Est quoq; in medio ciuitatis palatiũ quoddam elegantissimũ, ab intra parietes habens deauratos. Vacat rex cũ aulicis suis uenationi animalium & capturæ auiũ, quibus illa regio abundat.

De prouincia Cunchi, Cap. XXXIII.

REcedendo à dicta urbe & palatio itinere trium dierum itur per planiciẽ quandam pulchrã, in qua ciuitates plures sunt & castra, & ubi abundantia est serici, usq; dum ueniatur ad regionem montuosam, ubi nedum in mõtibus, uerum & in montiũ conuallibus inueniuntur ciuitates & castra, & sunt de prouincia Cunchi. Incolæ sunt idololatræ & terræ cultores. Sunt etiam in ea regione uenationes leonum, ursorum, ceruorũ, capreolorum, damularum, & id genus animalium. Patet regio illa itinere uiginti dierũ, habens montes, & ualles, atq; nemora multa, sed ubiq; pro uiatoribus cõuenientia inueniunt diuersoria.

De prouincia Achalechmangi, Cap. XXXIIII.

IAm dictæ prouinciæ contigua est prouincia alia, nomine Achalechmangi, quę est ad occidentalem plagam: & sunt in ea multæ ciuitates & castra: sed principalior regionis ciuitas uocatur Achalechmangi, & est confinis prouinciæ Mangi. Hæc prouincia itinere trium dierum planiciẽ habet, deinde sequuntur montes & ualles atq; nemora, patetq; itinere uiginti dierum, habẽs ciuitates multas & oppida. In cæteris rebus non differt à priori prouincia: nam habet negociatores, artifices & cultores terræ: itemq; uenatores multarum syluestrium animalium. Habet quoq; animantia quæ muschum producunt. Crescit in hac prouincia zinziber in magna copia, sicut & triticum atq; risum.

De prouincia Sindinfu. Cap. XXXV.

PRiori prouinciæ cõtermina est alia prouincia Sindinfu nomine, quæ etiã contingit prouinciã Mangi. Huius principalior ciuitas est Sindinfu, quę olim fuit magna & locupletissima, habẽs in circuitu uiginti miliaria. Habuit etiam regem ditissimum & potentem: qui quum tres reliquisset filios regni successores, trifariam diuiserunt ciuitatem, partes singulas proprijs cingentes muris, quæ tamen omnes intra priorem continebantur murum. Magnus uero Cham ciuitatẽ illam & regnum suæ subiecit ditioni. Per medium huius

ciuitatis transit fluuius qui dicitur Quiansu, habens in latitudine dimidium miliare, & est profundus ualde atq; piscosus. Positæ sunt in ripis eius multæ ciuitates & castra. Ostia eius distant ab hac urbe nonaginta dierum itinere. Naues & merces per ipsum ascendũt in maxima multitudine & copia. Transit etiam pons lapideus per ipsum in ciuitate Sindinfu, habẽs longitudinem unius miliaris, & latitudinẽ octo passuum. Et supra ipsum construuntur mane uariæ domunculæ, quæ artificum sunt officinæ, & sero iterum deponuntur. Est & alia super eum constructa domus, in qua manent regis ministri, qui à transeuntibus pedagia & uectigalia exigunt. Vlterius uero procedendo per iter quinque dierum transitur per planiciem quandam, in qua sunt ciuitates, castra, & uillæ multæ, in quibus sunt sindones in magna copia. Reperiuntur etiam ibi animalia syluestria multa.

De prouincia Tebeth, Cap. XXXVI.

POst planiciem, de qua iam diximus, uenitur ad prouinciam Tebeth, quã magnus Cham expugnauit atq; deuastauit: nam multæ in ea sunt ciuitates destructæ, & castra diruta. Patet autem in longum itinere uiginti dierũ. Et quoniã omnino in solitudinẽ est redacta, habitatoribus carens, necesse est ut uiatores uictualia secum ferant, quæ illis sufficiant per iter uiginti dierũ. Et postquam hominum habitatione cœpit destitui, feræ syluestres totam eam occupantes periculosum iter transeuntibus fecerunt, præsertim noctu. Verũ contra hoc periculum mercatores & alij uiatores tale excogitauerunt cõmentum. Nascuntur in regione illa maximæ arundines, quę habent in longitudine passus quindecim: crassitudo uero in gyro tribus mensuratur palmis. Porrò inter duos uiciniores nodos distantia est trium palmorum. Itaq; quando uiatores noctu uolunt quiescere, accipiũt fasces magnos de illis arundinibus, & in unam ponunt congeriem, subiectoq; igne succendunt. Quæ igne correptæ incipiunt crepitare, tantusq; in eis excitatur stridor & fragor, ut eminus ad aliquot miliaria audiri possit. Quem terribilem sonitum animalia audientes, obstupescentes fugiunt tamdiu, donec crepitus ab auribus eorum euanescat, illisq; sic elusis mercatores & uiatores tuti pertranseãt prouinciam illam. Porro equi & alia iumenta, quibus mercatores pro itinere utuntur, hoc audito strepitu plurimum inhorrescunt, & multa in fugam conuersa dominis suis elapsa sunt: sed prudentiores uiatores pedes eorum compedibus ligantes, ui quadam ea secum retinent, ne territa aufugiant.

De regione alia Tebeth, & turpi eius cõsuetudine. Cap. XXXVII.

PEracto itinere uiginti dierum, transitaq; prouincia Tebeth, occurrunt ciuitates & uillę plurimæ, in quibus idololatriæ occasione pessima inoleuit consuetudo: nam nullus uir ibi ducit uxorem uirginẽ, sed si quam ducere instituit, necesse est ut prius à multis uiris sit cognita: aiunt enim mulierem nõ esse coniugio aptam, nisi prius fuerit stuprata. Vnde quando uiatores & aduenæ

uenæ aliunde uenientes hanc transeūt regionē, & quietis gratia tabernacula sua ponunt, mulieres eius loci habentes filias nubiles, ducunt illas ad peregrinos, aliquando uiginti, quandoq; triginta aut plures iuxta numerum mercatorum seu aduenarum, rogantes eos, ut quilibet unam è uirginibus sibi associet, atq; concubitu eius fruatur quàm diu illic manserint. Illi igitur matronarum precibus uicti, deligunt sibi ex puellis quas uolunt, & matrimonio aptiores reddunt. Et quū recedere uolunt, nullam secum abducere permittuntur, sed parentibus fideliter restituunt. Exigit etiam puella ab eo qui eam deflorauit, iocale aliquod, seu munusculum, quod ostendere possit ceu argumentū suæ deflorationis. Et quæ à pluribus uiris fuit amata atq; corrupta, & multa habuerit talia iocalia quæ ostendat procis, hæc nobilior habetur, faciliusq; & honorificētius maritari potest. Et quando honorifice uult incedere, suspendit ad collum omnium amatorū insignia: quantoq; pluribus fuit grata, tanto maiori honore digna iudicatur. Sed quādo cum maritis nuptias inierint, iam nō permittuntur amplius extraneis uiris copulari, sed maritis suis fidem seruare coguntur. Et plurimum cauent huius regionis uiri, ne in hac re alterutrum se offendant. Idololatræ sunt atq; crudeles homines, pro nullo reputantes peccato, si prædentur & latrocinia exerceant. Viuunt de uenationibus atq; fructibus terræ. Inueniuntur etiam apud eos multa animantia quæ muschum producunt, quæ Gadderi uocantur. Venantur incolæ huiusmodi animalia canibus, abundantq; muscho. Linguam habent propriam atq; peculiarem monetam, & pellibus induuntur bestiarum, aut canabeo rudi. Pertinet hæc regio ad prouinciam Tebeth: nam est Tebeth latissima prouincia, diuiditurq; in octo regna, habens ciuitates & oppida multa. Terra montuosa est, suntq; in ea loca quædam, atq; quidam fluuij in quibus aurum inuenitur. Vtuntur quoq; ibi corallio pro moneta: nam est is lapis apud eos in magno precio, & omnes fœminæ deferunt eum ad collum, appenduntq; ipsum quasi rem preciosam ad colla idolorū. Sunt in hac regione canes maximi, asinis æquales, qui syluestres capiūt bestias. Habent etiā falcones, & alias aues uenaticas. Crescunt apud eos in magna copia cinamomū & alię species aromaticæ. Subiecta est prouincia ipsa magno Cham. *Gadderi*

De prouincia Caniclu, Cap. XXXVIII.

PRouinciæ Tebeth adiacet ab occidente prouincia Caniclu, quę regē habet, sed qui tributarius est magno Cham. Est ibi lacus, in quo tanta est margaritarū copia, ut preciū earū omnino uilesceret, si pro hoīm libito asportari pmitterent. Vnde sub capitis pœna cautū est, ne ullus in hoc lacu piscari margaritas absq; magni Cham indulto præsumat. Sunt quoq; in hac puincia animātia Gadderi, quæ muschū ferunt in magna abundantia. Scatet etiā lacus ille, qui margaritas in tanta copia nutrit, piscibus: & tota terra plena est syluestribus bestijs, puta leonibus, ursis, ceruis, damulis, lyncibus, capreolis, &

diuersis auium speciebus. Vinum non crescit in ea, sed loco eius potum optimum conficiunt ex tritico, riso, & alijs uarijs speciebus. Inueniuntur ibi gariophylli in magna copia, qui colliguntur ab arboribus quę habent ramusculos paruos, atq; album florē, ex quo natū pirū loco grani habet gariophyllum. Crescit deniq; ibi zinziber in magna copia, cinamomū & aliæ uariæ aromaticæ species, quæ ad regiones nostras non deferuntur. Inueniuntur etiam in mōtibus huius regionis lapides qui Turchisi nominantur, pulchri ualde, sed qui hinc absq; licentia magni Cham auferri non possunt. Incolæ huius terræ idola colunt, à quibus adeo sunt dementati, ut putent eorū promereri gratiam, si uxores suas & filias uiatoribus abutendas prostituant. Nam quum peregrinus quispiam ad eos hospitij gratia diuertit, confestim paterfamilias uxorem, filias, & reliquas mulieres quæ in domo eius sunt conuocat, mandatq; ut hospiti & socijs eius per omnia obediant: & ipse recedens peregrinum & comites eius in domo sua relinquit, nec redit donec illi abierint. Et peregrinus interim quo illo fruitur hospitio, suspendit palliū suum, aut aliud signū ante fores illius domus: & quando paterfamilias redit, atq; per signū illud animaduertit hospitē nondum discessisse, non intrat domū suam, sed iterum abit, foris expectaturus donec ille emigrauerit. Et in hunc modum potest peregrinus duobus aut tribus diebus illo uti hospitio. Et obseruatur consuetudo ista per totam illam prouinciam Ganiclu, nec quisquā putat sibi illud esse dedecori, si peregrino uxoris suæ aut filiæ copiam fecerit, quod in deorum facit gloriam, sperans illos sibi magis propitios futuros. Moneta eorū sunt uirgulæ quædam aureæ, certum habentes pondus, & iuxta pondus uirgulæ est ualor monetæ. Et hæc quidem est moneta maior. Habent etiam minorem, quam hoc modo faciunt. Coquunt sal in caldario, & postea faciūt ex eo in formellis massulas paruas, quas consolidatas pro moneta exponunt. Relicta hac prouincia proceditur itinere decem dierum, & interim occurrūt castra & pagi multi, quorum incolæ easdem habent consuetudines quas prouincia Caniclu, tandemq; peruenit ad flumen quod Brius uocatur, ad quod prouincia Caniclu terminatur. Inuenitur autem in hoc flumine aurū in magna copia, quod paglola dicitur: & in ripis eius crescit cinamomū in maxima abundantia.

De prouincia Caraiam, Cap. XXXIX.

TRaiecto flumine Brio peruenitur ad prouinciam Caraiam, quæ septem continet regna. Subiecta est autē magno regi Cham, cuius filius Esentemur nomine, meo tempore regno illi præfuit. Incolæ eius sunt idololatræ. Nutrit regio equos optimos: habet etiam linguam propriā & difficilem. Metropolis eius uocatur Iaci, & est ciuitas magna & insignis, in qua multæ fiunt nundinationes. Habitant etiam ibi pauci Christiani Nestoriani, & plurimi Mahumetani. Habent triticum & risum multū, licet triticeo nō uescantur pane, quum hunc digerere sine stomachi afflictione nequeant, sed ex riso panē conficiunt.

conficiunt. Faciunt quoque potum ex uarijs speciebus, sed qui eos facilius quàm uinum inebriat. Vtuntur pro moneta lapillis quibusdam aureis & albis, qui in mari reperiuntur. Fit in hac ciuitate sal plurimum ex aqua puteorum, de quo rex magnum habet emolumentũ. Sunt uiri in hac regione adeò stupidi & stolidi, ut non curent si quispiam accedat ad uxores suas, modò illæ assensum præbuerint. Est etiam illic lacus ualde piscosus, centum in gyro complectens miliaria. Edunt homines illi carnes crudas, sed hoc modo paratas. Primo terunt illas minutatim, deinde condiunt eas oleis odoriferis atq; optimis speciebus, & sic deuorant.

De regione quadam in prouincia Caraiam sita, in qua sunt maximi serpentes. Cap. XL.

DIscedendo à ciuitate Iaci peruenitur ad regnum aliud, emenso scilicet decem dierum itinere, cuius metropolis dicitur Caraiam, cui præsidet Cogracam filius Cublai imperatoris. Et ab hac urbe tota illa regio denominationẽ habet. Suppeditant ibi flumina plurimũ auri, quod paglola nominatur. Inuenitur quoq; in lacunis & montibus aurum, sed quod alterius est speciei. Incolę sunt idololatræ. Nascuntur in hac regione serpentes maximi, quorum quidam in longitudine continent decem passus, & in complexu grossiciei decem palmos. Aliqui ipsorum prioribus carent pedibus, quorũ loco ungulas habent in modum ungularum leonis aut falconis. Caput ipsorum est magnum, & oculi prægrandes, ut duorum panum adæquent quantitatẽ. Os & rictum habent tam amplum, ut hominem deglutire ualeant. Dentes quoque magni & acerrimi rictui illi tam horrendo non desunt. Nec est homo aliquis, aut aliud animal, quod sine terrore serpentes illos aspicere, ne dicã adire possit. Capiuntur uero in hunc modum. Solet is serpens interdiu latitare in cauernis subterraneis, aut alijs specubus in montibus uel petris repertis: nocte uero egreditur, circumiens terram, & potissimum aliorum animalium lustrat latibula, quærens cibum quem deuoret: nec formidat ullius bestiæ genus: deuorat enim bestias magnas & paruas, leones & ursos: & ubi uentrem exaturauerit, redit ad speluncam suam. Et quum terra illa admodum sit sabulosa, mirum est quantam foueam corporis sui pondere in arenam imprimat: putares dolium aliquod uino plenum per sabulum uolutatum. Venatores itaque beluæ insidiantes, interdiu figunt multos palos in sabulum, fortes & acuto ferro in superiore extremitate dentatos, & hos sabulo tegũt, ne à serpente uideri possint: multosq; passim terræ infigunt, præsertim ubi in uicino norunt beluam latitare. Et quando nocte solito more progreditur, ut escã sibi quærat, & molem corporis sui per cedentẽ arenã reptando & trahẽdo mouet, fit aliquando, ut pectus in latentem sudem ferro acuminatam uiolenter immergat, & seipsum interficiat, aut graui læsione sauciet: & tunc latentes uenatores accurrentes beluam interficiunt, si adhuc uiuit, & fel extrahunt, *Pharmaca ex felle*

quod

quod magno uendunt precio: nam est medicinale: unde qui à rabido cane læsus fuerit, si uel modicum, quantum est pondus unius denarij, de illo biberit, statim sanatur. Et mulier in partu laborans si uel tantillum de hoc felle gustauerit, acceleratur partus eius. Sic qui hæmorrhoidam aut ficum anus sustinuerit, & locum illum secretum hoc perunxerit felle, post paucos dies à morbo liberatur. Carnes uero illius serpentis uendunt in cibum: nam libenter uescuntur ea homines. Abundant quoq; in hac prouincia equis optimis, & qui à negociatoribus in Indiam mercatus gratia ducuntur. Incolæ uero solent illis equis auferre de osse caudæ nodos duos uel tres, ne equus currens sessorẽ cauda feriat, & ne caudam nunc huc, nũc illuc flectere possit: nam turpe hoc iudicant. Vtuntur in bello scutis & armamentis de corio bubalorum factis, & sagittas atque lanceas omnes intoxicant. Et priusquam magnus Cham Cublai hanc prouinciã suæ subiecisset ditioni, prẹualuerat apud eos ista detestanda consuetudo, ut quum uir aliquis exterẹ nationis bonis adornatus moribus, prudens in uerbis & factis, & omni honestate conspicuus apud eos hospitaretur, occidebant eum nocte, putantes quod mores, prudentia, honestas, gratia, imò anima uiri illius in domo illa deinceps manerent. Et hæc perfidia seu discredulitas, effecit ut plures uiatores illo loco occisi fuerint. Verum magnus Cham ut regnum illud suo subiugauit dominio, eliminauit impietatem illam, & summam illam stultitiam.

Crudelitas in hospites

De prouincia Arcladam, Cap. XLI.

EVntibus nobis de prouincia Caraiam, post quinq; dietas occurrit prouincia Arcladam, quæ etiam paret magno Cham. Metropolis eius uocatur Vnchiam. Vtuntur incolæ eius pondere auri pro moneta: nam argentum in regione illa, & multis alijs circumiacentibus regionibus minime inuenitur. Qui autem argentum aliunde important, hi commutant illud pro auro, & multum lucrantur. Potu factitio utuntur, ex riso & aromatibus confecto. Viri & mulieres regionis illius dentes cooperiunt subtilibus laminis aureis, quas sic illis adaptant, ut dentes ipsi in laminis quodammodo sedere uideantur. Viri omnes militarem edocti sunt artem, quippe qui soli militiæ & uenationi bestiarum atq; uolucrum intenti sunt. Mulieres uero domus curã gerunt, habentes seruos emptitios, qui eorum mancipati sunt obsequijs. Est quoq; in hac prouincia consuetudo, ut quum mulier pepererit, quàm cito poterit, lectum deserit, surgensq; gubernationi domus intendit: & tunc maritus eius decumbit lecto quadraginta diebus, nati infantis curam gerens. Mater uero aliud nihil circa infantem agit, nisi quod lac illi sugendum præbet. Et amici atque consanguinei interim uisitant uirum illum decumbentem non secus quàm hic puerperæ uisitantur. Aiunt enim mulierem, quum uterum gestaret atque euacuaret, longo tempore grauiter afflictam, & nunc conueniens esse, ut diebus quadraginta ab infantis cura & labore quiescat: affert tamen

Vir puerperus

tamen uiro cibum ad lectum. In hac prouincia idola alia non sunt, nisi quod quælibet familia progenitorem suum adorat. Habitant plerunque in locis syluestribus atq; montanis. Ad montes autem illos extranei non accedunt, quia aërem qui ibi corruptus esse censetur, ferre non possent. Literas non habent, sed contractus suos & obligationes faciunt per tesseras, quarum medietatem seruat unus, & aliam alius: quę postea in unũ collatæ, signis conuenientibus adhibitis, rei causam exponunt. Non sunt in hac prouincia medici, sicut nec in Canidu & Caraiam: sed quum quis infirmatur, conuocant magos seu idolorum ministros, & illis exponit ægrotus morbum suum: tunc magi choream agunt, instrumenta quædam sonant, & in honorem deorum suorũ magnos reboãt cantus, donec tandem unus ex eis in chorea saltantibus & ludentibus à dęmone corripiatur. Tunc chorea relicta, arreptitiũ in terra iacentẽ cõsulunt, ex qua causa id morbi illi acciderit, quidq; pro ipsius liberatione sit agendũ. At dæmon per arreptitiũ respondet: Quia id uel illud fecit: aut, quia hunc uel illum offendit deum, ideo in hunc incidit morbum. Tunc magi orant ut deus illi noxam illam remittat, promittentes ægrotum illum si cõualuerit, de sanguine suo proprio sacrificium oblaturum. Quod si dæmoni uideatur infirmum tali laborare morbo, ut hinc liberari non possit, respondere solet: Iste tam grauiter deum illum offendit, ut per nulla sacrificia placari possit. Et si à morbo conualiturus sit, iubet ut tot arietes, nigra habentes capita offerat, tot etiam & tales paret potiones, tot ad se cõuocet magos, totidemq; magas, per quorum manus sacrificiũ offeratur, & tum placetur illi deus. Quo audito, cõsanguinei eius cito curant illa fieri quæ dæmon iussit: occidunt arietes & sanguinem ipsorum in cœlum spargunt, conuocatiq; magi cum sagis suis, accendunt luminaria magna, & domũ totam thurificando suffumigãt, sed & fumum de lignis aloës faciunt, atq; ius carnium in aëra spargunt unà cum potione de aromatibus confecta: quibus omnibus rite peractis, in chorea rursum saltant in honorẽ illius idoli, quod infirmo putatur propitium factum, cantant & horribiliter uocibus suis strident. His factis, interrogant rursum arreptitiũ, num per hæc idolum sit placatũ. Si respondet, non, confestim parant se ad implendum aliud eius mandatũ. Si autem respondet sibi satis factũ, phanatici & incantatores sedent ad mensam, & carnes idolo immolatas comedunt cum magna lętitia, & bibunt confectiones quas in dæmonum sacrificio libauerunt. Et finito prandio quisq; ad sua redit. Et quum æger ex diuina prouidentia sic morbum euaserit, & incolumitati restitutus fuerit, id cæci homines non uero deo, sed dæmoni gratum ferunt. *Idololatria*

De prælio magno quod fuit inter Tartaros, & regem Mien.

CAPVT XLII.

ANno domini M.CCLXXXII. magnũ est ortũ bellum propter regnũ Caraiam, cuius pręcedẽti capite meminimus, & regnũ Botiã: nã misit magnus

magnus Cham unum de principibus suis Nescordim nomine cum duodecim equitum milibus, qui prouinciam Caraiam à qualibet tutarentur infestatione. Erat autem dictus Nescordim uir prudens & strenuus, habebatq; sibi adiunctos milites probos & bellicis rebus assuetos. Horum aduentũ ut audiuerunt rex Mien & rex Bangala, perterriti sunt plurimum, putantes q; ad regna eorum expugnanda uenissent. Et conuocantes militias suas coadunauerunt equites & pedites circiter sexaginta milia, elephantos autẽ duo milia, castra gestantes, & in quolibet castro erant positi duodecim uiri armati, aut quindecim, aut sedecim. Cum hoc exercitu properauit rex Mien uersus ciuitatẽ Vociã, ubi quiescebat Tartarorũ exercitus, & per tres dies in campestribus illis quietus mansit. Audiens uero Nescordim tantũ contra se uenisse exercitũ, plurimũ timuit: tametsi metum illum omnino dissimularet. Roboratus est nonnihil animo, quod sciret se in suo exercitu habere uiros fortes & strenuos bellatores. Egressus itaq; uirili animo ut pugnaret contra hostem, castra posuit contra nemus quoddam magnum, quod proceras & maximas habebat arbores, non nescius quod elephanti cũ turribus seu castris illis portatilibus nemus ingredi minime ualerẽt. Tunc Mien rex audiens adesse Tartaros, contendit occurrere illis. Tartarorum uero equi elephantos adesse sentientes, quippe qui in prima acie constituti erant, tanto terrentur pauore, ut nulla ui, aut ullo ingenio potuerint à suis sessoribus contra elephantos excitari. Coguntur igitur Tartari ab equis descendere, illisq; ad nemoris arbores ligatis, pedestres contra elephantos pugnaturi ueniunt. Et quoniam in prima acie omnes milites balistas habebant, & sagittis iaciendis assueti erant, tantam sagittarum uim in hostem torquẽt, ut elephanti uulnerati, & sagittarum ictus minime ferre ualentes, fugã arriperent, omnesq; rapido cursu uersus nemus proximum contenderent. Rectores uero eorum quum summa ui illos in hostem arcere molirentur, incassum laborauerunt: nam dispersi sunt huc atq; illuc, & ingressi nemus portatilia castra ruperunt, & armatos uiros in illis sedentes deiecerunt. Quod uidentes Tartari currunt ad equos suos, illisq; conscensis cum magno impetu irruunt in acies regis. Hostis uero territus, quod elephantorũ dissipata esset acies, quantum potuit manu se defendit. Et quum utrinq; atrociter pugnarent, atq; multi de utroq; caderent exercitu, rex Mien cum suis tandem in fugã uersus, Tartaris insequentibus & plurimos adhuc interficientibus uictoriã reliquit. Quibus superatis Tartari in nemus properant, atq; elephantos capere conantur: uerum illis fugientibus nullum cepissent, nisi inter captiuos quidam illis auxilio fuissent. Ceperunt autem circiter ducentos. Ab hoc prælio & deinceps cœpit magnus Cham uti elephantis in exercitu, quos prius ad hoc assuetos officium non habuit. Paulo post deuicit idem magnus Cham terras regis Mien, suóque subiugauit imperio.

De regione

De regione quadam syluestri,& prouincia Mien. Cap. XLIII.

RE cedendo à prouincia Caraiam peruenitur ad descensum quendam,in quo ferè per tres dies itur in pręceps,nec est ibi ulla habitatio,etiamsi sit latissima quædam planicies, in quam tribus diebus per hebdomadam multi conueniũt homines mercandi gratia.Descendũt multi de magnis regionis illius montibus, aurum secum deferentes quod pro argento cõmutant, nempe unam auri unciam pro quinque argenti uncijs dantes: unde de exteris nationibus multi illuc ueniunt negociatores, qui argentũ afferentes aurũ asportant. Ad montes uero illos excelsos, in quibus illi cum magna securitate habitant qui aurũ in regione illa colligunt,nemo extraneorũ uenire poterit,quũ iter illud inuium sit,& adeo perplexũ, ut potius teipsum perderes,quàm absconditos inuenires homines. Post hæc uenitur ad prouinciam Mien, quæ à meridie confinis est Indiæ, & hæc maxima habet loca syluestria & nemorosa,in quibus innumeri discurrunt elephanti, unicornes, atque aliæ feræ agrestes, sed nulla ibi est habitatio humana.

De ciuitate Mien & sepulchro regis, Cap. XLIIII.

ITinere peracto quindecim dierũ peruenitur ad ciuitatẽ quæ uocat Mien, & hæc magna est atque nobilis,quippe quæ caput est regni, magno subiecta Cham. Habitatores eius linguam propriam habent,& sunt idololatræ. Fuit in hac ciuitate rex prædiues,qui moriturus iussit sibi parare sepulchrum in hunc modum.In quolibet capite seu angulo monumenti fieri iussit turrim unam marmoream altitudinis decem passuum,spissitudinis iuxta proportionem altitudinis seruata. In cacumine uero turres illæ rotundæ fieri iubebantur,atq; una earum undiq; auro cooperiri.Super cacumen uero turris multæ suspendi debebant aureæ campanellæ, quæ ad flatum uenti sonum quendam redderent.Alia autẽ turris argento debebat operiri, habens in sua summitate campanellas argenteas, quæ similiter tinnitum ederent flante uento. Hoc sepulchrum fieri iussit pro honore nominis sui,& ut memoria sua apud homines nunquam interiret. Et quum magnus Cham sibi subijceret hanc prouinciam Mien,noluit ut exercitus uiolaret sepulchrum illud,quod rex ille fecerat ad honorem nominis sui: nam est mos Tartarorũ,ut non præsumãt uiolare ea quæ spectant ad pietatem defunctorũ. Sunt in hac prouincia multi elephantes, boues syluestres magni & pulchri, cerui & damulæ,aliaq; diuersarum specierum animalia syluestria.

De prouincia Bangala, Cap. XLV.

BAngala prouincia à meridie confinis est Indiæ, quam magnus Cham nondum subegerat, quum ego in curia illius uersarer, sed ad expugnandum exercitum miserat. Habet regio regem proprium atque propriam linguam. Incolæ eius sunt omnes idololatræ: uescuntur carne, riso & lacte: habent bombicẽ in magna copia,& gratia illius multæ & magnæ fiunt ibi nun

dinationes. Abundant etiam ſpico, galaga, zinzibere, ſaccaro, & alijs diuerſis aromatibus. Sunt quoq; ibi maximi boues, qui craſſitudine, ſed nõ altitudine elephantos æquant. Fiunt in hac prouincia multi eunuchi, qui poſtea negociatoribus uenduntur, diſtrahendi in diuerſas prouincias.

De prouincia Cangigu, Cap. XLVI.

POſt memoratam prouinciam orientem uerſus ſequitur prouincia Cangigu, quæ proprium habet regem, atq; propriam linguam. Incolæ eius idola colunt, & ſunt tributarij magno Cham. Rex eorum habet circiter trecentas uxores. Inuenitur in iſta prouincia aurum multum, & multa aromata, ſed quæ non facile diſtrahi poſſunt, quum regio ipſa longe diſſita ſit à mari. Sunt quoq; in ea elephanti multi, & uenationes multarum ferarum. Incolæ eius uiuunt de carnibus, lacte & riſo. Vino carent, ſed de riſo & aromatibus potum conficiunt bonum. Solent tam uiri quàm mulieres pingere acubus facies ſuas, colla, manus, uentres & crura, facientes imagines leonum, draconũ, & auium, adeoq; eas impreſſas firmant, ut non facile aboleri poſſint: & quo quis plures huiuſmodi habuerit imagines, eo pulchrior æſtimatur.

De prouincia Amu, Cap. XLVII.

AMu prouincia ad orientalem ſita plagam, magno ſubiecta eſt Cham, cuius incolæ idola colunt, habentq; linguam propriam. Abundant gregibus animalium, habentq; copiam uictualium, & equos multos, eosq; optimos, quos negociatores in Indiam ducunt. Habent quoq; bubalos multos & boues, quia ſunt illic paſcua delicata. Tam uiri quàm mulieres geſtant in brachijs monilia aurea & argentea magni ualoris.

De prouincia Tholoman, Cap. XLVIII.

PRouincia Tholoman diſtat ad orientem ab Amu itinere dierum octo, ſubiecta magno Cham, habens linguam propriam, & idola colens. Viri & mulieres eius ſunt elegantis formæ: tametſi bruno ſint colore. Terra cultiſſima eſt, caſtra & ciuitates habens multas & fortes. Viri in armis ſunt exercitati, & ad bella aſſueti. Mortuorum ſuorum corpora comburunt, & oſſium reliquias capſę includentes, in cauernas montium recondunt, ne uel ab homine, uel à beſtia tangi poſſint. Aurum eſt ibi in magna copia, & loco monetæ utuntur auri glebis in mari repertis.

De prouincia Gingui, Cap. XLIX.

A Prouincia Tholoman ducit iter uerſus orientem ad prouinciã Gingui, iturq; duodecim diebus iuxta fluuiũ quendam, donec perueniatur ad ciuitatem grandem Sinulgu. Subiecta eſt regio magno Cham, & ſunt incolæ eius idololatriæ addicti. Paratur in hac prouincia panni elegantes de corticibus arborum, quibus æſtate induuntur. Sunt in ea plurimi leones, ut etiã prę timore eorũ nullus audeat noctu extra domos dormire: nam quoſcunq; inueniunt lacerant atq; deuorant. Naues quæ aſcendunt & deſcendunt per

flumen

flumen, propter leonum metum ad ripam non ligantur, sed in medio flumi nis ancoris eiectis retinentur, alioquin leones noctu naues ingrederentur, & quicquid uiuum in eis reperirent deuorarent. Et licet leones illi sint magni & feroces, sunt tamen in eadem regione canes tam audaces & fortes, ut non ue reantur leones inuadere. Et sæpe fit ut duo canes & uir sagittarius equo insi- dens leonem sternant: nam quum canes leonem adesse sentiunt, magno la- tratu eum inuadunt: præsertim quando sciunt se hominis auxilio fultos: non desinunt mordere leonem in partibus posterioribus atq; cauda: & licet leo sę pe rictum illis minetur, huc illucq; se uertens, ut illos dilaceret, tamen canibus magna cautela sibi prouidentibus, non facile ab eo læduntur, præsertim quū insequens eques tunc leoni iaculum infigere studeat, quando canes trucidare conatur. Fugit tamen leo, metuens ne propter canum latratum alij quoq; ca nes & homines prouocentur in eum: & quum arborem apprehendere po- test, ilico confugit ad eam, & ceu tuto fortalicio ea fruitur à tergo, uersoq; ri- ctu contra canes, tota ui sese tutatur contra illos. Vir autē eques appropians non cessat iaculari leonem, donec interficiat: nec aduertit leo iaculantis ictus, donec ruat: usqueadeo faciunt canes illi negocium. Abundat regio ista seri- co, quod per mercatores ad diuersas portatur prouincias.

De ciuitatibus Cacausu, Canglu & Ciangli, Cap. L.

RECedendo à prouincia Gingui plures passim occurrunt ciuitates & ca- stra: & ubi absolueris iter quatuor dierum, offert sese Cacausu nobilissi ma ciuitas, quæ prouinciæ Cathai annumeratur, sita ad meridiem, & serico abundans, unde preciosi fiunt panni atq; sindones, auro illis intertexto. Ab hac ciuitate tres numerantur dietæ uersus meridiem ad ciuitatem aliam ma- gnam, Canglu nomine, quæ sale abundat: nam est terra illa salsissima, & ex ea eliciunt sal hoc pacto. Congerunt terram in modum collis, & superfun- dentes aquam, quæ salsuginem terræ attrahat, eam iterum sub congesto col- le hauriunt, & tam diu iuxta ignem coquunt, donec in salis coaguletur densi- tatem. Vltra ciuitatem Canglu itinere quinque dierū est ciuitas alia Ciangli nomine, per cuius medium transit fluuius magnus, nauibus mercibus onera tis commodissimus: nam est illic emporium insigne.

De ciuitatibus Tadinfu & Singuimatu, Cap. LI.

VLterius procedendo post dietas sex uersus meridiem peruenitur ad ci- uitatem magnam Tadinfu, quæ regem propriū habuit, priusquā subij ceretur magno Cham: & habet quadraginta ciuitates iurisdictioni suæ sub- ditas, quæ omnes elegantissima habent uiridaria. Rursum eundo uersus me ridiem, absolutis tribus dietis, peruenitur ad aliam insignem ciuitatē Singui- matu nomine, ad quam à meridie magnus quidam currit fluuius, qui à loci incolis in duos diuisus riuos partim ad orientem uersus Mangi, & partim ad occidentem uersus Cathai fluit. Per hos riuos innumeræ nauiculæ cum mer

tibus adducuntur. A Singuimatu si uersus meridiem duodecim dietis cōtendas, continue occurrunt ciuitates & oppida, in quibus nundinationes multæ fiunt. Incolæ harum regionum sunt idololatræ, magno Cham subiecti.

De fluuio magno Caromoran, & ciuitatibus Corgangui & Caigui, CAPVT LII.

PRiore continuato itinere peruenitur ad flumen magnū Caromoran nomine, quod ex regno presbyteri Ioannis fluere dicitur. Occupat in latitudine spatium unius miliaris: profunditas uero eius est tanta, ut oneratæ naues per ipsum ascendere & descendere queāt: abundat etiam piscibus. Haud longe ab ostio huius fluminis, ubi scilicet ruit in oceanū, sunt circiter quindecim milia nauiū, quas illic instructas habet magnus Cham, ut si necessitate ingruente nauigandum sit ad insulas maris, exercitus per paratas naues facile adduci possit. Harum nauium plurimæ sunt tam magnæ, ut quindecim ferre possint equos, ac eorum sessores, cum uictu & pabulo illis & istis necessario. Nautæ uero circiter uiginti sunt in qualibet naui. Porrò iuxta stationem illarum nauium duę sunt ciuitates iuxta fluminis sitæ ripam, quarum una dicit̃ Corgangui & alia Caigui. Traiecto uero illo flumine, mox uenit̃ in nobilissimam prouinciā Mangi, cuius præconiū explicabit̃ in sequentibus capitibus.

De prouincia Mangi, & pietate atq; iustitia regis, Cap. LIII.

HAbuit prouincia Mangi regem quendam Facfur nomine, diuitē & potentem, quo præter magnum Cham nullus in regionibus illis maior inueniebatur. Regnum eius fortissimū erat, & inexpugnabile putabatur, ut nemo ipsum inuadere præsumpserit. Vnde factum est, ut tam rex quàm populus bellorum & armorum usum & exercitium amitterent. Erant singulæ ciuitates foueis atq; fossatis latissimis aqua redundantibus cinctæ. Carebant equis, quia neminem timebant. Hincq; factum est, ut rex genio plus æquo indulgens, delicijs frueretur continuis. Alebat domi circiter mille domicellos, & aliud satellitium magnum & honorificū habuit. Fouebat tamen iusticiā, conseruabat pacem, & diligebat misericordiam. Nemo audebat proximū offendere, & fraternam pacem interturbare, alioquin pœnam luisset. Tanta erat in regno illo cōcordia, ut artifices sępe noctu dimitterent officinas suas apertas, & tamen nemo præsumeret intrare. Viatores & peregrini tutissimi per totū illud regnū ambulabant die ac nocte, nullum metuētes hominē. Erat quoq; rex ipse pius & misericors in pauperes, & non deserebat eos qui necessitate premebantur, aut penuria laborabāt. Colligebat pręterea singulis annis pueros & infantes à matribus suis abiectos, aliquādo circiter uiginti milia, & eos sumptibus suis nutriri faciebat: nam in regione illa pauperes mulieres cōmuniter à se abdicant atq; abijciunt proprios natos, ut ab alijs collecti enutriantur. Rex tamen infantes, quos sic colligi iubet, tradit diuitibus quibusq;, quos in regno suo habet: præsertim illis qui liberis carent, & ut in adoptionis suscipiant

piāt filios mandat. Eos uero quos ipse nutrit, matrimonio tradit puellis eiusdem conditionis, quas scilicet in pueritia à parentibus reiectas colligi fecit, & commodum suppeditat uictum unde uiuant.

Quomodo Baian princeps exercitus magni Cham expugnauit prouinciam Mangi, Cap. LIIII.

ANno ab incarnatione domini M.CCLXVIII. magnus Cham Cublai inhians prouinciæ Mangi, hoc modo eam expugnauit, atq; suo subiecit imperio. Misit exercitum maximũ ex equitibus & peditibus conflatum, illiq; ducem præfecit Baian Chinsan, quod sonat, lumina centum oculorum, quasi Baian centum habens oculos. Hic itaq; cum exercitu suo ad prouinciā Mangi perueniens, primo obsedit ciuitatē Conigangui, & ut imperatori suo obedientiam pollicerentur postulauit. Quibus id recusantibus, recessit, nulla ciuitati illata iniuria: atq; idem requisiuit à secunda ciuitate. Qua similiter recusante, processit ad tertiā, & deinde ad quartam & quintā, & ab omnibus simile accepit respōsum. Sextā uero aggressus est ciuitatē cum audacia multa: & hac ui expugnata contra alias processit, breuiq; tēpore duodecim obtinuit ciuitates: nā habuit in exercitu uiros strenuos & fortes, optimosq; bellatores Ad hoc misit magnus Cham post illum exercitũ, aliũ grandē priore nō infiriorē: sicq; factũ est ut cōtremuerint corda uirorũ Mangi, atq; dissoluerent. Baian uero mouit exercitũ contra metropolim Quinsai, ubi curia erat regis Mangi. Rex itaq; Mangi uidens Tartarorũ audaciā & fortitudinē, uehementer expauit, conscensaq; naui cũ maximo comitatu ad insulas quasdam inexpugnabiles se recepit, habēs secũ circiter mille naues, cōmittens reginę custodiam ciuitatis Quinsai, atq; magnũ in eam collocans præsidium. Regina uero uirilem induens animũ prudenter se gessit, atq; nihil eorũ omisit, quæ ad ciuitatis defensionē necessaria uidebantur. Et quum audiret ducem exercitus Tartarorum uocari Baian Chinsan, id est, centũ oculi, plurimum territa est, elanguitq; uirtus eius: præsertim quum audisset ab astrologis suis atq; Magis, ciuitatem Quinsai à nullo expugnandam, quàm ab eo qui centum haberet oculos. Et quoniam contra naturam esse uidebatur, ut quisquam hominũ centũ haberet oculos, & ducis illius nomen præsagio quadraret, fato nolens repugnare, uocato duce exercitus Tartarorum, tradit illi libere ciuitatem & regnum. Quo audito, totius regni ciues & incolæ ad magni Cham defecerunt obedientiam, excepta ciuitate una Sanifu nomine, quæ per trienniũ ad deditionem cogi non potuit. Regina uero migrauit ad curiam magni Cham, maximoq; ab illo suscepta est honore. Vir autem eius rex Mangi in insulis perseuerans, residuum uitæ suæ in illis consumpsit.

De ciuitate Conigangui, Cap. LV.

CIuitas prima, quæ prouinciā Mangi ingrediētibus occurrit, uocatur Conigangui, & est magna, insignis, atq; opibus pollens, iuxta flumen Ca-

romoram sita. Sunt ibi naues in maxima multitudine. Fit etiam ibi sal in magna copia, ut quadraginta ciuitatibus sufficiat, de quo magnus Cham magnum habet emolumentum. Incolæ huius ciuitatis, & omnium circumiacentium locorum idololatræ sunt & comburunt corpora mortuorum.

De ciuitatibus Panchi & Cain, Cap. LVI.

VLtra ciuitatē Conigangui uersus Sirochum uentum itinere unius diei est ciuitas Panchi grandis & insignis, in qua mercatura magna exercetur: & est in ea serici atq; uictualium magna copia. Recipitur per eam regionem moneta magni Cham. Porrò uia quæ ducit à ciuitate Conigangui, ad ciuitatem Panchi, pulchris constrata est lapidibus, ad dextram & ad sinistrā fluentis decurrentibus: nec aliunde patet accessus in prouinciam Mangi, nisi per uiam istam. Ab ista ciuitate Panchi ad ciuitatē Cain est iter unius diei: & hæc quoq; insignis est ciuitas, abundans piscibus & uenatione bestiarum atq; auium: præsertim phasiani in maxima ibi inueniuntur copia.

De ciuitate Tingui, Cap. LVII.

PRocedendo hinc per iter unius diei peruenitur ad ciuitatē Tingui, quæ tametsi magna non sit, habet tamen uictualium maximā copiam. Sunt etiam ibi plurimæ naues: nam haud longe ab oceano est sita: & intermedio spatio salinæ sunt plurimæ, positaq; est iuxta illas memorata ciuitas Tingui. Recedendo uero ab hac ciuitate itinere unius diei uersus Sirochum occurrit pulchra ciuitas in pulcherrima sita regione, sub cuius præfectura sunt aliæ ciuitates multę, numero uiginti septem. Et ego Marcus iussione magni Cham tribus annis in hac ciuitate egi præfectum.

Quomodo ciuitas Sianfu cum machinis fuit capta, Cap. LVIII.

AD occidentalem plagā est regio quædam Nauigui nomine, opulenta & amœna, in qua multi fiunt panni ex auro & serico, & ubi magna frumenti est copia. Ciuitas pręcipua illius regionis Sianfu uocatur, habetq; duodecim alias ciuitates sibi subiectas. Hæc ciuitas tribus annis obsessa expugnari nō potuit ab exercitu Tartarorū, quū subiugaretur prouincia Mangi: nam undiq; cingitur aquis & lacubus, ut nulla ex parte adiri potuerit, quàm ab Aquilone. Interea uero quo à Tartaris obsidebať, continue accedebāt & recedebant naues uictualium copiam adducentes: quod non parum affligebat magnum Cham. Illo enim tempore ego & pater meus atq; patruus fuimus in imperatoris aula: unde accedentes eum, consuluimus & indicauimus illi, si nobis obtemperaret, quo pacto urbs breui capi atq; expugnari posset, machinis scilicet quibusdam, quarū usus in regione illa non fuit. Quo assentiente, parari fecimus per fabros lignarios Christianos, quos nobiscū habuimus, tres machinas seu catapultas tantæ magnitudinis, ut quælibet earū excuteret lapidem trecentarū librarū: quas nauibus impositas misit rex ad exercitum suum. Erigentes igitur eas ante ciuitatē Sianfu, proijcere cœperūt lapides gran-

des grandes in ciuitatē: & primus cadens super domum quandam, impetu suo illam pro maiori parte confregit. Quod uidentes Tartari, ciuitatem obsidentes plurimū obstupuerunt. Hi uero qui intra ciuitatē erant uidentes tantum illis ab hoste imminere periculum, ut etiam intra mœnia & in domibus suis tuti non essent, magno concussi sunt terrore: & ne ciuitas tota lapidū iactu destrueretur, & homines quoque opprimerentur, deditionem fecerunt, magniq; Cham se subdiderunt obedientiæ.

De ciuitate Singui, & flumine quodam magno, Cap. LIX.

A Ciuitate Siansu quindecim numerantur miliaria ad ciuitatē quandam Singui nomine, quæ tametsi magna non sit, habet tamen maximā nauium multitudinē, ad ripam sita maximi fluuij, quo maior in orbe non putatur, nomine Quiam: nam latitudo eius in quibusdam locis habet miliaria decem, in alijs octo, & in quibusdam sex. Longitudo uero eius patet itinere centum dierum. Fluitant in hoc amne naues sine numero. Putares in toto mundo tot naues non reperiri. Est autē in hac urbe emporium celebratissimum, & magna uis mercium per fluuium adducitur. Sunt & aliæ ciuitates plurimæ, numero circiter ducentæ ad ripam huius fluuij extructæ: nam fluit per terminos sedecim prouinciarū: nec est ulla earum quæ non quinq; milia nauium habeat. Maiores uero harum regionū naues sunt singulæ uno cooper tæ solario: nec habet ulla nauis plures quàm unū malum pro uelo expandendo. Canabeis funibus nō utunť, nisi pro malo & uelo: sed pilorchas, seu chordas faciunt de arundinibus magnis, quibus naues quandoq; per flumen trahuntur. Scindunt autē arundines illas magnas, quæ quindecim in longitudine continent passus, & scissuras colligantes & contorquentes, funes longissimos faciunt, ut quidā longitudinē contineant trecentorum passuū. Et sunt pilorchæ illæ fortiores funibus canabeis.

De ciuitate Caigui, Cap. LX.

CAigui ciuitas quædam parua est, supra memoratū fluuium uersus Sirochum sita, & crescit in agro eius tanta uis bladi & risi, ut inde ad curiam magni Cham deuehatur: nam sunt inter utrunq; locum multi lacus & fluuij qui industria magni Cham in unum ferè contracti riuū, nauibus ituris & redituris congruā præbent semitā: tametsi aliquando naues sint exonerandæ, & frumenta per terram portanda, donec ad alium perueniatur lacū, ubi rursum in naues recipianť & ulterius deducanť. Iuxta ciuitatē Caigui insula quędā est in medio fluminis sita, in qua monasteriū est monachis plenum, qui idolis seruiunt: & est monasteriū illud caput omnium monasteriorū quæ idolorū seruitio sunt consecrata.

De ciuitate Cingiansu, Cap. LXI.

CIngiansu ciuitas est in prouincia Mangi sita, in qua opera multa fiūt ex auro & serico. Sunt in ea ecclesiæ Christianorū Nestorianorū, quas ædificauit Marsarcis Nestorianus, qui à magno Cham in ciuitate illa præsulatum obtinuit, anno scilicet domini M. CCLXXXVIII.

De ciuitate Cingingui, & interfectione ciuium eius, Cap. LXII.

POst recessum à ciuitate Cingiansu itinere trium dierum peruenitur ad ciuitatem Cingingui, occurrẽtibus in itinere multis ciuitatibus & oppidis, in quibus mercantiæ fiunt, & artificia multa exercentur. Est autẽ Cingingui ciuitas magna & opulenta, omnibus abundãs uictualibus. Quũ Baiam dux militiæ Tartarorũ expugnaret prouinciã Mangi, misit multos Christianos qui dicebantur Alani contra hanc ciuitatem, qui tam acriter eam impugnare cœperunt, donec ciues eius deditionem liberam fecerunt. Ingressi igitur ciuitatem, neminem læserunt, quum sponte magni Cham dominio se subiecissent. Inuenientes autem in ea ciuitate uinum optimũ, idq́ in magna copia, bibere cœperunt tam largiter, donec omnes inebriati sunt: & nocte mox insequenti omnes sopore pressi, nullam constituerũt custodiam. Quod uidentes ciues, qui prius illos in pace susceperũt, subito irruentes in dormiẽtes, omnes interfecerunt nullo euadente. Baian uero hoc audiens, misit alium exercitum magnum contra ciues illos, qui breui ciuitatem expugnans, in uindictã proditionis & infidelitatis omnes interfecit, nullo superstite relicto.

De ciuitate Singui, Cap. LXIII.

SIngui ciuitas magna & egregia, cõtinet in circuitu miliaria circiter sexaginta. Est in ea magna populi multitudo, sicut & tota ꝓuincia Mangi populosissima est, sed nõ bellicosa: uerum habet mercatores & artifices multos: habet quoq́ medicos cõplures atq́ philosophos. In ciuitate Singui sunt põtes lapidei circiter sex milia, tam altos habẽtes fornices, ut magnę naues sine mali inclinatione transire possint. Crescit in montibus huius ciuitatis reubarbarum & zinziber in maxima copia. Habet hæc ciuitas sub sua iurisdictione sedecim ciuitates, in quibus multæ fiunt mercantiæ, atq́ plurima exercentur artificia. Ciues eius indumentis sericis utuntur, necnon plurimi panni ex serico ibi parantur. Porrò uocabulum Singui lingua eorum sonat ciuitatem terræ, sicut etiam aliam habent urbem, quam uocant Quinsai, id est ciuitas cœli, q̃ hæ duæ urbes nobilissimæ sint in partibus orientis.

De nobili ciuitate Quinsai, Cap. LXIIII.

DIstat ab urbe Singui quinque dierum spatio alia urbs insignis nomine Quinsai, quod sonat ciuitatẽ cœli: & est tam magna, ut maior in orbe nõ putetur. Et ego Marcus fui in hac ciuitate, & omnia diligenter lustraui, aduertens consuetudines eius & mores populi: & quæ illic uiderim breuiter & fideliter referam. Continet circuitus huius urbis in gyro miliaria circiter centum: pontes uero lapideos habet duodecim milia, eosq́ tam altos, ut naues magnæ erecto malo pertransire possint. Fundus autem ciuitatis est in loco paludinoso ferè ut Venetiæ: unde si careret pontibus, de uico ad uicum perueniri non posset. Habet artifices innumeros, atque plurimos mercatores, ut incredibile putaretur, si numerum illorum recenserem. Magistri artifices

non

non operantur, sed habent ministros quos ad hoc instituunt. Homines ciuitatis in magnis uiuunt delicijs, & præsertim mulieres, unde & cæteris formosiores apparent. Versus meridiem est lacus magnus intra mœnia urbis, qui triginta miliaria in circuitu suo continet, habens in littore plurimas domos nobilium, foris & intus ornatas. Sunt quoque ibi delubra idolorum. In medio uero lacus sunt duæ paruæ insulæ, & in qualibet est elegantissimũ castrum seu palatium, in quibus continentur præparamenta & uasa quæq; necessaria pro nuptijs & solennibus conuiuijs. Nam quicunq; ciues insignia uolunt celebrare conuiuia, illuc inuitatos ducunt, & cum honore suscipiunt. In hac ciuitate Quinsai sunt pulcherrimæ & elegantissimæ domus. Sunt quoq; per uicos plurimæ publicæ turres, in quas tempore cõflagrationis uicini quique res suas portant atq; ab incendio saluant: nam habet urbs plurimas ligneas domos, & nõ raro fit ut ignis aliquas earum absumat. Ciues eius adorant idola: comedunt carnes equorum, canum, & aliorum immundorum animalium: moneta utuntur magni Cham. Collocauit magnus Cham in hanc urbem maximã custodiam, quo rebellio caueatur, atq; furta & homicidia arceantur: in quolibet enim ponte interdiu & noctu decẽ habentur custodes. Est mons quidam intra mœnia huius urbis, qui sustinet turrim, in cuius cacumine sunt tabulæ ligneæ, quæ in hunc usum illic seruantur, ut quamprimum ignis in urbe conflagrauerit, custodes malleo percutiant eas tabulas, cuius sonitu, qui per totam auditur urbem, excitati ciues concurrunt, & ignem restinguunt. Pulsantur etiam hæ tabulæ, quando in urbe tumultus aliquis & populi commotio nascitur. Omnes plateæ ciuitatis lapidibus sunt constratæ, unde fit ut mundissima sit. Inueniuntur etiã in ea circiter tria milia thermarũ, quibus homines pro abluendis corporibus utuntur: nam hoc unũ gens illa studet, ut sit munda corpore. Distat hæc urbs orientem uersus ab oceano uigintiquinq; miliaribus, ubi in littore maris sita est ciuitas Cansu, portus commodissimus, ad quem locum infinitæ conueniunt naues ex India & alijs regionibus. A Quinsai uero transit fluuius ad portum illum, per quem magna uis merciũ adducitur. Prouincia Mangi quum sit latissima, diuisit eam magnus Cham in nouem regna, cuilibet proprium assignando regem. Et hi reges omnes sunt potentes, sed magno Cham subiecti, cui etiam singulis annis de omnibus regnorũ prouentibus aliquid soluunt & rationẽ reddunt. Et unus illorum moratur in urbe Quinsai, habetq; sub ditione sua centum & quadraginta ciuitates. Habet autem uniuersa prouincia Mangi mille & ducentas ciuitates, & in singulis posita sunt à magno Cham præsidia, ne rebellare audeant. Sunt uero custodes illi colluuies quædam multarum gentium, & stipendiarij undecunq; conducti, ex diuersis exercitibus magni Cham delecti. Est in regione illa, & præsertim in prouincia Mangi, diligens obseruatio motuum cœlestium, ut etiam cuiuslibet nascentis pueri horoscopum accuratissime

tissime obseruent, aduertentes diem & horam natiuitatis, & quis planetarum tunc dominium principale habuerit: his enim reguntur astrologorum indicijs in cunctis factis & itineribus suis. Est etiam consuetudo in hac prouincia, quum quis moritur, consanguinei eius canabeis induti saccis, extinctum corpus cum magno cantu efferunt, & pingunt in chartis imagines seruorum, ancillarum, equorum, & denariorum, & ea omnia comburunt cum cadauere, credentes quod defunctus his omnibus in alia uita fruiturus sit, atque tale habiturus satellitium, quod illi obsequatur. Postea pulsant uaria instrumenta musica, dicentes quod dij sui cum tali honore & pompa eos suscipiunt, qualis illis in combustura ab amicis & propinquis exhibetur. In hac ciuitate Quinsai est palatium quoddam magnificum, in quo Facfur prouinciæ Mangi olim rex, curiam suam habuit. Extremus murus qui castrum illud per quadrum cingit, continet in suo ambitu miliaria decem, habetque competentem altitudinem. Intra hunc murum sunt uiridaria pulcherrima cum fructibus delicatissimis. Sunt quoque ibi fontes & uiuaria piscibus redundantia. In medio uero est palatium illud regium amplissimum quidem & pulcherrimum, quale uix in toto orbe inuenitur, habens uiginti aulas æqualis magnitudinis, in quibus singulis decem milia hominum simul discumbere possunt. Sunt etiam omnes istæ aulæ regio more pictæ & ornatæ. Cæterum familiæ, qualem pater cum filijs, uxore & reliqua familia constituit, putantur esse in urbe Quinsai sexcenta milia. Vna solum in ea est ecclesia Christianorum Nestorianorũ. Est etiam consuetudo in hac urbe & tota prouincia Mangi, ut quilibet paterfamilias scribat super ostium domus suæ nomen suum, & nomina uxoris atque totius familiæ suæ, sed & numerum equorum suorum. Et quum aliquis moritur ex familia sua, aut quum domiciliũ mutat, delet nomen mortui aut discedentis, & adscribit nomen recenter nati, aut in familiam suã cooptati: & per hunc modum absque magna difficultate sciri potest numerus hominum totius ciuitatis. Similiter hospites & tabernarij scribũt in tabulis ante ostium expositis, nomina uiatorum & hospitum, qui ad diuersoria ipsorũ declinauerint, & quo mense atque die ingressi sint.

De prouentibus, qui magno Cham in urbe Ruinsai & prouincia Mangi penduntur, Cap. LXV.

EXigit Cham magnus singulis annis de sale quod paratur in urbe Quinsai & terminis eius myriades octoginta aureorum. De rebus etiam alijs, præsertim mercibus, tantam recipit uim pecuniæ, ut uix numerari possit. Habet prouincia maximam copiam saccari, & aliarum multarum specierum aromaticarum. Recipit autem magnus Cham de centum mensuris aromatum, tres & dimidiam. Idem facit de reliquis mercatorum bonis. De uino quoque quod ex riso & aromatibus conficiunt, non paruum habet emolumentum. Similiter ab artificibus, præsertim duodecim generum habet commodum suum.

dum suum. De serico autem, cuius in prouincia Mangi maxima est copia, de centum ulnis decem exigit. Ego Marcus semel audiui computum fieri singulorum redditiuũ, qui magno Cham penduntur annuatim in regno Quinsai, quod est nona pars prouinciæ Mangi: ascenditq́ꝫ summa omnium, sale tamen excepto, ad quindecim milia milium aureorum, atqꝫ sexcenta milia.

De ciuitate Tampingui, Cap. LXVI.

PRogrediendo à ciuitate Quinsai, & eundo uersus Sirochum, continue inueniuntur uiridaria pulchra & optime culta, donec unius diei itinere expleto perueniatur ad ciuitatem Tampingui, insignem & pulcherrimam. Vltra hanc ciuitatem tribus diebus uersus Sirochum eundo, inueniuntur ciuitates & castra in maximo numero, ut è longinquo conspecta uiatori quasi una urbs magna esse uideatur: tanta uicinitate sunt cõiuncta. Est ibi uictualium magna copia. Crescunt quoqꝫ ibi maximæ arundines, longitudinis quindecim passuum: in circumferentia uero continent quatuor palmos. Procedendo ultra, triduiq́ꝫ confecto itinere, occurrit Gengui, ciuitas grandis & pulchra, ultra quam per Sirochum eundo plurimæ aliæ uiatori sese offerunt ciuitates & castra. Sunt etiam in ea regione multi leones, magni & feroces. At uerueces nulli reperiuntur in ea, sicut nec in prouincia Mangi, sed boum, caprearum, hircorum & porcorum ibi magna est copia. Itinere quatuor dierũ consummato, occurrit alia insignis ciuitas Ciangiam nomine, in monte sita, qui mons fluuium quendam in duas secat partes, quæ paulo post in oppositas tendunt plagas. Vlterius procedendo itinere trium dierum inuenitur ciuitas Cugui, quæ ultima est in regno ciuitatis Quinsai.

De regno Fugui, Cap. LXVII.

RElicta à tergo ciuitate Cugui, patet ingressus in regnum Fugui, in quod si pedem moueris itinere sex dierum, eundum est per montes & ualles, multis tamen occurrentibus ciuitatibus & castris. Habet regio illa copiam uictualium: habet etiam uenationes plurimas bestiarum & uolucrum: habet deniqꝫ plurimos leones. Crescit ibi zinziber in magna copia: crescit quoque flos quidam haud dissimilis croco, alterius tamen speciei, sed qui croci præstat usum. Comedũtur in hac regione humanæ carnes cum magna uoluptate, dummodo homines illi non morbo aliquo occubuerint. Quando ad bellum procedunt, quilibet ferro calido inurit sibi in fronte signum, nec ullus eorum equum ducit ad bellum, præter ducem exercitus. Vtuntur lanceis & spatis: & quos in bello perimunt, eorum bibunt sanguinem, & comedunt carnes: nam sunt homines crudelissimi.

De ciuitatibus Quelinfu & Vnguen, Cap. LXVIII.

ITinere sex illorũ dierũ cõpleto de quo iã diximus, puenit̃ ad ciuitatẽ Quelinfu nomine, quę magna est & celebris, sita super fluuiũ quendã, q iuxta ciuitatis mœnia labens tres habet lapideos pontes, marmoreis supne ornatos columnis.

columnis. Hi pontes in latitudine continent octo passus, & in longitudine mille. Abundat in illa ciuitate sericum, zinziber, & galanga. Viros & mulieres habet eximiæ pulchritudinis. Inueniuntur ibi gallinæ, quæ loco pennarum pilos habent ut catti, nigri scilicet coloris, sed oua edunt optima. Et quoniam regio illa plena est leonibus, periculosum est per eã ambulare. Ab hac ciuitate spatio quindecim miliarium est alia ciuitas Vnquen nomine, ubi saccarum in maxima crescit copia, & hinc portatur ad curiam magni Cham, quæ scilicet est in ciuitate Cambalu.

De ciuitate Fugui, Cap. LXIX.

PRocedendo ultra per miliaria quindecim, occurrit ciuitas Fugui, quæ metropolis & caput est in regno Concha, quod unum è nouẽ illis est regnis in quę prouincia Mangi est taxata. Morat᷑ magnus exercitus magni Cham in hac urbe, ad tuendum prouinciam & ciuitates eius, & ad reprimendum factiosos homines, qui parati sunt rebellionem mouere contra imperatorẽ. Transit per medium huius ciuitatis ingens quidam fluuius, cuius riuus in latitudine unum occupat miliare. Et quoniam urbs ista parum distat à mari oceano, est ibi insigne emporium, ad quod ex India portantur plurimæ margaritæ, & alij lapides preciosi. Est quoque in ea urbe maxima saccari copia, & uictualium sufficientia.

De ciuitatibus Zarten & Figui, Cap. LXX.

TRaiecto memorato fluuio, itur quinque dierum itinere uersus ciuitatem Zarten, & nullibi non occurrunt uel ciuitates, uel castra. Abundat regio illa uictualibus, habetq; montes & nemora: ex nemorum arboribus colligitur pix. Ciuitas uero Zarten grandis est ualde, habetq; portum optimum, ad quem naues Indianæ mercibus onustæ ueniunt sine numero: est enim illic unum de maioribus emporijs quæ in mundo inueniuntur: nam piper & aromata, quæ Alexandria ad partes mittit Christianorũ, hæc ab illo emporio Alexandriam deferuntur. Penditur magno Cham in hac urbe uectigal immensum: nam nulla adducitur nauis, à qua non habeat maximum commodum: parum enim abest quin cuiuslibet speciei aromaticæ media pars sit illi soluenda. Est etiam in hac regione ciuitas quædam Figui nomine, quæ celebris habetur in partibus illis, ob pulchras scutellas quæ in ea fiunt. Habet quoque ipsa prouincia linguam propriã. Hæc tandem de prouincia Mangi dicta sufficiant: & licet de nouẽ eius regnis duo duntaxat explicuerimus, consulto tamen alia præterimus, stylum ad Indiam torquentes, in qua aliquanto fuimus tempore, & plurima quæ in ea inueniunt᷑ mirabilia, coràm positi uidimus, atq; ut ita dicã, manibus contrectauimus.

MARCI PAVLI VENETI DE ORIENTALIBVS REGIONIBVS, LIBER III.

Quales naues in India sint, Cap. I.

IN hoc tertio libro Indiæ regionẽ descripturi, à nauibus eius exordium faciemus. Maiores naues quibus Indi per mare utuntur, ut plurimum de abiegnis factæ sunt lignis, habentq; solarium unũ, quod nostrates nautæ operimentum uocant, supra quod circiter quadraginta sunt mansiunculæ pro mercatoribus paratæ. Habet nauis una unum gubernaculum, quatuor malos & totidem uela. Tabulæ clauis ferreis firmissime compactæ sunt, & fissuræ quæq; stupa obfirmatæ. Et quoniam pice in his regionibus carent, linunt naues suas oleo cuiusdam arboris calce mixtum. Sunt in magnis nauibus circiter ducenti uiri, qui eam remis per mare ducant. Capit uero nauis una quasi sex milia sportarum piperis. Adhærent quoq; his magnis nauibus aliæ nauiculæ, quæ piscationi & ancoris iaciendis inseruiunt.

De insula Zipangri, Caput II.

ZIpangri insula in alto mari sita, distat à littore Mangi per mille miliaria atq; quingenta, & est magna ualde. Habitatores eius albi sunt, & decentis staturæ, idola colentes, & proprium habẽtes regem, nulli tributarij. Est ibi aurum in maxima copia, sed rex non sinit illud extra insulam facile portari: & hæc causa est quod pauci mercatores ad illam concedunt prouinciam. Rex insulæ palatium habet magnificum, cuius tectum aureis operitur bracteis, non secus quàm apud nos magnæ domus plumbo uel cupro operiuntur. Superficies quoq; superior aularum & conclauium aureis laminis dicitur tecta. Inueniuntur illic margaritæ in magna copia, rotundæ & crassæ rubei coloris, quæ albas in precio & ualore longe pręcellunt. Sunt quoq; ibi alij lapides preciosi, qui unà cum auro insulam ditissimam reddunt.

Qualiter magnus Cham misso exercitu contendit pro insula Zipangri expugnanda, Caput III.

MAgnus Cham Cublai quum audisset insulã Zipangri tantis pollere diuitijs, cogitare cœpit quomodo eam suo subiugaret dominio. Missis igitur duobus ducibus, quorũ unus Abatan, & alter Nonsachum uocabat, duos magnos exercitus destinauit, qui eam expugnarent. Hi itaque à portu Zarten & Quinsui soluentes cum multis nauibus, & magno equitum atque peditum apparatu, nauigauerũt uersus insulam Zipangri, & ingressi in eam multa damna intulerunt uillis & castris in planicie sitis. Et antequam subiugarent insulam, ortum est inter eos perniciosum dissidium, ut neuter alterius obtemperaret uoluntati & consilio: quo factum est ut in nulla re prosperum haberent successum. Nam nec urbem aliquã, aut ullum castrum præter unũ

expugnare potuerunt. Expugnato autem illo unico castro, omnes qui ad custodiam eius à rege Zipangri deputati erant, iussi sunt à duce exercitus gladio feriri: inter quos octo fuerunt, qui lapides quosdam preciosos in brachijs ligatos gestabant, tam efficacibus diabolicis inauguratos incantationibus, ut nullo modo uulnerari aut occidi ferro potuerint, quãdiu illos lapides secũ portarent. Et consilio adinuento, ligneo fuste percussi, interierunt.

Franguntur naues Tartarorum, & multi submerguntur, Cap. IIII.

ACcidit uero quadam die, ut magna in mari oborta tempestate, Tartarorum naues graui collisione ad terram & ripam maris quassarentur. Et consulentibus nautis, elongantur naues à terra, in quibus uterq; Tartarorum erat exercitus, sed procellis maris uehementius sæuientibus, franguntur plurimæ naues, & quidã submerguntur, sed plures correptis tabulis & lignis ad insulam quandam paruam, à qua haud longe aberant, quæq; non multũ distabat ab insula Zipangri, natando peruenerunt. Alij uero quorum naues integræ manserunt, ad propria redierunt. Porrò eorum qui fractis nauibus incolumes ad insulam peruenerunt, fuerũt circiter triginta milia. Et quoniam naues non habebant quibus hinc discederent, nec uictualia illis insula suppeditaret, quippe quæ ab hominibus non habitabatur, nihil pręter mortem expectabant.

Qualiter Tartari mortis euadunt periculum, & in Zipangri insulam redeunt, Caput V.

MAris uero tempestate sedata, habitatores insulæ Zipangri cùm multis nauibus & grandi exercitu uenerunt cõtra inermes Tartaros in insula ad quã natando appulerũt, uagantes, eosq; in uniuersum trucidare moliuntur, quippe qui omni auxilio destituti erant. Relictis itaq; in littore nauibus, terram ingrediuntur hostem quæsituri. At illi prudenter aspectum Zipangriorum fugientes, delitescunt haud longe à littore maris, tantisper expectantes, donec illi in terram effusi à nauibus sese elongauerunt: & subito prorumpentes naues apprehendunt, & ingressi eas ab insula salui recedunt, dimissis Zipangrijs in insula. Et rectà contendentes ad insulam Zipangri, acceptis hostium uexillis, quæ in nauibus inuenerunt, processerunt ad principaliorem insulæ ciuitatem. Cuius habitatores ut uiderunt suæ gentis uexilla, existimabant suos cum uictoria reuerti, & egressi illis obuiam, hostẽ incaute in ciuitatem intromittunt. Qua potiti, omnes qui in ea fuerũt, præter paucas mulieres, expulerunt.

Strátagema

Quomodo Tartari ab obtenta ciuitate iterum excluduntur, Cap. VI.

REx uero Zipangri his auditis, mox alias conducit naues, & exercitum in insula conclusum reducit, atq; obsidet ciuitatẽ quam occuparunt Tartari, tantaq; diligentia omnes ciuitatis introitus & exitus custodit, ut nullus ad hostem ingredi nec ullus egredi ualuerit. Id enim in primis cauendum du-

cebat,

cebat, ne inclusi Tartari magno Cham principi suo quod acciderat indicare possent, alioquin de insula actum fuisset. Manet itaq; hostis inclusus & obsessus septem mensibus: & uidentes se omni auxilio destitutos, restituũt regi Zipangri ciuitatem, liberiq; & salui ad propria redierunt. Et hæc gesta sunt anno domini M. CCLXXXIX.

De idololatria & crudelitate uirorum Zipangri, Cap. VII.

COlunt uiri Zipangrij uaria idola, quorum quædam habent caput bouis, quædam caput porci, & quædã caput canis atq; aliorũ diuersorum animalium. Sunt etiam quædam quæ habent quatuor facies in uno capite: alia tria capita, unum super collum, & duo alia super utrunq; humerum. Sũt rursus quædam quæ quatuor habent manus, alia uiginti, & alia centum. Et quod plures habuerit manus, maioris putatur ueritatis. Et quum incolæ interrogantur, unde hanc habeant traditionem, respondere solent, se patres suos in hoc imitari, nec aliud credere debere quàm quod ab illis acceperunt. Est etiam hæc consuetudo apud Zipangrios, quando hominem extraneum capiunt, si ille potest se pecunia redimere, dimittunt eum: si autẽ precium non habet quo se liberet, occidũt illum & coctum deuorant, conuocantes ad conuiuium illud consanguineos & amicos quosq;.

De uarijs insulis regionis illius, atq; fructibus earum, Cap. VIII.

IN littore maris oceani, in quod desinit ab oriente prouincia Mangi, circa insulam Zipangri plurimæ inueniuntur paruæ insulæ, quæ à nautis numeratæ putantur esse septem milia quadringentę & quadraginta octo, quarum maior pars ab hominibus habitatur. Nec est ulla in qua non crescant arbores odoriferæ atq; uirgulta suauem spirantia odorem. Inueniuntur ibi aromata in maxima copia. Verum negociatores extranei illuc non ueniunt, nisi habitatores Mangi, qui hyeme ad insulas nauigant, & æstate iterũ redeunt. Nam flant in regione illa duo tantum uenti oppositi, unus hyeme, & alter æstate. Et quoniam in insulis illis non fui, nihil de illis scribere statui, sed stilũ reducam ad portum Zarten, ut inde ad alias transeam regiones.

De prouincia Ciamba, Caput IX.

SOluentes à portu Zarten, & nauigantes uersus Garbinium, peruenerũt ad prouinciam Ciamba, quæ mille & quinquaginta miliaribus distat ab eo portu: & est magna ualde, abundans opibus, idola colens, atq; propriam habens linguam. Anno incarnationis dominicæ M. CCLXVIII. misit magnus Cham ducem quendã Sogatu nomine cum ualido exercitu, ut prouinciam illam sibi subiugaret. Sed quum in prouinciam uenisset, uidit ciuitates adeo munitas, & castra tam fortia esse, ut nulla ui illa posset expugnare. Combussit tamen uillas, & incidebat arbores, tantaq; prouincię intulit damna, ut rex eius libens magno Cham tributarius fieret, modo dux ille ex prouincia recederet. Inierũt autem fœdus tale, ut rex Ciamba annuatim uiginti

pulcherrimos elephantos pro tributo magno penderet Cham. Et ego Marcus fui in hac prouincia, cuius rex tunc tantam habuit uxorum multitudinē, ut illi essent nati trecenti & uiginti sex filij atque filiæ, quorum centū quinquaginta iam arma ferre poterāt. In hac regione plurimi sunt elephanti, & lignū alces in ea abundat. Inueniuntur etiam ibi nemora de lignis ebani.

De insula Iaua, Caput X.

RElicta prouincia Ciamba nauigatur uersus meridiem mille & quingentis miliaribus usque ad insulam magnam Iaua nomine, quæ in circuitu suo patet tribus milibus miliarium. Habet regem qui nemini est tributarius. Ibi est maxima copia piperis, nucum muscatarum, spici, galangæ, & cæterorum aromatum. Conueniunt illuc multi negociatores: nam multa lucrantur ex allatis speciebus. Incolæ insulæ idololatrę sunt: nec potuit magnus Cham hactenus eam suæ subijcere ditioni.

De prouincia Boëach, Caput XI.

NAuigando ab insula Iaua, numerantur septingenta miliaria ad duas insulas, Sondur & Condur dictas: à quibus ultra procedēdo inter meridiem & Garbinum, sunt quingenta miliaria ad prouinciā Boëach, quæ amplissima & ditissima est. Regem habet proprium, & propriā linguam. Adorant idola. Producit hæc prouincia ursos domesticos, magnos ut leones, itemque elephantos habet multos, & aurum copiosum. Vtuntur incolæ pro moneta glebis quibusdam aureis. Pauci sunt qui ex alienis regionibus prouinciam hanc adeant, adeo inhumani sunt habitatores eius.

De insula Petan, Caput XII.

REcedendo à prouincia Boëach, nauigatur per miliaria quingenta uersus meridiem ad insulam Petan, quæ maiorem in partem syluestris & nemorosa est. Arbores eius odoriferæ sunt, & magnam præstant utilitatem. Inter prouinciam Boëach & Petan per miliaria sexaginta, mare adeo est undosum, ut nautæ cogantur leuare gubernacula. Nā profunditas eius uix est quatuor passuum. Hinc uenitur ad regnum Maletur, ubi maxima est copia aromatum: & habent incolæ eius propriam linguam.

De insula quæ Iaua minor uocatur, Caput XIII.

VLtra insulam Petan, per Sirochum nauigando, est Iaua minor, centum distans miliaribus à Petan: & hæc in circuitu continere dicitur circiter duo milia miliariū. Diuiditur insula in octo regna, habetque linguā propriam. Producit etiam uaria aromata, qualia in his nostris partibus nunquā uisa sunt. Incolæ eius idola colunt. Protenditur hæc insula intantum ad Austrum, ut polus arcticus, & stellæ eius minime uideri possent. Ego Marcus

fui in

fui in hac insula, lustrauiꝗ sex eius regna, nempe regnū Ferlech, Basman, Samara, Dragoiam, Lambri & Fansur. In alijs uero duobus non fui.

De regno Ferlech Cap. XIIII.

HAbitatores regni Ferlech qui montana occupant, nullam habent legē, sed bestialiter uiuentes, quicquid illis mane primo occurrit adorant, comeduntꝗ carnes omnium animalium mundorum & immundorum, atque carnes humanas. Qui uero in maritimis habitant locis, Mahumeti sunt addicti legi, quam ex Saracenis negociatoribus illuc diuertētibus didicerūt.

De regno Basman, Caput XV.

HAbet regnum Basman linguam propriam, uiuuntꝗ incolæ eius bestialiter. Agnoscunt magnū Cham pro domino, sed tributa ei non soluūt, nisi quod interdum illi mittunt munera de feris syluestribus. Inueniuntur apud eos elephanti & unicornes in magna multitudine. Et sunt unicornes paulo minores elephantis, pilum habentes bubali, & elephanti pedem. Habent caput ut aper, & more porcorum libenter morantur in luto, & alijs immundicijs. In medio frontis gestant cornu unum, grossum & nigrum. Linguam habēt spinosam, & hac lædunt homines & animalia. Abundat quoꝗ regio ipsa diuersis simijs magnis & paruis, hominibus simillimis. Hos capiunt uenatores, & totos depilant, nisi quod in barba & in loco secreto pilos relinquunt, & occisos speciebus aromaticis condiunt, & postea desiccant, uenduntꝗ negociatoribus, qui per diuersas orbis partes corpora illa deferentes, homines persuadent tales homunciones in maris insulis reperiri.

Vnicornium forma

De regno Samara, Caput XVI.

IN regno Samara fui ego Marcus cum socijs meis quinque mensibus, non sine magno tædio tempus expectans nauigationi aptum. Nam incolæ eius bestialiter uiuentes, carnibus humanis edendis sunt assueti. Quapropter consortiū eorum spernentes, castra lignea nobis haud longe à mari extruximus cum propugnaculis, in quibus tuti essemus contra incolas. In hoc regno nec ursa minor nec maior, quam uulgo currū magnum uocant, apparet, usꝗ adeo insula illa uergit in Austrum. Incolæ idola colunt. Sunt ibi optimi pisces, & in magna copia. Triticum uero illic non crescit, sed de riso panes conficiunt. Vineas quoque non habent, sed potum ex arboribus hoc modo eliciūnt. Sunt in ea insula arbores multæ & paruæ, habētes singulæ ramos quatuor, quos certo anni tempore incidentes, colligunt stillantem liquorem, qui tam largiter ex incisura profluit, ut per diem & noctem urceum plenum colligant ex uno ramo. Quo euacuato, rursum adhibent ramo urceum, & id tam diu frequentāt, donec stillicidium illud desierit. Et hæc est uindemia eorum. Prouocant quoque arborem ad largiora fluenta per aquarum rigationes,

quas fundunt ad arboris radices; quando tardius cœperit emittere lachrymam. Sed is liquor non est tam sapidus, ut ille qui suapte fluit natura. Mittit quoq; hæc regio nuces Indicas in magna copia.

De regno Dragoiam, Caput XVII.

HAbet quoq; regnum Dragoiam homines syluestres, qui idola colũt, & linguam atq; regem proprium habent. Apud hos talis est cõsuetudo, quando quis grauiter infirmatur, propinqui & consanguinei eius conuocant magos & incantatores, illosq; interrogant, an ægrotus sit sanitatem recuperaturus. Et illi respondent id quod dæmonum suggestione didicerint. Si dixerint infirmum non posse liberari, quin illa ægritudine intereat, adsunt qui infirmo os concludunt, ne respirare possit, atq; sic occidunt priusquam ab infirmitate extinguatur, & carnes eius incidunt, coquunt atq; deuorant, & id potissimum faciunt propinqui & consanguinei infirmi simul congregati. Aiunt enim, Si carnes illius putrescerent, conuerterentur in uermes, & illi tandem fame morerentur, de quo defuncti anima grauissimas passura esset pœnas. Porrò ossa in cauernis montium sepeliunt, ne ab homine uel bestia contingantur. Et quando hominẽ extraneæ nationis capiunt, si ille se pecunia non potest redimere, occidunt eum & comedunt.

De regno Lambri, Caput XVIII.

ESt aliud regnũ in memorata insula, quod Lambri uocatur, in quo multa crescunt aromata, præsertim habentur ibi birci in maxima copia, quos posteaquam creuerunt transplantant, & tribus annis in terra dimittentes, iterum cum radicibus euellunt. De illis bircis ego Marcus quosdam mecum in Italiam portaui, curauiq; seminandos, sed destituti calidiori regione, non creuerunt. Regni huius incolæ idololatræ sunt. Inueniuntur etiam quidam in hoc regno, qui caudas habent ut canes, longitudinis unius palmi, & hi in ciuitatibus non habitant, sed in montibus. Habet quoq; hæc terra unicornes & alia multa atq; diuersa animalia.

De regno Fansur, Caput XIX.

IN regno Fansur nascitur optima Camphora, quæ auro adæquatur. Incolæ huius regni panem de riso faciunt: nam tritico carent. Potum ex arboribus eliciunt, ut iam supra diximus. Sunt in regione ista arbores quædam crassæ, quæ habent corticem subtilem, sub quo inuenitur farina quædam optima, ex qua delicata præparant cibaria, quæ aliquoties non sine uoluptate comedi.

De insula Necuram, Caput XX.

AB insula Iaua numerantur per mare centum quinquaginta miliaria ad duas insulas Necuram & Anganiam. Populus autẽ insulæ Necuram ualde bestialiter uiuit. Regem non habet. Tam uiri quàm fœminæ nudi incedunt,

cedunt, nulla corporis parte tecta. Habent nemora plena arboribus sanda/lorum rubeorũ, nucum Indicarũ & gariophyllorum. Habet quoque copiam hircorum & diuersorum aromatum.

De insula Angania. Caput XXI.

INsula Angania magna est, & incolæ eius bestialiter uiuentes crudelissimi sunt & syluestres. Idola colũt: riso, lacte, & carnibus uiuunt. Carnem quoq; humanam non abominantur. Sunt homines deformes: nam habent caput quasi caminum, & dentes atq; oculos canibus similes. Est in ea insula omniũ aromatum mira copia. Sunt etiam ibi uarij & diuersi arborum fructus.

De insula magna Seilam. Caput XXII.

A Memorata insula uersus Garbinum, mille numerantur miliaria ad insulam Seilam, quæ una putatur de melioribus mundi insulis, habẽs in gyro miliaria duo milia & quadraginta. Fuit tamen aliquãdo maior: nam ut fama in illis partibus est, comprehendit olim in circuitu tria milia & sex/centa miliaria: sed uento impetuoso ab Aquilone multis annis irruente, ma/re tam importune illisit ad littora, ut etiam temporis successu montes ruerent in mare, & plurima terra indies ab eo absorberetur. Habet insula ditissimum regem, qui nulli tributarius est. Incolæ idololatræ sunt, & omnes nudi ince/dunt, nisi quod obscœna loca panno quodam operiũt. Nullum habent bla/dum præter risum, de quo uiuunt & de lacte. Habent copiam seminum so/simæ, de quibus oleum faciunt. Potum ex arboribus eliciunt iuxta modum paulo superius expressum. Mittit hęc insula multos lapides preciosos, pręser tim rubinos, sapphiros, topasios, amethystos, & alios nobiles lapides. Habet rex insulæ rubinum, quo preciosior in orbe non putatur esse. Nam habet lon gitudinem unius palmi, & crassitudinem trium digitorum. Rutilat ut ignis ardens, omni carens macula. Obtulit magnus Cham insignem ciuitatem quandam illi regi pro hoc lapide: uerum recusauit rex, saltẽ eo nomine, quod à prædecessoribus suis illum habuerit. Homines huius insulæ bello non sunt assueti: sed quum belligerandum est, conducunt stipendiarios, præsertim Saracenos.

De regno Maabar, quod est in India ma/iori. Caput XXIII.

VLtra insulam Seilam spatio sexaginta miliarium, est prouincia Maa/bar, quæ & India maior appellatur, terra continens, nõ insula. Sunt in ea quinque reges, & est ditissima. In primo eius regno nomine Var, regnat Senderba, inueniunturq; ibi margaritæ in maxima multitudine. Nam est ibi inter continentẽ & insulam quandam sinus maris fermè uadosus, quippe qui in aliquibus locis profunditatem habet decem passuum, in quibusdam trium, & duorũ, ubi leguntur margaritæ. Conueniunt illic multi mercatores,

adducentes multas naues, magnas & paruas, & conducunt homines qui in profundũ maris ſe demittant,piſcenturq́ marinas conchas,ex quibus uniones colligantur.Porrò piſcatores illi,quando aquam amplius ferre nequeunt enatant, & rurſus ſe præcipites dant in mare,quod per diem multis replicant uicibus.Sunt etiam in ſinu illo grandes piſces,qui homines facile occiderent, niſi huic periculo ſuccurreretur in hunc modum. Conducuntur à negociatoribus magi quidam, qui Abraiamim dicuntur, & hi incantationibus ſuis & diabolica arte coniurant piſces illos,ut neminem lædere poſſint. Nocte uero quando à negociatoribus margaritarum piſcatio intermittitᷣ, relaxant magi coniurationem ſuam, ne fures nocte ſine periculo ſeſe in mare demittant & ſuſtollant conchas cum margaritis. Porrò præter incantatores Abraiamim, nemo eſt qui illius coniurationis ſciat uerba. Et fit hæc unionum piſcatio nõ per totum annum, ſed duntaxat per Aprilem & Maium: uerum in tantillo tempore colligitur immenſa margaritarum multitudo.Soluunt autem mercatores ex eis regi decimam partem, magis uero tribuunt uigeſimam partẽ, & piſcatoribus quoq; cõmodam præbent mercedẽ.Cæterum à medio Maij margaritæ non inueniuntur amplius in illo loco,ſed in alio quodam qui trecentis miliaribus ab iſto diſtat,& ibi colliguntur per Septembrem & Octobrem.Incedunt incolæ huius prouinciæ ſemper nudi,niſi quod panniculo uerenda contegunt.Rex quoq; ipſe ut alij nudus incedit, deferens in collo torquem aureã,ſapphiris,ſmaragdis, rubinis, & alijs precioſis lapidibus oneratam.Pendet quoq; in collo eius chorda quædam ſerica,cui innectuntur centum & quatuor precioſi lapides, margaritæ ſcilicet grandiuſculæ, quæ eum admoneant centum & quatuor orationum,quas cottidie in honorem deorũ ſuorum mane & ueſperi obmurmurat. Geſtat quoque in utroq; brachio & utroq; crure tres aureos circulos,quibus precioſi incluſi ſunt lapides.Ornantᷣ deniq; digiti manuum & pedum eius lapillis quibuſdam precioſiſſimis, auro etiam incluſis. Habet circiter quingentas uxores,& iam nouiſſime uni ex fratribus ſuis abſtulit uxorem,fratre iniuriam diſſimulante.

De regno Var,& uarijs erroribus incolarum eius,

CAPVT XXIIII.

SVnt habitatores regni Var omnes idololatræ, multiq́ eorum adorant bouẽ,ut rem ſanctam,nec ullum occidunt.Quũ autẽ bos aliquis moritur, perungũt domos ſuas adipe eius. Sũt tamen quidã inter eos,qui licet boues nõ occidãt,tamen ab alijs occiſos comedant. Aiunt in hac prouincia diuũ occiſum Thomã apoſtolum,corpusq́ illius adhuc in quadã cõſeruari eccleſia. Sunt in ea prouincia multi magi,augurijs & diuinationibus uacantes. Sunt etiã ibi multa monaſteria, in quibus idola coluntur: & his aliqui conſecrant filias ſuas,quas tamen domi conſeruãt,niſi quando idolorũ ſacerdotes uolũt ſua ſacra facere,tunc uocant puellas cõſecratas,& cũ illis in conſpectu idolorũ

choreas ducunt,atq; magnos & inconditos reboant cantus.Portant etiã hæ puellæ cibos secũ quos in mensa ante idolũ ponũt,& interim quo cantant & tripudiant, putant deos comedere de apposito cibo, & præsertim ius carniũ profundunt illis,quo potissimum delectari ab illis putantur.His ceremonijs peractis,puellæ domum redeunt. Seruiunt autem idolis in hunc modũ,donec maritatæ fuerint.Seruatur etiã in hac regione hæc consuetudo, ut quando rex mortuus ad comburẽdum ducitur,multi ex militibus eius qui cum eo uiui uersati sunt,sponte ad cadauer eius in ignẽ se conijciunt,putantes in alia uita se ab eo nunquam dissociandos. Idem faciunt uxores quum mariti eorũ defuncti comburuntur,sperantes se uxores illorũ futuras in alia uita. Et quæ id non faciunt,nullius pensi apud illos homines habentur.Est etiam alia detestabilis consuetudo in hac regione,ut quum quis cõmerente iniquitate sua, publico iudicio condẽnari debet,is pro magna gratia ducit,si impetret à rege ut ad honorem alicuius idoli seipsum iugulet. Nam ubi id sibi à rege concessum fuerit,congregantur ad eum omnes consanguinei eius,& ad collum eius decem aut duodecim acutos ponunt cultellos,ipsumq; in cathedra collocatũ circunducũt per ciuitatem,alta uoce clamantes,Iste homo pro illius aut illius dei honore seipsum occisurus est.Et quum ad locum ubi malefactores puniuntur peruentum fuerit,arripiens manu sua unum è cultellis,alta uoce exclamat,Ego meipsum occido pro illius dei honore:quo dicto,uulnus sibiipsi infligit:& accipiens aliud ferrum,confodit se etiam cum illo. Et tot quidem uulneribus cõsauciat corpus suum, donec tandẽ moriatur, pro quolibet uulnere aliud & aliud sumendo ferrum.Consanguinei uero eius,corpus illius cũ magna lætitia comburunt. Sunt etiam huius regionis homines tam immundi, ut nullam luxuriæ speciem putent esse peccatum

De multis & uarijs consuetudinibus regni Var, Cap. XXV.

EST consuetudo in hac terra,ut tam rex quàm cæteri homines in terra sedere soleant. Et quum ob hoc ab alijs redarguuntur,respondere solent, De terra nati sumus, & in terram conuertendi, ideo terram honorare uolumus.Non sunt assueti ad arma:& quando ad bella procedunt,non induunt uestibus & armamentis, sed ferunt secum scuta & lanceas. Nullum occidunt animal, sed quando uolunt comedere carnes, satagunt ut per homines alterius nationis animalia mactentur. Tam uiri quàm mulieres corpora sua bis in die lauant.Et si quis id intermitteret,pro hæretico iudicaretur.Homicidia & furta districte iudicant. Vini usus apud eos interdictus est.Et si quis uinũ bibisse deprehensus fuerit,pro infami habetur, nec potest in iudicio testimonium dicere. Similiter hi in iudicio pro testimonio ferendo repelluntur,qui in mari nauibus se committere ausi fuerint: nam aiunt homines illos desperati esse animi.

De alijs

De alijs quibusdam conditionibus huius terræ, Caput XXVI.

NOn producuntur in hoc regno equi, sed rex Var alijq́ꝫ quatuor reges prouinciæ Maabar annuatim ingentem uim pecuniæ expendunt pro equis. Nam emunt singulis annis circiter decem milia equorũ, qui ex regionibus Curmos, Chisi, Durfar, Ser & Eden à negociatoribus adducuntur, unde maximum habent emolumentum. Emuntur autem singulis annis alij & alij equi, quia equi in ea regione diu uiuere non possunt: nec custodes eorũ sciunt qualiter illis ægrotantibus mederi debeant. Et si quando equæ apud eos pariant, habet fœtus aut retortos pedes, aut alium defectũ, ut ad equitandum idoneus esse nõ possit. Non crescit ullum bladum in hac prouincia præter risum, unde equis conueniens pabulum dari nõ potest, nisi quod carnes coctæ cum riso illis edendæ proponuntur. Est in hac terra maximus calor, ideo incolæ eius nudi incedunt. Nec pluuia ibi descendit, nisi in Iunio, Iulio & Augusto. Et si in his mẽsibus nõ plueret, unde aër refrigerari solet, nemo mortalium illic uiuere posset ob intensissimum calorem. Habet regio multiplices & uarij generis aues, quæ in partibus nostris minime inueniuntur.

De ciuitate in qua corpus diui Thomæ apostoli sepultum est, Caput XXVII.

IN prouincia Maabar, quæ est India maior, seruatur corpus beati Thomæ apostoli, qui in illa prouincia pro Christo passus est. Quiescit autem corpus eius in ciuitate quadam parua, ubi multi sunt Christiani & Saraceni, debito honore sancti uenerantes corpus. Pauci uero illuc contendunt mercatores, quum merces ferè nullæ ad eum perueniant locum. Incolæ regionis illius dicunt apostolum prophetam magnum fuisse, uocantq́ꝫ eum Auarijam, hoc est, sanctum uirũ. Et Christiani à longe ueniẽtes, & sancti corpus uisitantes, asportant secum de terra illa in qua uir sanctus occisus dicitur, & de ea in potum missa faciunt infirmos bibere, & credunt illos hinc melius habere, atqꝫ à diuersis liberari infirmitatibus. Aiũt anno dñi M. CCLXXXVII. tale apud eius tumbam factum miraculum. Quum princeps terræ illius messem risi haberet multam, & locus illi sufficiens non esset ad recõdendum risum, usurpauit sibi domos & ecclesiam diui Thomæ, & in eas inuitis custodibus reposuit risum. Factum autem est ut paruo post tempore nocte quadã sanctus illi appareret, & manu fuscinulam ferream tenens, & ad guttur eius applicans, minaretur illi exitium, dicens, Nisi domos meas quas temere occupasti, citius euacuaueris, mala peribis morte. Et ille euigilans, statim ut edoctus fuerat, ecclesiã apostoli euacuauit. De qua uisione Christiani lætificati, deo & sancto suo gratias egerunt.

De idololatria paganorum illius regni, Cap. XXVIII.

OMnes habitatores prouinciæ Maabar tam uiri q̃ꝫ mulieres nigri sunt, sed arte quadã nigredinẽ illã corporibus illinũt, putantes eximiã nigredinem

dinem illis decori esse. Vngunt enim paruulos ter in hebdomada olio de so/sima expresso, & ex hoc fiunt nigerrimi. Et quo quis nigrior inter eos fuerit, hoc pulchrior æstimatur. Idololatræ etiam qui inter eos sunt, deorum suorũ imagines nigerrimas faciunt, dicentes deos nigros esse, & omnes sanctos. Dæmonem uero album pingunt, asserentes dæmones candidi esse coloris. Et quum hi qui boues adorant, ad bella procedunt, deferunt secum pilos bo uis syluestris, eosq; ligant ad crines equorum suorum quibus insident: pedi/tes uero ad scuta & crines suos pilos illos ligant, credẽtes se in bello tutos esse ab omni periculo, nam bouem syluestrem magnæ sanctitatis esse affirmant.

De regno Mursili, in quo adamantes inueniuntur, Cap. XXIX.

VLtra regnum Maabar per mille miliaria est regnum Mursili, quod ne/mini est tributarium. Habitatores eius lacte, carnibus & riso uescuntur, atq; idola colunt. In quibusdam huius regni montibus inueniuntur adaman tes. Nam quum pluit egrediuntur homines ad riuos aquarum, qui de mon/tibus descendunt, & in arena multos legunt adamantes. Æstatis quoq; tem/pore ascendunt montes cum magna difficultate propter feruentem calorem undiq; æstuantem, periculo etiam magno sese exponentes, propter magnos serpentes qui ibi in maxima uersantur multitudine, & quærunt in uallibus montium atq; alijs decliuis & retrusis locis adamantes, & quidem fit, ut illos nonnunquam in magna reperiant copia, idq; in hunc modum. Morantur in montibus illis aquilæ albæ, quæ memoratis uescuntur serpentibus: & homi/nes qui per montes discurrunt, & sæpe ob prærupta saxa & præcipitia mon/tium ad conualles peruenire nõ possunt, proijciunt in illas frusta recentiũ car nium uidentibus aquilis, & hæc deinde ab aquilis sublata, nonnullos habent adhærentes adamantes, quos homines hoc ingenio uenant. Aduertunt quò auis sublatã portet carnis portionẽ, & accurrentes abigunt aquilã, & lapillos carni adhærentes colligunt. Quod si aquilæ in ualle proiectã comederint car/nem, aduertunt lapidum scrutatores locũ ubi aquila noctu dormit, & egesta stercora discutientes eliciunt adamantes, si quos cum carne deuorauit. Reges & nobiles harum regionum emunt pulchriores adamantes pro se, reliquos sinunt in orbẽ per mercatores dispergi. Abundat prouincia ipsa uictualibus, & præsertim tanti sunt in ea arietes, ut maiores in mundo non inueniantur.

De regno Laë, Caput XXX.

REcedendo à prouincia Maabar occidentem uersus, occurrit prouincia Laë, in qua habitant Abraiamim, qui supra modum horrent menda/cium: non ducunt nisi unam uxorem: raptum & furtum execrantur: uino & carnibus non utuntur, nullumq; occidunt animal. Idololatræ sunt, & augu/ria sectantur. Quando quippiam emere uolunt, umbram suam prius in sole considerant, & tũc iuxta errorẽ suũ mercatũ absoluunt. Cibo modico utunt. & magnas

& magnas faciunt abſtinentias. Vtuntur in cibo herba quadam, quæ plurimum digeſtionem iuuat. Nunquam per phlebotomiã ſanguinem minuũt. Sunt inter eos idololatræ quidam, qui pro honore idolorum ſuorũ religioſiſſime uiuunt. Nudi incedunt, nullam corporis tegentes partem, dicẽtes ſe minime erubeſcere, quod ſine peccato ſint. Boues adorant, & cum magna reuerentia perungunt ſe unguento, quod de oſſibus bouinis contritis faciunt. Scutellis dum comedunt nõ utuntur, ſed cibos ſuper arida ponũt folia, decerpta ab arboribus quæ poma paradiſi proferunt, aut ſuper alia folia arida. Super folia recentia non comedunt, nec uirides herbas aut fructus comedunt: nam dicunt iſta omnia quum uirent uiuere & animam habere, ideo nolunt ea occidere, ne ſcilicet grande committant peccatum, ſi ullam creaturam priuarent uita ſua. Super nudam terrã dormiunt, & cadauera defunctorũ cõburunt.

De regno Coilum, Caput XXXI.

DVm diſceditur à regno Maabar, ad aliam mundi plagam per miliaria quingenta, occurrit regnum Coilum, in quo ſunt Chriſtiani multi & Iudæi atq; pagani. Rex eius nulli tributa pendit. Eſt quoq; in ea regione lingua propria: & creſcit ibi piper in magna copia. Nam nemora & campeſtria arbuſtis eius plena ſunt. Colligitur uero in Maio, Iunio & Iulio. Creſcit etiã ibi herba quædam, unde fit color quo tinctores utunẽ, uulgo Eudici dictus: quæ primum in uaſis aqua repletis humectatur, & deinde in ſole torrefacta, in minutas diuiditur partes, qualis ad nos deferri ſolet. Sunt in illa regione tanti calores, ut moleſtiſſimum ſit illic uiuere. Flumina etiam adeo caleſcunt, ut ouum ad aquam eorum poſitum, citra magnam moram decoqui poſſit. Fiunt mercimonia multa in hac regione, propter ingens lucrum quod negociatores hinc conſequuntur. Inueniuntur quoq; ibi animalia multa, cunctis aliarum regionum animalibus diſſimilia. Nam inueniunẽ illic leones nigri, pſitaci ſeu papagalli albi cum pedibus & roſtris rubeis, & gallinæ noſtris omnino diſſimiles. Hanc diuerſitatem putant accidere propter nimium calorẽ, qui ibi exiſtit. Frumentum nullum ibi præter riſum creſcit. Potũ loco uini faciunt ex ſaccaro. Habent plurimos aſtrologos & medicos. Nudi omnes incedunt, uiri & mulieres, obſcœnis locis panniculo opertis. Vacant ſupra modũ rebus uenereis. Aduſtione ſolaris caloris nigri fiũt & deformes, ſed quod illis elegans eſſe uidetur. Ducunt conſanguineas in tertio gradu uxores, ſimiliter nouercam defuncto patre, & ianitricẽ fratre defuncto: quod etiam per totã Indiam obſeruatur.

De prouincia Comari, Cap. XXXII.

COmari regio eſt in India, ubi polus arcticus uideri poteſt: ab inſula uero Iaua uſq; ad regionem iſtam uideri non poteſt: quũ omnes intermediæ regiones ultra æquinoctialem ſint circulũ. Eſt regio iſta ualde ſylueſtris, habetq; animalia multa & diſſimilia animalibus aliarum regionum, præſertim ſimias

tim ſimias hominis effigiem exprimentes. Diſcurrunt quoque illic leones & leopardi in magna copia.

De regno Eli, Caput XXXIII.

EVndo à prouincia Comari uerſus plagam occidentalem per treceta miliaria, peruenitur ad regnũ Eli, quod proprium habet regẽ & propriam linguam. Incolæ eius idola colũt. Rex ditiſſimus eſt, habetq; theſauros multos, ſed non eſt potens in populo: licet regio ipſa natura munita ſit. Eſt in ea magna copia piperis, zinziberis & aliorum nobilium aromatum. Si quando nauis aliqua onerata præter rectorum eius intentionem ad illam prouinciã appulerit, puta tempeſtate aut alia neceſſitate id cogente, habitatores eius rapiunt quicquid in naui inuenerint, gubernatoribusq; eius aiunt, Inſtituebatis ad aliam diuertere prouinciam cum mercibus ueſtris, ſed deus noſter & fortuna uos ad nos direxit, & idcirco accipimus quod deus & fortuna nobis miſerunt. Sunt in hac regione multi leones & feræ agreſtes.

De regno Melibar, Caput XXXIIII.

POſt regnum Eli peruenitur ad regnum Melibar, quod in India maiori eſt ad occidentalẽ plagam, & habet regem propriũ nulli tributariũ, atq; linguã propriam. Incolæ eius idola colunt. Inueniunt in hoc regno ſicut & in regno Gozurath illi propinquo piratæ multi, qui ſingulis annis cum centum nauibus uagantur in mari, & capiũt tranſeuntes mercatores, atq; bona eorũ prædantur. Ducunt ſecum uxores & filios, & tota æſtate uerſantur in mari, præcludentes mercatoribus ſemitam, ut non facile euadere poſſint laqueos eorũ. Nam cum uiginti nauibus occupant in tranſuerſum centum miliarium ſpatium, quinq; miliarium ſpatio uni aſſignato naui. Et quum uident aduentare nauem aliquam mercatorũ bonis oneratam, ſignum faciunt cum fumo, proximiori id indicantes naui, & hæc rurſum naui tertiæ ſibi collaterali id ſignificat, unde fit ut ferè in momento temporis omnium nauiũ gubernatores ſciant adeſſe nauim quam diripiant. Concurrunt igitur tot naues quot neceſſariæ ſunt ad prædandum nauem aduentitiã, & hominibus quidem captis nihil mali inferunt, ſed exponunt eos in littus maris, & rogant eos, ut eant & alias adducant merces, tranſeantq; per terminos eorum. Eſt in hac regione mira abundantia piperis, zinziberis, & Indicarum nucum.

De regno Gozurath, Caput XXXV.

EST regno Melibar uicinum aliud regnum, quod Gozurath uocatur, habetq; regem & idioma proprium. Et eſt hoc regnum in India minori ad plagam occidentalẽ. Apparet in hoc regno polus arcticus ſuper horizontẽ ſex brachiorum alitudine, hoc eſt, ſeptem uel octo gradibus cœleſtibus. Sũt in hoc regno plurimi piratæ, qui quum mercatores ceperint, cogunt eos bibere tamarendos cum aqua maris, & illico fluxum patiuntur uentris. Quod ideo faciunt, quia mercatores quando à longe uident aduentare piratas, ſolẽt

deglutire margaritas & lapides preciosiores, ne illis per piratas eripiantur: sed illi horum astutiam non ignorantes, cogunt eos illico egerere glutitos lapides. Est in hac regione copia endici, piperis, & zinziberis. Sunt etiam ibi arbores, de quibus bombix in magna colligitur copia. Hæc arbor crescit sex passibus in altum, & fructum producit per uiginti annos, deinde ad nihilum ualet ultra. Paratur etiam in hoc regno corium quoddam nobilissimum, & quo uix melius inueniri potest.

De regnis Tana, Cambaëth & alijs quibusdã, Cap. XXXVI.

A Prędicto regno itur per mare ad regna Tana, Cambaëth, Semenath, & Resmacoram, ad occidentalem scilicet sita plagam, in quibus mercimonia multa fiunt. Vnumquodq; autem illorum regnorum habet regem & idioma proprium. De his scribere multa nõ præualeo, quia sunt in India maiori, quam intactam ferè relinquam, nisi ubi maris littus contingit.

De duabus insulis, in quibus uiri & mulieres separatim habitant, Caput XXXVII.

VLtra regnum Resmacoram per quingẽta miliaria uersus meridiem, in alto mari sunt duæ insulæ triginta miliaribus à seinuicem distantes, in quarum una morantur uiri sine mulieribus, uocaturq; insula masculina: & in alia fœminæ sine uiris, & hæc quoq; uocatur insula fœminina. Sunt autem Christiani, & habent inter se matrimonia. Mulieres nunquam ueniũt ad insulam uirorum, sed uiri uisitant mulieres, moranturq; cum illis tribus continuis mensibus, unusquisq; scilicet cum uxore sua in domo propria. Post hæc reuertuntur ad insulam suam ubi per residuum anni tempus manent. Et retinent mulieres filios masculos secum usq; ad decimumquartum annum, postea mittunt eos ad patres. Mulieres aliud nihil agunt, nisi quod curam habent filiorum, & fructus quosdam legunt. Viri uero laborant & curã habent quomodo uxores & filios nutriant. Vacant piscationibus, & infinitos capiũt pisces, quos recentes & desiccatos uendunt negociatoribus, & hinc multum habent lucri. Vescuntur lacte, carnibus, piscibus & riso. Abundat mare illud cetis & magnis piscibus. Viri regem non habent, sed episcopum suum dominum agnoscunt, subiecti archiepiscopo de Scoira.

De insula Scoira, Caput XXXVIII.

PRocedẽdo ulterius uersus meridiem per quingenta miliaria, occurrit alia insula Scoira nomine, cuius incolæ Christiani sunt, & habent archiepiscopum. Exercentur in ea insula multa mercimonia, nam abundat bombice & piscibus. Præter risum aliud non habent frumentum. Omnes nudi incedunt, & uiuunt lacte, carnibus & piscibus. Deferunt à piratis multa bona ad hanc insulam, quæ rapta illic uendunt. Illi autem scientes nõ Christianis, sed Saracenis & idololatris illa ablata, libenter ea emũt. Sunt in hac insula inter Christianos multi incantatores, qui pro libito suo naues in mari reuocare possunt

possunt ut uolunt: etiam si prospero nauis uehatur uento, illi arte sua diabolica possunt contrarium excitare uentum, qui nauem etiam inuitã reducat.

De magna insula Madaigascar, Caput XXXIX.

RΕcedendo ab insula Scoira, & uersus meridiẽ per mille nauigando miliaria, peruenitur ad Madaigascar, quæ inter maiores & ditiores mundi computatur insulas. Continere dicitur in gyro quatuor milia miliarium. Habitatores eius Mahumetani sunt, nullum habentes regem, sed quatuor senioribus per totam insulam parent. Producit hæc insula plurimos elephantos, ut nulla in orbe sit regio quæ plures illa habeat. Est in ea sicut & in alia insula quæ Cuzibet uocatur, magna eboris nundinatio. Nam in toto orbe non putatur maior esse elephantinorum dentium copia, quàm in his duabus insulis. Non comeduntur in hac insula aliæ quàm camelorum carnes, quum illæ saniores incolis sint. Est autem illorum animalium maxima & penè infinita multitudo in hac insula. Sunt præterea in hac insula multa nemora sandalorum rubeorum, quorum gratia multæ ibi fiunt mercantiæ. In mari uero cete grandia capiuntur, ex quibus ambrum colligitur. Sunt ibi leones, leopardi, cerui, damulæ, & capreæ multæ, aliarumq́ bestiarum & auium multiplex uenatio. Inueniuntur deniq́ ibi uariæ species auium, quæ in terris nostris nunquam uisæ sunt. Confluunt passim ad hanc insulam multi mercatores, facillimeq́ illuc nauigare possunt propter maris fluxum: nam à prouincia Maabar uenitur in uiginti diebus ad hanc insulam Madaigascar, iuuante nauẽ fluxu maris: sed difficillime reuerti possunt, quum uix in tribus mẽsibus aduersum fluxum superare possint. Nam tota ui mare in meridiem fertur.

De maxima aue Ruc, Caput XL.

SVnt & aliæ insulæ ultra Madaigascar uersus meridiem, sed quæ difficillime adiri possunt, propter uelocissimũ maris cursum. Et in illis certo anni tempore apparet mirabilis species auis, quæ Ruc appellatur, aquilæ quidem habens effigiem, sed immensæ est magnitudinis. Aiunt qui illas uiderunt aues, plerasq́ alarum pennas in longitudine cõtinere duodecim passus, spissitudinem uero eius proportionem tenere longitudinis: & totum auis corpus pennis in proportione respondere: auis uero ipsa tantæ fortitudinis, ut sola sine aliquo adminiculo elephantem capiat, & in sublime sustollat, atque rursum ad terram cadere sinat, quo carnibus eius uesci possit. Ego Marcus quum primum hæc de illa aue audissem, putabam esse gryphonem, qui inter quadrupedia dicitur esse pennatus, leoni ex omni parte similis, nisi quod faciem habet aquilæ similem: sed hi qui aues illas uiderant, constanter asserebant, nihil illis commune esse cum ulla bestia, & quod duobus ut reliquæ aues incederent pedibus. Habebat meo tempore magnus Cham Cublai nuncium quendam, qui in insulis illis tamdiu captus tenebatur, donec

incolis earum satisfactum esset: & hic postliminio domum reuertens mira retulit de conditione illarum regionum, & de uarijs animalium speciebus quæ in illis inueniuntur.

De insula Zanzibar, Caput XLI.

INuenitur etiam illic alia quædam insula, quæ in gyro continet duo milia miliarium, habens regem proprium & linguam singularem. Incolæ uero eius idola colũt. Sunt homines illi corpore grosso, sed breui. Et si staturæ lon gitudo corpulentiæ responderet, gigantes uideri possent. Sunt fortissimi, ut etiam unus tantum ferre posset onus, quantũ alij uix quatuor. Comedit etiã unus tantum cibum, qui quinq; nostratibus sufficere posset. Sunt omnes ni gri, & nudi incedunt, uerenda duntaxat tegentes. Capillorum tam densum habent crispitudinem, ut cum aqua deliniti uix extendi in longum queant. Os est illis magnũ, & nares sursum patentes. Aures quoq; habent grandes, & oculos horribiles. Mulieres etiam ob oculos prominentes, os magnum, & nares grossas admodum deformes sunt. Viuũt lacte, carnibus, riso & dacty lis. Carent uino, sed conficiunt potum optimũ ex riso, saccaro, & alijs specie bus. Veniunt illuc multi mercatores propter ebur & ambrum. Nam sunt ibi plurimi elephanti & cete grandia. Viri huius insulæ fortes & bellicosi sunt. Et licet non habeant equos, tamen cum elephantis & camelis ad bella pro cedũt, extruentes castella lignea super elephantos, quæ tanta sunt ut quinde cim uel uiginti uiri muniti ex uno pugnent portatili castro. Pugnant aũt cum lanceis, gladijs & lapidibus: & sunt huiusmodi castra asseribus cooperta. Porrò quando ad bellum procedere uolunt, exhibent potum elephantis, quem ipsi pro uino in terra bibunt, quo audaciores sint in bello. Abundat ista insula leonibus, leopardis, & alijs uarijs bestijs syluestribus, quæ in alijs regionibus non inueniuntur. Habet præterea speciem animalis quod graffa uocatur, habens collum longissimum, passuum scilicet trium, cuius anteriora crura multo longiora sunt posterioribus. Caput eius est paruum, & color ua rius, albus scilicet & rubeus cum roseis punctis per corpus dispersis. Est autẽ animal mansuetum, neminem lædens.

De multitudine insularum Indiæ. Caput XLII.

SVnt præter memoratas insulas etiam plurimę aliæ insulæ in partibus In diæ, prioribus quidem ut principalioribus subiectæ: quarum numerus ob multitudinẽ earum certo haberi nequit. Et quidem si nautis credimus & his qui diu sulcauerunt maria, est numerus earum duodecim milia & septingen tæ, computando tam habitatas quàm non habitatas.

De prouincia Abasiæ, Caput XLIII.

DEscripsimus hactenus obiter insulas & regiones Indię utriusq;, maioris scilicet & minoris: maior incipit à prouincia Maabar, & terminat' ad re gnũ Rescomoran: minor uero incipit à regno Ciamba, & terminat' ad regnũ Mursili.

Murfili. Nūc breuiter attingemus Indiam intermediam, quæ proprie Abasia appellatur. Igitur Abasia est regio maxima in septem diuisa regna, quibus singulis singuli præsunt reges. Et hi omnes sunt Christiani, præter tres Saracenos. Christiani crucem aureā in fronte gestant, quod eis in baptismo imprimitur. Saraceni uero habent signum à fronte usque ad medium nasi. Sunt etiam illic multi Iudæi, qui ignito ferro in utraque maxilla signati sunt. Contingit hanc regionem alia quædam prouincia, Aden dicta, in qua beatus Thomas Christi fidem docuisse dicitur, & multos ad eandam conuertisse. Postea transtulit se ad regnū Maabar, in quo pro Christo mortē obijt.

De quodam episcopo Christiano uiolenter à Sultano circunciso, Caput XLIIII.

ANno à Christo nato M.CCLXXVIII. rex unus & qui principalior erat in regnis Abasiæ, deuotione motus uoluit Ierosolymam uisitare, atq; sepulchrum domini. Et quum id consiliarijs atque aulicis suis indicasset, illi omnino dissuadent propositū arripere iter, scientes plurima in itinere esse discrimina, præsertim quum illi per multas Saracenorum terras ambulandū esset: sed ut episcopum aliquem sui loco mitteret consulunt, qui adeundo terram sanctam munus perferret in Ierusalem. Acquiescit rex sano consilio, mittitq; episcopum cum regia oblatione. Veniens autē episcopus in regionem Aden, quā Saraceni inhabitabant, & Christianos implacabili persequebantur odio, comprehensus à Saracenis, ad regem Aden ducitur. Rex uero quū ex eo didicisset quod nuncius esset regis Abasiæ, missus ad terram sanctam, minis nititur cogere hominem, ut abnegato Christi nomine, Mahumeti suscipiat legem. Episcopus uero constanti animo in Christi perseuerans fide, respondet se potius mortem subiturum, quàm deserto Christo, Mahumeto nomen dare. Tunc Sultanus ille iubet episcopum in iniuriam Christi & despectum regis Abasiæ circuncidi, & circuncisum iterum mittit ad regem Abasiæ. Quo cognito rex Abasiæ, uolens Christi ulcisci iniuriam, coacto in unum magno exercitu cum peditibus, equitibus & elephantis castella gestantibus, mouet expeditionem contra regem Aden. At Sultanus conuocatis alijs duobus regibus, cū ualido exercitu properat in occursum regis Abasiæ, cōmissoq; prælio, plurimi de exercitu Aden interficiuntur, & euadit rex Abasię uictor. Et intrans cū exercitu suo in interiora regni Aden, cœpit deuastare regionem, & occidere Saracenos, qui conglobati illi resistere conabant̄, sed incassum, mansitq; per integrum mensem in regno illo, & illatis plurimis damnis, uictor cum magno honore domum redijt, gaudens impij Sultani ultam perfidiam.

Quàm diuersæ bestiæ inueniantur in prouincia Abasiæ, Cap. XLV.

VIuunt habitatores Abasiæ carne, lacte & riso: oleo uero utuntur de sosima facto. Habet regio ipsa multas ciuitates & oppida, in quibus plu-

rimæ fiunt negociationes. Inuenitur ibi buchiranus optimus, & bombicini panni in magna copia. Habent quoq; Abasini plurimos elephantos, sed qui ibi non nascuntur, uerum ab aliis regionibus & insulis importantur. Giraffæ autem, leones, leopardi, onagri, & diuersæ auium species quæ alibi non uisuntur, in magna ibi nascuntur abundantia. Habet præterea regio illa gallinas pulcherrimas, & struthiones grandes, asinis haud minores, aliarũq; bestiarum & auium multiplicem uenationẽ. Habet psitacos, & epimachos pulcherrimos: habet deniq; cattos diuersarum specierum, quorum aliqui humanam in facie exprimunt effigiem.

De prouincia Aden, Caput XLVI.

HAbet prouincia Aden regem proprium, quem Sultanum uocant, habens sub se Saracenos, qui supra modum exosos habent Christianos. Habet autem regio ipsa multas ciuitates & castra, & præsertim habet portũ optimũ, ad quem ex India plurimæ appellunt naues aromata deferentes. Et negociatores quidem Alexandrini illic ementes aromata, ponũt ea in naues paruas, atq; septem diebus per flumen quoddam ducentes, postea humeris camelorum imponunt, & triginta dierum itinere per terram usq; ad fluuium Ægypti deportant, & rursus in naues exonerantes, tandem usq; ad Alexandriam perducunt. Nec potest compẽdiosior haberi uia ab orientis partibus usq; Alexandriã. Negociatores uero illi ducunt secum plurimos equos, quando nundinandi gratia in Indiam concedunt. Exigit autem rex Aden ab illis mercatoribus qui per regionem suam aromata & alias merces ducunt, uectigal maximum, unde plurimum ditescit. Quum Sultanus Babyloniæ obsideret ciuitatem Aconensem, & eam expugnaret, anno scilicet domini M. CC. misit Sultanus Aden in auxilium eius triginta milia equitũ, & quadraginta milia camelorum, non quod usque adeo illius cuperet augeri felicitatem, sed quod omnes maluit extinctos Christianos. A portu Aden eundo uersus Septentrionem sita est ciuitas Escier, quadraginta distans miliaribus ab illo portu, & habet sub se multas alias ciuitates & castra, sed quæ omnia sunt de dominio regis Aden. Est quoq; iuxta hanc ciuitatem optimus portus, à quo innumeri equi ducuntur in Indiam. Abundat hæc regio thure albo atq; optimo, quod de paruis arboribus, abietibus tamen similibus, stillat. Incolæ crebris incisionibus perforant harum arborum cortices, ut thus extrahant, tametsi calor quoq;, qui ibi maximus est, plurimũ eliciat liquoris. Habet quoq; regio ipsa palmas cum dactylis: sed præter modicum risum nullum producit frumentum, uerum aliunde importandum est. Abundat autem piscibus optimis, præsertim tunnis, qui ibi optimi habentur. Vinum non habent, sed ex dactylis, riso & saccaro optimum faciunt potum. Verueces qui in hac regione inueniuntur sunt statura parui, auribus omnino carentes, sed loco earum

cornua parua habent. Equi,boues,cameli atque oues uefcuntur pifcibus,qui quotidianus illorum funt cibus, quum illic ob immenfum calorem herbæ & frumenta ex terra haberi non poffint. Fit autem tribus anni menfibus pifcium captura, fcilicet Martio, Aprili & Maio, tantusq; illorum capitur numerus,ut non facile explicari poffit.Hos pifces ficcant & feruant,atq; per totum annum animalibus edendos pabuli loco proponunt. Vefcuntur autem animalia libentius deficcatis pifcibus quàm recentibus. Fiunt etiam ab incolis panes bis cocti ex pifcibus,idq; in hunc modum. Concidunt pifces minutatim,atq; contundunt in modum farinæ, & poftea cōmifcent & fubagitant quafi paftum panis,atq; ad folem deficcari faciunt,& uiuunt ipfi & iumenta ipforum de illis panibus factitijs per totum annum.

De regione quadam,in qua Tartari habitant. Caput XLVII.

SCripfi hactenus de regionibus orientalibus ad meridiem expofitis,nunc quafdam in Septentrionali plaga pofitas, quæ fupra in primo libro funt omiffæ,breuiter attingam,& quæ de illis didici annotabo.Igitur in interioribus Aquilonis partibus multi habitāt Tartari, quorum rex eft de progenie Imperatoris Tartarorū: & feruant ritus & mores antiquorum Tartarorum. Sunt omnes idololatræ,coluntq; unum deum, quem Natigai appellant,putantes illum terræ habere dominium, & omnium eorum quæ ex ea producuntur.Sonat enim Natigai in lingua eorum deum terræ.In honorem illius dei multa faciunt fimulacra & imagines. Non habitant in ciuitatibus uel oppidis,fed in montibus & campeftribus regionis illius: funtq; in maximo numero,frumento carentes,& lacte atq; carnibus uiuentes. Eft magna pax & concordia inter illos,parìq; uoto fuo obediunt regi.Habent equorum,camelorum,boum, ouium,& aliorū pecorum ferè infinitum numerū. Sunt etiam apud eos urfi maximi atq; uulpes infignes.Sed & onagri in magna illic inueniuntur multitudine. Inter parua uero animalia eft quædam fpecies apud illos,quæ delicatiffimas fuppeditat pelles, quas uulgo zebellinas uocāt. Sunt quoq; alia quamplurima fylueftria animalia ibi, de quibus multam percipiunt carnem ad comedendum.

De regione alia,ad quam propter lutum & glaciem difficilis patet acceffus. Caput XLVIII.

SVnt etiam regiones aliæ in hac Septentrionali plaga, fed priore adhuc interiores, quarum una eft montofa,uaria producens animantia, ut funt rhondes,armelini,erculini uarij,uulpes nigræ & alia quædā,quæ hominibus illis leniffimas præbent pelles, & ad noftras per mercatores deferuntur regiones.Equi uero,boues,afini,cameli, & alia quæcunque corpulenta animalia,ad illa loca accedere nequeunt,ufque adeo eft regio illa paludinofa & ftagnis plena, nifi in medio hyemis quando omnia frigore rigent & conftricta

ſunt dura glacie. Cæteris uero temporibus tametſi multa illic ſit glacies, & magnum frigus, non eſt tamen glacies illa tam ſolida, ut currus & iumenta ponderoſa ferre poſſit, quinimmo homines ipſi cum magna difficultate poſſunt pertranſire terram illam, uſqueadeo ſtagnantur omnia loca aquis & paludibus. Patet regio hæc uerſus Septentrionem itinere tredecim dierum, in qua ſupra modum abundant animantia ea quæ memoratas precioſas ſuppeditant pelles, unde incolæ multa aſſequuntur lucra. Nã accedunt eos mercatores & abducunt pelles illas in magna copia. Introducuntur autem in regionem ipſam hoc modo. Habent canes maximos aſinorum inſtar, qui thedis trahendis ſunt aſſueti. Carent autem uehicula illa rotis, facta de lignis leuibus & planis, ut duo homines in uno ſedere & uehi poſſint, nec facile in luto mergantur propter latitudinem eius. Igitur quando mercator aliquis uenit, imponitur uehiculo, & ligantur ordine quodam ſex canes ad uehiculum illud trahendum, & quocunq; à ductore qui cum mercatore in rheda ſedet diriguntur, illuc trahunt rhedam, tranſeuntes per lutum & aquam. Nec poſſunt ultra unius diei ſpatium laborem illum ſuſtinere: ſed tranſacto die, alij ad rhedam ligantur canes, quum pagi multi paſſim in regione illa inueniantur, & illic canes in hoc officium nutriantur. Per hunc itaque modum poteſt mercator ad interiora illius peruenire regionis. Nõ autem ponuntur magna onera ſuper rhedas, quum canes præter mercatorem, aurigam & pellium faſcem nihil ferè aliud trahere poſſint. Fit igitur ut negociator quolibet die mutet uehiculum, canes & aurigã, donec perueniat ad montes ubi emat pelles.

De regione tenebrarum, Caput XLIX.

EST adhuc alia regio, prioribus regionibus multo uerſus Aquilonem interior, quippe quæ extremum Septentrionis occupat locum, quam obſcuritatem appellant, eo quod multo per annum tempore ibi ſol non appareat, & tunc nedum noctu ibi tenebræ ſint, uerum & interdiu aer in modũ crepuſculi caliginoſus ſit: cuius regionis homines pulchri ſunt, magni & corpulẽti, ſed pallidi. Regem non habent nec principem cui pareant, ſed in morem beſtiarum uiuentes, quod libet faciunt, nec mores nec ciuilitatem ullam curantes. Tartari uero qui illis hominibus ſunt confines, ſæpe regionem illam obſcuram ingredientes, rapiunt animalia illorum, & quicquid inueniunt, aliaq; multa inferunt damna. Et quoniam propter ſubito irruituram noctem periculum direptoribus imminet, ut illud euadant, hac utuntur cautela. Quando regionem ipſam prædam abducturi intrare diſponunt, accipiunt ſecum equas pullos habentes, illosq; in ingreſſu regionis cuſtodibus committunt, ut illic expectent donec ipſi cum præda reuertantur, ut quum illis noctu ſit regrediendum, equæ nocturni itineris obſeruatrices rectà ad pullos ſuos contendant, omni uitato diſcrimine. Laxant enim noctu equabus habenas, illasq; libere quò ſuo inſtinctu feruntur, ire permittũt: & hæ naturali ad filios

tracti

tracti affectu, ducunt sessores suos ad pristinũ locum, quem ipsi in tenebris minime inuenire potuissent. Habent etiam huius regionis incolæ uaria animantia, de quibus preciosas abstrahunt pelles, & ad alias deferentes regiones magna hinc reportant lucra.

De prouincia Ruchenorum, Caput L.

INhabitant Rucheni prouinciam maximam, quæ ferè usque ad polum arcticum excurrit: & sunt Christiani, Græcorum ritum in ecclesiasticis seruantes officijs. Sunt albi & pulchri, tam uiri quàm mulieres, flauos habentes capillos. Tributa pendunt Tartarorum regi, cui ad orientalem plagam confines sunt. Est etiam apud eos ingens copia preciosarum pellium. Habēt quoq; mineras multas argenti. Regio uero ipsa est frigidissima, quippe quæ ad mare protenditur congelatum. Sunt tamen in eo mari insulæ quædam, in quibus grifalchi, herodij seu falcones in maxima inueniunt copia, & inde ad diuersas mundi partes deferuntur.

MARCI PAVLI VENETI LIBRI TERTII ET VLtimi de regionibus orientalibus finis.

PRAEFATIO

DEM accidit Haythono quod Marco Paulo Veneto: uterque enim primo librum suum uernacula scripsit lingua, ille in Italica, iste uero in Gallica, deinde ut seculum illud nihil præter barbariem coluit, uterq; infelicem & incultum nactus interpretem, rudiori stilo latinis legendi traditi sunt, quàm ut tenerioribus auribus simplicitas illa arridere possit. Sed ueritatis simplex est oratio. Etiã ineleganter scribentibus suus debetur honor, quod alios ad ueritatis excitẽt inquisitionem. Fuit Haythonus iste Armenus, è regio natus stemmate, sed nobilitatẽ suam in Christo nihil esse arbitratus, seculum & ea quæ in illo sunt contemnens, monasticam elegit uitam, quo à seculi sequestratus tumultibus, Christo liberius uacaret. Scribit autem hæc de seipso. Porrò interpres eius fuit Nicolaus Salconi, qui ex mandato summi pontificis Clementis quinti in ciuitate Pictauiensi, primo hunc librum Gallice scripsit, prout illi ab Haythono dictabatur, ac deinde in latinũ ut potuit uertit, anno scilicet domini M.CCCVII.

HAITHONI

HAITHONI ARMENI ORDINIS PRAEMONSTRATENSIS DE TARTARIS LIBER.

De regno Cathay, Caput I.

EGNVM Cathay est maximum quod in orbe ualeat inueniri,& est repletũ gentibus, & diuitijs infinitis,& in oceani littore habet sitũ. Tot etiam sunt ibidem maris insulæ,quod numerus nullatenus potest sciri. Nam nullus penitus inuenitur, qui omnes illas insulas asserat se uidisse. Illæ uero quæ calcari possunt, reperiunt innumerabilibus abundare diuitijs & thesauris. Et illud fere quod in illis partibus carius emittitur,& habet,est oleũ oliuarũ: & reges & magnates illud quasi medicamen præcipuũ,cum magna diligentia faciũt custodiri. In ipso etiam regno Cathay plura sunt mirabilia monstrosa,quæ dicere prætermitto. Homines illarum partium sunt sagacissimi,& omni calliditate repleti,& ideo in omni arte & scientia uilipendũt omnes alias nationes:& dicunt, quod ipsi sunt soli qui duobus luminibus respiciunt, latini uero uno lumine tantum uideant: sed omnes alias nationes asserunt esse cæcas. Et per hoc certissime demonstratur,quod omnes alios reputant esse rudes. Et uere tot res mirabiles & diuersæ,ac ineffabilis subtilitatis & laboris manuum ex illis partibus deferuntur, quod non uidetur esse aliquis,qui in talibus illis se ualeat cõparare. Omnes illi de illo regno Cathayni uocantur, & iuxta nationes suas multi tam uiri quàm fœminæ pulcherrimæ reperiuntur: tamen omnes communiter paruos habent oculos, & naturaliter barba carent. Isti uero Cathayni ualde pulchras habent literas, quæ latinis literis in pulchritudine quodãmodo similes sunt. Secta uero illius regni gentium,uix posset aliquo modo enarrari. Quoniam aliqui sunt qui colunt idola de metallo, alij uero boues adorant,quia terram laborant, ex qua crescunt frumenta & alia nutritiua. Alij colunt magnas arbores,alij naturalia, alij astronomiam, alij solem colunt,alij uero lunam,alij uero nullam habent fidem uel legem,sed sicut bruta animalia,ducunt bestialiter uitam suam. Et licet sint perspicacissimi ingenij ad omnia opera corporalia exercẽda,nulla tamen inter eos spiritualium notitia inuenitur. Homines illius patriæ non sunt audaces,sed sunt mortis timidi plus satis quàm armigeros esse deceat, multũ tamen sunt ingeniosi,& magis per mare quàm per terram de inimicis suis uictoriam reportarunt. Multa habent armorum genera,quæ non inueniuntur inter alias nationes. Moneta uero quæ in illis partibus expenditur,fit de papyro

Recenset illas M. Paulus

pyro

pyro in forma quadrata,& est regali signo signata, & secundũ illud signum illa moneta est maioris precij uel minoris:& si forte illa moneta, propter uetustaté incipiat deuastari,ille uero qui illã habuerit, ad regalé curiã deportabit,tunc pro illa dabit̃ sibi noua. De auro uero & alijs metallis faciunt uasa & alia ornamenta. De isto regno Cathay,dicit̃ quod est in principio mũdi, quia est in oriente ab uno capite, & in illa parte nulla est aliarum habitatio gentiũ,ut refert̃. Ex parte occidentis suos habet confines cum regno Tarsæ. Ex parte Septentrionis cum deserto de Belgian. Ex parte uero meridiei,sunt insulæ maris oceani,de quibus superius est expressum.

De regno Tarsæ, Caput. II.

IN regno Tarsæ sunt tres prouinciæ, quarũ dominatores se reges faciunt appellari. Homines illius patrię nominant̃ Iogour,semper idola coluerũt, & adhuc colunt omnes,præter decẽ cognationes illorũ regũ,qui per demonstrationẽ stellæ uenerũt adorare natiuitatem in Bethlehem Iudæ. Et adhuc multi magni & nobiles inueniunt̃ inter Tartaros de cognatione illa, q tenẽt firmiter fidẽ Christi. Alij uero idololatræ de partibus illis, sunt homines nullius ualoris in facto armorũ. Perspicacissimi tamen sunt ingenij ad omnes artes & scientias addiscendas. Literas habent proprias, & ferè omnes illarum partium habitatores abstinent à carnibus & à uino, nec aliqua ratione occiderent quicq̃ uiuens. Illorũ ciuitates ualde sunt amœnæ, & templa magna habent, in quibus idola uenerant̃: frumenta ibi crescunt abundanter,& alia bona grana. Vino uero carẽt,& bibere uinũ reputant esse peccatũ,sicut faciũt Agareni. Istud regnũ Tarsæ, ex parte orientis suos habet confines cũ regno Cathay supradicto. Ex parte occidentis,cum regno Turquestan. Ex parte Septentrionis,cum quodã deserto. Ex parte uero meridiei, cum quadam ditissima prouincia, quæ uocatur Sym, quæ inter regnũ Indiæ & regnum Cathay habet situm,& in illa prouincia inueniuntur lapides adamantis.

De regno Turquestan, Caput III.

REgnum Turquestan, ex parte orientis suos habet confines cum regno Tarsæ,ex parte occidentis cum regno Persarum,ex parte Septentrionis cum regno Corasinæ, ex parte uero meridiei protenditur usq; ad desertum Indiæ. In isto regno paucæ sunt bonæ ciuitates: planicies habet latas,& bona pabula pro armentis,& ideo habitatores illius patriæ,ut plurimũ sunt pastores,habitantes in tentorijs,& in talibus domibus,quæ de loco ad locum possunt faciliter deportari. Maior ciuitas illius regni uocatur Ocerra. Parum ibi colligitur de ordeo uel frumento. Vino totaliter carent. Bibunt Cursiam,& alia poculẽta quæ conficiunt,& lac. Risum & miliũ comedunt atq; carnes,& uocantur Turcæ. Et ferè omnes tenent dogma pessimi Mahumeti. Aliqui uero sunt inter eos,qui nullã penitus fidem habent uel legem. Literas nõ habent proprias,sed utuntur literis Arabicis in ciuitatibus siue castris

De regno

De regno Corasminorum, Cap. IIII.

Regnum Corasminorum est bene munitum bonis ciuitatibus atq; uillis, & multi sunt ibidem habitatores, quia terra illa est fertilis & amœna, frumenta & alia bona grana colligunt ibi in maxima quãtitate, tamen modicũ habent uini. Istud regnũ suos habet confines cum quodã deserto, cuius per centũ dietas extenditur longitudo. Ex parte occidentis usq; ad mare Caspiũ protenditur: ex parte septentrionis confines habet cum regno Cumaniæ: ex parte meridiei cum regno Turquestan, superius nominato. Maior ciuitas illius regni uocatur Corasme, & Corasmi homines nominantur. Pagani sunt, non habentes literas siue legem. In armis sunt ferocissimi qui uocantur Soldini, & habent propriã linguam, literas atq; ritum Græcorũ: & modo Græcorũ conficiunt corpus Christi, & sunt obedientes patriarchæ Antiocheno.

De regno Cumaniæ, Cap. V.

Regnum Cumaniæ est ualde magnum, sed propter aëris intemperiẽ male ab hominibus habitatur. Fit enim in locis aliquibus hyemali tempore tantum frigus, quod homines, siue animalia non possunt uiuere ullo modo: in aliquibus uero locis fit tantus calor in æstate, quod nemo potest ibi esse per æstum, & etiam propter muscas. Regnum istud Cumaniæ est quasi totũ planum, & in illa planicie non reperiuntur arbores siue ligna, nisi forte iuxta aliquas ciuitates, quæ pomeria quædam habent. In campis & tentorijs habitant illæ gentes: stercora comburunt animalium loco ligni. Regnum Cumaniæ ex parte confines habet cum regno Corasme, & cum quodam deserto. Ex parte occidentis est mare maius, & mare detenue: ex parte septentrionis confines cũ regno Cassiæ: ex parte meridiei protenditur usq; ad quoddam flumen magnũ, quod reperit in urbe quæ uocat Etil. Anno quolibet congelatur, & quandoq; per totum annum permanet ita firmiter congelatũ, quod glacies calcatur ab hominibus & animalibus sicut terra. In littore illius fluminis inueniũtur quædam arbores satis paruæ: ultra uero & ex alia parte illius fluminis sunt gentes habitantes uariæ & diuersæ, quæ non computantur de regno Cumaniæ, obediunt tamen regi. Et quidã sunt qui habitant circa montem Cocas, qui mirabiliter est magnus & altus. Astures & aliæ aues rapaces albæ sunt, quæ in illis montibus oriuntur. Et iste mons residet inter duo maria: quia ex parte occidentis est mons, ex parte orientis mare Caspiũ: & istud mare Caspium nullum habet introitum cum mari oceano, sed est sicut lacus: mare tamen propter ipsius magnitudinem appellatur: est enim maior lacus quàm reperiat in orbe: quia protenditur à dicto mõte Caspio usq; ad caput regni Persarum, & diuidit totam terram Asiæ in duas partes: & illa pars quæ est in parte orientis dicitur Asia profunda: & illa quæ est in occidente dicitur Asia maior, & multos retinet bonos pisces. Circa illum montem Caspiũ inueniuntur bubali, & alia multa animalia syluestria. Sunt etiam in illis partibus mul-

bus multæ insulæ, in quibus aues nidificant, & præcipue falcones, quæ per grim uulgariter appellantur,& esmerliones,& bonsacci,& multę aliæ aues na scuntur ibidem, quarum nusquam origo nisi in illis insulis inuenitur. Maior ciuitas regni Cumaniæ uocatur Sara, quæ fuit antiquitus nobilis & famosa: fuit tamen prostrata,& quasi totaliter destructa per Tartaros, qui illam uio lenter ceperunt,sicut inferius exprimet.

De regno Indiæ, Cap. VI.

REgnum Indiæ est ualde longum, & est sitũ super mare oceani, quod in illis partibus dicitur mare Indiæ. Istud regnũ incipit à confinibus regni Persarum,& extenditur per orientẽ usq; ad unam prouinciã quę uocatur Balarem:& in illa prouincia reperiũtur lapides preciosi, qui balais appellantur. Ex parte septentrionis perlongum est & magnum desertum Indiæ, ubi tot serpentes, & animalium diuersitates habitantes imperator Alexander dicitur inuenisse. In ipso regno prædicauit beatus Thomas Apostolus fidem Christi, & multas conuertit prouincias atque gentes: sed quia distant multum ab illis terris & locis,in quibus fides colitur Christiana, ibi fides nostra est multum diminuta,nec est ibi nisi quædam ciuitas,in qua habitant Christiani: omnes uero alij fidem Christi totaliter reliquerunt. Ex parte uero meridiei perlongum est mare oceanum, in quo sunt multæ insulæ, sed homines degẽtes in illis sunt nigri,& nudi incedunt totaliter propter æstum, & colunt idola uelut stulti. In illis insulis inueniuntur lapides preciosi,margaritæ,& aurum, & multa genera specierum & rerum medicinalium, quæ conferunt sæpe hominibus huius mundi. Ibi etiam est quædam insula, quæ uocatur Celan,& in illa reperiũtur lapides qui uocantur rubini & sapphiri,& rex illius insulæ habet maiorẽ rubinum & meliorẽ quàm ualeat reperiri. Et quando rex illius insulę debet coronari,lapidem illum manibus suis tenet,& sedens super equo circuit ciuitatẽ,& extunc omnes sibi obediunt tanq; regi. Terra Indiæ est quasi insula à deserto superius nominato,& mari oceano circundata,ita q; uix posset aliquis introire illam terram,nisi ab uno latere tantum,uidelicet ex parte regni Persarum.Et mercatores qui ad illam terrã uolunt accedere, primo uadunt ad quandam ciuitatẽ quæ uocatur Hermes, quam Hermes philosophus fundauit artificialiter,ut præfertur;& exinde transeunt per quoddã brachium maris, quousq; ueniunt ad quandam ciuitatẽ quæ Combaech nominatur:& ibi inueniuntur aues quæ uocantur papagai, quæ sunt uiridi colore: & tanta est in illis partibus illarum auium multitudo, quanta passerũ in hac terra. In illo portu inueniunt quæcunq; uolunt uenalia mercatores. Et si ultra uellent procedere,absq; molestia possent ire. In illa prouincia nõ habẽt abundantiã hordei uel frumenti: comedunt tamen illarum partiũ habitatores risum,milium,lac,butyrum,& fructus qui multi crescunt ibidem.

De regno Persarum, Cap. VII.

REgnum Persarũ diuiditur in duas partes, quæ dicũtur solummodo unũ

regnum

regnum,eo præcipue q unus solus dominus illarum terrarũ semper obtinuit principatũ.Prima pars Persarũ incipit in oriente à confinibus regni Turque- stan, & protenditur per occidentẽ usq; ad magnũ flumen Phison, quod est primum inter quatuor flumina quæ fluunt de paradiso terrestri. Et ex parte septentrionis extenditur usq; ad mare Caspiũ: ex parte meridiei usq; ad desertũ Indiæ. Prouincia illa est quodammodo tota plana:in medio illius duæ sunt sitæ magnæ & opulentissimæ ciuitates:quarum altera uocatur Boctara, altera Seonorgant. Habitatores illarum partium dicuntur Persæ, & habent propriam linguam: de mercationibus & terrarũ laboribus uiuunt,uerum de armis se non ingerunt,nec de guerra. Antiquitus colebãt idola,& ignẽ tanq; deum præcipuũ adorabant. Postq; uero secta Mahumeti illarum partiũ dominium occupauit,effecti sunt uniuersaliter Saraceni, Mahumeti credentes falsissimis documẽtis. Alia uero pars incipit à Phison flumine supradicto,& extenditur per occidentẽ usq; ad cõfines regni Mediæ,& partim maioris Armeniæ.Ex parte uero septentrionis extenditur usq; ad mare Caspiũ. Ex parte uero meridiei habet confines cum quadam prouincia regni Mediæ.In illa prouincia sunt duæ maximæ ciuitates:quarum una uocatur Nesabor, & alia Spachen: & tamen in secta moribusq; sunt similes aliis supradictis.

Videtur esse Ganges

De regno Medorum, Cap. VIII.

REgnum Mediæ est ualde longum & strictum:ex parte enim orientis incipit à regno Persarum,& partim cum regno Indiæ maioris,& extenditur per occidentẽ usq; ad regnum Chaldæorum.Ex parte septentrionis incipit à regno Armeniæ maioris, & extenditur per meridiem usq; ad ciuitatem Aquissam,quę est sita supra mare oceanum:& ibi reperiunt margaritæ grossiores,quæ portantur per orbẽ. In regno Mediæ sunt montes magni & paruæ planicies: & duæ sunt ibi regiones:& gentes quæ in una ipsarũ habitant, dicuntur Saraceni,& alii uocantur Corduis. Duas habent etiã ciuitates magnas: una uocatur Soracet, alia Queremon: legem & sectam tenent perfidi Mahumeti:literas habent Arabicas,& ad arma sunt boni sagittarii, pedites & ualentes.

De regno Armeniæ, Cap. IX.

IN terra Armeniæ sunt quatuor regna:tamen unus solus rex dominiũ semper occupauit.Longitudo terræ Armeniæ incipit à regno Persarũ,& extenditur per occidentẽ usq; ad regnum Turquiæ.Latitudo terræ Armeniæ incipit à Mirali ciuitate,quæ dicit porta ferri,quam rex Alexander firmauit,propter nationes gentiũ uarias & diuersas,in profundo Asiæ habitãtes,quas nolebat posse habere ingressum in Asiã maiorẽ absq; suo mandato:& est illa ciuitas sita in quodam districto maris Caspii,& tangit magnũ montẽ Cocas. Latitudo Armeniæ extendit usq; ad regnũ Mediæ.In regno Armeniæ sunt plures magnæ & ditissimæ ciuitates: & ciuitas Taurisii est famosior, & plus aliis opulẽta.In Armenia sunt magni montes,latæ planicies, & flumina ma-

Taurisium

gna,& lacus aquarũ dulcium & salsarum,in quibus piscium magna copia inuenitur. Gentes in terra Armeniç habitantes,diuersis nominibus nuncupantur,secundum terras & regiones in quibus degunt, & sunt equites & pedites strenui bellatores: in armis,equis & uestibus mores sequuntur & habitũ Tartarorum,qui sub eorum dominio longo tempore sunt detenti. Literas habẽt Armenicas,& alias etiã quæ dicuntur Haloën. In Armenia est altior mons
אררט quàm sit in toto orbe terrarũ qui Arath uulgariter nuncupat̃,& in cacumine
Gen.8. illius montis arca Noë post diluuium primo sedit. Et licet propter abundantiam niuium,quæ semper in illo monte reperiuntur, tam hyeme quàm æstate nemo ualeat ascendere montem illum, semper tamen apparet in eius cacumine quoddam nigrum,quod ab hominibus dicitur esse arca.

De regno Georgiæ, Cap. X.

REgnum Georgiæ ex parte orientis incipit à quodam magno monte qui uocatur Alboris:ibi multæ habitant gentiũ nationes, & ideo uocat̃ illa prouincia Alania:exinde extendit̃ regnum Georgiæ per occidentẽ uersus septentrionem usq; ad aliquas terras regni Turquiæ. Longitudo ipsius regni Georgiæ extenditur supra mare maius. Ex parte meridiei confines habet cũ regno Armeniæ maioris: & istud regnum diuiditur in duo regna: unum uocatur Georgia,alterũ uero Abcas nominat̃:& semper ibi duo reges fuerunt: quorũ alter est subiectus imperatori Asiæ, scilicet rex Georgiæ : sed rex Abcas est potens gentibus,& fortissimus munimentis:nec per imperatorẽ Asiç, nec per Tartaros potuit subiugari. In isto regno Georgiæ apparet quoddam stupendũ miraculum & monstrosum,quod dicere non auderẽ,neq; credidissem,nisi proprijs oculis pspexissem: sed quia psonaliter ibi fui,& uidi,dico,ꝙ in illis partibus est quædam prouincia quæ uocat̃ Hamsem, quæ in circuitu bene habet tres dietas:& quantũ extenditur illa prouincia tota,quadam caliginosa & tenebricosa caligine locus ille taliter obfuscat̃, ꝙ nullus est qui aspicere possit quicq̃:nec est aliquis qui audeat ingredi terrã illam: quoniã ad redeundum tramitẽ ignorat. Habitatores illarum partiũ asserunt se sæpius audiuisse uoces hominũ uociferantium,cantum galli, hinnitus equorũ in sylua. Et per meatus cuiusdã fluminis, quod de loco illo egredit̃, apparent signa certa ꝙ sit gentium habitatio in eodem. Verum est quod legendo inuenitur in historijs regni Armeniæ & Georgiç, ꝙ quidam pessimus fuit imperator & dominator Persarũ, qui nuncupabatur proprio nomine Sauoreus : idola colebat iste,& psequebatur crudelissime Christianos. Quadam uero die pręcepit,ut omnes habitatores Asiæ uenirent,& sua idola adorarẽt:& quicunq; eius dictis imperialibus contrairet, pœnam succendij pateret̃. Vnde accidit quod quidam fideles Christiani potius quàm idola colerent,martyrium elegerunt:aliqui uero adorauerũt idola præ timore,& ne bonis tẽporalibus priuarent̃:alij uero petierunt montes & monumenta,& in illis tutarunt se uiriliter contra

ter contra permuniti. Quidam uero boni Christiani tunc temporis in quadam planicie habitabant, quæ Mogon dicebat', & dum nollẽt modo aliquo idolis immolare, cogitauerunt de fuga, bonis temporalibus derelictis omnibus. Et dum ad partes Græciæ crederent se transferre, ipse pessimus Imperator obuiauit fugientibus Christianis in illa uidelicet planicie Hamsem, superius nominata. Quumq; iussu Imperatoris deberẽt Christiani frustatim omnes uniuersaliter detruncari, clamauerunt ad dominũ Iesum Christũ, & continuo tenebrositas illa per syderũ lumina obfuscauit, & Christiani pergentes recto tramite euaserũt: iniqui uero in illa tenebrositatis ualle usq; nũc residẽt, & residere debent usq; ad finẽ seculi, ut ab omnibus credit' & enarratur.

De regno Chaldæorum, Caput XI.

REgnũ Chaldæorũ ex parte orientis, à montibus Mediæ incipit, & protenditur usq; ad Niniue, maximã & uetustissimã ciuitatẽ prope flumen Tigris, & illa est ciuitas Niniue, de qua sancta scriptura loquitur. Ista ciuitas ad præsens est totaliter deuastata. Sed per ea quæ adhuc sunt apparentia in eadem, firmiter credi potest, quod fuerit una ex maioribus ciuitatibus huius mundi. Latitudo regni Chaldæorũ ex parte Septentrionis incipit à quadã ciuitate, quæ uocat' Maraga, & extenditur per meridiẽ usq; ad mare oceanũ. Maior ciuitas Chaldęorũ uulgariter nominat' Babylonia, & sic antiquitus dicta fuit, in quã Nabuchodonosor filios Israël captiuos abduxit de Hierusalẽ sanctissima ciuitate. In regno Chaldæorum multę sunt planicies, pauci montes, & modicæ aquæ, quæ per regnũ discurrunt. Illi qui in Chaldæa habitãt, Nestorini uocantur aliqui in errore Nestorij, & literas habent Chaldæas. Alij uero sunt ibi, qui literis utuntur Arabicis, & sectam tenent falsissimam Mahumeti.

De regno Mesopotamiæ, Caput XII.

REgnum Mesopotamiæ ex parte orientis habet initiũ à magna ciuitate Mosel, quæ sita est prope flumen Tigris, & per occidentẽ dilatatur usq; ad flumen Euphratis, & ciuitatẽ Rohais, quæ fuit ciuitas regni Abagari, ad quam fuit transmissa Veronica, quæ hodie Romæ inuenitur. Et prope Rohais est terra Haran, in qua Abraham antiquitus habitabat, quam terrã dominus præcepit relinquere, & se ad terrã promissionis ultra flumen Euphratis transferre. secundum quod in biblia plenius continetur. Istud regnũ Mesopotamiæ Græco idiomate nominatur, eo quod inter ista duo paradisi flumina Tigris & Euphratis habeat situm. Latitudo istius regni habet initium ab uno monte Armeniæ qui uocatur Sanson, & dilatatur per meridiem usq; ad desertum Arabiæ minoris. Istud regnum multas habet planicies fertiles & amœnas, duos habet montes ualde longos, & fructibus copiosos. Mons ille qui est ex parte orientis, uocatur Siniar. Alius mons uocatur Lisson. Modicæ labuntur aquæ per illam terram. Sed habitatores bibunt aquam de puteis & cisternis, & ipsorũ aliqui sunt Christiani, Syriani uidelicet & Armeni.

Gen. 11 שִׁנְעָר

Aliȷ uero ſunt Saraceni,& illorum tenentes legem & ſectam. Chriſtiani Armeni, ſunt in facto equites & pedites ualde boni. Saraceni uero & Syriani non ingerunt ſe de armis,ſed ſunt artifices & cultores agrorum,& aliqui ſunt paſtores ouiū,ueruntamen in loco quodam, qui dicitur Mercdin,ſunt aliqui Saraceni ſagittariȷ ualde boni,eorum idiomate Cordins appellantur.

De regno Turquiæ, Caput XIII.

REgnū Turquiæ eſt ualde magnū,& diuitiȷs opulentū. Venas habet argenti,ferri, æris & aluminis in maxima quantitate.Ibi etiā omniū frugū & fructuū atq; uini copia inuenit̃,& multa ſunt ibi animalia,& præcipue boni equi. Confines habet ex parte orientis cum Armenia maiori,& partim cū regno Georgiæ.Ex parte occidentis dilatat̃ uſq; ad ciuitatē Nataliæ,quæ ſupra mare Græciæ ſitū habet. Ex parte Septentrionis nullos habet cū aliqua terra cōfines,ſed de longo in longū extendit̃,ſupra littora maris maioris.Ex parte meridiei partim habet cōfines cū ſecunda Armenia, & partim cū Cilicia,& parti uſq; ad mareæ Græci dilatat̃,& reſpicit inſulā Cypri.Iſtud regnū à diuerſis nationibus partiū orientis Græcia appellat̃,quia antiquitus Imperator Græcorū,terrā iſtā Turquiæ quaſi pro ſuo proprio ſeruabat, & per duces atq; officiales Imperatoris tūc temporis regebat̃.Poſtq̃ uero Turchi occupauerunt terrā illam, & habitauerunt ibidē,elegerūt dominū ſuper eos,& illum uocauerunt Soldan, quod idem eſt quod rex in idiomate latinorū, & ex tunc terra illa fuit uocata Turquia,præcipue à latinis. In regno Turquiæ ſunt plures prouinciæ,quæ magnas & principales obtinent ciuitates.In prouincia Ligoniæ famoſa ciuitas Comi inuenitur, quæ eſt maior ciuitas totius regni Turquiæ. In ſecunda prouincia,quæ dicit̃ Cappadocia,eſt ciuitas Cæſareæ Græciæ. Tertia prouincia dicitur Sauria, & ibi eſt ciuitas antiqua Seleucia.Quarta eſt Briquia nominata,& ibi eſt ciuitas Zichiæ Græciæ.Quinta dicitur Quiſitan, & ibi eſt ciuitas Epheſon.Sexta Bithynia, & ibi eſt ciuitas Nichor.Septima Paphlagonia,& ibi eſt ciuitas Gynapolis. Octaua dicit̃ Genech,& in iſta eſt ciuitas Trapezonda. Et iſta ſola prouincia à paucis temporib.effecta eſt regnū per hunc modū, Quando Turchi occupauerunt dominiū regni Turquiæ, nō potuerunt ciuitatē Trapezondæ,nec eius pertinentias occupare propter caſtra fortiſs.& alia munimēta, & ſic permanſit in potentia Imperatoris Conſtantinopolitani ad terrā illā regendā. Vnū uero gubernatorē annuatim conſueuerat tranſmittere Imperator, qui Dux dicebat̃,unde accidit, quod qdā ex illis rectoribus ſeu ducibus rebellis effectus, tenuit terræ dominiū pro ſeipſo,& fecit ſe regē, & ille qui nūc tenet terrā Trapezontis,fecit ſe Imperatorē uocari. Habitatores illarū partiū ſunt Græci,& ritum Græcorū ſequunt̃,& literas Græcas habēt:nos uero poſuimus Trapezondā in numero prouinciarū,& non in numero regnorū,ſecundū ꝙ nos inſtruunt hiſtoriæ partiū orientis.In regno Turquiæ habitant quatuor gentiū nationes,

שׁוּלְטָן & Hebraice & Chaldaice ſonat præfectū

nationes,uidelicet Gręci,Armeni,& Iacobini,isti Christiani sunt,& uiuūt de mercationibus & laboribus terræ:& Turqui,qui sunt Saraceni,& illius terræ dominiū de Græcorū manibus abstulerūt,& aliqui sunt qui uiuūt de mercationibus & laboribus terræ,& habitāt in ciuitatibus & in uillis:alij uero semper petunt nemora, & stant in campis hyeme & æstate, qui ouium sunt pastores,& sunt sagittarij ualde boni.

De regno Syriæ, Cap. XIIII.

REgnū Syriæ ex parte orientis incipit à flumine Euphratis,& extendit̃ p occidentē,usq; ad ciuitatē Samaræ,quæ est sita supra mare Græcię,in capite deserti Ægypti. Latitudo regni Syriæ ex parte Septētrionis,incipit à ciuitate Berytensi, & dilatat̃ usq; ad Craccū montis regalis. Ex parte orientis cōfines habet cū Mesopotamia,ex parte Septentrionis cū secūda Armenia: & in parte cū regno Turquiæ. Ex parte meridiei uersus occidentē nullos habet cū aliquo regno cōfines,quia mare Græciæ,& desertū Arabiæ sunt sibi à duabus partibus circū circa. Regnū Syriæ diuidit̃ in iiij. partes siue prouincias,quę ꝓpter ipsarū magnitudinē cōsueuerunt regna appellari antiquitus, & reges fuerunt retroactis tēporibus in ijsdē. Sed in historijs partiū orientis prouinciæ nō regna dicunt̃. Prima prouincia,quæ est caput regni Syriæ,uocatur Sem, & in medio istius prouinciæ est sita nobilis ciuitas Damascena. Secunda prouincia dicitur Palæstina,in qua sancta Hierosolymitana ciuitas habet sitū. Tertia dicit̃ Antiochia,& in illa sunt duæ maximæ ciuitates,uidelicet Halay,& Antiochia maior. Quarta prouincia Cilicia appellatur, ibiq; est sita inexpugnabilis ciuitas Tarsensis,in qua beatus apost. Paulus fuit natus,& ista Cilicia hodie Armenia nuncupat̃. Nā postq; Christianę fidei inimici terrā illā de Græcorū manibus abstulerūt, & illā lōgo tēpore tenuerūt, Armeni conati sunt tantū ꝙ terrā illā Ciliciæ eruerūt de populo paganorū, cuius quidē dominiū rex Armeniæ ꝑ gratiā dei tenet. In regno Syriæ habitāt diuersæ gentiū nationes, uidelicet Græci,Armeni,Iacobini, Nestorini & Saraceni:ibi sunt etiā alię Christianorū nationes,uidelicet Syriani & Maronini. Syriani ritū tenēt Græcorū,& fuerūt lōgo tēpore obediētes sacrosanctę Ro. ecclesiæ. Linguā loquūt̃ Arabicā. Sed officiū ecclesię dicūt in literis Gręcis. Maronini uero tenēt ritū Iacobitarū, & linguā & literas Arabicas habēt. Circa montē Libani,& in partibus Hierosolymitanis habitāt istę gentes,& sunt sagittarij boni:de culturis uiuūt. Syriani sūt multi,Maronini uero in modica quantitate. Lōgitudo regni Syriæ xx. dierum spatio terminat̃: latitudo uero dierū quinq;,& in aliquo loco minus, secundū quod desertū Arabiæ,& mare Græciæ longius uel propinquius adhæret.

De imperio Saracenorum, Caput XV.

SIcut in euangelio inuenit̃, tēpore natiuitatis dñi nostri Iesu Christi, quū Imperator Ro. Augustus Cæsar totius orbis monarchiæ imperiū obtinebat:postmodū uero quidā rex Persarū,nomine Cossorassath,fuit primus

ausus Romano imperio rebellare, qui fecit se Imperatorẽ Asię nominari, iste occupauit dominiũ Persarũ, Medorũ, Armeniæ & Chaldæorũ, & ipsius potentia tantũ creuit, q̃ uiolenter terras illas gentibus Imperatoris Romani totaliter uacuauit. Et durauit dominiũ regni Persarũ cccxxix. annis. Postea uero Saraceni ab eis Asiæ imperiũ abstulerunt, sicut inferius clarius exprimet̃. Anno domini DCXXXII. maledictum semen perfidi Mahumeti regnũ Syriæ introiuit, & Saraceni expugnantes Damasci opulentissimam ciuitatem, de manibus Græcorum, qui illam longo tempore tenuerant abstulerunt, & postea in breui tempore totum regnum Syriæ occupauerunt. Postea uero obsederunt magnam Antiochiæ ciuitatem, in qua Græci illo tempore morabantur. Imperator Eraclius Augustus, Romanum administrans imperiũ, hoc audiens, misit subsidium magnũ Græcis, ut ciuitatem tuerentur à perfidis Saracenis, & dum gentes Imperatoris Eraclij ad quandam planiciẽ peruenissent, quam Possene nominant, Saraceni ex opposito uenientes, cum eis bellum crudelissimũ inierũt: magna quidem fuit altercatio inter eos, sed obtinuerunt finaliter Agareni, & in illo conflictu bellatorum innumerabilis cecidit multitudo, & usq; nunc apparent ibi ossa cadauerum in maxima quantitate. Vnde accidit, quod Græci qui in ciuitate degebant, nimio pauore perterriti, ipsam ciuitatem Antiochiæ Saracenis cum certis pactis & conuentionibus dediderunt. Exinde præfati perfidiæ filij ingressi fuerunt Ciliciam, Cappadociam, Licaoniam opulentissimas regiones, quas in paucis diebus eorum dominio subdiderunt: non enim erat qui eorum potentiæ posset contraire, & ideo in magnam fuerunt superbiam elati: unde parauerunt galeas, & alia nauigia multa, & uersus Constantinopolim carbasa direxerunt: sed primo descenderunt in Cyprum, & ceperunt maiorem ciuitatem illius regni, quæ Constantia uocabatur, ubi erat B. Barnabæ apostoli sepultura. Expoliata igit̃ infinitis diuitijs ciuitate, & inumerabilibus populis captis, funditus ipsam totaliter diruerunt, quod nunquam fuit ulterius habitata. Exinde pergentes quoq; fuerunt insulam Rhodi, & plures alias Romanas insulas deprædati, & multos inde abduxerunt captiuos: finaliter uero Constantinopolim applicuerunt, tam per terram quàm per mare illam ciuitatem magnificã obsederunt. Christiani quidem tantam inimicorũ copiam intuentes, terrore ualido sunt perculsi, & dei misericordiam humiliter implorarunt: unde accidit nutu dei, quod licet tunc tempus esset æstiuum, & mare à fluctibus quasi immobile permaneret, subito surrexit tempestas ualida, quæ perfidorum galeas & alia ligna ferè omnia submersit in mari, & inimicorum qui erant in illis nemo euasit. Alij uero hoc uidentes, continuo recesserunt. Christiani quidem uidentes per Christi misericordiam se ereptos, cum magna exultatione ordinauerunt diem annuum ad honorem saluatoris perpetuò solenniter celebrandum, & usque hodie ab omnibus Christianis illarum partium deuotissime

tissime obseruat. Præfati uero iniquitatis filij Agareni per aliquod tempus dederunt se quieti: postea uero copioso exercitu cōgregato, regnum Persarū inuadere cogitarunt. Et primo fuerunt ingressi regnū Mesopotamiæ, deinde perrexerunt ad regnū Chaldæorum, quod erat sub dominio Persarū regis, qui nō poterat resistere Saracenis, unde de terra illa fecerūt omnia uota sua. Rex uero Persarū Ascaiorth nomine, timens Saracenorū potestati subiugari, nuncios suos misit ad terras & regna, quæ erant circa flumen Phison, & ab eis subsidiū implorauit, ꝓmittendo ueniētibus magna stipēdia & honores. De regno igitur Turquestan, quod propinquius erat regno Persarum, cōgregauerunt se circa sex milia uirorū, qui nominabantur tunc temporis Turquiniani, & iter arripientes regi Persarum dare subsidium intendebant. Transierunt quoq; flumen Phison, ex eo ꝙ eorum consuetudo est talis, ꝙ quocunq; uadant, secum ducant filias & uxores, nō poterant ire celeriter, sed per dietas paruulas incedebāt. Saraceni uero, qui erant in regno Chaldæorū, quod subiugauerant, ut est dictum, timentes ꝙ si exercitus Turquorū & Persarū congregarentur in unum, nō possent eorum uota de facili adimplere, accepto cōsilio saniore, regē Persarū inuadere ꝑperant, anteq̄ ei subsidium præberet. Rex uero Persarum dum non posset prælium euitare, cum gente sua se opposuit Saracenis, & inito bello iuxta quandam ciuitatē quæ Marga appellatur magna fuit altercatio inter eos, & ab utraq; parte bellatores innumerabiles ceciderunt. Demū uero Persæ terga uerterunt, & Saraceni uiriliter ꝑsequētes regē Persarum inter alios occiderunt, & uictoriā reportarunt. Actum anno DCXXXII. Persarū itaq; rege taliter interempto, & tam regno Persarum, quàm pluribus alijs subiugatis, præfati iniquitatis filij Agareni sibi impatorē elegerunt, quendam uidelicet de progenie Mahumeti, & ipsum uocauerunt Caliph, & ordinauerūt quod sedē teneret in † Baldac opulentissima ciuitate. *Olim Babylon* In quolibet uero aliorum regnorū, quæ subiugauerant Agareni, constituerūt unum dominū, quē uocauerunt Soldan, deinde ceperunt ciuitates & uillas, & totā maiorē Asiam tenuerunt, præter regnū Abcas, quod est in Georgia, & præter quandam aliā regionē regni Armeniæ, quæ Haloën uulgariter appellatur. Istæ duæ regiones tenuerunt se contra Saracenos, nec uoluerunt eis modo aliquo obedire: & sic sumpserunt refugium & tutelam omnibus Christianis, quos Saraceni ꝑsequebantur, illos compellentes obedire Mahumeti falsissimis documentis. De Turquinianis uero superius nominatis, qui regi Persarū dare subsidium intendebant, breuiter sumus aliqua loquuturi, ut eorū historia, quæ inferius exprimet, clariorē habeat intellectum. Isti uero Turquiniani superius nominati ꝑuenerunt usq; ad quandam terrā quę Corasen nuncupat, ibiq; intellexerūt qualiter rex Persarū in conflictu fuerat interemptus: & ideo ulterius procedere noluerunt, sed ad detentionem illius terræ Corasen potius aspirantes, ipsam contra Saracenos crediderunt defendere & tenere.

& tenere. Hoc quoq; Saraceni uidentes, copiosum exercitũ congregauerunt, ut Turquinianos prædictos modis omnibus subiugarent. Sed Turquiniani uidentes Saracenorũ innumerabilem quantitatẽ, de prælio dubitantes, suos ad Caliphum nuncios destinarunt, offerentes se obedire suis beneplacitis & mandatis, & rogauerunt ut eos sub suo dominio conseruaret. Hoc quidẽ gratum extitit Saracenis, & sic receperũt eosdem, & in alia terra illos habitare fecerunt, ubi rebellionis audaciam non timerent. Et imposuerunt eis certum annuũ censum domino persoluendũ, & plures alias seruitutes: & sic Turquiniani sub iugo Saracenorũ longo tempore extiterunt, quousq; regna Persarum, Medorum, & Chaldæorũ redacta fuerunt ad falsam fidem pessimi Mahumeti. Et post hæc Caliphus seniores Turquinianorum fecit ante suam præsentiam conuocari, & suasit eisdem, ut legem & sectam acciperent Mahumeti, & procurarent quod idem illud facerent omnes alij Turquiniani, promittens eis facere gratias & honores, si in hoc casu suis beneplacitis obedirent. Turquiniani autẽ, qui nullam legem penitus sequebãtur, mandatis Caliphi faciliter consenserũt, & effecti omnes perfidi Saraceni. Et tantum in processu temporis procurarunt, ꝙ sectæ Mahumeti adhæserunt Turquinianorũ sexaginta quatuor nationes, & fuerunt omnes Turquiniani conuersi ad fidem Saracenorũ, præter duas tantũmodo nationes, quæ fuerunt omnes ipsi ab alijs segregati illi qui noluerunt se conuertere. Extunc Saraceni cœperunt diligere Turquinianos, & eis gratias & beneficia inpendebãt: unde multiplicati fuerunt in diuitijs & personis: sciuerũt enim sub dominio Saracenorũ sagaciter pertrãsire, quousq; rebellionis locũ & materiã inuenerũt, quibus captatis dominiũ abstulerũt à Saracenis, sicut in sequenti describetur. Annis uero CXCVIII. regnauerunt in Asia Saraceni anteq; dominium amiserunt. Sed exorta fuit quædam magna discordia inter eos, ita ꝙ Soldani & alij principes terrarũ, qui tenebantur obedire Calipho, cœperunt rebelles fieri contra ipsum. Ob hanc causam Saracenorum potestas fuit plurimũ diminuta. In Constantinopoli uero erat tunc temporis quidam ualentissimus imperator, qui Diogenes uocabatur: iste uiriliter & potenter cœpit inuadere Saracenos: & recuperauit plures ciuitates & castra, quæ redacta fuerant sub potentiã inimicorum tempore imperatoris Eraclij: & inter alias liberauit Antiochiæ ciuitatẽ, & fortes ciuitates Ciliciæ, quæ hodie Armenia appellatur, & partẽ regni Mesopotamiæ. Idem dominium Christianorum reduxit. Alia uero regna Asiæ sub Saracenorũ dominio remanserunt, & illa tenuerũt quousq; Turquiniani eisdẽ terris & dominio præualuerunt, sicut inferius clarius exprimetur. Anno M.LI. Turquiniani cœperũt primo in Asia dominari, hoc modo uidelicet, ꝙ quando Turquiniani fuerunt repleti diuitijs, & multiplicati plurimũ in personis, uidentes discordiam quæ inter Saracenos uigebat, cogitauerunt de facili posse imperiũ occupare: unde super eos regem & dominũ elegerũt, nec unq;

prius

prius de natione eorum habuerunt dominū generalem. Primus quidem eorū dominus uocatus fuit Sadoc. Assumpto domino, Saracenos uiriliter inuaserunt, & in breui tempore acquisierunt maioris Asiæ totā terram. Calipho uero nullam intulerunt molestiam uel grauamen. Et Turquiniani postquam dominium terræ Asiæ occuparunt, Caliphus timore potius quàm amore uolens eis in omnibus complacere, prædictum Sadoc eorum dominū, Imperatorem totius Asiæ ordinauit. Sed post modicum temporis spatiū Sadoc sæpe dictus diem clausit extremū: huic uero successit quidam eius filius, qui uocatus fuit Dogrissa: & iste cœpit pugnare contra imperatorē Græcorū, & plures ipsorū occupauit terras & castra: & misit quendam suum consanguineū, qui uocabatur Artot, ad inuadendum regnum Mesopotamiæ, & concessit sibi quicquid posset acquirere contra Græcos. Vnde idem Artot iuit cum magna gentium comitiua, & obsedit ciuitatem Rohais, quam sine moræ dispendio occupauit: deinde inuasit alias terras & loca, & totum regnū Mesopotamiæ dominio suo subdidit. In ciuitate uero Mercdin tenuit sedem suā, & fecit se Soldanum ab omnibus appellari. Eo uero tempore obijt Dogrissa imperator Asiæ, & quidā eius filius, Aspasalem nomine, sibi successit. Iste Aspasalem quendam nepotem habebat, qui uocabatur Soliman, qui erat perstrenuus in armis, & diu seruierat patri suo, & istum cū magno exercitu in Cappadociam misit, & concessit sibi omnia quæ posset acquirere contra Græcos. Soliman itaq; pergens cepit quāplures ciuitates regni Turquiæ, & dominiū ipsius regni totum suo subiugauit dominio, & fecit se nominari Soldanū, & mutato suo proprio nomine, uocari se fecit Solimansa: & de isto Solimansa faciūt mentionē historiæ Passagij Godefridi de Bulliono: qa ille fuit primus qui se belliger opposuit Christianis. Postea uero obijt Aspasalem imperator Turquorum, & successit sibi quidam eius filius, uocatus Melecla. Iste misit Soldanū Mesopotamiæ Artot, & Solimansa Soldanum Turquiæ ad obsidendam ciuitatem Antiochiæ: qui post paucos dies ceperunt eandem: erat enim illa ciuitas ualde magna, & pauci erant in ea defensores, qui se opponerent Saracenis: & hoc modo fuerunt Græci de tota terra Asiæ pulsi per potentiam inimicorū fidei Christianæ. Post hæc uero Melecla imperator Turquorū decessit, & duos filios reliquit: primogenitus uero successit in imperio patri suo, qui uocatus fuit Belchiaroc: sed frater suus qui audacior eo erat, occupauit imperij magnā partē: & eo tempore quo Passagiū Godefridi de Bulliono transiuit per Turquiā, Belchiaroc erat impator Persarū, & Solimansa erat Soldanus Turquię, q multas inuasiones intulit Christianis anteq̄ trāsiret ad regnū Turquiæ. Postq̄ uero Christiani regnū Turquiæ transiuerūt, ciuitatē Antiochię obsederūt: quo audito impator Turquorū misit ad subsidiū ipsius ciuitatis quendā suū ducē noīe Cerbagat, cum innumerabili multitudine bellatorū. Sed anteq̄ illud subsidiū ueniret, Christiani iā occupauerunt ciuitatem.

uitatē, unde obſederunt illam undiq; : & ſic Chriſtiani, qui prius obſederūt, ſunt obſeſſi. Demū uero Chriſtiani egreſſi fuerunt de ciuitate per turmas & acies ordinati, & contra infideles prælium iniuerunt, & ipſos contriuerunt omnes uelut ſtipulam, nutu dei. Illi uero qui euaſerunt per fugæ remedium, ad regnum Perſarum fuerunt reuerſi, & inuenerunt quod Belchiaroc eorum dominus, finem clauſerat uitæ ſuæ. Frater uero ſuus uoluit ſuccedere ſibi, & imperium occupare: ſed certi eius aduerſarij irruerunt in eum, & ipſum in fruſta diſſecuerunt: quia nec poſtea potuerunt eſſe concordes ad eligendum imperatorem, uel generalem dominum ſuper eos: imò diuiſi inter ſe inuicem præliantes. Georgiani uero & Armeni maioris Armeniæ, hoc uidentes inuaſerunt prædictos Turquos uiriliter & potenter, & ipſos de toto Perſarum imperio fugauerunt: unde iuerunt cum uxoribus & filijs habitare in regno Turquiæ: & per hoc multum creuit potentia Soldani Turquiæ, ita quod potentior omnibus eſt effectus, & uſque ad Tartarorum aduentum tenuit pacifice regnum ſuum, à quibus poſtmodum fuit debellatus, ſicut inferius exprimetur. In regno Coraſminorum erant quidam populi ad arma ſtrenui, qui ſemper habitabant in tentorijs & campis, armentorū greges paſcentes: iſti audientes de regno Perſarum, quod eſſet abſq; rectore & domino derelictum, ac defenſoribus uacuatum, cogitauerunt illud poſſe faciliter occupari. Accepto itaq; conſilio, inter eos ſibi ducem & dominum elegerunt quendam, qui uocabatur Ialaladinus, & in facto unanimiter pergentes, ingreſſi fuerunt regnum Perſarum, & iuerunt uſq; ad ciuitatem Coroſij abſq; contradictione cuiuſquam: & ibidem reſidentiam facientes, pręfatum eorum dominum Ialaladinū, Imperatorem Aſiæ coronauerunt: crediderunt enim alia regna Aſiæ ita faciliter ſubiugare, ſicut fecerant in regno Perſarum, quod inierunt regnum, totum defenſoribus uacuatum. Dicti Coraſmini itaq; dederūt ſe ſolatio & quieti: & diuitijs regni Perſarum repleti, in magna ſunt ſuperbia eleuati: unde procedentes iuerunt ad regnū Turquiæ, illud inuadere cogitantes. Sed Soldanus Turquiæ nomine Aladinus ſuum exercitū congregauit, & obuiauit Coraſminis in introitu regni ſui. Inter eos quidē fuit ingens prælium inchoatum: demum uero Coraſmini terga uerterūt, & amiſerunt eorū imperatorem & dominum, qui fuit in prælio interfectus. Illi uero qui potuerunt fugere, congregauerunt ſe in planiciebus Rohais, quid facturi eſſent de cætero cogitantes. Vnde ingreſſi fuerunt regnum Syriæ quod per unam dominam tunc temporis regebatur: & crediderunt illud regnum faciliter occupare. Sed illa nobilis domina in ciuitate Halap fecit ſuum exercitum congregari, & ſe oppoſuit Coraſminis, & iuxta flumen Euphratē prælium inierūt, ibiq; fuerunt iterum Coraſmini, & fugam arripuerunt uerſus deſertum Arabiæ. Poſtmodum uero tranſiuerunt flumen Euphratem prope caſtrum Cacabe: & ingreſſi fuerunt terras Aſſyriorum, & iuerunt uſq; ad prouinciā Palæſtinæ

læſtinæ, uidelicet in regno Hieroſolymitanorũ: ibi quædã damna intulerũt non modica Chriſtianis, ſicut in hiſtorijs Godefridi Paſſagij plenius inueni tur. Finaliter uero iſta Coraſminorum progenies ad nihilum eſt redacta,& tempore ſatis breui. Quia dum prædicti Coraſmini nollent ſuis maioribus obedire,ſeparabant ſe per ſocietates & turmas,& ibant alij ad Soldanũ Damaſci,alij ad Soldanum Ames,alij ad Soldanum Haman,alij uero ad alios Soldanos regni Aſſyriorum, qui tunc temporis erant quinq;,& ſicut ſtipendiarij ſeruiebant.Dux uero Coraſminorũ,qui uocabatur Bartat,prȩuidẽs ſe à gente ſua taliter derelinqui,iuit ad Soldanũ Babyloniȩ,& obtulit ſe & ſuos ad eius beneplacita & mandata. Vnde Soldanus benigne ſuſcepit Coraſminos,& eos per exercitum ſuum diuiſit, quoniam nolebat quod inſimul morarentur,& ducem Coraſminorum plurimũ honorauit, & eidem dedit magnos redditus & prouentus ,& uſq; hodie hæredes illius ducis in Babylonia honorantur. Per prædictos uero Coraſminos potentia Soldani Babyloniæ multum creuit,quæ ante ipſorum aduentum erat modica & exilis. Coraſmini quoq; modo prælibato diuiſi demum ad nihilum redierunt. Et ſic Coraſminorum deſtructa natione,poſt modicũ temporis ſpatiũ cœperunt poſtea Tartari in Aſia dominari,ſicut inferius plenius exprimetur.

De regione ubi prius Tartari habitabant, Cap. XVI.

Regio illa,in qua Tartari primitus habitabant,eſt ſita ultra magnũ montem de Belgian,de quo monte fit mentio in hiſtorijs Alexandri. In illa uero regione habitabant Tartari tanq; homines beſtiales, nõ habentes literas neq; fidem: greges paſcebant animaliũ,& de loco ad locum incedebant, quȩrentes paſcua armẽtis. Ad armorum exercitũ non ualebant,ſed erant ab omnibus uilipenſi,reddentes uectigal uniuerſis.Plures Tartarorum fuerunt antiquitus nationes,quæ Moglos communi nomine dicebantur: & creuerũt tantum,quod in ſeptem principales nationes ſunt diuiſi: & illæ nationes magis nobiles fuerunt habitæ inter eos. Prima iſtarum nationum Tartarorum nominatᷣ Tatar, quæ à prouincia in qua degebant primitus,nomen ſumpſit: ſecunda appellatur Tangot,tertia Cunat,quarta Ialair,quinta Sonich,ſexta Monghi,ſeptima Tebeth.Quumq; iſtæ ſeptem Tartarorũ nationes ſtarent ſub obedientia uicinorum , ut ſuperius eſt expreſſum , accidit quod quidam homo ſenex,pauper,faber ferrarius,uiſionem uidit in ſomno, militem uideli cet totum album,armatum,& ſuper albo equo ſedentem,qui ipſum nomine proprio appellauit,& dixit: Changie, uoluntas dei immortalis eſt, quod tu Tartarorum ſis rector,& dominus ſuper iſtas nationes Moglorum,& quod per te à ſeruitute uicinorum, in qua ſteterunt diutius,liberentur: & dominabuntur uicinis eorum,& uectigalia quæ præſtare conſueuerant, recipient ab eiſdem. Changius fuit magna iocunditate repletus,audiens uerbum dei: & narrauit uiſionem quam uiderat uniuerſis. Sed duces & maiores iſtorum no

Tartari olim Moguli

luerunt credere uiſioni, imò ſenem quodammodo deridebant. Nocte uerò ſequenti prædicti duces uiderunt militē album,& uiſionē,ſicut ſenex Changius omnibus reſerauerat:& præceptū fuit eis ex parte dei immortalis,quod obedirent Changio, & ſua mandata facerent ab omnibus obſeruari: unde prædicti duces & maiores ſeptem nationum Tartarorum congregatis populis fecerunt fieri obedientiam & reuerentiam Changio ſuperius nominato, tanquam eorum domino naturali. Poſt hæc uero ſedem ſuam ſtatuerunt in medio ipſorum, & extendentes quoddam filtrum nigerrimum ſuper terrā, deſuper ſedere fecerunt Changium, & ſeptē duces maiores eleuantes illum poſuerunt in ſedem cū magno tripudio & clamore, & uocauerūt eum Cham primum imperatorem, ſolennem reuerentiam cum genuflexionibus eidem tanquam imperatori & domino facientes. De tali uero ſolennitate quā Tartari fecerunt, qui eorum primum imperatorem & dominum poſuerūt, & de filtro nemo debeat admirari, quoniam forte pulchriorē pannum ſuper quo ipſum ponerent non habebant: aut erant forſitan ita rudes, quod melius uel pulchrius facere ignorabant. Sed de hoc an nō poſſet aliquis admirari, quod quum prædicti Tartari acquiſiuerunt multa regna, & diuitias infinitas (quoniam dominium Aſiæ tenent & opes, & uſque ad confines Hungariæ dominantur) nec propter hoc uoluerunt antiquam conſuetudinem relinquere, ſiue modum: imò oportet quod confirmatione imperatoris Tartarorum ille modus totaliter teneatur, quem eorum ueteres ab initio tenuerunt. Et ego in confirmatione imperatoris Tartarorum bis perſonaliter fui præſens. Sed ad propoſitū redeamus. Changius Cham, qui factus fuit imperator de communi uoluntate & conſenſu omnium Tartarorū, antequam procederet ad alia, tentare uoluit an Tartari omnes ſibi fideliter obedirent: unde præcepta fecit quę iuſſit ab omnibus obſeruari. Primum præceptum fuit, quod Tartari omnes crederent & obedirent deo immortali, cuius nutu adeptus fuerat imperatoriam dignitatem: & hoc mandatum Tartari tenuerunt, & extunc cœperunt nomen dei immortalis inuocare: & uſq; hodie in omnibus eorum operibus Tartari inuocant nomen domini. Secundo præcepit, quod computarentur omnes uiri, qui poterant arma ferre: & facta computatione præcepit, quod ſub quolibet denariorum præponeretur unus, & ſuper decem milia præponeretur unus, & ſuper mille præponeretur unus: & uocauit aciem decem milia armatorum, turmam. Præcepit etiam ſeptem ducibus, qui præerant ſeptē nationibus Tartarorum, quod priores omnes dimitterent dignitates: & continuo hoc fecerunt. Aliud uero præceptum quod fecit fuit ualde ſtupendum: præcepit enim ſeptem maioribus ducibus prælibatis, quod unuſquiſq; primogenitum ſuum adduceret, & ſibi caput manu propria amputaret. Et licet tale mandatum uideretur eſſe crudeliſſimum & iniquum, nullus tamen fuit auſus in aliquo contraire, eo quod ſciebant eum eſſe dominum prouiſione diuina:

Cham imperatoris cognomen apud Tartaros

diuina,imò ſicut præceperat Imperator,continuo adimplerent. Poſtq́ uero Changius†Can uota ſuorum cognouit,& uidit quod uſq; ad mortem erant obedire parati,certum diem omnibus aſſignauit,in quo eſſent parati ad pugnam. Equitauerunt itaq; Tartari contra illos,qui magis erant uicini,& ſubiugauerunt eoſdem,& redacti fuerunt,qui prius erant eorũ domini,in maximam ſeruitutem. Et inde proceſſit Changius Can contra plures alias nationes,quas ſuo ſubdidit imperio abſq; nimia tarditate. Nã omnia Changius Can faciebat cum modica quãtitate, & proſpere ſuccedebat ei. Quadã uero die accidit,quod Changius Can equitabat cum modica quantitate ſuorum, & obuiauit inimicis,qui erãt numero ſatis plures. Inito quoq; bello,dum imperator Changius Can ſe uiriliter tuereť,accidit quod equus ſuper quo ſedebat cecidit,interfectus in pugna. Tartari uero quum uiderẽt eorum dominũ proſtratum inter acies bellatorum, nulla fuit ſpes ulterius ſalutis,unde terga uertentes,inimicos per fugæ remedium euaſerunt. Quumq́ omnes ſimul intenderẽt ad perſequendum celeriter fugitiuos, & de rege proſtrato notitiam non haberent, Changius Can cucurrit, & ſe inter quædam arbuſtula occultauit,ut mortis periculum euitaret. Quumq́ de pugna redeuntes campũ expoliarent, & quærerent occultatos, accidit quod quædam auis, quæ bubo à pluribus nominatur,ueniens ſuper arbuſtula illa ſedit, quibus maieſtas imperatoria tegebatur. Quærentes uero uiderunt auem illam ſedentem ſuper illis arbuſtulis,& propterea crediderunt neminem ibi eſſe, & abſq; eo quod quærerent receſſerunt,dicentes intra ſe: Si eſſet hic aliquis occultatus,auis illa nullatenus hic ſederet. In ſilentio uero noctis Changius Can propter metũ inimicorũ per deuia incedendo peruenit ad ſuos, & narrauit eis omnia quæ ſibi acciderant ſeriatim. Tartari quidem immortali deo gratias reddiderunt: & auis illa,per quam poſt deum Changius Can creditur euaſiſſe,in tanta reuerentia poſtmodum fuit habita inter eos,quod quicunq; poteſt habere de pluma illius auis,reputat ſe felicem,& portant illam plumam Tartari in maiorem reuerentiam ſuper capitibus reuerenter. Ego uero feci mentionem de iſta materia in hoc libro, ut ſciatur cauſa, quare Tartari ſuper capitibus plumas portant. Changius Can Imperator Tartarorum de eo quod à tanto diſcrimine euaſerat,gratias egit deo, & poſt hæc ſuos exercitus congregauit,& præfatos inimicos ſtrenue inuadendo omnes ſub iugo ſuo poſuit ſeruitutis, & ſic fuit Changius Can Imperator omniũ regionum,quæ erant citra montem Belgian,& illas poſſedit abſq; inquietatione cuiuſquam, quouſq; aliam uidit iterum uiſionem,ſicut in ſequentibus deſcribetur: & nõ eſt mirandum, ſi in iſtis hiſtorijs non poſui tempus certum,quoniã licet à multis ſcire quæſiuerim ueritatem,non tamen potui inuenire qui ſuper talibus plenarie me doceret: & credo quod talis ſit ratio,quare tempus certum iſtarum hiſtoriarum penitus ignoratur,quia ab initio Tartari literas non habebãt, & ſic tempora

† al's, Cham

& rerum gesta transibant absque eo, quod ab aliquo notaretur, & per hunc modum obliuioni postea tradebantur.

De Changio Can primo Imperatore Tartarorum, Cap. XVII.

POstquam uero Changius Can omnia regna & terras quæ citra montẽ Belgian erant, suo dominio subiugauit, quadam nocte uidit aliam uisionem. Vidit enim iterum militem album, qui ait, Changi Can, uoluntas immortalis dei est, quod tu transeas montem Belgian, & uersus occidentem dirigas gressus tuos, & occupabis regna, regiones & terras, & imperio tuo subijcies multas gentes: & ut certus sis, quoniã ea quæ tibi dico sunt ex parte immortalis dei, surge & uade cum gente tua ad montem de Belgian, ad locum ubi mare iungitur cum eodem, ibiq; descendes, & uersus orientẽ cum nouẽ genuflexionibus nouies immortalẽ deum adorabis, & ipse qui est omnipotens, tibi uiam ostẽdet, per quam montem poteris cõmode pertransire. Visa itaq; uisione Changius Can, gaudens surrexit, nec in aliquo hæsitauit. Nam prima uisio uelut uera, de alijs certitudinem sibi dabat: unde festinanter suos undiq; cõgregauit, & præcepit, quod sequerentur eum cum uxoribus & filijs & omnibus quæ habebant. Perrexerunt itaq; quousq; peruenerunt ad locũ, ubi mare magnum & profundum montibus adhærebat, nec ibi uia siue transitus aliquis apparebat. Statim uero Changius Can, sicut præceptũ sibi fuerat ab immortali deo, de equo descẽdit: illud idem omnes sui uniuersaliter facientes, uersus orientem flexis genibus nouies adorabant, ab omnipotẽti & immortali deo misericordiam & gratiam implorantes, ut transitum & uiam eis ostenderet abeundi. Steterunt quidem in orationibus nocte illa. Mane uero surgentes, uiderunt quod mare per nouem pedes retrocesserat à montibus, & dimiserat uiam latam. Stupefacti fuerunt omnes Tartari, hoc uidentes, & deo immortali gratias deuotissime reddentes, per uiam quam patentẽ uiderant transierunt, & uersus occidentem eorum uestigia direxerunt. Sed sicut inuenitur in historijs Tartarorum, postquã Changius Can & Tartari montes transiuerunt prædictos, passi fuerunt famis & sitis penuriam aliquibus diebus, quoniam terram inuenerũt desertam, & aquas amaras & salsas, quæ gustari non poterant quoquo modo, quousq; peruenerũt eis omnia necessaria affluenter. Per plures uero dies traxit moram Changius Can in illa fertili regione. Sed accidit nutu dei, quod quædã uehemẽs infirmitas inuasit eundem, de cuius conualescentia medici desperabant. Vnde Changius Can Imperator Tartarorum conuocauit ante se duodecim filios suos quos habebat, & monuit eos ut semper essent unanimes & concordes, & dedit eis tale exemplum. Præcepit enim, quod unusquisq; filiorum portaret unam sagittam, & quum simul adessent omnes, præcepit maiori, ut omnes simul frangeret si ualeret. Ipse uero accipiens sagittas duodecim, conatus est illas frangere, sed non potuit ullo modo: deinde tradidit sagittas secundo filio, & tertio,

tertio,& sic de singulis,sed nullus fuit qui frangere posset illas.Hoc facto,pręcepit quod diuiderentur sagittæ, & iussit minori filio, quod diuisim sagittas acciperet & frangeret unamquamq;,& ille faciliter omnes fregit. Tunc Changius Can uertit se ad filios suos,& ait,Quare filij mei non potuistis frangere sagittas,quas uobis dedi frangendas? At illi dixerũt,Domine,quia erant plures simul. Et quare fregit illas iste minimus frater uester? Domine,quia singulariter & diuisim.Ita erit de uobis,ait Changius Can,quamdiu eritis unanimes & cõcordes,durabit imperium uestrum semper. Sed quàm cito eritis diuisi,dominia uestra ad nihilum reducentur. Multa alia bona exempla dedit Changius Can,quæ fuerunt à Tartaris obseruata: & dicuntur in lingua eorum Iasack Changij Can, id est, constitutiones Changij Can. Post hæc antequam decederet, sapientiorem & meliorem filium quem habebat,fecit recipi in dominum & imperij successorem, & uocabatur ille filius suus Hoccota Can.His finitis,Changius Can requieuit in pace,& filius suus Hoccota Can fuit positus in sede imperatoria patris sui.Sed antequam finem huic historiæ imponamus, dicemus qualiter nonus numerus inter Tartaros plurimum ueneratur. In memoriam enim nouem genuflexionum,quas fecerunt in monte Belgian immortali deo,sicut eis præceperat miles albus,& latitudinis uiæ nouem pedum,per quam transierunt,numerum reputant esse felicẽ. Vnde,quicunq; uult domino Tartarorum aliqua præsentare, oportet quod offerat nouem res,si uult quod donũ suum recipiatur gratiose:& dummodo sint nouem res quæ præsentantur, sic donũ illud reputatˢ pro felici & bono, & talis consuetudo usq; hodie inter Tartaros obseruatur.

Nonarius numerus Tartaris sacer.

De Hoccota Can secundo imperatore Tartarorum, Cap. XVIII.

HOccota Can,qui in imperio patri suo successit, fuit homo strenuus atq; prudens,dilexerunt eum Tartari, & fidem & obedientiam erga ipsum fideliter seruauerunt. Cogitauit itaq; Hoccota Can, qualiter posset totam Asiam subiugare,& primo uoluit experiri potentiam regis Asiæ,quàm personaliter se moueret,& uoluit cognoscere principem fortiorem.Decem itaq; milia equitum bellatorum transmisit,& dedit eis capitaneum strenuum & sagacem,qui uocabatur * Iste uero procedens cum Turcis ad pugnã, debellatus fuit ab eisdẽm,unde Tartari per fugæ subsidium se defendebant. His itaq; peractis, Hoccota Can elegit quendam ducem strenuum & prudentem,qui uocabatur Baydo, & dedit sibi triginta milia militũ Tartarorũ, qui dicebantur Tamachi, uel conquisitores, & præcepit eis, quod per illam uiam recte incederent,quam iuerant decem milia Tartarorum,superius nominatorum, nec deberent in loco aliquo diutius commorari, quousq; peruenissent ad regnum Turquiæ, & tentarent si possent Soldano Turquiæ resistere, qui inter omnes principes Asiæ potentior dicebatur: & si forte tantæ esset potentiæ,quod eidẽ resistere non ualerent,non properarent ad pugnã,

ſed in aliqua terra bona darent ſe quieti, & ſignificarent alicui ex filijs ſuis, qui propinquior eſſet eis,ut ipſis ſubſidium delegaret, & poſtmodum bellū poſſent ſecurius inchoare. Baydo igitur cum comitiua triginta milium Tartarorum per dietas ſuas incedens,peruenit ad regnum Turquiæ, ibiq; audiuit,quod Soldanus ille,qui priores fugauerat Tartaros,deceſſerat,& ſibi ſucceſſerat quidam eius filius,nomine Guiatadin. Iſte uero de aduētu Tartarorum rumoribus intellectis,timuit ualde ſibi,unde ad ſua ſtipendia conuocauit quoſcūq; habere potuit tam barbaros quàm latinos,& inter alios habuit ad ſua ſeruitia duo milia latinorum, qui duos duces ſiue capitaneos habuerunt,alter quoque habebat nomen Iohannes de Liminada,qui fuit in inſula Cypri: alius uero uocabatur Bonifacius de Caſtro, qui fuit de Ianua oriundus.Miſit etiam ad uicinos Soldanus,promittens uenientibus gratias atque dona:unde congregata magna multitudine bellatorum,greſſus ſuos direxit ad locum, in quo Tartari morabantur. Tartari uero non fuerunt ullatenus ſtupefacti,imò prælium uiriliter ſuſceperunt, in quodam loco uocato Conſedrack. Demum uero obtinuerunt Tartari, & Turqui fuerunt uiriliter debellati,& ſic occupauerūt Tartari regnum Turquiæ,anno domini milleſimo ducenteſimo quadrageſimo quarto.

De Gino Can tertio imperatore Tartarorum. Cap. XIX.

POſt modicum uero temporis ſpatium,Hoccota Can diem clauſit extremum:ſucceſſit aūt ſibi in imperio quidam eius filius, qui uocatus fuit Gino Can, cuius uita breuis fuit, & ſibi ſucceſſit quidam conſanguineus ſuus, qui uocabatur Mango Can, qui fuit ualentiſſimus,atque multas prouincias ſuo imperio ſubiugauit.Demum uero tanquam magnanimus,per mare Cathay ſe tranſtulit ad quandam inſulam capiendā: & dum in obſidione illius inſulæ ꝑmaneret, homines illarū partiū qui ſunt ualde ſagaces & ingenioſi, miſerunt homines qui ſe occulte immerſerūt in aquā,& ſub naui,in qua erat Mango, conſtiterunt tam diu,quoad nauem illam in locis pluribus perforarunt. Aqua quidem diu noctuq; paulatim per foramina ingrediebatur in nauem, nec aliquis perpendebat,quouſque lignum funditus eſt demerſum. & Mango Can fuit continuo ſuffocatus. Tartari uero qui cum eo uenerant, redeuntes fratrem ſuum Cobila Can in dominum elegerunt:& iſte† Cobila Can XLII. annis tenuit imperium Tartarorum. Chriſtianus fuit, & fundauit quandam ciuitatem quæ uocatur Ions, in regno Cathay, quæ maior eſt Roma,ut dicitur.Et in illa ciuitate moram traxit Cobila Can Imperator Tartarorum, uſq; ad ultimum diem uitæ ſuæ.Sed dimiſſo Imperatore Tartarorum,de tribus filijs Hoccota Can, & de Haolono, & ſuis hæredibus ſumus aliqua narraturi.

Cublai ſupra in M.Paulo

De Iocho

De Iochi primogenito Hoccota Can, Caput XX.

IOchi primogenitus Hoccota Can, equitauit uersus occidentem cum tota gente illa, quam sibi dederat pater suus: inuenit quasdam regiones illas, & terras fertiles & amœnas, & in omnibus diuitijs opulentas, unde ibi tentoria sua fixit. Acquisiuit igitur regnum Turquestan, & minorem Persiam, usque ad flumen Phison suum dominiū se extendit: cum gente sua traxit ibi morā semper, quæ multiplicatæ sunt in diuitijs & personis, & hæredes ipsius Iochi usque nunc successiue illarum partium dominium tenuerunt. Et illi qui nunc tenēt terras illas, sunt duo fratres, quorum unus uocatur Capar, alter Doax, & illi inter se diuiserunt terras & gentes, & illas possident pacifice & quiete.

De Baydo secundo filio Hoccota Can, Cap. XXI.

BAydo secundus filius Hoccota Can, cum Tartaris quos sibi dederat pater suus, equitauit uersus partes Septentrionales, quousque peruenit ad regnum Cumaniæ. Cumani uero, qui magnā habebant copiam armatorū, opposuerunt se Tartaris, credentes posse defendere terram suam. Sed demū fuerunt debellati, & fugerunt usq; ad regnum Vngariæ, & adhuc sunt multi Cumani ibidem habitantes. Postquam uero Baydo extra regnum Cumaniæ omnes fugauit Cumanos, ad regnum Cassiæ se transtulit, & illud etiam subiugauit, & occupauit terram †Gaczariæ, & regnum Bulgariæ, & per uiam qua Cumani fugerant, peruenit usq; ad regnum Vngariæ. Post hæc iuerunt Tartari uersus partes Alemaniæ, quousq; peruenerūt ad quoddam flumen quod labitur per ducatum Austriacū. Tartari uero cogitauerunt transire per quendam pontem ibi factum. Sed dux Austriæ, & alij conuicini, munierunt pontem, unde Tartaris fuit transitus denegatus. Baydo quidem furore accensus, præcepit quod omnes transirent, & ipse fuit primus ingressus, exponens mortis periculo se & suos. Nam antequam possent ad aliam ripam fluminis peruenire, equi fuerant fessi propter latitudinem fluminis & fortitudinem aquæ, unde Baydo submersus & suffocatus fuit cum magna quantitate suorum. Illi uero qui nondum ingressi fuerant aquas, hoc uidentes, magno dolore confusi, redierunt ad regnum Cassiæ & Cumaniæ, quę occupauerant ut est dictum. Deinde uero Tartari Alemaniam minime petierunt. Hæredes quidam prædicti Baydo successiue terras quas acquisiuerat, postmodum tenuerunt. Et ille qui dominium nunc tenet, uocatur Tochay, & uiuit pacifice & quiete.

† alis, Rascia

De Gohagaday tertio filio Hoccota, Cap. XXII.

GOhagaday tertius filius Hoccota Can, cū Tartaris quos sibi pater suus concesserat, equitauit uersus meridiem usque ad partes Indiæ minoris. Multa quidem inuenit deserta, mōtes & terras aridas, & totaliter derelictas, quod illas regiones non potuit pertransire, imò amisit gentium & animalium maximā quantitatem. Tunc uero uertit se ad partes occidentis, & post

multos labores peruenit ad fratrem suum Iochi,& quæ sibi in uia acciderant enarrauit. Iochi uero compatiens fratri suo, de terris quas acquisiuerat, sibi & genti suæ partem benignam concessit, & illi duo fratres semper simul postea habitauerunt, & usque nunc eorum hæredes in illis partibus commorantur: ita tamen, quod hæredes minoris fratris reuerentiam portãt hæredibus maioris, & contenti portionibus suis, simul uiuunt pacifice & quiete: & successor Iochi qui nunc uiuit, uocatur Barachi.

De Mango Can quarto Imperatore Tartarorum. Cap. XXIII.

ANno domini M.CCLIII. rex Armeniæ dominus Aytonus uidens, quod Tartari fere subiugauerant omnia regna, regiones & terras usq; ad regnum Turquiæ, accepto consilio sapientum, cogitauit ad Imperatorem Tartarorum personaliter se transferre, ut facilius captare posset eius beneuolentiam & amorem, & secum inire pacis fœdus. Sed primo transmisit dominum Sinibaldum Conestabulum regni Armeniæ fidelem suum, ut accepta ab Imperatore Tartarorum licentia, securius posset ire. Vnde prædictus frater regis dominus Sinibaldus cum xenijs multis, & pulchra gentium comitiua, iuit ad dominũ Tartarorum, & negocia pro quibus transmissus fuerat, optime adimpleuit. Veruntamen per spacium annorum quatuor traxit moram, antequam Armeniam remearet. Postquam uero redijt, regi ea quæ uiderat & fecerat seriosius enarrauit. Absque igitur tarditate rex Armeniæ recessit occulte, dubitabat enim cognosci in terra Turquiæ, per quam ipsum transire modis omnibus oportebat: & sicut deo placuit, Soldanus Turquiæ tunc fuit uiriliter debellatus per quendam ducem Tartarorum, quem rex Armeniæ inuenit, & sui notitiam sibi dedit. Quũq; capitaneus ille intellexit de rege Armeniæ, quod ad Imperatorem iret, suscepit illum honorifice & benigne, & fecit illum secure conduci usq; ad regnum Cumaniæ, & ultra etiam portam ferri. Postea uero inuenit rex alios duces Tartarorum, qui fecerunt illum conduci per omnes terras & loca, quousque peruenit ad Almalech, ubi Mango Can Tartarorum Imperator & dominus residebat. Gauisus fuit Mango Can de aduentu regis Armeniæ, eo præcipue, quod postquam Changius Can montem Belgiam transiuit, nullus magnus princeps ei uenerat in occursum, & ideo cum magna beneuolentia & honore suscepit eundem, deditq; sibi de maioribus domus suæ, qui eum associarent, & in omnibus honorarent. Et ipse Imperator multas gratias fecit regi Armeniæ. Rex autem Armeniæ postquam per dies aliquos requieuit, supplicauit Imperatori, quatenus super expeditione negociorum pro quibus ad eum uenerat, intendere dignaretur, & daret sibi licentiã redeũdi. Imperator uero benigne respõdit, quod omnia uota sua libentissime adimpleret, & quod ualde gratũ erat sibi, quod ad imperiũ suum uenerat sua spontanea uoluntate. Rex itaq; septẽ petitiones cũ deliberatione formauit. Primo enĩ rogauit, ut Imperator cum gente

cum gente sua conuerteretur ad fidē Christi, sectis alijs omnibus derelictis, & se facerent baptizari. Secundo petijt, quod pax & amicitia perpetua inter Christianos & Tartaros firmaretur. Tertio requisiuit, quod in omnibus terris quas Tartari acquisiuerant, & quæ acquirerent, omnes ecclesiæ Christianorū & clerici illarū, siue laici, siue religiosi, ab omni seruitute & datia essent liberi & exempti. Quarto requisiuit, ut terrā sanctam & sanctum sepulchrum domini de manibus Saracenorū auferret, & restitueret Christianis. Quinto, ut intenderent ad destructionem Caliphi de Baldack, qui erat caput & doctor sectæ perfidi Mahumeti. Sexto requisiuit, ut sibi concederetur priuilegium speciale, quod à quibuscunq; Tartaris, præcipue regni Armeniæ propinquioribus auxilium imploraret, sibi dare omni mora postposita tenerentur. Septimo requisiuit, quod omnes terræ iurisdictiones regni Armeniæ, quas Saraceni occupauerāt, & in manus Tartarorum postmodum redierāt, regi Armeniæ restituerentur: illas omnes quas rex acquirere posset contra Saracenos illos, haberet & teneret pacifice & quiete. Mango Can ergo petitionibus regis Armeniæ intellectis, suos fecit proceres & consiliarios conuocari, & regi Armeniæ in sua præsentia constituto, corā omnibus adstantibus sic respondit, Quoniam rex Armeniæ de longinquis partibus ad imperium nostrum uenit non compulsus, sed sua propria uoluntate, decet imperatoriā maiestatem suis supplicationibus annuere, in his præcipue, quæ sunt licita & honesta. Vobis itaq; regi Armeniæ taliter responsurus sum, quod preces uestras acceptamus, & omnes faciemus cum dei beneplacito adimpleri. Primo quidem ego Imperator & dominus Tartarorū me faciam baptizari, tenebo fidem quam tenent hodie Christiani, & omnibus alijs sub meo imperio constitutis consulam quod faciant illud idem, non tamen intendendo uiolentiā facere alicui. Ad secundam requisitionem uestram taliter respōdemus, Quia uolumus quod pax ꝑpetua uigeat inter Tartaros & Christianos, ita tamen, quod uos principalem fideiussorem constituere debeatis, quod Christiani pacem & concordiā erga nos, sicut nos erga ipsos inuiolabiliter obseruent. Volumus etiam, quod omnes Christianorū ecclesiæ, & clerici Christiani, cuiuscunq; conditionis existant, seculares siue religiosi, gaudeāt in omnibus terris nostri imperij priuilegio libertatis, nec liceat alicui ex eis inferre molestiā quoquo modo. Super facto terræ sanctæ dicimus, quoniā si possemus commode, personaliter ueniremus ob reuerentiam domini nostri Iesu Christi. Sed quia multū habemus in istis partibus expedire, fratri nostro Haolono dabimus in mandatis, quod negocium istud sicut decet, ducat per omnia ad effectum. Eruet enim ciuitatem Hierusalem, & totam terram sanctā de manibus paganorum, & illam restituet Christianis. Super facto Caliphi de Baldack nos dabimus in mandatis Baydo capitaneo Tartarorum, qui sunt in regno Turquiæ, & alijs, quæ circa illas regiones inueniuntur, quod omnes

Regis Armeniæ ad Impe. Tartarorū 7 petitiones

Imp. Tartar. responsio

omnes obedire debeant fratri noſtro, & uolumus quod ipſe deſtruat Caliphum tanquam noſtrum capitalem & peſſimum inimicum. De priuilegio uero illo, quod quærit habere rex Armeniæ ſuper habendo ſubſidio Tartarorum, uolumus quod illud dictetur iuxta ſuam plenariam uoluntatem, & illud faciemus libentiſſime confirmari. Vltimo uero de eo, quod rex Armeniæ requirit, quatenus terras regni ſui per Saracenos ablatas, & poſtmodum per Tartaros occupatas, ſibi reſtitui faciamus, hoc etiam concedimus liberaliter & libenter, & uolumus quod frater noſter Haolonus omnes dictas terras reſtituat ſine mora: & ulterius uolumus & mandamus, quod de terris quas acquiſiuimus, plana caſtra dicto regi in augmentum & tutelam regni ſui de ſpeciali gratia concedantur.

De Mango Can, qualiter baptizatur in Chriſto, Cap. XXIIII.

POſtquam igitur Mango Can petitiones regis Armeniæ liberaliter adimpleuit, & confirmauit per priuilegia mihi facta, continuo uoluit baptiſmatis recipere ſacramentum, unde baptiſatus fuit per manus cuiuſdam epiſcopi, qui erat cancellarius regni Armeniæ, & omnes illi de domo ſua fuerunt etiam baptizati, & multi alij utriuſq; ſexus nobiles & magnates, & ordinauit de illis qui ſequi debebant Haolonum fratrem ſuum, pro ſubſidio terræ ſanctæ. Equitauerunt ergo Haolonus & rex Armeniæ ambo ſimul, quouſque tranſiuerũt magnũ flumen Phiſon. Haolonus quidem cum ſuo exercitu copioſo inuaſit regiones & terras undiq;, & antequam ſex menſium ſpatium laberetur, totum regnum Perſarũ, quia carebat domino & rectore, fuit faciliter ſubiugatũ, cepitq; Haolonus abſq; reſiſtentia omnes terras, uſq; ad terram Aſſaſſinorum. Iſti uero Aſſaſſini, ſunt homines infideles, nullam habentes legem, uel fidem, niſi ſicut eorũ princeps & dominus inſtruebat, qui Sex montium uulgariter dicebatur, ad cuius beneplacitũ & mandatũ, morti ſe ſponte & faciliter offerebant. Habebant enim præfati Aſſaſſini, quoddam inexpugnabile caſtrum, quod Tigado dicebatur. Erat autem illud caſtrũ omnibus neceſſarijs præmunitum, & ita forte, quod à nulla parte timebat inſultum. Præcepit itaq; Haolonus cuidam duci, ut aſſumeret decem milia Tartarorũ, quæ dimiſit in cuſtodia regni Perſarum, quod ſubiugauerat, ut eſt dictum, quibus caſtrum illud obſideret, & quouſq; illud caperet, non diſcederet ullo modo. Vnde prædicti Tartari in obſidione illius caſtri ſteterunt per uiginti ſeptem annorum ſpatium tam hyeme quàm æſtate: finaliter uero Aſſaſſini dediderunt caſtrum propter defectum ueſtium, & non propter penuriam uictualium uel alia ratione. Eo uero tempore, quo Haolonus uacabat circa cuſtodiam regni Perſarum, & obſidionem caſtri Aſſaſſinorum, rex Armeniæ ab eo accepit licentiam redeundi, quia longo tempore ſteterat extra regnum. Haolonus itaque licentiam dedit regi, & eidem contulit magna dona, & inſuper mandauit præcipiendo Baydo, qui in regno Turquiæ, quod

occupa-

occupauerat residebat, ut regem Armeniæ conduci faceret secure usq; ad introitum regni sui. Cuius mandatum fuit per omnia adimpletum, & sic post spatium trium annorum & dimidium reuersus fuit rex Armeniæ sospes & hilaris per gratiam Iesu Christi.

De Haolono fratre Mango, qui destruxit Assyrios, & introiuit in regnum Persarum pro fide Christi, Cap. XXV.

POstquam uero Haolonus de custodia regni Persarum, sicut erat decens & rectum, ordinauit, transtulit se ad quandam Armeniæ prouinciam, quæ uocabatur Sorloch: ibi tota æstate dedit se solatio & quieti: & ipse quoque hyeme ueniente obsedit ciuitatẽ Baldach, in qua erat Caliphus, qui magister erat & doctor sectæ perfidi Mahumeti, fecitq; Haolonus ad exercitũ conuocari triginta milia Tartarorum, qui erant in regno Turquiæ: & postq; congregauit undiq; gentem suam, insultari fecit ante littus ciuitatis, quæ uelociter absque nimio moræ dispendio fuit capta. Caliphus quidem captus uiuus adductus fuit ante præsentiam Haoloni: & inuenti fuerunt in Baldach tantæ diuitiæ, quod uix credendum esset, esse totidem in residuo huius mundi. Capta autem fuit ciuitas Baldach anno domini M. CCLVIII.

De Haolono, qualiter cepit ciuitatem Baldach, & destruxit Caliphum summum Pontificem Saracenorum, Cap. XXVI.

POstquam uero Haolonus de ciuitate Baldach fecit omnia quæ uolebat, iussitq; Caliphum ante se adduci, & præcepit quod ante se totum eius thesaurum poneret. Tunc uero Haolonus interrogauit Caliphum dicens: Cognoscis ne totum fuisse tuum quod uides? Utique, ait ille. Haolonus dixit: Quare tu tanto thesauro nõ conuocabas stipendiarios & uicinos, ut te & terram tuam tuerentur à potentia Tartarorum? At ille respondit: Quoniam credebam satis sufficere gentem meam. Tunc dixit Haolonus Calipho: Tu diceris doctor omnium credentium in falsa secta Mahumeti, & à tuis munerabaris: talis ergo magister & tantus alijs cibis cibari nõ debet: unde tibi damus in cibum ista omnia preciosa, quæ tantum dilexisti & cum magna auiditate custodisti: & præcepit ponere Caliphum in una camera, & ante ipsum projci margaritas & aurum, ut de illis comederet quantum uellet: & præcepit, ne aliquis cibus daretur, aut potus alius propinaretur eidem: & sic morte pessima miser ille & auarus miserabilem uitam finiuit: nec unquam Caliphus postea extitit in Baldach.

De morte Caliphi, Cap. XXVII.

POstquam uero Haolonus subiugauit Baldach, & terras alias circumcirca, prouincias diuisit per duces & rectores, sicut suæ placuit uoluntati, & præcepit, quod ubiq; Christiani tractarentur benigne, & quod eis castrorũ & ciuitatũ custodiæ traderent. Saracenos quidẽ iussit ponere in maxima seruitute. Haolono quidem erat uxor Christiana, nomine Doucoscaron, & fuit

de progenie

de progenie illorum regum qui uenerunt ab oriente uisa stella natiuitatis domini,& ista domina deuotissima Christiana in perpetuum licentiam diruendi templa Saracenorum petiebat,& inhibendi, ne solennitas fieret in nomine Mahumeti,& fecit Saracenorum templa funditus deuastari,& in tantam seruitutem posuit Saracenos,quod non erant ausi ulterius apparere.

De persecutione sacerdotum in lege Mahumeti, Cap. XXVIII.

POstquam uero Haolonus requieuit per spatium unius anni, tunc misit ad regem Armeniæ, quod ueniret cum gente sua ad ciuitatem Rohais in regno Mesopotamiæ:quoniã intendebat ire ad terram sanctam, ut illam redderet Christianis. Vnde rex Haithonus bonæ memoriæ, iter suum arripuit cum magna proborum armatorum uirorum,equitũ & peditum comitiua: quia tunc temporis regnum Armeniæ in tam prospero statu erat, quod facere poterat duodecim milia equitum, & quadraginta milia peditũ armatorum:& ego qui hoc tempore meo uidi,possum perhibere testimonium ueritati.Quumq; rex Armeniæ uenisset,sicut mandauerat Haolonus, & super negocio terræ sanctæ simul colloquium habuisset, ait rex Armeniæ Haolono: Domine,Soldanus Halappi tenet totius regni Syriæ principatũ, in quo quidem regno sancta Hierosolymitana ciuitas inuenitur: & postquã intenditis terram sanctam acquirere,sicut mihi uidetur,primitus est Halappi ciuitas obsidenda, quæ totius regni Syriæ est caput & magistra: nam si ciuitas Halappi uestro subditur dominio, alias terras omnes poteritis faciliter obtinere.Consilium itaq; regis Armeniæ placuit Haolono: unde fecit obsidere ciuitatem Halappi,quæ erat fortissima ciuitas, muris circummunita,habitata, plena populis,& diuitijs opulenta.Haolonus quoq; cum meatibus subterraneis,cum onagris,arcubus & balistis,& alijs generibus armorum uarijs & diuersis,inuadi fecit undiq; sic uiriliter ciuitatem,quod licet inexpugnabilis uideretur,ipsam tamen uiolenter nouẽ dierum termino occupauit.In ipsa quidem ciuitate Halappi tantam diuitiarum incredibilem multitudinẽ inuenerunt,quod uix esset credendum. Erat autem quoddam castrum in medio ciuitatis,quod se tenuit per undecim dies postquam ciuitas iam extiterat occupata: demũ uero per meatus subterraneos fuit captũ:& capta fuit ciuitas Halappi,& deinde regnum Syriæ per Haolonum anno domini M. CCXL.

Halappi Syriæ metropolis.

De Haolono qualiter cepit ciuitatem Halappi & Damascum,& acquisiuit terram sanctam usq; ad desertum Ægypti, Cap. XXIX.

QVando uero Soldanus Halappi, qui uocabatur Melecnaser, qui tunc erat in ciuitate Damasci, intellexit quod ciuitas Damasci capta fuerat cum filijs & uxore,qui erant ibidem,nesciuit ad consiliũ ponere seipsum, nisi quod ad pedes Haoloni uenit,misericordiã implorando: sperabat enim per hoc,quod sibi uxor & filij redderentur,& pars aliqua ad suum dominium tenendum: sed Soldanus fuit in sua opinione deceptus: quoniã Haolonus ad

regnum

regnum Persarum destinauit ipsum cum filijs & uxore, ut absque inquietatione dominium Syriæ obtineret. His itaq; sic peractis, de spolijs acquisitis in captione ciuitatis Halappi, regi Armeniæ Haolonus contulit magnam partem, & de terris etiam quas occupauerat, regi quamplures concessit. Vnde rex Armeniꝫ accepit plura castra regno suo uicina, & illa fecit muniri ad suam liberam uoluntatẽ. Post hæc Haolonus misit per principẽ Antiochiæ, qui regis Armeniæ gener erat, dona, & ipsum principem plurimum honorauit, & dedit sibi priuilegia gratiosa, & omnes terras suæ iurisdictionis, quas occupauerant Saraceni, & quæ ad suum dominiũ redierant, iussit quod principi redderentur libere & quiete. Et postquam Haolonus ordinauit ea quæ fuerant ordinãda, circa negocia ciuitatum & terrarũ quas occupauerat, dum intenderet se transferre ad regnum Hierosolymitanum, ut terram sanctam liberaret de manibus, & illam restitueret Christianis: Et ecce nuncius uenit tertia die, noua ferens de obitu fratris sui, & narrauit qualiter post obitum Mango Can uacauerat imperium Tartarorum, quod eius quotidie præstolabatur aduentus, ut ipsum in sede ponerẽt fratris sui. Haolonus quidem intellectis rumoribus de obitu fratris sui, fuit ineffabili tristitia circumuentus, unde ulterius non processit, sed ordinauit quendam suum ducem, nomine Guiboga, & dimisit ipsum cum decem milibus Tartarorum in custodiam regni Syriꝫ, & præcepit, quod terram sanctam acquireret & restitueret Christianis. Quo facto, Haolonus festinanter recessit, uersus partes orientis dirigens suos gressus, & dimittens in Thaunisio natũ suũ, ꝑ dietas suas ꝓcessit.

De Cobila Can quinto Imperatore Tartarorum, Cap. XXX.

SEd antequam ad regnum Persarum peruenisset, ecce sibi nuncij quidam occurrerunt, qui narrauerunt qualiter omnes proceres & maiores fratrem suum Cobila Can posuerant in sede imperatoria Tartarorum: quo audito Haolonus dum in Thaunisio moraretur, ecce nuncij uenerunt ad eum, qui retulerunt sibi, quod Barcat cum maximo apparatu incedens, intenderet hæreditare si posset. His quoq; rumoribus intellectis Haolonus, continuo gentem suam congregauit, & obuiauit inimicis suis super quodam flumine congelato, ibiq; fuit ingens prælium inchoatum. Propter multitudinem gentiũ & equorum glacies rupta est, & submersi fuerunt tam ab una parte quàm ab alia triginta milia Tartarorum. Exercitus uero utriusq; partis absq; alio processu redierunt tristes propter amissionem suorum. Guiboga uero, quẽ Haolonus dimiserat in regno Syriæ, & in prouincia Palæstinæ, terras illas tenuit pacifice, & diligebat multum Christianos. Nam ipse fuerat de progenie triũ regum, qui uenerunt natiuitatem domini adorare. Quũq; dictus Guiboga solicite laboraret, ut terram sanctam reduceret in potentiam Christianorũ, ecce diabolus inter ipsum & Christianos illarum partium semen scandali & discordiæ seminauit, & hoc accidit tali modo: in terra enim de Belfortis,

quæ eſt de dominio ciuitatis Sidonenſis, erant plures uillæ, in quibus Saraceni certum cenſum Tartaris exhibebant, unde accidit, quod certi homines Sidonis & de Belfortis congregati, in unum iuerunt ad uillas Saracenorum & caſalia, & deprædauerũt eos, plures interfecerunt Saracenos, alios uero cũ magna multitudine beſtiarum ducebant cum præda. Quidam uero nepos Guibogæ, qui ibi prope morabatur, cum parua equitum comitiua ſequutus fuit celeriter Chriſtianos, qui talia fuerant operati, ut diceret ex parte auunculi ſui, quod dimitterent prædam. Quidam ex ipſis Chriſtianis irruerunt in eum & occiderunt eum, & quoſdam alios Tartaros cum eodem, & noluerũt reſtituere prædã. Quando Guiboga intellexit, quod Chriſtiani interfecerãt nepotem ſuum tali modo, confeſtim equitauit & cepit ciuitatem Sidonienſem, & deſtruxit magnam partem murorum, paucos perdidit Chriſtianos, qui ad inſulam fugerant, nunquam tamen poſtea de Chriſtianis Syriæ Tartari fiduciam habuerunt, neque Chriſtiani Tartaris ſunt confiſi: poſtea uero Tartari pulſi fuerunt de regno Syriæ per potentiam Saracenorum, ſicut inferius exprimetur.

De morte Haoloni, & qualiter Soldanus recuperauit terram Syriæ & Ægypti, Caput, XXXI.

INterea quoq; dum Haolonus haberet guerrã cum Bartat, ſicut ſuperius eſt expreſſum, Soldanus Ægypti ſuo exercitu congregato, egreſſus eſt de Aegypto, & uenit ad prouinciam Palæſtinæ, & in quodã loco uocato Henyaleck, prelium cum Guiboga capitaneo Tartarorum commiſit, & idem Guiboga fuit debellatus & occiſus in bello. Tartari uero, qui de prælio illo euadere potuerunt, iuerunt in Armeniam, & ex tunc regnũ Syriæ ſub poteſtate Saracenorum fuit totum redactum, præter aliquas ciuitates Chriſtianorum poſitas prope mare. Quãdo uero Haolonus intellexit de Soldano Ægypti, qui regnum Syriæ inuaſerat, & fugauerat gentem ſuam, cõtinuo ſuum exercitum congregauit, & miſit ad regem Armeniæ, & ad regem Georgiæ, & ad alios Chriſtianos partiũ orientis, ut uenirent parati contra Soldanum Ægypti & alios Saracenos. Quumq; Haolonus iam ſuum exercitũ congregaſſet, inuaſit eum quædã infirmitas, quæ eum detinuit per ſpatiũ quindecim dierũ, & ex illa infirmitate obijt Haolonus: cuius rei cauſa terræ ſanctæ negocium iam incœptũ, fuit totaliter perturbatum poſt obitum Haoloni. Abaga filius eius tenuit dominium patris ſui, & rogauit Cobila Can Imperatorem auunculum ſuum, ut ipſum in dominio ſuo confirmaret, & hoc fecit libenter: unde uocatus fuit Abaga, & cœpit dominari anno domini M.CCLXIIII.

De Abaga filio Haoloni, qui patri in imperio ſucceſſit, CAPVT XXXII.

ABaga fuit prudens, & dominium ſuum proſpere gubernauit, & fuit in omnibus fortunatus, præter in duobus, unũ uidelicet, quia noluit effici Chriſtianus,

Christianus, sicut extiterat pater suus, imò colebat idola, & fidē dabat presbyteris idololatriæ. Aliud, quia semper guerram habuit cū uicinis: & propter hoc Soldanus fuit longo tempore in quiete, & ex hoc Saracenorum potētia multum creuit. Tartari uero qui euadere poterant, de terris Tartarorum fugiebant ad Soldanū, ut euitarent grauia onera quæ eis Tartari imponebāt: propterea Soldanus fecit quandā magnam sagacitatem, quia misit nuncios suos per mare ad Tartaros, in regno Cumanię, & regno Russiæ, & fecit cum illis Tartaris compositionē & pactum, uidelicet, quod quandocunq; Abaga moueret guerram contra terram Ægypti, quod ipsi inuaderent terram suā, & promisit dare magna dona eis: & hoc modo Abaga nō poterat inuadere terram Ægypti: & Soldanus sine cōtradictione cuiusquam potuit inuadere Christianos, & terras Syriæ faciliter occupare: unde Christiani amiserunt ciuitatem Antiochiæ, & alia plura castra quæ in regno Syriæ possidebant.

De Soldano Aegypti, qualiter debellauit regem Armeniæ, & unū de filijs eius cepit, alterum occidit, Cap. XXXIII.

PRæterea Benedeclar Soldanus Aegypti ita extitit fortunatus, quod postea regnum Armeniæ conquassauit. Nam accidit, quod rex Armeniæ cum magna gente iuerat ad Tartaros, & Soldanus hoc sciens, cogitauit inuadere regnum Armeniæ, unde misit quendam capitaneum suum loco sui, cui tradidit gentem suam. Filij autem regis Armeniæ scientes Saracenorum aduentum, congregatis omnibus qui poterant arma ferre in confinibus regni, obuiauerunt Ægyptijs, cum quibus uiriliter pugnam inierūt: finaliter tamen fuit Armeniorū exercitus debellatus: ex duobus filijs regis, alter fuit captus, alter uero occisus in bello. Saraceni itaq; per regnum Armeniæ discurrentes, ferro totā planiciem deuastarunt, & bona infinita inde asportarunt in Christianorum maximum detrimentum. Exinde uero inimicorum potentia multum creuit, & regis Armeniæ posse fuit mirabiliter diminutum. Rex uero Armeniæ, qui semper solicite conabatur ad destructionem infidelium toto posse, intellectis infelicissimis rumoribus regni sui, fuit animo mirabiliter perturbatus, & die noctuq; cogitabat qualiter Saracenis posset inferre grauamen, unde multoties inducebat Abagan & Tartaros ad destructionē sectæ perfidi Mahumeti, & Christianorū subsidium & iuuamen: sed Abaga propter guerram quam habebat quotidie cum uicinis, se sæpius excusabat. Rex Armeniæ uero perpendens, quod nō poterat ad præsens habere subsidium Tartarorum, misit suos nuncios ad Soldanum Ægypti, & treugas cum ipso iniuit & firmauit, hoc faciens, ut de Saracenorum carceribus posset redimere natum suum. Vnde Soldanus promisit regi, quod si sibi redderet quendam suum socium nomine Sangolascar, qui captiuus penes Tartaros tenebatur, & sibi restitueret castra ciuitatis Halappi, quæ occupauerat tempore Haoloni, ipse filium restitueret pristinæ libertati. Soldanus itaq; restituit filium

regis, & recepit socium suum, & rex restituit Soldano castrum de Tempesack, & alia duo castra fecit dirui, ad requisitionē Soldani, & hoc modo filius Armeniæ regis fuit de carceribus liberatus. Post hæc uero rex Haythonus, bonæ memoriæ, qui xlv. annis regnum tenuerat, & multa bona fecerat Christianis, regnum & dominium suum contulit & cōcessit filio suo Dn. Tiuono, de Ægypti carceribus liberato: & ipse renuncians pompis huius seculi, est religionem ingressus, & uocatus fuit Macarius, mutato proprio nomine, secundum consuetudinem Armenorum, qui quando ingrediuntur religionē, mutari faciunt sibi nomen. Et post modicum temporis spacium rex Haythonus requieuit in pace, anno domini M. CCLXX.

De Abaga, qualiter introiuit Ægyptum, & destruxit Turquiam, Caput XXXIIII.

ILle autē rex Armeniæ supra nominatus fuit sapiens atq; prudens, & suū regnum prouide gubernauit, dilectus fuit ualde tam à sua gente quàm à Tartaris, & ex toto animo studuit destruere Saracenos, unde suo tempore accidit, quod Abaga pacem composuit cum uicinis suis, qui longo tempore sibi fuerant inimici. Tunc uero temporis Soldanus Ægypti ingressus fuit regnum Turquiæ, & ibi multos Tartaros interfecit, & de pluribus uillis fugauit eosdem. Nam quidam Saracenus, qui Paruana uocabatur, erat in regno Turquiæ Capitaneus Tartarorum, & iste rebellis effectus contra Abagan, conabatur Tartaros omnes perdere & fugare. Abaga uero hoc audiēs, equitauit ita propere, quod quadraginta dietas in quindecim dierū spacio peregerit. Soldanus Ægypti audiens aduentum Tartarorum, subito de regno Turquiæ recessit, nec fuit ausus ulterius expectare, non tamen potuit ita celeriter arripere iter suum, quin Tartari qui uelociter sequebantur, attingerent exercitus sui finem, in introitu regni Ægypti in quodam loco, uocato Passblanck. Irruentes itaq; Tartari in posteriori custodia exercitus, ceperūt duo milia equitum Saracenorum, & diuitias multas acquisiuerunt, & ceperunt etiam quinq; milia domos Cordinorum, qui in illa regione degebant. Perueniente uero Abaga usq; ad confines terræ Ægypti, consultum erat sibi, ne ultra progrederetur propter æstum: terra enim illa est calida ultra modum, & Tartari, & eorum animalia, quæ à longe uenerant festinanter, non potuissent pondus ferre laboris & æstus: unde Abaga rediīt in Turquiam, & fecit dissipari & destrui omnes terras, quæ rebelles extiterant & reddiderant se Soldano, Paruanam uero proditorem cum suis sequacibus iuxta morē Tartarorum per medium fecit scindi, & iussit quod in omnibus cibis quos erat comesturus, poneretur de carne illa Paruanæ proditoris, de qua comedit Abaga, & dedit suis proceribus comedendum, & talem ultionem sumpsit de Paruana proditore rex Abaga.

Dirum supplicium

De Soldano

De Soldano Aegypti mortuo per uenenum. Cap. XXXV.

POstquam ergo Abaga de regno Turquiæ sua uota compleuit, & Tartari fuerunt repleti prædis & diuitijs, quas acquisiuerant contra rebelles Saracenos, uocauit ad se regem Armeniæ, & sibi obtulit regnum Turquiæ, eo quod pater suus & ipse semper se gesserant fideliter ergà dominium Tartarorum. Rex uero Armeniæ tanquam sapiens & discretus, de tanto dono obtulit Abaga multas grates, & à retentione regni Turquiæ se curialiter excusauit, asserens se non posse sufficere ad duo regna commode gubernanda. Nã Soldanus Aegypti erat in integro posse suo, & ad grauamen regni Armeniæ toto conamine intendebat: quare satis sibi facere uidebatur, si ad defensionem regni Armeniæ poterat consilium adhibere. Consuluit tamen rex Armeniæ, ut Abaga de regno Turquiæ taliter ordinaret antequã recederet, quod de rebellione nullatenus dubitaret, & nulli Saraceno daret dominium in Turquia. Abaga quidem acceptauit regis consilium, & nunquam postea uoluit quod Saraceni in illis terris dominium obtinerent. His itaq; completis, rex Armeniæ requisiuit & rogauit, quod Abaga uellet intendere ad liberationem terræ sanctæ, & ipsam eruendam de manibus paganorum. Hoc Abaga promisit facere toto posse, & consuluit, quod rex nuncios suos mitteret ad papam, & ad alios dominos & principes Christianorum, pro subsidio terræ sanctæ. Abaga uero in regno Turquiæ ordinatis quæ fuerant ordinanda, ad regnũ Corosten, ubi familiam suam dimiserat, est reuersus. Benedeclar uero Soldanus Aegypti, quum Tartari damnũ sibi intulerunt, fuit ueneno potatus, & subito obijt in Damasco: de quo Christiani partiũ orientis fuerunt ualde gauisi, & Saraceni cœperunt multipliciter contristari. Nam post mortem Soldani non habuerunt tam bonum Soldanum, ut Saraceni communiter asserebant. Quidam uero filius suus Meleckfait nomine successit in dominio: sed post modicũ temporis spacium de dominio fuit expulsus per quendam qui uocatus fuit Ersi, qui uiolenter dominium usurpauit, & constituit se Soldanum.

De Mangodanior duce Tartarorum, qualiter aufugit de pugna propter timorem. Caput XXXVI.

TErmino itaq; ueniente, in quo Abaga debuit & potuit guerrã mouere contra Soldanum Aegypti, ordinauit quod Mangodanior frater suus ad regnum Syriæ, cum triginta milibus Tartarorum se transferret, & si forte Soldanus ueniret belliger contra eum, ipsum uiolenter debellaret, & si Soldanus uitaret prælĩu, occuparet terras & castra, & custodiendas traderet Christianis. Quãdo Mangodanior itaq; per dietas suas processisset, quousq; Armeniæ appropinquauit, tunc misit pro rege Armeniæ, qui continuo uenit cum pulchra equitum comitiua, & ingressi fuerunt regnum Syriæ, & iuerunt totam prouinciam deuastando usq; ad ciuitatem Hames, quæ Camella hodie ap-

die appellatur à pluribus, & est sita in medio regni Syriæ, ut fertur. In facie uero illius ciuitatis est quædam planicies ualde pulchra, ibiq; Soldanus Ægypti congregabat posse suũ, intendens cũ Tartaris præliari. Saraceni itaq; ex una parte, & Christiani cum Tartaris ex aduerso ingens præliũ iniuerũt. Rex itaq; Armeniæ cum Christianis ducebat & regebat exercitus dextrum cornu, unde ipse inuasit sinistrum cornu exercitus Soldani, & fugauit inimicos usq; ad ciuitatẽ Hames per tres dietas longas & ultra uiriliter. Almach etiã quidã Tartarorũ, aliã partẽ exercitus Soldani uiriliter debellauit, & per tres dietas Saracenos fugauit, quousq; peruenit ad quandã ciuitatẽ quæ uocat Tara. Quumq; crederent Soldani potentiã fuisse contritã, & ecce Mangodanior, qui nunquã uiderat discrimina præliorũ, de quibusdã Saracenis, Bedinnis lingua Arabica nominatis, absq; rationali causa timens retrocessit, campum uictoriæ derelinquens, dimisitq; regem Armeniæ & aliũ ducẽ suũ qui inimicos fuerant persequuti. Quando uero Soldanus, qui omnia crediderat amisisse, uidit campũ belli uacuũ & totaliter derelictũ, ascendit quendam monticulũ cum quatuor armatis firmiter ibi stando. Rex uero Armeniæ rediens de conflictu, quum non inuenisset in campo Mangodanior, fuit plurimum stupefactus, cogitans uiã quam gradiebatur, post ipsum tenuit gressus suos. Almach uero prædictus, qui persequutus fuerat Saracenos quos fugauerat, per biduum expectauit, sperans dominũ suum Mangodanior post ipsum, sicut debuit, equitasse, ut inimicos & prouinciã subiugaret, de quibus fuerant uictoriam consequuti. Cognita uero ueritate, de recessu Mangodanior, post ipsum ire festinauit, uictoriam derelinquens, & inuenerunt Mangodanior super littore fluminis Eufratis expectantem. Post hæc Tartari ad eorum prouinciam sunt reuersi. Rex uero Armeniæ cum gente sua in illo itinere passus fuit multa incommoda & labores. Nam propter uiarum longitudinẽ, & penuriam pabulorũ equi Christianorũ regni Armeniæ fuerunt totaliter fatigati, quod incedere non ualebant: & sic separatim Christiani per deuia incedentes, à Saracenis qui degebant in illis partibus, sæpius inueniebantur, & absq; misericordia cædebantur, unde maior pars totius exercitus regni Armeniæ amissa fuerat, & proceri quasi omnes. Et hoc infortunium Mangodanior accidit an. M. CCLXXXII. Postquã uero Abaga Can hæc omnia intellexit, congregauit undiq; gentem suam, & quũ iam esset paratus contra Saracenos procedere toto posse: & ecce quidam filius diaboli Saracenus uenit ad regem Persarum, & quibusdam qui Abaga familiariter seruiebant, contulit multa dona, & cum eis taliter ordinauit, quod una die Abaga & fratri suo Mangodanior uenenum mortiferum propinaret, ex quo ambo, proh dolor, excesserunt è uita in octo dierum spacio: per illos eosdem, qui scelus istud perpetrauerant, fuit primo comperta ueritas huius rei, & sic obijt Abaga Can anno domini M. CCLXXXII.

De Tango-

De Tangodor secundo filio Haoloni, qui successit Abaga in regno, Caput XXXVII.

POst obitum Abaga Can congregauerunt se Tartari, & constituerũt dominum super eos, quendam fratrem Abaga, qui Tangodor uocatur, & alios fratres suos præcesserat. In diebus quidem iuuentutis suæ datũ fuit sibi baptismatis sacramentũ, & uocatus fuit in baptismate Nicolaus. Sed postꝗ fuit ætate perfectus, propter societatem Saracenorum quam dilexerat, effectus fuit pessimus Saracenus, & renũcians fidei Christianę, Mahumet Can uoluit se appellari, & toto conamine studuit facere quod om̃es Tartari conuerterentur ad sectam iniquitatis filij Mahumeti, & quibus uiolentiam inferre forsitan non audebat, dona, gratias, honores cõferebat. Tempore istius igitur Mahumeti Can, conuersi fuerunt ad fidem Saracenorum Tartari infiniti, sicut hodie euidenter apparet. Præcepit itaque iste filius diaboli Mahumeti, omnes ecclesias Christianorum dirui, & ne Christiani auderent amplius celebrare legem & dogmata Christi. Faciebat publice prædicari Mahumeten, & Christianos exules fecit ire, & in ciuitate Taurisij fecit Christianorum ecclesias totaliter deuastari. Misit etiam suos nuncios ad Soldanum Ægypti, & firmauit pacis & concordiæ secum fœdus, & promisit quod omnes Christianos qui in terris dominij sui erant compellerent ad Saracenos, aut capitibus priuarentur: unde Saraceni fuerũt magna exultatione repleti: Christiani uero tristes & timidi incedebãt, nec eis aliud residebat, nisi dei misericordiam inuocare: uidebant enim persequutionem Christianorum maiorem quàm unquam fuerat temporibus retroactis. Transmisit etiam prædictus diabolus Mahumetes ad regem Armeniæ, & ad regem Georgiæ, & ad alios Christianos, ut ad ipsum accederent sine mora: sed Christiani cogitauerunt potius mori in prælio, quàm suis placere mandatis, quia nesciebant aliud remediũ inuenire. Quumq́ fideles Christiani in tanta essent cordis amaritudine positi, quod mori potius ꝗ uiuere affectabant: ecce deus, qui sperantes in se nullatenus derelinquit, cõsolamen transmisit Christianis omnibus. Nam quidã frater istius Mahumeti, & quidã eius nepos, nomine Argonus, fuerũt isti Mahumeto ꝓpter mala opera sua contrarij & rebelles, & significauerunt Cobila Can maiori Imperatori Tartarorum, qualiter iste Mahumetus antecessorũ suorũ uestigijs derelictis, effectus fuerat pessimus Saracenus, Tartaros omnes quos poterat inducendo, ut efficerentur etiã Saraceni. Quo audito Cobila Can Imperator fuit plurimum perturbatus, unde Mahumeto præcipiendo mandauit, quatenus corrigere se deberet, & à malis operibus abstinere, alioquin procederet contra ipsum. Ipse quidem Mahumetes mandato Imperatoris intellecto, ira & indignatione fuit repletus: & quia nullus erat qui auderet suis uoluntatibus contraire, præter fratrem suum & prædictum nepotem suum Argonum, laborauit tantum

diabolicus ille Mahumetus, quod fecit interfici fratrem suũ, & de nepote suo Argono intendens facere illud idem, iuit cum exercitu copioso, ut ipsum caperet & teneret. Argonus uero, qui contra potentiã inimici non poterat belliger apparere, montes petijt, & in quoddam castrum fortissimum introiuit. Idem uero iniquitatis filius Mahumetus dictum castrum obsedit, stans circumcirca cum suo exercitu infelici. Finaliter uero Argonus se reddidit Mahumeto cum pacis interiectis conditionibus, uidelicet, quod sibi & suum dominium seruaret. Postquam Mahumetus Can tenuit Argonum, tradidit eum conestabulo suo, & pluribus alijs magnatibus sub custodia concludendum. Et dum reuerteretur ad ciuitatem Taurisij, ubi dimiserat filios & uxores, dedit omnibus in mandatis, quod post ipsum incederet paulatim: conestabulo uero & quibusdam alijs, in quibus præcipue confidebat, iussit quatenus nepotem suum occiderent, & occulte sibi caput afferrent. His itaq; taliter ordinatis, festinanter præcepit eis Mahumetus. Inter illos uero qui mandatũ susceperant tanti sceleris adimplendi, inuentus fuit quidam potens uir, quem Abaga nutriuerat, pater ipsius Argoni, qui pietate motus, armis susceptis, conestabulum Mahumeti, & omnes suos sequaces nocte gladio iugulauit, & Argonũ à mortis periculo liberauit, & constituit Argonum rectorem & dominum super omnes. Vnde alij timore, alij uero amore obedientes fuerunt suis beneplacitis & mandatis. His itaq; sic peractis, Argonus cum comitiua suorũ fidelium, fuit persequutus celeriter Mahumetũ, & antequam Taurisiũ perueniret, personaliter cepit illum, quem captum iussit per medium detruncari, & sic fuit interfectus canis ille pessimus Mahumetus, inimicus fidei Christianæ, antequam duorum annorum spaciũ in suo solio compleret.

De Argono filio Abaga, qualiter fuit dominus Tartarorum post mortẽ Tangodor pessimi Saraceni. Caput XXXVIII.

ANno domini M. CCLXXXV. post necem pessimi Mahumeti, Argonus filius Abaga Can, primi Imperatoris, noluit se uocari Can, quousq; haberet à maiori domino in mandatis: & super eo misit Argonus ad magnum Can nuncios speciales, quos magnus Can Tartarorũ benigne suscepit, & honorifice tractauit, & de morte pessimi Mahumeti fuit plurimũ consolatus, & transmisit de maioribus domus suæ, & Argonum in dominio confirmauit. Et extũc Argonus fuit ab omnibus Can uocatus, & fuit ab omnibus honoratus. Iste uerò Argonus fuit aspectu pulcherrimus, & dominiũ suum tenuit uiriliter & prudenter, Christianos dilexit, & ipsos plurimum honorauit. Ecclesias quas Mahumetus dirui fecerat reparauit, unde accesserũt ad eum rex Armeniæ, & rex Georgiæ, & alij Christiani partium orientis, & supplicauerunt ei, quod consilium apponeret, & iuuamen, ut terra sancta liberaretur de manibus paganorũ. Argonus quoq; benigne respondit, quod libenter faceret quicq̃d posset ad honorẽ dei & fidei Christianæ, unde intendebat

debat fœdus pacis componere cum uicinis, ut securius posset ire ad subsidiũ terræ sanctæ. Quũq; Argonus in hoc bono proposito perseueraret, pacem quærens cum uicinis, ecce quarto anno sui dominij transmigrauit. Quidam uero frater eius nomine Regayto, sibi successit, sed fuit homo nullius ualoris, sicut inferius exprimetur.

De Regayto successore Argoni, Caput XXXIX.

ANno domini M.CCLXXXVIII. post obitum Argoni Can frater eius Regayto nullam habebat legem uel fidem, ad arma erat penitus nihil ualens, totus erat deditus luxuriæ & peccato, & in omnibus ducebat tanquam brutum animal uitam suam, uẽtris ingluuiem satiando superfluis potibus atq; cibis, per spacium sex annorum uixit in dominio: nihil aliud faciebat, unde per suam miseriam suis fuit exosus, & ab extraneis extitit uilipensus: finaliter fuit à suis proceribus suffocatus. Et post obitũ suum factus fuit dominus quidam eius cõsanguineus, nomine Baydo: iste Baydo fuit in fide Christi fidelis, & rectus, & multas fecit gratias Christianis: sed dies uitæ suæ subito defecerunt, sicut inferius exprimetur.

De Baydo domino Tartarorum, & qualiter obierit, Cap. XL.

ANno domini M.CCXC. post mortem Regayto, Baydo tenuit dominium Tartarorum: Iste Baydo tanquam bonus Christianus reædificauit ecclesias Christianorũ, & præcepit, quod nullus auderet dogmata Mahumeti inter Tartaros prædicare. Et quia multiplicati erant ualde illi, qui sectam tenebãt perfidi Mahumeti, moleste tulerunt mandatũ Baydo, & ideo occulte miserunt nuncios ad Casanum, qui fuit filius Argoni, & promiserunt sibi dare dominium, quod Baydo tenebat, & ipsum constituere dominum super eos, si uellet renunciare fidei Christianæ. Casanus uero, qui parum curabat de fide, & qui dominium plurimum affectabat, promisit facere quicquid uellent, & propter hoc Casanus fuit rebellis effectus. Baydo uero congregauit gentem suam, intendens Casanum capere & tenere: proditionem enim, quam gens sua sibi fecerat ignorabat. Quumq; ad campũ belli uenissent, ecce omnes illi qui sectæ adhæserant Mahumeti, relinquentes Baydo, fugerunt ad Casanũ. Baydo quoq; uidens se ab omnibus derelictum, fugã arripuit, credens euadere, sed persequentibus inimicis fugiendo interijt.

De Casano filio Argoni, qualiter dominium usurpauerit, & gestis eius, Caput XLI.

POst mortem Baydo Casanus fuit factus dominus Tartarorum, initio sui dominij non audebat contraire his, quæ promiserat illis, qui eum in dominio posuerunt, qui Mahumeti sequebantur legem & sectam, & ideo austerum se ostẽdit nimium Christianis. Sed postquam in sede dominij firmus fuit, cœpit honorare & diligere Christianos, multa fecit in uita sua ad cõmodũ Christianorũ, sicut in sequẽtibus audietis. Et primo destruxit quam

plures

plures magnates, qui suadebant ei, ut Saracenorum fidei adhæreret, & perse-
queretur undiq; Christianos. Post præcepit omnibus Tartaris, qui in domi-
nio suo erant, quod essent armis & omnibus necessarijs præmuniti, quoniam
intendebant ingredi regnum Aegypti, & Soldanum destruere si ualerent, &
hoc mandauit regi Armeniæ, & regi Georgiæ, & alijs Christianis partium
orientis. Verum uerno tempore adueniente, Casanus suum exercitum con-
gregauit, & direxit gressus suos per uiam de Baldach cum exercitu copioso.
Quando uero Casanus peruenit ad terras Aegypti, cōgregauit in simul gen
tem suam. Soldanus qui uocabat Melecnaser, iamdudum de aduentu Tar-
tarorum rumoribus intellectis, congregauit posse suum, & uenit ante ciuitatē
Mames cum maximo apparatu, quæ ciuitas est sita in medio regni Syriæ, ut
refertur. Quūq; Casanus intellexisset, quod Soldanus contra ipsum inten-
deret præliari, ad obsidionem ciuitatis uel castri noluit perdere tempus suū,
sed recto tramite celeriter uenit ad locum ubi erat Soldanus, & se posuit ex
aduersa parte per unam dietam in quibusdam pratis, in quibus erat abun-
dantia pabulorum. Vnde præcepit Casanus omnibus suis, quod in illo cam
po essent, quousq; equi requiescerent à labore quem passi fuerant in uia cele-
riter ueniendo. In societate uero Casani erat quidā Saracenus nomine Cal-
phack, qui fuerat seruus Soldani, & fugerat ad Casanum propter metū Sol
dani, qui propter excessus intendebat illum carceribus mancipare. Iste Cal-
phack à Casano receperat gratias & honores, & Casanus de eo plurimum
confidebat, sed tanquā proditor maledictus per literas notificauit Soldano
& Saracenis consilium & intentionem Casani, & misit qualiter Casanus mo
rari intendebat in pratis illis, ut daret requies equis suis, qui erant mirabiliter
fatigati, & consuluit Soldano quod properaret ad pugnam quamdiu aduer
sariorum equi erant fessi, quia faciliter posset de Tartaris uictoriā reportare.
Soldanus Ægypti, qui apud ciuitatem Hames Tartaros proposuerat expe-
ctare, acquieuit tamen cōsilio proditoris, & cū electa multitudine suorū equi
tauit festinanter, ut ex improuiso insultū faceret in Casanum. Speculatores
quidē exercitui Casani notum fecerunt aduentū Soldani. Casanus uero fecit
edictū, ut omnes sui equitarent per acies ordinati, ut uiriliter reciperent inimi
cos. Casanus ergo leone audacior, cū illis quos circa se inuenit, equitauit ob-
uiam Saracenis, qui iam tantū appropinquauerant, quod præliū nō poterat
euitari. Et cæteri qui per campum erant dilatati, ut requiem darent equis, nō
poterant ad ipsum accedere festinater, unde Casanus præcepit militibus qui
secum erant de equis descendere, & de illis in circuitum facere uelut murum,
& cum arcubus & sagittis impeterent inimicos, qui laxatis habenis ad præ-
lium properabant. Tartari uero descenderūt, & in circuitu ipsorum posuerūt
equos suos, & acceptis in manibus arcubus & sagittis, expectauerūt quousq;
sagittæ possent ad inimicos commode peruenire. Et sic omnes simul Tartari
sagittantes,

sagittantes,qui in arte sagittandi mirabiliter sunt periti,equos inimicorũ pręcedentes taliter percusserunt,quod ante alios ceciderunt:unde illi qui sequebantur,qui cursu uelocissimo properabant,inuenientes præcedentes prostratos,præcipitabantur super illos: unde de multis Saracenis euaserunt pauci, qui nõ erant prostrati,aut sagittis Tartarorum letaliter uulnerati.Soldanus Aegypti,qui in acie illa erat, quàmocyus potuit retrocessit. Casanus hoc uidens,statim præcepit equos ascendere gentem suam,& inuadere uiriliter inimicos,& ipse fuit primus,qui Soldani aciẽ est ingressus,& tamdiu Soldanus cum modica societate suorũ bellum sustinuit, prostrando & occidendo strenue inimicos,quoad Tartari muniti,& per acies ordinati uenerũt ad pugnã: tunc inceperunt omnes acies undiq; præliari, & durauit altercatio inter eos ab ortu solis usq; ad nonam. Finaliter uero Soldanus nõ potuit resistere audaciæ Casani, qui manu sua mirabilia fecit, & sic uertitur in fugã Soldanus cum omnibus Saracenis. Casanus itaque cum gente sua persequutus fuit usq; ad noctis caliginem inimicos diuersimode occidendo, unde tanta fuit ibi Saracenorum strages, quod tota terra dispersa extitit corporibus mortuorum. Post conflictum nocte illa requieuit Casanus in quodam loco qui uocatur Cametũ,gaudens & exultans ineffabiliter de triumpho quem contra Saracenos obtinuerat nutu dei. Actũ hoc anno domini M. C C C X. die mercurij ante festum natiuitatis domini.

De uictoria quam habuit Casanus contra Soldanũ Aegypti, & qualiter spolia diuisit inter socios, Cap. XLII.

HIs itaq; sic peractis,Casanus præcepit regi Armenię,& cuidã duci Tartarorum,qui uocabatur Molay, quod cum xl.milibus equitum Tartarorum persequerentur Soldanum usq; ad desertũ Aegypti,quod distabat à campo belli per duodecim dietas & ultra. Et præcepit quod apud ciuitatem Gaccaræ ipsum expectarent aut eius mandatũ. Rex igitur Armeniæ & Molay prædictus cum xl.milibus Tartarorum ante solis ortum recedentes,Soldanum fuerunt celeriter persequuti.Post triduum uero Casanus misit ad regem Armeniæ quod rediret,eo quod intendebat obsidere ciuitatem Damasci,& præcepit quod Molay procederet,sicut habuerat in mandatis,Saracenos omnes quos capere poterat perimendo. Soldanus uero quoq; fugit uelociter diu noctuq; dromedarios equitando, & in societate quorundam Beduinorum,qui eum conducebant,Babyloniam mirabiliter est ingressus. Alij uero Saraceni diuersimode fugerunt, quò quilibet opinabatur se posse melius receptare: quorum magna quantitas perrexit per uiam Tripolis, qui per Christianos habitantes in monte Libani fuerunt interfecti crudeliter. Redeunte ergo rege Armeniæ ad Casanum, inuenit quod ciuitas Casana dediderat se Casano, & totum ærarium Soldani & exercitus sui quod ibi erat,fuit ante Casani præsentiam deportatũ,cuius multitudo extitit infinita:

mirati fuerunt omnes ſuper eo, quod Soldanus tãtas diuitias ſecum tulerat, dum intenderet præliari. Caſanus ergo congregatis omnibus illis diuitijs, & omnibus ſpolijs quas lucrati fuerant Tartari, poſt triumphum diuiſit omnia liberaliter inter ſuos, ex qbus omnes locupletes ſunt effecti. Ego uero Fr. Haythonus, qui hanc hiſtoriã compilaui, interfui omnibus negocijs & prælijs quæ Tartari habuerunt cum Soldano à tempore Haoloni: ſed nunquã uidi uel audiui dici de aliquo domino Tartarorum, qui plura faceret in duobus diebus, quàm fecit Caſanus. Nam prima die belli cum parua ſocietate ſuorum contra Soldanum & magnam copiam inimicorum præliũ ſuſtinuit, & de perſona ſua taliter ſe probauit, quod inter omnes alios bellatores famã & laudem merito eſt adeptus. Et de ſua probitate inter Tartaros narrabit̃ in ſecula ſeculorum. Secunda uero die tanta erat libertas & liberalitas cordis ſui, quod de omibus diuitijs & infinitis theſauris quos acquiſiuerat, ſic inter ſuos diſtribuit & diuiſit, quod in ſua ſorte non retinuit niſi unum enſem, & quoddam marſupium, in quo erant ſcripturæ terræ Ægypti, & innumerus exercitus Soldani, & ſimilia. Et omnia alia diſtribuit liberaliter, ut eſt dictũ. Et hoc præcipue erat admirandum, qualiter in tantillo corpuſculo tanta uirtutum copia inueniri poterat. Nam inter xx. mille milites, uix potuiſſet ſtaturæ minoris aliquis reperiri, neque turpioris aſpectus, omnes tamen alios in probitate & uirtutibus excedebat. Et quia iſte Caſanus tempore noſtro fuit, dignum eſt quod de ſuis geſtis plenius enarremus: & ille Soldanus, qui per Caſanum extitit debellatus, adhuc uiuit. Præterea illi qui ad Saracenorum intendunt præcipitium, & grauamen inferre uolunt, multa poterunt ſumere documenta his hiſtorijs plenius intellectis.

Caſani laus

Poſtquam uero Caſanus per quinque dierum ſpacium requieuit, & inter ſuos diuiſit ſpolia innumerabilia, ut ſuperius eſt expreſſum, per dietas ſuas iter ſuum direxit rectà ad ciuitatem Damaſci. Quumque ciues Damaſci cognouerunt aduentum, timuerunt ualde, ne ſi Caſanus eos caperet uiolenter, abſque miſericordia perderentur. Vnde de conſilio ſapientum, & concordi omnium uoluntate, ſuos ad Caſanum nuncios tranſmiſerunt, qui dederunt ſibi multa dona, & ei claues ciuitatis etiam obtulerunt, ab eo miſericordiam implorãtes. Receptis ergo xenijs & clauibus ciuitatis Damaſci, præcepit Caſanus nuncijs quod redirent, & uictualia ſufficientia exercitui præpararent, & nullatenus dubitarent, quia nolebat deſtruere ciuitatem, ſed eam intendebat pro camera ſua reſeruare. Recedentibus itaque nuncijs cum exultatione ingenti, Caſanus poſt modicum equitauit ad flumen Damaſci, in cuius littore tentoria ſua fixit, & inhibuit, ne inferrẽtur damna aliqua ciuitati. Ciues uero Damaſci miſerunt plurima dona Caſano, & de uictualibus dederunt exercitui affluenter, manſitq́ꝫ ibi Caſanus per xlv. dies cum omnibus ſuis, præter xl. milia Tartarorum, quos miſerat cum Molay, qui apud ciuitatem

Gaccaræ morabantur, Casani expectantes aduentum uel mandatum.

De Capchick qualiter fuerit proditor erga Casanũ, & restituerit terras Soldano, Caput XLIII.

QVumq; Casanus taliter moraretur, & daret se solatio & quieti, ecce rumores uenerũt de quodam suo consanguineo, nomine Baydo, qui ingressus fuerat regnum Persarum, damna Casano plurima inferẽdo: & quia dubitabatur ne deterius faceret, consultum fuit Casano, quod ad propria remearet. His itaque rumoribus intellectis, Casanus præcepit maiori duci sui exercitus, qui uocabatur Cotulossa, quod cum parte exercitus ad custodiam regni Syriæ remaneret, & Molay ac alijs Tartaris, qui erãt in terra Gaccaræ mandauit, quod obedirent Cotulossæ, quem dimiserat loco sui. Post hæc ordinauit Casanus Baiulos, & rectores super qualibet ciuitate, & tradidit ciuitatem Damasci Capchick proditori superius nominato, nondum enim Casanus cognouerat uelle suum. Postea uocari fecit ad se regem Armeniæ, & suum sibi reserauit recessum, dicens, Libenter tradidissemus terras, quas acquisiuimus, custodiendas Christianis, si uenissent: & si uenerint, Cotulossæ dabimus in mandatis, quod eis restituat omnes terras, quas hactenus tenuerunt, & ad reparationem castrorum det eis subsidium opportunum. His omnibus sic completis, Casanus arripuit iter suum, tendens uersus Mesopotamiam. Quumq; ad flumen Eufraten peruenisset, mandauit Cotulossæ, ut dimissis Molay xx. milibus Tartaris, ad eum cum residuo exercitu accedere festinaret. Cotulossa quidem fecit, sicut receperat in mandatis, unde Molay stetit in custodia regni Syriæ pro Casano, & suadẽte Capchick proditore, Molay se transtulit uersus partes Hierosolymitanas, in quodam loco nominato Gaur, ut ibi pabula ꝑ equis, & alia necessaria inueniret. Æstiuo uero tẽpore ueniente, Capchick prædictus, qui erga Casanum iamdudũ conceperat falsitatem, occulte misit ad Soldanum, quod redderet sibi Damascum & alias terras, quas Casanus & Tartari occupauerant in regno Syriæ. Et Soldanus promisit Capchick, quod si ea quæ promiserat adimpleret, sibi daret perpetuo dominium ciuitatis Damasci, & de thesauro suo etiam magnã partem, & sororem suam sibi traderet in uxorem: & ita post modicum temporis spacium, Capchick rebellis effectus, fecit omnia castra Tartaris rebellare: spes enim illorum erat æstus æstiui temporis, in quo Tartari non poterant equitare, neq; suis subsidium impertire. Quãdo Molay uidit, quod omnes terræ rebelles factæ fuerunt, non fuit ausus stare cum tam modica gentium quantitate, unde per uiam breuiorem se transtulit ad regnum Mesopotamiæ, & notificauit Casano omnia quæ in regno Syriæ euenerant seriatim. Casanus uero tunc nõ potuit aliud facere per æstum temporis. Sed ueniente tempore hyemali, super littora fluminis Eufratis suum fecit maximum apparatum, & transmisit Cotulossam cũ xxx. milibus equitibus Tartaris, & præcepit, quod

quando ad partes Antiochiæ perueniret,regẽ Armeniæ conuocaret,& alios Christianos partium orientis & Cypri,& adiungeret eos sibi.Et dum Casanus cum robore sui exercitus sequeretur, in regnum Syriæ introiret. Prædictus itaq; Cotulossa fecit sicut habuit in mandatis. Acceptis itaq; xxx.milibus Tartarorum, per dietas suas perrexit,quousq; Antiochiam applicuit,& deinde misit ad regem Armeniæ quod ueniret, unde rex Armeniæ cum suo exercitu equitauit. Christiani etiã qui erant in regno Cypri,de aduentu Cotulossæ rumoribus intellectis, absq; moræ dispẽdio cum galeis & alijs lignis peruenerunt ad insulam Anteradensem,& ibi fuerũt dominus Tyreneñ.frater regis Cypri, qui erat militiæ dux & rector,& magistri domorum,hospitalis & templi,cum conuentibus fratrum suorum:& dum parati essent uoluntaria Christi seruitia adimplere, ecce rumor uenit de quadã infirmitate Casani,à qua taliter uexabatur,quod de conualescentia medici desperabant,unde Cotulossa cum suis Tartaris redijt ad Casanum. Rex etiam reuersus fuit Armeniam & alij Christiani,qui uenerant ad insulam Anteradensem,redierunt in Cyprum. Et ob hanc causam incœptum terræ sanctæ negocium fuit totaliter derelictum:hoc accidit anno domini M.CCCL.

De maximo damno quod habuerunt Tartari in planicie Damasci propter aquarum abundantiam, Cap. XLIIII.

ANno domini M.CCCIII. Casanus congregato iterum exercitu copioso cum magno apparatu, peruenit usque ad flumen Eufraten, intendens regnum Syriæ introire, & sectam Mahumeti totaliter destruendo, terram sanctam libere restituere Christianis. Saraceni uero Casani timẽtes aduentum,& quũ in bello nõ confiderent se esse pares,totam terrã eorũ combusserunt ante faciem Tartarorũ,ita quod collectis frugibus, & alijs in terra crescentibus,ac animalibus in castris & in munitionibus cõgregatis, residuũ totũ ignibus deuastarũt,ut quũ Tartari uenirẽt, nõ inuenirẽt uictualia,neq; pabula pro iumentis.Quando Casanus intellexit ea quæ fecerant Agareni, & qualiter dissipauerant totam terram,cogitans quod equi illis in terris taliter deuastatis non possent sustentari, accepit consiliũ remanẽdi super littora fluminis Eufratis illa hyeme,& ueris tempore ueniente, dum herbæ inciperent pullulare,perficere iter suum. Maiorem enim curam habebant Tartari de equis suis quàm de seipsis, quia dum modico & uili cibo sciant esse contenti,de seipsis quodammodo non curabant. Tunc Casanus misit pro rege Armeniæ, qui sine tarditate ueniens, super flumine se locauit. Et tanta fuit ibi gentis multitudo, quod exercitus Casani per tres dietas extendebatur in longum,à quodam uidelicet castro quod uocatur Caccabe, usq; ad aliud castrum nominatum Labire:quę quidem castra erant Saracenorum,sed absq; insultu aliquo reddiderunt se Casano.Quumq; Casanus taliter moraretur, tempus congruum expectando, ut posset de Saracenis perficere uota sua,&

terram sanctam de ipsorum manibus liberare. Et ecce, diabolus obstaculum interiecit. Nam Baydo superius nominatus, terras Casani iterum introiuit, & intulit damna multa, sicut Casano extitit enarratum. Vnde consultum fuit Casano, quod ad propria remearet. Casanus quidem plurimum perturbatus, pro eo quod tam diu differebatur negocium terræ sanctæ, iussit Cotulossæ duci suo, quod cum xl. milibus Tartaris regnum Syriæ introiret, & ciuitatem Damasci caperet, & omnes perderet Saracenos. Rex quoque Armeniæ cum gente sua præfato duci Cotulossæ est associatus. Casano itaque ad propria redeunte, Cotulossa cum xl. milibus Tartaris, & rex Armeniæ cũ suo posse regnum Syriæ introiuerunt, omnia deuastantes, quousque peruenerunt ad ciuitatem Hames, ibiq; crediderunt, sicut aliâs fecerant Ægyptij, exercitum inuenire, sed certos intelligentes rumores de Soldano, quod esset in ciuitate Gaccaræ, inde nullatenus egressurus. Obsederunt ergo uiriliter ciuitatem Hames, quam post paucos dies uiolenter ceperunt, & indifferenter omnes Saracenos gladio peremerunt, ibiq; inuenerunt diuitiarum copiam, & magnam multitudinem armatorum. Deinde uero se transtulerunt ad ciuitatem Damasci, ut eandem quoq; obsiderent, & ecce ciues suos miserũt nuncios, supplicãdo quod eis concederentur induciæ triduanæ, quas inducias habuerunt. Præcursores uero Tartarorum, qui ferè per unam dietam transiuerant iam Damascum, ceperunt quosdam Saracenos, quos transmiserunt ad Cotulossam, ut per eos inquireret certa noua. Cotulossa ergo per illos Saracenos rumoribus intellectis, quod ibi prope circa duas dietas erant mille ducenti equites Saracenorum, qui aduentum Soldani quotidie expectabant: cum festinatione equitauit, ut ex improuiso illos caperet & teneret. Et quãdo Cotulossa & rex Armeniæ peruenerunt ad locũ, ubi erãt mille ducenti equites Saracenorum, erat quasi hora uespertina, & paulo ante applicuerat iam Soldanus. Cotulossa ergo & rex Armeniæ, qui credebant occupare solos illos mille ducentos Saracenos, uidentes se in sua opinione deceptos, steterunt ut consilium caperẽt. Consultum itaq; fuit Cotulossæ, quod requiesceret nocte illa, & inimicos in crastinum impugnaret, quum dies iam ad uesperam declinasset. Cotulossa uero qui uilipendebat Soldanũ, & etiam gentem suam, noluit in hoc casu quiescere consilio alicuius, imò præcepit festinanter acies ordinari. Saraceni uero hoc uidentes, steterũt, quia à quodam lacu & quodam monte erant à duabus partibus præmuniti. Et scientes quod Tartari absque eorum discrimine ad eos accedere non ualebant, noluerunt exire ad pugnã, sed ibi firmiter expectauerunt. Quumq; Tartari crederent absq; obstaculo inuadendos Saracenos, & ecce quendam ante se riuulum inuenerunt, qui in certis locis transitum non habebat, unde tardauerunt Tartari multum, antequam possent transire riuulum supradictũ. Sed postquã Cotulossa & rex Armeniæ cũ maiori parte suorũ riuulũ transiuerũt, in inimicos uiriliter insul-

tarunt. Soldanus ſtetit, nec de loco quidem ubi erat inter lacum & montem, uoluit ſe mouere. Noctis uero caligine appropinquante, dum uideret Cotuloſſa Soldanum ſtantem, & nolentẽ ad pugnam egredi, ut ſperabat, congregatis ſuis iuxta montẽ, nocte illa quieuit: ueruntamen circa mille Tartarorũ, qui non potuerunt eo die riuulum pertranſire, nõ fuerũt cum alijs nocte illa. Veniẽte uero die, ad pugnandũ ſe Tartari parauerũt, & in Soldanũ uiriliter inſultarũt: ſed Soldanus noluit in campũ uenire more bellorum, ſed ſtetit in illo tutiori loco, cum gente ſe quantũ poterat defendẽdo. Tartari uero conabant extrahere Saracenos, ſed nullo modo potuerũt. Durãte uero inſultu à mane uſq; ad nonã, propter defectũ aquæ, quã nõ inuenerant nocte illa nec die, tædio & ſiti nimiũ fatigati retro ceſſerũt, & dimiſſo Soldano receſſerunt unus poſt aliũ paulatim per turmas & acies ordinati, quouſq; peruenerũt ad planiciẽ Damaſci, ibiq; inuenerũt abundantiã magnã aquę, & paſcua ualde bona, & ordinatum fuit ibi ſtare, quouſq; hominibus & equis daret requies opportuna, ut poſtmodum melius poſſent redire ad pręlium cum Soldano. Habitatores uero Damaſci ſcientes quod exercitus Tartarorum erat in illa planicie collocatus, quadam nocte aquas fluminis per quoſdam meatus & riuulos diſcurrere permiſerunt, & antequam octo horæ noctis illius pertranſiſſent, aquæ in tantum creuerunt ubiq;, quod Tartari coacti ſint ſurgere & recedere feſtinanter. Quũq; nox illa eſſet multum tenebroſa, & foſſata forẽt omnia plena aquis, & nulli tramites apparerẽt, omnes fuerunt quaſi confuſi, & multa animalia, arma, & arneſia amiſſa fuerunt in illa planicie propter aquas, & etiam plures homines ſuffocati, & inter cęteros rex Armeniæ plura dicitur amiſiſſe. Veniente uero die, per gratiã dei aquarũ pericula euaſerunt. Sed quum arcus & pharetræ Tartarorum, cum quibus præcipue prælianẗ, ac alia arma ipſorum eſſent totaliter madefacta, quod illa non poterant exercere, unde fuerunt totaliter ſtupefacti: quod ſi inimici eos perſequuti fuiſſent, nullus penitus euaſiſſet, imò illos uelut aues capere potuiſſẽt. Poſt hæc uero paulatim Tartari propter illos qui equos ſuos amiſerãt, incedentes ad littora fluminis Eufratis ſunt reuerſi, nec aliquis inimicorum auſus fuit illos ſequi, ſiue inuadere quoquo modo, quandoquidem peruenerunt ad flumen, quod tranſire oportuit natando, & ſicut melius fieri poterat ſuper equis, dum flumen illud eſſet turbidum & inflatum propter abundantiam pluuiarũ, multi Armeni perierunt in illo, etiam Tartari & Georgiani, & multi equi fuerũt in flumine ſuffocati: & ſic accidit, quod nõ per potentiã inimicorum, ſed caſu & malo conſilio tanquam confuſi ad propria redierunt. Hoc quidem diciẗ euenuiſſe, eo quod Cotuloſſa nolebat acquieſcere conſilio alicuius. Nam ſi ſapientibus credidiſſet, illa potuiſſet pericula faciliter euitaſſe. Ego enim Fr. Haythonus huius hiſtoriæ compilator, præmiſſis omnibus præſens fui, & ſi forte ſuper hac materia loquor prolixius quàm decet, mihi quæſo uenia tribuaẗ.

Nam hoc

Nam hoc facio, ut in casu simili similia discrimina ualeam reminisci. Rebus enim consulte actis, consueuerunt fines laudabiles obtineri, & econtra, quæ improuide fiunt, optatis successibus sæpius carent. Postq itaq rex Armeniæ flumen Eufraten pertransiuit non sine damno suorum, decreuit ire ad Casanum anteq ad regnum Armeniæ remearet, unde recto tramite perrexit ad ciuitatē Niniue, in qua Casanus tunc residebat, & Casanus regē suscepit honorifice & benigne, & super amissionibus atq damnis regi plurimū est compassus, unde eidem fecit gratiam specialē. Nam sibi cōcessit mille Tartaros, qui suis expēsis semper essent stantes in custodia regni sui. Et de regno Turquiæ præcepit Casanus certam quantitatem pecuniæ regi dare, de qua posset alios mille equites stipendiarios ad suum placitum retinere. Rex igit' accepta licētia, ad regnum Armeniæ est reuersus, & Casanus ei iniunxit, quod prudenter uigilaret circa custodiam regni sui, quousq ad subsidiū terræ sanctæ personaliter, dante domino, posset ire.

Qualiter Casanus ante mortem suam Carbagandan suum fratrē successorē in regno constituerit, Cap. XLV.

Rex itaq Armeniæ ad terram suam rediit, sed postq ibi applicuit, parū habuit de quiete. Post hæc uero, sicut deo placuit, Casanus fuit quadam graui infirmitate detentus. Et quia sapienter in uita sua egerat, uoluit etiam ultimo commendari, unde suum sapienter condidit testamentum, & sibi instituit hæredem & successorem Carbagandan fratrem suum. Postquā ordinauit prudenter ea quæ erant ordinanda circa negocium regni sui & domus suæ, fecit pulchras constitutiones & leges, quas suis dimisit in memoriā, quæ quidem à Tartaris firmiter obseruantur. Post hæc Casanus diem clausit extremum, & successit sibi in regno Carbaganda frater suus. Iste Carbaganda, fuit filius cuiusdā bonæ memoriæ dominæ, quæ fuit uocata Erockcaton, quæ fuit in fide Christi deuotissima & fidelis, & quamdiu uixit, faciebat sibi diuina officia quotidie celebrari, & tenebat Christianum presbyterum, & sacellum, unde iste Carbaganda fuit baptisatus, & nominatus in suo baptismate Nicolaus, & quamdiu mater eius uixit, in fide Christianorum permansit. Sed post obitum dominæ matris suæ, dilexit societatem Saracenorum, unde fide Christianorū relicta, adhæsit sectæ perfidi Mahumeti. Rex uero Armeniæ de obitu Casani fuit plurimū perturbatus. Nam per hoc inimici fuerunt in magna superbia eleuati. Vnde accidit, quod Soldanus regem habebat ualde exosum, & etiam gentem suam. Nam per totum illum annum ferè mense quolibet, Soldanus Babyloniæ misit magnā copiam armatorū, qui totum regnum Armeniæ deprædabantur, & præcipue planiciem circundabant, damna multa sæpius inferendo, & sic nunquam scitur regnum Armeniæ tantam habuisse molestiam temporibus retroactis: sed deus omnipotens & misericos, qui sperātes in se nullatenus derelinquit, compassus est

miserabilibus Christianis. Vnde accidit mense Iulij, ut septem milia Saracenorũ de melioribus domibus Soldani, regnũ Armeniæ fuerint ingressi, & iuerint omnia deuastando usq; ad ciuitatẽ Tarsensem, in qua B. Paulus apostolus natus fuit. Et quum multa damna intulissent prouinciæ, & redirent, ecce rex Armeniæ suis undiq; congregatis, Saracenis deprædatoribus obuiauit, & prope ciuitatẽ Ayatij bellũ inijt cum eisdem: sed nutu dei potius quàm bonitate nostra, prædicti Saraceni fuerunt totaliter debellati, quod de illis septẽ milibus Saracenorũ nõ euaserunt trecenti qui nõ essent capti, aut diro gladio interempti, licet ferocitate sua crederent inuadere totũ regnũ, & Christianos regni Armeniæ in uno hiatu gutturis absorbere posse: & hoc actum fuit quadã die dominica xviij. mensis Iulij. Post illũ conflictũ Saraceni nõ fuerunt ausi regnum Armeniæ introire: & misit Soldanus Ægypti, & treugas cum rege Armeniæ inijt & firmauit.

De distinctionibus huius operis, & qualiter habuit originẽ, Cap. XLVI.

EGo uero Fr. Haythonus interfui omnibus prælibatis, qui dudum propo sueram habitum sumere regularẽ, sed propter incõuenientia discrimina & ardua negocia regni Armeniæ, cum honore meo non poterã in tantis necessitatibus derelinquere consanguineos & amicos. Vnde postquã deus sua pietate mihi concessit gratiã dimittendi regnũ Armeniæ, & populum Christianum, post multos labores meos in statu pacifico & quieto, cõfestim uotũ quod diu uouerã, uolui adimplere. Accepta itaq; licẽtia à domino meo rege, & ab alijs consanguineis & amicis in campo illo, ubi deus de inimicis triumphum concesserat Christianis, arripui iter meum, & perueniens in Cyprum, in monasterio episcopæ Præmonstratensis ordinis suscepi habitũ regularẽ, ut qui in iuuentute mea militauerã mundo, in seruitijs dei residuũ uitæ meæ, pompis huius seculi relictis, cõsumerem. Anno domini M. CCCV. Gratias igitur ago deo, quoniã regnũ Armeniæ hodie est in statu æquo, bono & pacifico reformatum: præcipue per modernũ regem dominũ Liuonum, filium quondã domini Theodori, q tanquã indolis gloriosæ uirtutibus illustratus, omnibus regentibus est speculũ gratiosum. Et firmiter credit & sperat, quod in diebus istius regis iuuenis, qui bonitate suos antecessores præcellit, cum auxilio dei regnum Armeniæ ad statũ pristinum reducetur. Præterea huius operis compilator, ea quæ narrat & scribit in isto libro, tribus modis asserit se sciuisse. Nam ab initio Changij Can, qui fuit primus Imperator Tartarorum, usq; ad Mango Can, qui fuit quartus Imperator, narrat ea fideliter, quæ in Tartarorũ historijs continentur. A Mango Can uero usq; ad mortẽ Haoloni, ea quæ narrat & scribit, sciuit & audiuit per dominũ auunculũ suũ, quod dominũ Haythonũ regem Armeniæ rescribere fecit, qui præsens fuit illis temporibus, omnibus prænotatis, & cum magna diligẽtia narrabat hæc filijs & nepotibus, & faciebat redigi in scriptis, ut melius memoriter tenerent.

Haythonus monachus fit

Ab initio

Ab initio quidem Abaga Can uſque ad finem tertiæ partis huius libri, ubi finem capiunt hiſtoriæ Tartarorũ, ſciuit ipſe tanquam ille qui præſens fuit, unde de his quæ ſuo tempore euenerunt, perhibet teſtimonium ueritati. Et licet hucuſq; narrauerimus de hiſtorijs & geſtis Tartarorũ, adhuc reſtat de ipſorum dominio & potentia, præcipue qui nunc uiuũt aliquid referandum, ut melius cognoſcantur.

De Tamor Can ſexto Imperatore Tartarorum, & de potentia ſua, & ſubiectorum ſuorum, Cap. XLVII.

MAgnus itaq; Imperator Tartarorum, qui nunc tenet imperiũ, uocatur Tamor Can, & eſt ſextus Tartarorum imperator: ſedem imperij ſui tenet in regno Cathay, in quadam maxima ciuitate, quæ uocatur Ions, quã ædificari fecit pater ſuus, ſicut ſuperius eſt expreſſum. Potentia quidem eius eſt ualde magna, plus enim poſſet Imperator ſolus ille, quàm omnes ſimul alij principes Tartarorum. Gentes iſtius Imperatoris reputantur nobiliores & ditiores, & ſunt melius munitæ neceſſarijs: quoniam in regno Cathay, in quo nunc degunt, diuitiarũ multarum abundantia maxima inuenit̃. Præter magnum Imperatorẽ, ſunt alij tres magni reges & principes Tartarorum, quorũ unuſquiſq; dominiũ magnũ tenet, obediunt tamen Imperatori tanq; eorum domino naturali. Et quæſtiones quas inter ſe habent, ad Imperatoris curiam deferuntur, & per eius iudicium deciduntur. Primus quidem iſtorum regum uocatur Chapar, alter uocatur Hochtay, & alius Carbanda appellatur. Iſte Chapar dominium ſuum tenet in regno Turqueſtan, & magis appropinquat genti Imperatoris quàm alij. Poteſt etiam, ut dicitur, ad pugnã congregare quatuor centum milia equitum armatorũ. Homines illi ſunt audaces & ſtrenui bellatores, non tamen habent equorum ſiue armorũ abundantiã, ſicut neceſſarium eſſet eis. Multotiens gens Imperatoris mouet iſtis guerram, & iſti quandoq; mouent guerram cõtra Carbanda & gentẽ ſuam. Dominium iſtius Chapar antiquitus fuit unius domini per magnam partem, qui Doay nomine appellabatur. Hochtay rex Tartarorum, dominium ſuum tenet in regno Cumaniæ in quadam ciuitate quæ uocatur Sara. Poteſt etiam, ſicut dicitur, congregare ad pugnam ſexcentum milia equitũ bellatorum: iſti non tantum cõmendantur in facto armorum, ſicut gentes Chapar, licet equos habeant meliores. Quandoq; mouẽt guerram contra gentẽ Carbanda, quandoq; contra Vngaros, quandoq; inter ſe rixantur. Præſens uero Hochtay dominium ſuũ tenet pacifice & quiete. Carbãda ſuum habet dominium in regno Aſiæ maioris, & moratur in ciuitate Taurisij: ducere poteſt ad pugnam tercentũ milia equitum bellatorum. Iſti ſunt à diuerſis partibus cõgregati, diuites ſunt, & omnibus neceſſarijs bene muniti. Chapar & Hochtay quãdoq; mouent guerrã contra prædictũ Carbanda. Carbanda uero nulli guerram mouet, niſi Soldano Ægypti, cõtra quẽ ſui anteceſſores

sæpius pugnauerunt. Chapar & Hochtay libenter auferret terram & dominium Carbandæ, si ualerent, sed nõ possunt, licet potentiores sint eo terris & gentibus, ut dictum est. Et hæc est ratio, qualiter Carbanda potest resistere tantæ potentiæ inimicorũ, & defendere terram suam. Asia enim tota in duas partes est diuisa, una enim pars dicit Asia profunda, & in illa parte habitat Imperator & duo reges superius nominati, Chapar uidelicet & Hochtay. Alia uero pars uocatur Asia maior, & in illa morat Carbanda sæpe dictus. Tres uiæ sunt solummodo, per quas itur de profunda Asia ad Asiã maiorẽ: una uidelicet uia, per quam itur de regno Turquestan ad regnũ Persarum. Alia uia est quæ dicitur Ledorbent, quæ uia est prope mare, ubi Alexander construxit ciuitatem uocatã Portam ferri, sicut in historijs regni Cumaniæ plenius cõtinetur. Alia uia est per mare maius, quæ transit per regnum Abcas: per primã uiam nõ possunt habere ingressum gentes Chapar ad terram Carbanda absq; magno discrimine & labore, quia nulla pabula inuenirent pro equis usq; ad plures dietas, quia terra illa est arida & deserta, & anteq̃ possent peruenire ad terras cultas & habitatas, equi totaliter deficerent propter famẽ: aut essent ita fessi, & uiribus uacuati, quod à parua quantitate inimicorum possent faciliter debellari, & sic nolunt capere illud iter. Ex parte uero de Ledorbent possent gentes Hochtay habere ingressum ad terras Carbandę sex mensibus anni solummodo: uidelicet tempore hyemali. Sed Abaga fecit fieri magna fossata, & alia munimenta in quodã loco uocato Ciba, & ibi stat semper, præcipue tempore hyemali, custodia armatorũ, qui defendunt transitũ ab inimicis. Gẽtes uero Hochtay toties tentauerũt occulte transire per uiam, sed non potuerunt, uel possent aliqua ratione. Nam in quadã planicie, quæ uocatur Monga, stant in hyeme quædam aues magnitudinis fasianorum, quæ pulcherrimas habent plumas, & uocantur Seyserach, unde quando aliquæ gentes ingrediuntur illam planiciem, statim fugiũt illæ aues, & transeunt per illas custodias & fossata, & illi qui sunt deputati ad custodiã illius loci, per illas aues manifeste cognoscunt inimicorum aduentum, & ad defensionẽ continuo sunt parati. Per uiam uero maioris maris nunq̃ attentauerunt ire, quia ibi est regnum Abcas, quod est gentibus & terris bene munitũ, & nullã possunt habere fiduciam in eisdem, & hoc modo Carbanda & sui antecessores usq; modo defenderunt se à tanta potentia uicinorum. Insuper aliqua dicemus breuiter de modis & moribus Tartarorum.

Asia profunda & maior

Seyserach aues

De fide, uita, moribus, conditionibus Tartarorũ, Cap. XLVIII.

TArtari sunt ab alijs nationibus gentium modis & moribus sic diuersi, quod uix posset absq; tædio ipsorum diuersitas explicari. Confitentur enim unum deum esse immortalem, & inuocant nomen dei, aliter uero parũ faciunt, quia nõ ieiunant, uel orationes siue afflictiones faciunt ob dei reuerentiã, siue alia bona opera. Nec dei timore mala perpetrare permittũt Tartari.

tari. Homines interficere non reputant esse peccatum: & si dimitterent frenũ in equorum suorum ore, quando pascere se deberent, deum crederent mortaliter offendisse. Fornicationem & luxuriam non reputant esse peccatum. Plures uxores ducunt: & oportet secundum consuetudinẽ, quod filius nouercam suam ducat post obitum patris sui, & frater relictam fratris, & thorum faciũt cum eisdem. Tartari in facto armorum sunt strenui bellatores, & sunt obedientes eorum superiori plus quàm aliæ nationes: & in pugna omnes cito cognoscunt per signa & documenta uoluntatem ducis eorum, unde absq; magno labore Tartarorum exercitus ab illis qui præsident gubernantur. Dominus Tartarorum nulla stipendia dat eis, imò oportet quod uiuant de prędis & uenationibus quas acquirunt: & si uellet dominus, posset ab eis auferre quicquid haberent. Quando Tartari equitant, secum ducũt magnã copiam armatorum, & de lacte equorum pocula sumunt, & carnibus uescuntur, & illas reputãt ualde bonas. Tartari in equis sunt agiles, & sagittarij ualde boni: pedites nesciunt incedere nisi pigre. Tartari sunt sagaces & ingeniosi ad expugnandas ciuitates & castra, & semper uolunt habere prærogatiuam contra suos inimicos. In pugna nec uerentur fugere, si fuga prosit. Hanc habent Tartari prærogatiuam in campo belli existentes, quia si eis placuerit, præliabuntur: & si uoluerint prælium euitare, aduersarij cum eis non poterunt dimicare. Pugna Tartarorum est ualde periculosa, quia in uno conflictu Tartarorum moriuntur plures & uulnerantur, quàm in uno magno prælio alterius nationis, & hoc accidit propter sagittas, quas iactant cum arcubus fortiter & directe: & sunt in arte sagittandi ita periti, quod sagittæ eorum ferè armorum penetrant omne genus. Quando debellantur, fugiunt omnes simul per turmas & acies ordinati, & ualde periculosum est illos sequi, quoniam retrograde sagittas iaciũt fugiendo, & homines & equos uulnerant & occidũt. Exercitus Tartarorum non est magnæ apparentiæ, quia omnes simul congregati incedunt, ita quod acies mille Tartarorum, quingentorum apparentiam uix habeat. Tartari curialiter hospites suscipiunt, & cibum libenter diuidunt cum eisdem, & uolunt sibi per uiam similem responderi, alioquin accipiunt uiolenter. Tartari sciunt occupare alienas terras, sed ipsas nesciunt custodire. Tartari quãdo sunt debiliores, efficiunt̃ humiles & benigni: & quando sunt fortiores, sunt pessimi & superbi. Tartari nolunt quod coram eis aliquis mentiatur, & ipsi libentissime mentiuntur: in duobus tamen mentiri nesciunt, in facto armorum uidelicet, quia nullus erit ausus de probitate quam non fecerit, se iactare, aut negare si fecerit utilitatem. Aliud est, quod qui scelus aliquod fecerit, de quo etiam debeat condemnari ad mortem, interrogatus à domino, ueritatem continuo confitetur. Et hæc de Tartaris dicta sufficiant, quia longum esset mores ipsorum per omnia enarrare.

De condi

De conditione quã habere debet bellum incœpturus, Cap. XLIX.

RAtio postulat & requirit, quod quicunque contra suos inimicos guerram mouere intendit, debeat quatuor præuidere. Primo, quod iustã causam habeat guerram cum suis aduersarijs inchoandi. Secundo, considerare debet posse suum, utrum sufficiat in expensis & alijs necessarijs ad guerram manu tenendam, & ipsam sine debito terminandam. Tertio inuestigare debet sapienter inimicorum intentionem & statum. Quarto guerram debet inchoare tempore competenti. Ego uero Fr. Haythonus, qui ex mandato summi pontificis sum de hac materia loquuturus, dicere possum, quod Christiani iustam habẽt causam guerram mouendi cum filijs Ismaëlis, quoniam hæreditatem eorũ obtinent occupatam, uidelicet terrã sanctam, & sanctum sepulchrum domini nostri Iesu Christi, in quo fuit origo fidei Christianæ, & alia sancta loca Christianis plurimum reuerẽda. Insuper propter atroces iniurias, & nimium horrenda opprobria, quæ cum multa nostri sanguinis effusione Agareni intulerunt Christianis, temporibus retroactis, & etiã propter alias rationes & causas uarias & diuersas. De potentia uero dico, quoniam nemo debet penitus ignorare, quin sacrosancta Romana ecclesia, quæ totius orbis est domina & magistra, potentiam habet cum congregatione regum & principum Christianorum, & fidelium crucisignatorũ, terrã sanctã eruendi de seruitute inimicorũ fidei Christianæ, qui peccatis nostris exigentibus, illam detinent occupatã. De cognoscendo uero statu inimicorũ, hocque de tempore competenti, in quo guerra debeat inchoari, oportet prolixius aliqua enarrare. Nam sicut bonus medicus, ut ad conualescentiam ægrũ perducat, causam debet ægritudinis perscrutari: Ita decet prouidum bellatorẽ, inimicorum inuestigare conditionem & statum, ut guerram possit incipere prouide & audacter, & illi finem laudabilẽ imponere. Sapienti enim & strenuo duci, nihil debet esse occultatum de potentia inimici, quoniam præuisa non lædunt, & improuisa consueuerunt sæpius animos perturbare, pręcipue in bellorum discrimine, ubi loci uel temporis spacium non habetur periculis occurrere tam paratis. In omni enim opere potest correctionis medela facilius adhiberi, quàm in pugna, in qua pœna errorem continuo sequitur. Vt igitur de his quæ dicturi sumus, super passagio terræ sanctæ clarior intelligentia adhibeatur, aliqua narrabimus de statu & conditione terræ Ægypti, de exercitu Babyloniæ, & potentia inimici.

Per Ismaelitas intelligit Saracenos

De conditione regni Ægypti, & Soldani potentia, Cap. L.

SOldanus ille, qui regnorum Ægypti & Syriæ hodie obtinet principatũ, uocatur Melomaser, & de natione Cumanorũ extitit oriundus. Milites sui exercitus sunt de diuersis partibus & nationibus congregati, quia habitatores illarum partium in facto armorum nihil penitus sunt ualentes, unde oportet, quod de alienis gentibus eius potentia roboretur. Potentia quidem

Soldani

Soldani peditum armatorũ eſt modica: equitum uero eſt plurimũ copioſa. Maior pars exercitus Aegypti, ſunt ſerui empti precio, quos mali Chriſtiani ſæpe portant cupiditate lucrandi, aut in prælijs acquiſiti, quos compellunt eorum ſectæ & fidei adhærere. Et illi qui empti precio pecuniæ extiterunt, chariores ſunt & habentur, & plus alijs honorantur. Soldanus Aegypti ſemper eſt timidus & ſuſpectus, ne gens ſua in eius præcipitium aliqua machinetur. Sunt enim illi ſerui talis naturæ, quod ſemper aſpirant ad dominium occupandum, & ob hanc cauſam plures Soldani gladio perierunt. Potentia exercitus Babyloniæ circa uiginti milia poteſt eſſe equitum, ex quibus ſunt aliqui in arte armorum periti & ſtrenui bellatores, maior tamen pars illorũ magni precij non habetur. Quando Soldanus equitat, & gens ſua magna & multa arneſia ſecum trahunt, & onera camelorum, equos pro armis habent ſatis bonos, & equas ſatis agiles ad currendum: non tamen poſſent magnos ſufferre labores, & mularum & ronimorum copiam non habent. Exercitus Soldani eſt promptus ad ſeruitia & paratus, quia milites habitant omnes ſimul in ciuitate Chayri. Conditio uero ipſorum eſt talis, quia unuſquiſq; habet ſtipendia ſua de quibus uiuit, quæ ſumma centum & uiginti florenos annuatim uix excedũt, & oportet tenere tres equos, & unum camelũ. Et ſi forte Soldanus Aegypti extra regnum duceret gentem ſuam, aliquid daret ſibi ſi uellet de gratia ſpeciali. Milites uero iſtos dat Soldanus regendos proceribus ſuis, quos nominat Amurates, & dat alteri centum, alio ducentos, plus uel minus, ſicut ei placebit, & quantum aſcendunt in ſumma ſtipendia militum, quos conceſſerit Amurato, tantundem dabit Soldanus Amurato pro ſua perſona, & ſoluit ſibi etiam ſtipendia militum quos tenebit: unde illi, quẽ Soldanus uoluerit ad magna promouere & honorare, dat plures milites ad tenendum. Secundum uero ordinem prætaxatũ, magna fit Soldano derogatio ſeruitiorum & defectus, quia Amurates emunt ſeruos precio pecuniæ, & ponunt illos ad ſtipendia, & in numero militum armatorũ, aut ponunt ad ſeruitia gentem parui precij, quibus concedũt equos & arma, & pro ſuis ſtipendijs dant eis aliquid, & reſiduum totum conſeruant, unde in multis talibus pauci inueniuntur, qui ſint ad arma ualentes.

De potentia Soldani in regno Syriæ, Caput LI.

POtentia uero Soldani in regno Syriæ circa quinq; milia militum poteſt eſſe, qui de terris & redditibus uiuunt. Habet etiam Soldanus magnam copiam Beduinorum & Turquorum, qui ſunt aduenæ & forenſes, de quibus magnum habet iuuamen, præcipue ad obſidendum ciuitates & caſtra, quia ſecum uadunt ſola intentione aliquid acquirendi. Ad alia uero ſeruitia non poſſet Soldanus illos trahere abſq; ſtipendijs, & ſi forte uellet illis uiolentiam inferre, ipſi recederent ſine mora, Turquiniani uidelicet aſcenderent magnos montes, & deſertum Arabiæ peterent Beduini. Aliquos etiã habet

Soldanus pedites ſagittarios in terra de Malbeck & circa montē Libani, & in terra Aſſaſſinorum, qui etiam ad caſtra & ciuitates obſidendas, ſeruitia magna præſtant, ſunt enim Chriſtianæ fidei inimici, ualde ingenioſi ad ciuitates capiēdas & caſtra, quas capere ſciūt per machinas, arcus, baliſtas, ignes inextinguibiles, meatus ſubterraneos, & alia diuerſa genera inſultandi.

De regno Ægyptiorum, qualiter de gente in gentē tranſlatum eſt, Caput LII.

IMperator Græcorum cōſueuit terræ Ægypti dominium obtinere, & per duces & rectores terram illam regebat, qui redditus colligebant, & Imperatori Conſtantinopolim tranſmittebant, & durauit dominium Græcorum uſq; ad annos domini DCCIII. Ægyptij uero nequeuntes pati dominium Græcorum, à quibus mirabiliter grauabantur, reddiderunt ſe Saracenis, & elegerunt dominum ſuper eos, quendam de progenie Mahumeti, quem uocauerunt Caliph, & tenuerūt iſti dominium Ægypti, annis cccxlvij. Poſtea uero amiſerunt dominiū, & Medi, qui Cordins uulgariter appellantur, dominium occupauerunt, ſicut clarius inferius exprimetur. Anno dñi M. LIII. bonæ memoriæ Amanricus rex Hieroſolymitanus cum omnibus Chriſtianis quos potuit congregare, ingreſſus fuit terram Ægypti, & plures acquiſiuit ciuitates & uillas. Caliphus uero uidens, quod nō poterat reſiſtere Chriſtianis, miſit nuncios ad Soldanum Halappi, implorans ſubſidium ab eodē, unde Soldanus Halappi, qui ſectam ſequebatur Caliphi, miſit ad ſubſidiū Caliphi quendam ſuum ducem, qui uocabatur Xaracon cum magna copia armatorum, qui tantum fecerunt, quod de regno Ægypti fugauerunt Chriſtianos, & recuperauerūt terras quas occupauerant Chriſtiani. Poſt hæc quidem accidit, ut uideret terram Aegypti diuitijs opulentam, & Caliphi potentiam quaſi nullam, ad illius terræ dominium aſpirauit: unde cepit Caliphum perſonaliter, & illum carceri mācipauit, & regnum Aegypti inuaſit uiriliter, & ipſum dominio ſuo ſubdidit, & conſtituit ſe dominū & Soldanū. Iſte Xaracon fuit de regno Medorum, de natione Coraſminorū, & fuit de natione ſua primus dominus in Aegypto. Poſt obitum uero Xaracon, ſucceſſit ſibi in dominio quidam filius ſuus nomine Soladinus, & tantum creuit potentia iſtius Soladini, ut ipſe regem Hieroſolymitanum & Chriſtianorum potentiam debellarit, & ceperit uiolenter ſanctā ciuitatem Hieroſolymitanam, & alias plures terras. Et poſt obitum iſtius Soladini fratres ſui & nepotes ſucceſſiue Aegypti dominium tenuerunt uſq; ad tempus cuiuſdā Soldani, qui uocatus fuit Melecſala. Iſte Melecſala dominabatur in Aegypto tempore illo, quo Tartari ſubiugauerunt regnum Cumanorum. Et audiens qualiter Tartari pro modico precio uendebant Cumanos quos ceperant, miſit cum magna ſumma pecuniæ per mare mercatores, & fecit emi de iunioribus Cumanis in maxima quantitate, qui fuerūt deportati in Aegyptum. Melecſala multum

multum dilexit Cumanos quos emerat, & ipsos fecit cum magna diligentia enutriri, & in arte equitandi, sagittandi, & arma tractandi illos instruxit, & magnam gerens fiduciam penes seipsos detinuit, quodãmodo omnes alios elongando. Et eo tempore quo B. Ludouicus rex Francorum bonæ memoriæ transfretauit, & Christiani nominis amore fuit carceribus mancipatus, prænominati serui empticij Cumani interfecerũt Melecsala eorum dominũ & Soldanum, & constituerunt eorum dominum quendam ex ipsis nomine Turquinianũ. Et ob hanc causam rex Franciæ & frater suus qui Saracenorũ carceribus trudebantur, fuerũt redempti & facilius liberati, & hoc modo cœperunt prædicti Cumani in Ægypto primitus dominari, & uocat̃ ista progenies Cumanorum in partibus orientis Capchac. Post paucos uero dies quidam alius ex prædictis Cumanis nomine Cathos, prædictum Turquinianum gladio iugulauit, & fecit se dominum & Soldanum, & uocatus fuit Melecmees, & iste Melecmees debellauit Guiboga capitaneum Tartarorũ, quos in custodia regni Syriæ dimiserat Haolonus. Quumq́ Melecmees ad Ægyptum rediret, quidam alius Cumanus nomine Bendecar, ipsum interfecit in uia, & se constituit dominum & Soldanum, & fecit se uocare Melecdaer. Iste fuit sagacissimus, & in facto armorum strenuus atq́ audax, & suo tempore multum creuit Saracenorum potentia in Ægypto, & in regno Syriæ, & multas occupauit ciuitates & castra quas Christiani tenebant, & iste cepit nobilissimam ciuitatem Antiochiæ anno domini M. CCL XVIII. Et postmodũ regno Armeniæ intulit multa damna. Tempore uero istius Soldani Melecdaer, transtulit se ad partes Syriæ rex Angliæ bonæ memoriæ, dominus * quem Soldanus interficere cogitauit per quendam Assassinum, qui ipsum regẽ uulnerauit gladio uenenato, sed per dei misericordiã & per multos labores ad conualescentiã est deductus. Post hæc fuit idẽ Soldanus Meleakdaer ueneno potatus, obijtq́ in Damasco. Post obitum uero Melecdaer factus fuit Soldanus filius suus Melecsayt, sed cõfestim quidam alius Cumanus nomine Elsi, deiecit ipsum de sede, & constituens seipsum dominum & Soldanum, illum fugauit extra regnũ Ægypti. Prædictus Soldanus Elsi ciuitatem Tripolitanã obsedit anno domini M. CCL XXXIX. & uiolenter occupauit eandem.

Rex Francorum in carcerẽ coniectus

De ciuitate Acon, qualiter à Christianis sit amissa. Cap. LIII.

ANno uero sequenti prædictus Soldanus Elsi cõgregauit undiq́ posse suum, & egressus fuit de Ægypto, intendens obsidere ciuitatẽ Acon, & dum in quodam amœno loco requiesceret quadam die, per quendam seruũ suum, quem totius exercitus sui constituerat ducem & rectorem, fuit ueneno potatus: qui dum crederet dominium usurpare, fuit continuo per alios frustatim cæsus, & factus fuit Soldanus filius Elsi, q uocatus fuit Melatasseraff, & ille fuit qui cepit nobilem ciuitatẽ Acon, anno domini M. CCXCI. Postq̃

uero prædictus Soldanus Melatasseraff rediīt in Ægyptum,& quadam die iuisset uenatum, per quendā seruū suum fuit in nemore interfectus,qui dum crederet se futurum Soldanū,fuit statim ab aliīs detruncatus.Postea uero fecerunt dominū ac Soldanū illum, qui hodie est Soldanus, qui uocatur Melecnaser,qui fuit frater Melatasseraff,superius nominati. Et quia iste Melecnaser erat ualde iuuenis, datus fuit sibi baiulus & tutor quidā nomine Guiboga,q fuit Tartarus natione,& fuerat seruus emptitius patris sui.Iste Guiboga usurpauit dominiū, & Soldanū iuuenem posuit in quodā castro Crac de Monreal,eidem faciens necessaria ministrari.Iste Guiboga fecit se appellari Melechadel. Tempore uero istius Guiboga,fuit in regno Ægypti tanta rerum uictualiū caritudo, quod omnes Saraceni fame defecissent & penuria, sicut canes, nisi forte aliqui fuissent Christiani, qui eisdem multa uictualia detulerant cupiditate lucrandi. Post hæc autē Guiboga prædictus,qui fecerat se Soldanū,intellectis rumoribus de aduentu Tartarorū, congregauit exercitum suum,& uenit ad regnum Syriæ,ut terras à Tartaris tueretur.Iste Guiboga honorabat & diligebat multum homines suæ nationis, unde Cumani per inuidiam sibi dominiū abstulerunt,& fecerunt Soldanū quendam ex ipsis nomine Lachim,& iste fecit se nominare Melecnaser.Iste Lachim noluit destruere Guiboga, qui eius extiterat socius & amicus,imò dedit sibi dominium cuiusdam terræ,quæ uocatur Sarsac,& ciuitatē Hamac: inhibuit tamen sibi, ne staret in regno Ægypti.Præfatus uero Soldanus Lachim stetit in castro Cayri per trienniū,nec fuit ausus inde exire præ timore suorum,nisi forte quadam die quod descendit ad planiciem causa ludendi, & tunc equus cecidit sub eo,& fractum fuit crus eius. Finaliter cum luderet ad ludum Scachorum,quidā ex seruis illius arripuit ensem Soldani,& percussit eum in capite & occidit,sed interfector fuit ab aliīs continuo detruncatus.Post hęc fuerunt in magna discordia Saraceni de Soldano & domino eligendo. Demū uero posuerunt in sede dominiī Melecnaser iuuenem superius nominatum, quē Guiboga posuerat in castro montis Regalis, ut superius est expressum. Et iste Melecnaser est ille Soldanus, quem Casanus debellauit in campo,& qui regnat hodie in Ægypto. Parcat mihi, si prolixius quàm deceret, uerbū tenui de Cumanis,qui sunt serui empti & uenditi, & de Soldanorū eorū natione,qui sępius inter se occidunt. Nam hoc feci,ut clarius demonstrarē,qualiter nō possunt stare longo tempore,qui talē aduersitatē incurrant,quod nō possent egredi de Ægypto,nec ad partes alias cū exercitu se transferre.

Mons regalis uulgo Crac

De situ & conditione regni Ægypti. Caput LIIII.

REgnum Ægypti est ualde locuples & amœnū,longitudo eius per quindecim dietas extenditur,& per tres solummodo latitudo.Istud regnum est quasi insula à tribus partibus deserto & sabulo circūdatū, & ex alia parte habet mare Græciæ.Ex parte orientis uicinum est regno Syrię magis quàm

alteri

alteri terræ:ueruntamen inter unum regnum & aliud est iter octo dierũ,semper per sabulum incedendo. Ex parte occidentis habet quandã prouinciam Barbariæ, quæ uocatur Bartat, sed inter unam terram & aliam, est deserum quindecim dietarum. Ex parte uero meridiei est regnum Nubianorum,qui sunt Christiani,& sunt nigri sicut pix propter solis æstum,& inter unam terram & aliam est desertum Aranæ duodecim dietarum. In regno Aegypti sunt quinq; prouinciæ, prima & maior nominatur Sayt,alia Demesor,tertia Alexandria,quarta Resint,& ista quidem est insula,& fluminibus circundata. Quinta uero dicitur Damiata. Maior ciuitas regni Aegypti uocatur Chayre,& est ualde magna ciuitas & diuitijs repleta,& ibi prope est quædã alia antiqua ciuitas,quæ uocatur Meser,& illæ duę ciuitates situm habent supra litora fluminis, quod labitur per medium Aegypti, quod uocať Nilus, & in Biblia Geon nominatur. Istud flumen est utilius flumen quod ualeat reperiri,irrigat enim omnes terras per quas labiť,& illas facit fertiles & amœnas:per istud flumen potest uenire nauigium, quod ualde est profundum, abundantiam habet bonorum piscium, & posset per omnia commendari, nisi esset quod quædam animalia resident in eodem, quæ ad similitudinem sunt draconis, & deuorant equos & homines, & alia quæcunq; animalia in flumine si illa inueniant,& etiam super ripam, & ista animalia Cocatrix uulgariter appellantur. Istud flumen semel crescit in anno, & incipit crescere à medietate mensis Augusti, usq; ad festum B.Michaelis, quotidie augmentando:& quando est in perfecto augmento,tunc homines primo dimittũt aquas discurrere per meatus & riuulos ordinatos, & omnes terræ fructiferæ irrigantur,& xl.diebus stat aqua supra faciẽ terræ. Deinde incipit decrescere & siccari,postea semina seminantur, & crescunt solummodo per irrigationẽ fluminis,quia in partibus illis non pluit, ita quod uix hyems cognoscitur ab æstate. Insuper habitatores terræ Ægypti posuerunt quandam columnam marmoream in medio fluminis ante ciuitatem Meser, & in illa columna fecerunt signa,& quando flumen crescit usq; ad perfectum augmentum,respiciunt illa signa columnæ,& si aqua creuerit usq; ad summũ signũ,tunc sciunt se habere fructuum ubertatẽ.si uero minus creuerit,sciũt per illa signa, quod contrarium debeat euenire,& secundum hoc precia rerum imponunt. Aqua ipsius fluminis est sanissima ad bibendum. In regno Aegypti sunt duo portus maris,uidelicet Alexandria & Damiata:ciuitas Alexandrię est bene munita,& circundata muris fortissimis. Aquã uero quam bibunt ciues Alexandriæ, uenire faciunt de flumine Nili, per quendam meatum subterraneum & occultum, & implent multas cisternas quas habent in ciuitate ordinatas. Aliam uero aquam non habent,de qua possent bibere præter illam,unde si auferetur ciuibus illa aqua fluminis, non possent diutius permanere. Altera uero ciuitas Alexandriæ esset difficilis ad expugnandum uiolenter: ciuitas

Nubiani

Nili descriptio Hebraice, גִּיחוֹן

Crocodili

Damiatæ sita est super flumine Nili, & antiquitus fuit circũuallata ambitu murorũ, sed capta fuit bis per Christianos, semel uidelicet per regem Hierosolymitanũ, & alios Christianos partiũ orientis, & alia uice per B. Ludouicũ regem Franciæ, pro cuius redemptione Saracenis fuit postmodũ restituta, unde diruerunt illam Saraceni, & transposuerunt illam longe à flumine & à mari, nec ibi fecerunt muros, siue alia munimenta, & uocant terram illam nouam Damiatã: uetus uero Damiata est sine habitatione totaliter derelicta. De portubus uero Alexandriæ & Damiatæ, Soldanus recipit magnos redditus à mercatoribus, & alijs multis modis. Terra Ægypti dat omniũ frugũ & fructuum ubertatem, & optimã chacharam in maxima quantitate: uinũ modicum, tamen bonum, & odoriferum ualde. Saraceni non audent uinum bibere, quia eis inhibitum est lege. Carnes crastinas, hœdinas, gallinaceas, & uolatilia satis habent, modicum de bouinis, tamen camelos comedunt loco boum. In regno Aegypti degunt simul cum Saracenis quidam Christiani, qui uocantur Rapti. Ritum tenent Iacobitarum, & multas habẽt in illis partibus Abbatias, quas libere tenent, & sine censu, & illi sunt antiquiores habitatores terræ Aegypti. Nam Saraceni ibi habitare cœperunt, postquam illius terræ dominium occupauerunt. Res uero quæ deficiunt in Aegypto, quibus maxime indigent Saraceni, nec alias habere possunt, nisi ab extraneis partibus deferantur, sunt ligna, pix, ferrum, sclaui, & serui empti, de quibus eorum exercitus roboratur, & oportet quod prædictæ res deportentur per mare, & sine ipsis stare non possunt. In toto regno Aegypti non est ciuitas siue castrum, seu alia terra munita murorum ambitu, præter ciuitatẽ Alexandriæ, quæ fortis est, & præter castrum Chayre, quod posset absq; difficultate maxima expugnari, & in illo castro Chayre commoratur Soldanus. Tota terra Aegypti per exercitum militum defenditur & tuetur. Prima igitur die qua exercitus Aegypti debellatus, & equitum potentia conquassata, tota illa terra subiugaretur absq; resistentia alicuius.

De tempore competenti, mouendi bellum contra filios Ismaël, Caput LV.

Postquam rationabiliter ostendimus iustã causam quam Christiani habent mouendi guerram contra perfidos Saracenos, & sufficienter diximus de potentia sacræ Romanæ ecclesiæ, tractauimus etiam de conditione & statu regnorum Aegypti & Syriæ, ac de posse Soldani & gentis suæ: ultimo restat aliquid dicere de tempore competenti: breuiter dico ergo, quoniã merito possumus dicere uerbum istud, Ecce nunc tempus acceptabile, nunc tempus salutis: nam nũc est uere acceptabile tempus impertiendi subsidium terræ sanctæ, quæ diutius iacuit à perfidis canibus lacerata. Nunc est acceptabile tempus, quo corda fidelium debent succendi ad passagiũ terræ sanctæ, ut de manibus inimicorum eruatur sanctum sepulchrum domini, origo & funda

fundamenta spei nostræ: nec recolimus habuisse tempus tam acceptabile, tamq́ʒ salubre, temporibus retroactis, sicut deus omnipotens nunc per suam misericordiam multis indicijs demonstrauit. Primo enim concessit nobis omnipotẽs & misericors deus pastores, & patrem sanctissimum, qui postquam sedit in sede pōtificatus, prouisione diuina, toto mentis affectu, diu noctuq́ʒ anxie cogitauit, qualiter terræ sanctæ subsidium ualeat impertiri, qualiter sepulchrum domini debeat liberari à seruitute inimicorum blasphemantium nomen Christi: unde firmiter est credendum, quod deus suos misericordes oculos conuertendo, sibi in terris constituit summum uidelicet pontificem sanctissimum patrem nostrum, cuius tempore acceptabili, diuina fauente clementia, sancta ciuitas Hierusalẽ sub iugo seruitutis Mahumeti diutius iam detenta, proculdubio erepta, reducet᷑ ad pristinam libertatem. Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis, quo adeo firmiter demonstratur, quod terra sancta debeat liberari de potentia inimicorum. Nam per gratiam Iesu Christi omnes reges & principes Christiani, & Respublicæ inter se sunt in statu pacifico & quieto, nec aliqua procella odij uel scandali perturbantur, sicut olim fieri consueuit. Vnde deus omnipotens hoc nobis demonstrat, uolẽs terræ sanctæ misericorditer opitulari. Præterea omnes Christiani diuersarum partium & regnorũ, fide ac deuotione accensi parati sunt, tam humeris quàm cordibus figere signum crucis, & ad terræ sanctæ subsidium transfretare, nō parcendo laboribus, nec expensis, & pro nomine Iesu Christi exponere se & sua uiriliter & feruenter. Ecce nũc tempus acceptabile, quod Christianis à domino demonstratur. Nam potentia inimicorum fidei Christianæ, est ad præsens mirabiliter diminuta: tum propter guerras Tartarorũ, cum quibus nuper bellando passi fuerunt conflictum, in quo Saracenorum innumerabilis cecidit multitudo, quæ nondum potuit restaurari. Tum propterea, quod ille Soldanus, qui regnat hodie in Aegypto, est homo nullius ualoris, & nullius penitus bonitatis. Est etiam aliud, quia omnes principes & Soldani Saracenorum, qui consueuerunt impertiri subsidium & iuuamen Soldano Ægypti tẽpore opportuno, totaliter defecerũt per potentiam Tartarorum, quod non remansit nisi unus, qui dicebat᷑ Soldanus Meredini, cuius etiam posse & dominia redacta sunt sub seruitute & potentia Tartarorum, & ipse personaliter est detentus: unde his temporibus absque magno discrimine & labore poterit recuperari terra sancta, & acquiri regnũ Syriæ & Ægypti, ac totaliter destrui ac confundi potentia inimicorum impiorum, facilius per gratiam Iesu Christi, quàm fieri potuisset multis temporibus iam elapsis. Ecce nunc tempus acceptabile Christicolis à domino demonstratum. Nam Tartari offerent se paratos, Christianis dare subsidium & iuuamen toto posse contra perfidos Saracenos: & ob hanc causam rex Tartarorum Carbanda speciales nuncios destinauit, qui fratris sui Casani

uestigijs inhærendo, offert se exponere libentissime posse suum ad subuersionem, & totalem destructionem inimicorum nominis Iesu Christi. Et tempore quidem isto, præcipue cum auxilio Tartarorũ terra sancta recuperari posset, & regnum Aegypti absq; magno discrimine faciliter subiugari. Deceret igitur Christianos dare subsidiũ terræ sanctæ, & absq; tarditate. Nam mora ad se trahit magnum periculum & discrimẽ, uidelicet, ne forte, quod absit, Carbanda Christianorũ amicus deficiat, & loco eius resurgat pessimus inimicus, & qui forte adhæreret sectæ & fidei Mahumeti, & per consequens cũ Saracenis unanimis deueniret, & hoc posset Christianis ad maximum grauamen & periculum redundare.

De prosperitatibus, & aduersitatibus inimicorum fidei Christianæ, Caput LVI.

AD honorem igitur dei & domini nostri Iesu Christi, de cuius misericordia meum spero supplere defectum: Dico quod ad acquirendã terram sanctã cum minori periculo & labore, oportet quod Christiani terram sanctam ingrediantur, & posse inimicorum inuadant, eo tempore, quo inimici uexari aduersitate aliqua dignoscantur. Nam si prosperitatis inimicorũ tempore Christiani hoc facere attentarent, non sine labore maximo & periculis possent perficere uota sua. Quæ uero sit inimicorũ fidei Christianæ aduersitas, quæ uero sit prosperitas, breuiter enarrabo. In his quidem consistit prosperitas eorundem, quando uidelicet inimici habent dominum & Soldanum strenuum & sagacem, & talem qui cauere sciat & possit à fraudibus suæ gentis, & absq; pauore rebellionis & perditionis suum possit dominium regere & tenere. Item, quando inimici in requie, absq; guerrarũ uexatione Tartarorum, uel aliorum longo tempore perstiterũt. Item, quando in regnis Syriæ & Aegypti frugũ fertilitas est abundans. Item, qnando per mare, & per terram uiæ secure patent, & eis absq; contradictione cuiusquam res necessariæ abundanter ab extraneis partibus deferunt. Item, quando treugas habent cum Nubianis & Beduinis deserti Aegypti, nec ab eis modo aliquo infestantur. Insuper quando Turquiniani & Beduini, qui degunt in regnis Syriæ & Aegypti, fideliter obediunt Saracenis. Ex his enim prosperitatibus in tantum inimicorum potentia roboratur, quod non possent de facili subiugari. Sed econuerso, aduersitates possent inimicis accedere multis modis, quando uidelicet infideles suum perimunt dominum & Soldanum, & hoc sæpe & sæpius faciunt & fecerunt. Nam postquam illa Cumanorum progenies cœpit dominari in Aegypto, sicut superius enarratur, nouẽ fuerunt Soldani, & domini ordinati: & de nouem eorum dominis & Soldanis, qui fuerunt in Aegypto, usq; ad præsens tempus, quatuor fuerũt diro gladio interempti Turquiniani, Cothos, Melec, Asserat & Lachinus, & duo potati ueneno mortifero Benedeclar uidelicet, & Elsinus. Alij, Meleckſayt & Guiboga.

uiriliter

uiriliter exultauerunt: & iste Soldanus Melecnaser, qui regnat hodie in Æ-gypto, extitit semel pulsus, & adhuc stat in suspendio uita sua, finem sui pessimum expectando. Item, alia inimicis potest aduersitas euenire, uidelicet, quando flumen Nili non crescit, ita quod terras Ægypti posset, ut conuenit, irrigare, quoniam tūc famem & penuriam patiuntur: & hoc eis quod accidit, non est diu: fame enim & inopia tunc periissent Christianæ fidei inimici, & regnum Ægypti totaliter dereliquissent, nisi forent cupidi Christiani, qui eis portauerunt uictualia abundanter. Tunc etiam propter defectū uictualium milites Ægypti efficiunt̄ pauperes & mendici, & ipsos oporteret equos & arma uendere, & familias minuere propter famem, & sic non possent per consequens recedere de Ægypto. Milites enim Ægypti talis conditionis existunt, quod quando uolunt egredi de regno Ægypti, & ad partes alias se transferre, oportet quod pro octo dietis omnia necessaria secum ferant, quia in itinere octo dierum nihil penitus inuenirent, quum sit totum sabulum, quod incedunt: unde si militi deficiat unus equus uel camelus, non posset se à prouincia elongare, & ob hāc causam Soldanus Aegypti taliter impeditur, quod non posset ad regnum Syriæ se transferre. Item, quando inimici diutius guerra aliqua uexarentur. Item, magna aduersitas esset inimicis, & multipliciter tædiosa, si per mare eis uiæ taliter artarentur, quod res quibus carent, & quibus magis indigent ad sustentationem, eorum exercitus non haberent, sicut ligna, pix, ferrum, seruos emptos, de quibus reficiunt eorum exercitum & augmentant, & alias res quamplures, quas habere non possent, nisi ab extraneis partibus portarentur, & sine illis stare diutius non ualerent. Itē, quando Nubiani mouerent inimicis guerram, uel etiam Beduini, per hanc enim guerram potētia inimicorū posset taliter impediri, quod ad defendendum regnum Syriæ de Aegypto egredi non ualerēt. Item, quando terra Syriæ deficeret in redditibus per temperiem temporis, uel propter guerras Tartarorū, uel alio quoquo modo. Nam si in regno Syriæ deficerent uictualia, ita quod exercitus Soldani copiam non haberet, non posset in regno Syriæ commorari. Nam ab Aegypto siue alia regione nullum potest ad regnū Syriæ deportari, unde inimici non possent recedere de Aegypto. Quandocunq; ergo inimici ab una quauis aduersitatū prædictarū uexant̄, sine dubio essent taliter impediti, quod ad defendendum regnum Syriæ, de Aegypto recedere non ualerent: unde Christiani regnū Hierosolymitanū faciliter occuparent, & possent ciuitates & castra diruta reædificare absq; contradictione cuiusquā, & interea se taliter præmunirent, quod potentiā inimicorum postmodum non timerent.

De primo passagio terræ sanctæ. Capūt LVII.

PRosperitatibus & aduersitatib. inimicorū nō sine causa rationali supius enarratis, de initio passagij effudi, iuxta meæ paruitatis notitiā deuote

& fideliter aliqua explicabo, ad correctionem tamen uestræ sanctiss. sancti-tatis. Mihi ergo uideretur pro maiori securitate & cõmodo passagij generalis, quod prius præmitterent aliquæ copiæ militum & peditum armatorum, ad prætendendam & cognoscendam potentiam inimici, cuius copiæ quantitatem sufficientem esse indico in præsenti mille equitum, decem galearum, & trium milium militum peditum armatorũ: super his etiã legatus à se de passagio mitteretur, & capitaneus strenuus & fidelis, qui ipsos omnes regerẽt & fouerent, & feliciter cum eis, dante domino, transfretarent iuxta eorum discretionem & prouidentiam, in insulam Cypri, aut ad regnum Armeniæ applicarent, deinde absq; moræ dispendio ex parte legati, & capitanei ipsius armamenti, per consilium & iuuamen regis Armeniæ, nuncij mitterentur ad Carbanda dominum Tartarorum: duo inter cætera requirendo, unum uidelicet, quod per totam terram sui dominij faceret inhiberi, ne mercationes seu uictualia siue animalia ad inimicos portarentur. Aliud, quod mittere uellet suorum militum quantitatem in confines Meleti, qui prope terras inimicorũ figerent castra sua, & terras Halappi sæpius prædarent, circũcirca quotidie deuastando. Nostri quoq; peregrini cum fidelibus regis Armeniæ atq; Cypri, Saracenis guerram mouerent, & tam per terram quàm per mare, impugnarent uiriliter inimicos, & præcipue conarentur taliter maritima custodire, quod inimicis nihil penitus portaret. Possent insuper nostri Christiani à nostra insula præmuniri, quæ quidem insula in loco competenti & utili noscitur esse sita, pro commodo galearum. Exinde possent Christiani inimicis inferre non modica detrimenta. Veruntamen modũ incipiendi guerram, & terras inimicorũ inuadendi, ad præsens dicere prætermitto, quoniã iuxta inimicorum conditionem & statum oportet consilium mutari, & operari consilio sapientũ, qui præsentes his negotijs interfuerũt. Commoda uero, quæ de isto primo scilicet paruo passagio consequi poterunt, dante domino, Christiani, inferius breuiter describentur.

De commodis primi passagij Caput LVIII.

PRimum igitur cõmodum esset istud, primum passagium poterit taliter ordinari, cum auxilio aliorum fidelium partiũ orientis, uel etiam Tartarorum, quod nulla dabitur requies inimicis, & incurrere poterunt damna plurima, & etiã detrimenta. Nã si per Christianos & Tartaros guerra moueat Soldano Ægypti, per terram & per mare, ut superius est expressum, ad defensionem terrarum suarum, Soldanus compelleretur transmittere gentem suam, ut tam terras illas quæ mari sunt propinquæ, quàm alias quæ possent inuadi, faciat custodiri. Si ergo moueat guerra per Tartaros & Christianos in prædictis partibus Meleti, inde Babyloniæ usq; ad ciuitatẽ Halappi, quæ distat per xxv. dietas, oportebit inimicos uenire ut terras tueant, & Christianis & Tartaris se opponãt. Et illi q pro isto seruitio trãsmittẽt post modicũ

temporis

temporis ſpatium erunt taliter fatigati, affecti tædio, equis & expenſis etiam denudati, quod nullatenus ibidem poterunt diutius commorari, multis rationibus atq; cauſis, quas exprimere ſeriatim eſſet forſitan tædioſum: unde redeuntibus primis ad propria, alij ad terræ cuſtodiã mitterentur: & in tribus uel quatuor mutationibus ſic peractis, inimici prædarentur, uacuarentur expenſis, & damna incurrerent infinita. Per primum paſſagium inimici poſſũt plurimum infeſtari, uidelicet quod ſi cum armamento decem galearũ paſſagij, & alias quæ armari poterunt in regnis Armeniæ atq; Cypri, terræ Saracenorum poſitæ, prope mare uiriliter inuadantur, de facili poterũt deuaſtari, & bonis omnibus ſpoliari, & Chriſtiani cum galeis ad inſulam Anteradenſem poſſent ſoſpites remeare. Vnde oportet Soldanum de Babylonia cum toto ſuo poſſe ad regnum Syriæ ſe transferre, ut ſufficientem habere poſſet copiam armatorum, per quos daret ſubſidiũ omnibus terris, quæ prope maris littora ſitum habent. Egreſſio quidem Soldani de Aegypto, cauſa ueniendi ad regnum Syriæ, eidem eſſet periculoſa, & plurimũ damnoſa. Periculoſa, propter dolum & proditionem ſuæ gentis. Tædioſa, quia ſæpius poſſet à fidelibus Chriſticolis infeſtari. Damnoſa, quia ſuum ærarium conſumeret & uaſtaret. Vix enim crederetur, ſi dicerem ſummã theſauri quam Soldanũ & gentẽ ſuam oportet expendere, quotieſcunq; egreditur de Aegypto. Item per prædictas galeas portus inimicorum & omnes uiæ maris poterunt taliter coartari, quod inimici non poterunt habere quicquam de rebus illis, præcipue quibus magis indigent, & ſine quibus diutius ſtare non poſſent, ſicut ferrum, ligna, pix, & ſerui empti & alia, ſine quibus nõ poſſent eorũ exercitũ ſuſtentari, nec iſta habere poſſunt, niſi per mare ab extraneis partibus deferantur. Præterea inimici amitterent redditus portuum maris, qui excedũt pecunię magnam ſummam. Item, ſi inimici aduerſitate aliqua turbarentur, per quam impedirentur taliter, quod de regno Aegypti egredi nõ ualerent, nec terris Syriæ præſtare iuuamen, tũc enim Chriſtianis primi paſſagij cũ auxilio aliarum partiũ orientis ſufficientes eſſent ad reædificandam ciuitatẽ Tripolis. Sunt enim in monte Libani Chriſtiani degentes ſagittarij, pedites ualde boni circa xl. milia uirorum, qui libenter ſubſidium & iuuamen impenderent peregrinis, qui multoties fuerunt Soldano rebelles, & Saracenis damna plurima intulerũt. Et poſtq; ciuitas Tripolis eſſet reædificata, Chriſtiani poſſent illam defendere & tenere uſq; ad aduentũ paſſagij generalis, & per conſequens poſſent totum comitatum Tripolis occupare, & hoc cederet ad magnum commodum Chriſtianorum generalis paſſagij, quia inuenirent ibi portum paratum, ubi poſſent commode applicare. Item, ſi Tartari acquirerent regnum Syriæ, & per conſequens terram ſanctam, Chriſtiani primi paſſagij inuenirentur parati recipere ciuitates & caſtra, aut Tartaris eas munirent & tenerent. Nam ego qui ſatis bene noui Tartarorum modum, credo

firmiter

firmiter quod Tartari libenter terras quas acquirerent, custodiendas & tenendas traderent Christianis libere & quiete, & absq; censu, seu aliqua seruitute. Nam propter æstum in illis regionibus Tartari nullatenus habitarent, unde gratum esset eis plurimũ & acceptum, quod Christiani illas terras caperent & tenerent: non enim præliantur Tartari cum Soldano Aegypti, ut terras occupent & acquirant, quum tota Asia eorum dominio sit subiecta: sed ideo quod Soldanus semper eorũ extitit inimicus, & plura eis intulit grauamina, præcipue quando habuerunt guerram cum Tartaris conuicinis, unde ad omnia prædicta negocia inchoanda satis credo sufficere quantitatem superius nominatam, uidelicet milia militum, decem galearum, & trium milium peditum bellatorum. Et uidetur mihi quod in his principijs plura non operarentur plures, etiamsi totidem adderentur, & expensas plurimum augmentarent. Præterea de isto primo passagio, alia duo cõmoda sequi possũt. Nam postquã peregrini primi passagij per spaciũ temporis stetissent in partibus Syrianis, & uidissent conditionẽ prouinciæ, & nouissent potentiam inimici, & modum etiam præliandi, instruere possent consocios, uenientes passagio generali. Item, posito quod Tartari propter guerras, quas forsitan haberent cum Tartaris conuicinis, nõ possent aut uellent Christianis subsidiũ impertiri, & quod Soldanus in sua prosperitate persisteret, ita quod laboriosũ esset nimium eruere terram sanctã de manibus paganorũ. Reuerenda S. V. conditione terræ sanctæ plenius intellecta, uisa etiam & cognita potẽtia passagij generalis, posset melius discernere quid super his fieri expediret, utrum uidelicet transfretare deberet passagium generale, an deceret tempus magis congruum expectare, & sic possent multa incumbẽtia discrimina euitari. Insuper si mihi uenia tribuatur, audeo dicere duo uerba, unum uidelicet, quod S.P.V. scribere dignaretur regi Georgianorum qui sunt Christiani, & terræ sanctæ peregrinationibus deuotiores quàm aliæ nationes, mandantes quod peregrinis darent subsidium & iuuamen, credo firmiter, quod ob reuerentiã domini nostri Iesu Christi, & uestræ etiã sanctitatis, libẽter & deuote uestrũ studerent adimplere mandatum, sunt enim, ut diximus, deuotissimi Christiani, & sunt potentes, & multi atque strenui bellatores, & regno Armeniæ quodammodo sunt uicini. Aliud, quod S.P.V. dignaretur etiã scribere regi Nubianorum, qui per B. Thomam apostolum ad fidem Christi in Æthiopia sunt conuersi, mandantes quod Soldano Aegypti guerram mouere debeant, & posse suũ impediant & infestent. Credo etiã firmiter quod illi Nubiani ob amorem domini nostri Iesu Christi, & ob reuerentiam V. S. terrã Aegypti Soldani inuadere conabuntur, Soldano & genti suæ damna & impedimenta plurima inferendo. Et istæ literæ de mandato V.S. procedentes, mandari poterũt regi Armeniæ, qui ipsas faceret trãsferri eorũ idiomate, & p bonos nuncios destinabit. Hucusq; deuotissime & fideliter referaui ea, quę

parua

parua mea notitia sentiebat, super initio passagij & subsidij terræ sanctæ. Nunc uero S.V. obediendo mandatis, ad generale passagium me côuerto, de his quæ expediunt aliqua loquuturus ad correctionẽ semper S.P.V.

De passagio generali, Caput LIX.

GEnerale passagium per tres uias potest arripere iter suum, per uiam uidelicet Barbariæ. Sed de ista uia cõsulendum relinquo illis, qui statum & conditionem nouerunt illius regionis. Item per uiam Constantinopolitanam, per illam uidelicet, quam tenuit dux Godefredus de Bolicino, & alij illius terræ peregrini. Et per hanc uiam passagium generale usq; ad ciuitatem Constantinopolitanã secure, ut credimus, posset ire. Vlterius nominatur per Turquiam usq; ad regnum Armeniæ procedendo: uia illa non est libera, nec absq; discrimine peregrinis, propter Turquos qui in partibus illis degunt: posset tamen per Tartaros uia illa securari, & totaliter expediri. Possent insu per Tartari ordinare, ut peregrini de terra Turquię haberent uictualium copiam, & equorum etiam precij competentis. Alia uero uia est per mare, quæ est omnibus manifesta: unde si per mare uoluerint incedere peregrini, oportebit quod in omnibus portubus eis marinæ naues parentur, & alia bona ligna sufficientia ad passagium transportandum: & oportet quod in termino prætaxato, & tempore competenti omnes peregrini congregentur ad littora maris, parati naues inscendere, & cũ dei adiutorio faciliter transfretare: in Cyprum enim poterunt applicare peregrini, ut tam ipsis quàm eorũ equis in itinere plurimum fatigatis, requies tribuatur. Postquam uero in Cyprum passagium incolume applicasset per dei gratiam, & per dies aliquos quieuisset, si primi passagij peregrini ciuitatem aliquam firmauissent in partibus Syrianis per breuem uiam, ad illam posset passagiũ se transferre. Et si forte primi passagij peregrini non firmassent ibi aliquod munimentum, oportebit passagium per regnum Armenię arripere iter suum, hoc modo uidelicet, quod peregrini in regno Cypri cum equis suis pacifice requiem sibi darent usq; ad festum B. Michaelis, ut infirmitas planiciei regni Armeniæ æstiuo tempore euitetur. Post uero festum prædictum ad regnum Armeniæ secure poterunt se transferre, & ibi inuenirent omnia necessaria affluenter. Veruntamen in ciuitate Tarsensi poterunt cõmodius permanere, quia ibi est abundantia aquarum & pabulorum, & tam de regno Turquiæ, cui uicina est, quàm de regno Armeniæ, equos, uictualia, & omnia necessaria habere poterunt abundanter. Post hæc autem ueris tempore ueniente, passagium poterit per terram dirigere gressus suos, ad nobilem ciuitatem Antiochiæ, quæ distat à regno Armeniæ solummodo per dietam, & nauigium poterit per mare ad portum Antiochiæ applicare, ita quod exercitus terrestris maris nauigio appropinquabit. Obsessa igitur ciuitate Antiochiæ, quæ captiuabitur faciliter, deo dante, peregrini poterunt diebus pluribus requiescere in eadem,

eadem;& inimicorũ terras undiq; deprædari, ac interea ſcire & cognoſcere in eadẽ. Sunt præterea in illa regione Chriſtiani ſagittarij ualde boni, qui ſine dubio ad exercitum Chriſtianorum uenirent, & multa poſſent paſſagio impertiri. Poſt hæc uero de Antiochia recedentes, peregrini poterunt incedere per littora maris uerſus ciuitatem Lyciæ, & illa uia eſſet breuior & melior, & ſemper nauigiũ exercitui appropinquaret. Veruntamen prope caſtrũ Margati in maris littore, eſt quidam tranſitus magnæ genti, plurimum tædioſus, quem quidẽ tranſitũ ſi nõ haberent, poſſent abſq; diſcrimine Antiochiã remeare, & incedere per uiam Fenick uerſus Cæſaream, per littora cuiuſdã fluminis aſcendẽdo, quod flumen Kenel uulgariter appellatur, & per illã uiam inuenirent aquas & paſcua, & terras inimicorũ abundantes frugibus, uictualibus, & alijs bonis, ex quibus Chriſtiani prædas caperent, & exercitui neceſſaria miniſtrarent, & ſic poſſent per uiam illam ire de Antiochia uſq; ad ciuitatẽ Hamam, quæ eſt ciuitas opulẽta, & per potentiã paſſagij cum auxilio dei faciliter caperetur. Et ſi forte Soldanus ſe opponeret Chriſtianis reſiſtendo ne caperẽt ciuitatẽ, tunc Chriſtiani in illo loco magnã haberent prærogatiuam ſi præliũ iniretur. Et ſi per dei gratiam peregrini poſſent debellare Soldanum, nullam poſtmodũ reſiſtentiam inuenirent, unde recto tramite poſſent ire ad ciuitatẽ Damaſci, quæ cum cæteris conditionibus libenter ſe rederet Chriſtianis. Nam poſtq̃ ciues Damaſci ſcirent debellationẽ Soldani, reſiſtendi audaciã nõ haberent, imò fauerent in omnibus Chriſtianis, ſicut fecerunt Haolono & Caſano, qui Damaſci dominiũ habuerũt abſq; labore aliquo poſt debellationẽ Soldani. Et poſtquã Chriſtiani occupaſſent Damaſcum, reſiduum regni faciliter obtinerent. Et ſi forte Soldanus præliũ euitando nõ auſus contra Chriſtianorũ potentiã belliger apparere, Chriſtiani recedentes inde ad Tripolim poſſint ire, & ibidẽ in quatuor dierum ſpacio peruenirent, ibiq; etiã poſſet nauigium applicare, unde poſſet Tripolitana ciuitas reparari, & magnũ poſſent peregrini habere ſubſidiũ & iuuamen, per Chriſtianos qui in monte Libani ſunt degentes. Et per hunc modũ ciuitatẽ Tripolitanã acquirerent & tenerent, deinde poſſent regnũ Hieroſolymitanũ occupare, cum auxilio domini noſtri Ieſu Chriſti.

De ſocietate Chriſtianorum & Tartarorum. Cap. LX.

DE ſocietate uero Chriſtianorum & Tartarorum, uidetur mihi, quod aliqua quantitas Tartarorũ, uidelicet circa decem milia, poſſent multa conferre cõmoda Chriſtianis per uias & itinera incedendo. Nã propter timorẽ Tartatorũ Beduini, neq; Turquiniani eſſent auſi Chriſtianorũ exercitui appropinquare. Præterea uictualia & alia neceſſaria exercitui procurarent, & uendẽda de longinquis partibus deferrent, & inde aliquid lucrarentur. Item per Tartaros poſſet inueſtigari intentio & conditio inimicorũ, quia Tartari ſunt agiles ad currendum itinera, bene ſciunt unde poſſunt ingredi & egredi

ad eorum liberam uoluntatē. Insuper ad inuadendum inimicos in campo, & ad insultandum ciuitates, castra, seu alia munimēta Tartari necessarij & utiles esse possent; qa ad talia sunt ualde ingeniosi. Si uero Carbanda uel alius loco sui, ingrederetur Aegyptum cum magna multitudine Tartarorum, tūc eorum esset societas euitanda. Nam dominus Tartarorum non dignaretur sequi uoluntatem Christianorum, imò uellet quod Christiani suis parêrent mandatis. Præterea Tartari sunt omnes equites, & ualde festinâter incedūt, unde Christianus exercitus eos sequi nō posset propter peditum comitiua. Insuper Tartari habent talem modum, quia quando sunt debiliores, mirabiliter se reddunt obsequiosos, humiles, & deuotos. Quando uero sunt fortiores, ualde sunt austeri, tumidi & superbi: & non possent stare, quoniam debilioribus iniurias irrogarent, quod quidem Christiani nullatenus paterent, unde posset per hoc materia scandali pullulare. Sed super his posset tale remedium adhiberi, uidelicet quod Tartari per uiam Damasci, sicut consueuerunt, incederent, & per partes illas occuparent, & Christiani ad regnum Hierosolymitanum dirigerent gressus suos. Et hoc modo inter Christianos & Tartaros concors amicitia per utrorumqꝫ distantiam seruaretur, & facilius per duos quàm per unum totaliter destrueretur potentia inimicorum fidei Christianæ. Vnum insuper reducere audeo ad memoriam P. V. reuerendissimę, uidelicet quod omnibus modis sagaciter occultetur intentio & consiliū Christianorum, ita quod inimici ignorent Christianorum propositum atqꝫ uelle. Nam quod Christiani noluerūt sua consilia præteritis temporibus occultare, multa dignoscunt̄ incōmoda incurrisse: & econtra inimici propterea multa sibi incumbentia pericula euitarent, auferendo Christianis materiam adimplendi eorum uota diutius affectata. Et licet non ualeat occultari fama passagij generalis, quæ longe lateqꝫ diffundetur per orbem, ad nullū tamen potest cedere commodum inimicis, quia eis ab aliquo domino Saracenorū non potest præstari subsidium quoquo modo. Et multis modis poterit euitari, ne Christianorum uoluntas uel propositum ad inimicorum notitiā deferatur, aliqua uidelicet uelle facere simulando. Illud uero quod Tartari nequeunt sua consilia occultare, ad magnum incommodum eis cessit. Nā Tartari talem modum obseruant, prima quidem luna Ianuarij consiliū capiunt super his quæ intendunt facere anno futuro: unde si intendant mouere guerras Soldano Ægypti, scitur ab omnibus Saracenis, qui continuo Soldano significant ea quæ Tartari ordinant, & ipse circa hoc conatur apponere remedia opportuna. Saraceni uero ualde bene faciūt, suum propositum occultando, & hoc sæpius confert eis. Et hæc dicta sufficiant de passagio terræ sanctæ.

FINIS.

MATHIAE A MICHOV MEDI-CINAE DOCTORIS, ET CANONICI Cracouienſis præfatio.

ICET multi fuerint qui orbem & partes eius deſcripſerint, tã men utramq; Sarmatiã tranſſiliẽtes, nihil ferè de ea ſcripſerũt, niſi quod quidam in genere de hac & illa mentionem fecerũt, ſed adeo obſcure, ut nihil certi hinc colligere poſſis, quibus fi-gmenta multa & meras nugas immiſcuerunt, dum ultra Sar-matiam ad oceanum Septentrionalẽ campos ponunt Elyſios, ubi ſcilicet aura ſit temperatiſſima, uita placidiſſima & perpe-tua, omni referta iucunditate: homines uero multorum ſeculorum confecti ætate & tædioſo grauati ſenio, ſponte ſeſe in oceanum præcipitent, quo miſeræ ſenectu-tis euadãt moleſtias. Scripſerũt quoq; illic reperiri terrænaſcentia ambroſia, ſucco prædulci & odore ſuaui, quibus homines quaſi paradiſi fructibus diu in uita con-ſeruentur: itemq́ terrã producere aurũ in magna copia, & nutrire griphones, aues horribiles raptu uiuentes, quæ equum cum ſeſſore in altum leuare queãt, atq; aurũ effodi & exportari prohibeant. Aiunt præterea illic ſolem & lunam, cæterasq́ ſtel las perpetuo gyrantes & lucentes, dies temperatiſſimas & iucundiſſimas conſti-tuere. Verum hæc omnia conficta ſunt, carentq́ ueritate. Ponunt etiam moderni ſcriptores Tartarorum terribilem gentem indigenam eſſe Aſianæ Sarmatiæ, & à ſeculo Scythiam inhabitantem; quum tamen cõſtet eam eſſe gentem nouã & ad-uenticiam, à partibus orientis mutatis ſedibus, paulo plus ab hinc trecentis annis Aſiæ Sarmatiam ingreſſam, antehac uero incognitam, quemadmodum ab initio huius libri indicabo. Sed & montes Alanos, Hyperboreos & Ripheos in orbe ter rarum uulgatiſſimos in illis Septentrionalibus regionibus affirmauerunt, ex qui-bus nominatiſſima flumina originem trahere dixerũt, nempe Tanaim, Boriſthe-nem maiorem & minorem, atq; Volham ingentem fluuium: ſed quum id à uero alienum ſit, hodierna docente experientia, non ſine cauſa reĳcimus quicquid uete res ſomniarunt de his montibus & fluminum originibus. Nam ſcimus & experi-entia didicimus prædicta tria flumina Volham, Tanaim & Boriſthenem maiorẽ ex Moſcouia originem ducere: minorẽ uero Boriſthenem, quem Ariſtoteles Dia-boriſthenidem uocat, ex Ruſſia ſuperiori erumpere, & in maiorem Boriſthenem tranſire. Montes autem Hyperboreos, Ripheos & Alanos ſcimus & uidimus illic non eſſe, nec dicta flumina ex eis, ſed ex planicie terræ ſcaturire, id quod ſequenti libro clariſſime indicabimus, nihil niſi quod uerum ſcimus & experti ſumus ſcri-pturi. Immutata quidem ſunt priſca regionũ illorum uocabula, id quod alĳs quoq; accidit terris & habitationibus: ſed nos ea intacta non præteribimus, indicaturi quid ueteres ſenſerint, quibusq́ uſi ſint uocabulis, & in quæ hodie migrarint. Ape ruit nobis rex Portugalliæ nauigationibus ſuis regiones Indicas & Aphricanas ad meridiem expoſitas: & rex Poloniæ, qui Tartaris & Moſcouitis con-finis eſt, indies patefacit nobis per militiam ſuam plagã Sep-tentrionalem cum gentibus quæ ad oceanum Aqui lonis ſunt expoſitæ, & extenduntur in orientem.

MATHIAE A MICHOV

DE SARMATIA ASIANA ATQVE EVROPEA, LIBRI DVO.

De duabus Sarmatijs in genere, Caput I.

NTIQVIORES duas Sarmatias posuerũt, unã in Europa, alteram in Asia, sibijnuicem cohęrentes & contiguas. In Europiana sunt regiones Russorũ seu Rutenorum, Lithuanorum, Moskorum & eis adiacentes, ab occidente flumine Vissæ, & ab oriente Tanai inclusæ: harum regionum gentes olim Getæ nuncupabantur. In Asiatica uero Sarmatia, nunc commorantur & degunt plura genera Tartarorum, â flumine Don seu Tanai ab occidente usq; ad mare Caspiũ ab oriente cõtenta. Horum imperia, genealogiæ, ritus & mores, latitudoq; terrarũ, flumina & circumcirca adiacentia in subscribendis explanabuntur.

De ortu & aduentu Tartarorum, Caput II.

ANno domini M. C CXI. apparuit grandis cometes in diebus mensis Maij, octodecim diebus durans, & supra Poloucos Tanaim ac Russiam gyrans, caudamq; in occasum porrigens, & aduentum Tartarorũ significans: unde sequenti anno gens Tartarorum in illam diem ignota, occiso ut fertur proprio rege Dauid, de submontibus Indiæ, confluxisq; pluribus nationibus Septentrionis ad Poloucos uenit. Polouci siquidem fuerunt gentes secundũ latus Septentrionale Euxini maris cõmanentes, ultra paludes Męotidis, quos alij Gothos appellant. Polouci autem lingua Rutenorũ sonãt & interpretant̃ uenatici seu rapaces, quia sæpenumero inuadentes eos spoliabant, & bona ipsorũ rapiebant atq; abducebant, quemadmodũ & Tartari hisce temporibus faciunt. Itaq; Tartaris ingredientibus terras Poloucorum, postularunt per ambasiatam, ipsos principes Rutenorũ, uniuersis copijs & potentijs se adiuuarent, quoniã par exitiũ & discrimen eos sicut & Poloucos expectaret. Superuenerunt autẽ & Tartarorũ nuncij denunciantes ducibus Russiæ, ne immiscerent sese bello & adiutorio Poloucorum, sed potius exterminium eorũ tanq; aduersariorum procurarent. Russitæ uero immaturo usi consilio, nuncijs Tartarorũ comprehensis & occisis, perrexerũt exercitualiter Poloucis in adiutorium, terra mariq; uidelicet Mscislaus Romanouic cum militia Kiouieñ. Mscislaus Msciślauic cum militia Halicieñ. Item cæteri duces Russiæ Vlodimir, Rurikouicz: duces Cirneouieñ. & duces Smolnenses. Iunctiq; exercitui omniũ Poloucorum peruenerũt in Protolce, & abinde singuli ascensis equis, uenerunt duodecim statiuis ad fluuium Kalcza, ubi iam Tartari castra metati fuerunt, & illico respirandi spacio non dato, Tartari in

eos irruerunt, & contritis ac diffugientibus Poloucis acies Rutenorum disij/ciuntur; plurimaq; cæde peracta bini duces Mscislaus Kiouień. & Cirneo/uień. captiuantur. Reliqui fugientes (abominabile dictu) à Poloucis socijs, per quorum terrã fugam maturabant trucidabantur. Equites quoq; propter equos, pedites propter uestes occidebantur, & in aquis suffocabantur. In illa ergo die Ruteni in pessimum horrendumq; inciderunt periculum, quale in terris Russiæ nunquam auditum est. Eaq; prima clades extitit quam Ru/teni à Tartaris pertulerunt. Mscislaus autem Mscislauic Halicień dux dum ad naues fugiendo peruenisset, superatis fluuijs persequutionem Tartarorũ ueritus naues abrumpi præcepit, abindeq; fugax in Halic pauore & trepida tione plenus peruenit. Vladimirus autem Rurikouic fuga & ipse saluatus in Kiou perueniens, sedem accepit Kiouień. Alia uero omnis multitudo Rute/norũ dum ad naues fugiendo peruenisset, & eas abruptas offendisset, in mœ rorem uersa, dum undas tranare non posset, fame contabescens illic consum/pta est, præter paucos duces & aliquos eorum milites, qui in lembis fluuios traiecerũt. Præterea anno domini millesimo ducentesimo uigesimo octauo, in maxima multitudine Tartari Russiam ingredientes, uniuersam terrã Re/nesansca uastauerunt, ducem occiderunt, senes & impuberes necauerunt, re/liquam multitudinem in captiuitatem abduxerunt, castra incenderunt. Iterũ hyeme eiusdem anni uenerũt Tartari in terram Susdalorum, & ea uniuersa uastata, ducem Georgium & filios eius, pluresq; alios Susdalorum prin/cipes interfecerunt, castrum Rostou incenderunt, captiuos & prædam pro li bito abduxerunt. Sequenti quoq; anno in Smolnensem & Cirnyeouień. re/giones uenientes, eas crudelissima cæde nulli ætati parcentes peruastauerũt, castra & fortalitia ex quibus duces & milites præ timore fugerant, incende/runt, & onusti captiuorum multitudine in terras suas redierunt.

De crudeli uastatione Poloniæ & Hungariæ per Tar/taros, Caput III.

POst prædicta, Tartarorum horrẽda uastatio ex ordine narrationis sub/nectenda est. Anno domini millesimo ducentesimo quadragesimo pri/mo. Tartari in Russiam uenerunt, & Kiou amplissimam urbem & metropo lim Rutenorum magnifice constructam funditus deleuerunt. Habuit siqui/dem præfata urbs portas & turres firmiter ædificatas, & aliquarũ portarum tecta deaurata & splendentia, habuit & usq; nunc habet Metropolitanum de ritu Rutenorum seu Græcorum, plurimis Vladicis & episcopis à Danu/bio per Moldauiam, Valachiam, Russiam, & Moskouiam præsidentem, in Kiouia iam post destructionem non residentem. Habuit insuper ecclesias supra trecentas ornatissimas, quarum aliquæ in campis inter uepres & ar/busta in hanc diẽ permanent, & stant desolatæ pro latibulis ferarum: ex qui/bus binæ

Kiou metropolis Russiæ

bus binæ ecclesiæ, uidelicet sanctæ Mariæ & sancti Michaelis aliquas laminas tecti adhuc tenent deauratas, quas Tartari prædatum uenientes, & inspicientes altim bassina uocant: altim bassina, id est, aureum caput habentes, quia partem tecti deaurati habent. Hac uero tempestate in monte ubi olim castrum Kiouień. stabat, Lithuani domini illius loci, fortalicium amplū de roboribus & lignis extruxerunt & tenent. Itaq; tota Russia cum sua metropoli & Podolia omniquaq; pessundata, Bathus Tartarorum Imperator uolens Hungariam ingredi, misit ducem Petam nomine cum magno exercitu uastandum Poloniam. Aiunt Poloni Bathum regem Tartarorum Poloniam, Slesiam, Morauiam uastasse. Verior tamen historia eorum, sicut & chronica Hungarorum referunt, Bathum non fuisse in Polonia, sed duces ipsius, qui trucidatis tyrannis & principibus Rutenorum, receptaq; præda, in oppidum Lublin & Zauichost, uiciniisq; eorū, reduxerūt eam in Russiā, festinanterq; redeuntes, expugnauerunt Sandomiriam cum castro. Illicq; occiderunt abbatem Pokrziunicen cum fratribus eius, & magnum numerum utriusq; sexus nobilium & ignobilium uirorum ac matronarum ad conseruandum uitam Sandomiriæ collectorum. Inde exeuntes per Vissicam, in Skarbimiriam uenerunt, & reuertebantur prædam deducturi in Russiam. Dumq; statiua tenerent ad fluuium Zarna, apud uillam quæ maior Thursko uocatur, irruit in eos Vlodimirus Cracouień. palatinus cum militibus Cracouiensibus. Vbi inter pugnandum omnis captiuorum multitudo diffugiens, in propinquas syluas se recepit: superati tamen sunt pauci à multis, Vlodimirus palatinus Cracouień. cum suis à Tartaris. Verum strage suorū perculsi Tartari, per syluam Stremech in Russiam recesserunt, & in supplementum accersitis plurimis Tartaris cum fremitu & ira in Poloniam redierunt, & quia maximum exercitum habuerunt, ad Sandomiriam peruenientes, bifariam diuiserunt eum, minoremq; exercitum in Lancitiam, Siradiam & Kuiauiam destinarunt cum principe Cadano, quem Poloni Caydanum nuncupant, qui nullo obice apparente uastauerunt crudelissime illos tractus cædibus atq; igne. Maior autem exercitus Tartarorum, cuius ductor fuit Peta Tartarorum princeps uersus Cracouiam iuit, omnem oram transitui propinquam cæde & incendio peruastans. Occurrunt ergo ei in uilla Chmelik prope oppidum Sidlou, Vlodimirus palatinus, Clemens Castellanus Cracouień. Pacoslaus palatinus, Iacobus Raciborouic Castellanus, Sandomirień. cum nobilibus & militibus Cracouień. & Sandomirień. Et facto conflictu cum una turma Tartarorum, ipsaq; attrita pedem referente, & ad alteram præstantiorem turmam sese diuertente, Poloni certamine priori fessi, pauci à plurimis aduerso pectore confossi ciciderunt: reliqui uero in fugam conuersi, per itinera nota euaserunt. Ciciderunt in eo conflictu desi- *Polonorum clades*

derati Christinus Sulkouic de Nyedued, Nicolaus Vitouic, Albertus Stampotic, Zementa, Grambina, Sulislaus, milites strenui, & alij plures ualidi. Ex quorum strage tantus pauor irrepsit, ut alij in alias regiones fugerent: agrestes uero cum pignoribus & pecoribus in paludes & syluas, & in inuia se conderent. Sed & Boleslaus Pudicus dux Cracouiæ & Sandomiriæ cum Grzimislaua matre, & Kinga cõiuge sua primum uersus Hungariam in castrum Pieninide prope oppidũ Sandecz, postea uero in Morauiam ad monasterium Cistertieñ. effugit. Tartari aũt post cladem apud Chmelik peractam, Cracouiam in die cinerũ peruenerunt, & eam uacuam hominibus inuenientes (omnes siquidem in abdita diffugerant) in ecclesias & domos incẽdio sæuierunt. Ecclesiã uero sancti Andreæ tunc extra muros Cracouieñ. extantẽ, uallantes oppugnabant, expugnare tamen nõ ualuerunt, quoniam pluribus Polonis magna ui & fortitudine se & sua illic defendentibus, irrito cœpto recesserunt, & in Vratislauiam perrexerunt, eam similiter ut Cracouiam desertam habitatoribus, sed & conflagratã habitationibus reperientes. Ciues enim Vratislauieñ. pauore consternati, ferè omnibus relictis, preciosioribus duntaxat festinè raptis, fugam inierunt: quod gentes ducis Henrici de arce uidentes descenderunt, & opes cum uictualibus in arcem inducentes, urbem cum tectis eius flammis exusserunt. Et Tartari in urbe nil reperientes, castrum uallarunt, & post aliquot dies obsidionem soluentes (ut aiunt) orationibus & lachrymis Ceslai prioris ordinis prædicatorum & fratrũ eius in castrum admissorum depulsi, recesserunt. Interimq; feria secunda pascæ Tartaris qui Kuiauiam uastauerunt, superuenientibus simul iuncti in Leguiczã profecti sunt. Dux etenim Henricus secũdus sanctę Heduuijs filius per illud tempus ibi collegerat gentes & armigeros, tam nobiles quàm agrestes maioris Poloniæ & Slesiæ. Aduenerant & principes cum suis militibus Myeczlaus Kazimirides dux Opoliensis, Boleslaus filius Depoldi marchionis Morauię expulsi, qui Syepiolka cognominatus est, & Pompo de Hosterno magister cruciferorum de Prussia cum fratribus sui ordinis, insuper & crucisignati plures. Quumq; ex oppido Legniceñ. duceret agmina, & ea obequitaret, lapis de summitate ecclesiæ beatæ Mariæ decidit, parũq; abfuit, quin caput ducis Henrici diruperit, quod re uera infaustũ omen fuit. Suburbana itaque oppidi Legnicensis prætergressus, quatuor acies instruxit & ordinauit. Primam de cruce signatis uoluntarijs, & de auri fossoribus oppidi Goltberck, alijsq; peregrinis militibus: hanc Boleslaus Syepiolka filius marchionis Morauiæ ducebat. Altera acies fuit militum Cracouiensiũ & maioris Poloniæ, hanc Sulislaus frater Vlodimiri olim palatini Cracouiensis circa Chmyelik occisi ductitauit. Tertiam aciem gubernauit Myeclaus dux Opoliensis, in qua erant milites Opolienses, & Pompo magister Prussiæ cum fratribus

tribus & militia sua. Quartam aciem ipsemet dux Henricus ex præstantioribus militibus Slesiæ, & maioris Poloniæ, ac precio conductis militibus rexit. Totidem erant Tartarorum agmina, sed robore & frequentia pugnatorum præstantiora, ita ut unum agmen eorum omnia Polonorum agmina excederet. In campo igitur qui bonus campus dicitur, porrecto, & in omnes partes lato uterque exercitus quinto idus Aprilis, aliâs feria secunda post octauas pascæ conuenit. Primumq; crucesignatorum & aurifossorum exercitus cum Tartaris magno impetu cõgressus, uelut teneræ aristæ à grandine percussæ, à sagittis Tartaricis obtritus est. Deinde duo agmina sub gubernatione Sulislai militis, & Myeczlai ducis Opoliensis consistentia, pugnare cum tribus Tartarorum agminibus ingressi, ualidam in Tartaris stragem ediderunt, ita ut pedem referrent, & fugam inirent. Quidam autem celerrimo cursu circa utrunque exercitum discurrens, terribili uoce clamauit, Byegayce bye gayce, quod sonat, fugite fugite, Polonis terrorem incutiens. Quam uocem Myeczlaus dux Opoliensis audiens, deserto prælio fugit, & secum magnam partem militum traxit. Quod uidens dux Henricus, ingemiscens dixit, Gorze se nam stalo; id est, peius & moleste nobis accidit. Inducensq; suam quar tam aciem fortissimorum militum, tres acies Tartarorum à duabus aciebus Polonorum disiectas prostrauit, & in fugam conuertit. Quarta autem acies Tartarorum, & maior omnium cum suo duce Peta superueniens, horribili impetu bellum intulit, & bellum acerrimum inter utrosq; durauit, magnaq; ex parte Tartaris cæsis, & in fugam spectantibus, quidam Tartarorum uexillifer ualde magnum ferens uexillum, in quo chi litera Græca depicta erat, talis X, & in summitate hastilis imago teterrimi & nigerrimi coloris cum barba prolixa, cœpit incantando fortiter caput imaginis quatere. Ex quo illico fumus & nebula horrendi & intolerabilis fœtoris in Polonos diffusa est, ut penè exanimati, & inualidi ad bellum redderentur. Clamore itaque horrendo eleuato, in Polonos Tartaricus exercitus conuersus, acies eorum quæ interim integræ erant, dirupit, & eas magna strage affecit. In qua dux Boleslaus filius marchionis Morauiæ dictus Syepiolka, & Põpo magister crucisignatorũ de Prussia cum multis insignibus militibus necati sunt. Dux uero Henricus corona à Tartaris circumfusus est, ut à tergo & fronte cæderetur, iam'que suis omnibus unà pugnantibus prostratis, ad extremum circa eum non nisi quatuor milites uersabantur. Sulislaus frater olim Vlodimiri palatini Cracouiensis, Clemens palatinus Glogouiensis, Conradus konrathouicz, & Ioannes Iuanouicz, qui quanta potuerunt ui & conatu principem Henricum ex prælio educentes, ad fugiendum disponebant: sed ducis equus sauciatus subsistebat. Tartari igitur ne Henricus eua deret, ueloci cursu consequutũ cum tribus præfatis militibus, quarto Ioanne

Iuanouicz ab eis ſegregato uallauerunt, cum quibus aliquanto tempore de-certabat. Ioannes uero Iuanouic equum recentem à Roſciſlao aulico ducali receptum, penetratis hoſtium cuneis duci adminiſtrauit. Quo aſcenſo dux ſequebatur Ioannem Iuanouic, uiam per medios hoſtes ei parantem. Ipſoq; in curſu uulnerato, & euadente, dux Henricus intercipit, & tertio circumuallatur: dumq; audaciſſime contra Tartaros dimicaret, & manu ſiniſtra eleuata, Tartarum ſibi obuium feriret, ab altero Tartaro lancea ſub aſcella transfixus, ex equo demiſſo brachio moribundus defluxit: quem Tartari ingenti ſtrepitu inconditarum uocum facto capiunt, & extra locum certaminis quantum eſſet geminus baliſtæ iactus pertractum, framea caput abſciderunt, corpusq; inſignibus omnibus deſpoliatum nudum reliquerunt. Occiſa eſt in eo prælio multitudo nobilium Poloniæ, inter quos clari & inſignes fuerũt Suliſlaus frater Vlodimiri palatini Cracouienſis, Clemens palatinus Glogouienſis, Conradus Konrathouic, Stephanus de Virbna, & Andreas filius eius, Clemens filius Andreæ de Peltznica, Thomas Pyotrkouic, Petrus Kuſſa & cæteri. Corpus ducis Henrici poſt cladem in ſexto digito ſiniſtri pedis uix cognitum, & repertum per Annam coniugem eius in medio chori eccleſiæ ſancti Iacobi apud fratres minores Vratiſlauiæ ſepultum eſt. Pomponis uero magiſtri Pruſſiæ, & militum inſigniorum ſupra expreſſorum, in eodem monaſterio ſancti Iacobi Vratiſlauiæ corpora tumulata ſunt. Boleſlai autem filij Marchionis Morauiæ funus in Lubens in choro conuerſorum humatum eſt, ſuper cætera corpora fidelium in loco prælij ſepulta. Eccleſia in hanc diem durans conſtructa eſt. Maxima uictoria de duce Henrico & Polonis Tartari potiti, lectis ſpolijs unicuique interemptorum unam auriculam abſciderunt, & nouem ſaccos grandes ad ſciendum numerum occiſorum repleuerunt. Ducis autem Henrici capite in longiori haſta erecto ad caſtrum Legnica (oppidum enim metu Tartarorum exuſtum fuerat) applicuerunt, mandantes ut duce eorum occiſo, caſtrum eis aperirent. Caſtrenſibus conuenienter reſpondentibus, quod pro uno duce occiſo plures duces filios occiſi haberent. Illi uero circa Legnicz uaſtatis & incenſis uillis, in Othmuchou ſe receperunt: ubi quindecim diebus ſtatiua continuando, omnem regionem per circuitum uallauerunt. Exinde Ratiborieñ. oram adeuntes, in Boleſiſko octo diebus commorati, in Morauiam ſeceſſerunt, & Venceſlao rege Bohemię in caſtris ſe continente, eam plus quàm uno menſe incendijs & cædibus uaſtauerunt: ab Olomunc ſeptimis caſtris in Hungariam peruenerunt, & maiori hordæ ipſius Bathi quæ Hungariam intrauerat, ſeſe conſociauerunt.

Nobilium Polonorum ſtrages

De cruenta

De cruenta uastatione Hungariæ per Bathi Imperatorem Tartarorum, Caput IIII.

BAthi uastata & ad nihilũ redacta Russia, Hungariam cum quinquies centum milibus ingredi contẽdebat. Resistentẽ ergo inter montes Sarmaticos, & in clausa dicta Russiæ introitum prohibentem, comitem palatinum Hungariæ à Bela quarto rege Hungariæ cum gentibus missum præfatus Bathi obruit & expugnauit, festinanterq; exurendo oppida & uillas, ad Titiam fluuium qui uulgariter Cisa appellatur, ex montibus Sarmaticis uersus meridiem in Danubium fluentem peruenit. Et exinde gentes Tartarorum excurrentes, Vatiam cum sua cathedrali ecclesia uastauerunt & incenderunt. Ad Pest quoq; ubi rex Bela quartus exercitum contra Tartaros colligebat, ibant & redibant, aliquando appropinquando, nonnunquam uero fugiendo, prout est mos pugnandi Tartaris. Quumq; copiosum exercitum, tam ex nobilibus quàm spiritualibus rex Bela coadunauerat, aduersus Tartaros procedens ad fluuium Titiam applicuit, & castra metatus est, adhibitaq; custodia mille armatorum ad pontem, putabat Tartaros non transire fluuium, quoniam altus est, limosus multum, & impermeabilis. Tartari aũt qui multo maiores fluuios transierant, inuento uado Titiam noctu transnatarunt, & in aurora exercitum Hungarorum cum Bela rege eorum undiq; circundederunt, missisq; densis, & quasi infinitis sagittis, uelut quum grando nebulosus ac densus cum fragore descendit, Hungaros perturbarũt, multos occidendo, plurimos uero uulnerãdo. Hungari ergo ueluti impræparati, & absque ordine contrauenientes cadebant. Quod alij uidentes, meticulosi clàm discedebant & fugiebant. Tartari uero tanquã astuti, sinebant eos per medium sui transire. Vnde Colomannus frater regis sic, & rex Bela quartus tanquam ignoti euaserunt. Reliquos uero conclusos Tartari crudelissime ad unum necauerunt. Inter quos spirituales maiores ceciderunt, Mathias Strigoniensis archiepiscopus, Vgolinus Coloceñ. archiepiscopus, Georgius episcopus Iaurieñ. Reynaldus episcopus Transsyluanieñ. & ecclesiæ Nitriensis episcopus, Nicolaus Scibinieñ. præpositus uicecancellarius regis, Eradius archidiaconus Bachiensis, magister Albertus Strigonieñ. archidiaconus. De alijs autem secularibus nobilibus & ignobilibus ferè infiniti occisi sunt: & qui fugerãt consequuti in uijs necati iacuerunt. In Pest etiam multi plebani collecti in ore gladij superuenientibus Tartaris perierunt. Rex autem Bela quartus properè fugit ad metas Austriæ, ubi captus & detentus fuit per ducem Austriæ: tandem dimissus ad reginã coniugẽ suam perueniens, secessit in Slauoniam, illic usq; ad persequutionẽ Cadan cõmoratus. Vastata itaq; Hungaria ex una parte Danubij, in hyeme ꝓxima gelato Danubio in partem alterã penetrauerunt, & sedes inter Iaurinũ & Strigoniũ fixerunt, ubi in hãc diẽ fossæ & tumuli habitationis eorũ cernunt. Ex quo loco prefatã trans

Danubium

Danubium regionem spolijs, incendijs & occisionibus crudelissime afflixerunt. Quumque in Tartariam secedere proponerent, diuiso exercitu, princeps Cadan aduersus regem Belã in Sclauoniã diuertit. A cuius facie territus rex, ad mare, tandem ad Polam ciuitatem fugit. Cadan autem quemadmodum cum Bathi constituerat, pertransitis & uastatis Bosna, Seruia & Bulgaria, substitit circa Danubium, donec horda Imperatoris Bathi superueniret. At Bathi post discessum Cadan uallauit & expugnauit Strigonium urbem illa tempestate nobilem, cuius incolæ erant uarij mercatores, Almani, Gallici & Italici: & quia thesauros quos Tartari expetebant in terra suffoderant & occuluerant, idcirco omnes necauerunt, nulli sexui nullique ætati parcẽtes: destructaque Strigonio, secus Danubium transeuntes ad exercitũ principis Cadan opperientem & expectantẽ peruenerunt. Tandem iuxta paludes Mæotidis uia priori in Tartariam abierunt. Tempus autem quo Tartari Hungariam afflixerunt, & multimode uastauerunt, erat ferè biennium.

Quomodo Innocẽtius papa quartus misit ad Cham Tartarorũ, ne Christianos persequeretur: & quomodo fidem Mahumeti susceperit, Caput V.

DIscedentibus Tartaris tota Europa contremuit, & principes Christianorum timore perculsi, ne redirent consulebant inuicem. Innocentius quoque papa quartus ex concilio Lugduneñ. fratrem Ascelinum ordinis prædicatorum cum pluribus fratribus eiusdem & aliorũ ordinum ad eos misit, anno domini M.CCXLVI. qui per Almaniam & Bohemiam in Vratislauiam uenit, exceptusque & ueneratus est à Boleslao Slesiæ & Vratislauiæ duce. Exinde transiens ad Lancitiã peruenit, à Conrado duce Mazouiæ cum suis recollectus & hospitatus. Dehinc ad Crocauiam deductus, à Boleslao pudico, genitriceque eius Grimislaua, & à Prandotha ordinario loci benigne suscepti & habiti sunt: pluribus pellibus subtilibus prouisi, supra id quod proprio ære potuerunt emere, quoniã principes Tartarorũ sine munere adire nephas est. Tulit autem fortuna, ut esset apud Boleslaum pudicum principem Crocauiæ atque Sandomiriæ, Vasilko princeps Russiæ, nepos matris suæ: huic itaque commendati, in Russiam per ipsum deducti sunt: ad Kiouiã uero uenientes, equos acquisiuerunt pro conditione terrarum Tartarorum ualentes, qui pedibus aquam & pabulum sub niuibus sibi quærerent. Tandem ex Kiou procedentes, plures duces Tartarorum pertransierũt donec ad Cham seu Imperatorem Tartarorum applicuerunt. Cui legatione domini papæ Innocentij quarti exposita, postulauerunt ut deum uniuersorum agnosceret atque coleret, & eum quem misit Iesum Christum: utque gentem Christianam crudeli nece quemadmodum fecit in Polonia, Hungaria & Morauia non perderet. Et accepto responso, quod Cham per quinquennium gentem Christianam non inuaderet, per eandem uiam ad dominum apostolicum

cum literis Imperatoris Tartarorum redierunt. Habes in speculo historiali Vincentij libro xxxij. hanc historiam, quam caute legas necesse est, quoniã in aliquibus superstitiosa est. Post discessum legatorum Christianorum superuenerunt legati Saracenorum, persuadẽtes Tartaris, ut sectam & fidem Mahumeti acceptarent, tanquã faciliorẽ & tolerabiliorem, uoluptatibus plenam, uirisq; belligeris competentiorem. Christianorum autem religionem confutando dicebant esse ociosorum, imbecillium, & idololatrarum imagines colentiũ. Saracenorum uero legem multis utilitatibus atq; uoluptatibus refertam, & cæterarum religionum ui & armis expugnatricem, ut superbos debellaret, humiliatis uero tributũ constitueret. Placuit barbaris & ipsi primum Imperatori Bathi & omnibus Tartaris tanquam uiris cordatis audacibus & sensualibus persuasio Saracenorum, ideo illam & non alteram susceperunt. Et quum dicant Eissa Rocholla, id est, Iesus est spiritus domini: Mahumet uero Rossolai, id est, Mahumet est iusticia dei, noluerunt spiritum dei Iesum benedictum spiritualiter uiuere docentem acceptare: sed iustitiam dei, hoc est Mahumet carnaliter & tanquam bestiam sensualem in spurcitijs uolutantẽ, ab omnipotenti deo iuste in lacu pœnarum die ac nocte cruciandam amplexati sunt. Itaq; extunc uelut & nunc Mahumetum uenerantes sequuntur. Pentateucho Moysi obediunt, circunciduntur, & legalia obseruant, campanis carent: sed quottidie lahi illo illoloh, quod in latino sonat, Non est deus nisi unus deus clamant: ingenue se profitentur Ismaëlitas, quia de Ismaël ortos: Christianos uero dzintis, id est paganos, & gaur, id est infideles, & sine religione appellãt. Celebrãt uelut alij Saraceni, tria in anno festa, primũ kuiram, id est oblationis pasca in memoriam oblationis Isaac, quando Abraam multarũ gentiũ pater præcepto dei ipsum necare & offerre proposuerat. In isto festo offerunt arietes, aues, alites &c. Aliud festũ colunt pro animabus, tunc uisitant sepulchra suorum maiorũ, operibus misericordiæ insistunt, & alunt pauperes. Tertium festum agunt pro se suaq; salute. Pro primo festo rite peragendo triginta diebus ieiunant, pro altero uno mense, pro tertio duodecim diebus.

Vincentij historia fabulosa

Religio Tartarorum

De moribus Tartarorum, & de contentis in terra eorum Caput VI.

TArtari sunt homines ut frequenter staturæ mediæ, pectore, & scapulis ampli, facie lati, naso simi, colore tetri & deformes, robusti uiribus & fortes, famem, frigus & æstum facile patientes, equitatu ab ineunte ætate & arte sagittandi gaudentes. Omnia sua secum ducunt, uagi & instabiles loco cum uxoribus, pueris atq; pecoribus in campis degunt. Ciuitates, uillas & domos non habent. Pro hyeme ad releuandum à frigore, ad mare Caspiũ diuertũt, quoniã illic ratione maris temperiẽ aëris inueniunt. Ad ęstatem in suam regionẽ redeunt. Aliqui eorũ unam porcam, duas, tres'ue in longũ per iugera

tria,

tria, quatuor & ultra sulcãt, arant, & milio seminant, inde cibos & bairam, id est, pastas faciunt. Non habent frumentum nec aliquod aliud legumen, pecora & pecudes plurimas tenent, præcipue caballos & caballas pro equitatu & uictu ualentes. Incidunt & uulnerant equos, cruoremq; & per se & cum milio uorant: carnes pecudum, pecorum & equorum comedunt etiam semicrudas. Caballos pridie tum sponte tum morbo mortuos exciso loco apostemato perlibenter comedunt. Bibunt aquam, lac, & ceruisiam ex milio coctam. Aquam Turci & Tartari uocant, Su: interdum Tartari dicunt Suha, & est aqua. Ceruisiam aũt miliarem seu ex milio factam, buzam nominant, eandem Ruteni Braha uocant. Laudant lac, præsertim komiz, id est acetosum, eo quod stomachum eorum confortet, & medicinam purgatiuã faciat. In conuiuijs & cum hospitibus aduenisq; bibunt Araka, quod est lac sublimatum, quod mirabiliter & cito inebriat. Nõ furantur, neq; fures inter se patiuntur, rapto tamen uiuere uicinos spoliando periucundum & deificum est apud eos. Non sunt artificia inter eos, nec pecuniæ, sed res pro rebus commutant. Verum in horda Zauolhensi, inceperunt aspros, id est, argenteos obolos Turcorũ accipere & tenere. In horda uero Prekopeñ. ducatos acceptant. In horda Nohaiska res pro rebus dant, uafri & perfidi sunt exteris, sibijnuicem uero & suis omnibus fidelissimi. Indumenta sæpenumero ex filtro & lana alba grosse & plane facta gerunt. Oponce plurimum diligunt, in expressione huius nominis præponunt literam i, ioponce, & nõ oponce nuncupantes, & est pallium album spissum inconsutile pro imbribus & fluuijs bene utile. Terra eorum terra plana & absq; montibus, absq; lignis & arboribus, graminibus duntaxat abundans. Vias nõ habẽt, neq; nauigia, sed per dies iter suum computant, ut terra Zauolhensium Tartarorũ citissimę equitationis à flumine Volha ad mare Caspium est quasi triginta dierũ: equitãt una die uiginti miliaria magna Germanica, pedibus nõ gradiuntur nec itinerãt. Ferę apud eos reperiunt, cerui, damæ, dorcę, & snak, quod est animal quantitatis ouis, in terris alijs non uisum, lana griseum, duo parua cornua habens, cursu uelocissimum, & esu carnium eius suauissimum. Et dum grex snak in aliquo campo inter gramina cõspicitur, Cham seu Imperator Tartarorum cum suorum multitudine equestres uadunt, & omniquaq; circundant in altissimis graminibus delitescẽtes. Dumq; tympanis incipiunt sonare, tunc snak tanq; metu perculsæ, rapidissime hinc atq; illinc ab una parte circumstantiũ ad alterã procurrunt, & iterum atq; iterum decursando uadunt, usquequo fatigati deficiant, tunc irruentibus Tartaris cum clamore occiduntur.

Oponce — *Snak animal*

De finibus & metis Tartarorum Zauolhensium, Cap. VII.

CLauditur terra Cham & Tartarorũ Zauolhensium ab ortu solis mari Caspio seu Hircano. A Septentrione cãpis longissime latissimeq; protensis. Ab occasu fluminibus Tanai & Volha. A meridie partim mari Euxino seu

no seu ponto, partim altissimis montibus Iberiæ & Albaniæ. Mare Caspiũ uocant Ruteni Chualens ke more: & est mare non ab oceano, sed à fluminibus illic defluentibus cõgestum. Fluunt multa ac magna flumina in aluearium illius maris, de ripis altis impetuose & quasi per saltũ ex alto in mediũ decidentibus, & iuxta ripas sub ipsas transeuntibus iter præbentibus. Vnde fit ut ibi in æstate à Persis & Medis refrigerium quæratur: & in hyeme ratione euaporationum temperies conflatur. Iuxta illud mare & pòst ad orientẽ, ut Ruteni proferũt, sunt Tartari criniti, quos Tartari Calmuchi & paganos nuncupant, quoniam ritum Mahumeticũ non colunt, nec crines capitis abradunt, quemadmodum Tartari omnes radunt, præter adolescentes, qui rasa coma binos radios criniũ ab aure dextra, & alium à sinistra usq; in brachia prominentes, in signum innubilitatis aut uirginitatis relinquunt. Ab occasu sunt flumina Tanais & Volha. Tanaim Tartari Don appellãt, qui secundũ fontes suos ex ducatu Resensco à duce Moscouię occupato, uersus septentrionem fluit. Pòst flectitur in meridiem, & tribus ostijs paludes Mæotidas ingreditur: imò ipse paludes Mæotidas causat. Sunt iam circa Tanaim arbores pomaq; & alij fructus: sunt & mellificia quercina nonnulla, & pauciora de pino. Inde est quod Tartari sanctum Don dicunt: quia iuxta illum, uictũ ex fructibus, melle & piscibus reperiunt. Volha fluuius Tartarice Edel nuncupatus, ex Moscouia profluit, ex fontibus septentrionalioribus & occidentalioribus quàm Tanais: qui quum ad septentrionẽ flueret, longo Tanaim circuiens interuallo, deflectitur in orientẽ & meridiem, & uiginti quinq; ostijs seu fluminibus in mare Euxinum delabitur. Distat Tanais à Volha quinq; hebdomadarum itinere: ad minus ueloci cursu trium hebdomadarum equitatione, uel plus. Et est Volha triplo maior quàm Don. Viginti quinq; autẽ partitiones, seu particularia flumina ipsius Volhę sunt magna: minora autẽ ex eis sunt tanta, quantus Tyberis Romæ, aut Visla post Cracouiam. Sunt multum piscosi præfati fluuij, ita quod framea Tartari cæteriq; transeuntes in ripa stando pisces cum aqua decurrẽtes secent & tollant. Est iuxta hos fluuios Tanaim & Volha air, id est, calamus aromaticus, qui & brostuorce dicitur, in maxima copia. Ibidem reuponticum, quod Tartari nominant cinireuent, crescit: & cinireuent nomen est Persicum. Item cucilabuca, uel ut alij exprimũt kilcabuha: & in Latino sonat oculus cornicis: & est multæ calefactionis. De ortu horum fluminum Don & Edel, quum de Moscouia tractauero clarius dicam. Quoties autem Tartari Zauolhenses in terras nostras spoliatum ire uadunt, per hæc & alia flumina absq; nauigio, alligatis sarcinis desuper, coniugibusq; & pueris in dorsis equorum sedentibus, ipsimet caudas caballorum tenentes transnatant, & rapinas crudelitatesq; plurimas inferunt. Ad meridiem uersus mare Caspium sunt montes Iberiæ & Albaniæ, quos Rutenia gente Piacihorsci Circaci, quasi quinquemontani Circaci uocãt. Inter illos

Tartari criniti · *Don flu.* · *Edel flu.*

ter illos ſiquidem montes ſunt Gazarorum gentes, quas ut Morauica legenda depromit, ſanctus Cirullus & Metudius fratres, per Michaëlem imperatorem Conſtantinopolitanum miſſi, ad fidem Chriſti conuerterunt, & uſque nunc fidem & ritum Græcorum profitentur: ſunt homines bellicoſi, in tota Aſia & Ægypto acceptabiles. Apud hos Tartari Zauolhenſes tela comparant. Verum hac ætate Græci illas gentes Abgazari & Abgazeli nominant, & uicinæ iuxta illos ſunt gentes Circaſſi & Mengrelli, omnes de ritu Græco per beatum Cirullum in fidem Chriſti reductæ. Inde ſanctus Cirullus rediens ex mari Euxino ſeu pontico (in quo omnipotens deus mirabilis & glorioſus in ſanctis ſuis, dederat habitaculum & eccleſiam marmoream per manus angelorum ſancto Clementi ſtructam, quam ſingulis annis in feſto ſancti Clementis & ſeptem diebus, mari recedente & ſiccato, ſecure circumſiti incolæ aggrediebantur, ſanctum dei uenerando, colendo & extollendo) ſuſtulit corpus ſancti Clementis, & in Morauiam prædicaturus Chriſtum dominum ſecum tulit & aſportauit. Deinde Romā euocatus, & per papam Nicolaum citatus, prædictum corpus ſancti Clementis Romam detulit, & in eccleſia ſancti Clementis honorifice depoſuit. Ipſe Cirullus cum Metudio fratre in eadem baſilica beati Clementis Romæ ſepulti: ſed non ſunt reperta oſſa illorum, quantumlibet ſumme deſiderata in eadem baſilica quæſita. Ex montibus Circaſſorum piacihorski, ſeu quinque montium fluit magnus fluuius Tirk in Tartarico nuncupatus, rapidiſſimo curſu lapides ſecum uoluens, & multos piſces, in mare Caſpium defluit. Poſt hunc ex eiſdem mōtibus fluuius Cohan, minor quàm Tirk, in prænominatum mare Caſpium deſcendit.

De genealogia imperatorum trans Volham incolentiū. Cap. VIII.

QVatuor ſunt hordæ Tartarorum, totidem imperatores eorundem, ſcilicet horda Zauolhenſium, horda Precopenſium, horda Coſanenſiū, & quarta horda Nohacenſium, quintamque addunt quæ imperatorem non tenet, & nuncupant eam Cazacca: de his inferius dicetur. Horda in Tartarico multitudinem ſignificat. Principalis ergo horda eſt Czahadaiorum ſiue Zauolhenſium, quæ Tak Xi, id eſt, capitalem hordam, uel homines principales & liberos ſeſe nominat, tum quia nulli ſubijcitur, tum quia ab ipſa cæteræ hordæ propagatæ ſunt. Ob hoc & Moſcouitæ magnam hordam Zauolhenſium hordam appellant. Inde etiam imperator eorum Ir Tli Xi lingua ipſorum, hoc eſt, liber homo dicitur. Dicitur & Vlu cham, quod ſonat magnus dominus, ſiue magnus imperator: ulu enim magnus, cham uero dominus & imperator eſt. Eundem aliqui magnum canem dixerunt, & male interpretati ſunt: quia Vlu cham non ſignificat magnum canem: cham etenim cum aſpiratione dominum & imperatorem: & cam ſine aſpiratione cruorem & nunquam canem ſermone Tartarorum deſignat. Produnt itaque & referūt Tartari

Horda *Vlu cham*

Tartari, quod quædam uidua concepit & peperit filium nomine Cingkis,& quum filij ipsius tanquam adulteram necare uoluerunt, finxit & excusauit se non ab homine,sed à radijs solis concepisse. Cui figmento filij credentes matrem liberam dimiserunt. Natus ergo eius Cingos uel Cingkis,homo fortis humilis, creuit in uirum magnum & fortem : & is fuit primus propagator & sator imperatorum Czahadaiorum seu Zauolhensium. Huius filius fuit Iocucham gentilis & paganus. Iocucham genuit Zaincham tertium imperatorem, qui in orbe terrarum,& maxime in Polonia, Hungaria & Russia dicitur Bathi. Iste destruxit Gothiam & Russiam, & uastauit Poloniam, Slesiam,Morauiam & Hungariam, prout à principio dictum est. Idem Bathi fuit gentilis primum: tandem sectam Mahumeti persuasus cum Tartaris suscepit, quam in hanc diem tenent & sequuntur. Quartus imperator ex Bathi genitus fuit Temir Cutlu , & interpretatur ex Tartarico felix ferrum: temir felix,& cutlu ferrum: erat siquidem felix & bellicosus. Iste est ille Temerlanes in historijs celebratus,qui totam Asiam uastauit,& usque ad Ægyptũ pertransijt. Iste imperatorem Turcorum Pesaitem primum conflixit, & captiuatum catenis aureis alligauit, & post in breui dimisit. Iste habuit exercitum duodecies centena milia. Fuit & alius princeps Tartarorum eo tempore Acsac Cutlu,quod in Latino sonat claudus,uel claudum ferrum:quoniam claudus erat,sed ferox. Is multa bella feliciter gessit, & ciuitatem magnam in terra Czahadai,id est,Tartarorũ Zauolhensium, nomine Cumumedczar, expugnando desertauit,& in solitudinem redegit. Stant domus illius ciuitatis muratæ uacuæ,& ecclesiæ olim Gothorum trecentæ in ritum Mahumeticum & Mesquitas absq; habitatoribus redactæ. In castro illius ciuitatis sit sepultura imperatorum Zauolhensium. Quintus imperator ex Temir Cutlu progenitus fuit Temir Czar. Iste, ut dicitur , per Vitoldum ducem Lithuaniæ & Vladislaum regem Poloniæ in auxilium contra cruciferos Prussiæ euocatus fortiter pugnans ferro occubuit. Sextus imperator ex Temirczar genitus fuit Macmetczar. Ex isto genitus est Achmetczar septimus imperator: & achmet sermone Tartarorũ exponit̃ cõponibilis. Achmet genuit Sziachmet octauum imperatorẽ. Sziachmet sonat quasi religiosus achmet : & Tartari cognominant ipsum Siachmet,quod est martyrizatus achmet:quia per Lithuanos captus detinetur in Couno incarceratus. Iste euocatus per Albertum regem Poloniæ, & per Alexandrum magnum ducem Lithuaniæ in solatium contra Mendligeri imperatorem Precopensium Tartarorum , anno domini millesimo quingẽtesimo uenit sub hyemem cum sexaginta milibus pugnatorum : mulieres uero & pueri fuerunt supra centum milia : & quia hyems fuit horrida intensiq; frigoris, coniunx eius per imperatorem Precopensem clàm uocata,frigus & inediam non ferens,in Precopa Siachmet marito suo cum magna parte exercitus fugit. Itaq; Siachmet militibus diminu

Catalogus imperatorum Tartarorũ

tus,& intensissimo frigore pressus, per Mendligeri Precopensem oppugnatus, disiecto eius exercitu conflictus est, & cum trecentis equis uersus Baizetum Turcorum imperatorem fugit. Quumq; in Bialigrod, quod sonat albũ castrum iuxta mare ponticum peruenisset, intellexit se captiuandum mandato imperatoris Baizet. Idcirco præpeti cursu retro cum quinquaginta equis fugit, & in campos prope Kiou euasit. Capitaneus uero Kiouiẽsis per exploratores de ipso certior redditus, circundedit eũ cum suis & captiuauit, in Vilnãq; Lithuanis misit, unde aliquotiens fugerat, & consequutus, cõprehensus & reductus est. Alexandro autẽ rege Poloniæ & magno duce Lithuaniæ, cõuentionem generalem in Bresce Rutenorum agente, aduenit mandato eius Sziachmet ex Vilna, & magnifice per regem Alexandrum ad unum miliare obuiã sibi eunti susceptus est: deinceps in Radom per Polonos, ut reduceretur in Tartariam trans Volham, cõductis aliquot milibus armatorum leuis armaturæ, decretum est: & ut competentior reductio, & à suis laudabilior susceptio fieret, præmiserunt Cazac Soltan fratrem germanũ Szachmet: qui trans Volham peruenit, & cũ Albugerim Czar patruo Szachmet in Czahadai terra eorum cognata moratur. Sachmet uero pro expeditione armatorũ in Lithuaniam transiens, ad suggestionem Mendligeri Precopensis imperatoris captiuatus est denuo per Lithuanos, & in Couno, quod est castrũ iuxta mare Balteum, detrusus ac incarceratus est, uere Sachmet, id est martytizatus, à suis nuncupatus.

Quod gentes Scythiæ inquietæ sunt & semper rapaces, Cap. IX.

NOn possunt Tartari in quiete uiuere, quin semper uicinos impetãt ac inuadant, prædamq; ex spolijs hominũ ac pecorum abigant & reportent, & hoc commune est omnibus hordis Tartarorum, ab exordio & ingressu eorum in hanc diem: unde pauca pro multis exemplificando, Anno domini millesimo ducentesimo quinquagesimo quarto ingens Tartarorum exercitus ex multis legionibus conflatus, & per gentes Rutenorum atq; Lithuanorum adauctus, cum ducibus Tartarorũ Nogay & Thelebuga post festum sancti Andreę in terram Sandomiriensem aduenit, transiensq; per glacies induratas fluuij Vislæ, tam ciuitatem quàm ecclesias eius incendit, castrumq; in quod uniuersa Sandomiriensium regio cũ uxoribus, pignoribus, ac fortunis confugerat cinxit, & illud nocte ac interdiu expugnauit: sed quũ non præualuisset, duces Russiæ Vasilco & Leo filij Danielis regis Russiæ dolose suaserunt omagium & subiectionem præstituros propter securitatem, quod Sandomirieñ. fecerunt. Tartari autem fide uiolata clamore ualido & concursu inuecti in castrum, omnes crudelibus supplicijs truculentissime enecauerunt, fluxitq; sanguis occisorum de colle arcis tanquam quidam riuus in Vislam. Alios uero homines occidere fastidientes, tanquam gregem cumulatos in Vislam impulerunt & submerserunt, effusiq; è Sandomiria Tartari ducatũ

Tartarorum perfida sæuitia

ducatum præbentibus Rutenis,in Cracouiam uenientes,& eam uacuam ha bitatoribus reperientes,in tecta & ualetudinarios sæuierunt, tribusq; mensi bus grassati,nullam resistentiam passi,onusti præda in Tartariã reuersi sunt. Præterea apud Cracouiam puer natus uix semestris(mirabile dictu)articula ta uoce Tartaros uenturos & Polonorum capita præcisuros prædixit. Cunctis trementibus interrogatus,an ipse etiam Tartarorum aduentum timeret, respondit plurimum sese timere, quum inter alios suum caput essent præcisu ri.Et ecce sub intensissimis frigoribus & densissimis niuibus ferocissima gens Tartarorum famem sedatura,ducibus Nogay & Thelebuga primũ in Lub lienses & Mazouiæ,ex post in Sandomiriensium,Siradiensium & Cracouiensium oras in numero locustarum uenit.A castro & ciuitate Sandomirieñ. cum ignominia & strage, militibus qui in præsidio erant, strenue tutantibus repulsi, plures ecclesias, monasteria & munitiones obtinuerũt & incenderũt. Ad Cracouiam autem in uigilia natiuitatis Christi applicantes , & eam expugnare adorsi,aliquot insignes eorũ amiserunt,ululatuq; edito ab ea discesserunt,& depopulationem cum spolijs longius extenderunt. Dux Lesco niger de uiribus suorum militum diffidens , in Hungariam cum Griffina sua coniuge secessit. Et Tartari grassantes ad alpes Pannonias & ad Slesiã peruenerunt.Terris itaq; prædictis spoliatis,sacerdotibus,lactãtibus,& senibus trucidatis,cum ingenti præda hominum ac pecorum abscesserunt,quã apud Vladimiriam Russiæ partientes uiginti unum milia de uirginibus duntaxat nondum nuptis computauerunt : ex quo multitudo cæterorum uirorũ & fœminarum poterit æstimari. Eodem ferè tempore Tartari per Cumanos inducti,Hungariam cędibus & spolijs usq; ad Pest uastauerunt,& in ea ab octaua epiphaniarum usq; ad festum paschæ commorati sunt.Itẽ eodem anno Tartari imperium Constantinopolitanũ inuaserunt, & pluribus homini bus trucidatis,multa loca desertauerunt.Vnde ex his liquet, ꝙ Tartari nunquam sine spolijs uiuunt,& quod uicinas gentes turbant & inuadunt, ueluti istis annis Tartari Precopenses sæpenumero Valachiam, Russiam, Lithuaniam & Moscouiã affligunt. Tartari uero Nohaienses & Cosanenses Moscouiam inuadunt,& spolijs atque cædibus implent.

Prodigium

Quæ gens, quæ'ue natio habitet in Scythia, Cap, x.

QVum sint trecenti & sex anni,quod Tartari ingressi occupauerunt Sarmatiam Asiaticam seu Scythiam , pulsaret forsan quempiã dubitatio, quænam gentes inhabitarint præfatam Sarmatiam Asiaticã,& nunc & priscis temporibus Scythiam appellatam. Ad hoc ex præcedentibus facile est secundum historias respondere, quoniam Gothi illas terras tempore aduentus & ingressionis Tartarorũ incoluerunt,à uicinis Polouci nuncupati,quod sermone Sclauorum , Rutenorum & Moscouitarum rapaces & spoliatores sonat: quia tunc Gothi quemadmodum nunc Tartari tanquam canes uena

tici uicinas inuadentes nationes moleſtabant ac ſpoliabant. Sed altius exordiendo dicamus quod ſecundum Ptolemæũ Pheludianum in ſecundo quadrupartiti, angulus Aquilonis ſeptentrionalis, ubi nunc reſident Tartari, eſt de partitione trianguli ſignorum ſeptentrionalium aureorum: dominaturq; in eo Saturnus cum ſigno aquarij, qui reddit præfatum angulum ferocem & horrendum ſecundum incolas eius: ſic enim inquit idem Ptolemæus: Qui in confinibus terrarum Sarmatiæ & terræ Aſcardæ conuerſantur, Aquario & Saturno aſſimilantur: unde maioris ſunt crudelitatis, qualitatesq; animarum ſuarum ferociſſimæ. Hæc ille. Malignæ ſiquidem eſt influentiæ ille falſifer Saturnus, & humano generi infeſtiſſimus, ſuis contrarijs qualitatibus frigiditatis & ſiccitatis ſemper contrarius. Ex illo ergo angulo conſurrexerunt, & uſque in hanc diem inſurgunt nationes rigidæ & crudeles, humanum genus perturbantes, ſecundũ quod Hieremias primo capitulo dixit, Ab Aquilone pandetur omne malum ſuper omnes habitatores terræ. Quod cui placeret examinare, manifeſtiſſimum & uerum, quia diuinum oraculum, apparebit. Ibi enim hiſtoriæ, & Ptolemæus in loco præallegato tradunt mulieres

Amazones quæ Amazones dicuntur, habitaſſe, illis temporibus terror mundi: nam fragilitate ſexus abiecta, plures terras uexauerunt, Aſiamq; minorem occupauerunt, & Epheſum famoſam urbem conſtruxerunt. His deletis & exterminatis ſucceſſerunt aliæ nationes Scythæ communiter nuncupatæ, orbi terrarum utplurimum moleſti. Tandem ſuperuenerunt Gothi, qui & Getæ uo-

Getæ cantur, quorũ captiui à Græcis & comicis eorum Geta, & à Dacia Dauus & Dacus, tanquam Sclaui & ſerui tenti & nuncupati fuerunt. Hi longo tempore poſſederunt illas terras, ciuitatesq; & caſtra mutauerunt: præda ut ſemper uixerunt, donec ex Iuhra à finibus ſeptentrionalis Scythiæ ſuperuenerunt

Hungari Iuhri, qui poſtea Hugui, deinde Hungari ſunt dicti. Hi Gothos ſui multitudine preſſerunt & expulerunt. Ciuitates tamen & quædam caſtra non obtinuerunt. Gothi pulſi alienas ſedes intrauerunt: primumq; Alanos, Roxolanos, Rutenos & Vandalos eiecerunt: tandem iuxta mare ponti commorati, Bulgariam, Thraciam, & imperium Conſtantinopolitanũ inuaſerunt, quos Zeno imperator perhorreſcens & ſuſpectos habens, ad Italiam liberandam de manibus Odoacri Eruli miſit, prout infra dicetur. Vandali uero & Alani uagi, à Conſtantino magno ſedem petierũt, & pro manſione Pannonias ac-

Iuhri ceperunt. De his ſpecialiter inferius tangetur. Iuhri autem multiplicati per flumina magna tranſeuntes, ut fertur, per uenatores ceruam ſequentes ducti & animati, terras Ruſſorum intrauerunt, & Pannoniam propere aggreſſi ſunt: præficientesq; eis Attilam in ducem, ferè toti Europæ moleſti fuerunt. Deinceps Gothi qui ſuper remanſerant, pace oblata multiplicati ſunt, & Tartaros inuaſores, imò & exterminatores, prout in principio huius operis diximus, acceperunt. Hæc ſummarie de habitatoribus Sarmatiæ Aſiaticæ

dicta

dicta sunt. In sequentibus autem amplius & particularius dicetur.

De Gothis, Cap. XI.

GOthi de Scythia pulsi partim in Taurica insula, & iuxta eam, iuxtáque mare ponti commorati sunt: partim uero cum Ragaso rege eorum plus quàm ducenta milia Italiam inuaserunt: & quum Roma tremeret, & tantam potentiam expauesceret, multitudo eorum in aspero montis Fesulani iugo inedia consumpta est: captúsque & in uincula coniectus est Ragasus rex: exercitus uero eius tanquam pecudes disiectus, trucidatus, & uenundatus est. Hi autem qui circa Tauricam & pontum sederunt, bifariam diuisi sunt, & qui cum duce Alarico ad occasum in Italiam & Galliam profecti sunt, Visigothi, id est occidentales Gothi uocati sunt. Qui uero cum principe Frigiderno in locis suis ad mare ponti permanserunt, Ostrogothi, hoc est orientales Gothi sunt appellati. Exinde apertum & manifestum est, unde Ostrogothi & Visigothi dicti sunt. Patet etiam, quod Gothi sub rege Daciæ in Gothia degentes, friuole & inepte eis nomina Ostrogothorum & Visigothorum approprient, quum non de ipsis, sed de his quos diximus circa pontum & Mysiam commorantibus, & illis ad Gallias transeuntibus, orientales & occidentales Gothi primum & uere dictum sit. Illi autem in Gothia, in septentrione ad oceanum in terra algidissima, haud in oriente degũt: maléque & absurde aliena nomina eis usurpant. De hoc uide Paulum Diaconum libro decimo sexto, capite secundo. Orientales quoque Gothi Mysiam & Thraciã, cæterasq; Constantinopolitani imperij prouincias ingressi sunt: quos imperator expauescens, & ab imperio Constantinopolitano semouere cupiens, cum Theoderico rege eorũ ad liberandam Italiam contra Odoacrum misit. Hi per Seremium & Pannoniã gradientes, quum prope Aquileiam circa fluuium Sontium se suáque iumenta reficerent & pabularent, Odoacrum cum grandi exercitu uenientem, & eis oppugnationem inferentem fuderunt. Qui fugiens Romam peruenit: & quia clausas ei portas reperit, retrocedendo ad Rauennam cucurrit: quem Theodericus obsidione cinxit, & post triennium cum eo compositione facta, dolo occidit, totiq; Italiæ dominatus est. Qui autem reges Gothorum in Italia, Gallia, & Hispania fuerunt, de facili ex historicis colliges: quoniam de his non est mihi intentio principalis scribendi. Iuhris autem, siue Hungaris, de Sarmatia Asiana in Pannoniam abeuntibus, reliquiæ Gothorũ auctæ & multiplicatæ sunt, quas Tartari ab oriente superuenietes in toto deleuerunt: sed & ciuitates castraq; demoliti sunt, ut solum in Taurica insula residui reperirentur. Verum Ianuenses ex Italia Theodosiam seu Caffam urbem famosam in Taurica insula sub ipsis obtinuerunt, & coloniã fecerunt. Tandem Tartari de familia Vlanorũ, de quibus infra dicetur, per portam septentrionalem insulam ingressi,

totam cum oppidis, pagis & campis occupauerunt, ducibus de Mancup, qui generis & linguæ Gothorum fuerunt, duntaxat castrum Mancup retinentibus. Postremo Mahumet octauus imperator Turcorum, auus moderni Selambeci imperatoris, Tauricam insulam comprehendit, Caffam expugnauit, Tartaros Precopenses seu Vlanos cum toto Cheroneso omagiales sibi fecit, & ultra insulam ad septentrionem castrum Azou in ripa Tanais incastellauit, & in hunc diem Turci tenent. Binos quoq; duces & fratres de Mancup unicos Gothici generis & linguagij superstites, ad spem gregis Gothorum prolificandorum, gladio percussit & castrum Mancup possedit. Sicq; Gothi penitus tam circa Sarmatias, quàm in Italia, Hispania, & Gallia extincti sunt, nec eorum genealogia amplius comparet.

De Alanis, Vandalis & Sueuis, Cap. XII.

ALani fuere gentes in Alania regione Sarmatiæ Europianæ, flumini Tanai contiguæ & cõterminæ: & est regio plana, sine montibus, paucas simositates & colles habens: caret colonis & habitatoribus, quoniã ab inuasoribus eiecti & dispersi, in alienis prouincijs consumpti & extincti sunt. Stant campi Alaniæ late profusi, tam Alanis quàm aduenis possessoribus orbati ac deserti: duntaxat interdum Cazaci eam pertranseunt, quærentes, ut moris eorum est, quem deuorent. Cazac Tartaricũ nomen est, Cozac uero Rutenicum, ualens in lingua Latina seruilem stipendiarium, grassatorẽ seu reyteronẽ: spolijs enim uiuunt, nulli subiecti, gregatim latissimos & uacuos campos tres, sex, decem, uiginti, sexaginta & c. numero percurrentes. Crescit in illa terra calamus aromaticus uberrime, tartarskiezele à Polonis nomine à Tartaris mutuato nuncupatus: quoniam nõ longe à Tartarorũ regione crescit & multiplicatur. Ast Vandali sunt & fuerunt populi Germaniæ, ut suis traditionibus celebrãt Plinius, Suetonius Tranquillus, & Cornelius Tacitus, secus flumen Vandalum à regina eorum in libamen & sacrificium dijs suis pro uictoria ex inimicis adepta, sponte in ipso submersa appellatũ. Hoc flumen Istula & Vissla uocatur. Vt autem de Vandalis completior historia referatur, accipiendum est quod Sclaui ex Iauan filio Iaphet per Helisam procreati sunt. Noë siquidem genuit Sem, Cham & Iaphet. Iaphet uero Iauan quartogenitum & fratres eius. Iauan iuxta mare Ionium & Ægæum Græcos edidit & multiplicauit, simul & Helladicos & Æolios Sclauosque per filium suum Helisam propagauit: à Iauan enim Ionium mare dictum est. Hebræi quoq; Ionios & Græcos lingua eorum Iauan uocitant. Hæc est sententia Iosephi de filijs Noe. Sclaui itaque mox post Græcos ad occidentem terras possederunt, Seruiam, Rasciam, Dalmatiam, Mysiam, Bulgariam, Bosnam, Croaciam, Pannoniam & Sclauoniam. Fuerunt autem principes Lech & Czech bini fratres, Iauan nepotes, de femore Helisæ descendentes, Croaciam ac Sclauoniam per Crupam fluuium rapidum & ue

locem

locem difterminatas,forte cum cognatione & familijs eorum inhabitantes, regiã locumq́ principalem fuæ refidentiæ in Pfari caftro ac uillagio eius nominis tenentes: uilla ufq; in hodiernum diem cum fuo nomine Pfari permanet ad fluenta Crupæ, plures inhabitatores & colonos, noftro æuo etiã linguagij Sclauonici habens. Caftrum uero demolitum folas ruinas & fundamenta arcis demonftrat. Quum autem ex multiplicatione hominũ & genealogiarum Dalmatia, Croacia & Sclauonia eas nõ comprehenderet, fæpenumero iurgia & cædes inter fratres, principes & cognatos pullulabant. Quapropter præfati duces Lech & Cech uitando peffima facinora, parricidia & mortes hominum animo concordi & confilio falubri, collectis rebus & gentibus eorũ, per familias & colonias cum tota fupellectile, quantulacunq; tunc habebatur, relictis fedibus natiuis, ad occidentales diuerterunt regiones exploratum ire & percontari nouas fedes. Sciebant nanq; orientales meridionalesq́ regiones colonis & habitatoribus occupatas atq; refertas: & idcirco fruftra eas aggrediendas & quærendas. Profecti itaq; peruenere in Morauiam & Bohemiã, & luftrata uniuerfa illa regione, uafta quidem & nondum culta, perfpecta & aura eius falubri, & gleba fertili, fixerunt tentoria in monte qui Rzip dicitur: cœpitq́ Cech frater minor, loci amœnitate delectatus, à maiori natu germano fuo Lech plurimis inftantijs petere terras Morauię & Bohemiæ in hæreditatem fuam pofterorumq́ fuorum perpetuandas & populandas. Lech autem ad obeundam & nutriendam beneuolentiam fraternam, confenfit uotis petitionibusq́ Cech, & ualedicens proceffit cũ fuis uerfus orientem & feptentrionẽ, deueniensq́ in terras incultas, à nemine unq̃ habitatas, Slefiæ & maioris Poloniæ, fuos fuaq́ omnia expofuit & firmauit. Multiplicatiq́ Lechitæ, qui & Poloni, in his locis maioris Polonię & Slefiæ, creuerunt deo uolente in maximo numero, & impleuerunt Vandaliam, id eft Poloniam, iuxta flumen Vandalum, qui nunc Vifla nominatur. Impleuerunt Pomeraniam, Caffubiam, & totam regionem fecus mare Germanicum, ubi nunc eft Marchia, Lubec & Roftoc ufq; ad Veftualiam, fortitiq́ funt uarias nominationes fecundum uarietatem locorum quæ inhabitarunt: & hi qui penes fluuium Sueuũ, nunc in Teutonico Spre feu Spreua dictum commorati funt, Sueui nuncupati: & alij iuxta eos Burgundi, à cafis & aceruis, quos lingua fua Polonica brogi uocant, appellati funt: ficq́ de reliquis, Dreuianiæ & Trauianæ à copia lignorum & graminum nomina perceperunt. Tempore autem imperatoris Augufti, ut refert Bergomenfis in fupplemento Burgundorum, octuaginta millia ex feptentrione uenientes, ripas Rheni infederunt, quos Drufus & Tiberius nepotes Octauiani, ut refert Paulus Orofius, expulerunt, & repedare in cognatas fedes compulerunt. Tandem Drufus Rhenum & Albim fluuios tranfeundo pugnauit: Albis fluuius eft per Bohemiam & Mifnam ufque in mare Germanicum

Bohemi & Poloni ex Sclauis

Sueuus flu.

Albis flu.

decurrens

decurrens, Labya in Bohemico nuncupatus, & in Sueuos & Burgundos incidit, quibus cum cruentissimam pugnam egit cum uictoria. Sed uictor Drusus in eodem prælio per ferocissimam Sueuorum gentem necatus occubuit, & in Maguntiam relatus sepultus quieuit. Exinde Cæsar Octauianus, ut mitescerent sub mitiori cœlo, Sueuos, ut inquit Suetonius Tranquillus, traduxit in Galliam, atque in proximis Rheno agris collocauit: ubi urbs Augusta in honorem imperatoris Augusti structa est: qui translati in hanc diem Sueui à priori patria, & Vindelici à linguagio Vindelicorum atque Sclauorum nominantur, ipsáque urbs Augusta, Vindelicorum Augusta dicitur. *Augusta.* Hæc referunt præfatus Suetonius Tranquillus, & Martinus in sua Martiniana parte secunda, sub descriptione Cæsaris Augusti: tametsi Sueui de prouincia eorum cis mare Germanicum sita, educti fuerunt: alij tamen Poloni, Vindelici & Sclaui subintrauerunt, & illam regionẽ repleuerunt. Vnde tempore Valentiniani imperatoris, ut dicit Orosius & Bergomensis in supplemento, Burgundi iterum ex septentrione de terra Vindelicorum surgentes, ad Rhodanum fluuium pertransierunt: & quia pacifice illas terras coluerũt, à uicinis eorum intacti Burgundiam ex suo nomine uocatam constituerunt. Sed Vindelicos circa Lubec, Rostoc, Mekelsburg, & fluuium Sueuum imperatores Henrici, tanquam gentiles Christum colere nolentes expugnauerunt: sicq́ ad extremum Henricus tertius deuictis prædictis gentibus Teutonicos in eorum loca induxit & locauit. Refert quoque historia Henrici tertij, quod quatuor reges Vindelicorum capti, diebus festis & diebus coronationis suæ, lebetes & caldaria in ignominiam eorum ad coquinam eius ferebant. Et uerum quidem est, quod usque in hodiernam diem perdurant Vindelici seu Sclaui in illis locis circa Lubec, Rostoc, Misnam & Marchiam, non in urbibus, sed in pagis & uillagijs, præcipue hi qui Sarbi & Vindæ uocantur: permanent & nomina Polonorum atque Vindelicorum prisca in nominatione locorum, castrorum & ciuitatum. Nam Lubec, Rostoc, Mekelsburg &c. nomina sunt Polonica.

Continua narratio de Vandalis, Alanis & Sueuis, Cap. XIII

EXpulsi Alani è suis sedibus ad Vandalos declinauerunt, & simul Pannoniam intrauerunt, ipsamq́ quasi sexaginta annis inhabitarunt: post ea rempublicam Romanorum inuadentes Gallias afflixerunt: & exinde, ut referunt historici, ad Vandaliam seu Poloniam redierunt, & usque ad tempora Stiliconis commorati sunt: intuleruntq́, ut ex quibusdam signis conijcio, immensam multitudinem argenteorum, cum figura & effigie Adriani imperatoris, prout titulus & superscriptio ostendit. Quam monetã in hanc diem est reperire apud Polonos secus decursus aquarum, & illuuia pluuiarum, & in campis in cultura agrorum, uocantq́ eam ruricolæ denarios sancti Ioannis Baptistæ, propter expressam imaginem capitis & colli ad similitudinẽ

litudinem capitis sancti Ioannis in disco. Tempore autem Honorij imperatoris Stilicon comes Romanus cupiens filio suo Eucherio apicem & culmen imperij conquirere, Vandalos, Sueuos, Alanos, & Quados concitauit ad arma, & ad perturbandum dominium Romanorũ. Qui in Gallijs debacchantes, diuina & humana pessundarunt atq; destruxerũt. Deinde Gothis cedentes Hispanias penetrauerunt, & nunc has, nunc illas terribili mente afflixerunt. Deinceps ad Aphricã occupandam per Bonifacium principem Rom. euocati transierũt, & illam ferro & igni uastantes conquisiuerũt. Primo itaq; anno Gratiani, puta anno domini tricentesimo octuagesimo primo, & deinceps super Vandalos de regno Poloniæ exeuntes regnauit Modigisilus annis triginta. Post hũc filius eius Gundericus in Hispanijs annis sedecim: hic capta Hispali quum manus in ecclesiam ipsius ciuitatis extendisset, à dæmone correptus interijt: cui Gensericus frater successit, ut refert Paulus Diaconus, ab Hispanijs ad Aphricam transiens, cunctã penè Aphricã ferro, flamma, rapinis crudelissime deuastauit, fidem catholicã impietate Ariana infectus subuertit, episcopos profligauit. Sub hoc turbine, teste eodẽ Paulo Diacono & Possidonio beatus Augustinus episcopus Hipponensis, ne suæ ciuitatis ruinã cerneret, expletis annis uitę suę septuaginta sex migrauit ad Christum. Deinde Gensericus Carthaginem inuadit, atq; capit cum ualidissimo exercitu: ex Aphrica aduectus Romam spoliat, multa milia capiuorum cum regina Eudoxia & duabus filiabus in Carthaginem duxit, quam Trasamundo filio suo in matrimonium copulauit, Campaniam & Appuliam flammis cõsumpsit, Capuam & Nolam pari ruina strauit. Inter has procellas uir pijssimus Paulinus Nolanæ urbis Episcopus, pro cuiusdam uiduę filio sese in seruitutem tradidit. Regnauit Gensericus annis quadraginta octo. Eo mortuo successit Honoricus filius eius, qui effugatis amplius quàm CCCXXXIIII catholicis episcopis, & ecclesijs eorum clausis, plebem uarijs supplicijs affecit, & quidem innumeris manus & linguas abscidit: illis tamen expeditissime loquentibus, ut refert beatus Gregorius in tertio libro Dialogorum, & Paulus Diaconus in gestis Romanorum. Tandem iudicio dei percussus, scatens uermibus miserabiliter expirauit. Post hunc Guntamundus nouem annis regnauit. Post quem Trasamundus, qui ducentos & uiginti episcopos in Sardinia exilio relegauit. Deinde anno domini quingentesimo uigesimo regnauit Hildericus filius eius ex Eudoxia filia Valentiniani imperatoris à Genserico captiuata genitus. Hunc pater Trasamundus ad mortem ueniens, sacramenti nodis astrinxit, ne unquam in regno suo catholicis consuleret. Qui mox patre mortuo antequam regnum susciperet, omnes catholicos ab exilijs iussit reuocare, & episcopis ecclesias reformare. Regnauit annis octo. Hunc Gilimer perimens, annis quinque post eum regnauit, qui tantæ crudelitatis fuit, ut nec parentibus parceret. Tandem Belisarius patritius à Iustinia-

Genserici crudelitas

à Iustiniano imperatore missus est ad Aphricam, qui magnas copias Vandalorum fudit, regemq́ꝫ eorum Gilimerum uiuum capiens catena argentea uinctum Iustiniano Constantinopolim misit. Sic Vandalorum regnum in Aphrica destructum est. Habes ex prædictis, quod Vandali, Sueui & Burgundi fuerunt de regno Poloniæ, à locis Poloniæ, quæ inhabitarunt, appellationem & nomina sortiti, linguam & sermonem Polonicum profitentes & loquentes. Habes secundo, quod præfati populi Vandali, Sueui & Burgundi, Germani & non Sarmatæ neq́ꝫ Scythæ fuerunt. Ideo Sigisbertus Vincentius in speculo historiali, & cæteri antiquiores, inconcinne & iniuste Scythas fuisse scripserunt. Collige tertio, quod prædictæ gentes non de Scandia insula, sed de Polonia oriundi, partem Europæ occidentalem & Aphricam perturbauerunt. Vnde non recte antiquiores dixerunt eos Scythas ex Scandinauia insula, quũ Scythia proprie sit post Tanaim in Asia ad orientẽ: Scandia uero, siue Scandinauia fuit & est ad occasum solis post mare Germanicũ in septentrione, Daciæ cohærens, quam rex Daciæ possidet, multis milibus passuum à Scythia distans. Valde ergo indistincte ac impertinenter iam dictæ gentes Alaniq́ꝫ, Gothi & Huni ab inexpertis de Scandia dicuntur exijsse, quum in ea nunquam fuerunt, nec eam penetrauerunt aut contigerunt. Collige quarto, quod Poloni & Bohemi, Sueui, & omnia genera Sclauorũ post diluuium in hanc ætatem in suis sedibus & cognatis regnis permanent, & non aliunde superuenerunt. Nec est uerum quod fassus est Blondus (salua uenia tanti historici, in alijs doctissime scribentis, & modernorum sequaciumq́ꝫ eorum) quod Sclaui à Tanai & Bosphoro ascenderunt in Illyricum, Dalmatiam & Croaciam. Lech quoq́ꝫ & Cech principes Polonorum & Bohemorum ad occidentem diuerterunt, & terras Vandalorum post egressum ipsorum in Gallias intrauerunt, quum Sclaui in ipsorum prouincijs, & principes Lech & Cech in Polonia & Bohemia à diluuio in nostram ætatẽ permanserunt, permanent, & deo fauente permanebunt. Veruntamen Ruteni cum suis principibus ascenderunt eo tempore & alijs de Russia & Bosphoro in Illyricum & Croaciã, & spolia referebant pinguia, nec illic permanserunt. Etiam exeunt de Vandalia seu Polonia armigeri sexaginta milia, nonnunq́ꝫ centum milia ad oppugnandum hostes: nec per hoc desertatur regnum Polonorũ, quum ciues, mercatores & coloni agrorũ in oppidis & uillagijs intacti permanent absq́ꝫ desolatione, sic ꝙ non sint loca ingrediendi & occupandi exteris: sicut fuit & tempore Honorij Cæsaris, quando Vandali pugnatores duntaxat exiuerant in Gallias. Et adhuc inquiunt historici, quod regressi Vandali, qui primũ Gallias affligebant, sedes eorũ in Vandalia inhabitauerunt: ergo alij ipsas non occupauerunt, Collige quinto, quod linguagiũ Sclauorum amplissimum est & diffusum, plurimas terras & prouincias possidens, ueluti sunt Seruij, Mysij, Rasci seu Bulgari, Bosnenses, Turco hac tempestate

Scandiæ situs

Lingua Sclauorũ latiss.

pestate subiugati, ueluti sunt Dalmatæ, Croatæ, Pannonij, Slaui, Carni, Bohemi, Moraui, Slesitæ, Poloni maiores & minores, Mazouitæ, Pomerani, Cassubitæ, Sarbi, Ruteni, Moscouitæ: hi omnes Sclaui & Vindelici sunt, per ampla regna inhabitãtes. Sed & Lituani iam sclauonizant: Nugardi quoq; Plescouienses, Smolnenses & Ohulici. Vide chronicas eorum & cosmographias. Collige sexto, quod cis mare Germanicum Poloni, Sueui & Burgundi, consumpti & exterminati sunt per Henricos imperatores, duntaxat Sarbis, & Vindis seu Vindelicis adhuc manentibus, ut expressum est supra.

De Iuhris, Caput XIIII.

IVhri de Iuhra terra Scythiæ septẽtrionalissima & frigidissima, iuxta oceanum septentrionis, à Moscouia ciuitate Moscorum ad orientem & septentrionẽ quingentis miliaribus magnis germanicis distante, ascenderunt & uenerunt per terram planam ad meridiem in regionem Gothorũ in Scythia, ubi nunc Tartari Zahadaienses seu Zauolhenses degunt, presseruntq; sui multitudine, & eiecerunt Gothos de Gothia in Sarmatiam. Quumq; coaluissent, & penè in infinitũ multiplicati fuissent, audientes à uenatoribus, qui ceruam sequentes transierant flumina Volhę & Tanais, quod esset terra Sarmatarũ Europæ fertilior & aurę mitioris, coaceruatim præfata flumina transnatantes, Sarmatas & Rutenos conflixerũt, Gothosq; insequentes cum eis in Mysia & Thracia bellarunt, & eos superarunt: intrantesq; Pannoniam solo uino & regionis ubertate delectati, mansionem in ea fixerunt: Maternum & Detricum capitaneos Romanorum cum eorum gentibus aggressi conflixerunt, & Materno occiso Detricum in fugam uerterunt: præterea regem elegerunt, & supra se constituerunt uirum uafrum, animosum & strenuum, Attilam nuncupatum, quem Hungari suo idiomate Ethele uocant. Is aduocatis & recẽsitis multis regibus & gentibus, Gallias ingressus, eas tyranniter & crudeliter uastauit. Et quum ad campos Cathalaunicos longe lateq; patentes deueniffet, Aetius patritius cum Romanorũ cohortibus, cum Theoderico rege Gothorum, multisq; alijs gentibus aduersus eum accelerabat. Quo comperto Attila aruspices de uictoria consuluit, qui inspectis extis superatum iri inferioremq; ipsum in illo bello fore dixerunt, adijcientes quod maior de inimicis occideret: putabatq; Attila quod Aetius supremus dux partis aduersæ caderet, aliquo modo de morte ipsius gaudens (terribilis enim uisa est ei potentia Aetij) acies ordinauit & instruxit, cauteq; ad uesperum, non in meridie tubas canere iussit & congredi. Vbi numerosissimus populus cæsus est, & Theodericus rex Gothorum, non Aetius, quod Attila optabat, cecidit & occubuit. Attila uidens se uictum, se & suos inter currus in medium castrorũ recepit: nox enim aderat: præcepitq; è sellis equitum in struem congestis focum accendere, ut si impeteretur præcipitaret sese in ignem, & arderet potius quàm in manus hostium deueniret. Altera autem die Thorismundus filius

Theoderici regis Gothorum, ultum iri cupiens necem genitoris contra Attilam acies instruebat. Aetius uero suspectam habēs potentiā Gothorū tanquam & Hunorum, persuasit Thorismundo, ut omissa pugna ad possidendum solium paternū properaret, ne frater eius regnum præoccuparet: quo permotus discessit, Aetiusque & omnis exercitus ipsius solutus recessit. Tunc Attila exhilaratus, spes iniquas ultionis coquebat, & è loco secedens urbē Remensem obsedit & expugnauit, sanctumque Nicasiū eiusdem urbis præsulem cū sorore eius Eutropia & omnibus ciuibus trucidauit. Ad Trecas autē quum accessisset, occurrit ei pontifex sanctus Lupus, & percontando dixit: Tu quis es? Cui ille: Attila sum, inquit, flagellum iræ dei. Et Lupus arrepto freno equi eius introduxit eum cum suo exercitu in ciuitatē dicens: Bene ueneris flagellum iræ dei. Ille autem cum suis cæcitate percussus, ut aiunt, pertransijt urbē in partem alterā pacificus. Mulier autem pauperrima habens decem filias, timore perculsa de suburbio fugiebat, filiam postremo æditā, & in bimatu natā, in sindone ad collum ligata gestabat, duasque minorennes puellulas in iumento, quod ante se pellebat, portabat: reliquæ filiæ circum circa matrē gradiebantur & ambulabant. Hanc quum bellatores Attilæ consequuti sunt, filiæ eius territæ ad matrem concurrerunt. Mater autem stupida & sui incompos, uiso fluuio properanter currebat, uolens se præcipitare, & in fluuio submergere. Sed milites eam insequuti in ripa fluuij rapuerunt, & cum filiabus ad Attilam perduxerunt. Quæ supplex ad terram procidens gratiam precabatur. Cui Attila misertus, datis pluribus nummis & uestibus, liberam cum prole sua dimisit. Sed & alijs qui cum ea adducti fuerunt propter ipsam pepercit. Deinceps Attila in Germaniam descendit, castraque, oppida & uillas eius uastabat, donec audiret quod Aetius & Gothi denuo nouum militem contra eum pararent: quo permotus ad Pannoniā abscessit, & renouato exercitu uir ultiuus in Italiam per Stiriam & Coritaniam properabat. Ab exploratoribus autem certior redditus, quod Aetius & innumeræ gentes in radicibus alpium opperirentur eum, declinauit & diuertit ad Dalmatiam & Histriā, euersisque notabilibus urbibus, iuxta mare Adriaticū ad Aquileiam uenit, & eam per trienniū obsedit. Et quum uictualia obsessoribus etiā in longinquo defecissent, militesque præ inedia contra eum murmurarent, cœpit iterum obequitare urbem, prospiciens qua parte impeteret eam & dirumperet: uiditque auem quæ ciconia uocatur, pullum suum è summitate arcis rostro in propinquum arundinetū portare, sic consequenter & alium: & exclamans dixit, auē præsciam futurorū, nosse urbem perditū iri, ideo fugere: & inualescens contra ciuitatē cepit eam, & more tyrannico omnes quos in ea reperit, in ore gladij trucidauit. Eo tempore urbs magnifica & præpotens Venetiarū ob metum Attilæ extructa est. Progrediens autē ad Lombardiā Attila, crudeliter afflixit & uastauit eam. Quumque ad Rauennā uenisset, aduolauit Leo papa, obnixe

nixe

nixe & humiliter supplicans, ut à uastatione urbis Romæ & totius Italiæ supersederet & cessaret, quod & fecit. Et dum pugnatores eius admirantes adinuicem replicarēt, quod Attila neminem timeret, nisi bina animalia, lupum & leonem, de pōtificibus propter quos genti eorū pepercit, parabolā sumentes. Respondit Attila, Maturū uirum clericali habitu indutū iuxta leonem cum gladio bisacuto stetisse, & uibrato gladio mortē ei cōminasse, nisi pacē redderet, petitorem exaudiendo. Abscessit itaq;, & in Pannoniā rediјt. Celebransq; nuptias cum una pulcherrima uirgine, multū uini hausit, & in nocte inter cubandū apoplexia suffocatus, centum & uiginti quatuor annis ætatis expletis interiјt, & sanguis per nares & os ipsius fluxit. Illa nocte Marcianus Imperator in Constantinopoli per somnium uidit Attilæ arcum fractū, arcubus enim gens Iuhrorū potissime utebatur. Defuncto autem Attila, insurrexerūt inter Hungaros dissensiones, digladiationes & strages, ita ut plures eorū occisi perirent, reliquos cum Chaba filio Attilæ rex Gepedarum, & aliј olim Attilæ subiecti de Pannonia expulerunt, qui in Gothiam per paludes Mæotidas transierunt, tria uero milia ex eis inter eundū de Pannonia segregauerunt se ab eis, & in Transsyluania manserūt, & ne à uicinis impeterent̃, Siculos in uulgari eorū Czakle se nominauerūt. Qui aūt trans Mæotidas & mare Euxinum penetrauerunt, sæpenumero reminiscentes fertilitatis abundantiæq; panis & uini ipsius Pannonię, suis posteris differebāt & narrabāt, utq; in Pannoniā redirent hortabantur. Factumq; est, ut post mortem Attilæ anno tricentesimo primo, recensitis pugnatoribus ducentis & sedecim milibus, uiā patrum eorū ingressi, iuxta paludes Mæotidis per Sarmatiā, in Pannoniā peruenerint, temporibus Constantini Imperatoris quinti, & Zachariæ papæ, uidelicet anno domini septingentesimo quadragesimoquarto. Primumq; in Iazyges ascenderūt, & illic septē capitaneos elegerūt, unicuiq; eorum propter insultū inimicorū triginta milia pugnatorū consignantes: & ut melius ab hostibus tuerent̃, septē castra, cuiq; capitaneo unū assignando, rude & grosse de terra fecerunt & erexerunt, à quibus septem castris in hanc diem terra Septemcastrensis dicitur. Præterea miserūt exploratum ire Pannoniā quendā è suis militibus Cusid appellatum. Is offenso & reperto rege Pannoniæ Suyatoplug nomine: Sclauus hic erat, nā & tota Pannonia terra Sclauorum fuit, licet Romani eis capitaneos & armigeros extraneos præficiebant, ipsum nomine Iuhrorum aduenarū præsalutando, equū albū cum sella & freno deauratis obtulit, & parū terræ, aquæ & herbæ ab eo postulauit: quod rex Suyatoplug concessit, æstimabat enim agricolas fore, & tanq; hospites aliquidpiā terræ pro cultura exposcere: ideo subridens ait, Habeant quantū uolunt. Cusid ergo lagenam terræ, alterā aquæ Danubiј, tertiā graminis reportauit, & quæ egit suis exposuit. Iuhri cognoscentes Pannoniam terram feracem & optimam esse, nomine primi præfecti Arpad nuncupati,

Attilæ mors

Suyatoplug intimauerũt,ut peramplius in terra eorũ, pro equo albo ſella & freno deauratis empto nõ maneret. Is ſero intelligens bellũ ei imminere,exer citum coadunabat. Iuhri aũt feſtine accelerãtes ad regem prope Danubium uenerũt,& facta pugna Pannonios cum rege eorũ profligauerũt. Rex quoqȝ Suyatoplug à facie eorũ fugiens in Danubiũ incidit, & aquis uehementibus abſorptus periјt. At Iuhri Sclauos incolas Pannoniæ trucidarunt, terramqȝ eorũ in hãc horã poſſederunt,Sclauis undiqȝ in finibus Pannoniæ remanentibus & habitãtibus. Accipe primo, quod Iuhri à Iuhra regione Scythiæ,de qua oriundi exiuerunt,uocati ſunt,& uſqȝ in noſtra tempora à Bohemis,Po
Huni a[illegible]. lonis & Sclauis †Hugri appellantur,ab alijs autẽ Hugui,tandem & Hungari dicti ſunt. Accipe ſecundo, quod idem linguagiũ & loquela pronunciatioqȝ acuta ſunt Iuhrorũ in Hungaria,& illorum qui in Scythia in Iuhra degunt. Verũ Hungari in Pannonia Chriſticolæ ſunt & politiores abundantioresqȝ in omnibus. Iuhri autem in Scythia uſqȝ huc idololatræ ſunt & agreſtes. Accipe tertio, quod Iuhra Septentrionaliſſima eſt abſqȝ altiſſimis et inacceſſibilibus montibus,nec tantis ut ſunt alpes iuxta Italiam,neqȝ ſicut montes Sarmatici. Nõ recte ergo quidã hiſtorici tradiderunt, dicẽtes Huguos exiſſe de prouincia eorum de montibus maximis et inacceſſibilibus. Enimuero ſunt montes in Iuhra cum denſis ſyluis patentes et bene permeabiles,quantitatis mediæ et altitudinis,petroſi et ſaxoſi quales ſunt per totũ Septentrionem in fine terræ iuxta oceanũ ſeptentrionis. Et ſcias quod ex oceano Septentrionis
Morſ. piſcis quidam piſces idiomate Moſcouitarũ morſſ nuncupati, in ſummitatẽ montis mari adiacentis ſcandunt, et dentem fricando ſe in aſcendẽdo appendũt, de culmineqȝ montis deorſum in partẽ alteram prolabuntur et cadũt, quos Iuhri et cæteri incolæ Septentrionis capiunt, denteſqȝ eorum qui ponderoſiſſimæ ſunt grauitatis,in Moſcouiã mittunt,et poſt ad Turcos et Tartaros. De quibus manubria et tenacula enſiũ,framearũ et cultellorũ faciunt, ut impetuoſiores ictus grauitate adiuuante impellant. Accipe quarto, quod montes Riphæi et Hyperborei nõ ſunt in rerũ natura, nõ in Scythia, nõ in Moſcouia,nec uſquã locorum: et quũ ferè omnes coſmographi aſſerant Tanaim, Edel ſeu Volhã,Dzuina,et magnos fluuios ex prędictis montibus effluere, conficta confictè,et potius fabuloſa inexperti ſcripſere. Fluit Tanais, Volha et maxima flumina ex Moſcouia, de terra plana, cœnoſa et nemoroſa, nullis montibus obſita, prout de Moſcouia quum peruentũ fuerit dicã, ſi deus annuerit. Bone lector hic eſt barathrum profundiſſimũ propter clariſſimos ſcriptores montes Riphęos et Hyperboreos ponentes. A quorum contradictione ueritas ipſa me tueatur et defendat, pro omnibus argutis rationibus, experientiã rerum opponendo, ut qui nõ credit,uideat et experiatᷣ quod ita eſt queãdmodũ dixi. Accipe quinto,quod Iuhri in Iuhra Scythiæ nõ colunt agros, non ſeminant,non habent panem,uinum aut ceruiſiam, degunt mi-

ſerrime

ferrime in ſyluis & foueis ſubterratis, piſcibus ueſcendo & carnibus ferarum, quarum copiã habent,& aquam bibunt,pellibus induuntur ex diuerſis animalibus in unũ conſuendo,pellem lupi,cerui,uulpis,marduris &c. Miſera ergo regio eſt ſub polo arctico, ut dixit Hippocrates in lib.de regionibus,aëre & aqua. Subiecti ſunt duci Moſcouiæ, & pendunt pro tributo pelles ſabellorum ſchiſmorum & ſimilium, quoniã alijs donatiuis carent. Accipe ſexto, quod aliqui famoſi coſmographi & hiſtorici in illo angulo ad mare Septentrionis temperatiſſimas regiones confinxerũt,in quibus propter temperiem & auram placidiſſimam beate & diutiſſime uiuant, donec tædio affecti, de montibus ſeſe in oceanum præcipitent.Hoc totum fabuloſum eſt:qualis etenim beatitudo ſit,nõ habere panem,merũ,& cætera delectabilia: qualis temperies eſt,continuũ frigus quod illic eſt pati:In ſolſtitio hyemali perpetuam & continuam noctem ſentire:In ſolſtitio uero æſtiuo permanẽtes,& parum tepentes ſoles uidere:ſed hæc omitto.Accipe ſeptimo, quod in Iuhra & locis Septentrionis nõ effoditur aurum,argentũ,nec aliæ mineræ. Nec correſpondent fabulæ,quod illic eſſent griffi & magnæ aues prohibentes fodere & efferre aurum. Vnde ſecundum hoc dico,contrariũ autoribus antiquis, quod griffi non ſunt in rei ueritate in illa parte Septentrionis, nec in alijs partibus orbis. Affertur autem ad nos auis quædam rapina uiuens,quantitatis aquilæ,ſed alis & cauda prolixioribus quàm aquila,in ſimilitudinem accipitris,& uocant eam Moſcouitæ Kiczoth,noſtri uero homines uocant ipſam Byalozor,quaſi albicans ſplendor,quia ſubalba eſt ſecundum uentrem.Hanc omnes rapaces aues,accipitres,falcones,& cæteræ rapto uiuentes in tantum metuunt,quod inſpecta ea tremunt & cadunt,& extinguuntur. Accipe octauo, quod in Septentrione poſt Gothiam,Sueciam,Filandiam,Iuhram, & poſt mare Caſpium non ſunt monſtroſi homines, ſcilicet monoculi,bicipites,canina capita habentes &c. ſunt nobis ſimiles,rare,ſparſim,& abinuicẽ diſtantes,pauci numero habitantes,colore ut frequenter liuidi, propter frigus liuiditatem corporibus eorum imprimens. Hæc uera ſunt,& qui ſcripſit uerum ſcripſit,& ſcimus quia uerum eſt teſtimonium eius.

Error coſmographorum

De Turcis Caput XV.

HActenus diximus de quibuſdam nationibus ante aduentũ Tartarorũ, Sarmatiam Aſianam ſeu Scythiam per tempora & tempora inhabitãtibus,ſi de Amazonibus,de Scythis,de Gothis & Iuhris ſeu Huguis. Conſequẽter dicemus de ualidis gentibus ex Tartaris Czahadaieñ. originaliter diſſeminatis, quales ſunt Turci, Vlani ſeu Tartari Prezecopenſes, & Tartari Coſanenſes: item Tartari Nohaieñ. Et primo de Turcis pauca dicamus. Poſt aduentum Tartarorum ex oriente,in terram Gothorum quã ipſi Czahadaieñ. uocãt,anno quaſi nonageſimo. Quidam miles magni Cham nomine Otumanus, ſortis humilis & fortuna tunc obſcurus, uiribus tamen

Otumanus à quo Turc. Imperat. Otumani

corporis robustus & audax, propter certas ut ei uidebat̃ iniurias, è Tartaris in quadraginta equis secedẽs, cœpit occulte in Cappadocia mõtes & aditus opportunos occupare, & ex opportunitate loci & temporis prędas agere: ad quẽ plurimi grassatores, ut fit in huiuscemodi genere hominũ, cõfluxerũt & coaluerũt uehemẽter, ita ut qͥ prius occultis insidijs egit, palam & pari marte tunc cœpit oppida, ciuitates & gentes inuadere & occupare. Et quia nõ reperit resistentes, ipse celer, manu audax, & dexteritate fortunatus per terrores, cõminationes, & per aliquarũ ciuitatum direptiones, occupauit & possedit Cappadociã, Pontum, Bithyniã, Asiam minorẽ, Pamphiliã & Ciliciã. Itaq; ex ipsa familia Otumanorũ siue Turcorũ originẽ duxit, quia ab Aquilone pandetur omne malũ super uniuersam terrã. Quod aũt Turci propago & soboles sit Tartarorũ, identitas morũ, loquelæ & pugnandi demonstrat. Nã habitum modumq; equitandi & curte insedendi, sagittis quoq; & arcubus pugnandi eundem habuerunt, & nunc ut plures habent cum Tartaris. Sermonem etiam & linguagiũ Tartarorũ connatum habent: nõ differt loquela Tartarus & Turcus, nisi modice, uelut exemplariter diceretur, sicut Italus & Hispanus, uel Polonus & Bohemus. Otumano ex humanis rapto, filius eius Archanes secundus rex Turcorũ successit, audacia & ambitione patri haud absimilis, sed disciplina rei familiaris longe peritior: quo factum est ut dominium & imperiũ à patre cœptũ, suapte industria auxerit & cõseruauerit. Deinde tertius rex subsecutus est filius Archanis nomine Ammurates, hic Gręcis dissentientibus, & Imperatore Trapesuntino & Constantino de imperio certantibus, in adiutoriũ per Trapesuntinum Imperatorẽ precio euocatus, & in Thraciam per Hellespontum traiectus, uafer & astutus euentũ belli prorogauit atq; protraxit, donec Græcis uiribus & diuitijs fractis & eneruatis, occasione habita, in eos arma uertit, & Thraciã occupauit. Eo defuncto Pesaites quartus rex filius surrexit, qui rerum maximarũ cupidus, Macedoniã, Tessaliam, Phocidẽ, Bœotiã, Atticam sui iuris effecit, Bulgarosq; & Illyricos assiduis excursionibus debilitauit, & suburbia egregię urbis Constantinopolitanæ spoliauit, & ciuitatẽ obsidione atq; fame intantũ excruciauit, ut Imperator Constantinopolitanus ad Italiã & Galliã auxilia mendicaturus profectus sit. Sed deo disponẽte, Temir Cutlu magnus Cham Tartarorũ, quem historici Temerlanẽ dixerunt, affligendo & tanquam fulgus Asiam pertranseundo, incidit in Pesaitẽ præparatũ & occurrentẽ ei, quem profligauit, & captiuatum catenis aureis alligauit & abduxit, breuiq; dimisit, qui paulo post obijt. Post hunc quintus rex Alpinus appellatus regnauit. Aduersus istum Sigismundus Hungariæ & Bohemiæ rex ac Romanorum Imperator copiosum duxit exercitũ. Collatisq; signis, tumultuose fusus castra reliquit, & paruo nauigio uix per Danubiũ turpem sibi inuenit salutẽ. Amplius sextus in ordine rex Turcorũ Mahumetes tributa grauia imposuit, excursionibusq; fines

fines sui imperij dilatauit: pręterea sublato Mahumete morte, filius eius Ammurates secundus regnauit, hic Thessalonicã urbẽ illustrẽ euertit, Cyprũ & Ætholiã subegit, Tribulos, Illyricos & Hungaros uastauit, Vladislaũ Poloniæ & Hungariæ regẽ in primis feliciter pugnantẽ, ultimo congressu ad lacũ Varnensem, Ioanne Hunyad cũ Hungaris è prælio secedentibus superauit, et misere cum suis occidit, elatusq́ꝫ uictoria, Peloponesum ui cepit, et muros Isthmi Corinthiaci funditus deiecit: uita deniq́ꝫ functus, Mahumetẽ filium octauũ regẽ reliquit, qui Constantinopolim anno Christi M.CCCCLIII. die ultimo Maij, post obsidionis quartũ et quinquagesimum diẽ, summa ui et extrema oppugnatione cepit, Perã subinde opulentissimũ oppidũ per deditionem demolitis muris accepit, Bulgariaq́ꝫ et Rascia potitus, Smyderou magnificũ castrum Rasciæ supra Danubiũ situm adeptus est, et ex eo Dalmatiam et Croaciã in solitudinẽ redegit, Stiriã quoq́ꝫ et Austriam penetrauit. Deinde Nigropontũ sub Venetis expugnauit, Theodosiã, nũc Caffam nuncupatã in Taurica insula, Ianuensiũ coloniã unà cum præfata insula expugnauit et comprehendit, binosq́ꝫ principes de castro Mancup, ut fert, postremas Gothorũ reliquias gladio percussit, et Mendligeri Imperatorẽ Tartatorũ in prædicta Chersoneso Taurica, sui iuris fecit. Moldauiam et Valachiam uastauit, et cum Venetis sedecim annis continuis pugnauit, cum Husacassan rege Persarũ similiter continuũ bellum gessit, sæpe uictus, nõnunq́ꝫ et ipse uictor fuit. Obijt prima die Maij, anno domini millesimo quadringentesimo octuagesimo primo, in Cõstantinopoli sepultus, pro ipso Turci Baissetum filium eius ad imperiũ assumpserũt. Zeliabus uero minor natu, filius Mahumeti indignatus, ad Soldanũ Ægypti recurrens, et exercitũ comparans, cum Baisseto infeliciter pugnauit, et ad Rhodieñ. fugit, quẽ magister ordinis Rhodiensis captiuũ in Franciam misit, et postea Alexandro papæ sexto obtulit. Ludouicus autem rex Galliarũ ad Appuliã cõsequendam per Romã transiens, Zeliabũ à domino papa per contractũ accepit, et inter eundũ ueneno, an fatigatione itineris, incertũ est, extinxit. Expugnauit aũt Baissetus nonus rex Turcorũ Ciliã et Albũ castrũ in Moldouia. Modon quoq́ꝫ insulã et urbẽ eiusdẽ nominis, sub Venetis ui et obsidione cõquisiuit. Cũ Sophi rege Persarũ sæpe pugnauit, et quasi semper succubuit. Dũ aũt senuisset, filius ipsius Selimszabeg, quẽ nostri homines Selẽbeg uocant, imperiũ sub eo arripuit, et Baissetus ad insulã in qua nutritus erat, deductus breui occubuit. Decimus rex Turcorũ Zelembeg modernus surrepto imperio, fratres suos necauit et extinxit, deinde minax Christianis, præcipue Pannoniæ bellum inferre proposuit. Deus autem omnipotens excelso suo iudicio aduersus eum Sophi regẽ Persarũ cõcitauit, et aliquot prælijs conflictũ superare concessit. Tribus aũt Imperatoribus postremo dictis Cõstantinopolis sedes imperij, quondã secunda Roma dicta, domicilium assiduũ factum est, ita ut à

Al. Baiazeth

circumsitis incolis, præsertim à Sclauis, non Bysantium nec Constantinopolis, sed Czarou dom, id est, domus Cæsaris diceretur, & est Constantinopolis triquetræ figuræ, duobus angulis mari adiacens, tertio cāpos prospectans, eius ambitus decem octo miliaria Italica continet, non habet grandia palatia, nisi thermas & scholas philosophantiū magnifice nouiter structas: templū uero sanctæ Sophiæ, hoc est, sapientiæ dei, qui est Christus uera sophia patris, egregie olim ædificatū, per Mahumetē Imperatorē secundum Turcorū deiectum est, & stabulum ferarum factum. Roma uero Italiæ rotundæ figuræ, ambitu murorum triginta duo miliaria continet, ferè duplo ambitum Constantinopolis excedens, & habet septem colles & palatia preciosa.

De familia Tartarorum Vlanorum siue Precopensium, Caput XVI.

Altera soboles & genealogia ex Tartaris Zauolhensibus deriuata est Tartarorum Vlanorū, ab Vlano inuasore insulæ Tauricæ cognominata. Vlan puella est & uirgo, & quia Vlanus de uirgine uel puella genitus est sine legitimo thoro, Vlanus nūcupatus est, suisq; posteris in Chersoneso Tauricano nomen indidit. Etiam uirgines impregnari & concipere absque uiro apud Machometistas nullum miraculum est, quum apud ipsos hoc sæpius contingat & prædicetur. Est autem Tauricana insula inter paludes Mæotidas, longitudinis uiginti quatuor miliarium, latitudinis uero quindecim miliariū: habet tres ciuitates, Solat, Kirkel, Caffam: & duo castra, Mankup & Azau. Solat Tartari appellant Chrim, & Cæsarem Precopensem, exinde Chrimensem Imperatorem uocant: & ciuitas illa domus exiles habet, & est deserta pro maiori parte. Alia ciuitas minor est Kirkel, & supra eā in rupe alta est castrum ex lignis & argilla factum. In hac rupe, ut fertur, draco commorabatur, & trucidabat homines & iumenta, propter quem incolæ fugientes, habitationes propinquas uacuas reliquerunt, & quia Græci & Italici insulam inhabitantes gloriosam dei genitricem Mariam precati sunt, ut eos à dracone liberaret, uiderunt successu temporis candelam ardentem intra rupem: inciderunt ergo & secuerunt gradus ascendendi in rupe, & peruenientes ad candelam ardentem, imaginem sanctissimæ genetricis Mariæ conspexerunt, coram qua lumen arsit, draconemq; desubtus per medium ruptum iacentem. Egerunt itaque gratias de tam miranda liberatione, & draconem in frusta sectum, proiecerunt extra rupem, & quia incolæ glorificantes beatam uirginem, ad imaginem eius ascendebant uneratum. Acigeri Cæsar Precopensis contra fratres suos pugnans, exemplo eorum motus, supplicauit beatæ uirgini Mariæ, ut eum adiuuaret, uotum uouens quod uirginem benedictam remuneraret. Nam Mahometici uenerantur beatā Mariam, profitentes eam uirginē absq; thoro uirili magnum prophetā Iesum benedictum concepisse & peperisse. Quumq; adiutus supe

Virgines puerperæ

raret

raret suos æmulos, binos equos quos habuit meliores uendidit, et exinde cera empta, maxima duo lumina siue candelas fecit, et ante imaginem coram ardere quotannis iussit, quod in hanc usq; diem per subsequentes Imperatores continuatur. Tertia ciuitas est urbs Theodosia, nunc Caffa dicta, quam expugnauit sub Ianuensibus Mahumetes secundus Imperator Turcorum: castrum uero Mankup, quod est uersus occasum à Caffa, præfatus Turcus Mahumetes ui accipiens, binos fratres principes & dominos castri Mankup, ut dicitur, reliquias ultimas Gothorũ gladio occidit. Azou quoq; castrũ circa ostia fluuij Tanais situm incastellauit, & Turci usq; nunc tenent. Tartari uero Vlani ab ingressu insulæ in campestribus eius, ut est innata cõsuetudo Tartarorũ, degunt, & extra insulam ijdem campestria Sarmatiæ Europianæ iuxta paludes Mæotidas & mare Ponti usq; ad Album castrũ occupando possident. Ingressumq; in insulã seu introitum ad occasum solis fecerunt aggerem de terra longitudinis unius miliaris, in modũ pontis sternentes, rude tamen & semiplene, ita ut aquæ maris in aliquibus locis aggerem pertranseant. Insula ergo antiquitus Taurica dicebat: nunc uero Prezekop, quod sonat fossatũ, quoniã aquæ circumdederunt & eam protegunt, tanquã fossata aquis plena ciuitates: sed hæc hactenus. Videamus deinceps genealogiã. Post Vlanũ in Taurica regnauit Tachtamis Czar, qui unà cum Vitoldo duce Lithuaniæ contra fratrẽ suũ Temir Cutlu Czar Imperatorẽ Zauolhen pugnauit, & superatus est. Ex Tachtamis Czar filius eius Szidachmeth Czar regnare uoluit: sed Acikerei Czar expulit eum, & ipsemet pro eo regnauit. Szidachmet aũt pro auxilio in Lithuaniã perrexit, & captiuatus p Lithuanos cum uxore & filijs in castro Couno incarceratus est, ibi cum coniuge & filijs mortuus, in diebus Cazimiri tertij regis Polonię & magni ducis Lithuaniæ, defuncto Adzigeri Czar: quia septẽ filios reliquerat, senior filius Haider nominatus obtinuit imperiũ. Mendligeri uero unus ex pręfatis filijs ad Imperatorẽ Turcorũ confugit, & accepto subsidio & uxore à Turco, dispersit & eiecit Haider & Iamurci cũ alijs fratribus. Hi ad Iuam Vasilouicz Moscouiæ ducẽ fugerũt, q suscepit eos, & ducatũ Cosanẽsem eis donauit. Ex Mendligeri Czar nouem filij nati sunt, primus Mahumet Cerei, alter Achmet Cerei, tertius Machmut Cerei, quartus Bethi Cerei, & est submersus dũ prædã ageret per fluuiũ in Valachia, anno domini M. D. X. Quintus Burnas Cerei, sextus Mubarec Cerei, septimus Sadech Cerei, octaui & noni nomina nõ teneo. Nũc pro patre suo regnat Mahumet Cerei Czar. Et scias quod licet Tartari Prezecopẽses magis ciuiles mitioresq; ratione auræ sexti climatis quod inhabitãt deberẽt esse, tamen nõ deseruerũt priscã suã lupinã rapacitatẽ & ferinã crudelitatẽ, sicut bestiales qui cãpos & syluas inhabitãt, & nõ ciuitates nec uillas. Inuadũt enim singulis annis, uastant & deprędant Russiam, Lithuaniam, Valachiam, Poloniam, & quandoq; Moscouiam.

Theodosia urbs

De Tar-

De Tartaris Kosanensibus, & Tartaris Nahaiensibus Caput XVII.

TErtia horda Tartarorum Kosanensium nuncupata est sic à castro Kosan supra flumen Volha circa metas Moscouiæ sito, penes quod cómorantur. Et exiuerunt de principali horda omniũ Tartarorũ uidelicet de Tartaris Czahadaieñ. siue Zauolheñ. sicut & cæteri Tartari omnes. Habet aũt prædicta Cosanensis horda quasi duodecim milia pugnatorum: in necessitate autem, quando aduocant alios Tartaros, ad triginta milia bellatorum constituunt. Istorum principes, & facta eorum, genealogiaq; nõ scribuntur, quoniam omagiales sunt ducis Moscouiæ, & pendent ex arbitrio eius in uiuendo, in bellando, & duces sibi eligendo: idcirco quod de Moscorum principe dicetur, de ipsis poterit accipi & adaptari. Quarta horda recẽs & noua, ultimo ex Tartaris Zauolhensibus orta est Occassorum siue Tartarorũ Nahaieñ. Nam postquam Occass insignis seruus & miles magni Cham, habẽs triginta filios, occisus est: filij secesserunt à capitali horda Zauolheñ. & iuxta castrum Sarai degere cœperunt ante hunc annum Christi, millesimũ quingentesimum decimum septimũ, circiter septuaginta annos, uel paulo minus, subitoq; in immensum creuerunt, intantũ, ut hac tempestate numerosissima & maxima surrexerit horda ipsorũ. Isti sunt septentrionaliores & frigidiores omnium Tartarorum, Moscouiæ à parte orientali adiacẽtes, & sæpenumero eam inuadentes atq; spoliantes. Dominant inter eos filij & nepotes Occass. Non habent pecuniam nec monetam, sed res pro rebus uendunt, puta pro seruis, pro filijs, pro pecoribus & iumentis.

MATHIAE A MICHOV DE SARMATIA EVROPEA, LIBER SECVNDVS.

De Russia, de tractibus eius, de abundantia, & contentis in ea, Caput I.

POSTQVAM diximus de Sarmatia Asiæ, quæ Scythia uocitatur, restat dicere de Sarmatia Europea, & in ea primum occurrit Russia, olim Roxolania dicta. Latus eius orientale adiacet flumini Tanai, & paludibus Mẹotidis, secernẽtibus Asiam & Europam. Priscis autem seculis Alani habitarunt ad flumen Tanais: deinde iuxta illos ad meridiem Roxolani. Hæ autẽ gentes in toto deletæ perierunt, campiq; latissime patentes spectant deserti, solis feris & Cosacis seu prædonibus peruij, prout supra dictũ est. Post hos supersunt reliquiæ Circassorum uersus meridiem, & sunt gentes ferocissimæ & bellicosissimæ, genere & lingua Ruteni. Deinde est castrum

ſtrum Oczarcou nuncupatum, quod Imperator Tartarorum Prezecopenſium extruxit, in dominio Lithuanorum, & poſt quaſi duobus miliarijs ab Oczarcou in meridiẽ ſequitur Dzaſſou, & fuit caſtrum quod ante tempora noſtra demolitum eſt: à Dzaſſou in Byaligrod quod Turci occuparunt, ſunt ſex miliaria. Sequitur Podolia ad occaſum, Moldauiæ & Valachiæ contermina ad meridiem, ad orientem uero campis Tartarorum & Tauricæ inſulæ: hæc eſt terrarũ fertiliſſima, cererisq; & mellis feraciſſima. Nam agro rude culto & parũ inuerſo atq; exarato, frumentoq; ſuperſeminato, tribus annis ſponte frumentũ germinat, ita tamen, quod colligendo tẽpore meſſis ſegetẽ, aliquidpiã granorũ permittatur in terrã decidere ad ſurgendũ ex eis frumentum in anno ſequenti, ſine cultura & ſine agri aratura. Gramen quoq; & paſcua tam cito ac uberrime fundit & prodit, ut perticã in tribus diebus ſupercreſcendo contegat, & aratrũ in locis graminoſis derelictũ in paulo pluribus diebus, graminibus ſepiat & cooperiat. Examina uero apum non ſolum in mellificijs & arboribus cauatis mellificant, uerũ in ripis & terra ſponte mella reponunt. Contingitq; ſæpenumero, ut examina apum ſuperuenientia, & priores apes exterminãtia, ruricolæ aduolantia agmina apum trucident aut in aquis mergant, ut quę præfuerunt, hæreditarie mellificarent & manerent. Poſtea ad montes Sarmaticos habitat genus Rutenorũ, quibus præſident nobiles Polonorum. In Kolomya, in Zidazou, in Snyatin, in Roatin, in Buſco &c. Sub eiſdem montibus ſunt tractus Halicienſes, olim Gallicia dictus, & Prezemiſliẽ. & inter montes Sarmaticos tractus Sanocenſis. In mediũ Ruſſiæ tenendo eſt Leopolienſis terra, & urbs in ea bene munita eodem nomine nuncupata, habens duo caſtra, ſuperũ & inferũ, & eſt metropolis Ruſſiæ. In Septentrionem ſunt tractus Chelmenſis & Belzenſis, terráque in medio iacens. Clauditur autem Ruſſia à meridie Sarmaticis montibus, & flumine Tyras, quem incolæ Nyeſtr appellant. Ab oriente finitur Tanai, & Mæotidibus Tauricaq; inſula. A Septentrione Lithuania, ab occaſu uero Polonia. Ex Moſcouia autẽ aduenit Boryſthenes, ab incolis Dienpr nuncupatus famoſus fluuius, per Lithuaniam & Ruſſiam currens, & ſub Smolenſco & ſub Kiou labens, in hunc ab occaſu circa Chmyelnik oppidum conſurgens, Boh non exiguus fluuius illabitur: & quũ menſus eſſet Boryſthenes, quaſi trecenta miliaria Germanica, in mare Ponti cadit. Amplius terra Ruſſiæ quũ ſit fertilis, abundat melle & medone, potu ex melle facto, adducitur & uinum ex Pannonia, & uinum ex Moldauia atque Valachia, quibus adiacet: ſed & uinum Græcũ ex Græcia, & eſt forte: etiam ceruiſiam ad nutum habet. Abundat equis, bobus, & ouium gregibus. abundat cera in maxima copia, abundat pellibus mardarum, ſciſmorum, uulpium & boum. Abundat fluminibus quibus irrigat᷑, & aquis piſculentis, ita ut ubi aqua inuenit᷑, & piſces in ipſa reperiant᷑: nõ impiſcant᷑ ſtagna & piſcinæ Ruſſorum, ſed ubicũq;

Mira Rußiæ fertilitas

aquæ

aquæ reperiuntur,illic & pisces de rore cœli,ut aiunt,demittuntur, absq; hominum cura & impiscatione : suntque in tractu Leopoliensi lucei magni & laudabiles,& in petras tanquam in lamina diuisibiles. Abundat Russia calamo aromatico in terris uersus Tanaim & paludes Mæotidas. Item reupontico in eisdem terris & in Lithuania, sic & pluribus herbis ac radicibus alibi nõ uisis. Abundat tota terra Russiæ granis tinctorum quæ copiosissime excrescũt:& quum priscis temporibus ad Ienuam & Florentiam urbes Italicas importarentur,nunc uix aliquid de eisdem colligitur,fereq; in toto frustrata & non collecta pereunt. In tractu Chelmensi rami pini arboris desecti, & in terra iacentes, in anno aut in duobus in saxa & silices uertuntur: estque ibi creta seu terra alba in copia quæ ad nos ducitur. Est & sal quod in lacu Kaczibeio temporibus siccis colligitur,& quia prope est Oczarkou castrum Tartarorum, intercipiuntur & capiuntur interdũ per Tartaros ductores salis unà cum plaustris ducentis quandoq; & trecentis. In terra quoq; Praenemissiensi & in Drohobiz sal coctum & in bolas ac portiones collectũ reponitur. Præterea in Russia sunt plures sectæ, est enim religio Christiana Romano pontifici subiecta,& illa regit,& præualet, quanq; sit exigua numero. Est altera secta Rutenorum amplior,quæ ritum Græcorũ insectatur,totam Russiam adimplens. Est tertia secta Iudæorũ nõ usurariorum uelut fit in terris Christianorum,sed laboratorũ agricolarũ & mercatorũ magnorũ,præsidentq; ut sæpe teloneis & exactionibus publicis. Est quarta secta Armenorũ,præcipue in ciuitate Kamyenyecensi & Leopoliensi. Hi sunt mercatores peritissimi,ad Caffam, Constantinopolim, ad Alexandriã Ægypti,ad Alkairam & partes Indiæ penetrantes & merces afferentes. Ruteni habitu & ecclesiasticis officijs Græcos insequuntur,habẽtq; proprias literas,& abecedarium instar & proximũ græcis. Hebræi similiter Hebræorũ literis utunt & disciplinis,uerumetiam artes liberales,astronomiam & medicinã perscrutantur. Armeni suo ritu gaudẽt et literis. Inter sanctos colũt plus Taddeum apostolum, asserentes quod eos conuerterit, et fidem Christi docuerit. Deinde et Bartholomæũ sanctum dei apostolũ uenerant,per quem multos articulos,ut asserunt,de fide acceperunt: habent magnifica et plurimũ decora ecclesiastica apparamenta,planetas et ornatus non scissos, sed omniquaque rotundos, libros,calices,et cæterã Christianorũ ueteranorũ splendidã supellectilẽ. Quo aũt ad spirituales præsides et pastores,Christianorũ archipræsul est Leopolieñ. Metropolitanus Russorum et Lithuanorũ, habẽs sub sua ditione Kiouieñ.Kamyenyeceñ.Præmemilieñ.Chelmeñ. Lucerieñ. et Medniceñ.episcopos. Rutenorũ uero metropolitanus est Kiouieñ. quæ olim metropolis Russiæ fuit:habet subiectos Vladicas, et episcopos de ritu Græco in Moldauia et Valachia usq; ad flumen Histri seu Danubij,unum in Russia Chelmensem, alerum in dominio Lithuanorũ Vladimiriensem siue Bresteñ.tertiũ

Rußitarum religio

ſteñ. tertiũ Pinſci ſeu Murouuſci, quartũ Poloceñ. quintum Luceñ. ſextum Smolenſem, et paſſim omnes alios Vladicas ac epiſcopos in terris Moſcorũ et in Septentrionẽ de iuriſditione Moſcorum protenſorum. Iſidorus metropolitanus olim kiouieñ. lingua et doctrina Græcus peritiſſimus, tempore Eugenij papæ quarti ad conciliũ Florentinũ in centũ equis iuerat, et unione eccleſiæ Romanæ percepta in Ruſſiam redierat: hũc Moſcouitæ obedientiam Romanã eis prædicantẽ ſpoliauerunt, & in necem extremã impulerunt. Sequuntur Ruteni doctores & theologos Græcorũ, præcipue Baſiliũ magnũ, Gregorium Nazanzenũ, & Ioannẽ Chryſoſtomũ. Gregoriũ Nazanzenũ eorum ſermone Bogoſlou nuncupant, quod in latino ſonat, laudans deum. Acceptant & noſtrum ſanctum Gregorium papam Romanum, præcipue in libris moralium, quem tranſlatũ legunt, & lingua eorũ Byeſſednic, quod ualet concionantẽ, perſuadentẽ uel prædicantem, uocant. In eccleſijs Rutenorum lingua Seruiorũ quæ eſt Sclauonica, diuina celebrant, legunt & cantãt. In eccleſijs Armenorum ſermone Armeno. In ſynagogis Iudęorum lingua Hebræa orant. Chriſtiani autẽ ritu Romano latino ſermone cantant, orant & legũt. Et ſcias quod in fluminibus Ruſſiæ & Lithuaniæ, præcipue in Boriſthene et Boh, tempore æſtatis multiplicant̃ ephimeræ, et ſunt uermes et uolatilia alata, quaternis, interdum ſenis alis oriuntur et generant̃, mane currũt ſuper aquas, et uolant ſuper ripas circa meridiem: in occaſu autẽ ſolis extinguuntur. De his loquitur Ariſtoteles primo de hiſtorijs animaliũ et in Problematibus: et medici de febre ephimera.

De Lithuania et Samagithia Caput II.

MAgnus ducatus Lithuaniæ eſt regio latiſſima, in ea ſunt plures duces Lithuaniæ et Ruſſiæ: unus autem præſes et monarcha, cui cæteri omnes ſubſunt, magnus dux Lithuaniæ uulgo nuncupatus. Aiunt aũt uetuſtiores et antiquitatum relatores, quod quidam Italici propter Romanorũ diſſenſiones deſerentes Italiam ingreſſi ſunt terras Lithuaniæ, et nomen patrię Italia, genti uero Itali indiderunt: quæ per paſtores terra Litalia et gens Litali l, litera prępoſita cœpit nuncupari. Ruteni autem et Poloni eorum uicini maiorem immutationẽ faciẽtes, uſq; in hodiernã diem terram Lithuaniam, gentes uero Lithuanos appellant. Hi primum condiderunt oppidũ Vilno, eleuationis poli quinquaginta ſeptem graduũ, et ex nomine ducis Vilij, quo cum illas regiones ingreſſi ſunt, Vilno uocauerunt, fluminibus quoque circa ipſum fluentibus Vilia et Vilna ex eiuſdem ducis nomine indiderunt nomina. Samagithiam autẽ de ſuo ſermone ſic nominarunt, quod lingua eorum, terra inferior ſonat. Aliqui aũt ignari hiſtoriæ, à lituo quod eſt cornu, et tuba uenatorũ, eo quod regio illa plures uenationes exerceat, Lithuaniam appellari uoluerunt, quod ad effectũ, non ad hiſtoriæ originẽ ſpectat. Hæc gens Lithuanorũ annis ſuperioribus adeo obſcura, contempta, et uilis apud Ru- *Litalia*

tenos fuit, ut principes Ciouieñ. ab ea sola perizomata & subera ob egestatem & soli natiui sterilitatē in signum tantummodo subiectionis exigerent: donec Vithenen dux Lithuanorum rebellionem primum contra Rutenos inducens, & seipsum ducem inter populares cōstituens, astu principes Russiæ aggressus cōflixit, sensimq; adeo creuit uiribus, ut iugo principibus Russiæ iniecto, etiam in tributa eos redigeret sibi pendenda, quæ per plures ætates Rutenis ipse penderat. Posteriq; duci Vithenen succedentes furtiuis lupinis & subitis incursionibus finitimas gētes Russiæ, Prussiæ, Mazouiæ & Poloniæ inuadebant & diripiebant: donec fratres cruciferi Theutonici ordinis beatæ Mariæ per Conradū ducem Mazouiæ aduocati, & in auxiliū assumpti, Prussia ui & cōtinuis armis cōquisita, Samagitas & Lithuanos aggressi, debellare, captiuare, & opprimere pluribus oppugnationibus cœperūt, tam diu donec ad Olgerdū & Ceystutū duces Lithuaniæ successiue peruenerūt. Fuit autem Olgerdus magnus dux Lithuaniæ, cuius filius erat Iagello, postea baptizatus, & Vladislaus nominatus, in regem Poloniæ coronatus. Frater autem ipsius Olgerdi fuit Ceystuth, maximus expugnator & persequutor Christianorū, qui inter pugnandum cum cruciferis Theutonicis in Prussia ter captus, terq; astu & mira euasione contra uoluntatem cruciferorum liberatus è uinculis fugerat. Huius Ceystuth filius fuerat Vitaudus seu Vitoldus macte uirtutis princeps. Iagello autē qui postea & Vladislaus, sub treugis pacis captiuando Ceystuth, & filiū eius Vitaudum, Ceystuth in carcere occidit, Vitaudum uero in uincula coniecit. Tandem à cruciferis & Christianorum exercitibus sæpenumero Iagello pressus, deo miserante ad Polonos declinauit, fideq; Christiana cū fratribus suis, quos octo in numero habuit, unda baptismatis ablutus, & in regē Poloniæ coronatus, Heduigim filiam Ludouici Hungariæ & Poloniæ regis illustrissimam ac speciosissimā in consortem accepit, anno Christi millesimo tricentesimo octuagesimo sexto, die Iouis, quartadecima mensis Februarij, quæ fuit sancti Valentini. Cœpitq; præfatus rex Vladislaus secundum promissa uigilare & instare, ut gentem Lithuanicam à tenebris erroris ac idololatria expurgaret, assumptis quoque secū Bodzanta archiepiscopo Gneznensi, & pluribus uiris ecclesiasticis atq; religiosis. Item regina Heduigi, Semouito & Ioanne Mazouiæ, Conrado Olesnicēsi ducibus, & cōplurimis baronibus, anno domini millesimo tricentesimo octuagesimo septimo, in Lithuaniam intrauit, & baptisma suscipere Lithuanos procurauit. Colebant autem ab origine Lithuani numina, ignē, syluas, aspides & serpentes: ignem qui per sacerdotē lingua eorū zincz nuncupatum, subiectis lignis adolebatur: syluas autem & lucos sacrosanctos & habitacula deorum putabant: aspides uero atq; serpentes in singulis domibus uelut deos penates nutriebant et uenerabantur. Rex itaque Vladislaus ignem sacrū putatum in ciuitate Vilnensi, barbaris inspectantibus, extingui,

templum

templũ & aram in quibus fiebat hostiarum immolatio dirumpi, syluas uero succidi et confringi, serpẽtes quoq; necari præcepit, barbaris flentibus deorũ suorũ falsorum exterminium, contra regem autẽ nec mussitare audentibus, mirantibus quoq; quod Poloni sacrorum uiolatores ignis syluarũ et serpentium intacti illæsiq; à dijs eorum, secus quàm ipsimet quoties uiolabant, fuerunt. Exterminatis itaq; idolis, gens Lithuanorum per aliquot dies de articulis fidei et oratione dominica per sacerdotes Polonos, magis tamen per regẽ Vladislaum, qui linguam gentis nouerat edocebatur, et sacra baptismatis unda renascebatur: largiente pio rege Vladislao singulis ex populariũ numero post susceptũ baptisma, ex panno de Polonia adducto nouas uestes: qua prouida liberalitate effecit, ut natio illa rudis et pannosa, lineis in eã diẽ contenta, fama huiusmodi liberalitatis uulgata, pro consequendis laneis cateruatim ad suscipiendum baptisma ex omni regione accurreret: et quoniã labor erat immensus unumquemq; credentium baptizare singillatim, mandante rege multitudo sequestrabat in turmas et cuneos, et uniuersis de qualibet turmarum benedicta aqua sufficienter conspersis, cuilibet turmæ et uniuersis qui in ea constiterant, nomen usitatum Petrus, secundæ Paulus, tertiæ Ioannes etc, fœminis per turmas diuisis, Catherina, Margareta etc. iuxta numerum turmarum imponebatur. Militaribus tamen spiritualis impendebatur baptismus. Fundauit insuper rex Vladislaus in Vilna ecclesiam cathedralem sub titulo sancti Stanislai patroni Polonorum, principalemq; aram in loco ubi ignis qui falso perpetuus credebatur, constituit, ut error gentilis fieret cunctis patentior. Constituit etiam in eadẽ ecclesia Vilnensi episcopũ uirum spectatæ uirtutis Andream Vazilo, natione Polonũ, genere nobilẽ, de domo accipitrum, professione fratrem ordinis minorũ, olim Elizabet reginæ Hungariæ confessorem et prædicatorem insignem episcopũ Ceretẽ. Eodem quoq; Vladislao rege instante, Samagithia fidem Christi et baptisma suscepit. Ad cognoscendam autem naturã prouinciæ et gentis illius, animaduerte quod regio Samagithia est Septentrionalis et gelida, Lithuaniæ, Liuoniæ et Prussiæ contermina, syluis, collibus et fluminibus circumsepta, in hos tractus distincta, scilicet Iragola, Myednici, Chrossæ, Rosena, Viduki, Vyelunya, Celthini, Czethra, gentes regionis proceræ et altæ staturæ, agrestes et incultę, pauco et castigato uictu uiuẽtes, sitim aqua sedare solitæ, raro ceruisia aut Medone: auri, argenti, æris, ferri, uini illa tempestate expertes et ignaræ: apud quos licitum erat uni uiro plures habere uxores, et patre mortuo nouercam, fratreq; glotem in uxorẽ accipere: nullus illic stubarũ, nullus ædificiorum nobilium, sed tantummodo tugurij unius usus, uentrem distentum et porrectum, extrema uero habens coartata, ex ligno et culmo structura largius ab imo sensim operis incremento ædificium in artius cogitur, in carinæ seu galeæ maximæ similitudinem elaborata. in cacumine fene

Sarmagithiæ situs

ſtra una ſuperne lumen reddens, ſubter quam focus et cibos parabiles co- quens, & frigus quo regio pro maiori anni parte conſtricta eſt repellens, in ea domo ſe, uxores, pignora, ſeruos, ancillas, pecus, armentum, frumentum, & omnem ſupellectilem condunt, gens ad diuinationes & auguria procliuis. Præcipuum numen Samagitticum erat ignis, quem ſacroſanctum & perpe- tuum putabāt, qui in montis altiſſimi iugo ſuper fluuium Neuyaſza ſito aſ- ſidua lignorum appoſitione à ſacrorum ſacerdote alebatur. Accedens itaque Vladiſlaus rex turrim in qua cōſiſtebat incendit, & ignē diſiecit & extinxit. Succidit deinde per milites ſuos Polonicos ſyluas, quas non ſecus quàm ſan ctas & deorum habitacula Samagittæ iuxta illud poëticum, Habitarūt dij quoq; ſyluas, uenerabantur, in eam caliginem mentis prolapſi, quod & ſyluę præfatæ & aues, feræq; in illis cōſiſtentes ſanctæ forent, & qcquid in illas in- grederetur, ut ſanctum deberet cenſeri, uiolanti quoq; nemus, feras uel ali- tes, manus aut pedes dæmonum arte curuabantur. Maxima itaque barba- ros tenebat admiratio, quod Polonorum milites nemus ritu eorum exci- dentes, nulla læſio qualem ipſi in ſe frequentius experti erant ſequeretur.

Mortuorū parentationes

Habebāt præterea in ſyluis præfatis focos, in familias & domos diſtinctos, in quibus omnibus charorum & familiarium cadauera cum equis, ſellis & ueſtimentis potioribus incendebant: locabant etiam ad focos huiuſmodi ex ſubere facta ſedilia, in quibus eſcas ex paſta in caſei modum præparatas de- ponebant, medonemq; focis infundebāt, ea credulitate illuſi, quod mortuo- rum ſuorum animæ, quorum illic combuſta fuerant corpora nocte uenirent, eſcaq; ſe exſatiarent. Inſuper prima Octobris die, maxima per Samagittas in ſyluis præfatis celebratas agebatur, & ex omni regione uniuerſus utriuſq; ſexus comueniens illuc populus, cibos & potus quilibet iuxta ſuæ conditio- nis qualificationem deferebat, quibus aliquot diebus epulati dijs ſuis falſis præcipue deo lingua eorum appellato Perkuno, id eſt, tonitru, ad focos quiſq; ſuos offerebat libamina. Rex itaq; Vladiſlaus primum eos pater no ſter, deinde ſimbolum docuit, quoniam nullus ſacerdotum linguam Sama- gitticam nouerat, & undis baptiſmatis ablui iuſſit. Vnus autē ex maioribus Samagittarum pro omnibus reſpondit. Ex quo, inquit, ſereniſſime rex, dij noſtri ueluti inertes & languidi à deo Polonorum deleti ſunt, deos noſtros & ſacra eorum deſerimus, & deo tuo atq; Polonorum fortiori adhæremus, ſicq; baptizati ſunt. Rex autem in Myedniki cathedralem eccleſiam ſub ho nore & titulo ſanctorum martyrum Alexandri Theodori & Euancij, in alijs autem locis eccleſias parrochiales fundauit, & illis dotem ſufficientem conſi- gnauit & inſcripſit. Mednicenſis eccleſię primus epiſcopus Mathias origine Almanus, in Vilna tamen natus, eo quod linguam Lithuanicam & Sama- gitticam norat præfectus eſt & conſecratus. Contigit autē in prima planta- tione, dum Samagittæ per magiſtrum Nicolaum Vazic, fratrē ordinis præ- dicatorum

dicatorum regium prædicatorem per interpretem instrūerentur de fide, creatione mundi, et lapsu primi hominis Adæ, unus Samagitharum sufferre sermonem prædicantis nō ualens in hęc uerba prorumpit, Mentitur, inquit, illustrissime rex iste sacerdos, asserit mundū creatum esse, quū sit homo non longęuæ ætatis, sunt etenim inter nos plures annorum numero seniores eo, centenarium numerum supergressi, qui creationem nullam recordantur: sed solē et lunam, cæteraq; sydera semper eisdem motibus luxisse referunt. Rex autē Vladislaus iubens eū silere, declarauit magistrū Vazik creationē mūdi non asseruisse in diebus suis incepisse, sed longe ante, puta ante sex milia annorū, et paulo plus, ordinatione diuina prouenisse. Cōtulit autem rex Vladislaus magnum ducatum Lithuaniæ et Samagithiæ Alexādro Vitoldo fratri suo patrueli: is quia acer et animosus erat pugnando, adiecit Lithuaniæ ducatū Pskou, quem Plescouiam appellant. Deinde alterū ducatum Nouogrodień. qui Nugardia agnominatur. Tertium ducatum Smolnensem suo dominio apposuit. Factaq; in circuitu pace, in orientem penetrauit, et incidens in hordam Tartarorū multitudinē eorum, in Lithuaniam appulit, ac in certo territorio Lithuaniæ locauit, usque in hanc diem permanentem. Congestoq; fortiori exercitu, iterum in Tartariam perrexit, et superatis fluminibus, in planiciem diffuse porrectam circa flumen Vorzscla, quartadecima die Augusti peruenit. Ibi occurrente ei Imperatore Zauolhensi Temir kutlu, quem scriptores Temerlanem nuncupant, cum infinita ac innumerabili Tartarorum multitudine, de treugis et pace utrinq; tractabant, concordia tamen nequaquam à Tartaris acceptabatur. Vitoldus igitur à suis persuasus cum custodibus corporis sui retrorsum abijt, & in Lithuaniam fugitiue redijt: exercitus uero ipsius ab infinita multitudine Tartarorum obrutus, in toto deletus est. Præterea Sigismundus rex Romanorum iaciendo inter Vitoldū & Vladislaum fratrem eius regem Poloniæ fomitem discordiarū, coronam Vitoldo promisit & in regem Lithuanorum sublimari persuasit: uerum quū afferret corona per loca tutiora Marchiæ & Prussiæ, nobiles maioris Poloniæ sese opposuerunt, & cum exploratoribus in custodia permanendo, in loco qui Turzagora uocat, legatos Imperatoris Romanorū opperiebantur & expectarunt. Illi uero rem infectam cognoscentes, terrore perculsi retrocesserunt. Vitoldus autē de hoc certior factus, præ tristitia ab anthrace inter scapulas orto, uitam cum principatu finiuit, anno domini millesimo quadringētesimo trigesimo. Post mortē Vitoldi Vladislaus Iagello rex Poloniæ Suitrigellū fratrem suum in ducem Lithuaniæ anulo suo inuestiuit & substituit: qui immemor beneficij, cōtra Vladislaum Iagellonem tumultuauit & bella gessit, propter quod rex Vladislaus principi Sigismundo de Starodup suggessit, cōmisitq;, ut ducatum Lithuaniæ sub Suitrigello surriperet. Apparente igit comete exili supra illum ducatū, dux Sigismundus de Starodup Suitrigellū

expulit,& ducatum magnum Lithuaniæ possedit. Hunc Sigismundus Iuan dux Czarthoriensis,genere & secta Rutenus post aliquot dies occidit. Ingrediebatur siquidem ex consuetudine ursa ad tabernaculum ducis Sigismūdi. Ruteni itaq; more ursæ ostium tabernaculi fricabant & mouebant: quo audito dux Sigismundus ursam aduenisse putando, ostia aperuit, & à Rutenis uulneribus concisus occubuit. Æneas de Picolominibus scripsit,non hūc Sigismundū,sed Vitoldum sicut præmissum est, per suos in forma ursæ delusum interfectum. Sed insciis relatoribus credidit,& erronee scripsit,quemadmodū simili errore ductus,plurima de Lithuanis, plurima & de Polonis conficta literis tradidit. Posteriq; historiographi errantem erronee sequentes,ipsius Æneæ absurditates & loca atq; mores illarum nationum nunquā uisa,aliter quàm fuerunt & quàm sunt, tanq; uera literis demandare nō erubuerunt, quum experientia præteritorum atque præsentium ipsum & ipsos inexpertos & aliter quàm res habeat scribentes redarguat. Successit duci Sigismūdo de Starodup,Kazimirus Vladislai Iagellonis tertius natus in magno ducatu Lithuaniæ,quem ferè quinquaginta annis gubernauit,sub cuius extremis & ultimis annis Iuan dux Moscorum auulsit, & sibi appropriauit ducatum Nouogrodiensem,aliâs Nugardiam seu Nouogrodiam nuncupatū. Post Kazimirum in Lithuania dominatus est Alexander filius eius quartogenitus, cuius temporibus præfatus Iuan dux Moscorum principatū Mozaisensem,longitudinis septuaginta,latitudinis totidem miliarium, & castra quadraginta subripuit. Alexandro uita functo, Sigismundus modernus in magno ducatu Lithuaniæ suffectus est, sub cuius dominio Vassilo Moscouiæ dux & principatum Pskou, quem Pleskouiam appellant, & ducatum Smolnensem expugnauit & possedit.

De amplitudine & contentis magni ducatus Lithuaniæ, Caput III.

Amplitudo magni ducatus Lithuaniæ est talis. A mari Balteo seu Prutenico ad Vilnam capitalem ciuitatem Lithuaniæ sexaginta miliaria, à Riga uero ad Vilnam recto itinere septuaginta miliaria: eundo uero super Poloczko ut cōmuniter uadunt, erunt à Riga in Vilnam centum miliaria. Deinde à Vilna in Kiou sunt centum miliaria. A Kiou usq; ad cōfluentiam, ubi iunguntur fluuii Dinepr & Boh, quos Græci Borysthenem maiorem & minorem appellant, sunt decem dietæ, quæ faciunt septuaginta miliaria, ibi steterat castrum Dzassou, quod destructum est, & ibi est finis dominii Lithuanorum, quum prius protendebatur ad Byaligrod, quod latini Album castrum nuncupant, & ipsum Turci expugnarunt & possident: circumcirca uero Tartari in campis degūt. Ista est computatio uersus meridiē, quinimo uerius dicam inter orientē & meridiem. Iterum ex transuerso computando, à Parzou & metis Lithuaniæ in Vilnam sunt octuaginta miliaria: sed à Cra-

couia

couia per eandem uiã usq; in Vilnam sunt centũ & uiginti miliaria. A Vilna in Smolensko centũ miliaria, à Smolensko in Moscuuã ciuitatem Moscorũ centum miliaria, & sunt miliaria Germanica magna. Prima autẽ & capitalis ciuitas in Lithuania est Vilna, & est tanta quanta Cracouia cum Kazimiria Clepardia, & omnibus suburbijs: uerum domus nõ sunt cohærentes sicut in nostris ciuitatibus, sed ut sæpe mediant horti & pomaria: habet Vilna bina castra murata, superum in mõte & inferum in basso. Nouigrod uero, quam Latini Nugardiam uel Nouogardiã uocant, fuit de possessione magni ducatus Lithuaniæ, per ducem Vitoldum armis conquisita, & est Nouigrod in amplitudine paulo maior quàm Roma, quia Roma in ambitu continet triginta duo miliaria Italica, quæ faciunt sex miliaria Germanica. & duo miliaria Italica supersunt. Nouigrod autem continet integra septem miliaria, aliâs trigintaquinq; miliaria Italica. Item Nouigrod lignea habet ædificia, Roma uero murata. Distat Nouigrod à mari Balteo duobus uel quasi tribus miliarijs. Et fuerunt, adhucq; sunt in ea ditissimi mercatores: intantum quod apud quemlibet mercatorem iuxta refectorium est Crancz, id est, reseruaculum loco testudinis, in quod argentum, aurum & res preciosæ conquisitæ proijciebantur absq; numero, Vnde Iuan, quod sonat Ioannes princeps Moscorũ anno domini millesimo quadringentesimo septuagesimonono, surripiendo Nouigrod de manibus Kazimiri magni ducis Lithuaniæ, huiuscemodi thesauros Nouogrodieñ. exhausit, & tricentos currus ad summum implendo, duntaxat de auro, argẽto & unionibus preciosis, in Moscouiam abduxit. Et quia in eadem Nouigrod perniciosa consuetudo inoleuerat sicariorum & raptorum, sępeq; aliquo reo inuento uel designato pulsabatur campana prætorij, ubi centum senatores tanquam iudices sedebant, omnes more illius patriæ barbam protensam nutrientes: uulgus autem audito sono campanæ, concurrebat de tota ciuitate, ita q; quilibet hospes duos acciperet lapides in brachio, & filij hospitum similiter. Quumq; reus per senatores condemnaretur, lapidibus adstantes obruebant & interficiebãt eum, tumultuoseq; ad domum condemnati currẽtes diripiebant omnia bona occisi, & area domus postea uendebatur, & pecunia exinde pro Republica confiscabatur. Idcirco Iuan dux Moscorum præfatus apprehensa & possessa Nouigrod in quinq; famosioribus plateis quinque capitaneos cum armigeris constituit ad sedandum & prohibendum solitos tumultus, inuasiones & spolia. Est in Nouigrod castrum Deczen nuncupatum, in eo principalis ecclesia est sancti Sophiæ, id est, saluatoris, & est tecta aureis laminis splendescentibus, suntq; in eadem Nouigrod septem monasteria Zirnkorũ, id est, nigrorũ monachorũ de regula sancti Basilij, & distant à seinuicem ferè uel propè per mediũ miliare. In primo monasterio B. Mariæ uirginis sunt mille monachi, in altero sancti Georgij septingenti, in tertio sexingenti, in quarto quadringenti: sic

Vilna metropolis Lithuaniæ

Nugardiæ magnitudo

consequenter in alijs monasterijs. Sunt & ecclesiæ sanctorum plurimæ,& so lius sancti Nicolai,quem Ruteni inter alios sanctos plus colunt:ecclesię sunt tot,quot sunt dies in anno. Habet eleuationē poli Nouigrod sexaginta sex graduum, & in æstate circa solstitiū æstiuale post occasum solis apparet lux cœli usq; in ortum solis,ut artifices,sartores,sutores,& cæteri mechanici suere & laborare possint. Post Nugardiam ad Septentrionem est Suetia & Filandia usque in oceanum Septentrionis. Pskou urbs nobilis murata & magna, minor tamen quàm Nouigrod, adiacet Moscouiæ & Lithuanię, hanc Latini Plescouiam appellant, inhabitatores ipsius omnes sunt lingua & ritu Ruteni,barbam non radunt, & crines capitis non tondent,habitum uero in toto deferunt Almannicum. Habet terra Plescouiæ triginta castra murata,& sunt uersus Liuoniam, & non sunt tam bona castra in Moscouia, neq; in Lithuania. Tota autem terra Plescouiæ sexaginta miliaria in longitudine, & quadraginta in latitudine cōtinet. Vassilo modernus princeps Moscouiæ per compositionem & tradimentum seniorū adeptus est,& possidet Pskou, deposuitq; campanam,ad cuius pulsum tota ciuitas confluebat,& iniuriantes opprimebat. Contra pactum quoque & promissa sua abegit Vladicam, id est, episcopum loci, & plures nobiles ac ciues Plescouiæ, & locauit in ciuitate Moscua,& alijs locis Moscouiæ. Deinceps uersus orientē est Poloczko castrum & ciuitas magna,& pertinet ad ducatum Smoleñ. possidet eam magnus dux Lithuaniæ. Post hanc ad orientem est Smolensco castrum & ciuitas ex roboribus structa,& fossis profundis munita,ipsa autem terra seu ducatus Smolensco cōtinet in longum sexaginta aut septuaginta miliaria Germanica. Præterea linguagium Lithuanicum est quadripartitum, primum linguagium est Iaczuingorum, ut horum qui circa castrum Drohicin inhabitarunt, & pauci supersunt. Alterum est Lithuanorum & Samagitharum. Tertium Prutenicum. Quartum in Lothua seu Lothihola,id est, Liuonia, circa fluuium Dzuina,& Rigam ciuitatem. Et horum quanquam eadem sit lingua,unus tamen non plene alterum intelligit, nisi cursiuus & qui uagatus est per illas terras. Habuit hoc linguagiū quadripartitū tempore idololatriæ pontificem maximū unum,quē Criue appellabant,morantē in ciuitate Romoue à Roma dicta,quoniā hoc linguagiū de Italia iactat sese aduenisse, & habet nōnulla uocabula Italica in suo sermone. De isto Criue & ciuitate Romoue in legenda sancti Adelberti pontificis & martyris legit᾽. Et scias quod in Prussia iam pauci proferunt Prutenicum, subintrauit siquidem lingua Polonorum et Almannorum: sic et in Lothua pauci uillani profitentur hanc linguam,quia subintrauit Almannicum. In Samagithia autem, quæ est longitudinis quinquaginta miliariorum, et in Lithuania, quæ in longum triginta miliaria continet,in uillis Lithuanicum loquuntur, et in magna parte Polonicū profitentur: nam et sermone Polonico sacerdotes eis prædicant in

Plescouia

Lingua Lithuanorum

ecclesijs,

ecclesijs, insuper scito quod hoc linguagiũ quadripartitum totum est de obe-
dientia & fide Romanæ ecclesiæ, in alijs autem prouincijs circumiacentibus,
ut in Nouigrod, in Plescouia, in Polocko, in Smolensco, & in meridiẽ usque
post Kiou Ruteni sunt omnes, & Rutenicum seu Sclauonicum loquuntur,
ritumq́ Græcorum obseruant, & obedientiã Constantinopolitano patriar-
chæ præstant. Amplius sunt in ducatu Lithuaniæ Tartari circum Vilnam, *Tartari cohabitant Lithuanis*
& habent proprias uillas: colunt agros more nostro, laborant & uehunt mer-
ces, ad mandatumq́ magni ducis Lithuaniæ omnes ad bellũ assurgunt, lo-
quuntur Tartaricũ, & colunt Mahumetẽ, quia Saracenorũ sectã profitent.
Insuper sunt Hebræi in Lithuania, præsertim in ciuitate Troki, hi laborãt &
mercantur thelonea & officia publica tenent, de usurisq́ nõ uiuunt, post hoc
de fluminibus dicamus. A parte orientali dominiũ Lithuanorũ terminant
fluuij, Oscol, Iugra Donyecz, id est paruus Don, & est paruus Tanais, hi &
plurimi alij in Tanaim decurrũt. Item ex dominio Lithuanorũ post castrũ
Vesnya, quod dux Moscouiæ Modernus Vassilo occupauit, ortus est Di- *Ortus Boristhenis*
nepr, seu Boristhenes ex terra plana lutosa, ex stagnis in dẽsis syluis, & fluit
sub Smolensco & sub Kiou, tandẽ emensis quasi tricentis miliarijs Germa-
nicis, in mare Ponti incidit. Item Vilia alius fluuius triginta miliarijs ad ori-
entem Vilnæ ciuitatis ortũ cepit, & sub castro Vilnensi cum alio fluuio mi-
nori Vilna dicto, & initium eius duobus millarijs à præfata ciuitate Vilna
computat, cõmiscetur, unaq́ ad magnũ fluuium Niemen influunt. Niemen
autem fluuius ualde flexuose decurrit, naues defert & merces: & post castrũ
Couno in mare Prutenicũ cadit. Item Dzuina magnus fluuius fontes habet
in Moscouia, & in dominio Lithuanorum, fluit sub castro Vitepsk, deinde
sub Poloczko: hostia eius circa Rigã ciuitatẽ Liuoniæ, ubi in mare cadit, &
scias quod quẽadmodũ in superioribus prẽmisi tria magna flumina prope
se inuicẽ oriuntur, scilicet Dinepr, Dzuina, & Volha, oriuntur inquã in locis
planis, nemorosis, palustribus, non ex montibus Hyperboreis, nõ Riphæis.
nec aliquibus montibus qui in natura minime sunt, duntaxat figmẽto olim *Nulli montes in ijs locis*
Græcorũ tanquam in rei ueritate existerent gloriose & ampulose prædicati
sunt, et quod præfata flumina ex ipsis erumperẽt ac orirent per sequaces hi-
storicos cosmographos et poëtas inexperte descripti decantatiq́ sunt, quũ
nusquam compareant: plana siquidẽ est terra per totum, unde illa ortum du-
cunt. Et Dinepr qui est Boristhenes ad meridiẽ fluit usq́ in mare Ponti inci-
dens. Dzuina grande flumen ex Moscouia erumpens, ad occasum solis per
dominia Lithuanorũ, et per Liuoniã labens iuxta ciuitatem Rigam, in mare
Balteum descendit. Volha maximus fluminũ etiam ex Moscouia oriens, in
Septentrionẽ tendit, reuersusq́ in orientẽ, longinque circuit Tanaim: tandẽ
conuersus in meridiẽ per Scythiam seu Sarmatiã Asianã & campos planis-
simos Tartarorum peruagatus, in uiginti quinque flumina magna partitus,

mare

mare Euxinum ingreditur. Diſtat Tanais à Volha in Tartaria itinere ſex hebdomadarum, ad minus trium aut quatuor uelociſſime currentibus. Sunt & alia in Lithuania & Moſcouia multa flumina & ſtagna magna: parua uero flumina & riui ſine numero in maiora defluunt. Omnia piſcoſa abundanter, ita quod in illis terris ubi aqua, ibi & piſces: & ſunt piſces ſapidiores & delectabilioris guſtus quàm in regionibus noſtris, piſcinæ & fodinæ pro aquis & impiſcationibus tanquam inutiles illic non fiunt. Amplius in ducatu Lithuaniæ panis ruſticorum nigerrimus eſt nō cribratus, ex ſiligine aut ordeo unà cum furfuribus: dominorum uero & potentum panis delectabilis de pura ſimilagine tritici albiſſimus pinſitur & habetur: uino carent, niſi quod aliunde ducitur, præcipue uinū Rhenenſe, & ex occidentalibus regionibus per mare Germanicum & Balteū, adductū alicubi reperitur, medone & ſpiſſo, & tenui & uario modo cocto abundant, & illo reficiuntur & inebriantur. Ceruiſias coquunt diuerſimode & ex uarijs granis, puta frumēto, ſiligine, ordeo, auena, milio &c. & non ſunt ſapidæ: uulgus autem ut ſemper aquam bibit: oliuæ & fructus dulces ac delicati illic non creſcunt, algida etenim & frigida eſt prouincia. Armenta habent omnis generis & feras ſyluarum, plus quàm in orbe Chriſtianorum reperiantur: ſaltus, deſerta, & ſyluæ ſunt magnæ, decem, aliquando quindecim miliariorum, nonnunq; & uiginti quinq; miliariorum: ad latera deſertorum & ſyluarū uillæ & habitatores inueniunt, & idcirco quia magna nemora ſunt, magnæ feræ & multæ abundantiſſime uiſuntur & capiuntur, uri & boues ſylueſtres, quos lingua ipſorum thuri & zumbrones uocant, onagri, & equi ſylueſtres, cerui, damæ, dorcæ, capreæ, apri, urſi, mardures, ſciſmi, & cætera genera ferarum. Inſuper aues abundant & ficedulæ, quamuis illic uineæ non ſunt, aduolant & impinguant, atq; cum ſuauitate eduntur. Eſtq; in Lithuania & Moſcouia animal uoraciſſimum & inutile, quod alibi non comparet, roſſomaka nominatum, quantitatis canis, faciei catti, corporis & caudæ ut uulpis, colore nigrum, cadaueribus ueſcitur, inuentoq; cadauere, intantum uorat, ut extendat & infletur tanquam tympanū, repertaq; anguſtia, ſtricta inter arbores intrat & intrudit ſe cum uiolentia premendo, ut uiolenter comeſta uiolentius egerat, ſicq; extenuatū denuo cadaueri accurrit, & ad ſummū implet, cū uiciſſitudine expreſſionis, & ad morticinium reuerſionis, donec totū abſumat & deuoret. Et forſan natura tam inſatiabile animal in illis regionibus producit, ut homines ſimili uoracitate laborātes redarguat. Quoniā potentes quū conuiuari cœperint, ſedēt à meridie in mediū noctis cōtinuo cibo & potu ſeſe opplendo, & à mēſa quoties natura propellit aſſurgēdo & egerendo iterū & iterū uorant uſq; ad uomitū & amiſſionem diſcretionis & ſenſus, tuncq; inguinis & capitis quæ ſunt diſcrimina neſciūt: eſtq; illa cōſuetudo pniciosa in Lithuania & Moſcouia, magis uero & abſq; rubore in Tartaria. Eſt etiā in illis terris Lithuaniæ, Moſcouiæ

Panis Lithuaniæ

Crapula Lithuanorum

Moſcouiæ & Tartariæ ab origine conſuetudo uenditionis hominum: ſerui natura uenduntur à dominis ſuis tanquam pecora, puerić eorũ & uxores: quinimo pauperes homines, libero uentre nati, uictu carentes, uendunt filios & filias ſuas interdum, & ſemetipſos, ut apud patronos ſiliquis & groſſis cibis ſaturentur.

De Moſcouia Caput IIII.

MOſcouia eſt regio longiſſima latiſſimać: nam à Smolenſko uſque ad Moſcuuam ciuitatem ſunt centum miliaria, à Moſcuua ad Volochda centum miliaria. Et Volochda eſt prouincia, & fluuius per ipſam labens eodem nomine uocat: à Volochda ad Vſczuga centum miliaria, ab Vſczuga ad Viathka centum miliaria: & iſta quadringenta miliaria ſunt de regione Moſcouiæ, & ſermo per totum eſt Rutenicus ſeu Sclauonicus. Vltra prædicta à Viathca ad regionem Permſca centum miliaria, inde ad terram Vahulczka triginta miliaria, & hæc Scythiæ confinis eſt. Et iſtæ prouinciæ ſubiectæ ſunt duci Moſcouiæ, additisć terris ad Septentrionem & orientem ab eodem duce Moſcouiæ poſſeſſis, Iuhra & Corela quæ ſunt in Scythia erunt quingenta miliaria Germanica magna. Verum Moſcouitæ non per miliaria noſtra computant, ſed per uerſt: & uerſt eſt quinta pars miliaris Germanici. Numerant itać à ciuitate Moſkuua ad Vlodomiriam ciuitatem decem & ſeptem miliaria Germanica: abinde ad Vſczuch quingẽta uerſt: iterum ab Vſczuch ad Iuhram quingenta uerſt. Intra Moſcouiam aũt ſunt multi ducatus. Eſt ducatus ſeu terra Moſcouię, de qua triginta milia pugnatorum nobilium ad bellum egrediunt, agreſtium uero ſexaginta milia. Eſt & ducatus ſeu terra Tuerczka, de qua quadraginta milia armatorum nobilium duntaxat ad bellum prodeunt. In hoc ducatu capitalis ciuitas Tuerd nuncupat, & eſt ciuitas grandis lignea de lignis ædificata: in ea ſunt eccleſiæ ligneæ centum & ſexaginta: caſtrum etiam ligneum eſt, & ſunt in ipſo nouẽ oracula ſeu eccleſiæ: principalis eſt ſancti ſaluatoris, & illa duntaxat eſt murata: ſub hac ciuitate & caſtro ampliſſimus fluuius Volha labitur. Ducatus Chelmſci, de quo ſeptem milia pugnatorũ exeunt. Ducatus Zubſczouſki, de quo quatuor milia armatorum. Ducatus Klinſki, de quo duo milia bellatorum prodeunt, ad terram Tuerdeñ. annumerantur. Item ducatus Kubenſis triginta miliaria in longum cõtinens. Ducatus Iaroſlauieñ. quadraginta miliaria de terra habens. Ducatus Szuherſieñ. uiginti miliaria terræ habẽs. Ducatus Szachouenſis triginta miliaria in longum continens: omnes ſunt in miliarijs Moſcouiæ in longum computatis. Inſuper ducatus Rzezenſis, de quo quindecim milia baronum ſeu nobilium armatorum euadunt, & fluuius nominatiſſimus Tanais de ipſo oritur. Item ducatus Suſdalorum, & plures ei adiacentes deſolati & deſtructi ſunt per Tartaros. Eſt & terra Tartarorum Cozanſka, Horda nominata, triginta milia pugnatorum producens,

Tuuerd

producens, principi Moscorum subiecta, in campis iuxta castrum Cozan, quod dux Moscouiæ possidet,& alluit magno flumini Volha,degens. Moscuua est ciuitas principalis satis magna,bis maior quàm Florentia Thusciæ, aut bis maior quàm Praga Bohemiæ urbs. Praga dico quæ extat & quã tu uidisti:non Praga, quam quidam nouus historicus ficte astruit longissimã trium dierum itinere ciuitatẽ,quod fabula est. Verũ Moscuua lignea est,non murata,plurimas habens plateas,& ubi una platea finitur,altera non statim incipit,sed campus mediat. Inter domos quoq; sepes mediant,ita ut domus sibijnuicem non cohæreant. Nobilium domus sunt maiores,plebeiorũ uero humiles. Fluit per medium ciuitatis,& sub castro ipsius fluuius eiusdem nominis cũ ciuitate, Moscuua appellatus,& est tantus,quãtus Multaua in Praga,aut Arnus in Florentia. Castrum autẽ quod est in medio ciuitatis in plano,est castrum bonum muratum tantæ amplitudinis, ut Buda in Hungaria,habet tria propugnacula: & cum his turres magnæ simul cõputatæ sunt decem & septem,tegulis latericijs tectæ,sed unus murus:in eo castro ecclesiæ sunt sedecim, tres muratæ scilicet, sanctæ Mariæ, sancti Michaelis,& sancti Nicolai,reliquæ sunt de ligno. Palatium ducis in præfato castro est muratũ adinstar Italicum,nouum,nõ amplum,nec magnum:tres curiæ nobiliũ sunt muratæ,aliæ domus ligno constructæ, stubæ omnes nigræ. Aliæ ciuitates Moscorũ sunt minores,& castra minora omnia de lignis fabrefacta. Præterea terra Moscouiæ plena est boscis ac syluis, aquis quoq;,fluminibus,piscibus & feris, quemadmodum Lithuania referta, sed frigidior & Septentrionalior, unde pecudes & pecora parua sunt & mutila absque cornibus, quasi semper propter frigus:homines uero proceræ,altæ,& robustæ staturæ sunt, bibunt aquam,medonem,& quasſecz,id est,fermentatos liquores. Arant & sulcãt ligno sine ferramẽto, & arpicant frondibus arborũ supra seminata ab equis tractis,raroq; propter intensa & longa gelua segetes maturescunt,ideo messes sectis frugibus in stubis desiccant, maturant & triturant. Sæpenumero autem utuntur calefacientibus aromatibus, sæpe & sublimatis,de aromatibus,de melle, uel alio calefactorio, ita ut & de auena aquam ardentem siue sublimatum faciant & bibant ad effugandum et repellendum algorem et frigus,alioquin ex frigore congelarẽt. Carent uino et oleo,et ne inebrient, princeps terræ prohibet ne medo aut liquor inebrians in aliqua domo reperiatur sub priuatione uitæ, nisi bis aut ter in anno ex admissione principis. Monetam habent argenteam puri argenti,dzingis nominatam,maiorẽ et minorem,formæ oblongæ,quadrangularem,non orbicularem,nõ politã, nec bene planatam. Estq; terra diues argẽto,et custodia undiq; clausa,ut ne dum serui et captiui,sed et liberi,indigenæ et aduenæ exire absq; literis ducis nequeant.et hæc hactenus. Flumina in Moscouia sunt plurima,aliqua autẽ maiora scitu digna enumerabo. Tanais nominatissimus fluuius à Tartaris et Mosco

Moscuua ciuitas

Tanais origo

& Moſcouitis Don nuncupatus,fontes & originem habet in Moſcouia propè in ducatu Rezenſi. Conſurgit de terra plana,ſterili,limoſa,paludinoſa & nemoroſa. Quumq; ad orientem ſolis proceſſiſſet uſque ad metas Scythiæ & Tartariæ,declinat ad meridiem, & perueniens ad paludes Mæotidas illic oſtia tenet & ingreditur. Eſt tantus Tanais,quantum dicerem triplatum Tyberim poſt Romam in mare Tyrrhenum decurrentem,aut quantum Danubium in duplo circa Budam. Et doctrina aſtrologorũ tenet, quod Tanais ſit eius longitudinis cuius & Nilus fluuius Ægypti,puta circa ſexaginta gradus longitudinis. Et ſicut Nilus à meridie ad mare Alexandriæ deſcendit,ſic Tanais à ſeptentrione in Mæotidas & mare Ponti defluit. Nec piget repetere quod ſupra dixi, alia magna flumina ex Moſcouia eſſe orta, uidelicet Dzuina, Volha, & Dinepr ſeu Boryſthenem. Et quum Moſcouia ſit regio plana, non montoſa, prædicta flumina in diſtantia non ualde longinqua à ſe inuicem ex terra plana, nemoroſa & paludinoſa oriuntur, maximusq; fluminũ ille Volha in Tartarico dictus Edel, tendens in ſeptentrionem procedit ducentis miliarijs uſq; ad Niſni nouigrod, quod ſonat inferius nouum caſtrũ, & eſt in terra Moſcouiæ: & illic accurrit & ei coniungitur magnus fluuius ex media Moſcouia procedens,Occa cognominatus. Deinde octuaginta miliarijs germanicis Volha ſub caſtrũ Coſan,quod dux Moſcouiæ poſſidet, tandem ſub caſtrum Sarai,quod Tartari tenent,fluit deinceps uerſus meridiem uiginti quinque fluminibus tantis ut eſt Tyberis Romæ, & alijs multo maioribus influit in mare Euxinum. Accipiat itaq; lector tua humanitas,& contra omnes aduerſantes tueatur, & dicat quod prælibata flumina non de mõtibus,nec de radicibus montium,quoniam ibi montes ſunt nulli, oriuntur & fluunt. Accipiat ſecundo, quod montes Hyperborei & Ryphęi, de quibus emanaſſe illa flumina ab aliquibus fabuloſe ſcripta ſunt, nec in Moſcouia, neq; in alijs partibus ſeptentrionis ſunt:recteq; dicetur conſictos eſſe,& nuſquam exiſtere,niſi forte in libro ſcripti aut picti,& non in terra reperiri affirmarentur. Accipiat tertio,quod in dominio Moſcorum,quemadmodum & in terris Turcorum,homines de loco in locum,& de territorio in territorium ad incolendum transferuntur, & alij pro his commutati mittuntur & locantur. Accipiat quarto, in Moſcouia unam linguam & unum ſermonem eſſe, ſcilicet Rutenicum ſeu Sclauonicum in omnibus ſatrapijs & principatibus, ſic quod etiam Ohulici, & qui in Viathca degunt Ruteni ſunt, & Rutenicũ loquuntur,unamq; ſectam & religionem inſtar Gręcorum tenent, omnesq; Vladicæ, id eſt epiſcopi,qui plurimi ſunt, patriarchæ Conſtantinopolitano ſubſunt,& confirmationẽ ab ipſo poſtulantes obedientiam promittunt,præter Tartaros Coſanenſes,qui ducem Moſcorum recognoſcentes,Mahumetum unà cum Sarracenis uenerantur,& linguagium Tartarorum loquuntur, etiam pręter alienigenas ad ſeptentrionem in Scythia commorantes,qui ſer-

mone & linguis proprijs loquuntur, & idola colunt, prout in sequenti capitulo dicetur. Accipiat quarto, quod post terram Viathca nuncupatam in Scythiam penetrando iacet magnum idolum Zlotababa, quod interpretatum sonat, aurea anus seu uetula, quod gentes uicinæ colunt & uenerantur, nec aliquis in proximo gradiens aut feras agitando & in uenatione sectando uacuus & sine oblatione pertransit: quinimo si munus nobile deest, pellem aut saltem de ueste extractum pilum in offertorium idolo projcit, & inclinando se cum reuerentia pertransit.

De regionibus Scythiæ Perm, Baskird, Iuhra & Corela, per ducem Moscouiæ subiugatis, Cap. V.

POst Moscouiam sunt gentes & regiones inter septentrionem & orientē in fine Asiæ septentrionalis, quæ proprie Scythia dicitur, principi Moscouiæ subiectæ, per Iuan ducem Moscouiæ principaliter subiugatæ, scilicet Perm, Baskird, Czriremissa, Iuhra, Corela. Perm monosyllabum est, inde terra Permsca, bissyllabè Permsca pronunciando: & fuit regio idola colens, quam Iuan dux Moscorū citra annos uiginti baptisma percipere coēgit, more Rutenorum seu Græcorum: & posuit eis Vladicam, id est episcopum, nomine Stephanum, quem barbari post discessum ducis uiuum excoriauerunt & necauerunt: reuersusq; dux afflixit eos, & alium denuo præsulem constituit, sub quo tanquam noui Christicolæ, Rutenorum schisma & ritum profitentes permanent. Aliæ uero regiones præexpressæ in infidelitate & idololatria persistunt. Colunt solem, lunam, stellas, bestias syluarum, & quod eis occurrit: habent propria linguagia & idiomata. In terra Permsca propriū idioma, in terra Paskirdorum proprium, in Iuhra proprium, & in Corela etiam proprium. In his regionibus non arant, non seminant, panes nō habent nec pecunias: feris syluarum, quæ apud eos abundant, uescuntur, & nō nisi aquā bibunt: morantur in densis syluis, in tugurijs ex uirgultis factis. Et quia syluæ illas terras contexerunt, homines syluestres & ferinos effecerunt. Sunt uelut bestiæ ratione non utentes: uestimenta de lana non habent: pellibus teguntur rude & grosse, consuentes uarias pelles in simul, ex lupo, ceruo, urso, sabellis & scismis & cæteris, prout sors obtulerit. Et quia ipsorum terræ mineras non nouerunt, pro omagio duci Moscouiæ mineras non pendunt, sed pelles animalium syluestriū quibus abundant. Proximiores oceano septentrionis, ut Iuhri & Coreli, piscātur & capiunt balenas seu uitulos & canes marinos, quos ipsi uor uol appellant: & ex cute eorum parant redas, bursas & caletas: axungiam autem pro impinguatione seruant & uendunt. In Iuhra & Corela sunt aliqui montes mediocris tumoris, non altissimę eleuationis, pro ut quidam putauerunt & scripserunt. Supra montes autem oceani qui mediocres sunt, per totam septentrionē oceano adiacentes, scandunt ex mari pisces morss nuncupati, dente sese supra montē continendo, fricando, & ascensum

Homines sine pane uiuunt

ſum promouendo: dumq́ ad ſummitatem montis peruenerint,ad ulteriora greſſum promouendo,ad alteram partem montiũ uolitando decidunt. Hos illæ gentes colligendo dentes eorũ ſatis magnos, latos & albos pondere grauiſſimos capiunt,& Moſcouitis pendunt atq; uendunt: Moſcouitæ uero his utuntur: ad Tartariam quoq; & Turciam mittunt,ad parandum manubria gladiorum,frameatũ & cultrorum:quoniã grauitate ſui maiorẽ ac fortiorem impreſſionẽ impingũt,& præbent impellentibus,laborãtibus,præliantibus, & occidentibus. Et memineris quod ſupra dixi, hanc eſſe illam Iuhrã regionem Scythiæ,de qua egreſſi ſunt Iuhri, à poſterioribus Huni & Hungari dicti, qui ad Gothiam aſcendentes uehementer multiplicati tranſierunt maxima flumina circa paludes Mæotidas,intrauerunt& Pannoniam,& ſecundo regreſſu eam occupauerunt,poſſederunt, & in hanc diem tenuerunt, ſuntq́ eiuſdem ſermonis & loquelæ præciſæ, niſi quod addiderunt noſtri Hungari aliqua uocabula ex Sclauonico idiomate, earum rerum quæ in Scythia & Iuhra nõ reperiuntur. Verum in Pannonia Iuhri ſunt Chriſticolæ: in Iuhra uero patres eorum idololatræ,politioresq́ & cultiores ſunt Hungari in Pannonia,omnibus delitijs pleni (quamuis in toto ferocitatem nondum depoſuerunt)quàm Iuhri ſeptentrionaliſſimi in Iuhra, qui in toto ſylueſtres ſunt, beſtiales,& in frigidiſſima regione miſerrime degentes. Inſuper memineris in his regionibus Scythiæ ad oceanum ſeptentrionis non eſſe magna flumina, ſed eſſe quaſdam rupes & montes mediocris molis, & non excellentiſſimæ celſitudinis inacceſſibilesq́, uelut aliqui hiſtorici antiquiores protulerunt & ſcripſerunt. Potius itaq; ſecundum experientiam dixiſſent, de nemoribus & denſis ſyluis eos exiuiſſe, quàm de inacceſſibilibus montibus.

FINIS.

PAVLI IOVII NOVO
COMENSIS DE LEGATIONE MOSCHOVITARVM libellus, ad Ioannē Rufum Archiepiſcopū Conſentinū.

FFLAGITASTI ampliſſime antiſtes Ruſe, ut ea quæ de Moſchouitarum moribus à Demetrio eius gentis legato, qui ad Clementem VII. Pontificem nuper uenit, quotidianis propè ſermonibus didiciſſem, Latinarum literarum memoriæ cōmendarem, quum pro uetere tua pietate atque uirtute ad amplificandam Romani Pontificis dignitatem pertinere arbitrareris, ſi homines intelligerent, non fabuloſi, aut omnino obſcuri nominis regē, ſed qui numeroſiſſimis extremi Aquilonis populis imperet, in cauſa religionis omnibus nobiſcū ſenſibus cōiungi, fœdereq́ perpetuo colligari, opportuniſſimo tempore cupiuiſſe, quando nuper aliquæ Germaniæ gentes, quæ pietate cæteris omnibus præſtare uideri uolebant, inſana atq́ ſceleſta defectione non modo à nobis, ſed ab ipſis etiam ſuperis exitiabili errore deſciuerint. Cæterum id munus impoſitū quod certe grauioribus ſtudijs occupatus iure optimo poterā recuſare, egregia uoluntate celeritateq́ perfeci, ne nimia mora uel accuratiori caſtigatione gratiā nouitatis exueret: qua uel una re meæ erga te ueteris obſeruantiæ ſtudium, præſtandiq́ officij uoluntas manifeſte declaratur, quū honoris iacturam facere, ſi quis ex hac ingenij tenuitate ſperandus eſt, quàm deſiderium tuum longe honeſtiſſimum diutius fruſtrari maluerim. Vale.

REGIONIS primo ſitus, quem Plinio Straboniq́ & Ptolemæo parum notum fuiſſe perſpicimus, preſſa breuitate deſcribetur, & in tabula typis excuſa figurabitur. Inde gentis mores, opes, religionem, militiæq́ inſtituta, Tacitum imitati, qui à perpetuis hiſtorijs libellum de Germanorum moribus ſeiunxit, perſtrictiore ſtylo narrabimus, eadem ferè ſermonis ſimplicitate utentes, qua nobis ab ipſo Demetrio curioſa ac leni ueſtigatione laceſſito, per ocium expoſita fuere. *Demetrij laus* Demetrius enim haud inepte Latina utitur lingua, utpote qui in Liuonia à teneris annis in ludo prima literarum rudimenta didicerit, & inſigni uariarum legationū munere functus, plures prouincias Chriſtianorum adierit. Nam quum antea ob ſpectatam fidem ac induſtriam apud Suetiæ Daciæq́ reges, & magnū Pruſſiæ magiſtrum, oratorem egiſſet, nouiſſime apud Maximilianum Cæſarem, dum in eius aula omnis generis hominum refertiſſima uerſaretur, ſi quid barbarum quieto dociliq́ ingenio inerat, elegantium morum obſeruatione deterſit. Cauſam uero huiuſce ſuſcipiendæ legationis præbuit Paulus Centurio Genuenſis, qui quum acceptis à Leone decimo Pontifice commendatitijs literis, mercaturæ cauſa in Moſchouiā

Moſchouiam perueniſſet, cum Baſilij principis familiaribus ultro de conſo/ciandis utriuſque eccleſiæ ritibus agitauit. Quærebat enim Paulus inſano ua ſtoq; animo, nouum & incredibile iter petendis ab India aromatibus: fama nanque cognouerat, quum in Syria Ægyptoq; & Ponto negociaretur, aro/mata ex ulteriore India aduerſo amne Indo ſubuehi poſſe, atque inde modi co terreſtri itinere ſuperatis Paropaniſidis montium iugis, traduci in Oxum Bactrianorum amnem, qui ijſdem ferè montibus, quibus Indus oritur, ad/uerſo fonte in Hyrcanum mare raptis ſecum multis amnibus ad Strauam portum effunditur. Porrò ab ipſa Straua tutam facilemq; nauigationem ui deri uſque ad emporium Citracham oſtiumq; Volgæ amnis, inde uero ad/uerſis ſemper amnibus, Volga ſcilicet & Occha & Moſcho, in urbem Mo/ſcham: ab Moſcha autem terreſtri itinere Rigam, & in ipſum mare Sarma/ticum, omneſq; occiduas regiones facile perueniri poſſe contendebat. Vehe menter enim & ſupra æquum Luſitanorum iniurijs erat accenſus, qui India magna ex parte armis domita, occupatiſq; omnibus emporijs, cuncta aro/mata coëmerent, & in Hiſpaniam auerterent, atque ea grauiore quàm antea precio, ac impotenti quæſtu omnibus Europæ populis uenditare conſueuiſ/ſent: quin & diligenti adeo cura Indici maris litora perpetuis claſſibus cuſto dirent, ut eæ negociationes penitus intermiſſæ atque deſertæ uideantur, qui bus per ſinum Perſicum, ac aduerſum Euphratem, & per Arabici maris an/guſtias, ſecundoq; demum Nilo per mare noſtrum Aſia omnis atque Euro pa abunde & uiliore quidem precio complebantur, deteriore etiam Luſita/norum mercimonio, quum remotiſſimæ nauigationis incommodo, ſenti/næq; uitijs aromata corrumpi, eorumq; uis & ſapor, odoratuſq; ille ſpiritus multa demum mora in Olyſipponenſibus conditorijs promercalibus eua/neſcere atque expirare uideatur, quum aſſeruatis ſemper recentioribus, uete/ra tantum, & multo quidem ſitu mucida uenundari quereretur. Cæterum Paulus quanquam de ijs rebus acerbiſſime apud omnes differendo, & Lu/ſitanis ingentem conflando inuidiam, multo auctiora fore uectigalia regia, ſi id iter aperiretur, & aromata ab ipſis Moſchouitis, qui tantam eorum uim omnibus ferculis abſumerent, uilius emi poſſe perdoceret, nihil tamen quod ad eam negociationem pertineret, impetrare potuit: quoniam Baſilius homini externo ac ignoto, eas regiones quæ ad Caſpium mare & Perſarum regna aditum præberent, minime aperiendas eſſe exiſtimabat. Itaque Pau lus omnibus excluſus uotis, ex mercatore legatus factus, Baſilij literas Leo/ne iam uita functo ad Hadrianum Pontificem retulit, quibus ille cum mul/to uerborum honore egregiam uoluntatem erga Romanum Pontificem o/ſtendebat. Paucis enim ante annis Baſilius ardente cum Polonis bello, quũ Lateranenſis conuentus haberetur, per Ioannem Daciæ regem, huius Chri ſtierni qui nuper regno expulſus eſt, patrem poſtularat, ut iter tutum lega/

Aromatum caritas unde

tis Moschouitis ad urbem Romam præberetur. Verum quum eodem forte die & Ioannes rex & Iulius pontifex ab humanis excessissent, sublato ad id sequestro, consilium mittendæ legationis omisit. Exarsit subinde bellum inter ipsum & Sigismundum Poloniæ regem, quod quum insigni ad Borysthenem parta uictoria, à Polono feliciter confectum esset, Romæ supplicationes sunt decretæ, ueluti deuictis cæsisq; Christiani nominis hostibus: quę res & regem ipsum Basilium, & uniuersam gentem ab Romano pontifice haud mediocriter abalienauit. At quum Hadrianus sextus fato extinctus Paulum iam secundo itineri accinctum destituisset, suffectus ei Clemens septimus illum etiam tum orientis iter insano animo uolutantem cum literis in Moschouiam transmisit, quibus Basilium propensissimis adhortationibus inuitabat ad agnoscendam Romanæ ecclesiæ maiestatem, feriendumq; communibus in religione sensibus perpetuum fœdus: quod illi maxime salutare atque honorificum fore testabatur, ita ut pontifex polliceri uideretur, se ex sacrosancta autoritate pontificia eum regem collatis regalibus ornamentis appellaturum, si reiectis Græcorum dogmatibus ad autoritatem Romanæ ecclesiæ se conferret. Cupiebat enim Basilius regij nominis titulum concessione pontificia promereri, quum id dare sacrosancti iuris esse, & pontificiæ maiestatis iudicaret, quando & ipsos quoq; Cæsares à pontificibus maximis diadema aureum & sceptrum Romani imperij insignia accipere inueterata consuetudine cognouisset: quanquam & id pluribus à Cæsare Maximiliano legationibus postulasse ferebat. Igitur Paulus, qui feliciore aliquanto cursu, quàm multo cum quæstu percurrere terrarum orbem ab ineunte ætate didicerat: quanquam senex & antiqua stranguria tentatus, prospero celeriq; itinere Moscham peruenit, ubi à Basilio humaniter est susceptus. Fuit interea in eius aula menses duos, diffisusq; uiribus, & eius immensi itineris difficultate deterritus, quum Indicę negociationis spes omnes ac inexplicabiles cogitationes penitus abiecisset, cum Demetrio legato, priusquam eum in Moschouiam peruenisse putaremus, Romam redijt. At pontifex magnificentissima Vaticanarum ædium parte, ubi laquearia aurata, lecti serici, aulæaq; eximij operis uisebantur, Demetrium suscipi, & togis sericis uestiri iussit, attribuitq; ei comitem, ac rerum diuinarum pariter & urbanarum monstratorem, Franciscum Cheregatum episcopum Aprutinum, longinquis sæpe ac dignissimis legationibus functum, qui ipsi Demetrio uel in Moschouia Pauli sermonibus erat notissimus. Porrò Demetrius ubi aliquot dierũ quiete recreatus est, detersis elotisq; sordibus, quas longo ac laborioso itinere contraxerat, assumptoq; insigni patrio habitu ad pontificem deductus, eum de more supplex adorauit, munusq; Zebellinarum pellium suo regisq; nomine obtulit: tum uero Basilij literæ datæ, quas ipsi antea, & demum Illyricus interpres Nicolaus Siccensis in hanc sententiam latinis uerbis transtulerunt.

Fr. Cheregati laus

Clementi

Clementi Papæ, pastori ac doctori Romanæ ecclesiæ, magnus dominus Basilius, dei gratia imperator ac dominator totius Russiæ, necnon magnus dux Volodemariæ, Moschouiæ, Nouogrodiæ, Pleschouiæ, Smoleniæ, Isseriæ, Iugoriæ, Permniæ, Vetchæ, Bolgariæ &c. dominator & magnus princeps Nouogrodiæ inferioris terræ, Cernigouiæ, Razaniæ, Volotchiæ, Rezeuiæ, Belchiæ, Rostouiæ, Iaroslauiæ, Belozeriæ, Vdoriæ, Obdoriæ, Condiniæq; &c. Misistis ad nos Paulum Centurionem ciuem Genuensem cum literis, quibus nos adhortati estis, ut uobiscum cæterisq; Christianorum principibus consilio ac uiribus coniuncti esse uellemus, aduersus Christiani nominis hostes, ac nostris uestrisq; legatis ultro citróque commeandi tutum ac expeditum iter pateret, ut mutuo amicitię officio de amborum salute & statu rerum cognosci possit. Nos autem deo bene ac feliciter adiuuante, sicut hactenus, aduersus impios Christianæ religionis hostes impigre constanter'que stetimus, ita & in posterum stare decreuimus. Itemq; cum cæteris Christianis principibus consentire, & pacata itinera præstare parati sumus. Quas ob res mittimus ad uos Demetriū Erasmium nostrum hominē cum hac nostra epistola, Paulumq; Centurionem remittimus. Demetriū autem celeriter remittetis, eumq; incolumem & inuiolatum usque ad fines nostros esse iubebitis. Idem nos quoque præstabimus, si cum Demetrio legatum uestrum mittetis, ut sermone ac literis certiores de rebus administrandis reddamur, sic ut perspectis Christianorum omnium uoluntatibus, nos etiam optima consilia capere ualeamus. Datum in dominio nostro in ciuitate nostra Moschouia, anno ab initio mundi septimo millesimo tricesimo, tertio Aprilis. Cæterum Demetrius, uti est humanarum rerum, & sacrarum præsertim literarum ualde peritus, occultiora de magnis negocijs mandata habere uidetur, quæ mox eum priuatis congressibus expositurum speramus: nam à febre, in quam ex cœli mutatione inciderat, pristinas uires, & natiuum uultus ruborem recuperauit, ita ut pontificijs sacris, quæ in honorem diuorum Cosmæ & Damiani solenni apparatu, musicisq; concentibus confecta sunt, sexagenarius senex & cum uoluptate quidem astiterit, & in senatum uenerit, quum Campegius Cardinalis à Pannonica legatione tum primum rediens, à pontifice omnibusq; aulæ ordinibus exciperetur: quin & sacrosancta Vrbis templa, & Romanæ magnitudinis ruinas, priscorum'que operum deploranda cadauera mirabundus inuiserit, ita ut credamus eum propediem explicatis mandatis, cum legato pontificio episcopo Scarense, dignis'que acceptis à pontifice muneribus in Moschouiam esse rediturum.

Basilij literæ · *Demetrij laus*

Descriptio Moscouiæ

Moschouitarum nomen recens est, quanquam de Moschis Sarmatarum affinibus Lucanus poëta in Pharsal. meminineri t, & Plinius Moschos ad Phasidis fontes supra Euxinum ad orientem constituat. Eorum regio latissimos habet fines, & ab aris Alexandri Magni circa Tanais fontes ad

extrema terrarũ, Borealemꝗ oceanum ſub ipſis ferè ſeptentrionibus extenditur, campeſtris magna ex parte, & pabuli quidem ferax, ſed æſtate pluribus in locis admodum paluſtris: nã ea omnis terra magnis frequentibusꝗ amnibus irrigatur: qui ubi niuibus hybernis multo ſolis uapore colliquatis, & reſoluta ubique glacie cõtumeſcunt, campi paſſim in paludes abeunt, cunctaꝗ itinera continentibus aquis & cœnoſa illuuie defœdantur, donec nouæ hyemis beneficio reſtagnantia flumina, ipſæ'que paludes iterum cogantur, & uias ſolidiſſimo conſtratas gelu, uel tranſituris curribus præbeant. *Hercynia ſylua* Hercynia ſylua quotam Moſchouiæ partem occupat, ipſaꝗ paſſim poſitis ubique ædificijs incolitur, iamꝗ longo labore hominum rarior facta, non eam ſicuti pleriꝗ exiſtimant, horridam denſiſſimorũ nemorum impenetrabiliumꝗ ſaltuum faciem oſtendit. Cæterum ea immanibus feris pleniſſima per Moſchouiam perpetuo tractu inter ortum ſolis & Boream ad Scythicum oceanum excurrere traditur, ita ut ſpes hominum eius finem curioſe ſcrutantium, infinita magnitudine ſua ſemper eluſerit. *Feræ Hercyniæ* Ea in parte quæ uergit ad Pruſſiã, uri ingentes & ferociſſimi taurorum ſpecie reperiuntur, quos biſontes uocãt. itemꝗ alces ceruina effigie, & cum carnea proboſcide altisꝗ cruribus, & nullo ſuffraginum flexu, lozzi à Moſchouitis, à Germanis uero helenes appellati, quæ animalia C. Cæſari nota fuiſſe uidemus. Præterea urſi inuſitatæ magnitudinis, & prægrandes lupi atro colore formidabiles. Ab ortu Moſchouia finitimos habet Scythas, qui Tartari hodie nuncupantur, gentem uagam & bello omnibus ſeculis illuſtrem. *Scythæ nunc Tartari* Tartaris pro domibus ſunt carri centonibus corijsꝗ contecti: ab quo uitæ genere Hamaxobios antiquitas eos appellauit. Pro urbibus uero ac oppidis immenſa caſtra, non foſſis aut materiæ clauſtris, ſed infinita ſagittariorum equitum multitudine uallata. Diuiduntur Tartari per hordas: *Horda quid* ea eſt eorum lingua conſentientis in unum populi congregatio ad effigiem ciuitatis. Hordis ſinguli præſunt imperatores, quos genus aut bellica uirtus dedit: ſæpe enim cum finitimis bella gerunt, ac ambitioſe admodum & atrociter de imperio decertant. Hordarum infinitũ propè numerum eſſe conſtat: quippe Tartari ad Cathaium uſque celeberrimam in extremo ad orientem oceano ciuitatem, latiſſimas ſolitudines tenẽt. Porrò qui proximi ſunt Moſchouitis, mercaturę commercio, & frequentibus eorum irruptionibus ſunt noti. In Europa ad Dromon Achillis Taurica in *Præcopitæ* Cherſoneſo ſunt Pręcopitæ, quorum principis filiam Selymus Turcarum imperator uxorem duxit. Ii Polonis maxime ſunt infeſti, lateꝗ inter Boryſthenem & Tanaim cuncta populantur, & cum Turcis ſicuti religione, ita & *Caffa* cæteris in rebus mirifice conſentiunt, qui in eadem Taurica Caffam Ligurũ coloniam obtinent, Theodoſiam antiquitus appellatam. Ii uero Tartari, qui inter Tanaim & Volgam amnem in Aſia latos campos inhabitant, Baſilio Moſchouitarũ regi parẽt, & imperatorẽ aliquãdo eius iudicio deligũt. Inter eos

eos Cremij intestinis seditionibus laborantes, quũ antea opibus & belli gloria maxime ualuissent, paucis ante annis uires simul ac omnẽ dignitatẽ amiserunt. Trans Volgam Casanij Moschouitarum amicitiam religiose colunt, ac eorum se clientes esse profitentur. Vltra Casanios ad Boream sunt Sciabani, multitudine armentorum ac hominum potentes. Post eos sunt Nogai, qui summam hodie opum & bellicæ laudis obtinent autoritatẽ. Eorum horda quamamplissima nullum habet imperatorẽ, sed reipublicæ Venetæ more multa seniorum prudentia, strenuorumq; uirtute gubernatur. Vltra Nogaios haud magno ad meridiem deflexu uersus Hyrcanũ mare, Zagathai Tartarorum nobilissimi oppida lapide constructa incolunt, regiamq; habẽt Samarcandã urbem eximiæ magnitudinis & claritatis, quam Iaxartes maximus Sogdianæ amnis interfluit, atq; inde ad centum miliaria in mare Caspium effunditur. Cum ijs populis ætate nostra Hysmaël Sophus rex Persarum dubio sæpe euentu bella gessit, timoreq; eorum adductus, dum uires omnes imminentibus opponuntur, Selymo una acie uictori Armeniã Taurisiumq; regni caput prædæ reliquit. Samarcanda urbe ortus est Tamburlanes, siue ut Demetrius dicendum monet, Themircuthlu, qui Baiazetem Otomanum, huius Solymani tritauũ, apud Ancyram Galatiæ urbem ingenti prælio superatum cepit, & per omnem Asiam ab se terribili maximi exercitus impetu deuictã, ferrea inclusum cauea in triumphi pompa circumduxit. Ab hac regione ad Moschouitas plurima uestis serica adducitur. Cæterum mediterranei Tartari nihil præter equorum pernicium greges, & nobiles nulla filorum textura, sed coactis ex lanis candidos centones præbent, è quibus Feltriæ uestes penulæ ad perferendam omnem imbrium iniuriam idoneæ atq; pulcherrimæ conficiuntur. A Moschouitis autem laneas tunicas & argenteã monetam petunt, quum ab ijs omnis corporis cultus, superfluæq; supellectilis apparatus contemnatur: solo etenim centone ad irati cœli contumeliam fortiter sustinendam contenti sunt, & solis confisi sagittis hostem arcent: quanquam dum in Europam excurrendum esse decreuissent, principes eorum ferreas galeas & loricas gladiosq; falcatos à Persis nostra tempestate coëmerint. A meridie Moschouitarũ fines ijsdem ab Tartaris clauduntur, qui supra Mæotim paludem in Asia, & circa fluuios Borysthenem & Tanaim in parte Europæ planitiem ad Hercyniam uergentem tenent. Roxolani Getæ & Bastarnæ, antiquitus eam plagam incoluere, unde Russiæ nomen effluxisse crediderim: nam Lithuaniæ partem Russiam appellant inferiorem, quum ipsa Moschouia Russia alba nuncupetur. Lithuania itaq; ab Cori uenti flatibus Moschouiam spectat: ab occasu uero mediterranea Prussiæ atque Liuoniæ ipsis Moschouiæ finibus inseruntur, ubi mare Sarmaticũ ab Cimbricæ Chersonesi angustijs irrumpens, lunato sinu ad Aquilonem inflectitur. In extremo uero eius oceani litore, ubi Norbegia atq; Suetia am

Nogai *Zagathai* *Samarcanda* *Hysmaël Sophus.* *Tamburlanes* *Roxolani* *Rußiæ*

plissima regna, Isthmo ueluti quodam continenti adhærent, Lapones existunt, gens supra quàm credibile sit agrestis, suspiciosa, & ad omne externi hominis uestigium nauigijque conspectū maxime fugax. Ea neque fruges, neque poma, neque ullam omnino uel terræ uel cœli benignitatem nouit: sola sagittandi peritia cibum parat, uarijsque ferarū tergoribus uestitur: gentis cubilia, cauernulæ siccatis repletæ folijs, cauique arborū stipites, quos uel intromissa flamma, uel ipsa uetustas inducta carie fabricarit. Aliqui ad mare, ubi ingens est captura piscium, ineptis sed felicibus artificijs piscantur, duratosque fumo pisces tanquam suas fruges recondunt. Laponibus exigua corporum statura, luridi contusique uultus, pedes uero uelocissimi. Ingenia eorū ne ipsi quidem proximi Moschouitæ nouerūt, quum eos parua manu aggredi, exitialis insaniæ esse dicant: magnis uero copijs inopem rerum omnium uitam ducentes lacessisse, neque utile, neque omnino gloriosum unquam existimarint. Ii candidissimas pelles, quas Armelianas uocamus, cum uarij generis mercimonijs permutant, sic tamen ut omne mercatorū colloquium conspectumque defugiant, adeo ut mutua rerum uenalium collatione facta, & relictis medio in loco pellibus cum absentibus & ignotis syncerissima fide permutationes transigantur. Vltra Lapones in regione inter Corum & Aquilonem perpetua oppressa caligine, Pygmæos reperiri, aliqui eximiæ fidei testes retulerūt, qui postquam ad summū adoleuerint, nostratis pueri denum annorū mensuram uix excedant: meticulosum genus hominum, & garritu sermonem exprimens, adeo ut tam simiæ propinqui, quàm statura ac sensibus ab iustæ proceritatis homine remoti uideantur. Ab Aquilone uero innumerabiles populi Moschouitarū imperio parent, qui ad oceanū Scythicum itinere trium ferè mensium extenduntur. Proxima Moschouiæ regio est Colmogora, frugibus abundans, quam interluit Diuidna, fluuiorū totius septentrionis longe amplissimus, qui alteri fluuio minori in mare Baltheum erumpenti, nomen dedit. Is statis & Niloticis similibus incrementis, nec incertis anni temporibus circumiectos inundat campos, pinguique alluuie algentis cœli iniurijs, sæuisque Aquilonis flatibus mirifice resistit, quum niuibus imbribusque auctus inflatur, adeo lato alueo in oceanum per incognitas gentes in speciem ingentis pelagi defertur, ut expedito nauigio unius diei remigatione transire nequeat: ubi uero aquæ mox resederūt, uastæ passim insulæ fertilitate nobiles relinquūtur. Frumentum nanque terræ traditum nullo aratri beneficio prouenit, admirabilique celeritate naturæ festinantis, ac nouam superbi amnis iniuriam timentis, oritur simul & adolescit, atque in aristas educitur. In Diuidnam influit Iuga amnis, in ipsóque confluentium angulo celebre est emporium, nomine Vstiuga, à Moscha regia urbe sexcentis miliaribus distans. In Vstiugam à Permijs, Pecerris, Inugris, Vgulicis, Pinnagísque ulterioribus populis preciosæ pelles Martarum Zebellinorumque, Luporum, Ceruariorum, & nigra-

Lapones populi

Pygmæorum statura

Diuidna fluuius ingens

&nigrarum albarumq; uulpium comportantur, & ab ijs uario mercimonij genere permutantur. Zebellinos uero leuium pilorum tenui canicie probatissimos, quibus nunc principum uestis fulcitur, & delicata matronarum colla, expressa uiuæ animantis effigie conteguntur, Permij & Pecerri præbent, sed quos ipsi ab remotioribus etiam gentibus, quæ ad oceanũ pertinent, per manus traditos accipiant. Permij & Pecerri paulo ante ætatem nostram more gentilium idolis sacrificabant, nunc uero Christum colunt. Ad Inugros, Vgolicosq; per asperos montes peruenitur, qui fortasse Hyperborei antiquitus fuerunt. In eorum iugis nobilissimi falcones capiuntur: ex ijs genus unũ est candidum guttatis pennis, quod herodium dicunt. Sunt & hierofalchi ardearum hostes & sacri & peregrini, quos antiquorum principum luxus in aucupijs non agnouit. Vltra eos quos modo nominaui populos, Moschouitis regibus tributa pendentes, aliæ sunt nationes extremæ hominum, nulla certa Moschouitarum peregrinatione cognitæ, quando nemo ad oceanum peruenerit, sed fama tantum, ac ipsis plerunq; fabulosis mercatorum narrationibus auditæ, satis tamen constat, Diuidnam innumerabiles trahentẽ amnes ingenti cursu ad Aquilonem deferri, mareq; ibi esse longe uastissimum, ita ut illinc ad Catayum legendo oram dextri litoris, nisi terra intersit, nauibus perueniri posse certissima coniectura credendum sit. Pertinent enim Cathayni ad extremam orientis plagam ad Thraciæ ferme parallelum, Lusitanis in India cogniti, quum proxime ad coëmenda aromata per regionem Sinarũ Melacham usq; ad auream Chersonesum nauigarint, uestesq; ex Zebellinis pellibus attulerint: quo uel uno argumento non longe ab Scythicis litoribus Cathaium urbem abesse putamus. Cæterum quum à Demetrio quęreremus, an apud ipsos ulla de Gothis populis uel fama per manus à maioribus tradita, uel ex ipsis literarum monumentis memoria superesset, qui ante mille annos & Cæsarum imperium & urbem Romam omnibus iniurijs deformatum euertissent, respondebat, & Gothicæ gentis, & Totilæ regis nomen clarum esse atq; illustre, in eamq; expeditionem coiuisse plures populos, & ante alios Moschouitas, creuisseq; eum exercitum ex colluuie Liuoniorum & circumuolganorum Tartarorum, sed propterea omnes Gothos fuisse appellatos, quoniam Gothi qui insulam Islandiam siue Scandauiam incolerent, autores eius expeditionis extitissent. Iis maxime finibus Moschouitæ ex omni parte clauduntur, quos Modocas Ptolemæo fuisse credimus: hodie autem à Moscho amne haud dubie sic dicti, qui & regiæ urbi, quam interfluit, suum quoq; nomen indiderit. Ea est omnium Moschouiæ urbium longe clarissima, tum situ ipso, qui regionis medius esse existimatur, tum insigni fluminũ opportunitate, domorũq; frequentia, & munitissimæ arcis celebritate. Oblõgo etenim ędificiorũ tractu, secundũ Moschi fluminis ripam ad spatiũ quinq; miliariũ extẽdit, domus in uniuersum sunt ligneæ, distinctæ in triclinia,

Zebellinæ pelles præstantiores

Cathaium

Gothi

Moschus amnis

Moscha

clinia, coquinas & cubilia, capacitate amplæ, nec structuris enormes, aut ni-mium depressæ: trabes enim ingentis magnitudinis ab Hercynia sylua sup-portantur, quibus ad rubricæ lineam delibratis, & contrario ordine inter se ad rectos angulos coniunctis & confibulatis, exteriora domorum septa sin-gulari firmitate, nec multa impensa, & summa celeritate constituuntur. Do-mus fermè omnes & ad usum olerum, & ad uoluptatē priuatos habent hor tos, unde raræ urbis circuitus longe maximus apparet. Singulæ regiones sin gula habent sacella: sed conspicuo in loco templum est deiparæ uirgini dica-tum celebri structura atq; amplitudine, quod Aristoteles Bononiensis mira bilium rerum artifex & machinator insignis, ante sexaginta annos extruxit. Ad ipsum urbis caput Neglina fluuiolus, qui frumentarias agit molas, Mo schum amnem ingreditur, peninsulamq; efficit, in cuius extremitate arx ipsa cum turribus ac propugnaculis admirabili pulchritudine Italorum archite-ctorum ingenio constructa est. In subiectis urbi campis capreolorum & le-porū incredibilis multitudo reperitur, quos nemini plagis & canibus sectari licet, nisi princeps id ad uoluptatem intimis familiaribus uel peregrinis lega-tis indulserit. Tres fermè urbis partes duobus alluuntur fluminibus, reliqua uero latissima fossa, atq; ea multa aqua ex ipsis amnibus corriuata præcingi tur. Vrbs etiā ab aduerso latere alio flumine, quod Iausa dicitur, munita est, id pariter in Moschum paulo infra urbem euoluitur. Porrò Moschus ad me ridiem excurrens in Ocham amnem multo maiorem apud oppidum Colu mnam sese effundit, nec magno inde itineris spatio Ocha ipse & suis & alie-nis undis magnus & tumens exoneratur in Volgam, ubi ad confluentes sitū est oppidum Nouogrodia minor, de nomine maioris urbis, ex qua deducta est ea colonia, nuncupatū. Oritur Volga, qui antiquitus Rha fuit, è magnis uastisq; paludibus, qui candidi lacus appellantur. Sunt eæ supra Moscham inter Aquilonem & Corum, emittuntq; cunctos fermè amnes, qui diuersas in regiones diffunduntur, uti de alpibus uidemus, è quorū iugis ac fontibus Rhenum, Padum ac Rhodanum, innumerabilesq; minores fluuios manare compertum est. Siquidem eæ paludes pro montibus perenni scaturigine hu morē affatim præbent, quum nulli omnino montes ea in regione multa etiā hominum peregrinatione reperiantur, ita ut Ryphęos montes & Hyperbo reos, toties ab antiquis celebratos, pleriq; cosmographiæ ueteris studiosi pe-nitus fabulosos esse arbitrentur. Ex ijs itaq; paludibus Diuidna, Ocha, Mo-schus, Volga, Tanais atq; Borysthenes oriuntur. Volgam Tartari Edilum, Tanaim uero Don appellant, ipse Borysthenes Neper hodie nuncupatur. Hic paulo infra Tauricam in pontum Euxinū decurrit. Tanais autē à Mæo-ti palude, ubi Azoum est nobile emporium, excipitur. Volga uero ad meri-diem Moscham urbē relinquens, uasto circuitu ingentibusq; mæandris pri-mo ad orientem, mox in occasum, ac demum ad Austrum magna aquarum mole

Aristoteles architectus

Ocha flu.

Rha qui & Volga flu.

mole præcipitatus in Hyrcanũ mare deuoluitur. Supra eius ostium urbs est Tartarorum nomine Cytracham, ubi à Medis, Armenisq; & Persis mercatoribus nundinæ celebrantur. In ulteriore Volgæ ripa Tartarorũ oppidum est Casanum, à quo Casaniorum horda nomen ducit, distat à Volgæ ostio Caspioq; mari quingentis milibus passuum. Supra Casanum autem centesimo & quinquagesimo miliari ad ingressum amnis Suræ, Basilius qui nunc regnat, Surcicum oppidum condidit, ut in ea solitudine mercatoribus ac uiatoribus, qui de rebus Tartaricis ac eius inquietæ gentis motibus proximos finium præfectos certiores reddunt, certa & tuta mansio cum tabernis hospitalibus statueret. Moschouitarũ Imperatores uarijs temporibus, uti ex usu præsentium rerum fuit uel libido, noua ac obscura loca nobilitandi longius pertraxit, apud diuersas urbes imperij atq; aulæ sedem habuere: siquidem Nouogrodia quæ Caurum & Solem, & ferè Occidentem spectat uersus Liuonium mare non multis ante annis totius Moschouiæ caput fuit, summamq; semper obtinuit dignitatem, propter incredibilem ædificiorum numerum, latissimiq; & piscosi lacus opportunitatem & uetustissimi ac uenerabilis templi famam, quod ante quadringentos annos Byzantiorum Cæsarum æmulatione, sanctæ Sophiæ dei filio Christo dicatum fuit. Nouogrodia perpetua quasi hyeme & tenebris longissimarum noctium premitur: nam polum arcticũ ab horizonte sexagintaquatuor gradus eleuatum uidet, sex ferè gradibus ipsa Moscha ab æquatore remotior, qua cœli ratione solstitij tempore propter exiguas noctes, cõtinuatis ferè solis ardoribus æstuare perhibetur. Vrbs quoque Volodemaria regiæ nomen adepta est, quæ ad ortum solis ducentis amplius miliaribus à Moscha distat, eoq; sedem imperij ab strenuis Imperatoribus necessaria ratione translatum ferunt, ut ex propinquo, quum tum bella cõtinenter cum finitimis gererentur, paratiora præsidia aduersus Scytharum irruptiones opponerent: est enim citra Volgam in ripis Clesmæ amnis sita, qui in Volgam euoluitur. Cæterum Moscha, uel ob eas, quas diximus dotes, regiæ nomine dignissima iudicatur, quoniam medio quodam totius frequentioris regionis ac imperij loco sapientissime constituta, munitaq; arce & fluminibus, consensu omnium, præcellentiæ meritã laudem honoremq; nulla ætate defuturum sibi uendicasse cæterarum urbium collatione uideatur. Distat Moscha ab urbe Nouogrodia quingẽtis milibus passuum, medioq; fermè itinere Ottoferia Volgæ amni imposita occurrit. Is amnis ut fonti proximus, nondum receptis tot amnibus exiguus lenisq; permeat. Inde per nemora & campestres solitudines Nouogrodiam peruenitur. Porrò à Nouogrodia ad Rigam proximũ Sarmatici littoris portum paulominus quingentorum miliarium iter est, isq; tractus superiore commodior putatur, quum frequentes habeat uicos, urbemq; Pleschouiam uiæ impositam, quam duo amnes complectuntur. Ab Riga autem quæ magni

Cytracham emporum

Surcicum oppidum

Nouogrodiæ laus

Altitudo polaris

Volodemaria urbs

Opportunitas & nobilitas Moschæ urbis

Riga Liuoniæ

magiſtri militiæ Liuoniorum ditionis eſt, ad Lubeccam Germaniæ portum in ſinu Cimbricæ Cherſoneſi miliaria paulo plus mille periculoſæ nauigationis numerantur. Ab urbe Roma uero Moſcham duobus millibus & ſexcentis miliaribus diſtare compertum eſt, breuiſſimo ſcilicet itinere euntibus per Rauennã, Taruiſium, Carnicas alpes, Villacumq; Noricum, & Viennam Pannonicam: atq; inde ſuperato Danubio, per Olmutium Morauorũ uſq; ad Cracouiam Poloniæ regiam, mille & centum miliaria exiſtunt. Ab

Vilna Lithuaniæ caput

ipſa uero Cracouia ad Vilnam Lithuaniæ caput quingenta: & totidem ab ea urbe ad Smolenchum ultra Boryſthenẽ ſitum: & à Smolencho ad Moſcham ſexcenta computantur. Verum id iter quod eſt à Vilna per Smolenchum ad Moſcham, hyeme per niues longo concretas gelu, lubricamq;, ſed multo attritu ſolidatã glaciem expeditis in curribus incredibili celeritate cõficitur. Æſtate uero niſi difficili laborioſoq; itinere campeſtria ſuperari nequeunt: nam ubi niues perpetuis ſolibus diſſolui eleuariq; cœperint, in palu-

Itinera difficilia

des cœnoſasq; uoragines abeunt, uiris pariter & equis inextricabiles, niſi ligneis pontibus infinito propè labore conſternantur. Terra Moſchouia in uniuerſum neque uitem, neque oleam, neque paulo ſuauioris pomi frugiferã arborem præter melopepones & ceraſa producit, quum teneriora quæque gelidiſſimis Boreæ flatibus exurantur: campi tamen tritici, ſiliginis, milij, paniciq;, & omnis generis leguminum ſegetes ferunt, ſed certiſſima meſſis

Mella nobilia

in cera & melle conſiſtit. Regio enim tota fœcundiſſimis apibus plena eſt: quæ non in manufactis agreſtium aluearibus, ſed in ipſis arborũ cauis probatiſſima mella conficiunt. Hinc per ſyluas & opaciſſimos ſaltus, frequentia ac nobilia apum examina ramis arborum pendentia uidere eſt, quæ nullo æris crepitu colligere ſit neceſſe. Reperiuntur ſæpe fauorum ingentes maſſæ arboribus cõditæ, ueteraq; mella deſerta ab apibus, quum ſingulas arbores in uaſtis nemoribus rari agreſtes minime perſcrutentur, ita ut in admirandę craſſitudinis arborum ſtipitibus, permagnos mellis lacus aliquando reperiant.

Caſus facetè relatus

Retulit & cum multo omnium riſu Demetrius legatus, ut eſt ingenio comi & faceto, proximis annis uiciniæ ſuæ agricolam, quærendi mellis cauſa in prægrandem cauam arborem ſupernè deſilijſſe, eumq; profundo mellis gurgite pectore tenus fuiſſe hauſtum, ac biduo uitam ſolo melle ſuſtinuiſſe: quũ uox opem implorantis in ea ſyluarũ ſolitudine, ad uiatorũ aures penetrare nequiuiſſet, ad extremum uero deſperata ſalute mirabili caſu, ingentis

Vrſæ miraculum

urſæ beneficio inde extractum euaſiſſe, quũ forte eius beluæ ad edenda mella more humano, ſe demittentis auerſos renes manibus comprehendiſſet, & eam ſubito timore exterritam ad exiliendum tum tractatu ipſo, tum multo clamore concitaſſet. Nobile quoque linum, & canabum in reſtes, multaq;

Metallo caret Moſchouia

item boum tergora & maſſas ceræ ingentes, Moſchouitæ in omnem Europæ partem mittunt. Nulla auri argenti'ue uel ignobilioris metalli, ferro ex-

cepto

cepto, apud eos uena, secturáue reperitur, nullumq́ȝ est tota regione, uel gemmarum, uel preciosi lapilli uestigium. Ea omnia ab externis populis petunt: naturæ tamen iniuria, quæ tot bona prorsus inuiderit, uno pellium nobilissimarum mercimonio resarcitur, quarum precium incredibili hominum cupiditate & luxu adeo creuit, ut in singulas uestes suffulturæ millenis aureis nũmis ueneant. Fuit autem tempus quo hæc uilius emebantur, quum remotissimæ Septentrionis nationes politioris cultus, nostræq́ȝ adeo anhelãtis luxuriæ penitus ignaræ, summa simplicitate, eas uilibus ac ridiculis sæpe rebus permutarent, ita ut uulgo Permij atq́ȝ Pecerri, tantum pellium zebellinarũ pro ferrea securi rependerent, quantum earum simul connexarum ipso securis foramine, quo manubriũ inducitur, Moschouitę mercatores extrahere poterant. Ante quingentos annos Moschouitæ gentilium deos coluêre, Iouem scilicet, Martem & Saturnum, & plerosq́ȝ alios quos sibi insano errore hominibus ex industrijs, aut regibus antiquitas finxit. Tunc uero primum Christianis sacris initiati, quum Græci antistites baud satis constãtibus ingenijs, à Latinorum ecclesia dissentire cœperunt, factumq́ȝ est, ut Moschouitæ eos religionis ritus, quos à Græcis doctoribus accepissent, ijsdem sensibus, & syncerissima quidem fide sequerentur. Spiritum enim sanctũ tertiam in diuina trinitate personam, à patre deo solum produci persuasum habent, quum rectissima ueritate à patre simul Christoq́ȝ filio proficisci credendũ sit. Verum ea controuersia apud conuentum Florentinum, præsidente Eugenio quarto pontifice, magna partium contentione agitata, eum exitum babuit, ut pertinacia Græcorum in sermone potius quàm in sensu castigãda uideret, quum Græci antistites euidentissimis conuicti rationibus, spiritum sanctum à patre per filium produci faterentur. Sacramentum quoque non ex azymo, uti iure debemus, sed ex fermentato pane conficiũt, idq́ȝ sub utraq́ȝ specie, sicuti soli apud nos sacerdotes, panis scilicet diuiniq́ȝ sanguinis, ab eorum presbyteris uniuerso populo communicatur: quo maxime errore imbuti Bohemi, paulo ante patrum nostrorum memoriam à Latinorum ecclesia desciuerũt. Cæterum quod ualde alienum à Christiana religione esse uidemus, nullis sacerdotum suffragijs, nullaq́ȝ propinquorum aut amicorũ pietate iuuari mortuorum manes arbitrantur, fabulosumq́ȝ esse purgatorij locum putãt, è quo tandem piorum animæ, quum diuturna ignis pœna, tum multis parentationibus, indulgentiaq́ȝ summorum pontificum expiatæ, immortalium felicitatem beata in cœli sede consequantur. Cæteris in rebus easdem ferè ceremonias tenent, quæ à Græcis usurpatæ sunt, Romanamq́ȝ ecclesiam cæterarum omnium principatũ obtinere, superbè & pertinaciter negant, sed ante alia, Iudæorum genus, uel memoria quidem horrent, nec eos intra fines admittunt ueluti pessimos atque maleficos homines, qui etiam nouissime Turcas ænea tormenta conflare docuerint. Christi uitæ miraculorumq́ȝ omnium historia

Simplicitas mercatorũ

Moschouitæ olim gentiles

Dogmata Moschouitarũ in religione

Purgatorium nõ admittunt

Euangelia. Pauli epistolæ Homeliæ doctorum Cõcionatores nõ admittũt

ab euangelistis quatuor conscripta, itemq́ Pauli epistolæ, dum sacra fiunt, è suggestu clariore uoce recitant, probatæq́ uitæ sacerdotes homilias ecclesiæ doctorum publicè legunt, etiam ijs horis quibus sacra minime conficiuntur, non enim oratores cucullatos qui aduocato populo concionari, & ambitiose nimis atq́ subtiliter de diuinis differere soliti sunt, admittere fas putant, quoniam rudes imperitorum animos simplici potius doctrina, quàm altissimis arcanorum interpretationibus ad sanctiorem morum frugem euadere, uiri solidæ religionis arbitrantur. Hos quos modo diximus, sacros libros, itemq́ noui ac ueteris instrumenti enarratores, præterea Ambrosium, Augustinũ, Hieronymum atq́ Gregorium, in linguam Illyricam traductos habent, religioseq́ custodiunt. Antistites, principesq́ minorum sacerdotum singulis urbibus, pagisq́ præfecti sacra curant, controuersias dirimunt, & moribus deprauatos summa quadam uindicandi potestate persequuntur. Regem sacrorum quem ipsi metropolitam uocant, à Constantinopolitano patriarcha petunt. Archimandritæ autem & episcopi, coniectis in urnam meliorum nominibus, sorte ducuntur. Eorum uero hominum qui humanis cupiditatibus ultro renunciarunt, diuinarum'que rerum contemplationi & sacrorum ministerio sese dedicarunt, duplex est genus, utrunq́ cœnobia incolit: sed alterum est uagum & paulo solutioris uitæ, sicuti apud nos diuorum Francisci atq́ Dominici sectam profitẽtes: alterum constat ex sanctioribus monachis, quorum ordinem diuus Basilius instituit, ijs ne limine quidẽ uel in suprema uitæ necessitate, pedem efferre fas est. Procul enim ab oculis prophanorum singulari duritie uitam in occultioribus adytis degunt, summamq́ subactæ carnis & confirmati in religione animi opinionem præbent. Vniuersus populus quater in anno & pluribus semꝑ diebus ieiunare consueuit, abstinetq́ ab esu carnium, ouorum, & lactis. In uere primum, more Latino post diẽ cinerum: mox adulta æstate in honorem diuorum Petri & Pauli: & initio autumni demum, quum assumptæ in cœlum Mariæ uirginis memoriam celebramus: postremo sub ipsam hyemem, quum aduentus domini pronunciatur. Per hebdomadam uero, diem Mercurij sine carnibus, diem autem Veneris sine ouis lacteq́ traducunt, sed Saturni dies mensa omnibus obsonijs opipare referta hilariter excolitur. Cæterum secus ac nos solemus, nullas festorum dierum uigilias obseruant. Religiosissimè templa uenerantur, adeo ut ea neq́ uiros neq́ fœminas ueneres pollutos complexibus intrare fas sit, nisi prius priuatis balneis abluantur. Sæpeq́ accidit, ut complures utriusque sexus sacra audiẽtes extra limen consistãt, & propterea à petulcis iuuenibus recentis incontinẽtiæ notati, facetis aliquando nutibus salutentur. In ipso natali die Ioannis baptistæ, & in paschate, trium magorum, presbyteri sacratos panes paruos toti populo largiuntur, quorum esu febribus conflictatos alleuari existimant. Alia quoq́ sacra, certo anni tempore apud flumina gelu con-

Libri sacri translati — Metropolita — Archimandritæ. Episcopi — Sanctioris uitæ professores — Ieiunia gentis quatuor — Mercurij dies sine carnibus. Veneris sine ouis & lacte Saturni dies genialis — Sacra apud flumina

creta

creta celebrantur. In ripa tabernaculum conſtituunt, & aduocata nobilitate,
hymnos numeroſo concentu pronunciãt, ſacræq; lymphæ multa aſpergine
profluentem purificant, & ſolenni ceremonia ſtratum & conſecratum circun
ciſa & reuulſa glacie protinus aperiunt. His rebus rite confectis, ſi qui adſunt
languentes uel morboſi, in flumen deſiliunt, & ſacris aquis abluuntur, quum
ob id elui morborum ſordes perſuaſum habeant. Defuncti uti apud nos, me
diocri funeris pompa comitantibus presbyteris efferuntur, capite mappa ue *Funera*
lato. Cæterum non in templis, uti apud nos impia propè, uel abominabili
certe corruptela uſurpatum eſt, ſed in ſeptis ac exterioribus templorum ue-
ſtibulis ſepulturæ traduntur: ijs quoq; more noſtro quadragenis diebus pa- *Sepulturæ*
rentãt: quod certe mirum uidetur, quum in purgatorio loco expiari animas
& criminum pœnam ullis amicorum ſupplicijs, ulloq; pietatis officio miti-
gari penitus negent. In cæteris eadem quæ à nobis de religione ſentiuntur,
conſtantiſſime credunt. Moſchouitæ Illyrica lingua, Illyricisq; literis utunt, *Illyrica lin-*
ſicuti & Sclaui, Dalmatæ, Bohemi, Poloni, & Lithuani. Ea lingua omniũ lon *gua omnium*
gè latiſſima eſſe perhibetur, nam Conſtantinopoli Ottomanorum in aula *latißima*
familiaris eſt, & nuper in Ægypto apud Memphiticum Sultanum & equi-
tes Mamaluchos haud ingratis auribus audiebatur. In hanc linguam ingẽs
multitudo ſacrorum librorum, induſtria maximè diui Hieronymi & Cyrilli
tranſlata eſt. Præter quoq; patrios annales, Alexandri etiam Magni, Roma *Hiſtorias*
norumq; Cæſarum, itemq; M. Antonij & Cleopatræ memoriam ijſdem li- *callent*
teris commendatam tenent. Philoſophiam uero & ſyderalem ſcientiam, cæ-
terasq; diſciplinas, & rationalem medicinam nunquã attigêre, ijq; pro me-
dicis ſe gerunt, qui alicuius paulo ignotioris herbæ uires, ſe pluries obſeruaſſe
profitentur. Anni apud eos non à natali Chriſti, ſed ab ipſo mundi initio nu
merantur, qui non à menſe Ianuario, ſed à Septembri incipiunt. Leges toto *Leges ſim-*
regno habent ſimplices, ſumma principum & iuſtiſſimorum hominũ æqui- *plices*
tate conditas, & propterea populis ualde ſalutares, quoniam eas ullis cauſi-
dicorum cauillationibus interpretari atq; peruertere non licet. De furibus, ſi-
carijs & latronibus ſupplicium ſumunt: quum de maleficijs quæſtionem ha- *Supplicia*
bent, reos multa gelida aqua ſuperne demiſſa profundunt, quod intoleran-
dum tormenti genus eſſe perhibent. Nonnunquam obduratis & contuma-
cibus, ut confeſſio criminis exprimatur, ligneis cuneolis digitorum ungues
conuelluntur. Iuuentus omnis uarijs ludis, ſed militiæ proximis ſeſe exercet: *Exercitatio*
in ſtadio curſu contẽdit, in palæſtra colluctatur, pernicitati equorum ſtudet, *gentis*
omnibusq; præmia, & præſertim ſagittariorum peritiſſimis præponuntur.
In uniuerſum Moſchouitæ ſtatura ſunt mediocri, ſed quadrata & ualde to-
roſa, cæſij omnibus oculi, prolixę barbæ, crura breuia, & uentres extenti: equi
tant contractis admodum cruribus, & peritiſſime uel auerſi & fugientes ſa-
gittas emittunt: domi opipare potius quàm laute uiuũt, nanq; omniũ fermè *Victus qualis*

 cibariorum

cibariorum quæ uel à luxuriosissimis desiderari possunt, mensæ eorũ & paruo quidem precio passim instruuntur. Gallinæ siquidem, & anates singulis sæpe argenteolis tenuibus nummis ueneunt: maioris minorisq; pecoris incredibilis est copia, & occisæ media hyeme iuuencæ, cõcretis gelu carnibus duorum ferè mensiũ spacio non putrescunt. Venatione & aucupio uti apud nos, nobiliora obsonia parantur, nam uenaticis canibus & plagis omnis generis feras capiunt, & asturibus atq; falconibus, quos mirificos regio Pecerra præbet, non modo phasianos, & anates, sed cygnos & grues consectantur. Astures ex genere infimo aquilarum uel miluorum, falcones uero accipitrum nobile genus antiquis fuisse putamus. Capitur quoque auis subnigra, puniceis superciliis, magnitudine anseris, quæ pulparum sapore phasianorum superat dignitatem, Moschouitica lingua Tetrao nuncupata, quę Plinio Erythratao uocatur, Alpinis populis cognita, & maxime Rhetis, qui saltus ad Abduæ amnis fontes incolunt. Ingentes etiã sapidissimosq; pisces, & ante alios sturiones, quos Siluros antiquitus fuisse putamus, Volga præbet, & hi quidem hyeme multa inclusi glacie, recentes pluribus diebus asseruantur. Aliorum uero piscium multitudinem fermè incredibilem, ex candidis, quos diximus, lacubus expiscantur. Vino natiuo quũ penitus careant, aduectitio uti solent, sed in festis conuiuiis tantum, & sacrificiis. Ante alia Creticũ subdulce, maximo in honore habetur, sed in usum medicinæ tantum, uel principalis luxurię ostentationẽ: quum miraculi loco sit, eductum Creta per Gaditanas fauces, & tantis conclusi maris oceaniq; fluctibus agitatum incorrupta suauitatis ac odoris dignitate, inter Scythicas niues ebibisse. Populus uero medonem bibit ex melle lupulisq; decoctum, quod picatis in cadis ueterascit, & ex antiquitate nobilitatem adsequitur. In usu quoque sunt birra atque ceruisia, sicuti apud Germanos Polonosq; uidemus, quæ ex tritico zeaq;, uel ordeo decoctis, omni conuiuio circumferuntur. Hanc quadam cognata cum uino potestate, largius compotantibus ebrietatem inducere adfirmant. Medonem ac birram per æstatem infrigidare infusa poculis glacie, uoluptatis gratia solent: nam ingentia glaciei frusta nobilium in cellis subterraneis singulari studio reconduntur. Sunt & qui in deliciis habeant succum ex subausteris cerasis expressum, qui perspicui & purpurissantis uini colorem, & saporem iucundissimum refert. Vxores & fœminas non in eo honore sunt apud eos uti apud cæteras gentes, nam propè ancillarum loco habentur. Viri insignes earum uestigia mirum in modum obseruant, & pudicitiæ diligentissime cauẽt: non enim adhibentur conuiuiis, neque sacrorum causa remotiora templa petere, aut temere in publicum egredi permittuntur. Cæterum uel ab externis hominibus, & exiguo quidem precio ad Venerem omne uulgus fœminarũ facile pellicitur, adeo ut parum earum amoribus studere uiri nobiles existimentur. Basilius ante uiginti annos Ioannem patrem amisit. Is Sophiam Thomæ

Mira de carnibus asseruatis

Tetrao auis lingua Moschouitica, Plinio Erythratao

Vino carent

Medonẽ, birram & ceruisiam bibunt

Succus ex cerasis

Pudicitiã fœminarum obseruant

Sophia uxor Ioannis

Thomæ Palæologi, qui late in Peloponneso imperabat, Constantinopolitaniq; Imperatoris erat frater, uxorem duxit. Ea tum Romæ erat, Thoma patre Turcarum armis Græcia pulso. Ex hac quinque liberi felici fœcunditate suscepti, ipse Basilius, Georgius, Demetrius, Simeon & Andreas. Demetrio & Simone iampridem morbo absumptis, Basilius Salomoniam Georgij Soborouij, eximiæ fidei atque prudentiæ consiliarij filiam, in matrimonium sibi collocauit, cuius fœminæ singulares uirtutes una sterilitas obscurat. *Salomonia, Vxor Basilij*

Solent autem Moschouitæ quum de uxore ducenda deliberant, omnium toto regno puellarum uirginum delectum habere, ac forma, uirtutéque animi præstantiores ad se perduci iubere, quas demum per idoneos homines, fidelesq; matronas inspiciunt ita diligenter, ut secretiora quoque ab ijs contrectari explorariq; fas sit. Ex ijs uero magna atque solicita parentum expectatione, quæ ad principis animum responderit, regijs nuptijs digna pronunciatur. Cæteræ uero, quæ de formæ pudicitiæq;, & morum dignitate contenderant, sæpe eadem die in gratiam principum, proceribus atq; militibus nubunt: sic ut mediocri loco natæ plerunque, dum principes regiæ stirpis clara stemmata contemnunt, ad summum regalis thori fastigium, uti & Turcas Ottomanos solitos esse uidemus, pulchritudinis auspicijs euehantur. Basilius quadragesimum septimum ætatis annum non attingit, specie corporis eximia, animi uirtute singulari, suorumq; studio ac beneuolentia, & rebus gestis, progenitoribus suis anteferendus. Nam quum per sex annos cum Liuonijs, qui septuaginta duas urbes fœderatas in eius belli causam trahebãt, armis contendisset, paucis legibus datis potius quàm acceptis, uictor discessit. Polonos quoque initio statim ipsius imperij, acie profligauit, Constantinumq; Ruthenum copiarum ducem captum & catenis uinctum Moscham perduxit. Sed ipse aliquanto post ad Borysthenem supra Orsam urbem, ab eodem Constantino quem dimiserat, magno prælio est superatus: ita tamen ut Smolenchum oppidum, quod antea Moschouitæ occuparant, post tantam etiam uictoriam à Polonis partam, in ditione Basilij relinqueretur. Sed aduersus Tartaros, & maxime Europeos Præcopitas, sæpius secundo prælio à Moschouitis est dimicatum, ulciscendis fortiter iniurijs, quas illi repentinis incursionibus intulissent. Supra enim centum & quinquaginta milia equitum Basilius ad bellum ducere consueuit, distinctis per uexilla turmis, quæ suos duces sequuntur. Regiæ alæ uexillo inscripta est Iosue Hebræi imago illius, qui, ut sacræ referunt historiæ, à deo maximo longissimum diem, retardato solis cursu pijs precibus impetrauit. Pedestres copiæ nullo propè usui sunt in illis uastis solitudinibus, tum ex ipsa ueste quæ fluxa talarisq; est, tum ex hostium consuetudine, qui cursu potius & equitandi celeritate, quàm ui statariæ pugnæ, uel ipso congressu militiam exercent. Equi eorum statura infra mediam existunt, sed robusti & uelocissimi

Delectus uirginum. *Basilij ætas* *Basilij laus* *Incredibilis equitatus* *Insigne regij uexilli.*

Arma gẽtis habentur. Equites præpilatis hastis, clauisq; ferreis & sagittis rem gerũt. Paucis falcati sunt gladij: corpora uero clypeis rotundis, ut Asiatici Turcæ, uel inflexis & angularibus parmis, more Græcorũ, itemq; lorica & galea pyramidali proteguntur. Basilius etiam Sclopettariorum equitum manum instituit, multaq; ænea tormenta Italorum fabrorum artificio conflata, suisq; imposita curribus in arce Moschæ uisuntur. Ipse insigni apparatu & singulari comitate, qua tamen regia maiestas nulla ex parte corrumpitur, publice cũ proceribus atq; legatis epulari solet, *Apparatus regiæ mensæ* magnumq; inaurati argẽti pondus duobus abacis expositum eodem triclinio conspicitur. Nullam prætoriani militis cohortem, præter ipsam familiam, corporis custodiæ causa circum se habere uel alibi alere consueuit: ab urbana enim fideli multitudine stationes habentur, nam unaquæq; urbis regio foribus, cancellisq; sepitur, nec temere per noctẽ, aut sine lumine in urbe uagari licet. Aula omnis constat ex regulis & ex ipso militum delectu, qui per statos mensium circuitus, frequentandæ nobilitandæq; regiæ causa per uices ad implenda comitatus officia è singulis regionibus accersuntur. *Exercitus regius* Porrò exercitus omnis quum bellũ ingruit, uel hostibus indicitur, ex euocatis ueteranis, nouisque prouinciarum delectibus cogitur: nam cunctis in urbibus præfecti militiæ iuuentutem inspiciunt, idoneosq; in ordines militum transcribunt, quibus ex ærario prouinciarũ, certa pacis tempore, sed ea quidem exigua stipendia persoluuntur. *Immunitas militaris* Verum qui militant, immunitate uectigalium gaudent, & cæteris paganis præstant, regiaq; gratia omnibus in rebus potentes existũt: patescit nanq; ueræ uirtuti nobilis locus, quum bellum geritur, siquidem egregio & in omni rerũ administratione salutari instituto, *Optimum institutum* ad suum quisque spectatum facinus, uel perpetui præmij uel ignominiæ sempiternæ fortunam adsequitur.

F I N I S.

BENEDICTI LAMPRIDII.

Hos dono Iouius mittit tibi Rufe labores
 Anfractus longos, & spatia ampla maris.
Hæc quoniam nemo melius te iudicet, unum
 Vllæ nec terræ, nec maria ulla latent.
Magna quidem Iouius donat tibi Rufe, sed ipse
 Longe maiori munere dignus eras.

PETRVS MARTYR DE INSVLIS NVPER REPERTIS, ET DE moribus incolarum earundem.

X mearum decadum libellis in uulgus emissis colligere licet, fugitiuos quosdam ad uicina Darienis appulsos nostrorum libellos admirantes dixisse, terras se aliquando incoluisse, quorum habitatores instrumentis uterentur eiuscemodi, ac politice legibus parentes uiuerent, atriaq; ac templa lapidibus constructa magnifice, plateas etiam, stratasq; uias ordine composito, ubi negocientur, haberent. Eas nũc terras nostri reperere: qui autores fuerint, quomodo res processerit, attẽte audiat quisquis peregrinorum regionum conditiones & populi mores scire desiderat. De insula Cuba, quam Fernandinam placuit appellari, Hispaniolæ occidentali proxima, Septentrionalis tamen adeo, ut Cancri tropicus mediã secet Cubam, Hispaniola uero à tropico distet ad æquatorẽ gradus aliquot, pauca tetigimus hactenus. In hac insula sex iam sunt oppida erecta, primarium à diuo Iacobo Hispaniarum patrono nomen sumit. Natiuũ est ibi aurum, & montanũ, & fluuiale: auro suffodiendo inuigilatur. Quo anno libelli mei portas clauserunt, tres Hispani ex antiquioribus Cubæ ciuibus, Franciscus Fernandes Cordubẽsis, Lupus Ocho, Caicedus & Christophorus Morantes, nouas quærere terras instituunt. Est inquietus & semper magna moliens Hispanorum animus: tria instruunt eius generis nauigia, quæ appellat Hispanus Carauellas, proprijs impẽsis, habita à gubernatore Dieco Velasquem nauigandi potestate ex angulo Cubæ occidentali, qui sancti Antonij nomen adeptus est, altum capiunt cum centum & decem uiris. Est hic angulus ad reficiendas naues, ac aquationi, ac signationi aptissimus: cœlo tantum & aqua contenti sex adnauigant inter Zephyrum & Austrum dies ac dimidium, quo tempore sex tantum & sexaginta se miliaria percurrisse arbitrant. Stabant autem in ancoris ubicunque sol cadens illos deprehendebat, ne per ignotum pelagus errantes, scopulis illiderentur, aut arenosis uadis impliciti mergerentur. In insulam incidunt ingentem, nomine Iucatanam, cuius initiũ incolæ Eccampi uocant. Oppidum in littore situm adeunt, magnum adeo, ut Cayrũ illud nostri dixerint: hospitaliter ab incolis nostri suscipiunt: ingressi summa sunt repleti admiratione, turritas domos, templa magnifica, uias ordine stratas ac plateas, ac nundinaria ibi agi commercia reperiunt: lapideæ sunt domus, aut ex lateribus & calce, arte & industria confectę: ad prima domorum impluuia, & primas habitationes per duodecim aut decem gradus ascenditur, nõ tegulis tantum, sed culmis aut herbarum fruticibus copertæ sunt.

Darienes flu.

In Cuba oppida excitata

Iucatana ins.

ſunt. Mutuis ſe muneribus afficiunt, bullas aureas & ex auro fabrefacta monilia perpulchre formata barbari noſtris, noſtri aũt illis ſericeas ac laneas ueſtes, uitreos etiam calculos, & aurichalcea tintinnabula, munera illis grata, quia peregrina, ſunt impartiti. Specula floccifaciebant noſtra, quia illi lucidiora ex quibuſdam lapillis aſſequuntur. Veſtita eſt hæc gens non lana, quia pecudes nõ habent, ſed gonſapio mille modis & uarijs fucato coloribus. Fœminæ à cingulo ad talum induuntur, uelaminibusq; diuerſis caput & pectora tegunt, & pudice cauent, ne pes aut crus illis uiſatur. Templa frequentant, ad quæ primarij uias ex proprijs domibus ſternunt: idolorum culturæ indulgent, ſunt recutiti: ſumma fide negociantur, permutãdo tamen ſine pecunijs: crines ornant. Vnde id habuerint interrogati per interpretes, dicunt aliqui, tranſijſſe aliquãdo uirum quendam formoſiſſimũ per eos tractus, qui eis id inſigne in ſui memoriam reliquerit. Alij, obijſſe lucidiorem ſole hominem in eo opificio. certi nil habetur. Aliquot ibi dies cõmorati, iam uidebantur incolis eſſe moleſti: nullius enim hoſpitis eſt grata mora longa: commeatum capiunt, rectà tendunt ad occidentem per prouinciam Comi & Maiam dictas ab accolis: præterlapſi ſunt, aquam tantum & ſigna ex itinere capientes: barbari littorales noſtras admirabant̃ naues mari innatantes, ad quas uiſendas & fœminæ permixtæ uiris cum infantibus paſſim prodibant. Nam ex mari non ſine ſtupore illorum ædificia, ſed præcipue templa littoribus proxima, in modum arciũ erecta proſpectabant. Iacere tandẽ ancoras placuit ad miliaria centum, decem in prouincia, cui nomen Campechium, cuius oppidum eſt domorum trium milium, amice ſeinuicẽ complectũtur, nauticã noſtrorũ artem, nauigiorum magnitudinẽ, uela, ampluſtra, resq; cæteras barbari attoniti admirabantur. Vbi excuſſorum tormentorum tonitrua, fumoſum ac ſulphureum odoremq; ignitum ſenſerunt, à deo mitti fulmina arbitrabant̃. In atrio regulus noſtros benigne magnificéque hoſpitatus eſt. Poſt ſumptas more illorum epulas, in quibus pauones habent & altilia, uolucres etiã montanas & nemorales, ac aquatiles, perdices, coturnices, turtures, anates, & anſeres, cuniculos: ultra hęc lupos, leones, tigres, uulpes, & quadrupedes agreſtes, ut apros, ceruos & lepores. Ducti ſunt noſtri cum regio comitatu ad latum compitũ in oppidi latere ſitũ, oſtendũt noſtris quadratũ quatuor graduum erectũ marmoreũ, partim ex tenaci bitumine, partim ex lapillis pulpitũ, cui hominis inhærebat ſimulacrũ ſuperſculptũ, adhærentibus illi duobus quadrupedibus ignotis, q marmorei hominis uterũ, uti canes rabidi uidebantur uelle dilacerare. Serpẽs bitumine ac lapillis cõpacta, pedũ longa ſeptẽ & xl., uti bos magnus marmoreũ leonem uorans, recenti cruore irrorata ſimulacro aſtabat: proximi ſolo affixi erant tres tigni, quos tres alij lapidibus ſuffulti tranſuerſabant. In eo loco reos puniunt, in cuius rei argumentũ, ſtratas uiderũt innumeras cruore illitas & cõfractas ſagittas, & mortuorũ oſſa in uicinũ

Campechiũ

cortem

cortem proiecta. Domus & hic sunt ex calce & lapidibus ædificatæ. Regulo Lazari nomen indiderunt, quia Lazari die terram ceperunt. Abeũt ad milia inde, ad occidentem semper, quindecim. Prouinciã captant nomine Aquanil, cuius oppidum Mosco dicitur, regulus Capoton, ultima acuta. Hostiliter inspectat nostros hic regulus, insidias nostris struit, petentibus aquam, trans collem proximum fontes esse innuunt, quà iter erat per angustas semitas. Ex mutatis in fronte coloribus, & arcuum & telorum gestamine, fraudẽ sensere, tendere ulterius nostri recusant. Palantes & imparatos adoriuntur nostros barbari, mille amplius sternunt fugientes nostros, cœnoso in littore (erat enim ibi mare cœnosum) implicantur, duos & uiginti sagittis transuerberatos perimunt, reliquos maiori ex parte uulnerant. Tribus & triginta inquiunt classis ipsum prætorem Franciscũ Fernanden uulneribus percussum. Ferè nullus euasit incolumis. Si ad monstratos colles processissent, perempti fuissent ad unum. Mœsti ergo redeunt, qui superfuere ad Fernandinam insulam unde uenerant, ac cum fletu & gemitibus ob relictos & præsentes uulneratos à socijs recipiuntur. His intellectis Cubæ Fernandinæ gubernator Diecus, Velasquem quatuor Carauellarũ classem instruit cum hominibus circiter trecentis. Huic classiculæ præfecit nepotem suum Ioannem Grisaluã, additis subprætoribus Alfonso Auila, Francisco Montegio, & cõmẽdatario Petro Aluarado, Nauclero autem eodem Antonio Alamino prioris classiculæ rectore. Idem iter capiunt, sed australius aliquanto ad milia forte septuaginta, turrim ex alto uident, terram minime. Ea turri duce, insulam apprehendunt nomine Cozumellam, à qua suaues se olfecisse odores spatio triũ miliariorum uento inde perflante, inquiunt. Ambitu reperiunt esse miliariorum quinq; ac quadraginta: plana est, gleba fortunatissima: aurũ habet, sed peregrinum aliunde allatum: melle abundat & fruticibus ac hortensibus, uolucribus etiam & quadrupedibus. Est horum incolarum, ut breuibus absoluam, ea œconomia & politica, quæ de Iucatana: domus, templa, uię, commercia, uirorum ac fœminarum gestamina ex gosipino, non laneo uel serico: domus lapideæ, culmo contectæ, ubi sit lapidum penuria: sed ubi sit lapicidinarum copia, laminis lapideis conteguntur, marmoreos postes in plerisq;, ueluti apud nos pleræq; domus habent. Turres ibi uetustas dirutarum uestigia redolentes repererunt, unã præ cæteris graduũ octodecim, ut ad illustria templa cõscendit. Nostras sunt admirati naues, & nauticã artẽ, noluerũt hospites primo impetu, benigne eos tandẽ admiserũt: turrim conscendũt duce primario, quẽ sacerdotẽ credunt: uexillũ in cacumine sistũt, regi Castellæ imperiũ adiudicant, Sanctę crucis nomen insulæ assignãt, quia ad nonas Maij Sanctæ crucis festo sunt insulã ingressi. Cozumellã uero, inquiunt, appellari à regulo Cozumellao, cuius maiores ipse iactat fuisse huius insulæ habitatores. Cameras in turri reperere, statuis tũ marmoreis, tum fictilibus ursorũ simulacris

Aquanil

Cozumellã insula

ſimulacris inſtructas, quos uniſono cantu elato inuocant, ſuauibus adolent odoribus, uti penates eos colunt: res ibi diuina celebrata eſt, ſunt recutiti. Regulus hic eleganter ex goſipino uelamine indutus, pedis unius digitos abſciſſos habebat: natanti piſcis uorax, qui Tuberon dicitur, uno morſu digitos raptauerat, laute copioſeq́ nostros alluit. Poſt triduum abeunt ad occidentem ſemper, uident procul montes, Iucatana erat inſula, quæ à Cozumella quinque tantum milibus paſſuum diſtat, Iucatanæ latus meridionale capiunt, putato continenti proximum circumeunt, illam nequeunt uniuerſam, ob frequentes ſcopulos, & ob harenoſa uada. Ad iam notum latus boreale Alaminus naucler us naues reducit. Ad idem oppidum Campechiū & Lazarum regulum, ad quem priores ſuperiori anno proficiſcuntur, placide ſuſcepti ad oppidum inuitantur: inuitaſſe pœnituit: ad lapidis iactum ab oppido noſtros ſiſtere iubent: accolæ abire imperant, aquandi petunt copiam priuſquam diſcedant noſtri, puteum à tergo relictum monſtrant, licere inde aquam haurire, aliunde minime inquiūt: pernoctatū eſt in uicino putei campo: diffidunt barbari, armatorum tria circiter milia caſtra locant non longe à noſtris: pars utraq; noctem duxit inſomnem: illi noſtrorum eruptionem in pagum, noſtri barbarorum impetum repentinum ueriti, tubarum clangoribus, & tympanorum boatu ſomnolentos excitabant: ubi illuxit, accedūt barbari, appellant interpretes Cubenſes noſtros, quorum idioma, ſi non idem, conſanguineum tamen: face thurea inter utrunq; agmen accenſa, minantur internecionem, ni prius abire properauerint quàm fax extinguatur: nolle ſe hoſpites proteſtantur: fax conſumitur, deuenitur ad manus, perimunt è noſtris unum, quem ſagitta male ſcutatū reperit, multi feriuntur: ad tormenta quæ apud puteum erant locata, ſe reducunt noſtri, ut inde globos iaculent in barbaros: retrocedunt ad oppidum barbari, milites feruenti animo cupiebant illos perſequi, uetuit Griſalua prætor. Inde procedunt ad Iucatanæ calcem ultimum, ducentorum reperiunt eſſe miliarium, amplius productam ab oriente in occidentem: portum petunt egregium, cui nomen dedere Portus deſyderatus. Ad terras deinde tranſfretant alias, & terram prehendunt Iucatanæ uicinam ab occidente: dubitant ſit inſula nec ne, continenti eſſe annexā arbitrantur. Eſt ibi ſinus quem ſuſpicantur ambitum utraque terra, nil certi, Caluacā, aliàs Oloan ab accolis hæc tellus appellatur. Flumen ingens ibi repertum, dat ſuo furore in pelagus potabiles aquas, duorum milium ſpatio à prætore Griſalua appellarunt flumen. Admirati noſtras moles mari natantes barbari accolæ utranq; fluminis ripam ad ſex milia armatorū, ſcutis aureis, arcubus & ſagittis, enſibus etiam latis, & haſtis aduſtis armati obſident, prohibituri deſcenſum & littus tutaturi. Stat ea nocte pars utraq; in alis, prima luce ecce Canoas circiter centum armatis plenas: diximus aliàs, Canoas eſſe lembos unilig neos: & hic ſe Cubenſes interpretes, & hi ſat cōmode conueniebant

ueniebant in lingua: pax oblata per interpretes admittitur, accedit una Canoa, reliquæ sistunt. Canoæ rector quid nostri quæritent per alienas terras percontatur: aurũ cupere respondetur, permutatione tamen, nõ gratuito aut uiolenter. Redit Canoa, quid actum sit regulo referunt nautæ: accersitus regulus uenit libens: narratu dignum: cubicularium ad se uocat regulus, cubicularia iubet afferre ornamenta, ut prætorẽ nostrum Grisaluam ornet imperat, à calceo incipit aureo illum induere, ocreas, thoracẽ, & quicquid armorũ ex ferro aut calybe solet cataphractus noster aliqs prodituras ad pugnã sibi sumere, uniuersum id ex auro miris modis formato regulus Grisaluæ impartit. Compensat Grisalua sericeis, laneis ac lineis uestibus, rebusq; alijs nostratibus. In huius Iucatanæ initio, quando in Cozumellã traiecerunt, in Canoam piscatoriã inciderunt: nouẽ inerant hamis aureis piscantes incolæ inermes, capiunt omnes nil timentes. Ex illis unũ agnouit hic regulus, se tantundem auri missurũ in crastinũ pollicetur ad Grisaluã, quanti ponderis uir ille reperiretur: negauit redemptionẽ socijs inuitis prętor, illũ retinuit ac discessit, quid ultra faciat recogniturus, ad milia centũ circiter, ad zephyrum semper, sinum ingentem reperiunt, in quo tres paruæ insulæ sitæ erant, adeunt grandiorem: proh crudele facinus, proh truculentas hominũ mentes, stomacho claudat portas quisq; pius ne perturbet, pueros puellasq; suis dijs immolãt passim, sunt recutiti, simulacra quæ colunt, partim sunt marmorea quædam, alia fictilia: marmoreas inter imagines exstat leo pertusa ceruice, in quam miserorũ sanguinẽ proijciunt, ut inde fluat in lacunam marmoream. Quibus ceremonijs miserorum sanguinẽ litent referamus, non iugulis, sed pectoribus apertis ex infausta uictima cor eruunt, ex cuius calido cruore idolorum labia illiniunt, reliquum fluere patiuntur in lacunam: inde in apertum, cor & exta comburunt, gratum fumum dijs fore arbitrantur. Ex idolis unum est uirile, quod inflexo capite lacunam sanguinariam superinspectat, tanquam acceptans sacrificium hostiarum. Torulos brachiorum & fœmorum, ac suratum pulpas edunt, præcipue si hostem bello uictum sacrificauerint. Riuum concreti sanguinis, ueluti ex carnificina exeuntem reperer ũt. Ex insulis uicinis ad id facinoris miseros transportant, capita cadaueraq; ibi truncata uiderũt innumera, integra etiam pleraq; uelaminibus cõtecta. Vniuersi tractus illi auro gemmisq; abundant. Pererrans insulam unus è nostris in duos semisuffusos urceos alabastrinos perpulchre laboratos lapillis incidit, diuersorũ colorum plenos. Aiunt lapillũ se reperisse, qui missus est ad gubernatorẽ, ualoris duorum milium Castellanorũ auri. Sacrificij hanc insulam appellarunt. *Sacrificij insula* Extant & in huius Colluacanæ lateribus aliæ sitæ insulæ, in quibus solæ mulieres habitant sine uirorũ cõmercio. Putant aliqui Amazonico uiuere more, qui prudentius rem ponderant, cœnobitas esse uirgines, secessu gaudẽtes, uti apud nos, & multis in locis apud ueteres Vestales, aut Bonæ deæ sacræ. Cer

tis anni temporibus traijciunt ad eas uiri, non coitus causa, sed moti pietate, campos & hortos illis composituri, quo cultu queant uitam ducere. Fama tamen uiget, esse alias insulas fœminarum sedes, sed corruptarum, quæ mammillam à teneris scindunt, quo facilius queant sagittariam artem exercere: ad easq́ traijcere coitus causa uiros, nec retinere mares. Fabulã puto. Ad littus ergo Colluacanæ terræ se applicant nostri, placide negociantur, aureum regulus cacabum, armillas, torques, bullas, multaq́ præterea diuersorum generum monilia nostris impartitus est: nostri contrà nostratibus illum alacrem reddunt. Figere hic pedem, & coloniam deducere cupiebant: prohibuit Grisalua prætor, desperatis animis uixerunt eo tempore cõmilitones in prætorẽ. Turritis constat ædificijs hæc prouincia, oppidis amplissimis quindecim, & alicubi uiginti milium domorum se aliqua uidisse attestantur. Sunt nõ ubiq́ connexæ domus, hortis & cortibus intersecantibus, multæ distant à seipsis, plateas habent mœnibus circumseptas, in quibus fora nundinasq́ exercent, uias ordine stratas, furnos, fornacesq́, calcem ac lateres coctos habent, figulos, lignariosq́ fabros, & artifices, mœchanicarumq́ artium omniũ opifices assequuntur egregios. Potanchanus hic regulus dicitur, regio Palmaria, eius oppidum regium aiunt esse domorum quindecim milium. Quando nouos hospites suscipiunt, qui pacem in illis terris admittũt, in amicitiæ fœdus sibi ipsis cum nouacula uel gladio lapideo sanguinis parumper ex lingua uel manu, aut lacerto, uel alia quauis corporis parte, hospite inspectante eruunt. Sacerdotes uiuũt cœlibes & incorrupti. Quid sit coire nemo intelligit, donec nubat. Nephas & morte piandum est aliter accidere. In fœminis mira castitas. Licet unicuiq́ potenti, postquam unam duxerit uxorẽ, habere pellices quotquot uoluerit: sed nupta adulterio comprehensa uenditur à marito, primario tamen principi, à quo licet mulieris propinquis illam redimere. Nemini non coniugato phas est iungi in mensa, uel eadem lance uesci, aut poculo bibere, paremq́ coniugato se præbere. Augusto Septembriq́ mense quinq́ ac triginta dies abstinent, non à carnibus modo, quas assequuntur optimas, sed neq́ piscibus uescuntur, aut re aliqua, quæ sanguinẽ nutriat: hortensibus ac leguminibus illos dies peragunt. Menses uiginti dierum numero claudunt: annum uero mensibus uiginti: aliquot ibi dies lautos egere. Abeunt, littus idem sequuti, regulum conueniunt alium, cui nomen dedere Ouandus: regulus ubi nostros aurum cupere intellexit, laminas conflatas attulit aureas, se copiã eius metalli desiderare prætor significauit per interpretes. Postero die aureum hominis simulacrum, pigmeum, flabellumq́ aureum, & artificio uario laruam iubet afferri, calculorumq́ serta, pectoralium, & bullarũ copiam, & diuersorum generum ornamenta & uariorum colorum lapillos nostris est impertitus, dapibus quoq́ lautissimis persapide conditis saturauit. In littore inuitatos properãti cursu, frondẽtibus ramis ex reguli mandato erectis, ilico

Amicitiæ fœdus

scenis

ſcenis contegebant, inertes in ramis ferendis: familiares regulus percutiebat ſceptro,quod manu geſtabat:ſerui demiſſo uultu quæcunqꝫ uerbera patienter ſuſtinebant. Interrogatus, ubi nam auri tanta colligeret copia,proximos digito monſtrauit mōtes,& flumina ab illis decurrentia.Sunt hi fluminibus ac lacubus adeo aſſueti,ut idem illis ſit natare,quod terra incedere:Merguntꝛ flumine quando aurum placet colligere,manusqꝫ arenis efferunt plenas,demum de manu in manum cribrantes arenam,aurum deligunt.Spatio duarũ horarum dicunt auro implere cannulam digitalem. De ſuffumigijs & harũ terrarũ odoribus dulcia molliaqꝫ dici queunt,quæ prætermittimus,quia magis ad effœminandos animos faciunt,quàm ad bonos mores.Puerũ annorũ duodecim oblatum à regulo recuſauit prætor,puellam admiſit pulchre ornatam,ſocijs inuitis puerum abiecit.Ex lapillis ab hoc regulo habitis,unum ſcribunt eſſe ualoris duorum milium caſtellanorum auri.Diſcedunt tandem ab hoc regulo auro & gemmis onuſti. Griſalua prætor unã è Carauellis ad patruum gubernatorẽ deſtinat ad Fernandinã cum nuncijs & habitibus auro & gemmis.Littus interea ſecant, reliqui occidẽtem uerſus, una uero propius ferè littus abradebat,qua Franciſcus Montegius ſubprætor uehebatur: duæ per altum tendebãt in proſpectu:admirati accolæ,rem nouã miraculo aſcribunt.Duodecim ad Montegium ueniunt Canoæ,per interpretes colloquuntur,benigne ſe inuicem ſalutant,ſupplices orant incolæ ut deſcendãt, magna pollicentur ſi regulum patriæ adierint: precibus eorum negat Montegius ſe poſſe annuere,quia ſocij nimis à ſe diſtarent,contentos tamen dimiſit, datis quibuſdam noſtratibus muneribus illis gratis,quia ignota ſunt.Celebre oppidum aliud adeunt,ad littus ſeſe applicant unà tres Camarellæ, prohibentꝛ ab accolis deſcendere,ſcutis,arcubus plenis pharetris, & ligneis latis enſibus atqꝫ haſtis aduſtis armati, ad noſtros prodeũt, ſagittas iaculantꝛ eminus illi, tormentorum globulos in barbaros noſtri. Machinarum ſtrepitũ admirati, ac furore perterriti aufugiunt, pacem optant. Iam cõmeatus noſtris deficiebant,iam quaſſatæ longis itineribus naues erant. Ad inſulam igitꝛ Fernandinam factis & repertis antedictis,contentus Griſalua, ſocij haudquaquam reuertuntꝛ. Nunc diuertendũ eſt parumper,& alia nauigatio pertractanda. Hinc ad has regrediemur terras, quas noſtri repetierunt. Diecus idem Velaſquen gubernator eodem ferè tempore,quo claſſem eam quatuor Carauellarum parauerat,aliam deſtinauit unius Carauellæ tantum, & uno Bergentino comite,cum uiris quinqꝫ ac quadraginta. Violentas hi manus in accolas exercuerunt. Idolorũ ſectatores ſunt & recutiti, propterea licere illos trahere ad aurum ſuffodiendum putauerunt.Sunt littori continentis in modũ proximæ paruæ inſulæ multæ,ubertate ſoli,& fortunatiſſima gleba beatę,Guanapan,Guanguan, Quitilla: ex una iſtarum tercentum rapiunt utriuſqꝫ ſexus accolas(huic inſulæ poſuere nomen Sanctę Marinæ)in Carauellam hos in-

culcant,& ad Fernandinam tendunt, Bergantinum cum socijs quinque ac ui ginti relinquunt,qui dent operam uenationi hominum ulteriori.Portus quē prehendit Carauella, Carenas dicitur: distat is ab angulo Cubæ primario diui Iacobi milia ducenta quinquaginta.Hæc insula est longissima,porrecta ab oriente in occidentem,quam cancri tropicus intersecat. Miserorum uindi/ctam quærente fortuna,è custodibus in terram descendunt quidam,pauci re manent. Nacti occasionē recuperādæ libertatis insulares, raptis nostrorum telis ruunt in custodes:perimunt sex, desiliunt in mare reliqui:Carauella po/tiuntur insulares,regere illam didicerant,redeunt in patriā:sed primo in ean/dem insulam uicinam descendunt, Carauellā exurunt,tela secum asportant, lembis traijciunt ad suos, relictos nostros cum Bergantino adoriuntur,pro/strant,perimunt:qui euasere,infelices ad Bergantinū profugiūt.Arbor est lit tori proxima,crucem in eius arboris cacumine locant, & superiorem arboris corticem his uerbis inscribunt, Vannuis Aldarieci. Est Dacien fluuius,in cu/ius ripa situm est oppidū putati continentis primarium.Re intellecta guber nator,in relictorū auxilium propere mittit naues duas bellatoribus onustas, sero sapiunt: res iam acta erat,crucem sequuti littus adeunt: literas legunt ar/bori insculptas,non ausi sunt fortunā tentare, cum desperatis egregie arma/tis præcipue recedunt:ex insula proxima isti tanquam lepores abducūt utri/usq; sexus quingentos,eadē causa arbitrati iure merito posse id efficere,quia recutiti.Idem his euenit ad Fernandinam applicatis, unum è nauibus feroci/citer aggrediuntur,acriter dimicando,custodes Hispanos perimunt quosdā, cæteri sese in mare proijciunt,& ad sociam,quæ proxima erat,Carauellā ad/natant,unà omnes cum superstite Carauella raptatā adoriuntur.Dubia fuit quatuor horarum spacio uictoria, pro libertate recuperanda tam uiri quàm fœminæ rabide pugnabant,ne adeptam amitterent prędam,Hispani acrius dimicabant:uicerunt Hispani tandem,quia pertractandis essent agiliores:in mare sese proijciunt uicti barbari,cum lintribus recolliguntur,tum ferro per/empti in certamine,tum aquis suffocati circiter centum: defuere ex Hispanis pauci,ad diui Iacobi oppidum & aurifodinas trahuntur: Ad aliā dehinc ten dunt è uicinis insulis,quæ sunt ibi frequentiores, quàm in nostro Ionio sym/plegades,quarum congeriem Archipelagus uulgus appellat:hostiliter susci/piuntur,quotquot è nauibus descenderunt,perempti aut percussi sunt.Putāt hanc esse insulam,Ioannes quidā Pontius,unius classiculæ præfectus adiuit, & perturbatos reliquit:fugatur ab accolis, floridamq; appellauerat, quia re/surrectionis die eam insulam repererint,uocat Hispanus pascha floridum re surrectionis die.Sex & uiginti,inquiunt,se uidisse insulas, sed à colono prius præterlapsas,tanq; Hispaniæ Cubæq; custodes,in quibus uenientes oceani procellæ illiduntur. Natiuum in plerisq; Granatum aurum reperiunt,moni lia & isti uaria gestant, & laruis utuntur, tum ligneis deauratis, tum aureis

perpulchre

perpulchre ornatis. Opifices sunt ubiqꝫ argutissimi. Ex laruis unam secum attulit Franciscus Chieregattus, ex ea colligere licebit, quali polleant ingenio. Nouacularũ structurã mirũ est uidere, ex lapidibus flauis quibusdã diaphonis uti crystallinis eas formant, & cum eis radunt haud secus ac si ex egregio chalybe factæ essent: sed, quod spectatu dignũ est, quando obtusam iam habent ex exercitatione aciem, non cote, non lapide, neqꝫ puluere illas acuunt, sed tantum aqua imposita temperantur. Sunt & apud hos instrumentorum & elegantium rerum mille genera, quæ longum esset narrare. Redeamus ergo unde sumus digressi, ad Cozumellam, Iucatanam, ac Colluacanam siue Olloam, terras dites ac elysias recenter repertas, à quibus diuerteram reuertor: ubi quanti sint momenti tractus illi, cognitum est, Cubæ insulæ habitatores Hispani, gubernatore Annuncte, nouam classem instruunt Carauellarum decem, cum uiris quingentis, additis, uti leuis armaturæ, equis duobus bergantinis, quorum opera utuntur ad uadosa littora, frequentium scopulorum discrimina tentanda. Equos nauibus imponunt, quinque mares, fœmellas uero sedecim bello aptas. Fernandum Corchesium, qui tunc erat prætor urbanus, generalem eligunt classis gubernatorem & prætorem, subprætores uero Alfonsum Fernandem Portucarerium, Franciscum Montegium, Alfonsum Auilam, Alueradum commendatarium Spatensem, Ioannem Velasquem, Diecum Ordassum: uentum sequuntur eundem, ab angulo Cubæ ultimo, ad occidentem. Quamprimũ Franciscus Fernandes Cordubẽsis, mox Ioannes Grisalua, ad prospectum insulæ sacrificiorum, de qua mentionem fecimus, deueniunt, insperatus acer turbo captare terram uetuit, uersis illos uestigiis ad Cozumellam Iucatanæ orientalem fera tempestas transportauit. Portum habet unicum hæc insula, cui nomen Sancti Ioannis porta, latine indiderunt, sex oppidis tantum contenta est, & aqua puteali, aut cisternali, fluminibus caret & fontibus, quia plana, quinque tantum ac quadraginta mille passuum spacio ambitur. Aufugiunt incolæ ad syluas nemorosas, oppida deserunt præ timore: uacuas domos ingrediuntur nostri, patriis fruuntur cibis, domorum ornatus uariorum colorum, aulæa, uestesqꝫ, ac lodices, amacas appellant, ex gonsapio natiuo reperiunt. Habẽt etiam innumeros libros. De his cum cæteris ad nouum Cæsarem nostrum aduectis late dicemus. Perlustrant uniuersam nostri milites, compositis tamen agminibus, ne qua uis ingrueret: paucos repererunt accolas, una fœmina comite, per interpretẽ Cubensem, Iucatanos tres alios abductos à primis Hispanis, fœminam hortantur, ut absentes accersat regulos. Fœminæ familiares erant accolæ cum ea ducti, à fœmina uocati per nuncios ueniunt reguli, fidem amicitiæ præstant, domos patrias alacres repetunt, multa ex raptis supellectilibus restituuntur, idololatras & recutitos esse reperiunt: pueros puellasqꝫ Cemibus immolant. Sunt Cemes nocturnorum lemurum simulacra quæ colunt. Interrogatus à

Nouaculæ ex lapidibus

Cemes

me Alaminus Nauclerus, Franciſcus Montegius, & Portucarerius nuncij, qui regi munera attulerunt, unde immolandos habeant pueros puellasq́ꝫ. Ab inſulis collateralibus, inquiunt uenum ducuntur permutatione auri aut aliarum mercium. Nuſquam enim feralis monetæ dira ſolicitudo in tam uaſto terrarum ſpacio habitatores premit. Idem aiunt de reliquis nuper inuentis inſulis, è quibus duas nominant, Deſtam & Seſtam, ubi nudi degunt, puerorum puellarumq́ꝫ inopia canibus litant. Canes alunt comedendos, uti cuniculos alit gens noſtra, non ſunt latrabiles, roſtro uulpino, quos ad eſum deſtinant, pullos caſtrant, ad ſobolem procreandam fœminarum copiam, marium numerum exiguum ſeruant, uti de ouibus paſtores noſtri: pingueſcunt caſtrati uſque ad quadrimeſtre mirum in modum. Ab his ſacris noſtri illos deterrent, nephas eſſe oſtendunt, legem petunt quam ſequantur, eſſe deum unicum qui cœlum creauit ac terras, bonorum omnium datorem, ſub triplici perſona unitum in ſubſtantia, facile perſuadent: Cemes perfringi patiuntur: Beatæ uirginis imaginem depictam à noſtris præbitam in ſacro ſui templi loco ſiſtunt, templum ac eius pauimenta uerrunt & abradunt, crucem ob ipſius dei atq; hominis laudem, ob ſalutem humani generis ſuperimpoſitam recordatione adorandam receperunt, in templi cacumine unam ingentem ligneam locant. Conueniunt omnes deiparæ uirginis cum tremore reuerenti figuram ſupplíciter ueneraturi. Per interpretes ſignificarunt hi accolæ eſſe in Iucatana uicina inſula Chriſtianos captiuos ſeptem, qui ad eam, tempeſtatibus raptati, appulerant, quinque tantũ miliorum ſpacio dirimitur à Iucatana hæc inſula. Quinquaginta uiros cum duabus carauellis prætor Corteſius ad id negocij deſtinat perquiſitores, Cozumellanos tres ſecum aduehunt cum literis ad Chriſtianos, ſi qui reperiantur: quàm egregium facinus ſint acturi, ſi aliquem adduxerint, oſtendit, rem ardenter commendat, ab illis nanque ſperat lucidiorem ſole ſe tractuum illorum omnium noticiã habiturum. Abeunt bonis auibus, ſex dies eis aſſignantur ad reditum, octo expectarunt: demiſſos in terram Cozumellanos nuncios trucidatos aut detentos ſuſpicati ſunt: illis relictis, redeunt ad Cozumellam noſtri. De diſceſſu ex Cozumella cogitabat iam uniuerſa claſſis, oppoſita illam uis maris detinuit. Ecce ab occidente Canoam inſpectant uenientem ab Iucatana, Chriſtianum unum è captiuis aduehit, ſeptennio is uitam degerat apud Iucatanos, Hieronymum Aquillarem nomine, uirum Aſtigetanum Vandalum: quo gaudio ſeinuicem fuerint complexi, caſus loquatur: infelicem ſortem ſuã, & ſociorum unà amiſſorum enarrat, auditur attẽtis mentibus: nec diſſonum fore arbitror, nec tuæ beatitudini moleſtum, ſi rem, ut accidit, recenſuero. In meis decadibus mentio facta eſt de nobili quodam Aldiuia ab Darianenſibus miſſo. Sinus Vrabæ in putato continenti habitatoribus, ad Hiſpaniolã, Admiranti Colono, proregi & ſenatui regis (ad quos pertinet putati conti-

nentis

nentis remedium)significatum qua rerum omnium penuria urgerentur:sinistris auibus miser Aldiuia prouinciam suscepit: in Iamaicæ insulæ Hispaniolæ Cubæq; laterali à meridie prospectu repentinus uortex in arenosas detulit syrtes. Ea uoracia cæcaq; uada Hispani uocāt uiperas & quadranter uiperas,quia ibi multæ naues implicantur, uti uiperina cauda lacerti: discinditur Carauella, uix Aldiuiæ & è socijs triginta licuit in Carauellæ scapham descendere:sine remis, sine uelis misere raptantur à pelago defluenti: diximus nanque in Decadibus,esse ibi maria perpetuo fluxu labentia in occidentem: tredecim errarūt dies inscij quò tenderent, nil esui aptum repererunt unquā, septem ex eis consumpsit fames, fuerunt ipsi marinis piscibus esca, in Iucatanam transportantur. Superstites iam inedia deficientes in crudelis reguli potestatem inciderunt. Valdiuam prætorem unà & socios quosdam trucidauit,mox immolauit Cemibus,demum cum unitatis amicis comedit. Hostes autem, aut appulsos hospites hi depascunt, de reliquo, à carne humana abstinent. Hic Hieronymus Aquillaris, & socij sex in tertium diem immolandi seruabantur, nocte ruptis uinculis truculenti manus tyranni euasere: ad regulum huic infensum, supplices confugiunt: admittuntur, sed in seruitutem. Admirandum auditu est de huius Aquillaris genitrice: ubi rem intellexit, illico insaniuit præ dolore, licet in nube tantum filium audiuerit, in potestatem carnes humanas edentium incidisse. Hæc si quando carnes assatas inspectat,aut uerubus affixas, clamoribus domum replet, inquiens, En matrem omnium miserrimam, en filij mei frusta. Habita igitur epistola prætoris Aquillaris per Cozumellanos nuncios, coram regulo Hero, qui Taxmarus dicitur, quid Cozumellani afferant enarrat, de potentia regis eorum, qui ad eas partes appulerunt, déque uirorum fortitudine, de illorum beneficentia in amicos, de sæuitia in detractantes, uel eorum postulata respuentes, multa edifferit: trementem reddidit Taxmarum. Det operam, ne hostes suam ditionem ingrediantur, seruum rogat, sed pacato ueniant animo. Pollicetur Aquillaris pacem, &, si opus fuerit, contra hostes auxilium & fauorem. Aquillarem dimittit, trés que illi dat familiares comites: ita iunctim traijciunt ex Cozumella in Iucatanam, ad flumen, Alamino nauclero regente, aliâs repertum tendunt: fauces eius arenis erant conclusæ, uti de Nilo Ægyptio legitur, flantibus Etesijs, propterea maioribus non licuit nauibus aduerso flumine procedere, quamuis sit aliâs huiusmodi nauibus aptum suscipiendis. In Bergantinos & nauium lintres ducentos uiros in littus exponit prætor. Per Aquillarem pax offertur. Quid sibi uelint percontantur accolæ: Dapes inquit Hieronymus Aquillaris. Spacium erat ingens arenosum ad latus oppidi, illuc tendant, insinuant accolæ. Eunt. Postero die afferunt gallinas octo earum more,quæ sunt pauonibus neq; minores,neque insipidiores,suffusci coloris, & tantum

Maijciū Maijcij, quantum uix sufficeret decem famelicis. Est aūt Maijcium frumenti granum quo ipsi panem conficiunt, nostro panico non multum dissimile. Protestantur unà ut inde discedant, propere ingens armatorum ad nostros discedere renuentes multitudo cōcurrit iterum, quid sibi uelint per alienas terras uagantes interrogant: pacem se cupere, per Aquillarem respondent nostri, & rerum permutatione dapes, aurumq́, si aurum possident: nolle se pacem aut bellum cum eis, respondent: abeant iterum, ni malint usq; ad unum trucidari: nolle abire, nostri inquiunt, non habita ciborum copia, quæ alendis militibus præsentibus sufficiat: crastinum adferenda cibaria signant: mentiti sunt: mane sequenti nostris, qui castra locarant in arena, & fuerant pernoctati, tantundem afferunt epularum, & sui reguli nomine iubent abire. Cupere se oppidum uidere, & potiores dapes, nostri dicunt. Recusant illi, & terga uertunt submurmurantes: inedia nostri urgebantur, uictum quærere coguntur. In terram mittit subprætores prætor cum uiris centum quinquaginta: Per diuersa tendunt ad oppidana rura: è turmis unam, obuij barbari male tractabant: non longe aberāt socij, audito strepitu, laborantibus socijs opē ferunt. Alia ex parte prætor tormenta in Bergantinos & scaphas locat, ad littus se applicat cum reliquis militibus, littus tutaturi, & prohibituri descensum: properanti cursu ad pugnam parati, occurrunt barbari, sagittis & iaculis eminus nostros impetunt, feriunt imparatos: uiginti circiter tormenta in hostes prætor exonerat: strage globorum & stridore, ac flammarū eruptione perculsi, perturbantur palantes crurum tenus, in aquas se proijciunt: & nostri hostes insequuntur fugientes, unà cum perterritis oppidum ingrediuntur: continuo cursu barbari traijciunt oppidum, & domos deserūt. Ad fluminis ripam protentum dicunt esse oppidum, quantum non ausim dicere, mille quingentorū passuum, ait Alaminus naucleros, & domorum quinque ac uiginti milium: stringunt alij, ingens tamen fatentur & celebre: hortis interfecantur domus, quæ sunt egregie lapidibus & calce fabrefactæ, maxima industria & architectorum arte. Ad quarum sedes habitabiles per decem & duodecim alicubi gradus ascenditur, & spacijs interiectis secantur. Nemini quidem licet uicini murum trabibus onerare, sunt domus omnes trium domorum intercapedidine separatæ, culmis tamen & paleis copertæ maiori ex parte, lapideis laminis pleræq;. Quadraginta hominum milia barbari professi sunt eo die pugnæ interfuisse, uictos tamen à paucis ob nouum pugnandi genus cum tormētis: & quia prætor in terrā equites sexdecim exposuerat, qui pugnæ interfuerunt, à tergo barbaros adorti, turmas findebant celeri cursu, non aliter q̄ si greges ouium interficerent, perimendo, feriendo à dextris & à sinistris: miraculo perculsi miseri hæsitabāt, neq; exercēdi tela locus dabatur, idē animal arbitrabant̄ hominē equo annexū, uti de centauris nata est fabula. Duos & xx. dies sunt potiti oppido, laute sub tecto nostri, sub dio barbari esurientes degunt:

degũt, neq; sunt ausi nostros adoriri:munitiorẽ oppidi partẽ, ueluti arce tutã elegerunt, nocturnisq; freti custodijs, suspecti semper eruptionem timentes, somno uacabant. Potanchanum dicitur ab accolis oppidum, & à uictoria ibi adepta, Victoriam nostri appellarunt. Mira etiam de atriorum ruralium ad delicias in prædijs ædificiorum magnificentia, magnitudine atq; elegantia, cum solarijs, impluuijs, & tabulatis egregijs more nostro: ut quatuor Hispani rurale quoddam ingressi, per horas quatuor in eo uagati fuerint, antequã ipsius exitum ob magnitudinem comperire potuerint. Per interpretes tandem & captos in prælio, regulum & eius primarios accersunt, ut inermes & supplices ueniant: datur opera, parent dicto, domus quisque suas repetit, pacem illis præstant lege proposita, ut ab horrentibus humanorum corporum ceremonijs erga manes & perniciosos dæmones, quorum simulacra uenerantur, abstinerẽt, nostroq; deo Christo cœli terrarumq; satori, ex uirgine mundã præstito, & ad humani generis leuamen crucifixo, dirigant mentis oculos, utque regi Hispaniæ se subditos fore profiteantur. Pollicentur utrunq;, quantum breuitas temporis passa est instruuntur, restitutos nostratibus muneribus contentos reddunt. E cœlo missos arbitrantur uiros, qui adeo pauci numero ausi sint contra ingentem multitudinem manum conserere: nostros & illi quibusdam aureis donis affecerunt, seruas etiam uiginti donarunt. His ita relictis, alias eorundem littorum terras quæsituri abeunt, sinum repetunt sub Grisalua repertum ab Alamino, cui nomen dedere Bian sancti Ioannis: Bian uocat Hispanus sinum. pacatis animis ueniunt accolæ. Ab littore oppidum erat distans miliare, domorum aiunt mille quingentarum, super tumulo erectum: ad oppidi hospitia inuitãt nostros, dimidiam oppidi partem offerunt, si perpetui uelint esse habitatores secum: putant, uel Potanchanensium exemplo perterritos, ad quos iam forte fama peruenerat, uel sub talium uirorum umbra sperasse in uicinos hostes fauorem & auxilium habituros. Perpetuis nanq; mutuis se bellis conficiũt imperij cupiditate. Recusant æternam sedem, annuunt temporaneæ. Redeuntes ad littus nostros sequitur populus, scenas illis & ramata mapalia summa cum diligentia erigunt, & tutissimis tegminibus à pluuia cooperiunt: castra ibi locant, ne marcescãt socij. Prætor Alamino nauclero & Francisco Montegio dat negocium, ut illius terræ occidentem uestigare intendant, fessos interim ipse recreaturus, & curaturus saucios. In Potanchano manet ergo prætor cum reliquis, Bergantinos præbet ituris duos, homines quinquaginta. Ad hunc usque sinum lenis erat decursus aquarum: ubi paulo inferius ad occidentem adnauigarunt, ac si ex montibus altis à torrente raperentur, ita impetus illos æquoris breui spacio ad quinquaginta à socijs transportauit miliaria: in aquarum concursum incidunt. A læua uasta maris planicies sese ostendit, quæ descendentibus ad occidentem undis obuiabat, uti duo ingentia flumina, quando conueniunt

ex aduerso

ex aduerso, ita uidebantur à meridie uenientes aquæ, tanquam hostibus in ius alienum pedem inferentibus, primis possessoribus uelle obsistere. Ex opposito terram uiderunt longe à læua & à dextra, minime fluctuabant, inter eos conflictus uorticibus agitabantur in diuersa, qui ferè illos deglutierāt, sine spe uitæ diu hæsitarunt, flectunt proras, aduerso torrente unde uenerāt, luctantur remis uelisq; innixi, superare uix poterant impetum, quando se cessisse putarūt ad minus passuum duo milia, una nocte quatuor se fuisse retractos inuenerunt. Vicerunt tandē illud graue certamen deo fauente. Duos & uiginti dies in eo paruo maris spacio consumpserunt, ad socios tandem redeunt, rem aperiunt, finem eum esse terram Colluacanæ, putatiq; continētis adiudicarunt. Terram uero procul uisam à fronte, uel continenti nostro annexam, uel Septentrionalibus coniungi plagis ad Bachalaos, de quibus late in decadibus. Restat adhuc res hæc in dubio, detegetur aliquādo. Dum Alaminus & Franciscus Montegius hæc secreta inuestigarent à rege prouinciæ, qui Multoxumam dicitur, per unum ex eius proceribus prædicto imperantem oppido, nomine Quintalbitor, multis preciosis mirisq; modis laboratis muneribus aureis, argenteisq; & lapillis ornatis nostri donantur: statuūt ad nouum Cæsarem nostrū mittere de colonia deducenda, gubernatore Dieco Velasquen inconsulto, qui eos cum mandatis miserat, ut prouincijs peragratis, & redempto auro, regrederentur. Consilium ineunt, in diuersa tendunt, errorem fore proponunt aliqui: pars maior suffragatur, non esse de gubernatore curandum, quandoquidem res ad maius tribunal, ad regem scilicet deduceretur: uicit populus. A benigno rege commeatum capiunt. Ad milia inde duodecim in gleba fortunatissima condendæ coloniæ locum assignant, generalem eligunt gubernatorem, prætorem ipsum Corthesium: non desunt qui putent eo inuito. Is magistratus alios creat, ad condendę urbis regimen, Portucarerium & Montegium, de quibus satis: nuncios ad regem mittendos eligunt eodem Alamino nauclero duce, quatuor sponte sua primarij nostras uisum terras ueniunt, regemq; adeo potentem, ut eius autoritas tam in infinitū protendatur: ducuntur & fœminæ duæ, quæ nostris more patrio pareant & obsequantur. Suffusca gens est, auricularum torulos uterq; sexus perforat, gemmatosq; aureos perpendiculos circumferūt. Sed uiri quicquid est inter inferioris labij marginem extremum, & dentium inferiorum radices perturant (uti nos auro digitos gestando circumligamus) in eo labiorum foramine ampliori, lamina subtili retinente interius prodeuntem, argēteum Carolenum æquat eius morulis rotunditas, crassitudo digitum. Fœdius me uidisse nunquam recordor. Putant tamen illi elegantius nihil esse sub orbe lunæ. Quo exemplo quàm uane ruat gens humana in sui cæcitatem, quàmque fallamur omnes edocemur. Existimat Æthiops nigrum colorem candido pulchriorem, putat & candidus aliter: detonsus capillato, barbatus

imberbi

imberbi se credit esse spectabiliorē. Appetitu ergo urgente, non ratione suadente tendit gens humana ad ineptias huiusmodi, regiturꝗ suo sensu quæꝗ prouincia, ut inquit diuus Hieronymus, Vana eligimus, à certis & commodis abhorremus. Vnde habeant aurum satis dictum est, sed unde argentum nostri sunt admirati. Montes altos ostendunt, horum cacumina perpetuis canescunt niuibus, & paucis anni temporibus uerticem ostendunt, ob nubiū aut nebularum densitatem. Plana ergo uel mitia montana, aurum procreare uidentur, asperi uero montes & gelidæ eorum ualles argentum: aurichalcū etiam assequuntur. Secures bellicas nanꝗ ac ligones fossorios apud hos inueniūt, ferrum aut chalybem minime. Ad munera ergo regi allata deueniamus, & à libris ordiamur. Diximus libros habere gentes has: libros attulerunt unà cum cæteris muneribus, hi Colluacanæ noui coloni, procuratores, nuncij multos. Scriptibilia sunt eorum folia ex interiore arborum tenui cortice, sub libro superiore creato. Rarum aiunt esse, uti uidemus, non in saliceo aut ulmeo, sed uti cernere fas est in palmularum esui aptarum, tela dura folia exteriora intersecante, ueluti retia foraminibus & maculis angustis contexta, bitumine tenaci retiacula compingunt. Ad aptatam hinc formam mollefacta conuertunt, & extendunt ad libitum, dureꝗ facta liniunt gipso. Putandum est autē eos aliqua gipso consanguinea materia tabellas uidisse. Credendum est gipso in farinam cribrato superfultas, in quibus quicquid uenit in mentem, scribi potest, dehinc spongia uel pannulo deleri, ut denuo reiteretur. Ex ficuum tabellis fiunt libelli, quos magnarum domorum dispensatores per fora secum ferunt, stiloꝗ metallico merces emptas coaptant, delendas quando iam in computatorios codices traduxerint. Non foliatim libros concinnant, sed in longum distendunt, ad plures cubitos: materias in quadratas reducunt partes, non solutas, sed tenaci bitumine flexibili adeo coniunctas, ut ligneis compactæ tabellis, arguti librarij uideant̄ manus subijsse. Quacunque pateat liber apertus, duæ sese facies inscriptæ offerunt, duæ paginæ apparent, totidem sub illis latent, nisi protendatur in longum. Sub uno nanque folio multa coniuncta folia consistunt. Sunt characteres à nostris ualde dissimiles, taxillis, hamis, laqueis, limis, stellisꝗ ac formis eiusmodi, lineatim exarati nostro more, Ægyptias ferè formas æmulantur: interlineatim hominum, animaliumꝗ species, regum præcipue ac procerum depingunt, quare credendum est gesta esse ibi maiorum cuiusque regis conscripta, quemadmodum nostra fit tempestate. Videmus sæpenumero eos generalibus historijs, fabulosis etiam codicibus, ipsius rei, quæ narratur, ad alliciendos emere cupientium animos autorum, figuras interserere, arte quoque grata superiores tabulas compingunt, nil differre à nostris clausi uidentur: legū quoꝗ & sacrificiorum, cæremoniarumꝗ ritus, astronomicasꝗ annotationes, & computationes quasdā, seminandiꝗ rationes & tempora,

libris

libris comendāt. Annum ab occasu heliaco Vergiliarum incipiunt,& mensi-
Tona bus claudunt lunaribus. Mensem autem à luna nominant tona: quum men
ses signare intendunt, tonas inquiunt: lunam eorum lingua tona dicūt. Dies
autem à sole, unde tot soles tot dies: eorum idiomate sol tonaticus dicitur, ali
cubi tamen aliter: sed nulla ratione moti, annū distribuūt in menses uiginti,
menses autem etiam diebus uiginti concludunt. Templa quæ frequentant,
aureis ornant auleis, & supellectilibus gemmeis admixtis, die illucescente
thurificāt templa, piasq́ spargunt preces ante rerum initia. Horrendum fa-
cinus in sacrificijs,& istorum tractuum habitatores omnes pro uictimis pue
ros puellasq́ sacrificant, eo modo quo supra dictum est. Quo tempore semi
na iacit in terram,& quando iam spicat segetes, populus seruos precio emp-
tos, laute depastos,& preciosis uestibus ornatos suis Cemibus destinat sacri
ficandos: per dies uiginti immolandos circumducunt, transeuntes per uicos
oppidani suppliciter salutant, ueluti inter cœlites propediē annumerandos.
Acri alia pietate Cemes uenerantur, suum proprium sanguinem offerunt, è
lingua, hic è labijs, ille ex auribus, aliqui à pectore uel femore, aut cruribus,
multi acutis nouaculis uulneratim emungunt sanguinem, quem manu rece-
ptum roratim proiectum cœlum uersus, per templi pauimenta conspergūt,
ita placatos reddi deos arbitrantur. A uilla Ricca, id est, noua colonia, distat
miliaria nouem oppidum domorum quindecim milium, ueteri incolarū no-
mine Cemobal, nouo Sibylla: regulum reperiunt clausos habentem immo-
landos seruos quinque: abductos regulus supplex repetit, inquiens, perniciē
mihi regnoq́ huic meo uniuerso astruitis, si seruos immolādos mihi aufere-
tis. Irati nostri Cemes sata omnia à gurgulionibus corrodi, uel grandinibus
deturbari, aut siccitate consumi, uel torrentibus imbribus uastari permittent
cessantibus sacrificijs. Ne desperati desciscerent Cempoalani, minus malum
elegerunt, in præsentia rati nō esse tempus eis inuitis prohibere, quin ueteres
ritus exerceant, seruos restituerunt. Licet illis sacerdotes gloriam æternam,&
perpetuas delicias polliceantur, deorumq́ familiaritatē post huius seculi pro
cellosos dies: mœsti tamen hæc promissa auscultabāt, maluissentq́ liberari.
Quines Sacerdotes Quines appellant, singulari numero Quin, cœlibes uiuunt & in-
corrupti. Cum timore reuerēti sacerdotes uenerantur: hostium & in bello ca-
ptorum ossa carnibus exesis in fasciculos ligata, ad Cemium pedes suspen-
dunt, ueluti uictoriæ trophæa, luctorum titulis superpositis. Notandū aliud.
Referunt, anniculos iam pueros puellasq́ cum pijs ceremonijs, sacerdotes in
templis aqua in crucem cum urceolo capiti superiniecta baptizare uidētur,
uerba non percipiunt, actus & murmura licet animaduertere. Neque illi, uti
Mahumetici aut Iudęi, putant eorū templa uiolari, si alienigenæ legis quisq́
eorum sacris intersit. De libris, templis, ac sacrorum ritibus satis dictum pu-
tamus, ad alia regi allata munera deueniamus. Duas attulerūt molas, uti tru-
satiles,

ſatiles, unam auream, argenteam alteram, ſolidas, tenues tamen: circumfe/rentia ferè pari ſpitanarum octo & uiginti ponderis Caſtellanorum, eſt aurea trium milium octingentorum. Diximus caſtellanum eſſe monetam auream, quæ ducatū triente ſuperat. Eius centrum occupat ueluti regis in throno ſedentis cubitalis imago dimidia, ad genu uſque ueſtita, Genij ſimilis, eo uultu quo nocturnos lemures pictores noſtri pingere ſunt ſoliti, campus ramis, floribus effigiatus: eadem eſt argenteæ facies. Ferè idem pondus utrunque metallum purum. Aurea etiam grana rudia, non conflata, in argumentum auri natiui, uti ciceres aut lentes attulerunt. Torques quoque aureos duos, quorum alter conſtat catenulis octo, quibus inſerti ſunt rubri lapilli, non pyropi tamen, duo & triginta ſupra ducentum: uirides autem tres & octoginta ſupra centum, non ſmaragdi tamen. Eiuſdem ſunt exiſtimationis illi, qua hi apud noſtros nobiles. Ab eius torquis fimbria tintinnabula pendent aurea ſeptem & uiginti, figuris quatuor gemmeis auro ligatis interſecta. Dependent à ſingulis aurei perpendiculi. Torquis alter eſt quatuor catenularum aurearum, per gyros rubris ornatarum lapillis centum duobus, uiridibus autem centum ſeptuaginta duobus, ſex & uiginti aureorum tintinnabulorū eleganter comptorum. In ipſius torquis medio decem ſunt inſertæ magnæ gemmæ auro circumligatæ, à quibus centum perpendiculi ſuſpenſi egregie laborati. Coriaceos cothurnos diuerſorum colorum afferūt, forte duodecim, hos auro, argento illos, gemmis alios fultos, coloribus tum glaucis, tum uiridibus, à ſingulis tintinnabula pendent aurea. Tiaras mitras, uarijs gemmis inſutas, glaucis ſapphyros æmulantibus refertas portant. De criſtis, zonis, & flabellis plumeis quid referre queam non ſentio. Si quid unquam honoris humana ingenia in huiuſmodi artibus ſunt adepta, principatum iure meritò iſta conſequentur. Aurum gemmasq́ non admiror quidem: qua induſtria, quóue ſtudio ſuperet opus, materiam ſtupeo: mille figuras, & facies mille perſpexi, quas ſcribere nequeo. Quid oculos hominum ſua pulchritudine æque poſſit allicere, meo iudicio uidi nunquam. Notarum nobis uolucrum ſunt pennæ lucidiſſimæ, uti pauonum aut phaſianorum caudas uiſas admirarentur: ita & nos illorum pennas, quibus & flabella & criſtas conficiunt, & elegantia ornant cuncta. Glaucos, uirides, flauosq́ ac rubros, ac candidos, ſuffuſcos etiam colores pennis ineſſe natiuos inſpeximus: auro cuncta illa inſtrumenta confingunt. Galeas attulere duas gemmis glaucis coopertas: unam tintinnabulis aureis fimbriatam, & aureis pluribus laminis, duobus aureis calculis tintinnabula ſuſtinentibus: altera gemmis eiſdem, ſed quinque ac uiginti fimbriata eſt tintinnabulis aureis, criſtata uiridi uolucre conum occupante, cuius pedes, roſtrum, & oculi, aurea. Singula uero tintinnabula ſinguli ſuſtinent aurei calculi, fuſcinas

quatuor tridentes pennatas uarijs coloribus intextas, quarum dentes sunt gemmei, filis aureis colligati. Eodem ordine sceptrum ingens gemmatum cum duobus aureis tintinnabulis. Aureum etiam brachiale, calceos ex corio ceruino, aureo filo consutos, solea candida subiecta: ex lucido lapillo semiglauco, unà & candido circumseptum auro speculum, sphingem, forte lapidem diaphonium auro circumligatum: magni lacerti caput, & cochleas ingentes duas, anates aureas duas, & uariarum uolucrum species aureas. Quatuor & pisces cephalos aureos: & ex aurichalco uirgam: pennis miris modis insuta omnia. Portarunt bellicas peltas, & ancylia. Scuta quatuor & uiginti aurea, & argentea quinque. Mitram plumis uarijs contextam, in cuius fronte media lamina insculpta est aurea, effigiata Cemi idolo. Figuram quatuor aliæ sepiunt in modum crucis aureæ laminæ, uariorum animalium, leonum puta, tigrium, & luporum capita; uirgis & tabellis formata animalia, ipsorum corijs superinsutis, aurichalceis tintinnabulis ornata, & diuersorum animalium corijs integra, & egregie confecta. Lodices uarias gossapinas, candido, nigro & flauo coloribus intextas, duas auro & gemmis dites; trésque alias pennis & gossapino intextas scacorum ludo: quod argumentum est & scacorum fritillos habere eos in usu. Aliam à fronte nigro, candido, rubróque coloribus intrinsecus rasam sine uarietate. Aliã eodem modo intextam, aliorum colorum, rota nigra medium tenente; radiata pennis lucentibus intermixtis: candidas & alias lodices duas, peristromata, aulæa, & sagulum patrio more uiri gestamen, & textas interiores, & capitis uelamina uaria tenuissima, & pleraque alia pulchra uisu magis quàm preciosa, quæ arbitror iam plurimorum lectorum ingenijs, quod harum rerum cognitio parũ sit frugifera, tædiosa potius fore, quàm delectabilia narratu. Prætermitto & innumeras nauigantium particulas, de laboribus, egestate, & periculis, & de monstris, & aduersis multis, quibus interdum non absq; uitæ discrimine exerciti fuerunt, quæ in suis annotationibus quisque edisserit, in nostroq; regio rerum Indicarum senatu leguntur, ex uarijs & multis eorum indicibus & priuatis literis hæc pauca collegi. Munerum tamen latores & Ferdinandus Cortesius, classis ipsius præfectus, & condendæ Coloniæ nouæ in extremis terris autor, à regio Indico senatu contra rectum iustumq; fecisse iudicantur, qui inconsulto Cubæ gubernatore, qui eos autoritate regia miserat, prouinciam susceperint ab eius mandato alienã, quiq; uenerint, licet ad regem, se insalutato. Per procuratorem fugitiuos latrones, & læsæ maiestatis reos Cubæ gubernator appellat, ac in ius uocat. Illi autem se maius multo præstitisse regi obsequium, uenisseq; ad maius tribunal arguunt. Petit capite puniantur gubernator. Petunt magistratus isti, & sumptorũ tot laborum & periculorum præmium. Præmium & mulcta differtur

ut pars

ut pars utraque audiatur, statutum & sancitũ est. Iam ad Darianenses Vrabæ sinus in putato continenti habitatores ueniamus. Darienem diximus esse fluuiũ in occidentale Vrabæ sinus cadentẽ latus. In huius ripa Hispani coloniam, regulo Cemato ui armorum pulso, posuerunt. Coloniæ nomen ex uoto pugnæ tempore promisso dixere, Sancta Maria antiqua. Ad hos diximus in calce decadum fuisse missos eo anno quo scribere desijmus, duce Petro Aria Abulensi, uiros mille ducentos, id petente Vasco Mugnoe Balboa, qui primus australe pelagus latens adhuc detexerat, & Darienensibus præerat. Appulso ad Darienem Petro Aria gubernatore cum ampla regia potestate, diximus fuisse destinatos per diuersa cum uarijs peditum turmis diuersos centuriones. Breuibus absoluam, quia horrida omnia, suauia nulla: ex quo nostræ decades desierunt, nil aliud actum est, nisi perimere ac perimi, trucidare ac trucidari. Ad uoluntatem creauerat rex Vascum: nequiuit diu ferre Petri Ariæ imperium: dissiderunt animis: confuderunt omnia: intercessit tempus, Ioannes Caicedus Franciscanæ religionis pulpitarius Vasco promisit filiam in uxorem Petri Ariæ. Ars inter rerum duces, qua conueniant, nulla reperitur. Dissident multo acrius, & res ad talem casum deducta est, ut occasionem nactus in Vascum Petrus Aries, processu per prætores urbanos formato, iugulari Vascum mandauerit, & unà primarios quinque alios: inquiens Vascum sociosq; defectioni studuisse in mari australi, ubi classiculam nauigiorum quatuor Vascus ipse construxerat, ad australia putati continentis littora inuestiganda, dixisse Vascum commilitonibus trecentis, quos secum habebat: En quid uiri tot laborum & periculorum mecum participes alieno semper subiecti imperio erimus? Quis ferre possit iam huius gubernatoris insolentiam? litora hæc sequamur quò sors dederit, & inter tot Elysias prouincias tam uastæ telluris unam eligamus, in qua nobis ipsis quod uitę superest, liberi iam tandem uiuere possimus. Quis hominum nos reperire poterit, aut repertis uim inferre? Res ad gubernatorem delata est: Vascum ab Austro accersit Petrus Aries: paret dicto Vascus: in catenas conijcitur: negat Vascus tale consilium cogitasse: testes quæruntur malefactorum quæ patrauerat: ab initio dicta colliguntur: morte dignus censetur: perimitur. Ita laboribus & periculis, quæ subiuit innumera miser Vascus, quando maiores se titulos adepturum sperabat, finem imposuit. Classiculam Petrus Aries ipse, uxore in Dariene relicta, conscendit, scrutaturus litora: nondum an redierit intelligimus: neque ipsi deest fortuna. Iam alius est designatus gubernator, dictus Lupus Sosa, ex fortunatis insulis, ubi extitit prorex, reuocatus ab Dariene, quid stomachi sit habiturus si redierit Petrus Aries, boni iudicent: nil unquam gloria dignum sub eo actum est: nimium remissum ab initio fuisse hinc arguitur: illinc autem nimis indulgentem, & parum seuerum in corrigendis erroribus. De hoc satis. Omissa quę-

dam repetamus de flumine ingenti Dabaida profundiſſimo, quem noſtri ob latitudinem ac magnitudinem eius immenſam Grandem uocitarũt: qui labitur in ultimum Vrabæ ſinus angulum, per portas (uti Nilus in Ægyptium mare) ſeptem. Cuius copioſam deſcriptionem reperies in decadibus noſtris. Quod eius montana ſint auro ditiſſima, ex accolarum quos ſuper ijs rebus accurate interrogauimus, relatu dixi. Dabaidæ arcana ſcrutaturi Vaſcus & prætores alij compoſitis agminibus aduerſo flumine cum nauibus diuerſarum ſpecierum, quater conſcenderunt, quadraginta milia paſſuum primo, mox quinquaginta, demum octuaginta, ex tranſuerſo aliâs. O ingens facinus, ô noſtram deteſtandam ignauiam, gens nuda ueſtitam, inermis armatam in omni ferè conflictu profligauit ſemper, trucidauit ad unum, aliquando uulneribus cõfecit omnes. Sagittis bella gerentes uenenatis hoſtem laceſſentẽ impetũt: & quà uiſu hoſtium carnes aſſequuntur detectas, ictum figunt certiſſimum. Habent & iacula, quæ pugnæ tempore tam crebra iaculantur eminus, ut more nubis ſolem hoſtibus eripiant. Habent & ligneos durefactos enſes latos, quibus cominus certant ferociter, ſi ad manus deueniatur, & Vaſcum ipſum multis uulneribus confecerunt aliquando. Ita flumen Debaida propulſantium accolarum rabie inexploratum relinquitur. Reſtat ut de Hiſpaniola reliquarum inſularum genitrice ac ceu primaria earum, de quibus narrare inſtituimus, pauca dicamus. Reſarcitus eſt in ea ſenatus, quinqꝫ ſunt additi iudices, qui uniuerſis illis tractibus leges præbeant. Sed propediem in ea colligere aurum, licet ſit auro prægnans, deſinent, quia foſſores deerunt: ad exiguum miſeri accolæ redacti ſunt numerum, quorum opera auro legendo uſi ſunt. Abſumpti ſunt ab initio bellis acribus, fame multo plures: quo anno radicem, qua panem nobilium conficiebant, eruerunt, & à maïcio grano ſeminando pane populari abſtinuerũt: reliquos uarij morbi, ignoti hactenus, anno milleſimo quingenteſimo decimo octauo, qui tanquam morboſas pecudes contagioſo halitu eos inuaſerant, & unà, ne mentiamur, auri cupiditas: in quo effodiendo, cribrando ac legendo miſeros poſt iacta ſemina, ocioſis ludis ac tripudijs, & piſcationi, aut parui cuniculi uenationi aſſuetos inhumane nimis exagitarunt. Iam per regium uniuerſum ſenatum ſancitum eſt, ut liberi reducantur in populos & agriculturæ generationi'que indulgeant. Serui autem & aliunde empti, ad id aurifodinarum opificium trahantur. De auri mortifera fame ſatis dictum. Auditu eſt mirandum, quantũ in hac inſula coaleſcant omnia. Octo & uiginti in ea ſunt torcularia erecta, quibus magna ſaccari copia extorquetur. Saccareas aiunt cannas altiores craſſiores'que in hac inſula creari quàm alibi uſquam reperiantur, ad craſſitudinem lacertalem aiunt & uirilis ſtaturæ, ac ſemis altitudinem nutriri, & quod maius, Valentiæ Hiſpanæ, ubi ingens ſaccari copia quotannis elicitur, ubicunque ſaccareis cannis inuigilatur,

Hiſpaniola (margin)

Saccari copia (margin)

latur, quinque uel ſex, aut quando copioſius, ſeptem phialas cannas quæ-
que radix parturit: in Hiſpaniola uiginti aut triginta interdum. Quadrupe-
dum eſt in ea copia immenſa. Auri rabida ſitis à cultura Hiſpanos hacte-
nus diuertit. Triticum augetur in immenſum, ut centeſimum aliquando red
didiſſe dicatur: ubi cura ſit, in collibus aut montanis iugis, ad Boream præ-
cipue uerſis, tritico ſerendo intendere. Coaleſcunt & uites in eiſdem parti-
bus. De arboribus uero caſſiam fiſtulam gignentibus, ex inſulis putato con
tinenti uicinis aſportatis (de quibus mentionē fecimus in decadum libellis)
quid dicemus? Tanta eſt iam copia, ut poſt paucos annos libram ſimus un-
ciæ loco à pharmacopolis habituri. De ſyluis coccineis, deq; reliquis huius
beatæ inſulæ prærogatiuis, & naturæ in illam porrecta beneficentia, ſatis
multa in decadibus. Placuit tamen pleraque repetere, quia à grandiū
negociorum mole arbitror ad huiuſcemodi rerum recordatio-
nem multorum lectorum ingenia diuertiſſe: nec la
bia detorquent, quæ ſunt ſapida, mo
do materia precioſa
precioſis ueſtibus induatur

R. PETRI MARTYRIS DE INSVLIS NVPER
INVENTIS FINIS.

AD ILLVSTRISSIMVM PRINCIPEM FEDERICVM SACROSANCTAE MILITIAE ORdinis diuæ uirginis Teutonicorum protomagistrum, Saxoniæ ducem, Thuringiæ Lantgrauium, ac Marchionem Misniæ, Erasmi Stellæ Libonothani in antiquitates Borussiæ præfatio.

ETsi uereor Federice princeps, res Borussicas altius & à prima origine repetiturus, antiquitatem in his quæ usque eò latuit, ueluti ex cauea in scenā theatrumq́ producturus, multorum risus, ronchos & cachinnos, demumq́ explosionem magis quàm applausum legentis turbæ me incursurū, tum quod id secum ferat antiquitas, ceu Aristoteles in problematis perhibet, ut res anilibus fabulis simillimas narrare uideat̃, tum quod res Borussiæ diuturna barbarie, sine ullis literarum monumētis quasi perpetuis tenebris mancipatæ, & in ipso lethæo demersæ penè obriguisse extimantur, adeoq́ cōcretæ, ut etiam phœbeo calore agitatæ uix incalescere possint, quo iterum lucem solemq́ admittant. Verum dum hi blaterones tuam celsitudinem istius ludi agonothetam in orchestra conspexerint, sub cuius umbraculis me in hanc scenam prodijsse pernoscant, forte ne lingulaces infreniq́ ore à te sapientissimo principe iudicentur, maledictis temperabunt, simul & nasum continebunt. Quod si nec reueriti tuā maiestatē, effrenataq́ lingua uerbis non ęquis defluant, malignitatis quoque aculeos haud recondere uelint, imò blaterare malint, nihil est quo perhorrescere oppidò possim, ut cœptā scenam interturbem. Ronchisent hi nasutuli, obstrepant, clament, arguāt, criminentur, exibilent deniq́, dummodo tibi plausibilis, lepida ac iucunda nostra actitatio uisa fuerit. Antigonidas olim musicæ artis peritissimus, cum discipulo in arte probe instituto, populo tamen non admodum grato, in scenā progressus cunctis audientibus dixisse fertur, Mihi cane & Musis: quia uidelicet ars bene cœpta, quanquā populi lenocinio destituatur, iusta tamen comprobatione non exuitur. Sed ut tandem his respondeam, qui longe petitas historias calumniantur, ceu minus fidei illis insit: cæcutientibus id forsan euenit & noctuinis oculis, sed penes clare cernentes plus dignitatis antiquitati inesse, nemo sanæ mentis ambigit. Ne quoq́ res Borussicas ceu sempiternis tenebris obnoxias, & minime ad solem lucemq́ ex caliginoso uetustatis recessu redituras, possint argumentari, meminerint saltem quæ de Hercule feruntur, qui Cerberum tricipitem ab inferis, solemq́ hunc nostrum ac calorē ferre coëgisse dicitur, Threicium & uatem raptam sibi Eurydicen ex tartareis sedibus diuina sua suauiloquentia eduxisse. Ob id nec inficias eant loculutulei, res Borussicas quantumcunq́ umbra uetustatis contectas ac rubigine obductas, imò in abditissimos recessus actas, curiosa indagatione non posse non restitui, ex noctisq́ caliganti nebula eximi, ac claritate dei illustrari orna

riq́:

riq;: quum hæc ipsa indagatio, puta industria, unica ab omnibus esse asseri- *Industriæ uis*
tur, cui nihil inaccessum, nihil occlusum relictum sit. Hæc res quomodolibet obstrusas, & in penetralibus reconditas elicit, exprimit & promit. Hæc cœlum petit, & subterranea regna subintrat, maria scrutatur, oculis subijcit quicquid usquam latet sepultumq; est. Illa ipsa Homerum cæcum plus Argo mille oculos habente uidere dedit. Hæc Zeusim Helenam nunquã à se uisam tanta uenustate depingere docuit, ut eius forma digna iudicaretur, propter quam tantum laboris subijsset Græcia, & alta Pergama ruerent. Hæc Phidiam statuarium dignissimum, simulachrum Iouis exprimentẽ eò usq; euexit, ut diuinitatis effigiem è cœlo mutuatus diceretur. Hæc eadem fores antiquitatum Borussiæ uectibus è cardine semotis, ut paterent effecit, extraq; latebras quicquid de his obuallatum fuerat produxit. Hac adminiculatrice ex imo lethæi fluminis cœno hæ ipsæ conquisitæ erutæq; sunt, & utcunq; à sordibus detersæ, sese ceu postliminio reuersæ, tuis luminibus conspectuiq; illustrissime princeps, primum ostentantes, te ut felicem moderatorem suum salutant, ut patrem patriæ uenerantur: & quicquid usquam in secundiorem sortem, faciemq; splendidiorem commutatum, ceu fermè singula aspexerint, id totum tibi sacroq; sanctæ militiæ, cuius tu magister, imò dictator perpetuus extas, tribuũt. Quod si sunt qui te circũstant, & has ineffigiatas rudesq; Borussiæ imagines toruis luminibus respexerint, abigendasq; duxerint, quod sine cultu ornatiori, & penè inuestes in hunc augustissimum consessum productæ sunt, his responsum sit: Fœminam probam pigmenta fucumq; non decere, nec orationẽ fidem habiturã unguenta usqueadeo redolere. Logographis id tribuimus, ut quodcunq; suauius quàm uerius narrent. Nos in his cõmentariolis sine fraude, omni apparatu orationis seposito, Borussiæ antiquitates exposuimus: ut si qui futuri sint, cultiori sermone res Borussicas describere uolentes, hinc sumere possint, quod ornatum iri tantopere uelint. Nuda nanq; hæc oratio facile quem quis imponet cultũ perferet. Vt autem fidem sine scoria habituri sint hi nostri commentarioli uetustate & carie oppleti, ipsos ex præclarissimis rerum scriptoribus elucubratos esse fidem facio, Plinio scilicet, Solino, Pomponio Mela, Cornelio Tacito, Strabone, Ptolemæo: ex neotericis Gordano, qui primus res Gothorũ literis mandauit, nostro Alberto Magno, qui has inuisit & peragrauit, Othone Freisingensi episcopo, qui quinq; imperatorũ Ro. res gestas luculenter scripsit, Helmodo Lubecensi presbytero, qui res Sclauorum haud ineleganter prosequutus est, Borussicasq; simul attigit, Blondo Foroliuiensi, Ænea Syluio, & præter hos qcquid annales Borussiæ usquam uetustatis habuere, pleraq; etiam per acceptionẽ. Nam apud Val. Maximum locus est, quo res suo seculo cognitas, & absq; literarũ monumentis cõseruatas manare ad posteros indicant, sola scilicet traditione patrũ. Id genus disciplinę Hebręis etiã usitatissimũ est. Huiuscemodi

innixus fulcimentis, commentariolos nostros non temere edi posse arbitratus. Ne autem manus nostras excedentes absque patrocinio uagabundi errent, ipsos nomini tuo illustrissimo dedicandos duxi, tum quod nemine magis rerum Borussię cognitio deceat, quàm Borussiæ principem, tum quod pari tutela hac nostra ætate ac prisca Borussia fruatur. Quum igitur princeps illustrissime simul & inuictissime à curis publicis feriatus fueris, frequēti quoque ueterum, quibus inhias, lectitatione satiatus magis quàm lassatus, etiam domestica peculiariaq́ inuisas legasq́: subinde agnosces in his Borussiæ prę ter ueteres eius limites, uarios ipsius cultores: crebro enim illinc migratū est, aliquorum maiore numero cogente, morésque uetustiores: quos si ad præsentes accommodabis, non obscure lucebit quanta sunt quæ sacrosancta militia Teutonicorū in Borussia egerit. Optimo enim iure gloriari poteris, eam quam patres regionem barbaram, incultam, asperam, idololatrā, fœdam, ac rerum omnium inopem acceperāt, illamipsam splendidam, cultam, ciuilem, opulentam, humanam, & quod maximum est, Christianam reddiderunt & reliquerunt. O felix nimium Borussia, si sua norit bona illo principatu. Facile demum illustrissime princeps deprehendes, quàm iusto dei iudicio Borussia ad Germanorum redierit incolatum: quum Germaniæ & pars sit, & Germanis à rerum exordio debita, inhabitata, luculentissimorum scriptorum testimonio. Cur, me iudice, indigne iterum à quibuscunque alijs gentibus inhabitatur administratur'ue? Ego autem hanc scribendi prouinciam non tam mea sponte quàm iussu uenerandi antistitis Iobi Pomesamiensis, à nullo antea tentatam accepi, ut meo Marte aduersus quoscunque aliter de Borussiæ finibus & populo sentientibus, ceu pro aris & focis dimicaturus sim, ultima potius perpeti certus, quàm ignauiter cessurus. Te igitur principem inuictissimum, & ad arma progenitum, pro tua uirtute rogo, ne desistas auxilia ferre tam pio ac iusto bello, ut iunctis uiribus omnem colluuiē barbarorum ex his tuis finibus eliminemus. Nullum enim apud me dubiū uertitur, si tuo Marte agendum erit, facile hanc oram ex manibus iniuste occupantium uindicabimus. Quod breui futurum, modo fata sinant, tuæ auitæq́ uirtutes, ac genitoris tui præclara facinora admonent. Nunc ad institutū pergamus.

ERASMI STELLAE

LIBONOTHANI DE BORVSSIAE ANTIQVITATIBVS LIBER PRIMVS.

ORVSSIA ultimæ Germaniæ ora, à Vistula amne, quem ad occidentē terminū habet, incipiens, sinusq́ Baltici maris, qui septentrionale latus eius ambiunt, percurrens, orientalē solem ab Alanis excipiēs, mōtibus Hamaxobijs australe latus eius obtegentibus, à quibus cōtinuis syluarum iugis disterminatur. Fuit hæc terra diuersis habitata cultoribus. Nam ut Gordianus Gothus scribit, nuper Hulmigerij Germani eam tenuere, à quibus aliquādiu Hulmigeria dicta, hodieq́ ea pars quæ Vistulæ accolit Culmigeria pro Hulmigeria uocitatur. Sed hi per Gothos quamprimū ex Scandania in continentem descendissent, inde pulsi eam, ut is ait, occupauere. Ptolemæus autē uetustiores incolas recensens, Gothones, Venedos, Stagnanos, & Sargatios Sudinosq́ his locis insedisse scribit, qbus Gelidanos simulq́ Gillones, Vacinos & Charinos, quos ipse Charionas nominat, addit, finesq́ ad Hamaxobios usq́ protendisse indicat. Ad Vistulam uero pauciores sedisse cōmonstrat: nam Finnos cum Venedis & Sulones duntaxat hanc oram habitasse ait. Hos autem populos nullo alio quodam cōmuni nomine dignatur: forte quia non unus populus, nec in unū concessit nomen. Verum Cornelius Tacitus diligentius hæc loca cōquirens, ipsa Germaniæ prorsus adscribit: quanq́ promiscue Sarmatis Germanisq́ populis habitata asseueret. Venedos enim Germanis connumerandos censet, quod & domos fingunt & scuta gestant, peditum usu ac pernicitate gaudent. Quæ omnia diuersa Sarmatis extitere, in plaustris solūmodo ac equis uiuentibus: quanq́ & ipsi ex Sarmatarum moribus traxerant, quod uicinos latrocinio infestarent. Quicquid enim inter Peucinos, quos quidam Basternas dixere, syluarū ac montiū erigitur, latrocinio pererrauere. Erant autē Peucini & Basternæ, ut Plinius testatur, cōtermini Dacis, sermone, cultu, sede ac domicilio Germanos referētes, multa tamen fœditate Sarmatarū cōtacti: nā & cōnubijs ꝑmiscuis utebantur, & proceres eorū pari sorde ac plebs torpebat. In dubiū Tacitus uertit, Sarmatis'ne an Germanis ascribantur: uerū hæc loca hodie Poloniæ ascribuntur. Plinius tamen ipsos Germanis cōnumerat: cui & Varini & Gothones Germani sunt, ex Vindelicorū genere. Vltimo aūt regionē Borussij intrauerūt, populi qui Ptolemæo teste ad Ripheos mōtes, ubi in septentrionē fusius excurrūt, nec longe quà Tanais ex eis erumpit, sedes habuere, q infelicitate sua cōciti (ꝑpetuis nanq́ niuibus algoribusq́ illic terra riget, ad omneq́ naturæ ministeriū damnata est) ad nouas sedes capessendas patriā egressi in hæc loca delapsi sunt: quæ tū soli fertilitate, tū pascuorū lacuūq́ amœnitate

Borussiæ situs

Hulmigeri

Peucini

Basternæ

amœnitate ipsis quum primū placuere, necnon ultra progressi sunt, hic sedes unanimi consensu sibi desumentes, utq; sibi ac posteris perpetuò essent du/
Borussia raturæ, terram uocabulo gentilitio Borussiam appellauere, quæ usque ho/die unius literæ suppressione Brussia uulgo dicitur. Hæc est uera huius gen tis origo. Et cæterum quicquid dicitur, perinde ac anilem fabulam haben/dum esse censeo. Facit istius rei fidem permaximam, quod usque hodie po/puli ad Riphæos habitantes eodem pariq; sermone quo hi utuntur. Borus/sij uero sedibus formatis, terram cultoribus uacuam (Gothi enim populari/ter eam excessere) nullo repugnante facile occupauerunt, citra eam portionē quæ ad Vistulam est. Hæc adhuc à paucissimis Germanis tenebatur. Pro/pagantes igitur sese à Chrono flumine usque in contingentiam Hulmigero rum: quæ nuncupatio post pulsos per Gothos ueteres colonos, è medio orç huic regioni accommodari cœperat, nomine suo breui cæterorum hic habi/tantiū nomina obfuscauere: quod forte euenit, quia Borussij cōterminis gen tibus, puta Germanis, notiores extitere, uel quod multitudine suorum, am/plaq; ac spaciosa oræ occupatione, ipsos etiam indigenas superarunt. Terra/rum nanque limites pro nutu potentiorum sæpenumero nomina sortiuntur: duratq; hodie ea nuncupatio, quod qui ex Germanis uel Vistulam, uel illic maris tractum accolunt, Borussij uocētur, qui tamen cum illis ipsis præter cœ lum commune habeant nihil, iustiusq; Borussienses nuncupandi forent. Ter ram hanc Borussij undiquaq; fœcundam longe lateq; incolentes, ipsam ta/men minime excoluere, uel ob ignorationem rei rusticæ, uel ne bonitate soli deprehensa, & ipsi finitimorum metui obnoxij fierēt, indeq; eliminarentur, uel quod uictum è terræ nascentibus nondum nouere: carnibus nanque feri/nis, & quidem crudis pro cibo, lacteq; pro potu uescebantur: quandoq; etiā sanguine equino mixto, & eo usque ad ebrietatem. Domos non fingebant, sed specubus & arborum subere (unde etiam Subaria dicta comperitur) ab imbribus & algoribus sese ac infantes protexere. Nulla eis sacra aliquandiu fuere: tandem in eam deducti insaniam, ut serpentes ferasq; & arbores reli/giose colerent, ceu de his in subsequentibus dicemus. Non leges, non magi/
Anarchia stratus nouere: tantum cuiq; licuit, quantum audebat: nihil à feris uita illorū distabat. Erga tamen naufragos, & maris tempestate iactatos, humaniores & illis ipsis undiquaq; auxilio fuere: in reliqs mira fœditas ac fœda pauper/tas: nam eis nec arma, nec ferrū fuerāt. Si quando ad prælia inter se concurre rent, sudibus præustis & perticis utebantur. Non autem multi effluxere an/ni, quum Germani Hulmigeriam incolentes resumptis uiribus (nam per Go thos multum attriti fuerant) accitisq; trans Vistulam socijs, qui amne lintri bus transmisso eis consedentes, & iunctis uiribus contra Borussios bella pa/rant: penitiora quoque regionis ingressi, quotquot Borussiorum offenderāt aut in seruitutem acceperant, aut retrocedere coēgerant, breuiq; sese suosq; à metu

à metu barbarorũ asseruere, Borussij uero quo à Germanis finitimis tutiores forent, se cum Sudinis, qui ultra Chroni fluenta sedes habẽt, eiusq; regionis aborigines creduntur, societatẽ inire, qui tum uirtute & potentia plurimum pollebant. Est autem Chronus fluuius qui hodie Pergulus dicitur, quẽ in finibus Borussię ortũ brumalem uersus, multi lacus eodẽ fermè loco se mutuo influentes efficiũt: qui Borussios à Samijs primũ, ut Strabonis nomine utar, deinde à Sudinis disterminat, populis etiã Ro. armis tentatis magis quàm uictis. A Druso enim Germanico, testante Plinio, classibus oppugnati sunt: qui primus Ro. ducum septentrionalem oceanũ ingressus est, & post eum, Domitianum Cæsarem in expeditione quam contra Sarmatas, quod legionem cum legato necarant, instituit, ob succinum quod abundantius barbari illic inter maris eiectitia, soli omniũ gentium excepere. bello petiti sunt, sed se magna eius rei propter quam peti se senserant copia, succini scilicet, redimentes, illacessiti remãsere. Sed hic de succino obiter dicamus: abundat enim eo hæc ora, quæ quasi peninsula est ob sinuosos flexus maris, terramq; spatiose in freta excurrentẽ, in quã ui tempestatũ idipsum aduehit: id olim à Germanis glessum dictum est, ut eruditi scriptũ reliquere. Inde Glessaria regio ipsa à Ro. militia nuncupata, & ab alijs Subaria à subere, quũ patrio nomine Sudinia uocet: ab eruditis uero Austrasia. Succinũ etiam sualternicũ Scythico uocabulo barbari appellant. Vbiuis autẽ loci succinũ gignat, scriptores non cõueniunt. Præter enim ea quæ fabulose de ipso in Phaëthõtis fabula ꝑdita sunt, Pitheas Gothonibus Germanię gentis accolis ęstuariũ Mentonomon nomine esse ait, ab oceano stadiorũ sex miliũ: ab hoc diei nauigatione insulã abesse Abalũ, ex illa uernis fluctibus succinũ aduehi, & esse cõcreti maris purgamentũ: incolasq; pro lignis eo uti dicit, ꝓximisq; Teuthonis uẽdere: huic & Timæus assentit: sed insulam Basiliam uocauit. Nitias autem solis radiorum succum esse uoluit, hosq; circa occasum, ut ipse credit, uehementiores in terram actos, sudorem pinguem in eam partem oceani relinquere: deinde æstuante mari in Germaniæ littora ejci. Mithridates in Germaniæ littoribus insulam esse asserit, uocariq; eam Cedron, cedri genere syluosam, inde & in petras defluere, Cornelius Tacitus Effluorum gentem, qui dextro Suionici maris alluuntur, nuncq; Lissom uulgo nominantur, ipsum legere inter uada, ac cætera maris eiectitia ipso littore asserit: quod & hodie fieri cernimus. Quidam nostri temporis experti, ipsum è limo quorundam montium sole excalescente fluitare existimant, in herbidóque solo atque algido, quod his montibus subest, indurari: oceano illic efferuescente inde rapi, in proximaq; littora expelli. Indicium istius esse, quod ipsum aliquando ex solido eruitur, quod & ipsi uidimus: quanq; cerea mollicie, & penè lentum sit, ob id ipsum mari denuo immergunt, cuius rigore lapidescit. Hanc uero opinionẽ neq; omnino adstruere, neq; refellere in animo est. Quod autem hos montes nomi-

Sudini

Chronus flu.

Succini descriptio

tes nominatim non ædunt,mihi suspicionem incertitudinis facit. Plinius uero naturę fidissimus interpres,Germanici Cæsaris classibus bellum, ut dictũ est,in septentrionali oceano,gerentis experientia innixus, tradit succinum gigni in insulis septentrionalis oceani, ipsumq; nasci defluente medulla ex pinei generis arboribus(ceu enim resina in cerasis,ita & in pinis humoris abundantia erũpit)densariq; rigore maris,eo intumescente ex insulis rapi,certoq; littore expelli: ita inuolutũ herbis,ut ex his pendere uideatur,salo expui: succum uero arboris esse,ipsumq; primum liquidum distillare,argumento sunt quædam intus lucẽtia,ut formicæ, aut apes,etiam lacertæ,cæteraq; id genus, quæ adhæsisse musteo non est dubium, indurescente uero humore inclusas remanere. Pineæ autem arboris indiciũ est pineus in attritu odor,& quod accensum tædæ modo fragrat. Rude est informeq; ac glebæ simillimum, dum ex aquis excipitur,corticibus ac alijs rebus sibi inhærentibus: ob id diu incognitum barbaris,inter maris quisquilias iacebat. Germani idipsum primum nouisse traduntur,in Pannoniamq; ad Carnuntum oppidum aduexisse: inde Veneti ipsum accipientes, primum rei famam fecere, mox proximi Pannoniæ circa Adriaticum mare Transpadaniq;, quorũ agrestes fœminæ monilium uice,& decoris gratia succinum gestauere. Hinc natam fabulam de Pado omnibus notã credimus. Eius esse genera quãplurima constat: candida, sed odoris præstantissimi sunt, quibus diu minus precium erat: hac uero tempestate & fulua & cerea mercede præstant: ex fuluis etiã translucentibus amplior erat autoritas, præterquam si nimio ardore flagrent: imaginem enim igneam,non ignem inesse placet. Summa laus Phalernis tum fuit, à uini colore dictis,molli fulgore conspicuis:id ab aliquibus Chrysolectrum dici comperimus,quasi coloris aurei: rapacissimum id est ignium, & si iuxtà fuerit celerrime ardescẽs. Sunt in quibus decocti mellis lenitas placet. Domitius Nero Romanus imperator, capillos coniugis suæ Poppeæ in hoc nomen adoptauerat, ipsos quodam carmine succinos appellando. Ex eo tertius hic colos à matronis expeti cœpit in capillis. Dum quoq; is gladiatorum munus Po.Ro. exhibiturus esset, Iuliano quodam equite Ro. id curante, ad ipsum comparandum misso, qui hæc littora peragrauit, uidit,ac cõmercia tentauit; tantamq; copiam Romam inuexit, ut retia in uenatione publice ędita eo nodarẽtur,armaq; & librilla,totusq; simul diei unius apparatus è succino esset: uisa tunc fuit gleba tredecim librarum. Solinus tamen refert id succinum a rege Germaniæ Neroni dono datum: cui sententiæ magis accedo. Tanta fuit eius,ut eruditi scriptum reliquere, in delitijs taxatio,ut hominis quamuis parua effigies uiuorum hominũ uigentiumq; precia superaret. Quumq; in alijs ad luxuriam quæsitis ostentatio & usus placeret,ceu in Corinthijs ęs auro argentoq; mixtũ,in cælatis ars & ingeniũ: uniones quod capite,gemmæ quod digitis circumferuntur. In succino, ut Plinius inquit,tantum delitiarum conscientia

Succini prouentus

Fuluum succinum

Succini precium

ſcientia luxuriaq́ʒ expetita eſt. Eſt uſus eius multiplex in medicina: nam ab infantibus pro amuleto geſtatur: contra lymphationes & noctis metus cuicunq́ʒ ætati prodeſt: urinæ difficultatibus potum alligatumq́ʒ, quod Chryſolectrum uocant, collo alligatum mederi febribus Calliſtratus prodidit. Tritum cum melle ac roſaceo aurium uitijs, & ſi cum Attico teratur, oculorum caliginem remouet. Stomachi etiam uitijs uel per ſe farina eius ſumpta, uel cũ maſtice ex aqua pota, quod de candidis maxime crediderim. Tonſillis quoque reſiſtere creditur, & fauciũ uitijs: ob id mulieres Padanæ ipſum circa colla longo ſeculo geſtauere: uario genere aquarum iuxta illos infeſtante guttura ac carnes uicinas: quod hodie Turcarum equeſtres copiæ in equis ſuis obſeruant. Neotericorum pariter experientia ad citandos partus candida operari depromit: notiſſimum id Germaniæ mulieribus. Calculos quoq́ʒ ueſicæ & renum eo poto elidi euocariq́ʒ quamplurimi teſtantur. Venena peſtilentemq́ʒ aërem eius nidore fugari compertũ eſt. Diſtillationes quoq́ʒ ſiſti, uulneratis, ſi in potu ſumpſerint, prodeſt: malagmatis ob id etiam aſſumuntur. Verum & hoc notum fieri oportet. Succinum quocunq́ʒ libeat colore tingi hœdorum ſeuo & anchuſæ radice: quippe etiam ipſum conchylio infici tradunt. Quæ uero tranſlucida ſunt, ad gemmas adulterandas magnã habent uicinitatem, & maxime ad amethyſtos. Politur ſuccinũ adipe ſuis lactantis incoctum. Ramenta eius oleo addito dilucidius ac diutius flagrant quàm lini medulla. Notiſſimum cuiq́ʒ eſt quod attritu digitorum caloris ui accepta, attrahunt ad ſe paleas & folia arida, ut magnes ferrum. Viſum eſſe quidam retulere, quod æris etiam ferri laminas attraxerit. Ego glebam uidi cui ferrũ quaſi adnatum inhæſerat, quod ui ſua forte attraxerat. Multi tentauerũt ſuccinum flexile ac ductile reddere, ſed nequicquam ceſſit, mirum, quum nimia humida & ſucculenta prodeãt, uti indicauimus. Hęc tumultuarie de ſuccino, Sudinorũ opibus dicta ſint, propter quas ſæpenumero ab exteris gentibus bello petiti. Senſere nanq́ʒ præter Ro. arma & Saxonum Angliam occupantium oppugnationem, à quibus ſe terra & mari impigre defenſarũt. Habuere enimuero hi populi, ut de moribus eorum aliquid tranſeunter dicam, regulos ſuos, quorum legibus obtemperabant: agroſq́ʒ coluere & commercia nouere. Veſtium cultus apud eos fuit, ut mares lanea, fœminæ linea tunica uterentur, circuloq́ʒ ex ære uel orichalco colla circundabant. Auribus etiam crotalia ſuſpenderunt, rem friuolam, quod tamen neq́ʒ hodie deſitum. Domos in uillarum modum extructas inhabitauere uicoſq́ʒ, ac ſine muro & uallo omnia, quod forte ab externis, ipſos cõmercij gratia adeuntibus didicere: alioquin alienum à Sarmatis. Sed ut ad Boruſſios repedemus, ſocietatem cum Sudinis eos inijſſe diximus ob Germanorum finitimorũ metum. Nec à Sudinis aſpernati ſunt: uerum eorum potentia adiuti, & contra quoſuis conterminos populos tutiores facti, aliquandiu in ſua fœditate degerunt: de qua

Succini pharmaca

Sudinorum mores

Cc posthac.

Bestiæ Borussiorum posthac. Nunc de cæteris Borussiæ rebus æditis prosequamur. Generat & terra hæc feras multijugas, eas etiam nec alibi cognitas. Præter enim ursos,

Vri apros, ceruos, quibus abundat, Vros excellenti ui & uelocitate profert, qui uastitate corporis parum infra elephantum sunt, eaq; ferocitate, ut neq; homini neq; ferę si quam conspicati fuerint, parcant. Cornutumq; id animal est, eius cornuum magnitudo tanta uisa est, ut urnas binas unius capitis cornua, ut Plinius testatur, impleuerint. Barbari ex his potant, argenteo circulo parte qua labris admouetur circumducto. Sunt enim caua & in mucronem demũ concreta. Alij pila his præfixa cuspidant. Romani in laminas ea secabant, ut lumen quod his includebant latius funderent, ipsisq; pro lichnuchis ac laternis usi sunt. Qui sese uenatione eorum exercent, si plurimos interfecere, relatis in publicum cornibus, quæ testimonio sunt, magnam laudem adipiscunt. Soliti erant antiquitus caueis ad hoc ex opera factis eos capere, captosq; iugulare, forte quod ea tempestate ferro caruere: sed eo mortis genere, feram tam insignem posteriores ætatis iuuenes præcipuæ uirtutis & audaciæ, interire dignum censentes, ob id canibus ipsos insequi placuit, uenabulisq; cominus ac eminus petere, arboribus sese robustioribus semper condentes, ne & ipsi à fera rursus impeterentur, quæ cornibus arbori insertis, uindictæ auida, inhæret, donec insequentium telis saucia concidat: tali morte feram dignantur atrocissimam. Fera hęc sub mento uillos longiusculos habet in arunci speciem, cæteris tauro persimilis existit. C. Caligula Romanus Imperator primus Romæ Vros in arena ostendit, quos tum imperitum uulgus bubalos

Bizontes falso credidit. Gignit hæc terra & bizontes iubatos, qui è boum syluestrium genere sunt, sed nostra ætate admodum infrequentes. Aiunt hos solipedes, maribusq; ac fœminis iuxta iubas cornua, eadẽ utriq; forma & magnitudo, colore quoque & specie haud dissimiles tauro sunt. Aliqui ex horum genere unicornes perhibentur: quod uerum sit, nec ne, incompertum habeo. Plinius tamen Indicos boues syluestres unicornes, triconesq; esse scripsit: ob id non incongruens uidetur eos & alio loco nasci, uerum esse alterius generis à bizonte suspicandum est. Tale forte est cornu quod hodie in Archiuo protomagistri integrum custoditur, ac Monocerotis asseritur, quum nigrum il-

Equi feri lud sit, hoc uero luteum conspicitur. Sunt & in ea regione greges ferorum equorum, quos Græcia non uidit, nec Romanus, quapropter alio uocabulo nominari non possunt. Hi cicuribus equis omnino similes extant, præterquã quod dorso molliori sunt, ob id nec usui apti. Dicuntq; ipsos nequaquã mansuescere posse. Carnibus eius incolæ etiam hodie uescuntur, quas non insua-

Alces ues asserunt. Gignit & alces (quos falso syluestres asinos quidam autumant, quum hos Asia tantum ac Africa procreet) specie media inter ceruinam & iumenti, nisi quantum aurium proceritas, ipsáque ceruix distinguit, magnitudine inter camelum & ceruum: maribus in supercilijs cornua nascunt, quæ

quotannis

quotannis amittunt,latiora quàm ceruis, ramosa tamen & per totũ concreta ac solida: ungulæ bifidæ, colorecꝫ ceruum imitatur: uenatorem è longinquo sentit: animal certe simplex,& quod plus latebris quàm fugæ fidat. Si ui canum urgetur,magis in canes se calce quàm cornibus tueatur:in locis palustribus sese plurimum condit,illic & partus ædit suos: formidinis eius argumentum esse aiunt,quod raro rarenter solitarius,in armento multum appareat. Vngulis eius comitialem morbum,& iam spumantem abigi creditum est,si cute attingitur. Hallucinati sunt qui alcem nullo suffraginum flexu dixerunt,neque quietis causa procumbentẽ, uerum accliuem arbori somnum capere, quæ ad insidias à uenatore incisa feram unà affligit ac cõcidit. Quod & pascendo retrograditur ob superius labrũ prægrande , quasi progrediẽdo pasci nequeat: quæ singula non de alce,sed de machlin fera,illi haud dissimili, quam Scandaniam mittere aliqui prodidere,dicta sunt. Habet & syluas incæduas, unde uis ingens lignorum & ad naualem usum & domesticum conuehitur: teretumcꝫ arborum ad malos nauium accõmodam,quæ inde in remotissimas oras deferuntur : habent & syluæ præter id suas diuitias , unde quasi sponte compendium non modicum incolis prouenit,apum scilicet ingentem multitudinem, quarum alueos ceu natiuos intra arbores ad hoc cauas cernere est: ex quibus tanta mellis & ceræ copia prouenit,ut Germaniæ Britanniæcꝫ, ac cæteris adiacentibus insulis, commode harum rerum usum suppeditet. Nec apiarij arte uel industria examina illic curant:nullis enim satorum floribus, aut herbis ipsa inuitant, nec si longius euolent reuocant: è frondibus & syluestribus floribus succum contrahunt,quo opera conficiunt sua, quæ compendij ingentis argumẽto sunt. Præter illa & pelles quasdam non ignobiles mittunt hæ syluæ,quæ uestium ambitis principum hominum subduntur. Lectorum etiam stragula ex his consuunt,preciocꝫ ingenti uendunt: has olim pelles ouini uelleris commutatione mercatores ab incolis receperunt. Gaynos barbari uocant ea animalia, Germani martes,è mustelarum syluestrium genere,ab aliquibus historiam naturalem commentantibus,esse scribuntur. Piscationes quoque diuersis in locis non incommodas exhibet: nam pisces omnis generis tum ex lacubus,tum ex æstuante mari illic prendunt, ceu psittas, soleas, lingulas,rumbos,trossullas,mullos,asellos,salmones , marinos canes, & id genus alios, anguillas præter cæteros numerosiores : nec de his incolæ uescuntur,nisi quod sole aërecꝫ siccatum tostumcꝫ sit. Sed ad alia pergamus. Hęc ad loci situm, ac terrarũ prouentum , uti antiquitas possedit , tradita sint.

LIBRI PRIMI FINIS.

Empore quo Valentinianus Romanis imperauit, Alani populi septentrionales Borussijs contermini, contra Rom. imperium arma sumentes, post diutinas in imperij fines excursiones à Sicambris compressi sunt, quo bello Sicambri sibi & posteris libertatem pepererunt. Alani qui cædi supererãt, pars per imperij terminos delapsa Hispanias usq; peruenit, ubi se Gothis illic belligerantibus iunxerant, qui tandẽ sedibus ibidem sumptis, se confusaneo duarum gentiũ uocabulo Gothialanias appellauere, quasi Gothorum & Alanorum sedes. Pars uero imbecillior, quæ domi remanserat, ac cæde patrata patriam repedauerat, exuta præcipue iuuentutis manu, sibi non satis in sedibus proprijs fidens, cum uxoribus & filijs, omniq; seruitiorum multitudine, ad Borussios conterminos secessit: supellectilem tum omnem secum in carris ac plaustris trahens, tum etiam pecora, quorum prouentu hæc gens plurimum uictitat, uniuersa ac sese Borussiorum fidei & tutelæ commiserant. Nec ipsi à Borussijs repulsi, quod eorũ multitudine adaucti, facilius quibusuis populis resistere posse crederent, etiam tum magis Germanos formidabant, qui penitiorem Vistulæ ripam accolebant, ipsosq; sæpiuscule à suis quæ possederant locis, disturbarunt. Concesserunt itaq; Alanis cohabitandi ius, qui rursus Borussijs mulierum suarum coitus permiscuere: connubia enim nulla habuere, sed ut quisq; in mulierem incidit, ea ad Venerem uti licebat: qua re breui in eam multitudinẽ coaluere, ut quoscunq; cõtingentes populos superarent. Ex ea tandem multitudine cœperunt inter sese angustia finiũ premi: utcunq; enim placuerat, ac cõmodum quisq; ratus, tantũ terræ sibi equisq; desumpserat: unde rixis uarijs inter se dissidere cœperant, quæ plerunq; cædibus transigebant: id populum hunc agrestẽ intra se discordẽ, in eo concordẽ fecit, ut de rege sibi constituendo cõuentus agere cœperint: ubi pro ruditate populi uaria undiquaq; ea de re dicta agitataq; sunt. Viduutus Alanus, qui cæteris & dignitate & uigore animi præstabat (magna enim seruitiorum classe abundabat, unde etiam sibi in alienis terris autoritatem nõ modicam acquisiuit) inquit, Ni ô Borussij apibus uestris hebetiores essetis, de hoc quod inter uos agitatis, dissidium nullum esset: has enim regem habere uidetis, cuius imperatis obtemperãt, qui opera eorum dirigit, singulas ad labores idoneos deputando, qui & inobedientes castigat, inertesq; foris aluearia propelli iubet, cuius hortatu omnes in labore perdurant, operaq; sua perficiũt: uos qui hæc indies uidetis, illas sequamini duces, & regem uobis constituite, eiusq; uoluntati obsequimini. Ille rixas inter uos dirimat, cædes ulciscatur, furta puniat, innocentiam tueatur: is solus in omnes sine ulla exceptione ius dicendi potestatemq; habeat. Eius dictis cuncti ingenti

genti ſublato clamore aſſenſere. An ergo nobis eris Biotterus? quod ipſorū
lingua apum regem ſignificat. Is nec uocem aſpernatus, omnium ore rex ſa-
lutatus eſt. Miranda mortalibus gloriæ cupiditas, qua humilis quiſque ſe di
gnum faſtigio regio exiſtimat. Is uſque in eum diem pari fœditate qua cæte *Primus Boruſſiorum rex*
ri humi uitam trahens, unica populi exclamatione tam rudis & inculti, regē
agere cœpit. Nec ei regius animus defuit. Nam quamprimum à plebe maie
ſtate regia ſecretus fuerat, non aliò animum applicuit, quàm ut apum ducē
imitaretur. Quare in primis palantem populum certis finibus inſtar exami-
num incluſit, quæ peculiaribus aluearijs labores ſuos perficiunt. Operáque
agreſtia exercēda monuit,& prout loci ſitus admittebat peragenda, puta ut
hi terram colerent,ſementaꝗ; ſpargerent, ac arbores conſererent, illi uero a-
pum compendio inſiſterent: alios pecori, alios piſcationi deputans: legesꝗ;
condidit,quibus futuris finium anguſtijs prouidere ſe credidit. In primis, ne *Leges*
quiſpiam paterfamilias pluris partus aleret, nec etiam ſeruitia quàm pro la-
boribus ſuis explendis ſibi ſufficerent, cæteros aut uenundaret, aut necaret:
ne quis paterfamilias partus inutiles mancosꝗ;, ceu ad labores inefficaces e-
ducaret, utꝗ; filio parentem ſenecta oppreſſum, uel imbecillitate uirium la-
bores non ferentem,impune ſtrangulare fas eſſet: utꝗ; pueri non adeo incer
to patre naſcerentur, coitum promiſcuum prohibuit, & ſub connubij ſpecie
inſtituit, ut quotquot & quācunꝗ; paterfamilias puellam ſuſcipiendam pro-
lis gratia iniret,ſiue ex ſeruitijs peculiaribus uel alienis foret,ſiue ex liberis, eā
ſecum ſuo detineret tugurio,aleretꝗ;. Alieni tamen iuris puellam nō niſi pre
cio, quaſi ære emptam,à quocunque deduci pro prole procreanda inhibuit.
Adulteria tamen non uſqueadeo prohibuit,ſed abigendos mœchos poteſta
te caſtigauit.Quo autem populum hunc ferocem ad uitam produceret man
ſuetiorem, comeſationes frequentes & publicas inſtituit, quibus feros homi-
nū animos demulctos iri credidit: nec in eo hallucinatus eſt. Nam breui ad
eam deuenere mollitiem,ut eos quocunꝗ; uellet perduceret: hinc hoſpitalita
tem maxime colendam eſſe ſtatuit,quia ipſa amicitiæ firmiſſime glutinaren-
tur. Potum ex aqua & melle cōcinnare docuit,qui latine mulſum dici poteſt,
quo in comeſationibus & publicis & priuatis uti conceſſit: cuius dulcore mi-
rum in modum barbari delectati facile ad eneruationem peruenere. Ad reli
gionem autem ſe uertens, ſacerdotes à Sudinis ſocijs populis accerſiuit, qui
inſana ſuperſtitione contaminati,eos immunda quæꝗ; animalia,ut ſerpētes *Idololatria*
colubros perinde ac deorum famulos nunciosꝗ; religioſe colere docuerunt,
quos intra domos nutriebant,eisꝗ; ut dijs penatibus litabāt. Deos in ſyluis
ac lucis habitare dixerunt, illis uictimis ibidem ut placarētur, immolandum
eſſe: ab his ſolem pluuiasꝗ; expetendas fore. Sacra eorum aditu aduenarū
pollui, nec aliter quàm humana uictima expiari conſtanter crediderunt. Fe
ras omnes,alcem præcipue,has ſyluas incolentes, ut deorum ſeruos ueneran

das esse monuerunt, ideoq; ab eis abstinendum. Solem & Lunam deos omnium primos crediderunt, Tonitrua fulgetrasq; ex consensu gentium adorabant: tempestates aduertendas citandasq; precationibus dixerunt. Hirco in sacrificijs usi sunt, ob fœcundam animalis istius naturam: nam ad coniunctionem sexuum maxime defertur, sine qua generatio est nulla in animantibus. Præcellentes arbores, ut robora, quercus, deos inhabitare dixerũt, ex quibus sciscitantibus responsa reddi audiebantur: ob id nec huiuscemodi arbores cædebant, sed religiose ut numinũ domos colebant. In eo numero & sambucum, & plerasq; alias habuere. Statuit & dies natalitios & funera pari modo celebranda, mutuis scilicet comesationibus & compotationibus, tum lusu & cãtu, absq; mœrore cũ summa hilaritate & gaudio, utq; alterius uitæ spem præ se ferrent, illo saltem ostenderũt, quod exutos spiritu, armatos uestitosq; ac magna supellectilis parte circumposita humarunt. Quo more usque nunc sepeliuntur, addito etiam potu melleo, aut ex frumentis facto in testaceis uasis. In funebri epulo partem obsonij potusq; uita defuncti manibus libarũt, hodieq; libant, pudendo illic Christianorum præsulum dedecore. His & cæteris populo illo instituto, religioneq; firmata, Viduutus hanc oram prudenter & quietissime rexit, nullis excursionibus in uicinos populos permissis, nec aliqua rursus ab eis perpessus incommoda. Eo uita defuncto filios quatuor sibi superstites reliquit, qui inter se de imperio dissidentes, gentem iam paci diutinæ assuetam, ad prælia mutua suscitabant. Concurrebant ergo inter se multis prælijs: sed senior natu quia ex matre Alana progenitus, solus Alanorum suffultus auxilijs, Borussijsq; exosus, fratribus qui multitudine abundabant, cedere cogitur. Post multas igitur cædes ex utraq; parte cõmissas, eum statuêre dissensionis finem, ut senior natu Viduuti filius, ex mare Alana prognatus, cum suis Alanis retrogrederetur, auitaq; loca repeteret, his ut posset dominaretur. Terram uero Borussiæ fratribus tribus ex matre Borussica, ac in solo Borussico natis relinqueret. Accepit conditionem hanc Litalalanus, ita enim senior natu iuuenis nuncupabatur, Borussiam egressus magno suorum numero. Et quũ supra modum aucti essent, pristinas sedes quas uacuas inuenerunt, facile implerunt. Ab hoc quoq; eorum duce in posterũ, qui prius
Litfani Alani dicebantur, Litalalani dicti sunt, nunc hodie uulgo Litfani nuncupantur. Qui in Borussia remansere, terram secundum capita diuiserunt. Pomesamus, qui ex his ætate præcellebat, sorte eam occupauit oræ portionem, quæ Hulmigeriæ propinquior est, tum à Germanis habitata, à quibus Borussij magis formidabant. Sed quoniam Pomesamus strenuus manu uideretur ac animo feroci, multitudinisq; admodum studiosus, hanc magis tutari eũ posse confidebãt, & ex ipso hęc portio posthac Pomesamia dicta. Alter Viduuti filius Galingus nominatus: huic terra quæ nunc Galingilia nuncupatur obuenit, à quo & terra nomen sortita est. Tertius uero Nantangius, Natangiã terram à se nominauit & obtinuit. Hæ sunt tres primæuæ terræ Borussiæ portiones

tiones. Nati uero eorum & nati natorũ, iterum paternas diuidentes possessiones aliam atq; aliam uarietatem nominum induxere, ut hi Barti, alij Naoderitæ dicerentur: & qui hodie uetustatis uestigiũ retinentes Varnienses à Varintis dicuntur. Eo pacto Viduuti filij inter se imperio diuiso, pro sua quisq; libidine deposito regio nomine, quam tenuit portionem administrauit, subinde inter se dissidentes: in hoc tamen concordes fuere, ut aduersus quosque suos uicinos, præcipue Polonos & Germanos excursiones facerent, ac eos latrocinijs infestarent. Sæpe prædam ingentem hominũ pecudumq; ab eis agentes: & dum ipsi rursus insequerentur, sese & prædam in intimis syluarum latibulis occuluerunt, quod insequentes, ne insidijs circumuenirentur retinuit. Ex huiuscemodi deprædatione, quia ducibus non tenuis quæstus, plebi etiã uictus obtigit, agriculturã & alia agrestia opera, quę sub Viduuto exercenda sumpserant, breui intermisere, aut eatenus exercebant, quatenus necessum uisum est. Ducti lucri cupiditate ad pristinos mores latrociniaq; quãbreui reuertentes, Germani tandem consulentes in medium, uocatis in auxilium Suetiæ regulis: ij in oceano Germanico siti sunt, à Latinis Sitiones dicti, qui Ganipoti cognominabantur, quod & ipsi Germani essent, & re bellica tum terra tum mari plurimum pollerent: qui eis auxiliares copias classibus traduxere, pluribus annis cũ Borussijs belligerãtes: quo multis trucidatis atq; cæsis, eos ad deditionẽ cõpulere. Est usq; hodie oppidulũ ad Vistulã cũ arce sitũ, qđ Suetza uocać, ubi hi qui ex Suedia uenerãt, castra sua posuerũt, quod postea in eã munitionẽ quã uidemus, p Teutonicos fratres extructũ est, ex quo Borussios rebellantes identidẽ impugnarũt. Nouem regulos id confecisse bellũ annales habent: sed qua tẽpestate, aut quãdiu durauerat, nec an simul, an sibi inuicẽ succedẽtes id bellũ gessere: an etiã Borussios ad tributũ pendendũ coẽgere, nihil reliq est, donec ad tpa Henrici primi patris magni Othonis uentũ est. Ea tẽpestate barbara gens iterũ latrocinio finitimos impetẽs, p Hugonẽ cognomine Botyrũ, aliâs Bructerũ, ex Saxonia natum: tum principẽ Germanorũ, Vistulã ex utraq; ripa accolentiũ, quos aliq Bructeros fuisse autumãt, seditionibus ex natali solo pulsos, in hæc loca deuenisse: ab eius gentis principe, q illic, ut dictũ est, imperitabat, Borussij cõpressi sunt, adeoq; uiribus exuti, ut pacẽ longissimã seruarint: pmansere nanq; quieti ad tps Othonis tertij impatoris Ro. Sub id tẽpus Borussiorũ ferocia retusa est, uiribusq; adeo cõtrita, ut omnino ab incursionibus cessarẽt. S. Adelbertus natione Bohemus, sed in Saxonia enutritus, ac episcopus Pragensis, in Borussiã cõmigrauit, ac gentẽ hanc à suis erroribus reuocare conatus est: sed à Sudinis dũ sacra perageret interficitur, corpusq; dissectum ante uolatilia proijcitur: quod eius hospes colligens, mox redintegrauit, & ipsum cophino trans amnẽ ad Polonos detulit, ac pro auro tanti ponderis (sed quoniã exiguum diuina ordinatione pendebat) uendidit. Boleslaus Poloniæ princeps ipsum in insigni loco ac tumulo conseruauit. Qui multis clarens miraculis, à Datho pontifice maximo

Sitiones qui & Suedi

consecratur. Dies eius martyrij octauo Calendas Maias ab ecclesia celebratur. Tempore quo Conradus secundus Romano præfuit imperio, Borussij cum Polonis conspirarunt, qui tunc ab imperio Romano, cui iam diu subiecti erant, desciuerant, ducemq; eorum Bilislaum cum coniuge sua Gertrude Leopoldi Austriæ Marchionis filia pepulere. Tributum quoque quingentarum librarum argenti ærario publico quotannis debito inferre recusantes, rati Borussij Polonorum auxilio facilius Germanos finitimos ad internecionẽ cæsuros. Durante autem hac Polonorũ rebellione, usque ad Federici, cognomento Barbarossi tempora, qui copijs per Oderum fluuium traiectis, Poloniã ingressus, urbes quas repugnantes inuenit, expugnat & diripit: arcẽ Glogam eum subuertisse annales habẽt: singula igne ferroq; deuastans: copias quas obuiam habuit ex Borussijs, Bossallanis, Tartaris ac Polonis ingentis multitudinis, minimo negocio fudit. Poloni in sola deditione præsidium esse arbitrati, Borussij in fuga salutẽ quæsierunt, quos imperator insequutus, multis cæsis, multis captis, ultra Vistulam compulit. Coacti tum fuissent Cæsaris ferre iugum, ni aliótenus imperij negocijs auocatus fuisset. Huic expeditioni Ludouicus Thuringorum princeps, Ferrei cognomentum fortitus, non solum interfuit, sed & præfuit: quippe qui duobus milibus equitũ, & magno peditum numero sese Cæsari iunxerat. Polonis siquidem ad deditionem coactis, Bilislaoq; restituto, ac tributo duorũ milium librarum argenti fisco imperiali, & quatuor ab ærario publice pendendum imposito, Germanos qui ultra citraq; Vistulam habitabant, ut tuti ab incursionibus barbarorum permanerent, Massobiorum ducem, qui Cęsari consanguinitate iunctus fuerat, in tutelam contulit, quod fidelis Romano imperio semper fuisset, & ex antiquissima Germanorum Saxonum domo duceret originem. Non multum temporis effluxit, ubi Borussij infesto agmine finitimos petiere. Primum Massobios, sic quoq; hac ætate uocitantur, qui sese pecunia uestibusq; multoties redemerant, subinde Germanos uicinos, qui se diu armis, quamuis ægre defenderant. Tandem inuocantes fidem Conradi ducis, cui à Cæsare commissi erãt, Conradus quoties Borussijs acie occurrit, fugatur, cædit͂, ac castris exuit͂. Ob id domestica potẽtia desperãs, auxiliũ Celestini Pont. Ro. (quod imperator Henricus, qui Federico successerat, cum magnis copijs in Asiã profectus fuerat) implorat. Celestinus ergo Pont. ut rebus afflictis succurreret, Christianum ordinis Cistertiensis monachum in episcopum Borussiæ designat. Qui ad Conradum primũ ueniens, communicato cum eo consilio, quo gentem tam ferocem ab incursionibus in Christianos prohibere, simulq; ad fidei ueritatem inducere posset. Acciti tum fuere ex Litfonia fratres, milites Christi cognominati, qui unà cum Christiano præsule Borussios aggressi sunt: is in uirtute uerbi domini: hi bello & armis, sed omnia nequicquã: nam semen sacratissimũ, quod præsul spargeret, cecidit in terram sterilem, & absq;

fructu

fructu exaruit. Fratres, si quos ad deditionem receperant, cum primum opportunitate habita rebellarunt, quos in præsidijs collocarant obtruncantes; & quàm breui spatio sese à seruitute quam imposuerant, & præsul & fratres uendicarunt. Tandem Christiano præsule nihil proficiente, fratribus partim occisis, partim fugatis, quũ & barbari longo tempore inquietissimi fuissent, è re fore arbitrati sunt, pacem quàm perpetuũ bellum amplecti. Fit itaq; pax ex utraq; parte, necessaria magis quàm honesta. Interea catholici suasu præsulis, per Poloniam ac Hulmigeriam ædes sacras uicatim restituũt, cœnobia utriusq; sexus extruunt, quæ pro sua pietate calicibus, libris, & alijs apparatibus ecclesiasticis ornant atq; ditant: antistites undequaq;, ut possunt, ecclesijs præficiunt. Fuit summum Christianis à barbarorũ populationibus ociũ. Id populum fidelem in meliorẽ spem erexit: quare magis atque magis rem diuinam ampliandam duxit. Sed cuncta barbari rupto fœdere turbarunt: fœda enim populatione in fines Christianorũ effunduntur, longe lateq; per Poloniam & Massobiam grassantes, omnia prædari cœperant. Deinde incensis uillis, agrisq; uastatis, sacrarijs omnibus spoliatis atq; dirutis: amplius enim ducentis ædibus sacris perijsse igne legimus: oppida insuper & cœnobia: quibus singulis euersis & direptis, ingentem uim prædæ tum hominum tum pecudum, ac tantã omnis generis supellectilem, quantã nunq; ante abegerunt. Conradus quũ se imparem contra hostem tam ferocẽ, ac multitudine superiorẽ uidisset, se ultra amnem in terram Coianorũ, qui olim Onomani, hodie Cumani dicti, recepit: dum interim in Asiana expeditione Ptolemaida, uel ut alij dicunt, Acona oppugnatur, ordo militaris Teutonicorum fratrum domus hospitalis, beatæ Mariæ in Hierusalem humilibus initijs ortum sumpsit. Per cuius fortissima pectora demum omnis hæc pestis ex Christianorum finibus explosa est, Borussiaq; ad fidei præcepta colla rigida submittere Christiano iugo coacta est.

Atrox Borussiorũ perfidia

ERASMI STELLAE DE ANTIQVITATIB. BORVSSIAE LIBRI SECVNDI FINIS.

AD INVICTISSIMVM PRINCIPEM FEDERICVM
Erasmi Stellæ Libanothani distichon.

Da Federice tuo genio foueatur & aura
Hic liber, & rabido qui uolet ore latret.

AD EVNDEM FEDERICVM PRINCIPEM
inuictissimum Erasmi Stellæ elegiacum.

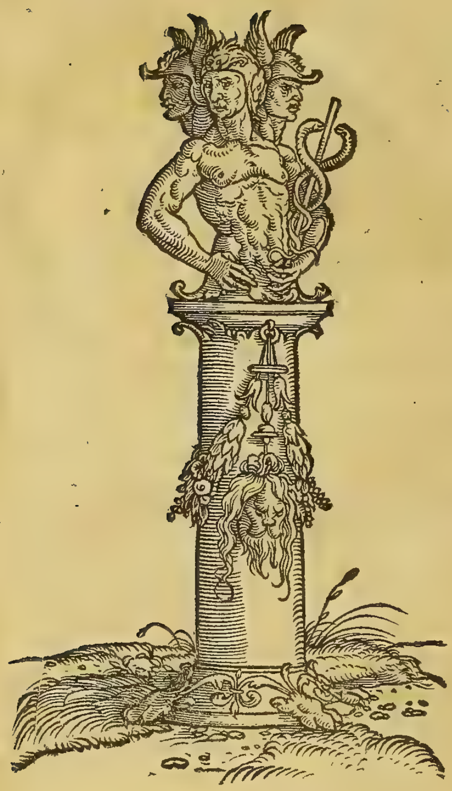
Diuitias Federice tuas hic collige princeps,
Quas habet arctoi Brussica terra poli,
Scilicet Heliadum lachrymas Phaëthonta querentũ,
Audax quod patrios flectere tentat equos,
Par nec erat loris, placuit tamen ire sub axe
Ætherea, atq; genus testificare deûm,
Nescius ipse uiæ perdit conamine uires,
Mox ruit è curru lapsus in alta freti.
Hunc iuuat æternis lachrymis fleuisse sorores,
Sed pius in lenta succina fletus abit.
Has fert undisonis Tethys tibi fluctibus, illum
Testantes casum, ruptaq; lora ducis.
Munera clara deûm uarijs quæ uultibus ornat
Mille gerens formas Proteus ille senex.
Hinc quædam radiant auroq; simillima fuluo,
Et lunæ niueam sunt imitata bigam.
Lacteus est alijs candor, croceo igne coruscus,
Hyblæi retinent mellis & illa decus.
Indiæ opes superant hæc, & Gangetica dona,
Et quod mollis Arabs, Scythis habet ue rapax.
Terra nutrit syluas, sunt hæc stabula alta ferarum,
Siue uelis uros, siue bisonta magis.
Hic nusquam notus, bene tornus nascitur alces,
Atq; feri armenta conspiciuntur equi,
Quiq; sua pelle est gratus uestire gainus
Membra uirûm, rigidum pellit & inde gelu.
Hæc ubi legisti, Stellæ Federice memento,
Brussica qui cunctis gesta legenda dedit.

INDEX TERNIONVM.

α β γ δ a b c d e f g h i k l m n o p q r s t u x y z A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z Aa Bb Cc

Omnes sunt terniones.

BASILEAE PER IO. HERVAGIVM, MENSE MARTIO ANNI M. D. XXXII.

NOVUS ORBIS
REGION AC JNS
VETERJBUS
INCOGNITARUM
1532

